Petőfi Sándor
összes költeményei

Tartalom

1848

IFJÚKORI KÖLTEMÉNYEK

BÚCSÚZÁS

Immár kész koszorúnk, melyet tíz hónapig izzadt
Arccal, gyenge eszünknek gyüjtve diszét, fonogattunk
A zöld Pindus alatt, a nyájas Múzsasereg közt!
Ennyit, nagytudományu atyák, volt gyüjteni képes
S nem többet iparunk! - Noha édes múzsai körben
Töltni időt, noha Pallas kertjében gyönyörűebb
Illatozásu virágok kelnek, mint a vadonynak
Puszta helyén, fárasztóbb mégis a pindusi ösvény,
Vonzóbb drága szülőnk s kedves rokonink köre, mintsem
Hogy kis időre szivünk azt kész nem volna kerülni.
Számüzetett Naso, ki tanítál a Helikonra
Törni utat s akadályt meggyőzni karunk panaszid már
Nem veszi a tanodába, se Nepos hősei éltét,
Ki mutatá híven, mennyit vittek vala véghez
Graecia nagy fiai s Karthágó győztesi, mely jót
S mely rosszat tettek, mi csatákba' valának
És hogy haltanak el. Mai ünnep válni megenged
Tőletek s a tanulástól, míg belekezdeni kell majd.
Nagyságos báró, tanodánk kegyes elnöke s atyja!
S ti tisztelt figyelők, ti nagytudományu atyáink!
Volt türedelmetökért szívünk mit nektek adózzon,
Hogy minket hallgatni nem untatok el, rebegőket?
Gonditokért hálás kebelünk forró köszönetjét
És a csekély szálkú koszorúnkat kegybe vegyétek!
Hosszú éltetöket soha gond, bú, baj ne epessze,
Létünk és tanodánk folyton kegyetöknek örüljön!
Drága tanító úr, ki fáradhatatlan iparral
A tudományokban jártassá tenni akartál
Bennünk', vedd végső együttlétünkben ezen pár
Búcsúszót, mert elválunk sok időre tetőled!
S ti kedves helyek, ahol számt'lanszor mulatoztunk
Vagy nagy körbe' leülve, vagy a labdát veregetve
És kapkodva, vagy ugrándozva, vagy édes örömben
Víg dallokra fakadva, ezentúl csend üli kedvelt
Tájitokat, már-már elhagyni fogunk mi ezennel!
S végre deáktársim, kik nem köz s renyhe erővel
Jártátok velem a tudomány ösvényit: ez óra
Tőletek elválaszt, szétoszlunk mostan, egy erre,
Másik amárra megyen születése helyére, holottan
Hány örömek várják édes szüleinknek ölében!
Majd amidőn a sors keze minket messzire széleszt
Egymástól, midön itt nem lelt örömökbe förödve
Lészünk szűlőink hajlékában, midön ekkép
Szólhat már ajkunk: ti komor gondok, nem adunk most

Helyt fŐnkben néktek, kipihenni fogunk sok
Munkáinknak utána, pihenni, nem tanodával
Gondolkodni! Elég volt tíz hó arra! - O akkor
Még egyszer gondoljunk itten lelt öröminkre,
Gondoljuk, mennyit fáradtunk s izzadozánk itt,
A tudományoknak kimeríthetetlen ösvényén.
S most társim! miután végét már érte a munka,
Amely tíz hóig szűnetlen foly vala köztünk,
Jóisten veletek! Tanodánkat hagyjuk örömmel
És szaporán édes szüleink kebelébe siessünk!

Aszód, 1838. június

A HŰTELENHEZ

Esküszegte lyánka! emlékezzél
Arra, amidőn: „Ah meg ne vessél”,
Igy imádva téged kértelek;
„Légy kegyelmes én irántam, s szíved
Add nekem, ki csak tenéked híved
Voltam, és leszek, míg létezek.”

Akkoron kérő keblemre dűlve,
S a szerelm’ tüzétől fölhevűlve,
Ezt rebegték csalfa ajkaid:
„Hő szivem tiéd csak, drága lélek!
Esküszöm, hogy csak tenéked élek;
Szünjenek könyűid, bánatid.”

Én ezáltal istenülve lettem,
És keserves sorsom elfeledtem,
Emma! gyönge karjaid között.
Édenek nyilának én előttem,
Nem borultak fellegek fölöttem,
Tőlem a bú mind elköltözött.

Ámde mily rövid volt boldogságom,
Mily korán eltűne mennyországom,
Én, ah, nem gondoltam volna azt!
Estem édenből nagy pusztaságra,
És juték keserves árvaságra,
Marja a bú szívem, és hervaszt.

Hő imádód s kedvelőd elhagytad,
Szívedet te ismét másnak adtad,
Engem elfeledve, csalfa lény!
Jól van! én lemondok mindenről már,
Engemet kietlen puszta hely vár
Éjszak hófödözte bús ölén.

Isten véled hát örökre, édes
Tárgya hő szivemnek, ah negédes
Csalfa Emma! isten véled hát!

Majd ha egykor értem, szinte árva,
Eljösz, éjszaknak havát bejárva,
Megleled hű Múzsafid porát.

Selmec, 1838. október 26.

SZEBERÉNYI LAJOS EMLÉKKÖNYVÉBE

Kegyetlen a végzet; nem hagy sok időig örűlni
Minket együttlétünk édeni napjainak.
Ámde az a földnek bármely részére ragadhat,
Érted ezen kebel ég, s lészen örökre hived.

Selmec, 1839. január 19.

EPIGRAMM

Rákosnak szomorú mezején járván, magyar, hallod
Fái között a szél mily keseregve nyögel?
Oh nem szél nyögel ott, ősid fölisteni lelke
Sír unokáinak elkorcsosodása fölött!

Rákos, 1839. április 30.

RÓZA

Szende szerény ibolyák völgyén füzögetve bokrétát,
Szökdele berkének kedvesem árnyai alatt.
Jött és látta Eos bájait; irigyelve pirúla,
S a fák lombi fölé könnyeket ejtve futott.

Ostfiasszonyfa, 1839. május 29.

EPIGRAMM

Hasztalanúl vágyasz, vad sors, kínozni. Nem érzem:
Nincs szivem. A haza s a lányka s barátnak adám.

Ostfiasszonyfa, 1839. június 4.

PETRICS SOMÁHOZ

Bűvölőn hangzik dalod, óh barátom
Petrics, és e szű öröm-érzeteknek
Tengerében leng, s feledem keservem,
Hogyha te zengesz.

Zengj! - Ha dús volnék, aranyat fizetnék
Bőven én néked dalodért; de sorsom
Nem kegyel. Csak vers, mit az árva ifju
Nyerhete tőle.

Hát legyen versem dijad és jutalmad,
S majd ha a végzet kiszakaszt karodból
Engem; olvasván ezeket, lebegjen
Dalma eszedben.

Ostfiasszonyfa, 1839. szeptember 4.

ELVÁLÁS

Itt a bucsúperc: válok. - Nem szabad!
Leomlok, a világ kereng velem!
E szenvedés, e szörnyü kín alatt
Hogy nem repedsz meg, égő kebelem?

Nem, én nem hordom többé terhemet,
Habár egy élet rajta függene,
Válj lángszavakká, titkos érezet,
Te szívem pokla, szívem édene.

S ha szólanék is, mit remélhetek?
A sors irántam oly vad, oly kemény;
Oh kárhozat, oh gyilkos képzetek!
Nem gyúl érettem viszonérzemény.

Én távozom, s örökre távozom
Gyötrő titkommal tőled, oh leány!
Vezessen a sors boldog útakon,
Öröm-tavasznak tündér-korszakán.

Legyen pályád mosolygó rózsakert,
És minden óra benne rózsaszál,
S ne tudd, ne tudd, leányka, e levert
Sziv-éjjelen, hogy csillagom valál!

Ostfiasszonyfa, 1839. szeptember

ELVÁLÁS

Vert az óra,
Halnak a remények,
Kik szívembe
Hajnalfényt hintének;
Szebb jövendő
Tiszta hajnalfényét,
Mely keblemnek
Éjjelét üzé szét.

Vert az óra!
A szörnyű itélet:
„Elszakadni
Mindörökre tőled,
Lány! szerelmem
Nyájas tavaszában!”

Zúga hozzám
Rémes kongásában.

Szűm nyugalmát
Ismét hol találja,
Messze tőled
Keblem ideálja?
Honnan int a
Csendes béke réve,
Honnan int a
Bujdosó elébe?

A mosolygva
Kedvező szerencse
Pályád édes
Örömökkel hintse,
Míg én búban
A széles világot
Átfutom, nem
Lelve boldogságot.

Ostfiasszonyfa, 1839. szeptember

BOSZÚ

Kecses tavasz virúla;
Vidám tekintete
Berkemnek kebelébe
Rózsákat űltete.

Mosolygtak a tavasznak
Bájgyermeki felém,
S én bíbor bimbókat
Enyelgve tördelém.

De látta a leányka
Könnyelmű tettemet,
S testvéreit boszúlva -
Kitépte szívemet.

Azóta létem árva,
Kietlen pusztaság,
Mint, melynek elraboltam
Diszét, a rózsaág.

Sopron, 1839. őszén

ELSŐ SZERELEM

Szép a rózsa hajnal-ébredése,
A leányka arculatja szebb volt.
Messze bércek kékellő homályán
Bájjal ég az arany esti csillag;

A leányka nefelejcs-szemében
Tündérfénnyel szebb csillagzat égett.
Csattogánynak zengeménye nyájas
Csendes éjjel, viruló berekben;
Nyájasabban kelt a lányka hangja
Ajaki paradicsom-kertéből.
És ha tiszta a liget virágit
Gyémánt-cseppel éltető patakcsa:
Tiszta volt a lyányka keble szinte,
Tiszta szíve, tiszták érzeményi.
A leánykát hévvel én szerettem,
Őt szerettem első szerelemmel,
Érte gyúltam őrült gerjelemben,
S haj, a végzet elszakaszta durván,
Elszakaszta mindörökre tőle!
Hagyjatok, ha néha álmim őtet
Elragadtan a dicsőet festik,
Oh barátim, hagyjatok zokogni:
Veszteségem szörnyü, mondhatatlan!

Sopron, 1839. őszén

BUCSÚ

Irígyen a sors boldogságom ellen,
Pozsony! körödből ismét messze hí;
Megyek - de dúlva van bucsúzó mellem,
Miként váradnak puszta termei.
Utánam intesz még Dunád ködébül,
S arcomra keserű köny árja gördül.

Nem hosszu volt tebenned múlatásom,
S az órák mint a nyíl röpűltenek,
De ily órákat a nagy mennyországon
Angyalnak adnak csak az istenek.
Édenben éltem üdvözűlöttképen
Barátaimnak nyájas, hű körében.

A messze távol kéklő fátyolába
Takarja már szép képedet, Pozsony,
Nem lágyul a vad végezet, hiába
Nyögel panasz kesergő ajkamon:
Mennem kell! s tán örökre szakadátok
Már tőle el, ti szeretett barátok?

Vegyétek hát a bujdosó kebelnek
A zúgó szélben hangzó végszavát:
Szerencse kényei akár emelnek,
Akár nyomor s inségbe döntnek át,
Míg a koporsó nyugtomat nem adja,
Érettetek gyúl szívem indulatja.

Pozsony, 1840. január 21.

GALGAPARTIHOZ

Üdvözöllek messze bérctetőkről,
Szent helyek!
Hol a Galga lassu andalgással
Hempelyeg.

Hol pályája éden volt a gyermek-
Ifjunak.
Hol az életüdv örömvirági
Nyíltanak.

Lángszerelem szép viszonozója,
Barna lány,
Emlékezve küldsz-e még sohajt a
Szív után,

Mellyet annyi kéjnek bölcsejében
Ringatál,
Mellynek első éneket lantjára
Te csalál?

Ah, rád vissza bús könyhullatással
Néz szemem:
Vesztve téged vésze boldogságom,
Mindenem!

Gréc, 1840, május 1.

AZ ŐRÁGYHOZ

Égig emeljen bár a játszi szerencse kegyelme,
És legyen első rang rangom az isten után;
S bár csak azért szűljön két India kincset özönnel,
Hogy büszkén ajakam mondani tudja: enyém!
Durva faalkotmány! emléked nem leszen irtva
Szűmből s akkoron is hajlik öledbe fejem;
Hisz te az inségnek mikor éje boronga körűlem,
S hervasztott a bú: balzsamos enyhet adál.
Enyhet adál! az ölő vad kínok örömtelen ifja
Leggyönyörűbb álmit kebleden álmodozá.

?, 1840.

A DRÁVÁN

Marburgnál

Zúgó habjaidba szórom
E virágfüzért,

Dráva! Hajtsd alá, s a partra
Tedd, midőn hazámba ért.

Bárha dúlt lesz akkorára
Dísze s hervadott,
És özönnel kelyhe nem hint
Szerte éden-illatot.

S mondjad: ilyen a honáért
Lángoló kebel,
Melyet a sors zivatarja
Tőle messze sodra el.

Marburg, 1840

ÁLOM

Kór valék, fájdalmaimnak
Szenvedém nagy kínjait;
Jött az éj szelíden végre,
S könyörűlve békeségre
Álmaim karába vitt.

És láttam ott
A szőke lányt,
Nem hidegen
Már szűm iránt;

Hozzám voná
A szerelem,
S eget lele
E kebelen,

S én piruló
Lángajakán,
Mézcsókjait
Lecsókolám.

És újra csók,
S megannyi csók,
S oly édesek!
S oly lángolók!!

Ily álmakat adjatok, isteneim,
És marhat a fájdalom, a fene kín;
Én tűrni fogok, - valahára talán
Majd égi való jön az álmak után.

?, 1840.

HONVÁGY

Borúnak éjjelén, derűnek hajnalán
Feléd siet remegve bús
Pillantatom, mindig feléd, arany kalász

Hazája, boldog róna, hol
Csókolva ölelkeznek Csepe mezőivel
Dunánk ezüst hullámai.
Áldás malasztja rám felőled nem lebeg,
Csak egy kemény atya átkait
Zúgják fülembe a nyargaló fuvalmak, oh
Ezer tövissel hinteni
A bujdosónak útait! Mégis te vagy
Örök betűkkel írva fel
E szív emlékkönyvében. A napok sorát,
Melyet lefutnom rendele
Az ég, ohajtom én kunyhód homályiban
Élhetni, s a szelíd halál,
A szenvedések altatója hogyha jő
S átszenderíti lelkemet
Egy boldogabb világba: harsogó Duna!
Kiszenvedett porom fölött
Te mosd a zöldelő hant bársony pázsitát,
S a mormogó habzaj között
Édesd nyugalmak ülnek sírkövemre majd,
S a jégszív is talán, kinek
Átkai nyomák a kínos életet, ledől
Békülten a halom fölé,
S lágyult kebel meleg könyűivel rebeg
Panaszt: szegény, szegény fiam!

?, 1840.

TRIOLETT

Rejts ölednek éjjelébe
Szent nyugalmu sírhalom!
E kinéletnek vesződve
Láncait mért hordozom?
Kebled csendes éjjelébe
Nem tekint a fájdalom,
S a keservek halvány képe;
Ott öröklő bék' vagyon.
Rejts hát kebled éjjelébe,
Szent nyugalmu sírhalom!

?, 1840.

VÁNDORDALOK

1

Távol szeretteimtől,
S tőled, te drága hon!
Vándorlom a világot
Végetlen útakon.

És lábam a nagy úton
Fáradva lépdegel,
Mert vállaim tetézvék
Butyornak terhivel.

Eldobtam én a terhet,
Nincs többé vállamon;
És mégis vajh mi csüggeszt?
És mégis vajh mi nyom?

Boldogtalan fiú te!
Mely tégedet lever,
Nem válladon... szivedben
Az óriás teher.

2

Hová, hová az égi úton,
Darusereg;
Azért hagyjátok-e a tájat,
Mert nem meleg?

Vándorlok én is, ámde pályám
Ellenkező:
A szerelem forró honából
Jégsír felé.

Pápa, 1841.

KURUTTYÓ

1

„Hogy fejedre pusztaságot hozzon
Isten átka, csalfa, bűnös asszony!
Aki által oly sötét gyalázat
Vonta éjbe a Kuruttyóházat.

Hittem asszony esküvő szavának,
De hiszek már inkább karcsu nádnak,
Hogy kerengő forgószél viharja
Lenge szálát földre nem csavarja.

Szűzeséged a manó elhordta,
Nem köllesz már, hűtelen rosz borda!
Nem köllesz, maradj magadra, s engem -
Vagy látsz többé vagy sem életemben.”

Dörg Kuruttyó s üllőt, kalapácsot
És szöget, mit izzadván kovácsolt,
Hány a sátor minden szögletébe,
S nagy szitokkal ajakán kilépe.

Útnak indul, úgy ragadja lába,
Hogy fejér ló sem jutna nyomába.

Sír az asszony, a szegény ártatlan,
Messze a férj bujdos már távolban.

2

Barna csapszékben Kuruttyó
Űl sötéten,
Űzni vágyván szíve kínját,
Bor kezében.

S korty után korty, haj, de kínja
Végtelen hív,
Semmikép sem szabadulhat
Tőle a szív.

S jő toborzó víg legények
Cifra serge,
S énekelnek sarkantyújok
Összeverve:

„Jöszte, pajtás, közénk, csapj föl
Katonának,
Szép szolgálni a királynak
És hazának.

Életünk vidor, mosolygó
Szép halálunk,
Ha riadtán trombitának
Harcra szállunk.

Itt a markunk, csapj belé, jer
Katonának,
Szép szolgálni a királynak
És hazának!”

S űzi ének, tánc Kuruttyó
Nagy bánatját.
A garadra önt néhányszor,
S - parolát ád.

3

Zajos órák mámora
Hogyha széjjellebben,
Dúl a régi fájdalom
Annál dühösebben.
Nyugszik a tánc, hallgat a vig zeneszó,
És buvában újra sorvad Kuruttyó.

Tarka, foltos fegyvere
Rajt virít a rozsda,
S fényesítni oly nehéz
Az istenátkozta.
„Hej, jobb volna most koholni vasszeget,
Vagy heverve nyujtózkodni zug megett.”

Nézd, Kuruttyó, nézd ki jő
Látogatni téged?
Isten engem, oly alak,
Mint a feleséged.
Ő az, ő! az ártatlan férjhagyta nő.
Karján mosolyg nyájas barna csecsemő.

„Ez Kuruttyóivadék!”
Mond a kisded apja,
És a rajkót és a nőt
Kebelére kapja.
S vége nélkül, hossza nélkül pityereg.
Jókat kacag rajt a víg ujoncsereg.

Pápa, 1841. március 10.

TÖRÖK GYULA EMLÉKKÖNYVÉBE

Hogyha messze lészek tőled vettetődve,
E lap által légy rám emlékeztetődve.

Pozsony, 1841. március 25.

NEUMANN KÁROLY EMLÉKKÖNYVÉBE

Szeretlek, mint a hold a csendes éjet,
Miként a léget a szabad madár;
Szeretlek oh, barátom, míg az élet
Köréből a halál a sírba zár.

Selmec, 1841. április 17.

ÖRÖK BÚ

Tódul a felleg; barna éjbe vonja
A látkört, búsul a sötét vidék.
Sötét e szív is, hű szerelmem honja,
Reá a bú gyászfátyla szöveték.

Nem bírva terhét, a felhő könyekre
Fakad, s a rózsa gyüjti gyöngyeit.
Megtelt e szív is, könyeim peregve
Áztatják arcom hervadt díszeit.

Színekkel tarkaékesen szivárvány
Ragyog keletről, szép derű jele.
Borúm örök, haj, lánykám nem mosolyg rám
Szivárványként, hogy földerítene.

Dunavecse, 1841. április 24.

ZIVATAR

Mit nekem hab? mit nekem vész?
Én nem félem haragát;
Kebelemnek pusztaságán
Száz sirokko rohan át.

Rajta, gyorsan evezőhöz,
Talpra reszkető legény,
Bár toronnyá nő a hullám,
A túlpartra szállok én.

Köd borong ott, sűrű ködnek
Kétségbarna éjjele,
Lány, temetve mindörökre
Légyen emléked bele;

Mely ez égő szerelemmel
Enyelegve játszhatál,
Mely hüséget esküvél, és
Ah mely mégis megcsalál.

Rajta, bajtárs, csüggedetlen!
Nincsen messze már a part;
Bár izzadva, férfiszívvel
Mi kiálljuk a vihart.

Im, mi kép leng a ködéjben?
Bájoló, mint a tavasz,
Szőke fürttel - kék szemekkel -
Hűtelen lány! képed az.

Haj, nélkűle nincsen élet!
Vissza, izzadó legény,
Bár Mátrává nő a hullám,
Vissza - hozzá - szállok én!

Dunavecse, 1841. május 8.

ÚJSÁG

Figyeljetek, derék história!
„Halljuk! Tovább! Na s aztán!” A minap
Szent elragadtatás tüzével egy
Költő merészen mászta Helikon
Bércét, örök életű hírkoszorút
Füzendő fürtibe a fénytetőn.
Már-már magos céljához ért, midőn
Réműletes mennydörgés hallatik.
„„Védj, szent Apolló!”” Ujra mennydörög.
Megborzad a költő, s uramfia!
A mélybe henterűl. „Hahahaha!”
S ugyan mi dörge? „A boszús Olymp.”

Nem. „Halljuk! Halljuk!” Hát a Múzsafi
Nem legbővebben abrakolt - hasa.

Vadas, 1841. május 16.

VÁLTOZÁS

Míg a földet gyász temette,
Dúlván fergeteg felette
Pusztaságnak vad telén,
Mért virúla bájos éden
Kebelemnek belsejében?
Mert rózsámat ölelém.

Most, midőn a szép tavasznak
Uj virányi illatoznak
A mosolygó téreken;
Mért vagyon tél kebelemben,
Puszta, gyászos, véghetetlen?
Mert rószám nem ölelem.

Vadas, 1841. május 23.

CSAL

Völgy homályán, fák hüsében,
Kert megett,
Zeng a lantos hév szerelmi
Éneket.

Zeng, ha gyúl a rózsahajnal
Keleten,
Ha nyugodni bérc megé a
Nap megyen.

S szép tavasszal, nyár hevén, hüs
Őszön át
Pengeti a szerelemnek
Hév dalát.

S édes díja zengzetének,
A leány
Ha kacsingat által a kert
Ajtaján.

Jő a tél, és megnyil a kert,
És ragad
Kebelére a leány - más
Boldogot.

A csalódott megy kinok bús
Éjjelén,
S hallgat a dal lantja néma
Idegén.

Dunavecse, 1841. május 27.

VENDÉG

Kerepöl a szarka
Házam tetején:
Vendég jön. Vendégnek
Vajh, kit várjak én?

Messze föld határán
Jár a szerető,
Csalfa volt szerelme,
Vissza nem jön ő.

Tán te léssz vendégem,
Óhajtott halál;
Úgy siess, ne késsél,
Ajtóm nyitva áll.

Dunavecse, 1841. június 5.

ELÉGIA

Meddig dúlsz, szerelem pusztító lángja, szümön, mint
A mennyverte Prometh keblin az éhes ölyü?
Meddig nyűgöz Amor kinos lánca? Endymionnal
Meddig jajgat hurom búskeseregve panaszt?
Féktelen érzetnek vad hevű szikrája, lohadj el,
Hullj le bilincs, szünjön, lant, szomoru, árva jajod:
Végihez ér nagy fáradozása a Danaidáknak,
Föltészi a sziklát hegy tetejére, Sysiph,
Nem forog Ixion, Tantalnak szomja csillapszik:
De hidegen marad a lánynak örökre szive.
S érette, ah boldogtalan én, mindegyre hevülök,
Keblem Vesta-tüzét nincsen eloltni erőm.
Égj, szivem, hát, égj mint forró Hyperiona nyárnak,
Melynek ölő sugarán gyönge virágcsa fonyad.
Hervadok én is majd, s hervadván enyhre találok,
Ha tovaszállt lelkem Lethe özönébe merűl.

Dunavecse, 1841. június 22.

EPIGRAMMOK

1

Ujra mosolyg a táj aranyos sugarakba' fürödve,
A hanyatló Phoebus ha nyugalomra megyen.
Engemet, haj, szeretőm búcsúzó pillanatával
Holdtalan éjfélként bánat homálya takar.

Dunavecse, 1841. június 23.

2

Martial után

Pompej magzatjait Ázsia és Európa temette,
Őt pedig Afrika; hant ha bizonyára födi.
Hogy szanaszét ekkép hever elszóródva, mit ámulsz?
Hogy birt volna a föld egy helye annyi romot?

Dunavecse, 1841. június 23.

3

Martial után

Zápor zápor után, a szüret szűnetlenül ázik.
Bár akarod nem jő szűz bor icédbe, csaplár.

Dunavecse, 1841. június 23.

4

A szerelem jelené; multé s jövőé a barátság.

Dunavecse, 1841. június 23.

MÉZ ÉS CSÓK

Kis méh! te a füvet, fát
S virágokat leped,
Hogy édes kelyheikből
Gyüjthessed mézedet.

Kis méh! Lidim füvet, fát
S virágokat nem lep,
Mézednél csókja mégis
Mi sokkal édesebb.

Pápa, 1841. november-december

TŰNŐDÉS

Ifjúkoromnak ébredése
Ah, oly tündéri, szép vala,
Miként a koszorús tavasznak
Varázst mosolygó hajnala.

Hű lyányka dűle karjaimba,
Hű lyányka csókja égete,
S mennynek röpíté képzeményim
Hesper-tüzű tekintete;

S az érzemény, mely lelkesítve
Dagasztá e meleg kebelt,
Rózsás berek lombsátorában
Szelíden ömlő dalra kelt.

Lejárt az év, s a fáradatlan
Idő uj évet alkota,
A kellemgazdag ifjuságnak
Elhulla bájvirúlata;

S nincs már a lyányka karjaimban.
És hervad a fantázia,
Az istenítő boldogságnak
Ekkép ki kelle halnia!

Ti, fönt a menny kék tengerében
Mosolygva fürdő csillagok!
Trónjához a szent végezetnek
Olyan közel kik állotok.

Melyik ragyog reményt szivembe,
Melyik ragyog közűletek?
Hogy egykor még örömre kelni
Nem lészen tiltva véletek;

Akár a lyányka hű ajkáról
Szedvén új édes csókokat,
Akár ha szárnya képzetemnek
Dicsőbb világokhoz ragad.

Pápa, 1841. november

LENKE SÍRJÁN

Ádáz koporsó zordon éjjele!
Mivé tevél te oly sok örömet?
Mivé tevél te annyi szép reményt?
Mely zsenge a szülői szív felett,

Mely egy kéjparadicsomot igért
Rózsás jövendő boldog karjain;
Kegyetlenűl mind elragadtad ezt,
Csak romja áll még: a keserv, a kín!

Oh, a szülők! ha sorsok vészt zudít
Keblökbe dúlni és pusztítani:
Ki fog miként egy égnek angyala
Bút űzve rájok felmosolygani?

Nyugodjatok meg, szerető anya!
S te bús atyának gyászló kebele!
Kedves Lenkétek, ah, nem lészen ő
Temetve itt e sírnak mélyibe.

Hol a teremtő széke tündököl
Felhők felett a csillagezreden:
Tekintsetek fel, egy szelíd sugár
Leng ottan rátok csendes éjeken.

És e sugár az ő szép szelleme!
Az angyalok között ott múlat ő,

Imádva istent, hogy boldog legyen
A kor, mely a kedves szülőkre jő.

S örvend előre a jövő felett:
Midőn az alkotó székéből int,
S a drága magzat, s a kedves szülők
Egymást vigadva ölelik megint.

Pápa, 1841. december

HAZATÉRÉS

Németből Heine után

Te szép halászleányka,
Hajtsd partra csolnakod;
Jőj, s űlj le oldalamhoz,
És nyujtsd nekem karod.

Fejecskéd tedd szivmre,
S ne félj, ne oly igen,
Hisz gondtalan naponként
Jársz a vad tengeren.

Tengerhez szűm hasonló,
Van rajt vész, ár, apály;
És mélyen fenekében
Nem egy szép gyöngy is áll.

Pápa, 1842. február

IFJÚ A PATAKNÁL

Németből Schiller után

Forrás mellett űlt a gyermek,
Koszorúkat kötözött,
S látta őket elragadtan
Tűnni a habtánc között.
Éltem így röpűl, miként a
Forrás, fáradatlanúl,
S mint a koszorúk, sietve
Ifjuságom elvirúl.

Ne kérdjetek, mért busongok
Éltem rózsaidején;
Minden örvend és reményel
A tavasznak jövetén.
Ámde az új természetnek
Ébredő hangezrede
Kebelemnek rejtekében
Csak nehéz bút kelthete.

Nem vidítnak a vigalmak,
Melyeket nyujt a szép tavasz;
Egy köt engem csak: közel van,

S mégis messze tőlem az.
A kedvelt árnykép elébe
Vágyva nyujtom karomat,
Haj! nem érem el s ez érzet
Csillapítatlan marad.

Jőj le, jőj, o szép leányka,
Hagyd kevély lakod falát,
Majd virágit a tavasznak
Kebeledbe hintem át.
Ime, dal zeng a berekben,
S tiszta zajjal jár az ér;
Egy boldog szerelmü szívpár
Kis kunyhóban is megfér.

Pápa, 1842. február

PÓRNAK ESTI DALA

Németből Claudius után

Az ékes nappali csillagzat
Pályáját végezé,
Jer, és törűld le izzadásom,
S teríts fel, drága nő.

Csak itt a földön is teríthetsz,
Gyümölcsfánkhoz közel;
Itt jóizű az étel este,
S legtágasabb a hely.

Aprócska vendéginket is hídd,
Mert úgy kiéhezém;
A legkisebb is hagyja fészkét,
Ha álom nincs szemén.

Sokat tálalnak a királynak,
Ő, amint hírelik,
Mindennap sűltet, meg lepényt, meg
Pástétomot eszik.

S egy ember van mellé rendelve,
Más dolga nincs neki,
Asztalneműjét rendezi csak,
S szolgálatát teszi.

Adj isten ő egészségére!
Mert mennyi dolga van;
Hogy minket békében tarthasson,
Éj s nappal nyugtalan.

Ha úri mód nem élhetünk is,
Van mégis kenyerünk,
Van tiszta, szép és fris tej és vaj;
S hát kell-e több nekünk?

Elég ez úntig póri népnek;
Vedd hálánk érte, ég!
S ma estelink szabadban tartjuk,
Hol annyi csillag ég!

A hold ezüstlő súgarakkal
Leszen velünk jelen,
És áldást hintve tálainkba
Fog tündökölni fen.

Nos, gyermekeim, együnk vidáman,
S a mennyek áldjanak!
O én irígylendő, szegény és
Mégis gazdag vagyok!

Pápa, 1842. február

ELÉGIA EGY VÁRROM FÖLÖTT

Németből Mathisson után

Nyugszik esti szürkület fátylában
A halk táj, s a berki dal kivesz,
Még csak itt az agg falak körében
Egy tücsök borongva zengedez.
Csend lebeg le fellegetlen égről,
Lassan mén a csorda mezejéről,
És a fáradt földmives halad
Megnyugodni ősfedél alatt.

Itt az erdőkoszorús tetőkön,
Az enyészet töredékiben,
Hol reám a múltból borzalom száll,
Bánat! e dalt néked szentelem.
Búval gondolom, hogy mik valának
Hajdanán e porló maradványok:
Egy tornyos vár állt felségesen
A hegyeknek szirttetőiben.

Ott, hol oszlopok setét kövére
Bút susogva hajlik a repkény,
És a puszta ablak üregén át
Csillog szomorún az esti fény,
Az atyának ott talán könyűje
Áldva perge bátor gyermekére,
Melynek hírsovárgó kebele
Vágyva néze harcnak ellene.

Béke veled! szólt az őszűlt bajnok,
Átövezve hősi karddal őt,
Soha többé, vagy térj győzve vissza;
Érdemeld meg őseid nevét!
És a nemes ifjunak szemébe
Rémitő láng szálla; arca ége

Rózsáknak virító berkeként,
Melyre bíbor hajnal hinte fényt.

És arszlánszivű Richardként harcba
Akkoron röpűlt a dalia,
S mint erdőnek a viharban kellett
Ellenének meghajolnia!
S mint virágos partu ér szelíden
Szállt meg sziklavára teremében,
Az örömkönyűt siró atyát
És ölelve szép menyasszonyát.

Ah gyakorta a szorongó kedves
Erkélyéről néz a völgy felé,
Vért, pajzs csillog estnek aranyában,
A paripa nyargal, hive jő:
Hallgatólag jobbját néki nyujtja,
S áll majd halványan, majd elpirúlva;
De mi szende szemeiből szól,
Olyat Petrarc' s Sappho sem dalol.

Hol bagolyfészkek fölött terűlnek
Durván összebonyolúlt füvek,
Ott a billikom vidáman csenge,
Míg a csillagok kiégtenek;
Terhesen vítt harcok diadalma,
És a szent csaták szörnyű kalandja
Míg emlékezetben újra kelt,
Kedvvel tölté a zord hőskebelt.

Ó mi változás! most borzadályos
Éj takarja a dicső helyet,
S esti szél nyög búsan, hol erősek
Vígadának áldomás felett;
Ott magányos kórók lengedeznek,
Hol lándzsát és pajzsot kért a gyermek,
Ha riadván a harctrombita
Csataménre pattant az atya.

Elhamvadtak a hatalmas csontok
Immár a borongó föld alatt;
Félig sűlyedt kő alig mutatja,
Hol találták végnyugalmokat.
Mennyi lett játéka a szeleknek,
Sírjaikkal emlékeik is vesztek;
A vitéz kor fénytettei felett
Feledés űz barna felleget.

Igy enyész a élet dicsősége,
S hatalomnak álomképzete!
Igy merűl a gyors idő röptével
Éjbe minden, amit föld szüle!
Hamvveder, szánt az emlékezetnek,
Halhatatlanság-igérő ének,

Győztes főt koszorúzó babér,
S tett, amelyet érc, márvány dicsér:

Minden, ami bájol, s vággyal tölti
Itt a porban a nemes kebelt,
Eltűnt, mint az őszi nap sugára,
Hogyha vész a láthatárra kelt.
Kik vígan ölelkezének este,
A korány arcokra már bút feste;
A barátság is, s a szerelem
Kéje vész a földről jegytelen.

Édes szerelem! rózsás ösvényed
Pusztaság tövisivel határ,
S te, barátság aetheri világa,
Egy rögtön vihar homályba zár.
Kábaság a hír, fenség, hatalmak!
A koporsók egyiránt takarnak
Éjbe büszke földuralkodót
S reszketeg fejű zarándokot.

Pápa, 1842. február

IDEÁL

Küzdő gerjedelmek... fény,... homály,... csapongó
Vágyak és remények tarka serege!
Melyek majd borongva, majd derengve kelnek,
Indulatcsatáit a zajló kebelnek,
Ah! ki festi le?

Mért e láng, e hullám dagadó eremben?
Honnan e feszítő érzet keblemen?
S szomjazó hevökben e zajongó vágyak
Lenge képzeletnek karján merre szállnak,
Merre szűntelen?

Mely varázserőnek bűvös ihletése,
Ah, mi készti zengő dalra lantomat?
És a dal ha fölzeng, újra vajh mi némit?
Mert a húr beszélni szívem érzeményit
Nem lel hangokat.

Messze, messze szállnak érzeményim innen,
Ó a puszta föld ez nem az én hazám;
Itt a bús valónak hervatag körében
Bájoló ajakkal édesen, szelíden
Mi mosolygna rám?

Fent, elérhetetlen égmagas tetőkön
Istenszép alakkal rózsafényben áll,
Mely után epedve küzd a hév indúlat,
Mely után e szívnek dobbanása gyúlad,
Ott az ideál!

Ott lebegsz előttem tündér fátyolodban
A hajnal biborszín leplén, szép alak!
Ott lebegsz az alkony elhaló tüzénél,
S szende fényhomályán a merengő éjfél
Holdsugárinak.

És ha zúg a szélvész tomboló csatája,
És ha nyögve sír a berki csalogány;
És te lengsz előmbe, hogyha sujta bánat,
S hogyha keblem éjén kéj koránya támad
Kíncsaták után.

Lelkesűlt idegről száll feléd az ének,
Forró érzeményim szállanak vele;
Óh ki élsz ragyogva túl a földhomályon,
Halld meg a sovár szűt, égi ideálom
Tiszta kebele.

Jőj le bájaidnak szép gazdagságában,
Jőj egy pillanatra, túlviági lény!
Jőj, ez árva lét hogy elfeledve légyen,
Hogy szelíd ölednek enyhe édenében
Idvezűljek én.

Hervadok, teérted hullanak virágim,
Mint a gyenge rózsa nyári hév alatt;
Légy keserveimnek édes, égi bére,
Hintsd e sorvadó ajk égető tüzére
Szellemcsókodat!

Vagy ha zárva tőled e világ határa,
Oh ha karjaimba jőnöd nem szabad!
Ints, ragadj fel hozzád egy varázserővel,
Ints, hagyj összeforrni fényed szépségével,
Nélküled haj éltem kín és kárhozat!

Pápa, 1842. február-március

KOLMÁR JÓZSEF EMLÉKKÖNYVÉBE

Magas trónján a sors ül, titkos könyv kezében,
Az életkönyv ez; benne két lap a mienk,
Az egyiken borongó gyász vonúl sötéten,
A másik hajnalodva rózsaként dereng.
Ohajtom én: legyen hő kedvedőd a végzet,
Hogy általolvasnod ne kelljen a sötétet!

Pápa, 1842. április 12.

DALFORRÁS

Költőnek lenni isteni,
Én is költő leszek!

Varázserővel szívemet
E vágy szállotta meg.

S e vágy nem szűnő lángiban
Mindegyre égtem én;
Ragadtam végre a kobozt
Nagy tűzzel, hevenyén.

S hogy énekem röpűlete
Fellengezőbb legyen,
Telt hordóhoz vevém magam,
Pincének mélyibe.

Míg fejtörés között időm
Itt lassan mendegelt:
A - nem mondhatnám szűk - torok,
S a csap nem vesztegelt.

De bármint törtem fejemet,
S levék borral tele:
Hiában! a csigázott ész
Egy kukkot sem szüle.

Végpontra szállt a türelem!
Még egyszer jót iszom;
S manó vigye, ha éneket
Ugysem zeng kobozom.

S a csapnak estem nagy mohón,
Gondolva ezeket,
De ó hallatlan bosszu! a
Csap már nem csepegett.

Zajló kebellel álltam ott,
Bennem harag gyuladt,
És megragadtam s vágtam a
Hordóhoz lantomat.

Felhangzott a kiürűlt
Hordónak kebele...
S o üdv, o kéj! a fejtörő
Titok kulcsot lele.

Bélőlem - végre rájövék -
Költő miként leszen:
Im, telve hallgatott s konog
A hordó üresen.

Éhezni kell, éhezni hát,
Ki költő lenni vágy,
Éheztem én is... s folyt a dal
S enyém a mirtuszág.

Pápa, 1842. április

VÁLTOZÓ ÍZLÉS

Mint szerettem a cseresznyét
Gyermekéveimben én!
Csak cseresznye kelle nékem;
Nem volt szebb szín, édesebb nem
Terme a föld kerekén.

Nem kellett cseresznye többé,
Gyermekéveim után:
Mert az ajak édesebb volt,
Mert az ajkon szebb pir lángolt,
Melyet nyujta szép leány.

És az évek ballagának,
És fejemben ért az ész,
S jóra jöttem valahára!
Most szemem a lyány ajkára
Szinte egykedvűleg néz.

Mert a rózsanedvhez képest,
Mely Ménesnek bércfokán
Omlik kéjes kedvet adva,
A lyány édes bájos ajka
Keserű és halavány!

Pápa, 1842. április

IDEÁL ÉS VALÓ

Dalra, dalra, néma húrok!
Lengj előmbe, ideál;
Hagyd hevűlni képzeményim
Égi fényed bájinál.

S száll egéből ideálom,
És az ott - mely rózsaszál?
Ah a lyányka ablakából
Ablakomra kandikál.

S ideál és szép leányka
Engemet hevítenek.
Kit tekintsek, kit daloljak?
Mondjátok meg istenek!

Képzetem varázsalakja!
Tünj egedbe, tünj tova;
Való kell a föld fiának,
S költő - nem a föld fia?

Pápa, 1842. április

TOLVAJ HUSZÁR

1

Ló dobog, por kél az úton,
Zeng a harsány trombita:
Kvártély, kisbiró! huszárok
Szállanak a faluba.

És hogy jöttek, hogy megálltak
A vitézi seregek:
Aggalom s öröm vegyűlve
A lakókat szállta meg.

Aggalom s öröm szivökben
Nem hiába lakozik:
A huszárok csínosak, de
Kissé hosszuk újjaik.

„Jól vigyázz leányom édes,”
Mond az aggódó anya,
Nehogy ez vagy az lakunkból
Vélek elvándorlana.”

2

Ébred a hajnal sugára,
Véle ébred a huszár;
Lóra pattan, induló zeng,
S messze föld fogadja már.

És merengő fájdalommal
Néz utánok a leány;
Köny pereg le szép szeméről,
Mély sohaj kel ajakán.

„Mért, leányom, e busongás?
Könybe mért lábbad szemed?”
„Jó anyácskám, meglopának,
Egy... elvitte szívemet.”

Pápa, 1842. június

SZÍN ÉS VALÓ

1

Némúl a hangszerek zenéje,
A függöny felrepűl,
S az arcokon kiváncsiságnak
Csendes figyelme űl.

És ékes színpadon a múzsa
Kegyelt papnéja áll,
Bájlóbb a kikelet kertjének
Minden viráginál.

És oh midőn szavak születnek
Az ajkak bíborán,
Nem, így nem énekel tavaszkor
Pacsírta s csalogány.

S mit benne látsz megtestesűlve:
Erény és szerelem;
S a néptömeg, varázslatánál
Kéjtengerré leszen.

Hódolva a dicső müvészet
Magasb hatalminak,
Éljenzaj és örömkiáltás
És tapsok hangzanak.

De a zajongó nép között áll
Az ifju mereven,
Ah érzeményi zavarának
Nyelvet, szót hol vegyen?

Egy új világ nyilik szivében,
Egy új édenvilág,
És benne lángoló szerelme
Az illatos virág.

2

A barnaleples éj
Nyugalmat osztogat,
De ah! az ifjunak
Nyugalmat az nem ad.

Zajló küzdés szivén,
Szerelmi, égető,
Mely tarka gondolat-
Füzért tünődve sző.

„El, el! meglátni őt,
Az égi szép szemet.
Amelynek e kebel
Imádó rabja lett;

Meglátni a szelíd
Angyalvonásokat,
Melyeknek bájain
Szív és ész elakad;

S a tündértermetet,
S a hullámzó kebelt,
Hol a kecs istene
Két rózsatrónt emelt.

Meglátni, asszonyok
Legszebbje tégedet,
Minőt az ég csupán
Egyszer teremthetett!”

S az ifju elsiet
Szerelme vágyiban
A kedves hely felé,
Hol istennője van.

„Ti ablaki fölött
Irígy őrkárpitok!
Pillantanom reá,
O kérlek, hagyjatok.”

Rejtsétek a szobát
Hiven, o kárpitok!
Szivszaggató, miket
Az ijfu látni fog.

Csók és édes szavak...
S szerelmi jelenet...
S o bűn, o förtelem...
Szerelmet.. pénz vehet!

3

Színházba seregesen tódúl a nép,
Csudálni a müvésznő érdemét;

S míg hangja lelkesűlt szivekbe hat:
Új és új érdemkoszorút arat.

S az ifju? ... Az ifju tetszés-zaja
Fel-felzeng bájoló játékira;

De ah! titkon folyó könyűiben
Kihalt a néma, kínos szerelem.

Pápa, 1842. június

LEHEL

1

Mennydörg az óriás kürt
Lehelnek ajakán.
Örvendve nyúl ezer kar
Kifent acél után.

Vérszomjazó örömben
Szikráznak a szemek,
Telt a kebel dicsétől
Harc nagy rényinek.

Jaj annak! aki ellen
E nép kardja száll.
Jaj annak! sorsa lészen
Gyalázat és halál.

Még egyszer zúg riadva
A szélvészhangú kürt

S az alemann seregre
A dúló szittya tört.

S vérnek patakja árad
Az eltiport mezőn,
Kietlen rém-halommá
A holtak teste lőn.

Még vínak oly erősen,
Oly fáradatlanúl!
A szittya kar csapásin
Sok alemann kimúl.

De nyugot népe nem fogy,
Elhullott száz helyett
Konrád hatalmas szóval
Idéz új ezeret.

És haj fordít a kockán
Az inda-végezet,
És haj a magyaroknak
Romlása érkezett.

2

Zajtalan áll a
Gyász-arcu csatahely,
Bátor leventék
Elhullott ezrivel.

Győzött a teutón.
A hosszu harc után
Rabság Lehelnek,
Megtörött had román.

„Rablók! hogy többé
Reánk ne törjetek:
Akasztófára
Egyig most veletek!”

Mond nagy kevélyen
A győző fejdelem,
És a bakóknak
Vad serege ott terem.

„Vezér, jer, illet
Elsőség tégedet,
Elő, hadd lássuk
Félt hősi képedet.

Olyan magasra,
Miként én, emelt-e
A magyaroknak
Hatalmas istene?”

‘Fejdelm, oh látnom,
Határtalan kegyed,

Azért hadd kérjek
Tőled tehát egyet:

És teljesítsed,
Kivánatom csekély.’
Előre lépve
Ekkép Lehel beszél.

‘Éltemnek a kürt
Olyan hű társa volt,
Mellette vívtam
Sok véres viadalt.

Halálom tőle
Örökre elszakaszt;
Engedd utószor
Megharsogtatnom azt!’

S megriad a kürt
Lehelnek ajakán,
Miként oroszlán
Erdői vad tanyán.

S hogy harsogtatta
Dörgőleg mindenszerte,
Konrádnak álla
És véle őt leverte.

‘Te felmagasztalsz,
És én a porba váglak!’
S megy büszke-bátran
Elébe a halálnak.

Pápa, 1842. tavaszán

LEHEL

A kürtkebelbe fú Lehel,
S a kürt riadva énekel
Vad éneket csatára;
S szilaj szikrát ezer szem hány,
És nyúl kifent acél után
Ezer kéz, hallatára.

A kürtnek harsogó szava
Még egyszer szálla tétova,
És összeütközének:
Hadúr világduló fia
S a bosszuló Germánia;
Mind harcszomjas legények.

Iszonyterhes lön a csata!
Vérnek patakja árada
Mezők tiport füvében,
És por közé a hadfiak

Sürűn omolva hulltanak,
Mint gabna jégesőben.

Még dúl soká az ütközet,
Még diadal nem nyujt kezet
Sem ennek sem amannak.
Még a koromsötét halál
Honába kard csapásinál
Ezren s ezren rohannak. -

A sors kockája vetve van!
És haj! seregje csúfosan
Leverve nyög Lehelnek.
S kiket nem ére a halál
Kardok duló csapásinál,
Rabláncon vesztegelnek.

„Hogy többé ránk ne törjetek,
Bitóra tüstént véletek,
Rablók gonosz csapatja!"
Kihez hajolt a győzelem,
Parancsszavát a fejdelem
Ily büszkedurván adja.

„Elő vezér! elő veled;
Elsőség illet tégedet,
Hadd lássuk szörnyu képed.
Olyan magasra emel-e
A magyarok nagy istene,
Mint én emellek téged?"

S a porba tipratott kebel
Fojtott dühérzeményivel
A hős előre lépett,
És szóla: 'Fejdelem! kegyed,
Látom, határtalan; egyet
Engedj hát kérni tőled.

A kürt éltem hű társa volt;
Ő annyi vért és viadalt
Karom között szemléle.
Ez óra tőle elszakaszt;
Hagyd még egyszer megfúnom azt,
Hagyj elbucsúzni tőle!'

És zúg dörögve rémitőn
A kürt ismét Lehel kezén;
S hogy harsogtatta szerte:
Rá szent hevűlet lángja száll,
A győző fejdelemnek áll,
És véle őt leverte!

'Te fölmagasztalsz,' e szavak
A hősi ajkon hangzanak,
'És én a porba váglak!'

S megybátran, míg önérzete
Arcára kéjsugárt vete,
Elébe a halálnak.

Pápa, 1842. június

1842

A BOROZÓ

Gondüző borocska mellett
Vígan illan életem;
Gondüző borocska mellett,
Sors, hatalmad nevetem.

És mit ámultok? ha mondom,
Hogy csak a bor istene,
Akit én imádok, aki
E kebelnek mindene.

És a bor vidám hevében
Füttyentek rád, zord világ!
Szívemet hol annyi kínnak
Skorpiói szaggaták.

Bor tanítja húrjaimra
Csalni nyájas éneket;
Bor tanítja elfeledni,
Csalfa lyányok, titeket.

Egykor majd borocska mellől
A halál ha űzni jő:
Még egy korty - s nevetve dűlök
Jégöledbe, temető!

Pápa, 1842. április

KÉT VÁNDOR

Honán kül a fiú,
Honában a patak
Magas hegyek között
Együtt vándorlanak.

De míg az ifju megy
Csüggedt lépésivel,
Sziklákon a patak
Gyorsan sikamlik el;

S az ifju ajkain
Míg néma csend honol,
Az illanó vizár
Vig hangokat danol.

A hegysor elmarad;
Az ifju s a patak
Sík róna térein
Tovább vándorlanak.

De, ifju és patak!
Oly gyorsan szerepet
A róna térein
Miért cseréltetek?

Hallgatnak a habok,
S ballagva lejtenek,
Míg gyors szökés között
Az ifju dalt zeneg.

Az elnémult patak
Honát vesztette el;
A dalra kelt fiú
Ismét honára lel.

Pápa, 1842. április

MI HASZNA, HOGY A CSOROSZLYA...

Mi haszna, hogy a csoroszlya
Az ugart fölhasogatja?
Hogyha magot nem vetsz bele,
Csak kóróval leszen tele.

Hej kisleány, pillantatod
Mélyen a szivembe hatott;
Mint a földet a csoroszlya,
Azt keresztűlhasogatta.

De hiába hasogatta,
Azért csak bú terem rajta!
Ültesd bele szerelmedet,
Úgy nő rózsa tövis helyett.

Pápa, 1842. nyarán

A DUNÁN

Folyam, kebled hányszor repeszti meg
Hajó futása s dúló fergeteg!

S a seb mi hosszu és a seb mi mély!
Minőt a szíven nem vág szenvedély.

Mégis, ha elmegy fergeteg s hajó:
A seb begyógyul, s minden újra jó.

S az emberszív ha egyszer megreped:
Nincs balzsam, mely hegessze a sebet.

Komárom, 1842. augusztus végén

JÁRNAK, KELNEK SOKAN ZÖLD ERDŐBEN...

Járnak, kelnek sokan zöld erdőben;
Vagyon a nap épen lemenőben.
Rózsákat fest utósó sugára
Dombtetőre, lombok sudarára.

De veszik ők mindezt csekélyebbnek,
Semhogy rajta megörvendezzenek;
Párosult két vadgalamb búgása -
Ebben fakad örömök forrása.

Járok, kelek én is zöld erdőben.
Nap lementén van gyönyörüségem,
Nap lementén, nap piros sugarán,
Amint játszik a lombok sudarán.

Csak ne volna galambok búgása -
Ebben fakad bánatom forrása;
Mert ha látom szép páros voltokat,
Megsiratnom kell árva magamat.

Mezőberény, 1842. szeptember-október

K... VILMOS BARÁTOMHOZ

Katonának számüzött balvégzetem,
S kétszer élt a szép tavasz a ligeten,
A ligeten, oh de nem e szív fölött,
Míg sorsomnak rabbilincse megtörött.

Mégis - bár a léleksujtó vész miatt,
Mely emésztő hatalommal rám szakadt,
Keservesen megsiratni van okom -
E két tavaszt megsiratni nem fogom.

Hű bajtárs, e két diszetlen kikelet
Tőn enyémmé mindörökre tégedet;
S nem két évet, volna kettő életem:
Érted adnám mind a kettőt szívesen.

Én tudom, mit érsz te nékem, jóbarát!
Jó, minőt az isten többé sosem ád;
Te valál, ki vélem híven felezéd
A nyomornak végső falatkenyerét.

E falattal nékem adtad lelkedet,
E falattal lelkünk összeköttetett;
És nincsen hely, nincs erőszak, nincs idő,
Szent frigyünk szép kötelét eltéphető.

S amint nincs hely, sem erőszak, sem idő,
Szent frigyünk szép kötelét eltéphető:
Nincs is ember, aki oly két szívre lel,
Mely egyezzen, mint egyez e két kebel.

Minket egy sors fondor kénye hányt-vetett,
Minket egy csillagnak fénye vezetett,
Még szerelmet is egy lénynek áldozánk -
Néked éltünk, érted égtünk, jó hazánk!

Oh, midőn a két közember homlokát
Néma bánat mély redői ráncolák:
Aki látta, nem gondolta, jól tudom,
Hogy keservünk téged gyászol, drága hon!

És ha néha jobb időkben a pohár
Bútemetni köztünk kézről kézre járt:
Ott is a hon éltetését zengte szánk,
Ott is a hon megvetőit átkozánk.

Messze vagy most, messze tőlem, jóbarát!
De ne nyomd el a reménynek szép szavát,
Mely hitetve súgja, hogy megjő a kor,
Hol szivünk hév ölelés közt összeforr.

S él az isten, s tudni fogja, hogyha él:
Mit szenvedtem, s te bajtárs, mit szenvedél;
Él az isten, aki annyi bánatért
Tán megadja akkor a várt pályabért.

Mezőberény, 1842. szeptember-október

HORTOBÁGYI KOCSMÁROSNÉ...

Hortobágyi kocsmárosné, angyalom!
Tegyen ide egy üveg bort, hadd iszom;
Debrecentől Nagy-Hortobágy messze van,
Debrecentől Hortobágyig szomjaztam.

Szilaj nótát fütyörésznek a szelek,
Lelkem, testem majd megveszi a hideg:
Tekintsen rám, kocsmárosné violám!
Fölmelegszem kökényszeme sugarán.

Kocsmárosné, hej hol termett a bora?
Savanyú, mint az éretlen vadalma.
Csókolja meg az ajkamat szaporán,
Édes a csók, megédesűl tőle szám.

Szép menyecske... savanyú bor... édes csók...
Az én lábam idestova tántorog;
Öleljen meg, kocsmárosné édesem!
Ne várja, míg itt hosszában elesem.

Ej galambom, milyen puha a keble!
Hadd nyugodjam csak egy kicsit fölötte;
Úgyis kemény ágyam lesz az éjszaka,
Messze lakom, nem érek még ma haza.

Hortobágy, 1842. október

HAZÁMBAN

Arany kalásszal ékes rónaság,
Melynek fölötte lenge délibáb
Enyelgve űz tündér játékokat,
Ismersz-e még? oh ismerd meg fiad!

Rég volt, igaz, midőn e jegenyék
Árnyékain utószor pihenék,
Fejem fölött míg őszi légen át
Vándor darúid V betűje szállt;

Midőn az ősi háznak küszöbén
A búcsu tördelt hangját rebegém;
S a jó anyának áldó végszavát
A szellők már régen széthordozák.

Azóta hosszu évsor született,
És hosszu évsor veszte életet,
S a változó szerencse szekerén
A nagyvilágot összejártam én.

A nagyvilág az életiskola;
Verítékemből ott sok elfolya,
Mert oly göröngyös, oly kemény az ut,
Az ember annyi sivatagra jut.

Ezt én tudom - mikép nem tudja más -
Kit ürömével a tapasztalás
Sötét pohárból annyiszor kinált,
Hogy ittam volna inkább a halált!

De most a bút, a hosszu kínokat,
Melyektől szívem oly gyakran dagadt,
És minden szenvedés emlékzetét
Egy szent öröm könyűje mossa szét:

Mert ahol enyhe bölcsőm lágy ölén
Az anyatejnek mézét ízlelém:
Vidám napod mosolyg ismét reám,
Hű gyermekedre, édes szép hazám!

Dunavecse, 1842. október

A BUJDOSÓ

Mit nekem hab! mit nekem vész!
Én nem félem haragát,
Kebelemnek pusztaságit
Száz vihar rohanja át.

Rajta! gyorsan evezőhöz,
Talpra, reszkető legény!
Bár toronnyá nő a hullám,
A túlpartra szállok én.

Éj borong ott, sűrü ködnek
Kétségbarna éjjele;
Lyány! temetve mindörökre
Legyen emléked bele,

Ki ez égő szerelemmel
Enyelegve jászthatál,
Ki hűséget esküvél, és
Oh! ki mégis megcsalál.

Messze tűnnek már a partok.
Messze tűn a gyászvidék.
Hol szivemnek béke, csönde
Romhalomba dönteték:

Tűnjön is nagy messze tőlem,
Hogy ne légyen semmi jel,
Mely a multat, érzeményim
Háborítni, költse fel.

Hah! mi kép leng a ködéjben?
Bájoló mint a tavasz...
Szőke fürttel... kék szemekkel...
Hűtelen lyány, képed az!

Nincs tehát a nagyvilágon,
Nincs hely, csalfa szép alak!
Hol sebemre ír csepegjen,
Hol feledni tudjalak?

Dunavecse, 1842. október

FURCSA TÖRTÉNET

„Öcsémuram, vigyázzon magára,
Vagy inkább az oldalbordájára;
Fiatal is, szép is a menyecske -
Ugy segéljen, kutya van a kertbe'."

'Bátyámuram, mit nem kell hallanom?
Szomorú az eset, ha úgy vagyon;
No de míg másnak fúja kásáját,
Meg ne égesse a maga száját.'

„Öcsémuram! mit gondol, az égre?
Az én öregem ezt már túllépte..."
'Hja, a sót vén kecske is megnyalja.
Hanem ez csak ugy van mondva, tudja.'

Így az agg szomszéd jó indulatja
Öccseurát gyakran látogatja;
S sosem hiányzik ilyetén lecke:
Fiatal is, szép is a menyecske.

Történik, hogy a jó szomszéd bátya
Öccs'urától elmarad sokára.
Megtudni, hogy mi ennek az oka,
Öccseura hozzája ballaga.

S akközben, hogy ballagott hozzája,
Már készült is erősen reája,
Mit feleljen? ha majd szól a lecke:
Fiatal is, szép is a menyecske.

De most ez egyszer a szomszéd bátya
Jó tanácsával elő nem álla;
Hanem, ülvén a kemence mellett,
Nagy szomorún ilyen szókat ejtett:

„Öcsémuramnak igaza vala,
Mikoriban azt mondotta, hogy a..."
S felsikolt *felesége* magzatja,
S a jó öreg - mit tegyen? - ringatja.

Dunavecse, 1842. október

FELKÖSZÖNTÉS

Miljom átok! bort a billikomba,
Részegítő, lánghullámu bort!
Mely keservet és bút martalékul
A felejtés örvényébe hord.

Bort öblébe váltig a kehelynek.
Bort elémbe szakadatlanúl!
Idenézzen a puszták homokja,
És ha nem tud inni, megtanúl.

Kedvben ég e csont velője máris,
És eremben a kéj habja forr;
Üdv neked, te mámorok homálya!
Üdv neked, te mámor anyja, bor!

Hah, e kancsó a mesés világnak
Feneketlen hordaja talán?
Bort belé! mert nem szivelhetem, ha
Puszta szájjal ásitoz reám;

Bort belé! hogy felköszöntsön ajkam -
Éljen a nemes keblű barát,
Ki, midőn a vész harangja zúgott,
Szent hűséggel nyujtá jobb karát;

Éljen a világ dicső folyása...
És az élet... és a szép világ...
S az igazság védpalástja, mely az
Üldözöttnek menedéket ád;

Éljen a sziv biztató vezére,
A varázsdalt pengető remény;
Éljen a menny, a pokol és minden,
Minden éljen... oh csak vesszek én!

Pápa, 1842. november 1.

VADONBAN

Éj leng alá a mély vadonra,
S az út majd jobb-, majd balra tér;
Lépteim bolyongva tévedeznek -
Ki lesz előttem hű vezér?

A menny ivén ugyan fölöttem
Ragyognak égő csillagok,
De vajh talál-e célra pályám,
Ha lángjaiknak hinni fog?

Az égi fények ezredénél
A lyányszem tündöklőbb vala,
S mégis, ki hittem súgarának,
Haj engem mégis megcsala!

Veszprém, 1842. november

ELSŐ SZEREPEM

Szinésszé lettem. Megkapám
Az első szerepet,
S a színpadon először is
Nevetnem kelletett.

Én a szerepben jóizűn
S szivemből neveték;
Pályámon, oh ugyis tudom,
Leend ok sírni még.

Székesfejérvár, 1842. november

DISZNÓTORBAN

Nyelvek és fülek... csend,
Figyelem!
Szóm fontos beszédre
Emelem.

Halljátok, mit ajkim
Zengenek;
Egyszersmind az ég is
Hallja meg.

Hosszan nyúljon, mint e
Hurkaszál,

Életünk rokkáján
A fonál.

Valamint e sültre
A mi szánk:
Mosolyogjon a sors
Szája ránk;

S pályánk áldásával
Öntse le,
Mint e kását a zsír
Özöne.

S életünk fölé ha
A halál
Romboló torát meg-
Ülni száll:

Egy gömböc legyen a
Magas ég,
És mi a gömböcben
Töltelék!

Székesfejérvár, 1842. november 18.

1843

PÁLNAPKOR

Itt van a tél, a hideg tél
Közepe,
Zúgolódik az idő kinn
Ízibe.

Zúgolódjék! egyéb dolga
Nincs neki;
Úgy akarja, hagyjuk kedvét
Tölteni.

Hisz nekünk ez úgysem árthat,
Igaz-e?
Meg nem fázunk - jó meleg van
Idebe.

A kandallón pattog a fa,
Ég a tűz,
S a kulacsnak kotyogása
Fagyot űz.

Hát a csók piros menyecskék
Ajakán?
Az hevíti ám az embert
Igazán.

Háborogj hát, istenadta
Ideje!
Föl sem vesszük... víg barátim,
Igaz-e?

Kecskemét, 1843. január 25.

DÍNOMDÁNOM

Hegedűszó, furulyaszó, cimbalom...
Van-e még, kit a búbánat terhe nyom?
Akinél van, igazítsa el a bút,
Nehogy *neki* mutassuk meg, hol az út.

A búbánat gonosz vendég, rosz madár,
A kebelbe életet, vért lopni jár.
A búbánat szívet rágó ürgefi:
Borral lehet, borral kell kiönteni.

A bor éleszt, a bor éget, mint a csók -
Csókot, lyányka, hosszut, édest, lángolót!
Csókod lángja, mint a napfény, mennyei,
Mely az élőfán a lombot neveli.

Lombon fakad, lombon fejlik a virág,
Lomb ne'kül, virág ne'kül mit ér az ág?
Hogyha pusztán s szárazon a törzsök áll,
Hamar éri a sodró vész, a halál...

Hah halál, te nagy kérdésjel, melyre még,
Nem felele sem idő, sem bölcseség,
Mivel áldasz, mivel versz a sír után?
Van-e ott is élet és bor és leány?

Mit törődöm, mit tünődöm még sokat!
Élek most, és ölelem, mi élvet ad;
S mi ad élvet, hogyha nem bor és leány?
Éljen a lyány, éljen a bor... húzd, cigány!

Kecskemét, 1843. január

ÜRESEN ÁLL MÁR A KANCSÓ...

Üresen áll már a kancsó, bort bele!
Ide hamar a javából, be vele!
Boncidáig folyjon a bor, mint tenger,
Ki megállhat még a lábán, nem ember.

Jer ölembe, kincsem, rózsám, itt a bor!
Ha megittad, csókra kerül majd a sor:
Igyál tehát, ürítsd ki, mert szomjazom;
De csókodat, hű csókodat, galambom!

Kecskemét, 1843. január

FARKASKALAND

'Pajtás, te ettél, véres a fogad;
S mi szenvedünk éhségi kínokat.

Mogorva a tél, puszta a határ,
Rajt a vihar légparipája jár;

Csak ember és állatnak nincs nyoma...
De most beszélj, hol volt a lakoma?'

Igy kérdi társát a farkassereg,
Kit érkezéskor üdvezeltenek.

A jóllakott nem késik szólani,
És tőle ily beszédet hallani:

„Ott a vityilló pusztaközepen,
Él a juhász és felesége benn.

A ház mögött pedig terűl az ól,
Honnan juhoknak bégetése szól.

E lakhoz éjszakának idején
Két útazó suhant. Egy úrfi s én.

A pásztornéra titkon foga fájt
Az úrfinak, s én éhezém a nyájt.

Ott sompolygott ő a kunyhó előtt.
Juhot nem kaptam én... megettem őt.”

Kecskemét, 1843. január

KÖNYEIM

1

Áldás reátok, ligetemben
Odább iramló csermelyek!
Utaitokon a szép tavasznak
Himes virági termenek.

Ez arc fölött is két patak foly,
Folytok, szerencsétlen könyek!
De halvány pályátok körében
Virágok ah nem zsengenek.

2

Forró sugárokat
Lövel a nyári nap;
Sugári lánghevén
Patak, folyó apad.

O forró nyári nap,
O lángoló sugár,
Könyűmnek árjait
Apasztanád ki bár!

3

Eljött az ősz; a part virága
Hervadva hull a csermelyár habjába.
Eljött a bú; az élet kéje
Kihalva fúl a könyek özönébe.

4

O télnek dermesztő hidegje!
Mely a folyókat lebilincseléd;
O télnek dermesztő hidegje,
Bilincseld le szememnek csepkönyét!

5

Fuss, oh patakcsa,
Fuss csüggedetlen;
Megnyúgoszol majd
A tengerekben.

Hullasz könyüm, hullj;
O a halálban

Számodra is tán
Megnyúgovás van.

Kecskemét, 1843. február

HALÁLVÁGY

Sírt nekem, sírt és koporsót,
Mélyen fekvőt föld alatt!
Hol nem élnek érzemények,
Hol nincs többé gondolat.

Oh fej, oh kebel, te kettős
Átok életem felett!
Mért kinozni lángcsapásu
Ostorokkal engemet?

Mért a vágy e lázas agyban,
Szállni csillagok fölé?
Hogyha őt a sors haragja
Földön csúszni rendelé.

Vagy ha száll e vágyak szárnya,
Mért nincs rajta égi toll?
Mely vigyen, hol a magasban
Halhatatlanság honol;

És ha puszta nékem üdvben
E világ, mért a kebel,
Megteremtve, hogy lakóul
Örömet fogadjon el?

Vagy ha van szív, mely a kéjben
Föllobogva érzene,
Mért reám e jégtekintet?
Boldogságnak istene!

Sírt nekem, sírt és koporsót,
Mélyen fekvőt föld alatt,
Hol nem élnek érzemények,
Hol nincs többé gondolat...

Kecskemét,1843. február

AZ ELSŐ DAL

Kit a dal istene
Szent csókjával füröszt,
Első vagyok, hazám,
Színházad népe közt.

Zengjen tehát a lant!
S legelső énekem,
Pályámnak társai,
Tinéktek szentelem.

Az érzet kútfeje
A dagadó kebel;
Dalomnak hangjai
Onnan szakadtak el.

S mint szívnek gyermeki
A szívbe vágynak ők;
Engedjétek nekik
Honokba menniök. - -

Ki a müvészet e
Szent templomába lép,
Az, illő, hogy legyen
Főben, kebelben ép;

Az elme éjjele
S a megromlott kebel
E fának ágain
Gyümölcsöt nem nevel.

Két csillag sugara
Derengje át egünk:
Hon és erény legyen
E két csillag nekünk.

Nem kell a színpadot
Tekinteni csak úgy,
Mint hol mindennapi
Kenyérhez nyílik út;

A színpad célja nagy,
A színpad célja szent:
Ez a szív parlagán
Erkölcsöt fejt, teremt.

Azért érzelmeink
Gyulassza tiszta tűz,
Mely minden szennyet a
Kebelből számkiűz;

Mert várni lehet-e,
Hogy romlott föld alatt
A mag termő legyen
Gazdag kalászokat?

Föl hát! és míg a szem
Csak egy sugárt lövel,
Előle a magas,
Szent cél ne vesszen el.

S ha ez lesz életünk:
Édes jutalmat ad
A hon áldó szava
S a nyúgodt öntudat.

Kecskemét, 1843. március 5-e előtt

JÖVENDÖLÉS

„Mondád, anyám, hogy álmainkat
Éjente festi égi kéz;
Az álom ablak, melyen által
Lelkünk szeme jövőbe néz.

Anyám, álmodtam én is egyet,
Nem fejtenéd meg, mit jelent?
Szárnyim növének, s átröpűltem
A levegőt, a végtelent.”

‘Fiacskám, lelkem drága napja,
Napomnak fénye! örvendezz;
Hosszúra nyujtja élted isten,
Álmodnak boldog titka ez.’ -

És nőtt a gyermek, lángra lobbant
Meleg keblén az ifjukor,
S a dal malasztos enyh a szívnek,
Midőn hullámzó vére forr.

Lantot ragadt az ifju karja,
Lantjának adta érzetét,
S dalszárnyon a lángérzemények
Madárként szálltak szerteszét.

Égig röpűlt a bűvös ének,
Lehozta a hír csillagát,
És a költőnek, súgarából
Font homlokára koronát.

De méreg a dal édes méze;
S mit a költő a lantnak ad,
Szivének mindenik virága,
Éltéből egy-egy drága nap.

Pokollá lett az érzelemláng,
És ő a lángban martalék;
A földön őt az életfának
Csak egy kis ága tartja még.

Ott fekszik ő halálos ágyon,
Sok szenvedésnek gyermeke,
S hallá, mit a szülő bus ajka
Kínjának hangján rebege:

‘Halál, ne vidd el őt karomból,
Ne vidd korán el a fiut;
Soká igérte őt éltetni
Az ég... vagy álmunk is hazud?...’

„Anyám, az álmok nem hazudnak;
Takarjon bár a szemfödél:
Dicső neve költő-fiadnak.
Anyám, soká, örökkön él.”

Kecskemét, 1843. március 5-e előtt

JÖN AZ ŐSZ...

Jön az ősz, megy a gólya már,
Hideg neki ez a határ;
Röpűl, röpűl más országba,
Hol jobban süt a nap rája.

Hej, van oka a gólyának,
Hogy más hazát néz magának;
De, galambom, hogy elhagytál,
Nem t'om, mi okot találtál.

Hív voltam én hozzád mindig,
Elejétől utójáig,
Nem volt szivemben ősz, tavasz,
Érted, mint a nyár, égett az.

S vajjon akihez röpűltél,
Nem lesz-e annak szivén tél?
Megeshetik, szép galambom,
Noha neked nem kivánom.

Mert a gólya ha visszaszáll,
Virító szép tavaszt talál;
Hej, de mire te visszaszállsz,
Csak puszta sírhalmot találsz.

Kecskemét, 1843. március 14-e előtt

KAKASSZÓRA HAJNAL ÉBRED...

Kakasszóra hajnal ébred,
Én lányokkal nem beszélek.
Mert ha szólok őhozzájok,
Hajnal lesz a két orcájok.

Így valaki azt gondolná,
Én is kakas vagyok talán;
S hej, a kakas hamis madár,
Untalan más fészekhez jár.

Pedig én kakas nem vagyok,
Hanem filemile vagyok,
Egy a fészkem, egy a párom,
Egyért élek a világon.

Kecskemét, 1843. március 14-e előtt

LOPOTT LÓ

Mint a porszem szélvész
Fuvatán,

Röpül a legény gyors
Paripán.

‘Honnan, atyafi, oly
Hevenyén?’
„Pusztáról csikóval
Jövök én.

A nyerítő ménes
Ott legel;
Pej csikómat onnan
Loptam el.

Túri vásár nincsen
Messze már;
Szegénylegény oda
Lovon jár.”

‘Ej, nem ugy, jó földi,
Nem ugy ám!
Adja kend csak vissza
Paripám.

Enyim a ménes, mely
Ott legel,
A csikót kend tőlem
Lopta el.’ -

De szavára nem hajt
A betyár;
Őkegyelme már jó
Tovajár.

Mégis a gazdának
Vígaszul,
Hátrafordulván, így
Válaszol:

„Föl se vegye kárát,
Gazduram;
Hiszen úgyis elég
Lova van.

Hej, csak egy szivet bírt
E kebel -
Azt is a kend lyánya
Lopta el.”

Kecskemét, 1843. március

EMLÉNY

A szinész utain virág s tövis terem,
A szinész élete öröm és gyötrelem.
Bűvös szellemkezek vezérlik lépteit,

Leplezve gondosan az élet terheit.
Szép álmot álmodik: öröklő hirnevet,
Szellem bejárja a földet és eget.
Bú- s kéjnek egyaránt feltárja kebelét,
Részvéttel osztja meg a szenvedő könyét,
S bár megvetett, szegény, de nem boldogtalan,
Amig szive dobog s mig pártfogója van,
Mert pártfogója az, mi neki üdvöt ád,
Szeretni lángolón ohajtott pályáját.
S még a hir nevéről
Szép dolgokat beszél,
Sirhalma pázsitán
Zokogva sír a szél.

Kecskemét, 1843. március 23-30. között

VÍZ ÉS BOR

Le a tenger fenekére
Merül a halász,
Lent a tenger fenekében
Gyöngyöket halász.
Nekem a boros pohárnak
Öble tengerem,
S gyöngy ha van tán dalaimban,
Az csak ott terem.

Bűnnek éje ült a földön.
Jött a vízözön.
A víz által a bűn éje
Elseperve lön.
Búnak éje ül szivemben;
A bú éjjelét
- Bennem a víz tehetetlen! -
Csak bor mossa szét.

Nyári hévben a virágszál
Sanyarogva nő;
A virágot új életre
Kelti langy eső.
Csüggedésben, tikkadásban
Langy esőm a bor;
Permetegje enyhe csöpjén
Vérem ujra forr.

Tettetés-e, vagy belösztön,
Vagy akármi más?
Csakhogy a halottra könyet
Ejteni szokás;
Engemet víz ott se érjen,
S már ha sírni kell,

Sírja hát hideg poromra
Könyét borkehely.

Kecskemét, 1843. március

ÉN

A világ az isten kertje;
Gyom s virág vagytok ti benne,
Emberek!
Én a kertnek egy kis magja,
De az úr ha pártom fogja:
Benne gyom tán nem leszek.

Tiszta e kebelnek mélye;
Égi kéz lövelt beléje
Lángokat.
És a lángok szűzen égnek
Szent oltárúl az erénynek
El nem romlott szív alatt.

Nem épitek sors kegyére,
Tűrök, mit fejemre mére,
Jót, roszat;
Mit ma ád, elvészi holnap;
Majd megadja, amit elkap;
Jellemképe: változat.

Mint a róna, hol születtem,
Lelkem útja tetteimben
Egyenes!
Szavaimmal egy az érzet,
Célra jutni álbeszédet
Tétovázva nem keres.

És az ég szivem földébe,
Drága fádat ülteté be,
Szerelem!
Koszorúba fűzöm ágit,
Koszorúm szerény virágit
A hazának szentelem.

Kecskemét, 1843. március

AZ UTÓSÓ ALAMIZSNA

A költő és a sorsharag
Egy anyaméhből született;
Ikertestvérek voltak ők,
Együtt bolygák az életet.

Fa, mint most, akkor is virúlt.
Árnyában sok megnyúgodott;

De használt a költőnek is:
Ágáról tört koldúsbotot.

S ezek valának társai:
Koldúsbot és a sorsharag;
Elhagyja minden hűtlenűl,
Csak e kettő, mi hű marad.

És lantja! lantja hova lőn?
Hisz a költőnek lantja van...
Igen bizony, volt lantja is,
Mely zenge bűvösbájosan.

Megpenditette húrjait
Mennydörgő éjben egykoron.
S a mennydörgésnek ágyuja
Elszenderűlt e hangokon.

S az ég, a barna, haragos,
Midőn danáját hallaná:
Feledni kezdé a boszút,
S csillagmosollyal néze rá.

És a költő megéhezett,
És emberek közé mene.
Tudá: az emberszív kemény;
De vélte: lágyit a zene.

S mely a vihart elaltatá,
És földeríté az eget,
Elandalító húrjain
Az ének újra zenegett.

De melyet ég, vihar megért,
A dalt ember nem érti meg...
És ím a lant elszégyenűl,
S fájdalmában kettéreped. -

Ez volt a lant története.
A költőbül tovább mi lett?
Soká nyögé- nem tudni, hol? -
Az inségterhes életet.

Egy újabb nemzedék előtt
Évek multán megjelenék.
Nem őszült ő meg... fürteit
A gond, a bú kitépte rég.

„Egy-két garast, egy-két garast!”
Halk hangja így esedeze;
S mint szélringatta száraz ág,
Remegve nyúlt ki két keze.

A részvét megkérdezte őt:
‘Ki vagy, nyomornak embere!

Kit sujtoló istenharag
Ily könyöretlen megvere?'

S nevét elmondja, s újra esd:
„Egy-két garast..." - 'Megállj, jövel,
Örök dicsőség gyermeke!
A bőség szarva födjön el.

Neved ragyog, miként az ég
Csillagsugáros éjfelen;
Mely egykor árván hangozék,
Bámulja lantod a jelen.

Jövel tehát! jövel, cserélj
Bársonyt e koldusrongy helyett;
Borostyán koronázza főd,
Dús asztalnál legyen helyed!'

„O szép beszéd.. o köszönet!
De én semmit sem éhezem,
És nincsen is szükség reá,
Hogy elcseréljem rongymezem.

És a borostyán... oh mi szép,
Mi jó lehet lángifjunak;
De száraz törzsön a galyok
Többé meg nem fogamszanak.

Hanem ha dobsz egy-két garast:
Fogaddsza hálaszózatom;
Mert pénzre vár az asztalos...
Koporsómat csináltatom."

Pest, 1843. április 10-e előtt

SZEGET SZEGGEL

Jaj, a hátam, jaj a hátam
Odavan!
Szomszéd bácsi kiporozta
Csúfosan.
Átkozott a görcsös fütykös
Somnyele!
Mellyel engem oly pogányúl
Csépele.

Mért is tart hát kertet s benne
Körtefát?
És az isten rá gyümölcsöt
Minek ád?
Csábitólag kandikált a
Körte rám;
Csábjait ki már sehogysem
Állhatám.

Átugortam a palánkon -
Átesém!
Hogy megingott bele májam
És vesém.
S nem elég ez; szomszéd bácsi
Rajtakap,
S akkor jött még a valódi
Haddelhadd.

Én teremtőm! mért is értem
E napot?
Megrakott, hogy minden csontom
Ropogott.
Nesze, monda, nesze másik,
Harmadik!
És a mindentudó tudja,
Hányadik.

Jelen volt a holdvilág a
Lakzinál;
Búsan nézte: szomszéd bácsi
Mit csinál.
Fellegekből vett magára
Gyászmezet,
És megosztva szenvedésem
Könnyezett.

Ő, csak ő nem könyörűle
Egyedűl;
Három a tánc! monda, s egyre
Hegedűlt, -
Hegedűlt a bottal hátam
Közepén,
Keservesen, siralmasan
Jártam én.

…De'szen jól van! kiheverem
Én e bajt.
S visszakapja még a kölcsönt,
Vissza majd.
Tudjuk, hányat vert az óra,
Tudjuk ám!
Ön is rak a tüzre rosz fát,
Bácsikám.

Ablakunkhoz estenként mért
Sompolyog?
Vettem észre, hányadán van
A dolog.
Más szemében ő a szálkát
Megleli,
S az övében a gerendát
Feledi.

A deákné vászonánál
Ő se' jobb:
Engem dönget a lopásért
S szinte lop;
Lopni jár ő, csókot lopni
Nénihez,
Míg anyánk a bibliában
Levelez.

Tegye lábát ablakunkhoz
Ezután:
Fogadom, nem nézek által
A szitán.
Megugratni vagy anyánkat
Hívom át,
Vagy leöntöm dézsa vízzel
A nyakát!

Puszta-Palota, 1843. április

BARÁTIMHOZ

Nos, fiúk, nem szólt a szarka
Házfödélteken?
Vagy ki álmodá meg, hogy ma
Vendégtek leszen?

De mi a kő! mért e hosszu
Méla bámulás?
H'sz én vagyok, ha nem csalódom,
Én és senki más.

Vagy feledve már talán a
Régi jóbarát?
Nem hihetem, hogy reátok
Illenék e vád.

A szövetség, melynek szála
Minket összefont,
Áll, amíg csak vért bir a szív
És velőt a csont.

No de kissé meglepett tán
Jöttöm úgyebár?
Hja, öcséim, velem a sors
Furcsa táncot jár.

Köztem s közte folyton-folyva
Tart a háború,
S majd lenyom, majd, mint a pelyhet,
Végtelenbe fú.

De azért nem csüggedünk ám,
Aki lelke van!

Szembeszállok őkelmével
Bátran, szilajan.

S tán ha látja sors komám, hogy
Csüggedés nem ért:
Egykor annál bőkezűbben
Nyujtja majd a bért...

Eh, de mit most okoskodni!
Csapjatok kezet;
Jóbarát markába csapni
Kedves élvezet.

S mely bennünket ily váratlan
Együvé hozott,
Áldomással ünnepeljük
A pompás napot!

Pápa, 1843. április

AZ ÉN MÁTKÁM

Istenem, be várva-várom
Azt az órát, amidőn,
Kit nekem rendelt a végzet,
A leány ölembe jön.

És ugyan ki és minő lesz
Majd az én szerelmesem?
Ugy sovárgok tudni, mint még
Nem sovárgá senki sem.

Szőke, barna lesz-e fürte?
Szeme kék vagy fekete?
Felnyúló-e, mint a cédrus,
Gömbölyű-e termete?

Szép a szőke, szép a barna,
Mind a kettő szép, ha szép;
Hátha még a bájjal aztán
A jóság is frigybe lép!

Isten, ilyet adjsza nékem,
S nem bánom - csak ilyet adj -
Akár szőke, akár barna,
Akár kicsiny, akár nagy!

*Pozson**, 1843. május*

TÁVOLBÓL

Kis lak áll a nagy Duna mentében;
Oh mi drága e lakocska nékem!
Könnyben úszik két szemem pillája,
Valahányszor emlékszem reája.

Bár maradtam volna benne végig!
De az embert vágyai vezérlik;
Vágyaimnak sólyomszárnya támadt,
S odahagytam őslakom s anyámat.

Kínok égtek a szülőkebelben,
Hogy bucsúmnak csókját ráleheltem;
S kínja lángi el nem aluvának
Jéggyöngyétől szeme harmatának.

Mint ölelt át reszkető karával!
Mint marasztott esdeklő szavával!
Oh, ha akkor látok a világba:
Nem marasztott volna tán hiába.

Szép reményink hajnalcsillagánál
A jövendő tündérkert gyanánt áll,
S csak midőn a tömkelegbe lépünk,
Venni észre gyászos tévedésünk.

Engem is hogy csillogó reményem
Biztatott csak, minek elbeszélnem?
S hogy mióta járom a világot,
Bolygó lábam száz tövisre hágott.

...Szép hazámba ismerősök mennek;
Jó anyámnak tőlök mit izenjek?
Szóljatok be, földiek, ha lészen
Útazástok háza közelében.

Mondjátok, hogy könnyeit ne öntse,
Mert fiának kedvez a szerencse - -
Ah, ha tudná, mily nyomorban élek,
Megrepedne a szive szegényeк!

Pozson, 1843. május

KI VAGYOK ÉN? NEM MONDOM MEG...

Ki vagyok én? nem mondom meg;
Ha megmondom: rám ismernek.
Pedig ha rám ismernének?
Legalább is felkötnének.

Nincs a fokos a kezemben,
Hogyha kéne verekednem;
Nyerges lovam messze legel,
Nem t'ok futni, ha futni kell.

Hogy is tudnék futni mostan?
Mikor a fejem televan;
Nem csak fejem, de szívem is -
A bor meg a leány hamis.

Ha elhagyom galambomat,
Kialuszom mámoromat,
S rajtam ütnek a hadnagyok:
Majd megmondom, hogy ki vagyok!

*Pozson**, 1843. május*

LÁNGGAL ÉGŐ TEREMTETTE...

Lánggal égő teremtette!
Nagy a harag a szívembe';
Úgy háborgok, úgy hánykodom,
Mintha volnék a Balaton.

Viszontagság az életem,
Ezer bajba keveredem,
Hogyha leányszemem volna,
Egy pár kendőt telesírna.

Eh, a sírás nem kenyerem!
Kinek tetszik, pityeregjen.
Én egy nagyot káromkodom,
Úgy csillapul a haragom.

Pozson, 1843. május

SZEMREHÁNYÁS

Már ezt föl nem tettem rólad,
Szív barátom!
Te ugyan derék legény vagy,
Amint látom.

Oh, te szív, te szív, te csalfa,
Háladatlan!
Szólj: ki véde annyi baj közt
Szakadatlan?

Sorscsapási buzogányok
Súlya ellen,
Mondd, ki őrze? mondd, ki óva?
Nemde mellem?

Lám, e mellnek bizton voltál
Rejtekében,
Bekeríte csontfalával
Bástyaképen.

S ím, hogy fordult most a kocka,
S a szerencse
Kis szeszélye víg ajakkal
Rád köszönte:

Mostan - ahha, háladatlan! -
Örömödben

Háborogva, zajgva tombolsz
Őröd ellen.

Égsz, dagadsz... alighogy bírom
E keresztet!...
Mellemet majd meggyujtod, majd
Megrepeszted.

Pest, 1843. július-augusztus

ÉRIK A GABONA...

Érik a gabona,
Melegek a napok,
Hétfőn virradóra
Aratásba kapok.
Érik szerelmem is,
Mert forró a szivem;
Légy te aratója,
Édes egyetlenem!

Pest, 1843. július-augusztus

BEFORDÚLTAM A KONYHÁRA...

Befordúltam a konyhára,
Rágyujtottam a pipára...
Azaz rágyujtottam volna,
Hogyha már nem égett volna.

A pipám javában égett,
Nem is mentem én a végett!
Azért mentem, mert megláttam,
Hogy odabenn szép leány van.

Tüzet rakott eszemadta,
Lobogott is, amint rakta;
Jaj de hát még szeme párja,
Annak volt ám nagy a lángja!

Én beléptem, ő rám nézett,
Aligha meg nem igézett!
Égő pipám kialudott,
Alvó szívem meggyúladott.

Pest, 1843. július-augusztus

HEJ NEKEM HÁT VIGASZTALÁST MI SEM AD...

Hej nekem hát vigasztalást mi sem ad?
Bánatomban le kell innom magamat.
Az irgalmát, ide avval a borral!
A bú vagy én, de egyikünk belehal.

Úgysem tetszik ez a világ énnekem;
Sok már, amit életemben szenvedtem,
Nagyon is sok e parányi életre!
Annyi baj közt kinek volna még kedve?

Nem vagyok én gyökeres fa, virágzó,
Hanem vagyok letörött ág, fonnyadó;
Nem vagyok én az örömnek rózsája,
De vagyok a szomorúság gyászfája.

Én előttem ilyen élet nem élet,
Hol az ember de semmit sem remélhet.
Volna bár e pohár borban halálom,
Hogy lehetne bajaimtól megválnom!

Pest, 1843. július-augusztus

L........NÉ

Én alkotóm! mindenható vagy:
Hozd vissza a pillantatot,
Midőn e hölgy a szerelemnek
Első tüzére gyúladott;
Midőn ajkán a vallomásnak
Első, szent hangja reszkete,
S ott én legyek, kit csókra hí föl
Édes kedves tekintete!

S mit adjak érte?... E husz éves
Életnek vedd el tavaszát,
A szép remények tündérföldét,
Mit lelkem a jövőben lát;
S ha nyílik út embernek égbe,
És üdvességet osztasz ott:
E túlvilági üdvességből
Végy el egy drága századot!

Pest, 1843. július-augusztus

KÖRDAL

Bús az ember, ha nincs kedve;
Borba van a kedvmag vetve.
Hát azért iszunk mi mindig,
Meg sem állunk tíz-husz pintig.

Van minékünk pincénk, házunk,
Mindazáltal itt tanyázunk,
Itt tanyázunk naphosszában,
Itt tanyázunk a kocsmában.

Itt tanyázunk, mert van nékünk,
Mert van nékünk feleségünk.

Nyelves, szájas mind az asszony;
Rá az ember hogy hallgasson?

Van minékünk egy kis pénzünk,
De a pénzre mi nem nézünk;
Úgyis holtig él az ember,
Költeni ha mer, ha nem mer.

Hát azért csak iddogálunk,
Míg fel nem kötik az állunk,
Iddogálunk naphosszában,
Iddogálunk a kocsmában.

Pest, 1843. július-augusztus

MERENGÉS

Jó Petőfi, te sem félhetsz,
Hogy két vállad valahogy
A szerencse áldásának
Nagy terhétől összerogy.

Adománya mindössze is
E lantocska és a dal,
Mit belőle búsan, vígan
Érzelmid játéka csal.

Hátha így találna szólni
Egy tündérvilági hang:
„Nos, fiam, mi kell? jókedvem
Íme mindent megadand.”

Mondaná, hogy: „Rád ruházom
A bübájat, a varázst,
Daljaid, mivé kivánod,
Azzá testesülni lásd.

Hogyha kell hír: minden hangod
Egy borostyángally legyen,
Mig Petrarca koszorúja
Nem vet árnyat fürtiden.

- Hisz Petrarca és Petőfi
Félig-meddig már rokon;
Annál inkább osztozhatnak
A borostyánlombokon. -

Hogyha kincs kell: mind megannyi
Gyönggyé válik éneked,
Mígnem gyönggyel rakhatod ki
Gombod, sarkantyúszeged.”

Mit felelnél mindezekre,
Mit felelnél, jó fiú?

Tudom én szived bibéjét,
Tudom, a szél honnan fú.

Te bizony csak ezt felelnéd:
Szép a hír és jó a kincs;
És hogy őket ne kivánnám,
Abból ugyan semmi sincs.

De ha már ezermesterré
Engeded, hogy válhatom:
- Van a hírnél, van a kincsnél
Egy igézőbb hatalom;

Mint csillagfüggés az égen
Változatlan, végtelen,
Úgy függ rajta és csak rajta
Vágyban égő kebelem! -

Hadd legyen hát egy lépvessző,
Egy kalitka énekem,
S a legszebb madárt... egy lyányka
Szívét fogja meg nekem.

Gödöllő, 1843. augusztus végén

TEMETŐBEN

Fölhangolom olykor a lant idegeit,
Megzengeni téged, o kellemes élet!
- Mert kellemes az, noha sok sebet ejt,
És rengetegekbe nem egy uta téved.

De bármi magasra törekszik a dal,
Bármint csalogassam az életi mézzel:
Mélázva örömtelen hangjaival
Mindenkor a sírban, a sírban enyész el.

Kivánatos a tavasz éke nekem,
Indúlok is olykor örűlni virághoz;
S mig kertbe röpíti sugárit a szem,
Lábam temetői keresztek alá hoz.

Itt élek a szív komoly álmainak
A halk temető morajatlan ölében;
Ákácai lombja rezegve inog,
Hintázza az est fuvalomja szelíden.

A szobrok a domboru hant elején
Mindannyi betűi egy isteni lapnak;
Nagy gondolatit mikor olvasom én;
A sírba, a sírbul az égbe ragadnak.

Bús tompa harang konog a faluban.
Új gödröt amott komor emberek ásnak.

Gyászhangja kiséri áhítatosan
A holtat honához a hamvadozásnak.

Sejtése szivemnek aligha csaland:
Nem messze lehet keze már az időnek,
Mely engem is ágyba tesz itten alant,
S szememre halál örök álmai jőnek.

Isten neki! üssön, ha ütnie kell,
Mely pályafutásom elállja, az óra;
Létem fonalai, szakadozzatok el,
Társim, bucsucsókot a hervadozóra.

S mit sorsom elérni nem engede, nem!
Bár vágyaimon koszorúba szövődék:
Isten veled, égi virág... szerelem!
S föld hajnali csillaga, napja... dicsőség!

Gödöllő, 1843. szeptember

KIS FURULYÁM SZOMORÚFŰZ ÁGA...

Kis furulyám szomorúfűz ága,
Temetőben szomorkodik fája;
Ott metszettem azt egy sírhalomról,
Nem csoda, hogy oly siralmasan szól.

Ott hunytál le, kedves szép csillagom!
Ragyogásod többé nem láthatom.
Hogyne volna hát sötét világom!
Hogy volna hát élni kivánságom!

Hazaballag nyájam estefelé,
Én ballagok a temető felé,
Kél a holdnak halovány orcája,
Kél furulyám epedő nótája.

Addig epeszt a bánat engemet,
Addig-addig nyögöm keservemet:
Míg egyszer a hanggal egyetemben
Lelkem is a másvilágba reppen.

Diószeg, 1843. október 15-31. között

A SZERELEM, A SZERELEM...

A szerelem, a szerelem,
A szerelem sötét verem;
Beleestem, benne vagyok,
Nem láthatok, nem hallhatok.

Őrizem az apám nyáját,
De nem hallom a kolompját;
Rá-rámegy a zöld vetésre,
Hej, csak későn veszem észre.

Telerakta édesanyám
Eleséggel a tarisznyám;
Elvesztettem szerencsésen,
Lesz módom a böjtölésben.

Édesapám, édesanyám,
Ne bizzatok most semmit rám,
Nézzétek el, ha hibázok -
Tudom is én, mit csinálok!

Székelyhíd, 1843. november 4-24. között

MATILDHOZ

Mért vagy hozzám olyan idegen?
Mért tekintesz rám oly hidegen?
Hidegen, mint téli napsugár,
Melynek mosolya is faggyal jár.

Be sokat szeretnék mondani,
S alig merlek megszólítani;
Alig merlek nézni, hej pedig
Elnézném élek világ végeig!

Emelj föl magadhoz engemet,
Fogadd el neked szánt lelkemet,
Annyibul ha megérdemli tán,
Hogy szeretni képes igazán.

Oh, szerelmem forró szerelem,
Forróbb, mint a dél nyárközepen;
Ha a nap ily tűzzel sütne ránk,
Rég elégett volna a világ.

Debrecen, 1843. december

MEGÚNT RABSÁG

Mindent elkövettem,
Amit lehetett,
Jó remény fejében,
Hogy majd megszeret.

Féktelen, szilaj volt
Lelkem, mint a tűz,
Melyet a szél meggyúlt
Háztetőkön űz;

És lettem szelíd láng,
Min melegszenek
Őszi estén békés
Pásztoremberek.

Voltam mélybe omló
Bérci zuhatag,

Habjaim robajjal
Szakadoztanak;

S lettem méla csermely,
Halk, morajtalan,
Kedvemet lelő a
Part virágiban.

Voltam sziklahomlok,
Zordon és magas,
Hol lakott mennydörgő
Villám s büszke sas;

S lettem völgy ölébe
Rejtezett berek,
Melyben csalogányok
Búja kesereg.

Voltam... mi nem voltam!
Mivé nem levék!
És a lyányka most is
Csak a régi még.

Nem, tovább nem űzöm!
Mert ez drága bér;
Tán ily áldozattal
A díj föl sem ér.

Szerelem, lerázom
Fölvett láncodat,
Kedves lánc, igaz, de
Mégis lánc marad.

Most hát lelkem, repdess
Régi szárnyadon,
Merre a szabadság
Végtelenje von!

Debrecen, 1843. december

ÉLŐ HALOTT

Egem ki nem derűl,
Ha jő a kikelet;
Egem be nem borúl,
Ha látom a telet.

Mint őszi alkonyon
A félhomályu köd,
Fásult egykedvüség
Mereng szivem fölött.

Ellenség, jóbarát,
Végeztem veletek;

Senkit nem gyűlölök,
Senkit nem szeretek.

Nincs semmi örömem,
Nincs semmi bánatom;
Érzelmim, vágyaim
Mind, mind elaltatom.

Ohajtásim közül
Ébren csak egy marad:
Aludjam én ... minél
Elébb... a föld alatt.

Debrecen, 1843. december

A VIRÁGNAK MEGTILTANI NEM LEHET...

A virágnak megtiltani nem lehet,
Hogy ne nyíljék, ha jön a szép kikelet;
Kikelet a lyány, virág a szerelem,
Kikeletre virítani kénytelen.

Kedves babám, megláttalak, szeretlek!
Szeretője lettem én szép lelkednek -
Szép lelkednek, mely mosolyog szelíden
Szemeidnek bűvösbájos tükrében.

Titkos kérdés keletkezik szivemben:
Mást szeretsz-e, gyöngyvirágom, vagy engem?
Egymást űzi bennem e két gondolat,
Mint ősszel a felhő a napsugarat.

Jaj ha tudnám, hogy másnak vár csókjára
Tündér orcád tejben úszó rózsája:
Bujdosója lennék a nagy világnak,
Vagy od'adnám magamat a halálnak.

Ragyogj reám, boldogságom csillaga!
Hogy ne legyen életem bús éjszaka;
Szeress engem, szívem gyöngye, ha lehet,
Hogy az isten áldja meg a lelkedet.

Debrecen, 1843. december

NEM MEGYEK ÉN INNEN SEHOVA...

Nem megyek én innen sehova,
Noha sorsom itten mostoha;
Hát ha volna még mostohább is,
Nem maradnék-e itt tovább is?

Nagyon kedves nekem ez a hely;
Elmegy majd a tavasz, menjen el,
Elmehet a nap, a csillagok...
De én nem mék, én itt maradok.

Fa vagyok én, lelkem a gyökér,
Gyökér nélkül a fa meg nem él;
S hogy téphetném azt ki földéből,
Idevaló mátkám szivéből?

Azért nem mék innen sehova,
Noha sorsom igen mostoha;
De ha volna még mostohább is,
Megmaradnék itten tovább is.

Debrecen, 1843. december

SÍKOS A HÓ, SZALAD A SZÁN...

Síkos a hó, szalad a szán,
Esketőre viszik babám,
Esketőre viszik szegényt
Mások kivánsága szerént.

Hej, ha mostan hó lehetnék:
A szán alatt beroskadnék;
Fölfordulna, s kedves babám
Még egyszer átkarolhatnám -

Átkarolnám, ajakára
Csókot nyomnék utójára,
S melegétől hű szivének
Elolvadnék... úgy halnék meg!

Debrecen, 1843. december

TEMETÉSRE SZÓL AZ ÉNEK...

Temetésre szól az ének,
Temetőbe kit kisérnek?
Akárki! már nem földi rab,
Nálam százszorta boldogabb.

Itt viszik az ablak alatt;
Be sok ember sírva fakadt!
Mért nem visznek engemet ki,
Legalább nem sírna senki.

Debrecen, 1843. december

1844

HONFIDAL

Tied vagyok, tied, hazám!
E szív, e lélek;
Kit szeretnék, ha tégedet
Nem szeretnélek?

Szentegyház keblem belseje,
Oltára képed.
Te állj, s ha kell: a templomot
Eldöntöm érted;

S az összeroskadó kebel
Végső imája:
Áldás a honra, istenem
Áldása rája! -

De én nem mondom senkinek,
Ki nem kiáltom:
Legkedvesebbem hogy te vagy
A nagy világon.

Titkon kisérem lépteid,
S mindegyre híven;
Nem, mint az árny az útazót,
Csak jó időben.

De mint az árnyék nő, midőn
Az est közelget:
Nő búm, ha sötétedni kezd,
Hazám, fölötted.

És elmegyek, hol híveid
Pohárt emelve
A sorstól új fényt esdenek
Szent életedre;

S kihajtom egy cseppig borát
A telt üvegnek,
Bár keserű... mert könnyeim
Beléperegnek!

Debrecen, 1844. január-február

ELMONDANÁM...

Elmondanám: „Megállj, leányka
Megállj, virágom, csillagom!
Egy istenadta szívet bírok;
Nesze, ha kell, neked adom.”

Elmondanám, hogy: „Szívem tenger,
Uralkodjál e tengeren!
Jól jársz vele, mert a legszebb gyöngy,
A hűség gyöngye itt terem.”

Elmondanám, hogy: „Tiszta fényét
E gyöngy örökre tartja meg.”
Elmondanám ezt, s többet ennél;
De nem mondom, mert nincs kinek.

Debrecen, 1844. január-február

A DAL

Bölcsőben sír az éber csecsemő;
Bölcső előtt
A dajka zeng - el szokják a dalok
Altatni őt.

Sok szenvedésem síró gyermeke
A fájdalom:
Dalt dalra költök - dalaimmal őt
Elaltatom.

Debrecen, 1844. január-február

FÜTTY

Adta finnyás közönsége!
Csúnyaság, amit mivel:
Minden este megköszönti
Társaságunk, füttyivel.

És aztán a füttyök mellett
Milyen a jövedelem?
A színész elébb-utóbb is
Csak megszökni kénytelen.

Ej, egy rókát kétszer nyúzni,
Ez, urak, mégsem megyen;
Már ha fütty van, legalább hát
Tele színházban legyen!

Debrecen, 1844. január-február

VÉGSZÓ ***HOZ

Isten veled, te elpártolt barát,
Veszett ebként ki szívem megmarád,
Isten veled;
Fogadd a vett sebért emlékül,
Mely fölszivárog belsejébül,
Lelkemnek vérét, könnyemet.

Nem a legelső rajtam már e seb,
De egyik sem volt fájóbb, mérgesebb
A sok között,
Melyet vétkes könnyelmüséggel
A hűtelenség fegyverével
Bennem baráti kéz ütött.

Dúsgazdag bánya a tapasztalás,
Melyből sok ember életkincset ás -
Nem én, nem én!
Gyönyörszomjas szivem... remélve...
Az annyiszor megnyílt örvénybe
Hanyatthomlok rohan, szegény.

Remény, remény, mért vagy te szép virág?
Téged nekünk az ég miért is ád?
Azért-e csak?
Hogy hervadandó kelyhed légyen,
Hová csalódás éjjelében
Szemünk harmatjai hulljanak...

De nem panaszlok, bár keblem teli,
S az elfojtás még inkább neveli
Búm tengerét;
Ugyis ki tudja? hogyha hallnád
Lelkem kiáradó fájdalmát:
Talán már meg sem értenéd.

Nem is kivánom megtérésedet,
Akár ohajtod, akár megveted
Uj frígyemet.
Az istenség is tehetetlen
Eggyé büvölni e kebelben
A szertezúzott láncszemet...

Nem láncszem az, nem! egy világ vala,
Melynek napjául a hit lángola,
A drága hit!
Rájött a végitélet napja,
S már semmi föl nem támaszthatja
Ledúlt világom romjait.

Isten veled hát, elpártolt barát,
Ki ábrándim ködét elzavarád,
Isten veled!
Fogadd a múltakért emlékül
Megcsalt barátság gyötrelmétül
Utószor omlott könnyemet.

Debrecen, 1844. január-február

A NEMES

Deresre huzzák a gazembert,
Bünét botokkal róni le;
Lopott, rabolt, és tudj' az ördög,
Még mit nem mívele.

De ő kiált ellenszegűlve:
„Hozzám ne nyúljatok!
Nemes vagyok... nincs nemesembert
Botozni jogotok."

Hallottad e szót, meggyalázott
Ősének szelleme?
Most már őt húzni nem deresre:
Akasztófára kellene!

Debrecen, 1844. január-február

HALVÁNY KATONA

Volt a honvédő legénység
Harcra készülőben;
Volt egy ifju a sereg közt,
Halovány szinében.

„Hát kendnek tán az inába
Szállt a bátorsága?"
Kérdi egy tiszt gúnyolón, „hogy
Képe olyan sárga."

'Tiszt uram,' felelt az ifju,
'Már az az én gondom:
Mérthogy olyan sárga képem?
És azt meg se' mondom.

Még ma úgyis kipiroslik,
Hogyha nem egyébtől:
A kardomról rája feccsent
Ellenség vérétől.'

Debrecen, 1844. január-február

SZOMJAS EMBER TŰNŐDÉSE

Ejnye, mi az istennyila!
Üres már a ládafia?
Üres ám -
Jaj pedig be ihatnám!

Száraz kút a gégém csapja,
Süti a szomjuság napja;
Még meggyul,
Ha rá boreső nem hull.

Hm, biz a nem tréfa volna,
A felhőből hogyha folyna
Boreső -
Volna! itt a bökkenő.

Volt a szőlőben határom,
De eladtam tavaly nyáron,
S az ára
Garatomon lejára.

A kocsmából meg már régen
Kikopott az emberségem;
„Addsza - ne!”
Ilyen szépen főznek le.

...Valami jutott eszembe!
Zálogúl majd azt teszem be.
Előre,
Hitvesem fejkötője!

Jaj de hisz már sírba zártam
Szerelmetes hitestársam,
S ott véle
Nyúgoszik fejkötője.

Oh miért is emlékezem
Halálodra, én kedvesem?
Könny gördül
Azonnal két szemembül.

Hátha könnyeimnek árja,
Uram bocsá'! borrá válna:
Akkor még -
Hej, akkor többet sírnék!

Debrecen, 1844. január-február

IVÁS KÖZBEN

Hányadik már a pohár?... csak
Ötödik?
Teremt' ugyse! becsülettel
Működik.
Máskor megfe-felelek kétannyinak:
S lábaim most már öttől is inganak.

Ing a lábam, a nyelvem meg
Elakad -
Torkom a therpomyléi
Szorulat,
Ledionas a bor, mely lecsepege,
Gondolatim... Sex... Rex... Xerxes serege.

Sehogysem t'om kifejezni
Magamat -

Azt hiszitek, hogy talán a
Bor miatt?
Ne higgyétek, édes atyámfiai,
Nekem a bor nem szokott megártani.

Nekem a bor hogymikép is
Ártana?
Hát hiába voltam volna
Katona?
Úgy biz, aki fölmarkolta, katona -
Mégpedig bakancsos voltam valaha.

Zöldhajtókás, sárgapitykés
Közlegény...
Egész a közlegénységig
Fölvivém!
Jó: bakancsom hogy hamar lerúghatám;
Még idővel degradáltak volna tán.

Tyhű, látjátok, ott az könnyen
Megesik,
Mert a katonai pálya
Fene sik;
Legkivált az olyfélének, mint magam,
Kinek kissé akaratos feje van.

Útmutatást nekem ne is
Adjatok,
Szent Dávid hárfájára sem
Hallgatok!
Orrnál fogva senki engem nem cibál, -
Azt cselekszem, ami tetszik... Tudja Pál,
Mit kaszál.

...Eh, de én itt egyre-másra,
Mint malom,
Csak darálok, csak darálok,
S szomjazom.
Adjatok bort! a malom jól nem megyen:
Hogyha nincs nedv, ami hajtsa, bőviben.

Hadd igyam hát! hogy forogjon
Kerekem -
Meg sem állok, csak a kancsó-
Feneken.
Bárha mindjárt - amint Falstaff szólana -
Bárha, mondom, egy mérföldig tartana.

Hol is hagytam?... tudja gólya...
Úgy igaz!
A malom volt az utósó...
Vagy nem az?
Mit is mondtam a malomról... én bizon
Hogyha présbe csavarítnak sem tudom.

Annyi szent: a szemem héja
Oly nehez,
Mint malomkő... tán az álom
Környekez.
Elég is ma a tivornya, ágyba hát!
Álmadozzuk folytatását... jó 'jszakát!

Debrecen, 1844. január-február

BOLDOGTALAN VOLTAM...

Boldogtalan voltam
Teljes életemben;
Csak az vigasztal, hogy
Meg nem érdemeltem.

Boldogtalan leszek,
Koporsóm zártáig;
Csak az vigasztal, hogy
Nincs messze odáig.

Hiába biztattok
Hiába beszéltek -
Tudom azt az egyet,
Hogy nem soká élek.

Debrecen, 1844. január-február

NEM VER MEG ENGEM AZ ISTEN...

Nem ver meg engem az isten.
Hogy szeretőt mást kerestem.
Te hagytál el, nem én téged;
Délibáb volt a hűséged.

Iskolába nem járattak,
Olvasni nem tanítottak,
De szemedből kiolvasom,
Hogy szivedben bánat vagyon.

Mért búsulsz? tán megbántad már,
Hogy engemet megbántottál?
Sose búsúlj! úgyis késő;
Ami elmúlt, vissza nem jő.

Találtam már mást magamnak,
Találj te is mást magadnak;
Éljed világodat vele,
Áldjon meg az isten vele.

Debrecen, 1844. január-február

HÍRÖS VÁROS AZ AAFŐDÖN KECSKEMÉT...

Tisza-Duna közti tájbeszéd szerint

Hírös város az aafődön Kecskemét,
Ott születtem, annak öszöm könyerét.
A búzáját magyar embör vetötte,
Kakastéjjee szép mönyecske sütötte.

Nincs énnéköm mestörségöm, nem is kő,
Van azé jó keresetöm, jobb se kő,
Vót is, van is, lösz is, hiszöm istenöm,
Míg utast lát a pusztába két szömöm.

Ómáspej a nyergös lovam, nem vöttem,
Szögénylegény szép szörivee szöröztem.
Csillagos a feje, kese a lába -
Mögeresztöm, a szél sem ér nyomába.

Ezön járok, mint kiskiráj, kényösen,
Borjúszájas ingöm lobog szélösen,
Süvegöm a jobb szömömön viselöm,
Mindön embör előtt mög se emelöm.

Be-benézök a bugaci csárdába,
Öszöm, iszom, kedvem szörént rovásra;
Ölégségös hitelöm van ott néköm,
Mögfizetök, böcsületöm nem sértöm.

A vármögye emböreit pej lovam
Csak ojan jól mögösmeri, mint magam.
Ha érköznek, nagyot nyerít - rátermök;
S ha rajt vagyok, gyühetnek már őkeemök!

Debrecen, 1844. január-február

TÉL VÉGÉN

Örültök úgye a kies tavasznak?
Maholnap eljő, s annyi élvet ad!
A réteken majd méhek táboroznak,
Megostromolni a virágokat.

S amíg elszántan ütközetre mégyen
A szűz bimbók mézéhes ellene:
Csicserg a szomszéd lombozat hüsében
Madárajakról lelkes harczene. -

Elzárkoztában a kihalt kebelnek
Engem virág, dal, méh nem érdekel...
Ohajtásim mégis mivégre kelnek?
Hogy menjen a tél, menjen gyorsan el.

Én a tavaszt csak annyiból kivánom,
Mert melegebbek lesznek a napok,

S mint mostan, akkor hűlt rideg tanyámon
Kopott ruhámban fázni nem fogok.

Debrecen, 1844. február

DE MÁR NEM TUDOM, MIT CSINÁLJAK...

De már nem tudom, mit csináljak?
Meginnám borát az országnak.
S mentül több az, amit megiszom,
Annál iszonyúbban szomjazom.

Mért nem tesz az isten most csodát?
Változtatná borrá a Tiszát,
Hadd lehetnék én meg a Duna:
Hogy a Tisza belém omlana!

Tokaj, 1844. február

KERESZTÚTON ÁLLOK...

Keresztúton állok,
Merre tartsak?
Ez kelet felé visz,
Az nyugatnak.

Akármerre megyek,
Mindegy nekem,
Mindenütt szomorú
Az életem.

Mért nem tudom, hol vár
A halál rám?
Hogy egyenesen azt
Választhatnám!

Miskolc, 1844. február

EGER MELLETT

Hol jó bort érezek, betérek;
Ne térnék hát Egerbe?
Ha ezt a várost elkerülném,
Az isten is megverne.

Együttal azt is megtekintem,
Hol vítt Dobó nagy lelke;
És felköszöntöm, aki őt oly
Dicsőn megénekelte.

S ha majd, amint hiszem, a bortól
Hatalmas kedvem lészen;
Még verset is csinálok - Pesten
Eladhatom jó pénzen.

Áll a határzat, áll erősen,
Be kell Egerbe mennem!
Mert ennyi édes vonzerőnek
Szívem nem állhat ellen.

Andornak, 1844. február

EGRI HANGOK

Földön hó, felhő az égen -
Hát hiszen csak hadd legyen!
Rajta nincsen mit csodálni,
Télen ez már ígyen megyen.
Én ugyan nem is tudnám, hogy
Tél vagyon,
Ha ki nem pillantanék az
Ablakon.

Itt benn űlök a melegben,
Környékez sok jóbarát,
Töltögetve poharamba
Egri bércek jó borát.
Jóbarátok, jó borocska -
Kell-e más?
Kebleinkben a kedv egy-egy
Óriás.

Kedvemnek ha magja volna:
Elvetném a hó felett.
S ha kikelne: rózsaerdő
Koszorúzná a telet.
S hogyha földobnám az égre
Szívemet,
Melegítné a világot
Nap helyett! -

Idelátszik a hegy is, hol
Dobó a hír könyvibe
Nagy neve örök betűit
Török vérrel irta be.
Hej, az volt ám még az ember,
Biz az ám!
Míg olyan lesz, sok víz elfoly
A Dunán.

Elvirúlt már a magyarnak
Tettvirágos tavasza!
Hosszu gyáva tespedésben
Pang, sínlődik e haza.
Megjövend-e még az elszállt
Kikelet?
Lesz virány e régtől puszta
Hon felett?...

Eh de hagyjuk, hagyjuk ezt most!
Úgyis ritkán vígadok;
E napot ne háborítsák
Legalább a bánatok.
S a sopánkodásnak ugysincs
Sikere,
S mit tehet mást a lant gyönge
Embere?

El tehát a hon bajával,
Most ez egyszer el vele!
A kitört bút minden ember
Új pohárral öntse le.
Új pohár bort hát, barátim,
Új pohárt!
S ismét újat, az előbbi
Ha lejárt.

Igy!... de ím, mit veszek észre?
Egy század minden pohár;
A jelen hátam mögött van,
Lelkem a jövőben jár.
A jövőben vígan élek,
Boldogon!
Mert nem árva már az egykor
Árva hon.

Eger, 1844. február

JAVULÁSI SZÁNDÉK

Mikor térsz már az eszedre, te Sándor?
Tivornya éjjeled és napod;
Az istenért! hisz az ördög elvisz,
Ha még soká így folytatod.

Szeretetreméltó barátom,
Nézd meg csak a tűkörben magadat;
Hát ember az, akit ott látsz? mennykő!
Tükröd kisértetet mutat.

Fiú, légy hát okosabb valahára,
Szedd rendbe rendtelen életedet;
Hidd el, kedves pajtásom, az ember
Korhelység nélkül is ellehet.

Naponként egy messzely borocska,
Én úgy hiszem, ennyi untig elég.
S mi a szerelmet illeti: jobb lesz
Talán szeretők helyett feleség.

De mit beszélek? mit beszéltem!
Messzely borocska és feleség?

Én és feleség, én és messzely bor?
No hisz csupán az kellene még!

O nem, nem! engem a rendes élet
Időnek előtte megölne, tudom;
Költő vagyok, költőileg kell
Végigrohannom az életuton!

Pest, 1844. március-április

GYÖNGE VAGYOK...

Gyönge vagyok, lelkem testem
Fáradt.
Vessétek meg nekem azt az
Ágyat.
Vesd meg rózsám, hadd feküdjem
Bele,
Hadd pihenjem ki magamat
Benne.

Istenem! mi van ezen az
Ágyon?
Mindenütt nyom, mindenfelől
Fázom.
Nem vetette rózsám meleg
Keze;
Vetette a halál hideg
Keze.

Pest, 1844. március-április

VIRÍT A KIKIRICS...

Virít a kikirics -
Csak viríts, csak viríts...
Én ugyis hervadok,
Hervadok, száradok,
Csak viríts, kikirics!

Süt a nap sugára
Halovány orcámra;
Sütni fog maholnap
Alacsony siromnak
Kis keresztfájára.

Anyám, édes lelkem!
Mért zokogsz mellettem?
Ki annyit szenvedett,
Mint szegény gyermeked,
Jobb annak odalenn.

Pest, 1844. március-április

MI NAGYOBB A NAGY SZENTGELLÉRTHEGYNÉL...

Mi nagyobb a nagy Szentgellérthegynél?
Mi mélyebb a Duna vizénél?
Dunaviznél mélyebb mély szerelmem,
Szentgellértnél nagyobb nagy keservem.

Dunaparton fűbe heveredtem,
Halásztak a halászok mellettem,
Kihalásztak sok apró kis halat,
Hálójokban alighogy megakadt.

Ha azt tudnám, hogy az én hálómba
Valami nagyon nagy hal akadna,
Akkora, hogy berántana engem:
Nekem is volna halászni kedvem.

Pest, 1844. március-április

BETEGSÉGEMBEN

Megmondtam úgye?: térj eszedre!
S te nem fogadtad szavamat;
Tovább üzéd eszeveszetten
Az ostobáskodásokat.

Most szépen vagy, szépen... de úgy kell
Az ilyen szeleverdinek!
Hanem mit prédikálok? késő
Eső után a köpönyeg.

Amint van, úgy van; most a dolgon
Már változtatni nem lehet,
És legjobb, amit tehetek, ha
Előveszem türelmemet.

Ah, türelem! reád lelkemnek
Valóban nagy szüksége van;
Itten heverni a kórágyon,
Kínok között, magányosan!

Lám, irtózám a házasságtól,
Mondám, hogy nem kell feleség;
Pedig egy szép, egy hű menyecském
Ha volna most, mi jól esnék!

Hozzám hajolna, édes ajka
Elcsókolná fájdalmamat,
És ölelése enyhet adna,
Minőt az orvosság nem ad. -

S tán eddig is azért ejték csak
Nő elleni beszédeket,
Mivelhogy senki, senki nem volt,
Nem volt, ki engem szeretett.

S ha lenne... oh, ha lenne! érzem:
Szeretni tudnék végtelen! -
Megérem-e, hogy nekem is lesz
Szép csendes házi életem?

Pest, 1844. március-április

VÁNDORÉLET

Barabás rajzához

Szent Kleofás!
Milyen karaván...
Nem lehet más,
Mint oláhcigány;
Avvagy e szép útazási rend
S pőre purdék serge mit jelent?

Ott huzódik a diszes csapat
Hosszu sorban zöld erdő alatt;
A családfő vén, kehes lovon,
Kit kötőfékszárnál fogva von
Üggyel-bajjal egy izmos legény...
No hisz izzad még az is szegény!
Mert bizony már régen lehete,
Hogy gabancuk a csikófogat
Elhullatta... s most mi élete?
Koplalásban tölt gyásznapokat.
Ily esetben aztán ép erő
Nem tudom, hogy volna nyerhető.

S ami több, ki rája nehezűl,
Nemcsak a jó dáde egyedűl:
Oldalain egy-egy tarisznya lóg,
S mindenikben rajkók láthatók;
Ki-kidugván borzas fejöket,
Pityeregnek szörnyü éneket,
Mert helyök nem legkényelmesebb;
A gyaloglás? még keservesebb!
Ugy sipognak, mint az orgona,
S tudja isten, meddig tartana?
De nagyapjok hátra-hátrarúg,
S meglapulnak szépen a fiúk.

Megy megettök férj, menyecske, lyány
Egymás mellett és egymás után.
Ki bagóz, ki füstöt ereget,
Képezőleg terhes felleget,
Mely szemet rág, s fojtja a tüdőt.
Tán dohányuk paprikában főtt.

Leghátul kócmadzagon pedig
Egy lopott malac hetvenkedik.

Boldogúlni nem lehet vele!
Sejt tán, hogy napja alkonyúl,
Azért viseli magát roszúl.
De segít a meszelő nyele,
Mellyel a derék családanya
Nagy vitézül nekirohana.

Igy intéznek bátor lépteket
Faluvégtől falu végeig.
Ily hős népet mi sem rettegtet...
Csak a szél! ezt megsüvegelik.
S okosan! mert a kaján elem
Mértéken túl emberségtelen.
Néha rájok amidőn akad:
Súg fülökbe olyan dolgokat,
Hogy lábszárok is remeg bele,
Mintha volna nyárfa levele.

De ha szél úr könnyü szekeren
Gyors lovakkal más vidékre hajt:
Régi kedvök ismét ott terem,
S farba rúgnak minden földi bajt.

Pest, 1844. április

SZERELEM- ÉS PIPADAL

Szeretlek én téged, pipám!
És a dohányt, mely benned ég;
Hogy is ne? füstöd fellege,
Miként galambom szeme, kék.

Szeretem én galambomat,
Miként szeretem a dohányt;
Hogy is ne? pipa és leány
Érettem égnek egyaránt.

S miként a lyányszem s mint a füst,
Nem kék-e a menny födele?
S miként ezek, a mennyfödél
- Csillagtűzben - nem lángol-e?

Hasonmásául alkotá
Az ég e kettőt énnekem,
Hogy látva őket lássam azt,
Kitől boldogságom nyerem.

Pest, 1844. április

FÜSTBEMENT TERV

Egész uton - hazafelé -
Azon gondolkodám:

Miként fogom szólítani
Rég nem látott anyám?

Mit mondok majd először is
Kedvest, szépet neki?
Midőn, mely bölcsőm ringatá,
A kart terjeszti ki.

S jutott eszembe számtalan
Szebbnél-szebb gondolat,
Mig állni látszék az idő,
Bár a szekér szaladt.

S a kis szobába toppanék...
Röpűlt felém anyám...
S én csüggtem ajkán... szótlanúl...
Mint a gyümölcs a fán.

Dunavecse, 1844. április

EGY ESTÉM OTTHON

Borozgatánk apámmal;
Ivott a jó öreg,
S a kedvemért ez egyszer -
Az isten áldja meg!

Soká nem voltam otthon,
Oly rég nem láta már,
Úgy megvénült azóta -
Hja, az idő lejár.

Beszéltünk erről, arról,
Amint nyelvünkre jött;
Még a szinészetről is
Sok más egyéb között.

Szemében „mesterségem”
Most is nagy szálka még;
Előitéletét az
Évek nem szünteték.

„No csak hitvány egy élet
Az a komédia!”
Fülemnek ily dicsérést
Kellett hallgatnia.

„Tudom, sokat koplaltál,
Mutatja is szined.
Szeretném látni egyszer,
Mint hánysz bukfenceket.”

Én műértő beszédit
Mosolygva hallgatám;

De ő makacs fej! föl nem
Világosíthatám.

Továbbá elszavaltam
Egy bordalom neki;
S nagyon, nagyon örültem,
Hogy megnevetteti.

De ő nem tartja nagyra,
Hogy költő-fia van;
Előtte minden ilyes
Dolog haszontalan.

Nem is lehet csodálni!
Csak húsvágáshoz ért;
Nem sok hajszála hullt ki
A tudományokért.

Utóbb, midőn a bornak
Edénye kiürűlt,
Én írogatni kezdtem,
Ő meg nyugonni dűlt.

De ekkor száz kérdéssel
Állott elő anyám;
Felelnem kelle - hát az
Irást abban hagyám.

És vége-hossza nem lett
Kérdezgetésinek;
De nekem e kérdések
Olyan jól estenek.

Mert mindenik tükör volt,
Ahonnan láthatám:
Hogy a földön nekem van
Legszeretőbb anyám!

Dunavecse, 1844. április

IRTÓZTATÓ CSALÓDÁS

Elvégezém az én szivemben,
hogy magamat adnám boritalra.

Biblia

A lelkem is sir!... - És miért?
O mert roppant bubánat ért!

Fogalmatok sincs róla, mi
Gyászos, költőnek hallani:
Hogy verse hitvány, verse rosz,
S egy kukk dicsőséget se’ hoz...
És én hallottam ezeket,
És szívemketté nem repedt!

Mi több: mely verseim felett
Mondának ily itéletet?
Szép bordalok, jó bordalok!
Tirólatok, tirólatok
Hallottam ezt.... pedig hivém,
Hogy a hir kakasüllején
Anakreon. Vitéz Mihály
S Béranger már alattam áll,
Alattam áll általatok
Szép bordalok, jó bordalok!

S ím szép hitem tündérhona
A magasból lepottyana.

Amen hát! amint van, legyen;
Meghajtom a sorsnak fejem,
És tűrök türedelmesen -
Nem zengem többé sohasem,
Nem zengem én a bort... csupán
Torkomba öntöm ezután.

Pest, 1844. április

FÜRDIK A HOLDVILÁG AZ ÉG TENGERÉBEN...

Fürdik a holdvilág az ég tengerében,
Méláz a haramja erdő közepében:
Sűrű a füvön az éj harmatozása,
De sűrűbb két szeme könnyének hullása.

Baltája nyelére támaszkodva mondja:
„Mért vetettem fejem tilalmas dolgokra!
Édesanyám, mindig javamat akartad;
Édesanyám, mért nem fogadtam szavadat?

Elhagytam házadat, földönfutó lettem,
Rablók, fosztogatók közé keveredtem;
Most is köztük élek magam szégyenére,
Ártatlan útasok nagy veszedelmére.

Elmennék én haza, itt hagynám ezeket,
Örömest itt hagynám, de most már nem lehet:
Édesanyám meghalt... kis házunk azóta
Régen összeroskadt... s áll az akasztófa."

Pest, 1844. április

A CSAPLÁRNÉ A BETYÁRT SZERETTE...

A csaplárné a betyárt szerette,
De a betyár őtet nem szerette.
Csaplárnénak örökbevett lyánya
Volt a betyár egész boldogsága.

A csaplárné ezt megirigyelte,
Irígységből a leányt elverte,
Elverte a háztól a világba;
Pedig ott kinn tél, fagy volt javába'.

A szegény lyány ment egy kis darabot,
Aztán leűlt, űltében megfagyott.
Esett ez a betyárnak tudtára,
S csaplárnénak lett kínos halála.

Betyár ezért hóhérkézre kerűlt,
De nem bánta ő, még inkább örűlt;
Mert mióta a lyányt elvesztette:
Pipa dohányt sem ért az élete.

Pest, 1844. április

MAGÁNY

Messze, messze a világ zajátul
E kis faluban,
Itt kivánok élni én ezentul
Csendben, boldogan.

Boldogan! mert haj a nagy világban
Boldog nem valék;
Üldözött az utcán és szobámban
A föld és az ég.

Nem volt biztos sem napom, sem éjem;
Vad hiúz-szemek
Támadásra, elfogásra készen
Egyre lestenek.

Összeszedtem végre sátorfámat,
S szépen megszökém,
S itt vagyok, hol a nap újra támad
Éltem bús egén.

Szent magány! hegyláncaid tetőin
Át nem látnak ők,
Szívtelen, rémarcu üldözőim
... A hitelezők.

Dunavecse, 1844. április

EBÉD UTÁN

Ugy jóllaktam, hogy még!...
Egyet nyujtózom, és
Aztán tied vagyok,
Imádott heverés!

Oh kedves pamlagom,
Be áldott puha vagy!

Ki téged föltalált,
Az volt ám még az agy. -

Kölyök, pipát ide...
Siess, a nagyapád!
Nincs rútabb valami,
Mint az a lomhaság.

Add errébb hát, ökör!
Én nyuljak érte tán?
Nem elég tőlem, hogy
Föltátom rá a szám? -

Istentelen legye!
Ingerkedik velem...
Kergesd el... a kutya
Ott űl a fülemen.

Az ember élete
Méreggel van tele;
Csodák csodája, hogy
Meg nem pukkad bele.

Húzd a függönyt odább
Azon az ablakon;
Hadd lám, az építés
Ott kinn meddig vagyon?

Á, szépecskén halad,
Munkálnak mindenütt...
De tedd b' az ablakot,
A nap szemembe süt.

Disznó forró idő!...
No semmi; legalább
Ki ott kinn dolgozik,
Nem hűti meg magát.

Dunavecse, 1844. április-május

ÁLMODOM-E?

Álmodom-e?
Vagy látok igazán?
S akit látok,
Tündér-e vagy leány?

Akár leány,
Akár tündér lenne,
Mit bánnám én,
Csak belém szeretne!

Dunavecse, 1844. április-május

ZSUZSIKÁHOZ

Ne hozd, ne hozd azt a bort, kisleány!
Hisz már a nélkül is részeg vagyok -
Megrészegített kellemed,
Fölfordította eszemet,
Nem ihatom... nem kell... sok, ami sok.

Vagy a borban szerelmet hozsz talán?
Azt, angyalom?... szerelmedet?... nekem?...
Úgy addsza azt a poharat.
Iszom, míg egy csepp sem marad,
Legyen bár méreg, addsza, lenyelem!

Dunavecse, 1844. április-május

GAZDÁLKODÁSI NÉZETEIM

Jertek, barátim, van egy-két forintom,
Hágjunk nyakára, a rézangyalát!
Mit a jövendő! arra semmi gondom;
A jóisten majd eztán is csak ád.
Azért szerezzem a pénzt, hogy legyen?
Azért szerzem, hogy eligyam s egyem.

Mert oh barátim, a terített asztal
Dicsőbb, mint Ádám-Éva édene;
Ez ami búban engemet vigasztal,
Ennél virít a lét kietlene.
Szerzem tehát a pénzt, nem hogy legyen,
Hanem azért, hogy eligyam s egyem.

Emberségemre! nincs szánandóbb pára,
Mint kit fukarság nyavalyája bánt;
Halmozva kincset kincse halmazára,
Küzd, fárad, izzad, s él koldús gyanánt.
Nekem nem kell a pénz csak hogy legyen;
Megszerzem én, hogy eligyam s egyem.

Azt mondják e rend érdemes vitézi:
Ki nem zsugorgat, mig nyujt a jelen,
A múltat könnyen búslakodva nézi
Öreg korának szük időiben.
S én mégsem szerzem a pénzt, hogy legyen -
Csupán azért, hogy eligyam s egyem.

Megnyugtat egykor, tán ha semmim sem lesz,
Hogy ameddig volt, jól éltem vele;
De most ha mennék éhen őseimhez,
Nem lenne sírom nyúgalom helye.
Ebből indulva, nem hogy meglegyen,
De szerzek pénzt, hogy eligyam s egyem.

Menjünk tehát, és e néhány forinton
Élvezzük a jót, mennyiben lehet;
Meg sem jövünk, szent Jóllakásra mondom,
Míg egy rosz pótra nyomja zsebemet -
Mert nem szerzém én e pénzt, hogy legyen:
Azért szerzém, hogy eligyam s egyem.

Dunavecse, 1844. április-május

HATTYÚDALFÉLE

Bizony, bizony csehül vagyunk!
Mellem szorúl, majd megfulok,
S szivem táján valami rág...
Belőled én, árnyékvilág,
Aligha el nem patkolok.

Hányszor kivántam a halált!
És most midőn már közeleg,
Midőn félig rám lehele:
Olyanformán vagyok vele,
Mint a mesében az öreg.

Hiába! bármi a halál,
Az élet nála többet ér.
Van ottan béke - semmi más;
Van itten bú - de vígadás
Kéjében is pezsg ám a vér.

S én már maholnap elhagyok
Örömeket, fájdalmakat.
Most gomblyukamban a virág,
S ha újra zöldül a világ:
Talán sirom halmán fakad.

S ti majd, ti jó fiúk, kiket
Hozzám barátság lánca köt,
Kikkel most annyi éjszakát
Fölségesen virasztok át:
Gyászoltok a halott fölött.

De én azt mondom, társaim,
Hogy engem ne gyászoljatok;
Természetünktől az elüt -
Mert tudjátok, velem együtt,
Ti mind víg fickók voltatok.

Jertek ki hozzám legfölebb,
S ha állotok sirom körűl:
Vigan hangoztassátok itt
Holt cimborátok dalait
A múlt idők emlékeűl!

Dunavecse, 1844. április-május

SÍROM

Hogyha én majd meghalok,
Nem leszen kő síromon;
Egy kis fejfa lesz a jel,
Ahová teszik porom.

De ha megkövűl a kín,
Mely most elhat lelkemig:
Alacsony sirom fölött
Piramíd emelkedik.

Dunavecse, 1844. április-május

ÉJJEL

Kinézek én, benéz a hold
Szobámnak ablakán:
Sugárait szerelmesen
Mosolygva hinti rám.

Szegény bohó! mit kandikálsz
Olyan szerelmesen?
Avvagy talán azt gondolod,
Hogy képedet lesem?

Eszem ágába' sincs biz a,
Hogy téged nézzelek.
Isten hirével elmehetsz -
Mit gondolok veled!

Ott általellenben lakik
Az én kedves babám;
Azt várom én, ha valahogy
Még megpillantanám.

Dunavecse, 1844. április-május

ZSUZSIKÁHOZ

Kicsinke szőke kis leányka,
Az én szerelmem nagy!
És tárgya e nagy szerelemnek
Kis szőke lány, te vagy.

Mit mondasz erre szőke kislány?...
De ez csak fele még.
Azon volnék én, hogy te lennél
Énnékem feleség!

Eljössz-e hozzám? el?... szépséges
Szép fejkötőt veszek,
S csak azt mondom: kimondhatatlan
Hüséges férj leszek.

Őrzöm szemem fényét, de téged
Még jobban őrzelek,
Hogy drága egészségednek ne
Ártson hideg, meleg.

Ott fenn lakunk Pest városában,
Az élet ott vig ám!
De az atyushoz is lejárunk
Kivált pénzfogyatán.

Hogy suttogják majd, ha az utcán
Végigmegyek veled:
Petőfi felesége!... Erről
Csinál szép verseket.

Csinálok ám teringettét is,
Hogy bámulnak bele!
Maholnap egész Magyarország
Nevemmel lesz tele.

Ugy estenként csak nekiűlök,
Te meg majd azalatt
Lefekszel szépen s melegíted
Előre ágyamat.

S ha elkészűl egy-egy dicső vers,
Én is levetkezem,
Hozzád simúlok és azt mondom:
Menj beljebb, gyermekem!

Igy éldegélnénk... hát csak ennyit
Akartam mondani.
Mit szólsz rá szőke kislány, lesz-e
Belőle valami?

Dunavecse, 1844. április-május

VIZEN

Beszélgetnek sajkámmal
A fecsegő habok;
Feszítem a lapátot,
Hogy szinte izzadok.

Anyám, ha mostan látnál,
Tudom, hogy mondanád:
„Az istenért... ha feldőlsz...
Nem féled a halált?”

Apám, ha mostan látnál,
Tudom, hogy mondanád:
„Az ördög hurcol arra,
Szaggatni a ruhád.”

Dunavecse, 1844. április-május

A FALUBAN UTCAHOSSZAT...

A faluban utcahosszat
Muzsikáltatom magamat;
Tele palack a kezembe’,
Táncolok, mint veszett fene.

Huzd rá, cigány, siralmasan,
Hogy magamat kisírhassam,
De majd ott az ablak alatt
Húzzatok valami vigat.

Ott lakik az én csillagom,
Az én bujdosó csillagom,
Aki tőlem elbujdosott,
S világát mással éli most.

Hej cigányok, itt az ablak:
Most a leges-legvigabbat!
Ne lássa az a csalfa lyány,
Hogy búsulok csalfaságán.

Dunavecse, 1844. április-május

POHARAMHOZ

Különben én becsüllek, oh pohár!
Csak egy van benned, amit restelek;
Azt restelem csak benned, oh pohár!
Hogy olyan könnyen kihörpentelek.

Ha én tenéked volnék, oh pohár!
Ki nem fogynék a borból sohasem;
Aztán, ha nékem volnál, oh pohár!
Innál belőlem véges-végtelen.

Dunavecse, 1844. április-május

DEÁKPÁLYÁM

Diligenter frequentáltam
Iskoláim egykoron,
Secundába ponált mégis
Sok szamár professorom.

A poesisból is ebbe
Estem inter alia;
Absurdum pedig, de nagy, hogy
Ennek kelljen állnia.

El sem obliviscálnak, mert
Ha occasióm akadt:
Kutyáliter infestáltam
E jó dominusokat.

Egynek plane... no de minthogy
Szerelemhistória,
Talán jobb lesz in aeternum
Sub rosa maradnia.

Csak denique mi közöttünk
Sine fine folyt a per,
S consilium abeundi
Lett a vége breviter.

Ergo mentem, és vagáltam
A hazában szanaszét;
Verte tandem a bal combom
Kard... azaz hogy panganét.

Dunavecse, 1844. április-május

AZ ÉN TORKOM ÁLLÓ MALOM...

Az én torkom álló malom;
Úgy őröl, ha meglocsolom.
Árva szívem a molnárja,
Bánatot hord garatjára.

Az én feleségem torka
Valóságos pergő rokka;
Hej az én jó feleségem
Pörpatvart fon azon nékem.

Zúg, ha őröl, zúg a malom...
Csak hadd zúgjon, locsolgatom;
Zúgjon, zúgjon - ne halljam meg,
Hogy kincsem rokkája pereg.

Dunavecse, 1844. április-május

TE SZIVEMNEK SZÉP GYÖNYÖRŰSÉGE...

Te szivemnek szép gyönyörűsége,
Mért van szivednek kőkeménysége?
Csakugyan meg akarsz,
Meg akarsz ölni hát?
Vagy mért nem enyhíted
Szeretőd fájdalmát?

Szeretőd vagyok én, hű szeretőd,
Elmondhatom isten, ember előtt;
De azt is mondhatom,
Hogy ez a világ nagy,
S a világon te a
Legkegyetlenebb vagy.

Dunavecse, 1844. április-május

MEREDEK A PINCEGÁDOR...

Meredek a pincegádor,
Nehéz teher az a mámor.
Hazafelé mendegéltem,
Terhe alatt összedőltem -
Összedőltem!

Elnyúltam a föld színére,
Megeredt az orrom vére.
Ha ott tégla nem lett volna:
Orrom vére nem folyt volna -
Nem folyt volna!

Nem járnék én a pincébe
Jó időbe', rosz időbe'...
De tehetek is én arról,
Hogy oly igen jó az a bor -
Jó az a bor!

Dunavecse, 1844. április-május

KATONA BARÁTOMHOZ

Ha előttem a multat kitárja
Képzeményim hű panorámája:
Katona barátom!
Tévelygő szememnek
Elfáradt sugára
Képeden pihen meg.

Oh ez a mult! pusztaság vidéke,
Mely felett hő, tikkasztó nap ége.
Te a pusztaságban
Árnyékos fa voltál,
Új erőt szereztem
Enyhe sátorodnál.

Kedvezett a jószerencse nékem:
Túljövék e szomorú vidéken.
De itt is nagyobb volt
A bú örömemnél:
Mit használt, hogy jöttem?
Ha te nem jöhettél.

S amióta sors parancsolatja
Közös útunk kettéágaztatta.
Évek érkezének,
Évek távozának,
És még csak hirét sem
Hallhatók egymásnak.

El vagyok már szívedben feledve?
Vagy jutok még néha tán eszedbe?

Vagy, miként emlékem
Rajzol egyre téged?
Szinte rajzol engem
Nem muló emléked?

Dunavecse, 1844. április-május

ÁRVALYÁNYHAJ A SÜVEGEM BOKRÉTÁJA...

Árvalyányhaj a süvegem bokrétája,
Árva leány a szerelmem violája;
Azt magamnak kinn a pusztán szakasztottam,
Ezt magamnak a faluban választottam.

Gyönyörű kis szőke leány a kedvesem,
De hogy jó lesz, még abban sem kételkedem.
A kék virág tiszta búza között terem,
Mátkámnak is kék virág van a szemiben.

Lacháza, 1844. június

MI FOLYT OTT A MEZŐN...

Mi folyt ott a mezőn?
Patakvíznek gyöngye -
Hát szeretőm arcán?
A búbánat könnye.

Hadd folyjon a patak!
Habjai mentében
Piros rózsa fejlik
A zöld mezőségen.

De könnyed ne folyjon,
Lelkem kisleánya!
Elhervad a könnytől
Orcáid rózsája.

Pest, 1844. június

ELVENNÉLEK ÉN, CSAK ADNÁNAK...

Elvennélek én, csak adnának,
De hiába szólok anyádnak!
Megtagadja tőlem kezedet;
Nem tudom, az oka mi lehet.

Olyan háborodott az elmém!
Sokszor sírnék, ha nem szégyelném.
Mért nem vagyok felhő az égen?
Sírnom akkor nem volna szégyen.

Miért nem termettem búzának!
Aratás van, most levágnának;

Nem kellene soká szenvednem
Ebben a keserves életben.

Pest, 1844. június

NEM NÉZEK ÉN, MINEK NÉZNÉK? AZ ÉGRE...

Nem nézek én, minek néznék? az égre;
Belenézek kedvesem kék szemébe.
Kedvesemnek kék szemében van egem,
Onnan süt rám tiszta napfény melegen.

Nekem ez a világ nem is kellene,
Ha nem volna kedvesem két kék szeme;
Ez az egy szép, ami van a világon,
Ezen a rút, ezen a csúf világon.

Ne nézzetek kedvesemnek szemébe!
Ne ejtsetek engemet a kétségbe!
Féltve őrzöm, féltve őrzöm kincsemet,
A leggyönyörűségesebb kék szemet.

Pest, 1844. június

MONDOM, NE INGERKEDJETEK VELEM...

Mondom, ne ingerkedjetek velem!
Nem ismeritek a természetem.
Ha föltámad haragom szélvésze,
Nem marad el fejek beverése.

Jó a tréfa, jó a maga helyén,
De boszant, ha a mértéken túlmén.
S ki megboszant, legyen az akárki,
Megtanítom kesztyűbe' dudálni.

De te, kislyány, mit huzódol tőlem?
Hiszen ezt én nem neked beszélem;
Gyere mellém, eszem a szépséged,
A világért sem bántalak téged!

Pest, 1844. június

EZ A VILÁG AMILYEN NAGY...

Ez a világ amilyen nagy,
Te, galambom, oly kicsiny vagy;
De ha téged birhatnálak,
A világért nem adnálak!

Te vagy a nap, én az éjjel,
Teljes teli sötétséggel;
Ha szivünk összeolvadna,
Rám be szép hajnal hasadna!

Ne nézz reám, süsd le szemed -
Elégeti a lelkemet!
De hisz úgysem szeretsz engem,
Égjen el hát árva lelkem!

Pest, 1844. június

SZÍNBIRÁLAT

Hogy játszottak? ne is kérdezzétek!
Vétek volt ma őket nézni, vétek.
Ily kontárkodás mégis gyalázat;
Csaknem megszalasztották a házat.
Semmi tűz egyben sem, semmi lélek!
Mint fajankók, úgy álltak s beszéltek.
A darab is rosz, silány végképen,
Untató a legnagyobb mértékben.
Ásitottam, hányat és minőket!
S oly sötét volt, tán világ sem égett.

*

(Hol maradhatott az a kislyány? hol?
Üres volt, amelybe jár, a páholy.)

Pest, 1844. június

KERÉNYI FRIGYESHEZ

Szerelmetes barátom, jó napot!
(Vagy estét... amint e firkát kapod.)
Hát hány hét a világ Eperjesen?
Hallom, hogy szenvedtél keservesen,
De csakhogy már bajod végén vagyon!
Örvendek én ezen, pedig nagyon;
Mert, oh barátom, azt elhiheted,
Hogy szörnyü mód szeretlek tégedet.
Már ismeretlen is szerettelek,
Hát még mióta rusztiztam veled!
T'od, a Komlóban, persze, hogy tudod;
Hogy is feledhetnéd azt a napot?
Én részemről csak el nem feledem,
Legyen bár Matuzsálem-életem.

Nos hát te jól vagy, hál' istennek! Én?
Mint gazdag városban szegény legény.
Másfél hete, hogy őket elhagyám.
Kiknél valék, apám és jó anyám.
Apám kibékült; volt is rája ok:
Hiszen szinész már többé nem vagyok.
Örűl ő - de olyasmit érzek én,
Mit a paradicsomnak küszöbén

Almátevett ősünk érezhetett,
Midőn belőle kikergettetett.
Ott éltem volna én a színpadon
Kín és gyönyör közt... hírben.. szabadon...
Dicső álom volt. Volt! Már elmula.
Borúljon rá felejtés fátyola.

Mint mondám, itt vagyok másfél hete,
Másodmagammal jöttem én ide.
Tudod, ki az, ki Pestre elkisért?
A bú - egy szép kis szőke gyerkemért.
Szegényke! titkolá, hogy értem ég.
Midőn bucsúzni hozzá elmenék,
Oly szomorúan pillantott felém;
S ösztönszerűleg én megölelém.
És csókot érzék, forrót, ajkamon,
És könnyet érzék, forrót, arcomon. -
Én nem tudám, hogy őtet szeretem,
De amidőn megindult szekerem,
S elgondolám, hogy végkép elhagyom:
Elkezde fájni a szivem nagyon.
Mi egymáséi soha nem leszünk,
Egymást feledni lesz talán eszünk.

Egyébiránt időm honn jól telék.
Vers, pajtikám, hó! vers termett elég,
Nem vagyok én verseknek szűkiben,
Bár pénzem jőne olyan könnyeden.
A pénz, a pénz! ez ám a bökkenő.
Ez életünkben a szekérkenő.
Nélkűle a kerék lassan forog,
S forgása közben szörnyen nyikorog.
Azonban érte nem töröm magam;
Jelenleg is - amennyi, annyi - van.
Naponként jön, miből eszem s iszom;
A holnapról én nem gondolkozom,
S ha a jövőbe vetem is szemem:
Vagyon dolgában bizonyára nem;
Azt kérdezem magambam legfölebb:
Mikor mulathatok megint veled?
Veled s a többiekkel, akiket,
Mint téged, oly őszintén szeretek.

Ti vagytok nékem minden örömem;
Emlékezetben legyetek velem,
Míg a boldogság szép órája üt:
Hol ismét áldomásozunk együtt!

Pest, 1844. június 25.

ISTVÁN ÖCSÉMHEZ

Hát hogymint vagytok otthon, Pistikám?
Gondoltok-e ugy néha-néha rám?
Mondjátok-e, ha estebéd után
Beszélgetéstek meghitt és vidám,
Mondjátok-e az est óráinál:
Hát a mi Sándorunk most mit csinál?
És máskülönben hogy van dolgotok?
Tudom, sokat kell fáradoznotok.
Örök törődés naptok, éjetek,
Csakhogy szükecskén megélhessetek.
Szegény atyánk! ha ő ugy nem bizik
Az emberekben: jégre nem viszik.
Mert ő becsűletes lelkű, igaz;
Azt gondolá, hogy minden ember az.
És e hitének áldozatja lett,
Elveszte mindent, amit keresett.
Szorgalmas élte verítékinek
Gyümölcseit most más emészti meg.
Mért nem szeret ugy engem istenem?
Hogy volna mód, sorsán enyhítenem.
Agg napjait a fáradástul én
Mily édes-örömest fölmenteném.
Ez fáj nekem csak, nyúgodt éltemet
Most egyedűl ez keseríti meg.
Tégy érte, amit tenni bír erőd;
Légy jó fiú és gyámolítsad őt.
Vedd vállaidra félig terheit,
S meglásd, öcsém, az isten megsegít.
S anyánkat, ezt az édes jó anyát,
O Pistikám, szeresd, tiszteld, imádd!
Mi ő nekünk? azt el nem mondhatom,
Mert nincs rá szó, nincsen rá fogalom;
De megmutatná a nagy veszteség:
Ha elszólítná tőlünk őt az ég...
E néhány sorral érd be most, öcsém.
Én a vidámság hangját keresém,
És akaratlan ilyen fekete
Lett gondolatjaimnak menete;
S ha még tovább fonnám e fonalat,
Szivem repedne a nagy kín alatt.
Más levelem majd több lesz és vidám.
Isten megáldjon, édes Pistikám!

Pest, 1844. június

KIS MENYECSKE, SZÉP KIS MENYECSKE...

Kis menyecske, szép kis menyecske!
Hej, miért vagy te már menyecske?

Ha te még nem volnál menyecske:
Nem volnék én kétségbeesve.

Nem választottál meg uradnak,
Mert nem vagyok se' szép, se' gazdag.
Van most urad, módos, takaros -
Módos, takaros, de haragos.

Nem tudom, szereted-e őtet?
De tudom, nem szeret ő téged.
Nemcsak hogy szerelmet nem ismer,
Szegény menyecske, még meg is ver.

Ha megunod ezt az életet,
Tedd a kezembe a kezedet,
Menjünk ki a Duna partjára,
Ugorjunk együtt a Dunába!

Pest, 1844. június

HEJ BÜNGÖZSDI BANDI...

Hej Büngözsdi Bandi, istentelen zsivány,
Mért sikkasztottad el az én jó paripám?
Te bitangolsz mostan drága szép lovamon -
Hóhér kössön hurkot átkozott nyakadon!

Hej Büngözsdi Bandi, istentelen zsivány!
Mért csábítottad el az én kedves babám?
Te öleled most szép szeretőm valahol -
Fűljön rosz lelkeddel a mélységes pokol!

De mi haszna van az átkozódásoknak...
Imádkozzál, Bandi, hogy meg ne kapjalak;
Mert ha megkaphatlak - mennykő üssön beléd! -
Megemlegeted a magyarok istenét.

Pest, 1844. június

BUCSÚ A SZINÉSZETTŐL

Adom tudtára mindazoknak,
Kiket tán sorsom érdekel,
Hogy tiszta látkörét jövőmnek
Sötét, nehéz köd lepte el.
Eddig Thalia papja voltam,
Most szerkesztő-segéd leszek.
Isten veled, regényes élet!
Kalandok, isten veletek!

Szép élet a szinészi élet,
Ki megpróbálta, tudja jól,
Bár ellene a balitélet
Vak órjásának nyelve szól.

Hogy én lelépek a színpadról,
Szívem nagyon, nagyon beteg -
Isten veled, regényes élet!
Kalandok, isten veletek!

Igaz, hogy ottan a rózsának
Sokkal nagyobb tövise van,
De oly rózsákat, mint ott nőnek,
Máshol keresni hasztalan.
Mindezt szivemben igazolják
Két évi emlékezetek.
Isten veled, regényes élet!
Kalandok, isten veletek!

Mert nem lesz már nekem kalandom;
Pedig e nélkül a világ
Előttem úntató, kietlen,
Egyalakú, nagy pusztaság.
Ki egy országon átfuték, most
Egy kis szobában űlhetek -
Isten veled, regényes élet!
Kalandok, isten veletek!

De sorsom egykor még ezt mondja,
Ha majd rám megbékülve néz:
„Eredj, ahonnan számüzélek,
Légy ami voltál, légy szinész!”
Hát addig is, mig újra, elzárt
Mennyországomba léphetek:
Isten veled, regényes élet!
Kalandok, isten veletek!

Pest, 1844. június végén

A CSAVARGÓ

Önkénytelen az ember,
Mindenre születik,
Mint a magasb hatalmak
Ott fönn elvégezik.
Fölöttem is határozott
Az égi végzemény:
Csavargónak születtem,
Csavargó vagyok én.

Betérek Debrecenbe
Bolond Istók gyanánt,
S tovább megyek, ha ittam
Bort és öleltem lyányt.
Ma itten, holnap ottan,
Csak ez az élemény...
Csavargónak születtem,
Csavargó vagyok én.

Igaz, most a cudar sors
Rútul bánik velem:
Lekötve hívatalhoz
Tengődöm egy helyen.
De nem tart ez sokáig,
Igy biztat a remény;
Mint voltam eddig, újra
Csavargó leszek én.

Pest, 1844. június végén

PUSZTÁN SZÜLETTEM...

Pusztán születtem, a pusztán lakom.
Nincs födeles, kéményes hajlokom;
De van cserényem, van jó paripám:
Csikós vagyok az alföldi rónán.

Szőrén szoktam megűlni a lovat,
Ha ide vagy oda útam akad;
Nem szükséges a nyereg a hátán -
Csikós vagyok az alföldi rónán.

Gyócs a gatyám, patyolat az ingem.
Nem vettem, a rózsám varrta ingyen.
Hej, maholnap az én piros rózsám
Csikósné lesz az alföldi rónán.

Kúnszentmiklós, 1844. július

MEGY A JUHÁSZ SZAMÁRON...

Megy a juhász szamáron,
Földig ér a lába;
Nagy a legény, de nagyobb
Boldogtalansága.

Gyepes hanton furulyált,
Legelészett nyája.
Egyszercsak azt hallja, hogy
Haldoklik babája.

Fölpattan a szamárra,
Hazafelé vágtat;
De már késõn érkezett,
Csak holttestet láthat.

Elkeseredésében
Mi telhetett tőle?
Nagyot ütött botjával
A szamár fejére.

Kúnszentmiklós, 1844. július

VIZET ISZOM

Figyeljetek reám,
És oh bámuljatok!
Mert nem mindennapi,
Amit most hallotok.
E dolgon magam is
Nagyon csodálkozom,
De mégis szent igaz:
Nem bort... vizet iszom,
Vizet bizon.

A szőlőket tavaly
Elverte tán a jég?
Vagy a dér csipte meg
S bor nem termett elég?
Nem volt se’ jég, se’ dér,
Bor terme gazdagon,
De mindazáltal én
Nem bort... vizet iszom,
Vizet bizon.

Vagy tán azt vélitek:
Hogy szomjas nem vagyok?
Dehogy nem! szomjaim
Krisztustalan nagyok.
S kizárólag pedig
A borra szomjazom,
De mindazáltal én
Nem bort... vizet iszom,
Vizet bizon.

Hogy rajta senki ne
Csigázza az eszét,
Megfejtem röviden
E találós mesét:
Én a bort rendesen
Kocsmából hozatom,
Most pénzem nincs - vizet,
S nem bort, azért iszom,
Azért bizon!

Pest, 1844. július

CARMEN LUGUBRE

Meghalt... ki?... azt mit kérditek!
Hisz a név ugysem teszi meg;
Hazánknak... oh nem! a világnak
Egy ritka, példás féria,
Kinek szent fogadása tartá:
Vizet soha nem innia.

Ő most békével alhatik
Sírjában ítéletnapig;
Mert ama boldog öntudattal
Dugá fejét a föld alá:
Hogy a vizet ugyan használta
(Mosdásra), de meg nem ivá.

Nagyon szüken termett tavaly
A bornemű dicső ital.
És ez lett megölő betűje
A szilárd lelkü férfinak:
Szomjan halt, ahogy pincéjéből
Minden borok kifogytanak.

És engem, nem tagadhatom,
Kinos sejtésnek terhe nyom.
Ha jövendőben következnek
Borban szükölködő napok:
Miként e sírba dőlt nagy férfi,
Még magam is ugy járhatok.

Pest, 1844. július

ELSŐ SZERELMEM

Virány a mult, szorgalmatos méh
A hű emlékezet;
Meghozza méz gyanánt szivembe
Első szerelmemet.

Csak hozza is! mert az nekem haj
Mindig mi jól esék;
Hiszen e prózai világban
Nincs más költőiség.

Mint iskolás fiú, gazdámnak
Lyányát szerettem én,
S boldog valék, mert a lyánykától
Viszontszerettetém.

Mint szeretett ő! az ebédnél
Tálalni ő szokott,
S mindenkor én elémbe tette
A legjobb falatot.

És uzsonnára kaptam tőle
Sonkát s más egyebet,
Mit szép szerével a kamrából
Kihozni lehetett.

Ha jött az este, s holdvilág volt:
A kertbe illanánk,
És ott a kertben, ottan várt csak
Az üdvek üdve ránk!

Csend volt; méláza a természet
Nagy ünnepélyesen,
Csak a békák kuruttyolának
A szomszéd réteken.

Mi e regényes helyzetben
Érzelgénk boldogan;
Mondók, hogy: ejnye, hogy süt a hold,
Be szép egy este van!

...Ah, szép idők! ti elmulátok
És mindörökre tán,
Már nem terem számomra többé
Sem sonka, sem leány.

Pest, 1844. július

AMBRUS GAZDA

1

Merre oly nagy széllel, Ambrus gazda?
„A kocsmába, ilyen-olyan adta!
Megharagított a feleségem.
Haragom most borral szelidítem.

S azzal járt csak jól e nyelves asszony,
Hogy tovább is nem maradtam otthon;
Mert ha még soká darál előttem,
Nem hiszem, hogy nyelvét ki nem tépem."

*

Hah, rosz asszony roszabb szolgálója!
Ambrus gazdáról e pletykát szórja:
Otthon űlne ő, de felesége
Kivetette őt a ház elébe.

2

Ambrus gazda hősleg iddogála,
Míg a bakter tízet nem kiálta.
Ekkor fölkelt és hazakotródott,
S tudja isten, most miként pusztít ott.
Á, de íme, újra visszatére -
Ambrus gazda, mi jutott eszébe?
„Hát lármázni kezde feleségem;
S lármázott, míg végig nem keféltem.
Ekkor hátat fordíték a háznak.
Reggelig most otthon nem is látnak."

*

Gaz szolgáló! csak nem nyugszik nyelve.
Másnap már meg e hírt terjesztgette:

Ambrus gazda honn volt, s visszatére,
Mert nem eresztė be felesége.

Pest, 1844. július

AZ ALFÖLD

Mit nekem te zordon Kárpátoknak
Fenyvesekkel vadregényes tája!
Tán csodállak, ámde nem szeretlek,
S képzetem hegyvölgyedet nem járja.

Lenn az alföld tengersík vidékin
Ott vagyok honn, ott az én világom;
Börtönéből szabadúlt sas lelkem,
Ha a rónák végtelenjét látom.

Felröpűlök ekkor gondolatban
Túl a földön felhők közelébe,
S mosolyogva néz rám a Dunától
A Tiszáig nyúló róna képe.

Délibábos ég alatt kolompol
Kis-Kunságnak száz kövér gulyája;
Deleléskor hosszu gémü kútnál
Széles vályu kettős ága várja.

Méneseknek nyargaló futása
Zúg a szélben, körmeik dobognak,
S a csikósok kurjantása hallik
S pattogása hangos ostoroknak.

A tanyáknál szellők lágy ölében
Ringatózik a kalászos búza,
S a smaragdnak eleven szinével
A környéket vígan koszorúzza.

Idejárnak szomszéd nádasokból
A vadlúdak esti szürkületben,
És ijedve kelnek légi útra,
Hogyha a nád a széltől meglebben.

A tanyákon túl a puszta mélyén
Áll magányos, dőlt kéményü csárda;
Látogatják a szomjas betyárok,
Kecskemétre menvén a vásárra.

A csárdánál törpe nyárfaerdő
Sárgul a királydinnyés homokban;
Odafészkel a visító vércse,
Gyermekektől nem háborgatottan.

Ott tenyészik a bús árvalyányhaj
S kék virága a szamárkenyérnek;

Hűs tövéhez déli nap hevében
Megpihenni tarka gyíkok térnek.

Messze, hol az ég a földet éri,
A homályból kék gyümölcsfák orma
Néz, s megettök, mint halvány ködoszlop,
Egy-egy város templomának tornya. -

Szép vagy, alföld, legalább nekem szép!
Itt ringatták bölcsőm, itt születtem.
Itt borúljon rám a szemfödél, itt
Domborodjék a sír is fölöttem.

Pest, 1844. július

KEDVES VENDÉGEK

Oh ez az ostoba falusi nép!
Irják, hogy majd feljőnek Pestre. Szép.
S meglátogatnak. Még szebb. Jőjetek.
Hanem meg is szököm előletek.

Pompás mulatság lenne. Képzelem.
Bejárnák Tolnát, Baranyát velem.
Vezetném őket, mint nyájt a szamár.
Jaj, ha tudnák, mint várom őket már.

Jeles család is. Annyit mondhatok.
Körében borzasztóan mulatok.
A táti, ez derék legény. Derék.
Az embert mostan is magázza még.
S mily érdekes hallgatni, hogyha szól
Trágyárul, béresekről, gyapjuról.
És kérdi tőlem: hogy kel most a zab?...
A búza?... árpa?... széna?... krumpli?... bab?...

Költői dolgok mindenekfelett,
Csak ugy hizik tőlök a képzelet.
A mámi, ez már művelt egy személy,
Még az irodalomról is beszél.
Könyvtára van szobája ablakán.
A könyvtár dísze Szigvárt, Kártigám.
És a kisasszony, oh be kellemes.
Mint a sült rák, olyan szemérmetes.
Mindig pirúl. S mi bájjal társalog.
„Igen” s „nem” nála az egész dolog.
Vigan vagyunk. Valóban. Ha ezek
Meglátogatnak, majd lesz élvezet.

Pest, 1844. július

A BOLDOG PESTIEK

Hiába is dicséritek
A szép természetet!
Az tart legföljebb veletek,
Ki rosz gombát evett.
Szegény, szegény falusiak!
S kisvárosbéliek!
Mi élünk csak valódilag,
Mi boldog pestiek!

Lakásunk fényes palota;
Mindent találni benn,
Mit a mesterség adhata,
Hogy légyen kényelem.
Selyem, rugalmas pamlagunk
Lágy hintaként remeg;
Egész török basák vagyunk
Mi boldog pestiek!

És mindennap véghezviszünk
Nagy epikuri tort,
Hol étket és italt nekünk
Sok cifra szolga hord;
Míg a zenének hangjai
Vígan fölzengenek,
Lelkünk elandalítani. -
Mi boldog pestiek!

Hát a színház? a táncterem
És több efféle hely?
Kapunk alatt hintó terem,
S mint a villám visz el.
Igy múlik éjünk és napunk,
Nincs híja semminek,
Mig végre csődöt nem kapunk
Mi boldog pestiek!

Pest, 1844. július

SZÍNHÁZBAN

Nézz le immár, nézz le, lelkem!
Nézz le kissé páholyodból,
Nézz reám szép szemeiddel...
Egy percig csak... irgalomból!

Ha te tudnád... ah, ha tudnád...
Elbájoltál véghetetlen!
Itten állok minden este,
Mint a bálvány, merevedten.

Ma sem volt, csak egy forintom,
Melyet vacsorára szántam...

S jegyet vettem rajta!... még sincs,
Nincs szimpátiád irántam?

Mégsem nézesz rám?... o nézz le!
Itten állok közeledben,
S akkorákat sóhajtok, hogy
Még a kárpit is meglebben.

Nézd, a bú mint fintoritja
Szentimentális pofámot...
Ugy de bánod is te mindezt!...
‘Sz az malheuröm, hogy nem bánod.

Pest, 1844. július

SZOBÁMBAN

Esős idő van; szürke a menny,
Mint a bakancsos-köpönyeg.
Arról szó sincs, hogy kiderűljön,
Sétálni hát már nem megyek.

Mit kéne tennem? feleséget
A jóisten még nem adott;
Ha feleségem volna: véle
Majd eltréfálnám a napot.

Pipára gyujtok, s az esőnek
Halk susogását hallgatom,
És végigszállok gondolatban
A messze fekvő multakon.

Sokon mentem már én keresztül,
Sok jót értem, de több roszat,
S nagyrészt magamnak kell köszönnöm,
Hogy megvalljam az igazat.

Könnyelmüség, könnyelmüség! ez
Gyakorta oly lépésre vitt,
Melynek később vásott fogakkal
Ettem fanyar gyümölcseit.

De bátran mondom: más hibám nincs
A könnyelműségen kivűl,
S ez majd a maga idejében
Az ifjusággal elröpűl.

Viszontagságos életemnek
Egy hű, igaz barátja van,
Egyetlen ő, ki nem hagyott el
Balsorsom háborúiban.

Velem volt ő, mig a hazában
Bujdosva jártam, mint a vad,

És ittam a forrás vizéből,
S alvám a szabad ég alatt;

Velem volt ő, mig a hazán túl
Naponta négy krajcár dijért
Hiven fogyasztám a katonák
Sületlen, sótlan kenyerét:

S velem volt ő, mig a könyűkkel
Sózott szinészi kenyeret
Megpaprikázták bosszusággal
Ármánykodó gazemberek.

Ez egy barátom a költészet.
Ő volt mindenkor énvelem,
Verseltem én minden bajom közt
A színpadon s az őrhelyen.

Leend-e haszna verseimnek?
Túlélik-e majd apjokat?
Ragyognak-e holdként fölöttem,
Ha sírom éje befogad?...

De már derűl! szivárvány támad
Amott a rákosi mezőn,
Sétára hát... csak el ne csipjen
Valamelyik hitelezőm.

Pest, 1844. július-augusztus

EST

A nap lement.
Eljött a csend.
Szellőüzött
Felhők között
Merengve jár
A holdsugár.
Mint rom felett
A képzelet.
A városi
Nem élvezi;
Falun keresd:
Mi szép az est.
Utcára mén
Leány, legény,
S dalolni kezd;
Hallván a neszt,
Dalol vele
A fülmile
Lágy éneket
A lomb megett.
A kert alól

Furulya szól;
A pásztor ott
Tüzet rakott:
S mig elterűl
A tűz körűl,
S megszólal a
Bús furulya:
Ökre, lova
Jár tétova,
És harmatos
Füvet tapos.
Akközben a
Kert ajtaja
Halkan kinyíl;
Miként a nyíl
Odasuhan
Vig-boldogan
A pásztor, és
Van ölelés,
Van csókolás -
Ki volna más,
Ki eljöve?
Mint szép hive.
Mulassatok,
Ti boldogok!...
Mért köztetek
Nem lehetek?

Pest, 1844. július-augusztus

A RÉGI JÓ GVADÁNYI

Kegyelmednek már rég pihen a pennája,
Kegyelmednek régen megyilt a sír szája,
Hol békességgel a föltámadást várja,
De még most is kedves nekem a munkája.

Nincs abban sok cifra poétai szépség,
De vagyon annál több igaz magyar épség,
S nagy mértékben aztat bélyegzi elmésség,
Azért is olvasni lelki gyönyörűség.

Sok számos poéta vagyon mostanában,
Fogyasztják a tintát nagy Magyarországban
Sokan, de nem írnak úgy, mint hajdanában
A kegyelmetek jó régi világában.

Ember azt sem tudja, hol tanultak nyelvet?
Beszédjek, nem tudni, magyar-e vagy német?
Magyar konstrukció végkép elenyészett,
S nagy szomorúsággal lehet nézni eztet.

Szomorú dolog ez s valóságos csúfság;
Gyötri lelkeiket gyalázatos hívság,
Hívságtól üldözve a kalamust fogják,
S édes anyánk nelvét szörnyen megrongálják.

Illendőképen aki nem tud beszélni
És fundamentomos magyarsággal élni,
Ki kellene minden olyat küszöbölni,
Nem kellene hagyni magyar nyelvet ölni.

Ha kegyelmed mostan sírból föltámadna,
S ilyen magyarságot könyvekből olvasna:
Élni, jól tudom, hogy nem igen kívánna,
De halottaihoz újra visszaszállna.

Nyugodjék kegyelmed csendes békességgel!
Appetitusomat ha korcs magyarok el-
Rontják: mulatok a kegyelmed könyvével,
Könyvének igaz magyar beszédjével.

Pest, 1844. július-augusztus

AZ UTÁNZÓKHOZ

Azt gondoljátok: a költés szekér,
Mely ballag széles országútakon?
Sas a költés; hol nem járt senki sem,
Ő arra indul fennen, szabadon.

S az élhetetlen nyomorú csoport
Azt lesi gyáván: merre nyílik ut?
S ha nyílik aztán, mint éhes kutya
A konc után, a kezdett útra fut.

Fogj tollat és írj, hogyha van erőd
Haladni, merre más még nem haladt;
Ha nincs: ragadj ekét vagy kaptafát,
S vágd a földhöz silány dorombodat!

Pest, 1844. július-augusztus

ÉLET, HALÁL

Boldog, kinek fejére
Az ég oly sorsot mért,
Hogy bor- s leányért éljen
És haljon a honért.

Pest, 1844. július-augusztus

EGY TELEM DEBRECENBEN

Hej, Debrecen,
Ha rád emlékezem!...

Sokat szenvedtem én tebenned,
És mindamellett
Oly jól esik nekem,
Ha rád emlékezem, -

Pápista nem vagyok.
És mégis voltak böjtjeim, pedig nagyok.
Jó, hogy az embernek csontfoga van,
Ezt bölcsen rendelék az istenek,
Mert hogyha vas lett volna a fogam,
A rozsda ette volna meg.

Aztán a télnek kellő közepében
Kifogya szépen
A fűtőszalmám,
S hideg szobában alvám.
Ha fölvevém kopott gubám,
Elmondhatám,
Mint a cigány, ki a hálóból néze ki:
„Juj, be hideg van odaki'!"

S az volt derék,
Ha verselék!
Ujjam megdermedt a hidegben,
És ekkor mire vetemedtem?
Hát mit tehettem egyebet?
Égő pipám
Szorítgatám,
Míg a fagy végre engedett.

Ez ínségben csak az vigasztala,
Hogy ennél már nagyobb inségem is vala.

Pest, 1844. július-augusztus

HOZZÁ

Szent borzalommal nyujtom ím feléd
Nem földi kéjtől reszkető kezem,
S enyém vagy-e? valóban az enyém?
Nem álmodom-e? félve kérdezem.

Ó nem, nem álom! hallom hangjaid,
Az andalító édes hangokat,
És arcaidnak látom líljomát,
És itt pihensz, hol hév szivem dagad.

Mennyit nem küzde a balsors velem,
Mig valahára mégis egedett,
Mig a dicső percet megérhetém,
hol sajátomnak mondlak tégedet.

Sajátom vagy! s e boldogságomat
Kinek, vajon kinek köszönhetem?

Isten megáldja kedves verseim!
Ők, ők szereztek meg téged nekem.

Engedd, hogy még egyszer nézzek reád.
S szorítsanak szivemhez e kezek!
És most... és most... jer a zsebembe, pénz,
S menjünk, először is csizmát veszek.

Pest, 1844. augusztus elején

EGRESSY GÁBORHOZ

Megénekellek!... de te lész oka,
Ha énekem tán szabadon nem szárnyal:
Lerészegítéd szomjas lelkemet
Művészetednek édes italával.
Megénekellek... ámbár vakmerőség
Igy fölhangolni kis nádsípomat.
Legyen mentségem, hogy amilyen gyönge,
Oly szívbül-ömlő tiszta hangot ad.

Gyakran nem érti emberét a kor;
Nagyot teremt nagy lelke erejébül,
És ez bukása! népét fölviszi
Olyan magasra, honnan az leszédül.
Még jó, ha költőt ér e balszerencs,
Az ész holt fénye egykor föllobog,
S feltámadását fogják ünnepelni
Világosabban látó századok.

Egészen más a színész végzete.
Lekötve csügg ő egy rövid bilincsen -
Ez a jelen; csak erre számolhat,
Mert a jövőhöz semmi köze nincsen.
Ha a jelennek biztos fövenyébe
Le nem bocsátá híre horgonyát:
Elmegy nevével az idő hajója,
És menni fog az örökléten át.

Vakon mért tartja a sors korodat,
Hogy meg ne értsen? nemzetem müvésze!
Avagy - kivéve egy-kettő talán -
Méltányolólag, lelkesedve néz-e?
Születtél volna boldogabb hazában,
Hol érdemeknek kedvezőbb az ég:
Dicsőségednek fényes ragyogása
Egy félvilágra elsugárzanék.

Eljőnek ők, és néznek hidegen,
És tőled egyre csak nagyot kivánnak;
Nem értik azt ők, mily kis száma van
A sikerűlés remek órájának.
A költő ír, csak hogyha kedve tartja.

A képiró, ha kedve tartja, fest...
És a szinészt befogják az igába,
Habár halállal sujtja őt az est.

S mit szóljak arról, aki ellened
Viseltetik rút, pártos szenvedéllyel?
Ki koszorúd, mit néhányan fonánk,
Dühös kezekkel tépné szerteszéjjel?
Oh mert van ilyen, és pedig nem egy van;
Hogy is ne volna?... magyarok vagyunk,
A párt, a párt és mindörökké csak párt
Sok század óta átkos jelszavunk. -

S mindekkorig te el nem csüggedél,
A zsibbadásnak terhe nem lepett meg,
Hogy ily kevés, ily kétes bére van
Sok átvirasztott, puszta éjjelednek.
De nem, jutalmad nem fog elmaradni!
Megtisztuland az érzet és az ész,
És eljövend a méltánylás ideje,
Midőn mindnyájunknak kedvence lész.

Pest, 1844. augusztus 7.

EZRIVEL TEREM A FÁN A MEGGY...

Ezrivel terem a fán a
Meggy...
Feleségem van nekem csak
Egy;
De mikor még ez az egy is
Sok!
Előbb-utóbb sírba vinni
Fog.

Furcsa istenteremtése
Ő!
Reszketek, ha közelembe
Jő.
Megteszek mindent, amit csak
Kér,
Mégis mindig dorgálás a
Bér.

Már ilyesmit is gondoltam
Én:
Megverem... bírok vele, hisz
Vén.
De mikor a szemem közé
Néz:
Minden bátorságom oda-
Vész.

Három izben volt már félig
Holt;
Jaj istenem! be jó kedvem
Volt.
De az ördög sosem vitte
El;
Oly rosz, hogy az ördögnek sem
Kell.

Pest, 1844. augusztus

A HELYSÉG KALAPÁCSA

Hősköltemény négy énekben

Első ének

Szeretnek az istenek engem,
Rémítő módra szeretnek:
Megajándékoztanak ők
Oly ritka tüdővel,
Mely a csatavészek
Világrendítő dúlakodásit
Illendőn elkurjantani képes,
S melyet tőlem minden kántor irígyel.
És hogy férfi legyen,
Méltó e tüdőhöz,
Lön az égi hatalmak irántami hajlandóságából
A széles tenyerű Fejenagy,
A helységi kovács,
Vagy mint őt a dús képzeletű nép
Költőileg elnevezé:
A helység kalapácsa. -
Ti, kik erős lélekkel birván,
Meg nem szeppentek a harci morajtól,
Halljátok szavamat!
De ti, akiknek szíve
Keményebb dolgoknál
A test alsó részébe hanyatlik,
Oh ti kerűljétek szavamat!

*

„Ámen!” szólt az áhítat
Szent hangján
A menny szolgája; s az egyház
Négy fala, régi szokása szerint,
Komolyan mondotta utána, hogy: „Ámen.”
A nép pedig, amely esti imára
Gyűlekezett a szentegyházba, azonnal
Elhordta magát,
S egy-egy kancsó bor előtt
Otthon vagy a csapszék asztala mellett

Dícsérte az istent.
A becsukott templomban csend lett;
Nagyobb csend nincs a mocsárok partjainál sem,
Mikor a gém, bíbic s béka elalszik.

Csend vala hát;
Csak két éhes pók harcolt
Életre, halálra
Egy szilvamagon-hízott légy combja felett;
De, oh balsors! a combot elejték.
Egy egér fölkapta, s iramlott
Véle az oltár háta mögé
A tiszteletes reverendájába,
S lakomáz vala,
S a pókok szeme koppant.

Hah, de mi szörnyű zaj,
Mily lárma riasztja
Egyszerre az egyház
Temetői nyugalmát!
Mennydörgés?
Vagy kásának forrása fazékban?...
Nem!
Ott ember hortyog.

Ugy van! ez emberalak.
Egy zugban két öklére hajolva
Alszik... hanem íme fölébredt,
Miután elhortyantotta magát.
Ásít... szemeit dörzsölve körülnéz...
Lát és sejt... sejtése pogány.
Megy az ajtóhoz; megrázza kilincsét.
És rázta hiába.
Éles eszével
Átlátta azonnal
A dolog állását,
És ezt mondotta: „Bezártak."
S még egyszer mondotta: „Bezártak."
Azután, mint férfihoz illik,
Téged híva segédül,
Lelki jelenlét!
S kére: ne hagyd el.
S te nem hagytad el őt.
Védő szárnyadnak alatta
Ily gondolatok születének
Nem tökkelütött koponyájában,
Mialatt orrát mutató ujjára tevé:

„Hogy szabadúljak?
Kiabálni potyára.
Valamint a puskagolyóbics
Kétannyira nem megy,

Mint amennyire megy:
Szintugy az emberi hang.
Igy hát hahogy orditanék is:
Meghallani nem volnának
Képesek a falubéli fülek,
Mert innen a helység
Majd félórányira fekszik
Lenn a völgy tekenőjében. -
Leugorjam az ablakon által?
Az igaz, gyerkőce-koromban
A cseresznyefa legtetejéről
Gyakran ugortam alá,
Ha csősz-szagot érzék.
De az régen volt. Már az idén
A negyvenedikszer
Értem meg a krumplikapálást.
Lelkem hüvelyét
A férfiuság kora
Megnehezíté;
S ha leugornám:
Nyakamat szegném,
Vagy más bajom esnék.”

Igy főzte a gondolatok seregét
Feje bográcsában
A bölcs férfiu, aki
Az idén már negyvenedikszer
Éré meg a krumplikapálást.
Ezután folytatta tünődve:

„Mást kell kitalálnom...
Vagy itt húzom ki az éjet,
S ez nem lesz módnélkűli mulatság.”
S komoran nézett a híg levegőnek
Egy pontjára,
Miként a gólyamadár néz
Fenekére a tónak,
Mikor a prédát lesi, mellyel
A kémény tetején
Várakozásba merűlt fiait
Megvendégelni akarja.

„Megvan... ahá, megvan!” rikkanta,
S komoly orcájára derű jött:
Mint kiderűl példának okáért
A föld, mikor a nap
Letépi magáról
A felhők hamuszín ponyváját;
Szintén így kiderűl
A sötétlő konyha is éjjel,
Ha kólyika kezdi gyötörni
A mopszli-kutyácskát,

S a tekintetes asszony
Réműlve kiált
A cselédi szobába:
„Panni te! kelj fel,
Rakj tüzet, és melegíts téglát...
De szaporán!”
Panni pediglen
Föltápászkodik... egy-két
Botlásnak utána
Kijut a konyhába... kovával, acéllal
Meggyujtja a taplót,
Taplóval a kéngyertyát,
Kéngyertyával a szalmát,
Szalmával a fát,
Hogy téglát melegítsen
Hasacskájára a mopszli-kutyának.
Mondom: valamint ilyenkor
Kiderűl a konyha sötéte,
Úgy oszlott a ború
Hősünk komor orra hegyéről,
Midőn e szót ejtette ki: „Megvan!”

S a kiváncsi világ azt kérdi: mi van meg?
Hegyezd füledet,
Kiváncsi világ!
Lantom neked elzengendi: mi van meg.
S ha ekkorig aggodalommal
Néztél hősünk sorsának elébe,
S netalántán arcodat
Érette a búnak könnye füröszté:
Most már szemeid pilláin
Az öröm könnyének
Gyöngye ragyoghat,
Mint fekete átila-dolmányon
A csínos ezüst gomb -
Mert megvagyon a szabadúlás terve,
Jeles terv! illő
Ily okos emberhez.

„Sikerűlni fog, és sikerűlnie kell!”
Mondá a szentegyházi fogoly diadalmasan.
„A toronyba megyek fel,
És a toronyablakon által
Leereszkedem
A harang kötelén...
De ha megkondúl?
Majd úgy intézzük a dolgot,
Hogy szólni ne tudjon:
A kötél jó hosszu.”

Mig a bölcs férfiu tervét,
Leleményes eszének

Fényes tanuját,
Teljesülés koronázza:
Pihennénk tán egyet - aztán
Uj erővel
Térjünk a tettek más mezejére.

Második ének

Regényes domb tetejében
A helység nyúgati részén,
Honnan faluszerte
Legjobban látni sarat, port,
Már mint az idő járása vagyon; -
Mint mondom: a helység
Nyúgati részén,
Környékezve csalántól
S a növények több ily ritka nemétől,
Áll a díszes kocsma, amelyet
Sajátjának nevez
Isten kegyiből
És egykori férjének szorgalmából
A szemérmetes Erzsók asszony...
Mint őt nevezék.

Lantom, kegyes égnek ajándoka! zengd el:
Honnan ez elnevezés.

Erzsók asszonyom ékes,
Holdkerek arculatán, - hol még csak
Ötvenöt év lakozik, -
Örökös hajnalnak
Pirja dereng.
S innen ez elnevezés.
Vannak ugyan, kik
Állítni merészek,
Hogy Erzsók asszonyom arcát
Nem a szende szemérem,
Hanem a borital festette hasonlóvá
A hajnali pirhoz.
De ezek csak pletyka beszédek;
Mert Erzsók asszony nem is issza a bort...
Csak ugy önti magába.
Ilyen a rágalom aztán!
Oh, ez előtt nincs
Szentség a föld hátán,
A legszűzebb ártatlanságnak
Tiszta vizét is
Bémocskolja iszappal,
A hóra sarat hány,
És... de hová ragadál?

Oh felhevülésnek
Gyors talyigája!

Vissza tehát
A szemérmetes Erzsók
Ötvenöt éves bájaihoz.

Bájos vala ő!
Mint a pipacsból
Font koszorú,
Vagy mint a bakter dárdájába ütődött
Éjjeli holdsúgár,
És ennek okáért
Látogatá őt
Az egész falu népe
Oly szorgalmatosan;
Elannyira, hogy
Be se' nézett más kocsmába...
Az igaz, más kocsma nem is volt
A faluban.

Ide járt hát
A falu népe, kivált
Vasárnapi délnek utána,
És nagy mértékben vígadozott,
S a vígadozásnak
Végéről szó sem volt,
Mig a kisbírói tekintély
Tudtokra nem adta
Szívreható mogyorófa-beszéddel,
Hogy már hazamenni tanácsos.

Ma is így megy
A szemérmetes Erzsóknál.
Az isteni tisztelet elmúlt,
A csapszék népesedik,
Valamint a mezőség,
Hol a tehenek csordája legel,
Megnépesedik
Kétszárnyú seregélyekkel
A nyári napoknak
Forró idejében.

Jelen volt
Közepette a vendégek seregének
A helybeli lágyszivü kántor,
Torkának szárazságával
S szerelemvágyas kebelének
Tengerkínjaival.
Őt ugyanis
A szemérmetes Erzsókért
Öröműző lángok emészték,
Mint a vér rozsdája emészti

Ólmos fütyköseinket, amikkel
Tisztújítási csatákban
Egymást simogatjuk.
Ki vetemednék
Bámúlatra tehát,
Hogy ő egyikével
Feje ablakinak
Le-lenéz a folyó bor
Billikomába:
A másikkal azonban
Andalgva mereng
A szemérmetes Erzsók
Kellemes arcán.

Nem maradott el
A béke barátja
Bagarja uram sem,
A csizmacsinálás
Érdemkoszorúzta müvésze.
Méltóságos termetü férfi.
Majd akkora volt ő,
Mint a bajúsz orrának alatta.
Oldala mellett
A bort szörpölte Harangláb,
A fondor lelkületű egyházfi,
Ki, mikoronta Bagarja uram
E kérdést terjesztette elébe:
„Hát Fejenagy koma hol lehet?"
Így hallatta a választ:
„Ott van, ahol van;
Hanem itten nincs... s ma alig lesz."
S miután ezeket mélytitku ajakkal
Elmondotta: kiprémzé
Szája vidékét
Sátáni mosollyal.
Bagarja uram pedig űle,
S olyformán néze szemével,
Mint nézni szokott a halandó,
Ha nem érti a dolgot.

S vala még több érdemteljes egyén
A vendégek koszorújában.

Megnyílt akközben az ajtó,
S lett széles az ő nyílása,
Mint szája a helybeli kántornak,
Mikor éneket énekel
A soksípú orgona mellett.
S ki volt, ki az ajtót
Kinyitotta imígyen?
Ha a hagyomány állításának
Hinni szabad:

Nem más, mint a vitéz Csepü Palkó,
A tiszteletes két pej csikajának
Jókedvű abrakolója.
Jöttek nyomban utána
A hangászkarnak tagjai hárman:
A kancsal hegedűs,
A félszemü cimbalmos
S a bőgő sánta huzója -
Mind ivadéki
A hősi seregnek,
Mely hajdan Nagy-Idánál
A harci dicsőség
Vérfestette babérját
Oly nagyszerüen kanyarítá
Nem-szőke fejére
S nem-szőke fejének
Göndör hajára.

A kancsal hegedűs,
A félszemü cimbalmos
S a bőgő sánta huzója
Föltelepült kényelmesen
A kemencének tetejére; miközben
Vitéz Csepü Palkó,
A tiszteletes két pej csikajának
Jókedvű abrakolója,
Így adta bizonyságát
Ékesszólási tehetségének:

„Bort!”

Fölfogta azonnal
A szemérmetes Erzsók
E szónoklat magas értelmét,
S eszközlé annak teljesülését
Nem fontolva haladván.

Miután a vitéz Csepü Palkó
Az orra alatti nyiláshoz
Emelte a kancsót,
És miután mértékletesen
Egyet kortyanta belőle:
(Körülbelül annyit,
Amennyivel öt vagy hat ürgét
Lehetne kicsalni lyukának
Mélységeiből,)
Annakutána
Fölnéze az ég tájéka felé -
A kemencetetőre,
S ilyféle szavakkal
Terhelte meg a levegőnek
Könnyű szekerét.

Hogy szállítná azokat
A derék hangászi fülekbe:

„Húzd rá, Peti,
A fűzfán fütyülődet is,
Aki megáldott!”

S Peti nem késett,
A háromság más ketteje sem.
Cimbalom és hegedű és bőgő
Hangot adott...
Jaj de mi hangok ezek! -
Ezeknek hallata visszaidézi
Tündérhatalommal
Emlékezetembe
Éltem legszebb idejét,
A gyermek-időt.
Látom, mint játsztam öcsémmel
S kis házi kutyánkkal.
Aztán a kutyát elvette öcsém,
Én meg nem akartam od’adni,
S így hajba kapánk.
Mi jött ki belőle?
Az jött ki belőle,
Hogy a zajra apánk kirohan,
Nálunk terem, és mindkettőnket
Jól megnadrágol.
Azalatt a kutyát mi elejtők,
S ráhágtunk farka hegyére.
Mikor e percben mindhárman
Összevisítánk:
Ez összevisítás
Alig lehetett szebb,
Mint a Peti és két társa zenéje.

És lett a zenére
A szemérmetes Erzsók
Teremében nagy vigalom.
Mindennek előtte
Összeütötte bokáját
Vitéz Csepü Palkó,
A tiszteletes két pej csikajának
Jókedvű abrakolója.
Követé e csáberejű példát
A többi legénység,
Béhurcolva szelíden
Egy pár fürge leányzót,
Kik eddig az ablakon által
Kukucskáltak kandi szemekkel,
S kiknek már viszkete talpok
A táncnak vágya miatt,
Hallván a mennyei báju zenét.

S kóválygani kezdtek
Mindnyájan a tánc gyönyörében,
Mint aki nadragulyával
Füszerezte ebédjét.
A lábak dobogása pedig
Rendes vala,
Mint ama zaj, mit
Néha a tiszteletes hall,
Mikor űl a biblia mellett,
S olvassa nagy elmerüléssel;
És amely zajra imígyen
Teszi megjegyzését
Jámbor szívvel:
„Oh az a Palkó
Istentelen ember!
Megint nyaggatja csikóimat,
A szegény párákat,
Korbácsa csapásaival.”

Míg ily események
Gazdagiták a világ történeteit
A kocsmaterem közepén:
Szélről a béke barátja
Bagarja, s Harangláb,
A fondor lelkületű egyházfi,
Űltenek, ittanak egyre. -
A helybeli lágyszivü kántor
Még mindig pislogatott
A szemérmetes Erzsók
Ötvenöt éves bájaira.
Arcúlata lelki tusának
Volt tűkörözője.
Látszék, hogy valamit
Akar és nem akar,
Vagy inkább, hogy valamit
Merne, ha merne.
Mikoron meglátta Harangláb,
A fondor lelkületű egyházfi,
Hogy a lágyszivü kántor
Se’ széna, se’ szalma:
Hozzája vonúlt,
S ily szókat láta helyesnek
Intézni a késedezőhöz
Bátoritásnak okáért
Hangtalan hangon,
Mint a sugólyuk
Lakói beszélnek a színpadokon,
Holott nők s férfiak által
Szomorú- és vígjátékok adatnak
S közbe bohózatok és operák
A közönségnek gyönyörére:

„Oh kántor uram!
Hát elmegy a nap,
Megjön az alkony,
Utána az éj,
Elűlnek a csirkék
És ludak és verebek,
Mielőtt ügyesen szőtt
Tervünknek drága gyümölcse megérik? -
Gondolja meg azt komolyan
És nemcsak ugy átabotába,
Hogy századok adnak
Tervkivitelre
Egy ilyen pillanatot.
Az ilyen pillanatokkal
Fukaran kell bánni tehát
Az előre tekintő
Emberi léleknek,
Valamint fukaran bánik
Beszédeivel
Bíró uram,
A bölcs aggastyán. -
Előre tehát,
Hogy az alkalom el ne sikoljék.
Mint elsiklik néha a hal
A halásznak körme közől,
Ha ügyetlen kézzel
Kap utána az ostoba filkó. -
Rajta azért,
Oh kántor uram!
Most vagy sohasem. -
Mért engedni helyet kebelében
A félelem érezetének?
Hiszen részt vett a győri csatában."

Ekképen szóla Harangláb,
A fondor lelkületű egyházfi,
A helybeli lágyszivü kántor
Egyebet nem válaszola,
Mint ami következik:

„Oh te tudója szivem titkának!
Igaz egy betüig
Tartalma beszédidnek,
Mint igaz a szentírás.
Bölcsen tudom azt.
De amint van okom,
Nem hordani többé
A titkolt szerelemnek
Életölő fájdalmát:
Szintúgy van okom,
Elfojtani lelkem

Mélységes mélyében e titkot.
Ha ez emberek itten
Észre találnák venni?...
Avvagy ha pofon vág
A szemérmetes Erzsók
E szörnyű merényért?...
Hát feleségem,
Az amazontermészetü Márta?...
O én a legboldogtalanabb
Valamennyi teremtmény közt,
Mely látta a nap karimáját,
A sugarakban uszót,
Ha felleges ég
Vagy éjszaka nem volt! -
Olyan az én lelkem,
Mint a Duna legközepében
A szélvészhányta dereglye,
Vagy mint a dióhéj,
Mit a gyerekek
Pocsolyába vetének -
Hánykodik erre, amarra...
De bátorság! aki nem mer, nem nyer...
Oh szólj erre, Harangláb,
Mondd meg nekem: ugy van-e vagy sem?...
Akként áldja meg isten
Életedet s unokáidat is,
Amily őszinte leszen
E kérdésemre a válasz,
Amelyet adandasz!"

S őszintén szóla Harangláb,
Mondván: „Úgy van, kántor uram!"

„No, ha úgy van: hát nekivágok!"
S ezzel a helybeli lágyszivü kántor
Fölemelte s letette a kancsót;
Csakhogy mikoron fölemelte,
Csordultig vala az, -
És amidőn letevé,
Üres vala az,
Valamint üresek zsebeim
Most, mikor ezt éneklem
Nagy lelkesedéssel
Költői dühömben. -
Annakutána a lágyszivü kántor
Egyet rántott a lajblija szélén,
S kétségbeesett elszántsággal,
Mint aki hidegfürdőt
Éltében először használ,
Odarontott

A szemérmetes Erzsókhoz.

Harmadik ének

Oh nagyon is jószívü közönség,
Különösen ti,
Szép lyánykái hazámnak,
Kiket annyira szeretek én,
Hanem akiktől
Nem nyerek egy makulányi szerelmet, -
Ha szépen kérlek benneteket:
Ugye nem fogtok haragudni reám,
Hogy a helybeli lágyszivü kántornak
Szerelemvallásától
S a tánc kellő közepéből
Drága figyelmeteket
A templom tájékára csigázom?
Hol a leleményes eszű fogoly
Épen mostan ereszti
Magát lefelé a harang kötelén,
Valamint leereszkedik a pók
Gyakorta szobám tetejéről
Saját fonalán.

És íme leért,
És kutyabaja.
A kötél ugyan azt akará,
Hogy hála fejében
Hagyná ott bőrét tenyerének;
Hanem a hűséges bőr
Konokúl így szólt a kötélhez:
„Én ugyan itten nem maradok, -
Avvagy ha maradnom kell,
Hát szinte maradjanak itt
Hús és csont testvéreim is."
A kötél jó szíve megindult
E ritka bizonyságán
A szép testvérszeretetnek,
S lemonda kivánságáról.

Már este felé volt.
A nap gombóca piroslott,
Valamint a paprika
Vagy mint a spanyolviasz.
Oh te piros nap!
Mért vagy te piros?
Szégyen-e vagy harag az,
Mi arany súgáraidat
Megrezesíti,
Mint a bor az emberek orrát?
Nem szégyen, de nem is harag az,

Csak én tudom ennek okát,
Én, kit földöntúli izék
Földöntúli izékbe avattak.
Ez vésznek előjele,
Amely még ma lesujt a világra,
Miként a mészáros taglója lesujt
Az ökörnek szarva közé.
S nemcsak a nap hirdette a vészt,
A már közelállót;
Az egész természet
Elhagyta a régi kerékvágást.
Két kutya, melyek előbb
Őszinte barátságnak
Példái valának hosszu időktől,
Most egymást marta dühödve
Egy nyomorú juhbőr-darabért,
Mit a mészárszéknek előtte találtak.
S még száz ily példát zengene lantom,
Melyek mind iszonyú pusztúlást
Jóslának a földnek,
De csak a legnevezetesbet
Közleni légyen elég:
A lágyszivü kántornak felesége
Ma nem ivott meg többet
Egy messzely pálinkánál.

Igy állt a világ,
Amidőn a szentegyházi fogoly
Eleresztette a mentő kötelet,
S ekképen szóla magában:
„Lenn volnék...
Hála a mennyek urának!
Most egyenest a szemérmetes Erzsókhoz.
O szemérmetes Erzsókom,
Szívem mühelyének
Örök árendása te! nemde
Vársz epekedve reám?
Valamint én várom a tiszteletestől
Kontójának megfizetését,
Melyért nála hetenként
Kunyorálok hiába.
Nem fogsz te sokáig várni reám;
A szerelem lesz sarkantyúm,
Hozzád rohanok,
Mint a malacok gazdasszonyaikhoz,
Ha kukoricát csörgetnek.”

Még bé sem fejezé
Költői beszédét,
S íme rohant a szemérmetes Erzsókhoz,
Mint a malacok gazdasszonyaikhoz,

Ha kukoricát csörgetnek.
Amidőn megfogta kilincsét
A kocsmai ajtónak:
Ketyegett hő szíve erősen
Üdv-kéjek gyönyörétől.
Amint benyitott a terembe,
A tánc még egyre dühöngött,
S csak a béke barátja
Bagarja vevé őt észre,
S őszinte örömmel
Idvezlette, kiáltván:
„Jó napot adj isten,
Fejenagy koma!”
(Mert ő, a nagy férfiú, volt ez.)
„Jó napot adj isten,
Hát kelmed is eljött?”

Ezek voltak szavai
Bagarja uramnak,
A béke barátjának,
De a széles tenyerű Fejenagy,
A helység kalapácsa,
A „jó napot adj isten”-re
Nem mondta: „fogadj isten”,
Nem mondott semmit,
De nem is hallotta beszédét
Bagarja komájának,
Dehogy hallotta, dehogy!...
Ő csak látott -
Oh mért kellett látnia ekkor?
Mért nem született vakon inkább?
És átaljában mért született?...
Ott látá térdepelésben
A helybeli lágyszivü kántort
A szemérmetes Erzsók
Ötvenöt éves lábainál.
E látványra szivét,
A tiszta szerelmü szivet,
Pokolbeli kínnak
Százharminchatezer bicskája
Hasitotta keresztűl
S fölgyujtá agyvelejét
A haragnak cintmasinája legott.
Mint prédájához a macska,
Zajatlan léptekkel
S szeme égő üszkével
Sompolygott a lágyszivü kántor
Háta mögé,
Aki titokban
Gyötrődő szive érzelmét
Ekkép foglalta szavakba:

„Szemérmetes Erzsók,
Koronája az asszonyi nemnek,
S kezelője a bornak
S a pálinkának!
Lesz-e engedelem számomra szivedben,
Ha lelkem tartalmát
Előtálalni merészlem?...
De nekem már mindegy, akár van,
Akár nincs engedelem számomra,
Kimondom:
Mi furja az oldalamat.
Kimondom, igen,
Nem holmi cikornya-beszéddel,
De az érzés egyszerü hangján: -
Keblem kápolnájában
A hűséges szerelemnek
Az öröklétnél
Félrőffel hosszabb gyertyája lobog
Szent lobogással.
S éretted lobog az,
O szemérmetes Erzsók!
S ha meg nem koppantod
A viszonszerelem koppantójával:
El fog aludni,
És vele el fog aludni
Életem is!...
Itt várom itéletemet;
Most, rögtön, ezennel
Mondja ki szűz ajakad:
A reménység zöld koszorúja
Öveddze-e homlokomat,
Vagy a kétségbeesésnek
Bunkósbotja
Üssön agyon?..."

„Én ütlek agyon...
Én vagyok a kétségbeesés!"
Szólt... nem! mennydörgött egy hang,
A széles tenyerű Fejenagynak hangja;
S széles tenyerével megragadá
A lágyszivü kántor gallérját,
S fölemelte a térdepelésből,
Hogy talpa sem érte a földet;
Aztán meg letevé,
Hogy az orra is érte a földet.
„Én ütlek agyon..."
Folytatta tovább
A széles tenyerű Fejenagy.
„Én morzsolom össze
Csontjaidat,
Mint a malomkő

A búzaszemet!
Hogy mertél... de előbb
Téged vonlak kérdőre, o Erzsók!
Mondd meg nekem azt:
A hűtlenségnek fekete posztaja
Vagy az ártatlanságnak
Patyolatlepedője takarja-e lelked?
Oh, szólj nekem erre!"

A szemérmetes Erzsók
Nem szóla reá,
De tengervízszínű szemének
Bájdús kifejezéséből
Ezt silabizálta ki mennyei kéjjel
A széles tenyerű Fejenagy:
„Oh széles tenyerű Fejenagy,
Helységünk kalapácsa,
S csapra ütője szivem hordójának!
Még kétkedel?...
Ártatlan vagyok én,
Mint az izé..."

Érté e néma beszédet
A helybeli lágyszivü kántornak
Dühteljes dögönyözője,
S engesztelve sohajtott:
„Lelkem lelke, bocsáss meg,
Hogy kételkedni merék
Hűséged acél láncának
Állhatatosságában. -
Most pedig, oh kántor!
Téged veszlek elő;
Készülj a meglakolásra -
Rémséges leszen az,
Valamint rémséges a bűn,
Mit elkövetél.
Példádon okúljanak a késő unokák,
Hogy kell csábítni az ártatlanságot,
Hogy kell konkolyt hinteni
Két szerető szívnek
Tisztabuzája közé!"

Miután a nyelve megállott,
Két keze kezdett mozgani
A széles tenyerű Fejenagynak:
A helybeli lágyszivü kántort
Úgy ütögette a földhöz,
Mint a gyertyát mártani szokták.

A helybeli lágyszivü kántor
Elkezdett bőgni, amint még
Nem bőgött soha

Sem temetéseknél,
Sem a soksípú orgona mellett.
Bőgése zavarnak
Lett okozója
A mulatók közt.
Megbomlott a tánc;
A kancsal hegedűs,
A félszemü cimbalmos
S a bőgő sánta huzója
Feledte tovább hallatni
Hangszere égi zenéjét.
A nép odacsődült,
Karéjt képezve, holottan
A széles tenyerű Fejenagy
Példát ada a késő unokáknak,
Hogy kell csábítni az ártatlanságot,
S hogy kell konkolyt hinteni
Két szerető szívnek
Tisztabuzája közé.
A helybeli lágyszivü kántor
Bőgései közben
Ily szókkal esengett
A helység kalapácsához:
„Csak addig várjon, amíg
Egy szócskát, egy kicsi szócskát mondok -
Aztán verjen kelmed agyon,
Ha jónak látja."

A széles tenyerű Fejenagy,
Ki már belefáradt
A példaadásnak kedvéérti
Földhözütésbe,
Ezeket szuszogá:
„Beszéljen, kántor uram!
Mentse magát,
Meghallgatom én az okos szót
Minden időben...
Mentse magát."
S a helybeli lágyszivü kántor
Igy mentette magát,
Heverve a földön:
„Bűnös vagyok egyrészt,
Nem tagadom,
Mert megszeretém
Lángzó szerelemmel
A szemérmetes Erzsókot...
De tehettem-e róla?
Oh a szerelem
Nem oly portéka, amelytől
Elzárni lehetne a szívet;
Tündéri madár ez, amelynek

Ajtó sem kell, hogy a szívbe röpüljön,
Mint bölcsen tudhatja kegyelmed. -
De szerelmemet én
Titkoltam volna örökké,
Elvittem volna magammal
A más életbe, ahol tán
Nincsen is élet -
Ha nem veszi észre Harangláb.
Ő észrevevé,
S bujtotta tüzem,
Mi okért, mi okért nem?
Arról nincs tudomásom.
Ő volt, ki, midőn ma
Az isteni tisztelet alkalmával
Kegyelmed az álomnak karjába hajolt,
Ezt javasolta nekem:
Zárjuk kelmedre az ajtót,
S így zárva levén,
Ma baj nélkűl tehetem
Hódításaimat
A szemérmetes Erzsóknál...
S én balga szavát fogadám!”
Mindezeket mondá
A helybeli lágyszivü kántor
A megbánásnak örömtelen hangján.

Mint megfordúl a rézkakas
A templom tetején,
Ha más tájról kezd fúni a szél,
Ugy vett más fordulatot
A széles tenyerű Fejenagynak
Lelke, s irányt,
Mikor e szók érinték füle dobját.
„Mit szól kend erre, Harangláb?”
Voltak szavai,
S nem szeliden mondott szavai,
„Igazolja magát kend,
Vagy akkép vágom fültövön,
Hogy azonnal megsiketűl bele.”

Odaálla Harangláb,
A fondor lelkületű egyházfi,
S rendűletlen nézve szemébe
A széles tenyerű Fejenagynak,
Ily bátor szókra fakadt:
„Igazolni fogom magamat,
Nem, mintha remegnék
A kend fenyegetéseitől.
Jobban felkösse gatyáját,
Akitől meg kelljen ijednem...
Érti-e kend ezt? -

Mind igaz, amit kántor uram szólt,
Aki, úgy mellesleg mondva,
Gyáva, haszontalan ember,
Hogy oly pimaszúl rám vallott. -
Én bujtogatám őt,
Hogy csapja el a kelmed keziről
A szemérmetes Erzsókot,
Mert én kendet utálom,
Mint a kukorica-gölődint.”

„Ugyan úgy-e?”

„Biz úgy ám!”

„Hát kend azt gondolja talán,
Hogy én kendet szeretem
Avval a macskapofájával?”

„Micsodával?”

„Avval a macskapofájával!”

„Macskapofámmal?
Hát te, te sündisznó!
Aki kovácsnak tartja magát,
Pedig holmi cigánytól
Tanulta meg a kalapálást...”

„Hát még mesterségemet is
Gyalázni mered?
Te hitvány templomegér...
No megállj! majd megkalapállak.”

S úgy megütötte
Öklének buzogányával
A fondor lelkületű egyházfinak orrát,
Hogy vére kibuggyant.
Erre Harangláb
Ügyesen leütötte fejérül a kucsmát,
Megkapta hajának fürtözetét,
S oly istenesen kezdette cibálni,
Mint a harangkötelet.

Ez iszonyú látvány
Megragadá gyöngéd idegét
A szemérmetes Erzsóknak,
S a szegényke
Ájulat örvényébe bukott.
Bagarja, a béke barátja,
Fölemelte szelíden,
S ápolva tevé őt
Az ágy párnái közé.
Élettelenűl feküvék ott,
Mint a lepuskázott vadlúd

A tó közepén. -
De most jön a haddelhadd!

Amidőn a vitéz Csepü Palkó,
A tiszteletes két pej csikajának
Jókedvű abrakolója,
Látá, hogy komolyabb kezd lenni
A dolog fordúlata:
Fejenagynál terme serényen,
S magát frígyestársának ajánlá.
Őt kedves kötelek csatolák
A széles tenyerű Fejenagyhoz:
Nála tanúlá tudniillik
A kovács-mesterséget
Valami két hétig. -
Hanem ekkor eleblábolt,
Mert nem volt hajlama a mesterséghez.
Vakarta i'kább a lovat,
Semmint patkolta.
De azért kedveltje maradt
A széles tenyerű Fejenagy,
S neki most is „mester uram" volt.

„Mester uram!"
Kurjanta vitéz Csepü Palkó,
A tiszteletes két pej csikajának
Jókedvű abrakolója,
„Ne féljen semmit, mester uram
Itt vagyok én is."
S ezzel nekiugrék
A fondor lelkületű egyházfinak,
Hátán termett, s kezdte püfölni.
Nem bírta Harangláb
Csepü Palkónak terhét,
És összerogyott,
De véle rogyott
A helység kalapácsa is,
Mivel üstöke mindig
Marka között volt még.
Nagyszerü volt ez esés!
Igy hullnak alá a kövek
A romladozó várak tetejéről
A völgy mélységébe.
A tusázókhoz több forróvérü legény
Csatlakozék,
Két pártra szakadva.
S lett rúgás, harapás,
Fej-betörés, vérontás és a többi.

A lyányzók pedig elvonulának
A kocsmateremből,
Mint elvonul a napnak sugara,

Ha zivatar támad.
S elkotródott a lyányok után
A béke barátja Bagarja.

Negyedik ének

Merre, Bagarja uram,
Test-épületének
Élő oszlopain,
Oh merre szalad kend
Gyors szaladással,
Mint a kugli-golyóbis?
Hát férfihoz illik
Megfutamodni a harci veszélytől?
Lemondani a csatabajnak
Hősi jutalmáról,
A dicsőség tölgykoszorújáról?

Ne kárhoztassuk a jámbort!
A gondviselésnek
Választott embere ő,
Ki elhárítani termett
A végpusztúlást falujáról.
Avvagy ha nem ekképen cselekednék,
Mért híná őt a világ
A béke barátjának?

Ő e nevezetnek megfelelőleg
Intézé tette irányát,
S könnyü inakkal iramlott
Az öregbírói lakáshoz,
Amelynek előtte
Méltóságosan állott
A kaloda.

Bagarja, a béke barátja,
Alva találta
A kevés szavu bírót,
A bölcs aggastyánt.
Ottan feküvék ez
Testének egész hosszában
A pamlagon...
Azaz a fapadon.
Párnáúl ködmöne szolgált,
Az öregebbik,
Mert az ujat kimélnie kellett. -
Bagarja uram
Megdöfte az oldalbordáját,
Hogy az álom sűrü ködét
Szétoszlassa szeméről.
De korántsem volt ez
Oly könnyű munka, minőnek

Első látásra talán
Gondolja az ember.
Soká bajlódék véle Bagarja,
Míg fölnyílt az egyik szeme nagy nehezen,
S lelki nyugodtsággal kérdezte:

„Mi baj?”

„Baj van, bíró uram, és nagy baj!
Csak talpra, de gyorsan,
Ha azt nem akarja,
Hogy vége legyen helységünknek,
Vége örökre!
Kiütött a háboru, és dúl.
A szemérmetes Erzsók
Csapszéke lőn a csatatér.
Az egész falu népe
Egymást kaszabolja,
Hogy nézni iszony.
Potyognak az emberek,
Mint a legyek őszi időben.
A föld a kifutott vértől
Olyan, mint a vörös posztó.
Az enyészet gyászlobogója
Leng a szomorú csatatéren.
Tápászkodjék föl, bíró uram,
És menjünk szaporán!
Mert csak bíró uram az,
Ki követ gördíteni képes
A rohanó romlásnak elébe.”
Igy végzé a csata festését
A béke barátja Bagarja.
A kevés szavu bíró,
A bölcs aggastyán,
Fölnyitva szemének másodikát is,
E kérdést látá szükségesnek:
„Hát menjünk?”

„Pedig tüstént!” volt a felelet.

„Nem bánom,” szóla szokott nyugalommal
A bölcs aggastyán,
S miután új ködmöne rajta volt,
És botja kezében:
Útnak eredtek. -
Szomszéd volt a kevés szavu bíróhoz
A hívatalában pontos kisbíró.
Beszóltanak ehhez az ablakon által,
És mondák: jőne velök.
S szót fogadott a hívatalában
Pontos kisbíró,
Bár nem nagy örömmel,

Mert legszebb kedvtöltésében zavarák:
Épen feleségét verte.

Mikor a kántorlak elébe jutottak,
Az amazontermészetü Márta
Szomszédnéjával
Akkor végzette pörét,
Mely onnan eredt,
Hogy a roszlelkű szomszédné
Egy tyúkját agyonütötte,
Mert ez mindig az ő csirkéi közé járt,
S elette előlök az árpát.

Képzelni lehet,
Hogy mekkora volt dühödése
Az amazontermészetü Mártának
Hallatlan kára miatt;
De azt már képzelni lehetlen,
Hogy mekkora lett dühödése,
Amidőn a béke barátja
Tudtára adá férjének csínját.
Szólni akart,
De a szó elakadt gégéjén.
Szeme vérszinü lett
S arcúlata kék,
És reszkete minden tagja,
Valamint a kocsonnya.
Szétnézett vizsga tekintettel,
Mellette hevert egy seprőnyél,
Azt fölragadá,
S bőszülve kiálta: „Utánam!”

Amidőn a kevés szavu bíró,
A béke barátja Bagarja,
A hívatalában pontos kisbíró
S az amazontermészetü Márta
Elértenek a csatahelyre:
Iszonyú vala a látvány látása,
Amelyet láttak.
A harc járta javában.
A béke barátja Bagarja
Nem füllentett, mikor azt mondá
A kevés szavu bírónak,
Hogy az enyészet gyászlobogója
Leng a szomorú csatatéren.
Ugy volt egy betüig!
A kemence - ahonnan
A kancsal hegedűs,
A félszemü cimbalmos
S a bőgő sánta huzója
Az ifjúságot táncra vidítá
Hurjai bájos pengésével -

A kemence lezúzva
Ugy mered a levegőbe,
Mint valami sziklai vár
A tatárjárásnak utána.
Tört asztalnak s tört poharaknak
Romjai lepték
A véráztatta szobát,
S a vérnek közepette
Búsongva tünődött
Egy leharapott fül.

Az amazontermészetü Márta
Hős elszántsággal törte magát át
A vívó tömegen,
Mígnem férjére talált,
Ki egy szögletbe vonultan,
Kínjában most is nyögve, kucorgott.

Oh Hamlet! mi volt ijedésed,
Mikoron megláttad atyád lelkét,
Ahhoz képest, amint megijedt
A helybeli lágyszivü kántor
Feleségének látásán?
Egy fél-ép asztal alá bújt,
S kezeit könyörögve kinyujtá
Az amazontermészetü Mártához,
De ez nem könyörűlt.
Megfogta egyik lábszárát,
S kihúzta az asztal alól,
És addig döngette, amíg csak
A seprőnyélben tartott.
Aztán ott ragadá meg haját,
Ahol legjobban fáj,
És elhurcolta magával,
Mint a zsidó a lóbőrt;
S ekkép vígasztalta: „Jerünk csak,
Itt a világ szeme láttán
Nem akarlak csúffá tenni... de otthon
Majd megkapod a magadét!”
S miután ura volt mindenha szavának
Az amazontermészetü Márta:
Hinni lehet, hogy most sem szegte meg azt.

Azalatt a kevés szavu bíró,
A bölcs aggastyán,
Nem ékesszólásánál,
De tekintélyénél fogva
Lecsillapítá a harcnak fergetegét.
A vérontásnak idője lejárt.
Meghunnyászkodtak a küzdők,
Mint a marakodó ebek,
Amikor gazdájok előjön,

S rájok bőgi: „Kimenj!”
A háboru közkatonái
Elsompolyodának.
A fondor lelkületű egyházfi
S a helység kalapácsa
Bírói parancsra előállt,
S mindkettő fölterjesztette ügyét.
A kevés szavu bíró,
A bölcs aggastyán,
Megdorgálta keményen
A fondor lelkületű egyházfit -
S a helység kalapácsát,
Mint kezdőjét a csatának,
A hívatalában
Pontos kisbíró által
Kalodába csukatta.

Ott nyögi most fájdalmát hősünk
A kalodában,
S csak azzal vígasztalja magát,
Hogy elleneit megverte vitézül,
S ha innen az isten megszabadítja,
Megkéri azonnal
A szemérmetes Erzsókot.

*

Te pedig, lantomnak húrja, pihenj!
Nagy volt a munka, s bevégzéd
Emberül e munkát.

Én is pihenek
Babéraimon,
Miket a hírnek mezején
Borzas főmre kaszáltam.

Mostan akár ma megássa
Gödrömet a sírásó,
Bánom is én!
Azért én élni fogok,
Míg a világnak
Szappanbuboréka
Szét nem pattan.
Pislogni fog a hír mécse siromnak
Koszorús halmán,
Mint éjjel a macska szeme.

Eljő az irígység
Letépni babéraimat... de hiába!
Nem fogja elérni;
Magasan függendnek azok,
Mint Zöld Marci.

S ha sötét zsákjába dugand
A feledés:
Fölhasogatja sötét zsákját
A halhatatlanságnak fényes borotvája.

Mutató tábla,
mely azt mutatja, hogy az

I. ÉNEKBEN

fölébred álmából egy fogoly, s szabadulást tervez - azonban az nincs megénekelve: hogy ki légyen ezen szabadulást tervező, álmából fölébredt fogoly? csupán azért, hogy később a meglepetés annál meglepőbb legyen. - A

II: ÉNEKBEN

már több foglaltatik: kié a helység leglátogatottabb kocsmája? mily ékes e kocsma birtokos-néja? miben sántikál a kántor? ki buzdítja merényének végbevitelére? sat. - A

III. ÉNEKBEN

megszabadúl a fogoly, s börtönéből a kocsmába megy; s amily szörnyű dolgokat lát: oly szörnyű dolgokat cselekszik. Itt már az is orrára köttetik a nyájas olvasónak, hogy a fogoly nem más, mint a költemény hőse. - A

IV. ÉNEKBEN

a szörnyű dolgok véget érnek, s a költemény hőse szörnyű véget ér.

Pest, 1844. augusztus

SZÜLÖIMHEZ

Hej édes szülőimék,
Gazdagodjam meg csak!
Akkor, hiszem istenem,
Nem panaszolkodnak.

Minden teljesülni fog,
Amit csak kivánnak;
Megelőzöm vágyait
Éd'sapám s anyámnak.

Lesz csinos ház, amiben
Megvonúlnak szépen;
Pince lesz a ház alatt,
Jó bor a pincében.

Meghihatja éd'sapám
Minden jóbarátját;
Borozás közt lelköket
A jókedvbe mártják.

Szép kocsit csináltatok
Éd'sanyám számára;
Nem kell, hogy a templomot
Gyalogosan járja.

Lesz arany szegélyzetű
Imádságos könyve,
Krisztus urunk képe lesz
Szépen metszve benne.

Pistinak meg majd veszek
Drága paripákat,
Rajtok jó Istók öcsém
Vásárokra járhat.

Végesvégül lesz nekem
Dúsgazdag könyvtárom;
Akkor majd a verseket
Nem pénzért csinálom.

Ingyen osztom azokat
Szét az újságokba;
Minden szerkesztő, tudom,
Szívesen fogadja.

S hogyha szép lyányt kaphatok:
- De magyar lelkűt ám! -
Éd'sapám táncolni fog
Fia lakodalmán.

Így élünk majd boldogan
A mulatságoknak,
Így biz, édes szüleim...
Gazdagodjam meg csak!

Pest, 1844. augusztus

TOMPA MIHÁLYHOZ

Hát, fiú, olvastam azt a verset,
Amelyet te énhozzám csináltál
Valahol a bártfai forrásnál,
S mondhatom, hogy nagy örömet szerzett.

Sok szépet elmondtál e levélben,
(Ne véld, hogy hizelgéskép beszélem,)
De legjobban az gyönyörködtetett,
Hogy a bort, öcsém, te is szereted.

Ej be derék gyerek vagy te, Miska!
Mért nem ölelhetlek összevissza?
Látszik: deák vagy és kálomista,
Aki a vizet nagy kínnal issza.

Ember a lelked is, atyámfia!
Imádkozzunk a bor istenéhez,
S hagyjuk a világot papolnia,
Hogy, ki a bort szereti, ez és ez.

Haszontalan világ ez a mai;
Egyáltaljában nem tetszik nékem.
Jőjünk csak mi össze!... fenn az égben
Örömkönnyeket sír Csokonai.

Egyébiránt ne gondold, barátom,
Hogy én valami vad fickó vagyok,
Mihelyst a bor szinét meglátom;
Nem én! csak úgy csendesen vígadok.

S ha bizalmas ember van mellettem,
Mosolyogva a bús múlt időket
Elbeszélem, hogy mennyit szenvedtem,
Mint majd egyszer elbeszélem néked.

Hidd el, csodálkozni fogsz fölötte,
Hogy huszonkét éves ember ennyi
Bajon magát keresztültörhette,
S nem birta őt a baj sírba tenni.

Az igaz, most jobb az állapotom,
Bár a legjobbnak ezt sem mondhatom;
Hanem ugy csak állok, hogy ha véled
Találkoznám, megvendégelnélek.

De miért is nem jösz egyszer hozzánk?
Majd meglátnád, milyen jól mulatnánk!
Messze vagy, de én baka koromban
Hetvenhétszer annyit gyalogoltam.

Siess hát, mert ha sokáig késel,
Élted napjáig megemlegeted;
Én rontok hozzád, s akkor jaj neked:
Agyonszorítlak egy öleléssel!

Pest, 1844. szeptember 4-8.-a között

ÉJSZAKÁIM

Még ugy csak megjárja, ha az ég
Fellegetlen, holdas, tisztakék.
Ablakomra rákönyökölök,
Hosszú szárból sűrűn füstölök,
S elmerengek majdnem reggelig...
Nekem ebben nagy kedvem telik.
De mikor hold, csillag nem ragyog,
Akkor én végkép odavagyok.
A tyukokkal el nem alhatom,
Hát galléron csíp az unalom,
S összenyaggat irgalmatlanúl...
Az időm fut, mint a sánta nyúl.
Véghetetlen kínom közepett
Mit tehetnék ekkor egyebet?
A tintába mártom tollamat,

Vagyis: megpendítem lantomat,
S kong belőle oly szeráfi dal,
Hogy, ki hallja, rögtön szörnyethal.
Én azonban folytatom dalom,
Míg az álom és az únalom
Egymással fölöttem hajbakap,
S csakugyan az első markosabb. -
Máskép mulnak éjeim bezeg,
Majd ha feleségre szert teszek.

Pest, 1844. szeptember

FURFANGOS BORIVÓ

Megiszom én a bort, mert szeretem,
De néha megy belém nagy nehezen;
Azonban rajtam nem fog ki soha,
Minden dolognak van oka-foka.

„A kancsó zsarnokszív” - azt gondolom -
„Ki kell belőle a vért ontanom!”
S e gondolatra kancsóm kiürűl,
Készítették bár feneketlenűl.

Pest, 1844. szeptember

TAKARÉKOSSÁG

Akármikép csűrjük, csavarjuk,
Szép, aki gazdálkodni tud;
Ilyennek aztán az adósság
Nem köt nyakába háborut;

Nem szurkol, ha bizonyos utcán
Világos nappal menni kell,
Hetykén tekinthet jobbra-balra,
Találkozzék akárkivel;

Nem mondja, amidőn javában
Cseng a kocsmában a pohár:
„Barátim, megbocsássatok, de
Mennem kell, otthon munka vár”...

S a többi! - - szóval, mátul fogva
Takarékos fiú leszek,
Minden garast úgy megbecsűlök,
Miként apám, a jó öreg.

Hej, csakhogy én az efféléket
Mindig pénz fogytán fogadom;
S amint pénzem jön: akkor ismét
Hegyen-völgyön lakodalom.

Pest, 1844. szeptember

PINTY ÚRFI

Én nem panaszlok sorsom ellen,
Mi ördögért panaszlanék?
Lehet-e kegyesebb irántam,
Mint amilyen kegyes, az ég?
Nekem jutott a nagy szerencse:
Pinty úrfit énekelni meg!
Pinty úrfi a maga nemében
Hat puszta falu környékében
A legpáratlanabb gyerek.

Pinty úrfinak fillére sincsen,
Tán a nagyapjának se' volt;
Amit telt erszénynek neveznek,
Távol van tőle, mint a hold.
Azért magát föl nem akasztja,
De még csak nem is kesereg.
Pinty úrfi a maga nemében
Hat puszta falu környékében
A legpáratlanabb gyerek.

Asztalt számára nem terítnek,
S ki hinné? éhen mégse' vesz;
Ha enni kell, a vendéglőkbe
Bekullog ismerősihez,
S egy-egy falatka innen, onnan...
Böndőjét ekkép tölti meg.
Pinty úrfi a maga nemében
Hat puszta falu környékében
A legpáratlanabb gyerek.

Mikép teszen szert öltözetre?
Ez is igen eredeti:
Bál- és egyébre a ruhákat
Úgy kölcsön elkéregeti;
Csakhogy többé ezen ruhákat
Nem látják a jó emberek.
Pinty úrfi a maga nemében
Hat puszta falu környékében
A legpáratlanabb gyerek.

Hol a szállása? azt nem tudjuk;
De ő fennen dicsekszi el:
Milyen pompás szobái vannak!
És amit ő mond, hinni kell.
Bár kávéházakban gyakorta
Olyan Pintyféle szendereg:
Pinty úrfi a maga nemében
Hat puszta falu környékében
A legpáratlanabb gyerek.

És ilyen ő tetőtül talpig,
Tökéletes képmása ez;

Magának és kedves honának
Roppant becsületet szerez.
Kiáltson föl hát minden ember:
Tartsák meg őt az istenek!
Pinty úrfi a maga nemében
Hat puszta falu környékében
A legpáratlanabb gyerek.

Pest, 1844. szeptember

SZEMFÁJÁSOMKOR

Teremtő isten! szemeimre
A vakságot tán csak nem küldöd?
Mi lesz belőlem, hogyha többé
Nem láthatok lyányt s pipafüstöt!

Pest, 1844. szeptember

HA

Ha kalapomnak szőre volna,
És jobbra-balra nem konyulna:
Én volnék a derék legény!
Arszlánnak is beilleném.

Ha már nem volna vagy két éve,
Hogy a mellényem meg van véve:
Én volnék a derék legény!
Arszlánnak is beilleném.

Ha volna több, mint egy kabátom,
Mit hordanom kell télen, nyáron:
Én volnék a derék legény!
Arszlánnak is beilleném.

Ha a nadrágom alja, térde
Nem volna oly nagyon megsértve:
Én volnék a derék legény!
Arszlánnak is beilleném.

Ha a csizmámnak talpa, sarka
Nem kérdené, hogy hol a varga?
Én volnék a derék legény!
Arszlánnak is beilleném.

Ha majd e ha, ha ha, ha meg ha
Elpusztul tőlem a pokolba:
Én leszek a derék legény,
Mindjárt arszlánnak illem én.

Pest, 1844. szeptember

SZERELEM VÁNDORAI

Kél a hold, az éj lovagja,
Hold kiséretében,
Mint hüséges apród, a kis
Esti csillag mégyen.

Indulóban vagyok én is,
S nem megyek magamban;
Holddal esti csillag, vélem
Égő szerelem van.

Csak eredj, hold, csak eredj a
Barna éjszakához;
Megyek én is, megyek én is
Barna kisleányhoz.

Pest, 1844. szeptember

HALÁLOM

A halál két neme áll előttem,
Nem tudom, hogy melyiké leszek;
Nem tudom, pedig szeretném tudni:
Éhen vagy szomjan halok-e meg?

Pest, 1844. szeptember

MI LELT?

Nem tudom, mi lelt ma engem?
Jókedvemben nincs határ;
Danolhatnék, fütyölhetnék,
Egyikhez sem értek bár.

Összeverem a bokámat,
Noha nem szól muzsika;
A szobám világos, ámbár
Nap nem süt belé soha.

Még a füst is rózsaszínű,
Melyet rosz cserép pipám
Legroszabb kapadohányból
Küld keresztül a szobán.

A szivem ver, mintha benne
Háborogna szerelem;
Pedig egy leány sem váltott
Csak egy jó szót is velem.

S annál megfoghatlanabb ez,
Mert zsebemnek zord egén
Pénzfogyatkozásnak éje
Űl sötéten, feketén.

Szóval: a világ előttem
Egy szép tulipánbokor...
Kár, hogy addig lesz csak az, mig
Kimegy fejemből a bor!

Pest, 1844. szeptember

IGYUNK!

Akinek nincs szeretője,
Bort igyék,
S hinni fogja, hogy minden lyány
Érte ég.

És igyék bort az, akinek
Pénze nincs,
S az övé lesz a világon
Minden kincs.

És igyék bort az, akinek
Búja van,
S a bú tőle nyakrafőre
Elrohan.

Sem szeretőm, sem pénzem, csak
Bánatom;
Másnál háromszorta többet
Ihatom.

Pest, 1844. szeptember

DÁRIDÓ UTÁN

Ez volt aztán az éjszaka!
Bort többé sose lássak,
Ha életemben párja volt
Ennek az áldomásnak.

Egész mohácsi ütközet
Ment végbe ott közöttünk;
Igaz, hogy a török a bor,
És a magyar mi lettünk.

Hanem még az is igaz ám,
Hogy harcoltunk vitézül,
Kivált mikor már a király,
Az ész, kidőlt nyergébül.

A győzelmes poharakat
Dühhel nyakon ragadtuk,
S függtünk letéphetetlenűl,
Mint a pióca, rajtuk.

Ha oly hossú lesz életünk,
Mint kortyaink valának,

Megérjük boldogabb korát
A bús magyar hazának.

Pest, 1844. szeptember

VERSEIM

A költészet fája életem,
Minden versem egy levelke rajt.
Fa, levél el fog hervadni majd,
A felejtés szele rásohajt.

És mivelhogy elhervadni fog,
Ne is ápolgassam én e fát?
Más hasznot ha nem hajt: legalább,
Amíg élek, hűs árnyékot ád.

Pest, 1844. szeptember

SZÍNÉSZDAL

Minden müvészetek
Fején a korona:
A mi művészetünk,
Ellen ki mondana?
Mi szép, mi szép, mi szép
A mi föladatunk!
Legyünk büszkék reá,
Hogy színészek vagyunk.

Csak árny, amit teremt
A költőképzelet;
Mi adjuk meg neki
A lelket, életet.
Mi szép, mi szép, mi szép
A mi föladatunk!
Legyünk büszkék reá,
Hogy színészek vagyunk.

Miénk a hatalom
Az emberszív felett:
Idézni egyaránt
Mosolyt vagy könnyeket.
Mi szép, mi szép, mi szép
A mi föladatunk!
Legyünk büszkék reá,
Hogy színészek vagyunk.

Apostolok vagyunk
Az erkölcs mezején.
Apostoli szavunk
Téged kiált: erény!
Mi szép, mi szép, mi szép

A mi föladatunk!
Legyünk büszkék reá,
Hogy színészek vagyunk.

De amit színpadon
A népnek hirdetünk,
Ne hazudtolja meg
A cselekedetünk.
Ha meg nem tesszük azt,
Ami föladatunk:
Akkor gyalázat ránk,
Szinészek nem vagyunk!

Pest, 1844. szeptember

LEVÉL EGY SZÍNÉSZ BARÁTOMHOZ

Jut még eszedbe a fiú? kivel
Együtt cepelted a vándorbotot,
Mely koldusbotnak is beillenék,
Midőn a sorsnak fényes kedve nincs;
És ez nem éppen olyan ritkaság
Szinészre nézve, mint boldogtalan
Magyar hazánkban a hű honfigond. -
Lásd, én reátok még emlékezem,
És elfeledni nem fogom soha
A jót s roszat, mely ott közöttetek
Mult napjaimnak osztályrésze volt.
Előttem áll a délután, midőn
A színészetbe béavattatám.
Barangolék föl és le céltalan
A nagy hazának minden tájain.
Tarisznyámban, mit hátamon vivék,
Nem mondhatom, hogy nagy volt a teher,
De a nyomor, mint ólom, megnyomott.
Könnyíte rajt a víg könnyelmüség,
Mely útaimban hű társam vala.
Ekkép juték egy nyári délután
Egy kis városba; fáradt lábaim
A fogadóban megpihentenek. -
Vendégszobája egyik oldalán
Helyet szerényen színpad foglala.
Mire való is már a fényüzés?...
Azon tünődtem épen: kérjek-e
Ebédet vagy se? hát ha majd sovány
Zsebem bicskája szépen benntörik?
Az ajtót ekkor megnyitá egy ur;
Volt bennem annyi emberismeret,
Ráfoghatnom, hogy nem más, mint szinész.
Fején kalapja nagybecsű vala,
Mert Elizéus prófétával az

Rokonságban volt... tudnillik: kopasz.
Kabátja új, a nadrág régi rongy,
És lábát csizma helytt cipő födé,
Alkalmasint amelyben szerepelt.
„Thalia papja?” kérdém. - „Az vagyok;
Talán ön is?” - „Még eddig nem.” - „Tehát
Jövőben? fölség...” - „Azt sem mondhatom.”
Vágtam szavába; ámde ő rohant,
S vezette gyorsan az igazgatót.
Fehér köpenyben az igazgató
Jött üdvezelni engem nyájasan:
„Isten hozá önt, tisztelt honfitárs!
Lesz hát szerencsénk önhöz, édes ur?
Imádja úgye a müvészetet?
Ah, jóbarátom, isteni is az!
S önnek szeméből olvasom ki, hogy
Szinészetünknek egykor hőse lesz,
És kürtölendik bámult nagy nevét
A két hazának minden ajkai...
Ebédelt már ön? itt az ételek
Fölötte drágák, s ami több: roszak.
Az ispán urtól őzcombot kapánk,
A káposztából is van maradék -
Ha meghivásom nem méltóztatik
Elútasítni: jó ebédje lesz.”
Igy ostromolt a jó igazgató,
Forgatva nyelve könnyü kerekét.
Én nem rosz kedvvel engedék neki.
Menék ebédre, és ebéd után
Beiktatának ünnepélyesen
A társaságba - nem kutatva: mi
Valék, deák-e vagy csizmadia?
Másnap fölléptem a Peleskei
Notáriusban. Hősleg működém
Három szerepben, minthogy összesen
A társaságnak csak hat tagja volt. -
Egy ideig csak elvalék velök;
Faluzgatánk jó- s balszerencse közt.
De a barátság végre megszakadt,
Mert én utáltam a nyegléskedést,
A sok „utószor”-t, a görögtüzet,
S tudj’ a manó, mily csábitásokat.
A társaság is végre szétoszolt
Egymást érő bel- s külviszály miatt;
S én újra jártam széles e hazát,
Mignem keblébe vett más társaság.
Mit ottan, itt is azt tapasztalám,
S tapasztalásom nem volt olyatén,
Mely kedvre hozta volna lelkemet.
Kenyért keresni színészek leszünk,

Nem a művészet szent szerelmiből,
S haladni nincsen semmi ösztönünk.
„Pártolj, közönség, és majd haladunk,”
Mond a szinész: és az meg így felel:
„Haladjatok, majd aztán pártolunk;”
És végre mind a kettő elmbarad.
Nem is hiszem, hogy a szinészetet
Becsülni fogják, míg ez befogad
Minden bitangot, gaz sehonnait,
Kik a világnak söpredékei,
S itten keresnek biztos menhelyet.
Barátom, ez fájt énnekem s neked,
Ez keseríte minket annyira.
Az isten adja, hogy minél előbb
Akképpen álljon szinmüvészetünk,
Amint valóban kéne állnia.

Pest, 1844. szeptember

A TINTÁSÜVEG

Vándorszinész korában Megyeri
(Van-e, ki e nevet nem ismeri?)
Körmölgeté, mint más, a színlapot.
Kapott
Ezért
Egyszer vagy öt forintnyi bért,
Amint mondom, vagy öt forintnyi bért.

Először is hát tintáért megyen,
Ha ismét írni kell, hogy majd legyen.
A tintás üveget pedig hová
Dugá?
Bele
Kabátja hátsó zsebibe,
Amint mondom, kabátja zsebibe.

S hogy pénzre tett szert, lett Megyeri vig,
S hazafelé menvén, ugrándozik.
Hiába inti őt Szentpéteri:
„Kari,
Vigyázz!
Kedved majd követendi gyász,
Amint mondom, majd követendi gyász.”

Úgy lett. A sok ugrándozás alatt
Kifolyt a tinta; foltja megmaradt.
Megyeri elbusúl - kedvét szegi
Neki
A folt,
Mivel csak egy kabátja volt,
Amint mondom, csak egy kabátja volt.

Mi több: kabátja éppen sárga volt,
És így annál jobban látszott a folt.
„Eldobnám - szólt - de mással nem birok;”
Ez ok
Miatt
Hordá, mig széjjel nem szakadt,
Amint mondom, mig széjjel nem szakadt.

Pest, 1844. szeptember

A NAPHOZ

Panaszom van kelmed ellen,
Hallja kelmed, nap uram!
Mi dolog az, sugarával
Bánni olyan fukaran?

Elballag kelmed fölöttem
Minden istenadta nap,
Kis szobám kelmedtől mégis
Egy sziporka fényt se kap.

Oly sötét van benne, mint a...
Majd kimondtam, hogy mibe’.
Legyen egy kis embersége,
S nézzen kelmed néha be.

Hiszen azt, hogy versirás a
Mesterségem, tudja tán,
Azt is tudja, ily esetben
Nem lehet pompás szobám;

Hogyne tudná, ‘sz hajdanában
Kelmed szinte lantot vert,
Még mikor le nem rudalták
Az Olympról Jupitert.

Szánjon meg tehát kegyelmed
Kedves kollega uram,
S mátul fogva sugarával
Ne bánjék oly fukaran.

Pest, 1844. szeptember 27. után

A NAP HÁZASÉLETE

A nap házas legény,
Tudjátok?
Hanem szegény
Fején
Ez épen a nagy átok,
Mert a papucskormány terhét nyögi;
Rosz felesége annyi bút szerez neki.

Természetes hát, hogy a jó öreg
A bort nem veti meg.
A bort, mely minden bajnak orvoslója.
A bort, mely a szívből a bút kiszórja.
De otthon inni nem merészel,
Mert ekkor kész a pör a feleséggel.
Azonban tud magán segíteni.
Midőn az égen a szokott utat teszi:
Csak arra vár,
Hogy fellegekbe öltözzék a láthatár.
Ekkor nem félve,
Hogy őt meglátja felesége,
Bebaktat egy közeleső
Kocsmába,
S iszik, mint a kefekötő,
Bújába'! -
Ha jön az est,
S a felleg oszlani kezd,
Látjátok őtet, amint mámorosan
Piros pofával az égről lezuhan.

Pest, 1844. október

A LEÁNYKÁKHOZ

Ne haragudjatok rám,
Leánykák, lelkeim!
Hogy oly sokszor beszélnek
A borról verseim.

Ti nem gondolhatjátok,
Mily bús az életem,
Hogy gyakran a keservek
Keservét szenvedem.

Mig olvassátok tőlem
A tréfás dalokat,
Nem sejtitek, hogy néha
Szivem majd megszakad.

S lássátok, szépeim! ha
A bú nekem rohan,
Mint felbőszült oroszlán,
Emésztőszilajan;

Ha a világ előttem
Éjjé sötétedik,
S a sötétséges éjben
Vihar kerekedik,

És a vihar szivemben
Dúl irgalmatlanúl:

Csak a bor, amitől ez
Ismét lecsillapúl.

Lecsillapúl lassanként,
Elzúg a fergeteg,
S én újolag vidám, kék
Eget szemlélhetek;

S a fölvidámult égen
A régi fényben jár
A jókedv holdja, a szép
Örömcsillagsugár.

Ily jótevő orvosság
A szőlőnedv nekem;
Nem egyszer menté meg már
Megúnt, bús életem.

Mert gyakran voltam úgy, hogy
Csak még egy pillanat...
S most pókháló födözné
Versíró tollamat,

Míg én magam fekünném
A sírban hidegen,
S a föld hideg porával
Vegyűlne tetemem - -

Ne haragudjatok hát,
Leánykák, lelkeim!
Hogy oly sokszor beszélnek
A borról verseim.

Pest, 1844. október

SOVÁNY ŐSZ

Megköszönöm az ilyen őszt,
Alázatosan köszönöm!
Egész világ örűl, vigad,
Csak énnekem nincs örömöm.
Iszik boldog, boldogtalan,
Szüret van úton, útfelen,
És én isten kegyelmiből
A száraz kortyokat nyelem.

Búsan Budára kullogok,
Megállok a vár tetején;
Nagyszálnak borszülő hegye
Távolból kékellik felém.
Nagyszálnak borszülő hegye
Sok jó napot szerzett nekem;
Hanem mi haszna? hogyha most
A száraz kortyokat nyelem.

Mint holmi falusi biró,
Leteszem a két könyököm,
Remélve, hogy tán valahogy
Majd búmat versben kinyögöm.
Hiába minden fejtörés!
Nem boldogúl a vers velem,
Hogy is verselhetnék? midőn
A száraz kortyokat nyelem.

Nagy bosszusan, nagy álmosan
Az ágyba vágom magamat,
S hej a szüret! ezt mormogom
Fülig a takaró alatt.
És a szüretről álmodom
S a borról minden éjjelen;
Másnap megint, mint azelőtt,
A száraz kortyokat nyelem.

Csak menne már el a szüret,
Csak menne a pokolba már!
Hozná meg isten a telet,
Hideg házban huzzam ki bár.
Vagy meglövöm magam, vagy a
Duna leszen fekvőhelyem,
Ha a jövő szüretkor is
A száraz kortyokat nyelem.

Buda, 1844. október

LEGENDA

„Megint panasz, hát már megint panasz!
És akiről szól, mindig csak pap az.
Tart a panasz estétől hajnalig,
Az ember még csak nem is alhatik!”
Igy szólt az úristen nagy bosszusan.
„Már megtekintem, ott alant mi van.”
Felkelt az ágyról, gyertyát gyujtatott,
Felöltözék és útra kelt legott.
Amint elérte volna a kaput,
Szent Péter mint a bunda úgy aludt:
Mert tennap egy új vendég érkezék,
S ily alkalomkor lakmát tart az ég,
Mivel mostanság úgy áll a világ,
Hogy új lakó a mennyben ritkaság.
Ilyenkor aztán Péter bácsinak
Kezében a kancsók jól forganak.
„Keljen már kend fel, Péter! hallja kend?”
Igy szólt az úr, amidőn odament,
Hosszan cibálván üstökét, fülét.
„Kelj föl, hogy a mennykő üssön beléd!”
Fölébredt végre s nyitja a kaput,

S az úr egy hulló csillagon lefut,
S a földre ép oda ereszkedett,
Ahonnan a panasz fölérkezett.
Egy ifjú ember mondá a panaszt;
S az isten ekkép szólitá meg azt,
S megszólitása hangzott nyájasan:
„Beszélj, no, mondd, mi a bajod, fiam?”
„Hej, jó atyám, de nagy az én bajom!
Kapaszkodjék csak föl az ablakon,
S kit ott a pap ágyában látni fog,
A menyecskének férje én vagyok.”
Az úr nagy halkkal fölkapaszkodott,
S nagy istentelenséget láthatott:
Mert amint aztán leereszkedék,
Igen furcsán csóválá meg fejét,
Ily szavakban törvén ki sóhaja:
„Biz e, fiam, kuruc-historia!
Segítnék rajta édes-örömest;
De már késő, mert minden megesett.
Hanem vigasztalásul mondhatom,
Hogy e papot pokolba juttatom,
Bár eddig is már a pokol fele,
Sőt több felénél, pappal van tele.”

Pest, 1844. október 20-27. között

VÉDEGYLETI DAL

Van-e szebb lánc a világon,
Mint mely minket összefűz?
Bűvös karikába gyüjte
Minket a szent honfitűz.

Sír volt keblünk, és halottja
Volt a hazaszeretet;
Nagyszerűen űljük e föl-
Támadási innepet!

Nemzetünk, e nagy folyó, mely
Mindig százfelé szakadt,
Egyesítve innepénél
A különvált ágakat.

Millió és millió száj
És egyetlen hang legyen,
Mely kiáltsa lelkesedve
A magasztos innepen:

„Elfogadjuk, bármi durva,
Amit a hon méhe szül;
Bármi lágy és bármi pompás,
Semmit, semmit e kivül!”

És ne szóljon áldozatról,
Lemondásról senki sem;
Kötelesség! mit az ember
Hon jólléteért teszen.

S a király a honnak atyja,
Mint valóban jó atyánk,
Karjait kiterjesztendi,
És az áldást mondja ránk.

Pest, 1844. október-november

VOLNÉK BÁR...

Volnék bár sivatag bús szigete
A tenger közepének,
Hová ember, madár nem lépne be -
Csak tégedet ne ismernélek.

Volnék megdermedt jégsziklája bár
A messze föld végének,
Mit nem melenget lanyha napsugár -
Csak tégedet ne ismernélek.

Volnék bár a földöv homokja, hol
A nyári nap tüzének
Örök sugára égető pokol -
Csak tégedet ne ismernélek.

Volnék bár hallgató éjféleken
Átokvert kósza lélek,
Ki még koporsajában sem pihen -
Csak tégedet ne ismernélek.

Nem volna mérve oly nagy terhe rám
A kínnak, szenvedésnek,
Létem keresztjét jobban hordanám -
Csak tégedet ne ismernélek.

S mégis, mégis... nem volna életem,
Az örök üdvességnek
Magas helye sem tetszenék nekem,
Ha tégedet nem ismernélek.

Pest, 1844. október-november

SZIVEM, TE ÁRVA RABMADÁR!...

Szivem, te árva rabmadár!
Kit szűk, szoros kalitka zár,
Légy csendesebben odabenn,
Ne hánykolódjál oly igen;
Ugy meg találod sérteni
Magad, hogy vér fog ömleni...

Vagy üsd meg magadat tehát,
Jőjön halálos seb reád:
Véreddel majd megírhatom
Szerelmem és hattyúdalom.

Pest, 1844. október-november

CSOKONAI

Egy kálomista pap s Csokonai
Egymásnak voltak jóbarátai.
Kilódul egyszer Debrecenből
S a jóbarát előtt megáll,
S: ihatnám, pajtás! így kiált föl
Csokonai Vitéz Mihály.

„No, ha ihatnál, hát majd ihatol,
Akad még bor számodra valahol,
Ha máshol nem, tehát pincémben;
Ottan nem egy hordó bor áll.”
Szólott a pap, s leballag véle
Csokonai Vitéz Mihály.

„Ihol ni, uccu!” fölkiált a pap,
Amint egy hordóból dugaszt kikap;
„Szaladj csapért! ott fönn felejtém;
Szaladj öcsém, de meg ne állj!”
És fölrohan lóhalálában
Csokonai Vitéz Mihály.

A likra tette tenyerét a pap;
Csak vár, csak vár, hogy jön talán a csap.
S a csap nem jött, és a pap morgott:
„De mi az ördögöt csinál,
Hol a pokolba’ marad az a
Csokonai Vitéz Mihály?”

Tovább nem győzte várni a csapot,
Ott hagyta a hordót (a bor kifolyt),
Fölmén a pincéből a házba,
De ott fönn senkit nem talál.
Csak késő este érkezett meg
Csokonai Vitéz Mihály.

Hát a dologban ez volt az egész:
Kereste ott fönn a csapot Vitéz,
Zeget-zugot kikutat érte,
De csak nem jön rá, hogy hol áll?
És így csapért szomszédba mégyen
Csokonai Vitéz Mihály.

A szomszédban valami lakzi volt,
Elébe hoztak ételt és italt;
És ím az étel és bor mellett

És a zenének hanginál
Csapot, papot, mindent felejtett
Csokonai Vitéz Mihály.

Pest, 1844. november

BATTHYÁNYI ÉS KÁROLY GRÓFNÉK

Nekem nincs semmim, semmim e hazában,
De én egészen az övé vagyok;
Bánat- s örömkönny forr szememben, amint
Sötétül napja, avvagy fölragyog.

Örömkönyűim, oh ti gyér vendégek
Minálunk a hű honfiszem felett,
Ha föl nem törtök most a telt kebelből,
Édes terhétől szívem megreped.

- Láttátok-e a két tündérvirágot,
Borús hazánknak két sarkcsillagát?
Evezhetsz bátran, nemzetem hajója,
Nem veszthet az célt, aki ilyet lát.

Én láttam, láttam!... megmutatta őket
Szent vágyaimnak a szövétnekfény;
Hanem mi volt e fény a lánghoz képest,
Mely ekkor égett keblem belsején!

Ott álltak ők, mint égi jelenések.
Szokatlan köztünk ilyen látomány...
Hahogy sokáig néztem volna őket,
Szemfényemet vesztettem volna tán.

S hallottam édes ajkaik zenéjét,
Hallottam őket halkan mondani,
Mit tetteik rég fennszóval beszélnek,
Hogy ők a honnak hű leányai.

Miért nem voltam a lég ajkaiknál?
Hogy vittem volna szét e hangokat,
Mint napvilágot, mindenegy magyarhoz,
Kit éj környékez honfibú miatt.

Ragyogjatok ti ébredő hazámban
Hajnalsugárral, testvércsillagok!
Sugáritokra, Memnon szobraképen,
A nemzetáldás zengedezni fog.

Pest, 1844. november 15. után

MÉRT NEM SZÜLETTEM EZER ÉV ELŐTT?

Mért nem születtem ezer év előtt?
Midőn születtek Árpád daliái,

S ragadva kardot, a vérkedvelőt,
A nagy világgal mentek szembeszállni.

Beh mondtam volna csataéneket,
Versenyt rivalgót kürtjével Lehelnek,
Melynek zugási mennydörgéseket
Vadúl kavargó örvényökbe nyeltek.

Beh fölvetettem volna magamat
Hadvész után nyerítő paripára,
Keresni a sírt vagy babéromat
Hazát teremtő harcok viharába'.

Beh énekeltem volna diadalt,
Vitézeimnek, párducbőrre dőlve,
Midőn az ütközetmoraj kihalt
S az áldomás csengése jött helyébe.

Vagyok henyélő század gyermeke,
Hol megdalolni méltó tárgyam nincsen;
S ha volna is, mi lenne sikere?
Sínlődik a nyelv terhes rabbilincsen.

Pest, 1844. november

AZ ÉN SZERELMEM...

Az én szerelmem nem a csalogány,
Kit fölkeltett a hajnalszürkület,
Hogy édes ének szóljon ajakán
A nap csókjától rózsás föld felett.

Az én szerelmem nem kies liget,
Hol csendes tóban hattyúk ringanak,
Fehér nyakok mig bókot integet
A vízbe néző hold sugárinak.

Az én szerelmem nem nyugalmas ház,
Mit kert gyanánt körűl a béke vett,
Hol a boldogság anyaként tanyáz,
S tündérleányt szűl: a szép örömet.

Az én szerelmem rengeteg vadon;
A féltés benne mint haramja áll,
Kezében tőr; kétségb'esés vagyon,
Minden döfése százszoros halál.

Pest, 1844. november

SZEMEK, MINDENHATÓ SZEMEK!

Szemek, mindenható szemek!
Ne nézzetek, ne nézzetek
Reám oly hidegen, oly hidegen;

Megöltök, ez halál nekem.
Halál nekem!

Vagy, oh mindenható szemek!
Csak öljetek meg, öljetek;
Aztán mosolygjatok, mosolygjatok,
S én újolag föltámadok,
Föltámadok!

Pest, 1844. november

SZERELMEM ZÚGÓ TENGER...

Szerelmem zúgó tenger,
De most zugása nem ver
Órjási hánykódás közt földet és eget;
Elszenderűlt, miképen
A gyermek bölcsejében,
Ha hosszan jajgatott és hosszan könnyezett.

A síma habtükörben
Evez föl és le lelkem
Szelíd merengésnek hintázó csónakán;
Partjáról a jövőnek
Csattog felém lágy ének...
Te énekelsz, remény, te kedves csalogány!

Pest, 1844. november

ÉLET, HALÁL! NEKEM MÁR MINDEGY

Élet, halál... nekem már mindegy!
Ez a kétség irtóztató;
Igy nem mehet tovább, amint megy
És „aki mer, nyer” példaszó.

Hozzá megyek, hozzá kell mennem,
Előtte szívem fölnyitom,
Hadd lássa meg, mi kín van bennem,
S hogy azt mind érte hordozom.

S ha szenvedésem látni fogja,
S a halvány színt, melyben vagyok;
Talán meglágyul indulatja,
Talán majd szánakozni fog.

És hátha könyvéből szemének
E drága sort olvashatom:
Hisz én már téged rég kisérlek,
Van érted titkos bánatom.

És hátha csókja szent kulcsával
Nyitand számomra majd eget...

Vagy, mint őrültet, szolga által
Szobájából majd kilöket.

Pest, 1844. november

A BORHOZ

Oh bor! te voltál eddig egy barátom;
De látom,
Hogy már kihalt tüzed, mely értem ége,
S frigyünknek vége, vége.

Ha eddig hozzád folyamodtam
Bús állapotban,
Keresztelő lett... a búbánatot
Vidámsággá kereszteléd.
Mért járulok hiába most eléd?
Varázserődet mért nem mutatod?

Fejem nehéz,
És reszket már e kéz,
Mely a teli
Pohárt ajkamhoz emeli;
Ezt befolyásod eszközölte,
De nem hatál be a kebelbe:
A lélek ép.
Nem részegűlhet semmiféleképp.
A multnak fekete
Emlékezete
- Mint Dejaníraköntös - rajta van
Letéphetetlenűl, minduntalan.

Oh bor!
Ki annyiszor
Voltál bajomnak orvossága,
Légy most is az, bár utójára:
Feledtesd el velem a gúnymosolyt,
Mely lángszerelmem jégjutalma volt!

Pest, 1844. november

A KÜLFÖLD MAGYARJAIHOZ

Ti fekélyek a hazának testén,
Mit mondjak felőletek?
Hogyha volnék tűz: kiégetnélek,
Égetném rosz véretek.

Nem vagyok tűz, nincs emésztő lángom;
De van éles hangu szóm,
Mely reátok átkait kiáltja,
Átkait irtóztatón.

Annyi kincse van hát e hazának,
Hogy nem is fér benne meg?
Hiszen e hon, e boldogtalan hon
Oly szegény és oly beteg.

És ti rablók! amit orvosságra
Izzad kínnal e haza:
Elhordjátok idegen bálványtok,
A külföld oltárira.

E hazán, mely porban esd kenyérért.
Nem esik meg szívetek;
Míg ő vért sír, poharaitokba
Kinn ti a bort töltitek.

És csak akkor tértek vissza, már ha
Koldusbot van nálatok:
Kit koldussá tettetek, hogy tőle
Ismét koldulhassatok.

Amiként ti e szegény hazából
Magatok száműzitek:
Vesse úgy ki csontotokat a sír
S a mennyország lelketek!

Pest, 1844. november

V. FERDINÁNDHOZ

Igaz-e, királyom,
Amit mondogatnak?
Nálad híre sincs a
Szabadakaratnak.

Megtennél te mindent
A magyar javára;
Csakhogy titkos önkény
Korlátokba zára.

S nemcsak közdolgokban
Vagy te korlátozva;
E gyalázatos kény
Elhat ten lakodba.

Ami örömednek
Volna kútforrása,
Elzárják előled,
Hogy szemed se lássa.

És kinek, kinek vagy
Ilyen szolgarabja?
Szolgádnak, királyom,
Ki sajátod lopja! -

Ha ez így van: sorsod
Szivemből sajnálom...
Ugy nézz a szemembe,
Jó öreg királyom.

Pest, 1844. november

JÁNOS VITÉZ

1

Tüzesen süt le a nyári nap sugára
Az ég tetejéről a juhászbojtárra.
Fölösleges dolog sütnie oly nagyon,
A juhásznak úgyis nagy melege vagyon.

Szerelem tüze ég fiatal szivében,
Ugy legelteti a nyájt a faluvégen.
Faluvégen nyája mig szerte legelész,
Ő addig subáján a fűben heverész.

Tenger virág nyílik tarkán körülötte.
De ő a virágra szemét nem vetette;
Egy kőhajtásnyira foly tőle a patak,
Bámuló szemei odatapadtanak.

De nem ám a patak csillámló habjára,
Hanem a patakban egy szőke kislyányra,
A szőke kislyánynak karcsu termetére,
Szép hosszú hajára, gömbölyű keblére.

Kisleány szoknyája térdig föl van hajtva,
Mivelhogy ruhákat mos a fris patakba';
Kilátszik a vízből két szép térdecskéje
Kukoricza Jancsi gyönyörűségére.

Mert a pázsit fölött heverésző juhász
Kukoricza Jancsi, ki is lehetne más?
Ki pedig a vízben a ruhát tisztázza,
Iluska az, Jancsi szivének gyöngyháza.

„Szivemnek gyöngyháza, lelkem Iluskája!"
Kukoricza Jancsi így szólott hozzája:
„Pillants ide, hiszen ezen a világon
Csak te vagy énnekem minden mulatságom.

Vesd reám sugarát kökényszemeidnek,
Gyere ki a vízből, hadd öleljelek meg;
Gyere ki a partra, csak egy pillanatra,
Rácsókolom lelkem piros ajakadra!"

„Tudod, Jancsi szivem, örömest kimennék,
Ha a mosással oly igen nem sietnék;
Sietek, mert másképp velem roszul bánnak,
Mostoha gyermeke vagyok én anyámnak."

Ezeket mondotta szőke szép Iluska,
S a ruhákat egyre nagy serényen mosta.
De a juhászbojtár fölkel subájáról,
Közelebb megy hozzá, s csalogatva így szól:

„Gyere ki, galambom! gyere ki, gerlicém!
A csókot, ölelést mindjárt elvégzem én;
Aztán a mostohád sincs itt a közelben,
Ne hagyd, hogy szeretőd halálra epedjen."

Kicsalta a leányt édes beszédével,
Átfogta derekát mind a két kezével,
Megcsókolta száját nem egyszer sem százszor,
Ki mindeneket tud: az tudja csak, hányszor.

2

Az idő aközben haladott sietve,
A patak habjain piroslott az este.
Dúlt-fúlt Iluskának gonosz mostohája;
Hol marad, hol lehet oly soká leánya?

A rosz vén mostoha ekkép gondolkodott;
Követték ezek a szók a gondolatot:
(S nem mondhatni, hogy jókedvvel ejtette ki.)
„Megnézem, mit csinál? ha henyél: jaj neki!"

Jaj neked Iluska, szegény árva kislyány!
Hátad mögött van már a dühös boszorkány;
Nagy szája megnyílik, tüdeje kitágul,
S ily módon riaszt föl szerelem álmábul:

„Becstelen teremtés! gyalázatos pára!
Ilyet mersz te tenni világnak csúfjára?
Lopod a napot és istentelenkedel...
Nézze meg az ember... hogy tüstént vigyen el -"

„Hanem most már elég, hallja-e kend, anyjuk?
Fogja be a száját, vagy majd betapasztjuk.
Ugy merje kend Ilust egy szóval bántani,
Hogy kihullanak még meglevő fogai."

Reszkető kedvese védelmezésére
Ekkép fakadt ki a nyáj bátor őrzője;
Azután haragos szemmel fenyegetve
Az elmondottakhoz e szavakat tette:

„Ha nem akarja, hogy felgyujtsam a házát,
Meg ne illesse kend ezt a szegény árvát.
Úgyis töri magát, dolgozik eleget,
És mégsem kap száraz kenyérnél egyebet.

Most eredj, Iluskám. Megvan még a nyelved,
Hogy elpanaszold, ha roszúl bánik veled. -
S kend ne akadjon fönn azon, mit más csinál,
Hisz kend sem volt jobb a deákné vásznánál."

Kukoricza Jancsi fölkapta subáját,
S sebes lépésekkel ment keresni nyáját,
Nagy megszeppenéssel most vette csak észre,
Hogy imitt-amott van egy-kettő belőle.

3

A nap akkor már a földet érintette,
Mikor Jancsi a nyájt félig összeszedte;
Nem tudja, hol lehet annak másik fele:
Tolvaj-e vagy farkas, ami elment vele?

Akárhová lett az, csakhogy már odavan;
Búsulás, keresés, minden haszontalan.
Most hát mihez fogjon? nekiszánva magát,
Hazafelé hajtja a megmaradt falkát.

„Majd lesz neked Jancsi... no hiszen lesz neked!"
Szomorún kullogva gondolta ezeket,
„Gazduramnak úgyis rosz a csillagzatja,
Hát még... de legyen meg isten akaratja."

Ezt gondolta, többet nem is gondolhatott;
Mert ekkor a nyájjal elérte a kaput.
Kapu előtt állt az indulatos gazda,
Szokás szerint a nyájt olvasni akarta.

„Sose olvassa biz azt kelmed, gazduram!
Mi tagadás benne? igen nagy híja van;
Szánom, bánom, de már nem tehetek róla,"
Kukoricza Jancsi e szavakat szólta.

Gazdája meg ezt a feleletet adta,
S megkapta bajszát, és egyet pödrött rajta:
„Ne bolondozz Jancsi, a tréfát nem értem;
Amíg jól van dolgod, föl ne gerjeszd mérgem."

Kisült, hogy korántsem tréfaság a beszéd,
Jancsi gazdájának majd elvette eszét;
Jancsi gazdája bőg, mint aki megbőszült:
„Vasvillát, vasvillát!... hadd szúrjam keresztül!

Jaj, a zsivány! jaj, az akasztani való!
Hogy ássa ki mind a két szemét a holló!...
Ezért tartottalak? ezért etettelek?
Sohase kerüld ki a hóhérkötelet.

Elpusztulj előlem, többé ne lássalak!"
Jancsi gazdájából így dőltek a szavak;
Fölkapott hirtelen egy petrencés rudat,
A petrencés rúddal Jancsi után szaladt.

Kukoricza Jancsi elfutott előle,
De koránsem azért, mintha talán félne,
Markos gyerek volt ő, husz legényen kitett,
Noha nem érte meg még husszor a telet.

Csak azért futott, mert világosan látta,
Hogy méltán haragszik oly nagyon gazdája;
S ha ütlegre kerül a dolog, azt verje,
Ki félig apja volt, ki őt fölnevelte?

Futott, míg a szuszból gazdája kifogyott;
Azután ballagott, megállt, meg ballagott
Jobbra is, balra is; s mindevvel mit akar?
Nem tudta, mert nagy volt fejében a zavar.

4

Mikorra a patak vize tükörré lett,
Melybe ezer csillag ragyogása nézett:
Jancsi Iluskáék kertje alatt vala;
Maga sem tudta, hogy mikép jutott oda.

Megállt, elővette kedves furulyáját,
Kezdte rajta fújni legbúsabb nótáját;
A harmat, mely ekkor ellepett fűt, bokort,
Tán a szánakozó csillagok könnye volt.

Iluska már aludt. A pitvar eleje
Volt nyár idejében rendes fekvőhelye.
Fekvőhelyéről a jól ismert nótára
Fölkelt, lesietett Jancsi látására.

Jancsinak látása nem esett kedvére,
Mert megijedt tőle, s ily szót csalt nyelvére:
„Jancsi lelkem, mi lelt? mért vagy oly halovány,
Mint az elfogyó hold bús őszi éjszakán?”

„Hej, Iluskám! hogyne volnék én halovány,
Mikor szép orcádat utószor látom tán...”
„Jancsikám, látásod ugyis megrémített;
Hagyd el az istenért az ilyen beszédet!”

„Utószor látlak én, szivem szép tavasza!
Utószor szólt itten furulyám panasza;
Utószor ölellek, utószor csókollak,
Örökre elmegyek, örökre itt hagylak!”

Most a boldogtalan mindent elbeszéle,
Ráborúlt zokogó kedvese keblére,
Ráborúlt, ölelte, de képpel elfordult:
Ne lássa a leány, hogy könnye kicsordult.

„Most hát, szép Iluskám! Most hát, édes rózsám!
Az isten áldjon meg, gondolj néha reám.
Ha látsz száraz kórót szélvésztől kergetve,
Bujdosó szeretőd jusson majd eszedbe.”

„Most hát, Jancsi lelkem, eredj, ha menned kell!
A jóisten legyen minden lépéseddel.
Ha látsz tört virágot útközépre vetve,
Hervadó szeretőd jusson majd eszedbe.”

Elváltak egymástól, mint ágtól a levél;
Mindkettejök szive lett puszta, hideg tél.
Könnyeit Iluska hullatta nagy számmal,
Jancsi letörölte inge bő ujjával.

Indult; nem nézte egy szemmel sem, hol az ut?
Neki úgyis mindegy volt, akárhova jut.
Fütyörésztek pásztorgyermekek mellette,
Kolompolt a gulya... ő észre sem vette.

A falu messzire volt már háta megett,
Nem látta lobogni a pásztortüzeket;
Mikor utójára megállt s visszanézett,
A torony bámult rá, mint sötét kisértet.

Ha ekkor mellette lett volna valaki,
Hallotta volna őt nagyot sóhajtani;
A levegőeget daruk hasították,
Magasan röpűltek, azok sem hallották.

Ballagott, ballagott a halk éjszakában,
Csak nehéz subája suhogott nyakában;
Ő ugyan subáját gondolta nehéznek,
Pedig a szive volt oly nehéz szegénynek.

5

Mikor a nap fölkelt, s a holdat elküldte,
A puszta, mint tenger, feküdt körülötte;
A nap fölkeltétől a nap enyésztéig
Egyenes rónaság nyujtózkodott végig.

Nem volt virág, nem volt fa, nem volt bokor ott,
A harmat apró gyér fűveken csillogott;
Oldalvást a napnak első sugarára
Fölpiroslott egy tó; környékezte káka.

A tónak szélénél a káka közepett
Egy hosszú nyakú gém eledelt keresett,
És a tó közepén gyors halászmadarak
Hosszú szárnyaikkal le s föl szállongtanak.

Jancsi csak ballagott sötét árnyékával
S elméjének sötét gondolkozásával;
Az egész pusztában széjjel sütött a nap,
De az ő szivében éjek éje maradt.

Mikor a nap elért az ég tetejére,
Eszébe jutott, hogy falatozni kéne,
Tennap ilyen tájban evett utójára,
Meg alig is bírta már lankadó lába.

Letelepűlt, elővette tarisznyáját,
Megette maradék kevés szalonnáját.
Nézte őt a kék ég, a fényes nap... alább
Ragyogó szemével a tündér délibáb.

A kis ebéd neki jóizűen esett,
Megszomjazott rá, a tóhoz közeledett,
Kalapjának belemártá karimáját,
Ekkép enyhitette égő szomjuságát.

A tónak partjáról nem távozott messze:
Az álom szemének pilláját ellepte;
Vakondokturásra bocsátotta fejét,
Hogy visszanyerhesse elfogyott erejét.

Az álom őt odavitte, ahonnan jött,
Iluskája pihent hű karjai között,
Mikor a kisleányt csókolni akarta,
Hatalmas mennydörgés álmát elzavarta.

Szétnézett a puszta hosszában, széltében;
Nagy égiháború volt keletkezőben.
Oly hamar támadott az égiháború,
Mily hamar Jancsinak sorsa lett szomorú.

A világ sötétbe öltözködött vala,
Szörnyen zengett az ég, hullt az istennyila;
Végtére megnyílt a felhők csatornája,
S a tó vize sűrű buborékot hánya.

Jó hosszú botjára Jancsi támaszkodott,
Lekonyította a karimás kalapot,
Nagyszőrű subáját meg kifordította,
Úgy tekintett bele a vad zivatarba.

De a vihar ami hamar keletkezett,
Oly hamar is hagyta el megint az eget.
Megindult a felhő könnyü szélnek szárnyán,
Ragyogott keleten a tarka szivárvány.

Subájáról Jancsi lerázta a vizet,
Miután lerázta, ujra utnak eredt.
Mikor a nap leszállt pihenni ágyába,
Kukoricza Jancsit még vitte két lába.

Vitte őt két lába erdő közepébe,
Sűrű zöld erdőnek sötét közepébe;
Ott őt köszöntötte holló károgása,
Mely épen egy esett vadnak szemét ásta.

Sem erdő, sem holló őt nem háborgatván,
Kukoricza Jancsi ment a maga utján;
Erdő közepében sötét ösvényére
Leküldte világát a hold sárga fénye.

6

Az idő járása éjfél lehetett már,
Mikor szemébe tünt egy pislogó sugár.
Amint közelebb ért, látta, hogy ez a fény
Ablakból világít az erdő legmélyén.

Jancsi e látványra ekkép okoskodék:
„Ez a világ aligha csárdában nem ég;
Bizonyára ugy lesz - hál' a jóistennek!
Bemegyek az éjre, benne megpihenek."

Csalatkozott Jancsi, mert az nem volt csárda,
Hanem volt tizenkét zsiványnak tanyája.
Nem állott üresen a ház, a zsiványok
Mind a tizenketten odabenn valának.

Éjszaka, zsiványok, csákányok, pisztolyok...
Ha jól megfontoljuk, ez nem tréfadolog;
De az én Jancsimnak helyén állt a szíve,
Azért is közéjük nagy bátran belépe.

„Adjon az úristen szerencsés jó estét!"
Mondott nekik Jancsi ilyen megköszöntést;
Erre a zsiványok fegyverhez kapának,
Jancsinak rohantak, s szólt a kapitányok:

„Szerencsétlenségnek embere, ki vagy te?
Hogy lábadat mered tenni e küszöbre.
Vannak-e szüleid? van-e feleséged?
Akármid van, nem fog többé látni téged."

Jancsinak sem szíve nem vert sebesebben
E szókra, sem nem lett haloványabb színben;
A zsiványkapitány fenyegetésire
Meg nem ijedt hangon ily módon felele:

„Akinek életét van miért félteni,
Ha e tájt kerüli, nagyon bölcsen teszi.
Nekem nem kedves az élet, hát közétek,
Bárkik vagytok, egész bátorsággal lépek.

Azért, ha úgy tetszik, hagyjatok életben,
Hagyjatok ez éjjel itten megpihennem;
Ha nem akarjátok ezt: üssetek agyon,
Hitvány életemet védeni nem fogom."

Ezt mondta, nyugodtan a jövendőt várva,
A tizenkét zsivány csodálkozására.
A kapitány ilyen szókat váltott véle:
„Egyet mondok, öcsém, kettő lesz belőle;

Te derék legény vagy, azt a bátor szented!
Téged az isten is zsiványnak teremtett.
Éltedet megveted, a halált nem féled...
Te kellesz minekünk... kezet csapunk véled!

Rablás, fosztogatás, ölés nekünk tréfa,
E derék tréfának díja gazdag préda.
Ez a hordó ezüst, ez meg arany, látod?...
Nos hát elfogadod a cimboraságot?"

Furcsa dolgok jártak Jancsi elméjében,
S tettetett jókedvvel szólt ilyeténképen:
„Cimborátok vagyok, itt a kezem rája!
Rút életemnek ez a legszebb órája.”

„No, hogy még szebb legyen,” felelt a kapitány,
„Lássunk, embereim, az áldomás után;
Papok pincéjéből van jó borunk elég,
Nézzük meg a kancsók mélységes fenekét!”

S a kancsók mélységes fenekére néztek,
S lett eltemetése fejökben az észnek;
Maga volt csak Jancsi, ki mértéket tartott,
Kinálgatták, de ő aprókat kortyantott.

Álmot hozott a bor latrok pillájára...
Jancsinak sem kellett több, ő csak ezt várta.
Mikor a zsiványok jobbra, balra dőltek,
Jancsi a beszédet ilyformán kezdé meg:

„Jó éjszakát!... nem kelt föl titeket sem más,
Majd csak az itéletnapi trombitálás!
Élete gyertyáját soknak eloltátok,
Küldök én örökös éjszakát reátok.

Most a kincses kádhoz! Megtöltöm tarisznyám,
Hazaviszem neked, szerelmes Iluskám!
Cudar mostohádnak nem lész többé rabja,
Feleségül veszlek... isten is akarja.

Házat építtetek a falu közepén,
Ékes menyecskének odavezetlek én;
Ottan éldegélünk mi ketten boldogan,
Mint Ádám és Éva a paradicsomban...

Istenem teremtőm! mit beszélek én itt?
Zsiványoknak vigyem el átkozott pénzit?
Tán minden darabhoz vérfoltok ragadtak,
S én ilyen kincsekkel legyek boldog, gazdag?

Hozzájok sem nyúlok... azt én nem tehetem,
Nincs elromolva a lelkiismeretem. -
Édes szép Iluskám, csak viseld terhedet,
Bízd a jóistenre árva életedet!”

Mikor elvégezte Jancsi a beszédet,
Az égő gyertyával a házból kilépett,
Meggyujtá födelét mind a négy szögleten,
Elharapózott a mérges láng sebesen.

Egy láng lett a födél szempillantás alatt,
A láng piros nyelve az ég felé szaladt,
Feketévé vált a tisztakék égi bolt,
Elhaloványodott a teljes fényü hold.

A szokatlan világ amint elterjedett,
Fölriasztotta a baglyot, bőregeret;
Kiterjesztett szárnyok sebes suhogása
A falombozatok nyugalmát fölrázta.

A föltámadó nap legelső sugára
Lesütött a háznak füstölgő romjára,
Pusztult ablakán át benézett a házba,
Ott a haramjáknak csontvázait látta.

7

Jancsi már hetedhét országon túl jára,
Nem is igen gondolt a zsiványtanyára;
Egyszerre valami csillámlott előtte,
Hát sugarát a nap fegyverekre lőtte.

Katonák jövének, gyönyörű huszárok,
A nap fénye ezek fegyverén csillámlott;
Alattok a lovak tomboltak, prüsszögtek,
Kényesen rázták szép sörényes fejöket.

Mikor őket Jancsi közeledni látta,
Alig fért meg szíve a baloldalába',
Mert így gondolkodott: „Ha befogadnának,
Be örömest mennék én is katonának!"

Amint a katonák közelébe értek,
Ily szavát hallotta Jancsi a vezérnek:
„Vigyázz, földi! bizony rálépsz a fejedre...
Mi ördögért vagy úgy a búnak eredve?"

Jancsi pedig szólott fohászkodva nagyot:
„Én a kerek világ bujdosója vagyok;
Ha kegyelmetekkel egy sorban lehetnék,
A ragyogó nappal farkasszemet néznék."

Szólt megint a vezér: „Jól meggondold, földi!
Nem mulatni megyünk, megyünk öldökölni.
Rárontott a török a francia népre;
Franciáknak megyünk mi segedelmére."

„Hát hisz akkor én meg még jobban szeretném,
Ha magamat lóra, nyeregbe vethetném;
Mert ha én nem ölök, engem öl meg a bú -
Nagyon kivánt dolog nekem a háború.

Igaz, hogy eddig csak szamarat ismértem,
Mivelhogy juhászság volt a mesterségem.
De magyar vagyok, s a magyar lóra termett,
Magyarnak teremt az isten lovat, nyerget."

Sokat mondott Jancsi megeredt nyelvével,
De még többet mondott sugárzó szemével;
Nagyon természetes hát, hogy a vezérnek
Megtetszett, és be is vette közlegénynek.

Cifra beszéd kéne azt elősorolni,
A vörös nadrágban mit érezett Jancsi,
Mit érezett, mikor a mentét fölkapta,
S villogó kardját a napnak megmutatta.

Csillagokat rúgott szilaj paripája,
Mikor Jancsi magát fölvetette rája,
De ő keményen űlt rajta, mint a cövek,
A földindulás sem rázhatta volna meg.

Bámulói lettek katonapajtási,
Nem győzték szépségét, erejét csodálni,
És amerre mentek, s beszállásozának,
Induláskor gyakran sírtak a leányok.

Lyányokra nézve ami Jancsit illeti,
Egyetlenegy leány sem tetszett őneki,
Az igaz, hogy noha sok földet bejára,
Sehol sem akadt ő Iluska párjára.

8

Nos hát ment a sereg, csak ment, csak mendegélt,
Tatárországnak már elérte közepét;
De itten reája nagy veszedelem várt:
Látott érkezni sok kutyafejű tatárt.

Kutyafejű tatár népek fejedelme
A magyar sereget ekkép idvezelte:
„Hogy mikép mertek ti szembeszállni vélünk?
Tudjátok-e, hogy mi emberhússal élünk?"

Nagy volt ijedsége szegény magyaroknak,
Minthogy a tatárok ezerannyin voltak;
Jó, hogy akkor azon a vidéken jára
Szerecsenországnak jószívű királya.

Ez a magyaroknak mindjárt pártját fogta,
Mert Magyarországot egyszer beutazta,
S ekkor Magyarország jámborlelkü népe
Igen becsületes módon bánt ővéle.

El sem feledte ezt a szerecsen király:
Azért a magyaroknak védelmére kiáll,
S a tatár császárral, kivel jóbarát volt,
Kiengesztelésűl ily szavakat váltott:

„Kedves jóbarátom, ne bántsd e sereget,
Legkisebbet sem fog ez ártani neked,
Igen jól ismerem én a magyar népet,
Kedvemért bocsásd át országodon őket."

„A kedvedért, pajtás, hát csak már megteszem."
Szólt kibékülve a tatár fejedelem,
De még meg is írta az úti levelet,
Hogy senki se bántsa a magyar sereget.

Az igaz, hogy nem is lett semmi bántása,
De mégis örűlt, hogy elért a határra,
Hogyne örűlt volna? ez a szegény vidék
Egyebet se’ terem: medvehúst meg fügét.

9

Tatárország hegyes-völgyes tartománya
Messziről nézett a seregnek utána,
Mert jól bent vala már nagy Taljánországban,
Rozmarínfa-erdők sötét árnyékában.

Itt semmi különös nem történt népünkkel,
Csakhogy küszködnie kellett a hideggel,
Mert Taljánországban örökös tél vagyon;
Mentek katonáink csupa havon, fagyon.

No de a magyarság erős természete,
Bármi nagy hideg volt, megbirkozott vele;
Aztán meg, ha fáztak, hát kapták magokat,
Leszálltak s hátokra vették a lovokat.

10

Ekképen jutottak át Lengyelországba,
Lengyelek földéről pedig Indiába;
Franciaország és India határos,
De köztük az út nem nagyon mulatságos.

India közepén még csak dombok vannak,
De aztán a dombok mindig magasabbak,
S mikor a két ország határát elérik,
Már akkor a hegyek fölnyúlnak az égig.

Tudni való, hogy itt a sereg izzadott,
Le is hányt magáról dolmányt, nyakravalót...
Hogyne az istenért? a nap fejök felett
Valami egy óra-járásra lehetett.

Enni nem ettek mást, mint levegőeget;
Ez olyan sürü ott, hogy harapni lehet.
Hanem még italhoz is furcsán jutottak:
Ha szomjaztak, vizet felhőből facsartak.

Elérték végtére tetejét a hegynek;
Itt már oly meleg volt, hogy csak éjjel mentek.
Lassacskán mehettek; nagy akadály volt ott:
Hát a csillagokban a ló meg-megbotlott.

Amint ballagtak a csillagok közepett,
Kukoricza Jancsi ekkép elmélkedett:
„Azt mondják, ahányszor egy csillag leszalad,
A földön egy ember élete megszakad.

Ezer a szerencséd, te gonosz mostoha,
Hogy nem tudom, melyik kinek a csillaga;

Nem kínzanád tovább az én galambomat -
Mert lehajítanám mostan csillagodat.”

Eztán nemsokára lejtősen haladtak,
Alacsonyodtak már a hegyek alattok,
A szörnyű forróság szinte szűnni kezdett,
Mentül beljebb érték a francia földet.

11

A franciák földje gyönyörű tartomány,
Egész paradicsom, egész kis Kánaán,
Azért is vásott rá a törökök foga,
Pusztitó szándékkal azért törtek oda.

Mikor a magyarság beért az országba,
A törökök ott már raboltak javába’;
Kirabolták a sok gazdag templom kincsét,
És üresen hagytak minden borospincét.

Látni lehetett sok égő város lángját,
Kivel szemközt jöttek, azt kardjokra hányták,
Magát a királyt is kiűzték várából,
S megfosztották kedves egyetlen lyányától.

Így találta népünk a francia királyt,
Széles országában föl s le bujdosva járt;
Amint őt meglátták a magyar huszárok,
Sorsán szánakozó könnyet hullatának.

A bujdosó király ily szókat hallatott:
„Ugye, barátim, hogy keserves állapot?
Kincsem vetélkedett Dárius kincsével,
S most küszködnöm kell a legnagyobb ínséggel.”

A vezér azt mondá vigasztalására:
„Ne busúlj, franciák fölséges királya!
Megtáncoltatjuk mi ezt a gonosz népet,
Ki ily méltatlanul mert bánni tevéled.

Ez éjjelen által kipihenjük magunk,
Mert hosszu volt az út, kissé elfáradtunk;
De holnap azután, mihelyt fölkel a nap,
Visszafoglaljuk mi vesztett országodat.”

„Hát szegény leányom, hát édes leányom?”
Jajdult föl a király, „őtet hol találom?
Elrabolta tőlem törökök vezére...
Aki visszahozza, számolhat kezére.”

Nagy buzditás volt ez a magyar seregnek;
Minden ember szivét reménység szállta meg.
Ez volt mindenkinek fejében föltéve:
„Vagy visszakerítem, vagy meghalok érte.”

Kukoricza Jancsi tán egymaga volt csak
Meg nem hallója az elmondott dolognak;

Jancsinak az esze más egyeben jára:
Visszaemlékezett szép Iluskájára.

12

Másnap reggel a nap szokás szerint fölkelt,
De nem lát és nem hall olyat minden reggel,
Mint amilyet hallott, mint amilyet látott
Mindjárt, mihelyest a föld szélére hágott.

Megszólalt a sereg harsány trombitája,
Minden legény talpon termett szózatára;
Jól kiköszörülték acél szablyáikat,
Azután nyergelték gyorsan a lovakat.

A király erőnek erejével rajt volt,
Hogy ő is elmegy, s a többiekkel harcol;
Hanem a huszárok bölcseszű vezére
A királyhoz ilyen tanácsot intéze:

„Nem, kegyelmes király! csak maradj te hátra,
A te karjaid már gyöngék a csatára;
Tudom, meghagyta az idő bátorságod,
De mi haszna? hogyha erőd vele szállott.

Bízd az isten után mireánk ügyedet;
Fogadást teszünk, hogy mire a nap lemegy:
Országodból tovaűzzük ellenséged,
S elfoglalhatd ujra a királyi széket."

Erre a magyarság lóra kerekedett,
S keresni indult a rabló törököket;
Nem soká kereste, mindjárt rájok akadt,
És egy követ által izent nekik hadat.

Visszajött a követ, harsog a trombita,
Rémséges zugással kezdődik a csata;
Acélok csengése, torkok kurjantása
Volt a magyaroknál harci jel adása.

A sarkantyút vágták lovak oldalába,
Dobogott a földön lovak patkós lába,
Vagy talán a földnek dobbant meg a szíve,
E vészt jövendölő zajra megijedve.

Törökök vezére hétlófarkú basa,
Ötakós hordónak elég volna hasa;
A sok boritaltól piroslik az orra,
Azt hinné az ember, hogy érett uborka.

A török csapatnak nagyhasu vezére
Rendbe szedte népét a harcnak jelére;
A rendbeszedett nép ugyancsak megállott,
Amint megrohanták a magyar huszárok.

De nem volt gyerekség ez a megrohanás,
Lett is nemsokára szörnyü rendzavarás;

Izzadott a török véres verítéket,
Tőle a zöld mező vörös tengerré lett.

Hej csinálom-adta! meleg egy nap volt ez,
Heggyé emelkedett már a török holttest.
De a basa még él mennykő nagy hasával,
S Kukoricza Jancsit célozza vasával.

Kukoricza Jancsi nem veszi tréfának,
S ily szóval megy neki a török basának:
„Atyafi! te úgyis sok vagy egy legénynek;
Megállj, én majd kettőt csinálok belőled."

S akként cselekedett, amint megfogadta,
Szegény török basát kettéhasította,
Jobbra-balra hullott izzadó lováról,
Igy múlt ki őkelme ebből a világból.

Mikor ezt látta a gyáva török sereg,
Uccu! hátat fordít és futásnak ered,
Futott, futott s talán mostanság is futna,
Hogyha a huszárok el nem érték volna.

De bezzeg elérték, le is kaszabolták;
Hullottak a fejek előttök, mint a mák.
Egyetlenegy nyargal még lóhalálába',
Ennek Kukoricza Jancsi ment nyomába.

Hát a török basa fia vágtatott ott,
Ölében valami fehérféle látszott.
A fehérség volt a francia királylyány;
Nem tudott magáról semmit, elájulván.

Soká nyargalt Jancsi, amíg utolérte,
„Megállj, a hitedet!" kiáltott feléje,
„Állj meg, vagy testeden mindjárt nyitok kaput,
Melyen által hitvány lelked pokolba fut."

De a basa fia meg nem állott volna,
Ha a ló alatta össze nem omolna.
Összeomlott, ki is fújta ott páráját.
Basa fia ilyen szóra nyitá száját:

'Kegyelem, kegyelem, nemeslelkű vitéz!
Ha semmi másra nem: ifjuságomra nézz;
Ifjú vagyok még, az életet szeretem...
Vedd el mindenemet, csak hagyd meg életem!'

„Tartsd meg mindenedet, gyáva élhetetlen!
Kezem által halni vagy te érdemetlen.
Hordd el magad innen, vidd hírűl hazádnak,
Haramja fiai hogy és mikép jártak."

Leszállott lováról, királylyányhoz lépe,
És beletekintett gyönyörű szemébe,

Melyet a királylyány épen most nyita ki,
Mialatt ily szókat mondának ajaki:

„Kedves szabadítóm! nem kérdezem, ki vagy?
Csak annyit mondok, hogy hálám irántad nagy.
Háladatosságból én mindent megteszek,
Hogyha kedved tartja, feleséged leszek.”

Jancsi ereiben nem folyt víz vér helyett,
Szivében hatalmas tusa keletkezett;
De lecsillapítá szíve nagy tusáját,
Emlékezetébe hozván Iluskáját.

Nyájasdadon így szólt a szép királylyányhoz:
„Menjünk, rózsám, elébb az édesatyádhoz.
Ott majd közelebbről vizsgáljuk a dolgot.”
S ló előtt a lyánnyal lassacskán ballagott.

13

Kukoricza Jancsi meg a királyleány
Csatahelyre értek a nap alkonyatán.
A leáldozó nap utósó sugára
Vörös szemmel nézett a siralmas tájra.

Nem látott egyebet, csak a véres halált,
S hollósereget, mely a halottakra szállt;
Nem igen telt benne nagy gyönyörüsége,
Le is ereszkedett tenger mélységébe.

A csatahely mellett volt egy jókora tó,
Tiszta szőke vizet magába foglaló.
De piros volt az most, mert a magyar sereg
Török vértől magát vizében mosta meg.

Miután megmosdott az egész legénység,
A francia királyt várába kisérték;
A csatamezőtől az nem messzire állt...
Idekisérték hát a francia királyt.

Alighogy bevonult a várba a sereg,
Kukoricza Jancsi szinte megérkezett.
Olyan volt mellette az ékes királylyány,
Mint felhő mellett a tündöklő szivárvány.

Hogy az öreg király leányát meglátta,
Reszkető örömmel borult a nyakába,
S csak azután mondta a következőket,
Mikor a lyány ajkán tőle sok csók égett:

„Most már örömemnek nincsen semmi híja;
Szaladjon valaki, s a szakácsot híja,
Készítsen, ami jó, mindent vacsorára,
Az én győzedelmes vitézim számára.”

„Király uram! nem kell híni a szakácsot,”
A király mellett egy hang ekkép rikácsolt,

„Elkészítettem már mindent hamarjában,
Föl is van tálalva a szomszéd szobában.”

A szakács szavai kedvesen hangzottak
Füleiben a jó magyar huszároknak;
Nem igen sokáig hívatták magokat,
Körülülték a megterhelt asztalokat.

Amily kegyetlenűl bántak a törökkel,
Csak ugy bántak ők most a jó ételekkel;
Nem is csoda biz az, mert megéhezének
A nagy öldöklésben a derék vitézek.

Járta már a kancsó isten igazába’,
Ekkor a királynak ily szó jött szájába:
„Figyelmezzetek rám, ti nemes vitézek,
Mert nagy fontosságu, amit majd beszélek.”

S a magyar huszárok mind figyelmezének,
Fölfogni értelmét király beszédének,
Aki egyet ivott, azután köhhentett,
S végre ily szavakkal törte meg a csendet:

„Mindenekelőtt is mondd meg a nevedet,
Bátor vitéz, aki lyányom megmentetted.”
„Kukoricza Jancsi becsületes nevem:
Egy kicsit parasztos, de én nem szégyenlem.”

Kukoricza Jancsi ekképen felele,
Azután a király ily szót váltott vele:
„Én a te nevedet másnak keresztelem,
Mától fogva neved János vitéz legyen.

Derék János vitéz, halld most beszédemet:
Minthogy megmentetted kedves gyermekemet,
Vedd el feleségül, legyen ő a tied,
És vele foglald el királyi székemet.

A királyi széken én sokáig ültem,
Rajta megvénültem, rajta megőszültem.
Nehezek nekem már a királyi gondok,
Annakokáért én azokról lemondok.

Homlokodra teszem a fényes koronát,
Fényes koronámért nem is kívánok mást,
Csak hogy e várban egy szobát rendelj nékem,
Melyben hátralevő napjaimat éljem.”

A király szavai ím ezek valának,
Nagy csodálkozással hallák a huszárok.
János vitéz pedig e szíves beszédet
Alázatos hangon ekkép köszöné meg:

„Köszönöm szépen a kelmed jó’karatját,
Amely reám nézve nem érdemlett jóság;

Egyszersmind azt is ki kell nyilatkoztatnom,
Hogy én e jóságot el nem fogadhatom.

Hosszú históriát kéne elbeszélnem,
Miért e jósággal lehetetlen élnem;
De attól tartok, hogy megunnák kelmetek;
S én másnak terhére lenni nem szeretek.”

„De csak beszélj, fiam, meghallgatjuk biz azt;
Hiábavalóság, ami téged aggaszt.”
Igy biztatta őt a jó francia király,
S János vitéz beszélt, amint itt írva áll:

14

„Hogy is kezdjem csak hát?... Mindennek előtte
Hogyan tettem szert a Kukoricza névre?
Kukorica között találtak engemet,
Ugy ruházták rám a Kukoricza nevet.

Egy gazdaember jólelkü felesége
- Amint ő nekem ezt sokszor elmesélte -
Egyszer kinézett a kukoricaföldre,
S ott egy barázdában lelt engem heverve.

Szörnyen sikítottam, sorsomat megszánta,
Nem hagyott a földön, felvett a karjára,
És hazafelé ezt gondolta mentiben:
„Fölnevelem szegényt, hisz ugy sincs gyermekem.”

Hanem volt ám neki haragos vad férje,
Akinek én sehogy sem voltam ínyére.
Hej, amikor engem az otthon meglátott,
Ugyancsak járták a cifra káromlások.

Engesztelte a jó asszony ily szavakkal:
„Hagyjon kend föl, apjok, azzal a haraggal.
Hiszen ott kinn csak nem hagyhattam vesztére,
Tarthatnék-e számot isten kegyelmére?

Aztán nem lesz ez a háznál haszontalan,
Kednek gazdasága, ökre és juha van,
Ha felcsuporodik a kis istenadta,
Nem kell kednek bérest, juhászt fogadnia.”

Valahogy, valahogy csakugyan engedett;
De azért rám soha jó szemet nem vetett.
Hogyha nem ment dolgom a maga rendiben,
Meg-meghusángolt ő amugy istenesen.

Munka s ütleg között ekkép nevelkedtem,
Részesűltem nagyon kevés örömekben;
Az egész örömem csak annyiból állott,
Hogy a faluban egy szép kis szőke lyány volt.

Ennek édesanyja jókor a síré lett,
Édesapja pedig vett más feleséget;

Hanem az apja is elhalt nemsokára,
Így jutott egyedűl mostohaanyjára.

Ez a kis leányzó volt az én örömem,
Az egyetlen rózsa tüskés életemen.
Be tudtam is őtet szeretni, csodálni!
Ugy hítak minket, hogy: a falu árvái.

Már gyerekkoromban hogyha őt láthattam,
Egy turós lepényért látását nem adtam;
Örültem is, mikor a vasárnap eljött,
És vele játszhattam a gyerekek között.

Hát mikor még aztán sihederré lettem,
S izegni-mozogni elkezdett a szivem!
Csak úgyis voltam ám, mikor megcsókoltam,
Hogy a világ összedőlhetett miattam.

Sokszor megbántotta gonosz mostohája...
Isten neki soha azt meg ne bocsássa!
És ki tudja, még mit el nem követ rajta,
Ha fenyegetésem zabolán nem tartja.

Magamnak is ugyan kutyául lett dolga,
Belefektettük a jó asszonyt a sírba,
Aki engem talált, és aki, mondhatom,
Mint tulajdon anyám, úgy viselte gondom.

Kemény az én szívem, teljes életemben
Nem sokszor esett meg, hogy könnyet ejtettem,
De nevelőanyám sírjának halmára
Hullottak könnyeim zápornak módjára.

Iluska is, az a szép kis szőke leány,
Nem tettetett bútól fakadt sírva halmán;
Hogyne? az istenben boldogúlt jó lélek
Kedvezett, amiben lehetett, szegénynek.

Nem egyszer mondta, hogy: „várakozzatok csak!
Én még benneteket összeházasítlak;
Olyan pár válik is ám tibelőletek,
Hogy még!... várjatok csak, várjatok, gyerekek!”

Hát hiszen vártunk is egyre keservesen;
Meg is tette volna, hiszem az egy istent,
(Mert szavának állott ő minden időbe’)
Ha le nem szállt volna a föld mélységébe.

Azután hát aztán, hogy meghalálozott,
A mi reménységünk végkép megszakadott:
Mindazonáltal a reménytelenségbe’
Ugy szerettük egymást, mint annakelőtte.

De az úristennek más volt akaratja,
Szívünknek ezt a bús örömet sem hagyta.

Egyszer én valahogy nyájam elszalasztám,
Annak következtén elcsapott a gazdám.

Búcsut mondtam az én édes Iluskámnak,
Keserű érzéssel mentem a világnak.
Bujdosva jártam a világot széltére,
Mígnem katonának csaptam föl végtére.

Nem mondtam én neki, az én Iluskámnak,
Hogy ne adja szivét soha senki másnak,
Ő sem mondta nekem, hogy hűséges legyek -
Tudtuk, hogy hűségünk ugysem szegjük mi meg.

Azért szép királylyány ne tarts reám számot;
Mert ha nem bírhatom kedves Iluskámat:
Nem is fogok bírni senkit e világon,
Ha elfelejtkezik is rólam halálom."

15

János vitéz ekkép végzé történetét,
Nem hagyta hidegen a hallgatók szivét;
A királylyány arcát mosta könnyhullatás,
Melynek kútfeje volt bánat s szánakozás.

A király e szókat intézte hozzája:
„Nem erőltetlek hát, fiam, házasságra;
Hanem amit nyujtok hálámnak fejében,
Elfogadását nem tagadod meg tőlem."

Erre kinyitotta kincstárát a király;
Parancsolatjára egy legény előáll,
S arannyal tölti meg a legnagyobb zsákot,
János ennyi kincset még csak nem is látott.

„Nos hát János vitéz, lyányom megmentője,"
Beszélt a király, „ez legyen tetted bére,
Vidd el mindenestül ezt a teli zsákot,
És boldogítsd vele magadat s mátkádat.

Tartóztatnálak, de tudom, nem maradnál,
Kivánkozol lenni máris galambodnál,
Eredj tehát - hanem társid maradjanak;
Éljenek itt néhány mulatságos napnak."

Ugy volt biz az, amint mondotta a király,
János vitéz kivánt lenni galambjánál.
Búcsuzott a királylyánytól érzékenyül;
Aztán a tengerhez ment és gályára űlt.

A király s a sereg elkisérte oda.
Tőlök sok „szerencsés jó utat" hallhata,
S szemeikkel néztek mindaddig utána,
Mig a nagy messzeség ködöt nem vont rája.

16

Ment János vitézzel a megindult gálya,
Szélbe kapaszkodott széles vitorlája,
De sebesebben ment János gondolatja,
Utjában semmi sem akadályoztatta.

János gondolatja ilyenforma vala:
„Hej Iluskám, lelkem szépséges angyala!
Sejted-e te mostan, milyen öröm vár rád?
Hogy hazatart kinccsel bővelkedő mátkád?

Hazatartok én, hogy végre valahára
Sok küszködés után legyünk egymás párja,
Egymás párja leszünk, boldogok, gazdagok;
Senki fiára is többé nem szorulok.

Gazduram ugyan nem legszebben bánt velem;
Hanem én őneki mindazt elengedem.
S igazság szerint ő oka szerencsémnek;
Meg is jutalmazom, mihelyt hazaérek."

Ezt gondolta János s több ízben gondolta,
Mialatt a gálya ment sebes haladva;
De jó messze volt még szép Magyarországtól,
Mert Franciaország esik tőle távol.

Egyszer János vitéz a hajófödélen
Sétált föl s alá az est szürkületében.
A kormányos ekkép szólt legényeihez:
„Piros az ég alja: aligha szél nem lesz."

Hanem János vitéz nem figyelt e szóra,
Feje fölött repült egy nagy sereg gólya;
Őszre járt az idő: ezek a madarak
Bizonyosan szülőföldéről szálltanak.

Szelíd epedéssel tekintett utánok,
Mintha azok neki jó hírt mondanának,
Jó hírt Iluskáról, szép Iluskájáról,
S oly régen nem látott kedves hazájáról.

17

Másnap, amint az ég alja jövendölte,
Csakugyan szél támadt, mégpedig nem gyönge.
Zokogott a tenger hánykodó hulláma
A zugó fergeteg korbácsolására.

Volt a hajó népe nagy megijedésben,
Amint szokott lenni olyan vad szélvészben.
Hiába volt minden erőmegfeszítés,
Nem látszott sehonnan érkezni menekvés.

Sötét felhő is jön; a világ elborúl,
Egyszerre megdördül az égiháború,

Villámok cikáznak, hullnak szanaszerte;
Egy villám a hajót izről porrá törte.

Látszik a hajónak diribje-darabja,
A holttesteket a tenger elsodorja.
Hát János vitéznek milyetén sors jutott?
Őt is elsodorták a lelketlen habok?

Hej biz a haláltól ő sem volt már messze,
De mentő kezét az ég kiterjesztette,
S csodálatos módon szabadította meg,
Hogy koporsója a habok ne legyenek.

Ragadta őt a víz magasra, magasra,
Hogy tetejét érte már a felhő rojtja;
Ekkor János vitéz nagy hirtelenséggel
Megkapta a felhőt mind a két kezével.

Belekapaszkodott, el sem szalasztotta,
S nagy erőködéssel addig függött rajta,
Mígnem a felhő a tengerparthoz ére,
Itten rálépett egy szikla tetejére.

Először is hálát adott az istennek,
Hogy életét ekkép szabadította meg;
Nem gondolt vele, hogy kincsét elvesztette,
Csakhogy el nem veszett a kinccsel élete.

Azután a szikla tetején szétnézett,
Nem látott mást, csupán egy grifmadár-fészket.
A grifmadár épen fiait etette,
Jánosnak valami jutott az eszébe.

Odalopózkodott a fészekhez lassan,
És a grifmadárra hirtelen rápattan,
Oldalába vágja hegyes sarkantyúját,
S furcsa paripája hegyen-völgyön túlszállt.

Hányta volna le a madár nyakra-főre,
Lehányta volna ám, ha bírt volna véle,
Csakhogy János vitéz nem engedte magát,
Jól átszorította derekát és nyakát.

Ment, tudj' az isten hány országon keresztül;
Egyszer, hogy épen a nap az égre kerül:
Hát a viradatnak legelső sugára
Rásütött egyenest faluja tornyára.

Szent isten! hogy örült ennek János vitéz,
Az öröm szemébe könnycseppeket idéz;
A madár is, mivel szörnyen elfáradt már,
Vele a föld felé mindinkább közel jár.

Le is szállott végre egy halom tetején,
Alig tudott venni lélekzetet szegény,

János leszállt róla és magára hagyta,
És ment, elmerűlve mély gondolatokba.

„Nem hozok aranyat, nem hozok kincseket,
De meghozom régi hűséges szívemet,
És ez elég neked, drága szép Iluskám!
Tudom, hogy nehezen vársz te is már reám.”

Ily gondolatokkal ért a faluvégre,
Érintette fülét kocsiknak zörgése,
Kocsiknak zörgése, hordóknak kongása;
Szüretre készűlt a falu lakossága.

Nem figyelmezett ő szüretremenőkre,
Azok sem ismertek a megérkezőre;
A falu hosszában ekképen haladott
A ház felé, ahol Iluskája lakott.

A pitvarajtónál be reszketett keze,
S mellében csakhogy el nem állt lélekzete;
Benyitott végtére - de Iluska helyett
Látott a pitvarban idegen népeket.

„Tán rosz helyen járok” gondolta magában,
És a kilincs megint volt már a markában...
„Kit keres kegyelmed?” nyájasan kérdezte
János vitézt egy kis takaros menyecske.

Elmondotta János, hogy kit és mit keres...
„Jaj, eszem a szívét, a naptól oly veres!
Bizony-bizony alighogy reáismértem,”
Szólott a menyecske meglepetésében.

„Jőjön be már no, hogy az isten áldja meg,
Odabenn majd aztán többet is beszélek.”
Bevezette Jánost, karszékre ültette,
S így folytatta ismét beszédét mellette:

„Ismer-e még engem? nem is ismer talán?
Tudja, én vagyok az a kis szomszédleány,
Itt Iluskáéknál gyakran megfordúltam...”
„Hanem hát beszéljen csak: Iluska hol van?”

Szavaiba vágott kérdezőleg János,
A menyecske szeme könnytől lett homályos.
„Hol van Iluska, hol?” felelt a menyecske,
„Szegény Jancsi bácsi!... hát el van temetve.”

Jó, hogy nem állt János, hanem űlt a széken,
Mert lerogyott volna kínos érzésében;
Nem tudott mást tenni, a szívéhez kapott,
Mintha ki akarná tépni a bánatot.

Igy űlt egy darabig némán merevedve,
Azután szólt, mintha álmából ébredne:

„Mondjatok igazat, ugye hogy férjhez ment?
Inkább legyen férjnél, mintsem hogy odalent.

Akkor legalább még egyszer megláthatom,
S édes lesz nekem e keserű jutalom."
De a menyecskének orcáján láthatta,
Hogy nem volt hazugság előbbi szózata.

18

János reáborúlt az asztal sarkára,
S megeredt könnyének bőséges forrása,
Amit mondott, csak ugy töredezve mondta,
El-elakadt a nagy fájdalomtól hangja:

„Miért nem estem el háború zajában?
Miért a tengerben sírom nem találtam?
Miért, miért lettem e világra, miért?
Ha ily mennykőcsapás, ilyen gyötrelem ért!"

Kifáradt végre őt kínozni fájdalma,
Mintha munkájában elszenderűlt volna,
„Hogy halt meg galambom? mi baj lett halála?"
Kérdé, s a menyecske ezt felelte rája:

„Sok baja volt biz a szegény teremtésnek;
Kivált mostohája kinzása töré meg,
De meg is lakolt ám érte a rosz pára,
Mert jutott inséges koldusok botjára.

Aztán meg magát is szörnyen emlegette,
Jancsi bácsi; ez volt végső lehellete:
Jancsikám, Jancsikám, az isten áldjon meg,
Másvilágon, ha még szeretsz, tied leszek.

Ezek után kimult az árnyékvilágból;
A temetőhelye nincsen innen távol.
A falu népsége nagy számmal kisérte;
Minden kisérője könnyet ejtett érte."

Kérelemszavára a szíves menyecske
Jánost Iluskája sírjához vezette;
Ottan vezetője őt magára hagyta,
Lankadtan borúlt a kedves sírhalomra.

Végiggondolta a régi szép időket,
Mikor még Iluska tiszta szive égett,
Szíve és orcája - s most a hideg földben
Hervadtan, hidegen vannak mind a ketten.

Leáldozott a nap piros verőfénye,
Halovány hold lépett a napnak helyébe,
Szomorún nézett ki az őszi homályból,
János eltántorgott kedvese hantjától.

Még egyszer visszatért. A sírhalom felett
Egyszerű kis rózsabokor nevelkedett.
Leszakította a virágszálat róla,
Elindult s mentében magában így szóla:

„Ki porából nőttél, árva kis virágszál,
Légy hűséges társam vándorlásaimnál;
Vándorlok, vándorlok, a világ végeig,
Míg kivánt halálom napja megérkezik.”

19

János vitéznek volt utjában két társa:
Egyik a búbánat, amely szívét rágta,
Másik a kardja volt, bedugva hüvelybe,
Ezt a török vértől rozsda emésztette.

Bizonytalan úton ezekkel vándorolt.
Már sokszor telt s fogyott a változékony hold,
S váltott a téli föld szép tavaszi ruhát,
Mikor így szólítá meg szíve bánatát:

„Mikor unod már meg örökös munkádat,
Te a kínozásban telhetetlen bánat!
Ha nem tudsz megölni, ne gyötörj hiába;
Eredj máshova, tán akadsz jobb tanyára.

Látom, nem te vagy az, ki nekem halált hoz,
Látom, a halálért kell fordulnom máshoz.
Máshoz fordulok hát; ti viszontagságok!
Ohajtott halálom tán ti meghozzátok.”

Ezeket gondolta s elhagyta bánatát,
Ez szivéhez vissza most már csak néha szállt,
Hanem ismét eltünt; (mert be volt az zárva,
S csak egy könnycseppet tett szeme pillájára.)

Utóbb a könnyel is végkép számot vetett,
Csupán magát vitte a megunt életet,
Vitte, vitte, vitte egy sötét erdőbe,
Ott szekeret látott, amint belelépe.

Fazekasé volt a szekér, melyet látott;
Kereke tengelyig a nagy sárba vágott;
Ütötte lovait a fazekas, szegény,
A szekér azt mondta: nem mozdulok biz én.

„Adj’ isten jó napot” szólott János vitéz;
A fazekas rútul a szeme közé néz,
S nagy boszankodással im ezeket mondja:
„Nem nekem... van biz az ördögnek jó napja.”

„Be rosz kedvben vagyunk” felelt neki János.
„Hogyne? mikor ez az út olyan posványos.
Nógatom lovamat már reggeltől kezdve;
De csak úgy van, mintha le volna enyvezve.”

„Segíthetünk azon... de mondja meg kend csak,
Ezen az úton itt vajjon hova jutnak?"
Kérdé János vitéz egy útra mutatva,
Mely az erdőt jobbra végighasította.

„Ezen az úton itt? dejsz erre ne menjen,
Nem mondok egyebet;... odavesz különben.
Óriások lakják ott azt a vidéket,
Nem jött ki még onnan, aki odalépett."

Felelt János vitéz: „Bizza kend azt csak rám.
Mostan a szekérhez lássunk egymás után."
Így szólott, aztán a rúd végét megkapta,
S csak tréfamódra a sárból kiragadta.

Volt a fazekasnak jó nagy szeme, szája,
De mégis kicsiny volt az álmélkodásra;
Amire föleszmélt, hogy köszönjön szépen,
János vitéz már jól bennjárt az erdőben.

János vitéz ment, és elért nemsokára
Az óriásföldnek félelmes tájára.
Egy vágtató patak folyt a határ mellett;
Hanem folyónak is jóformán beillett.

A pataknál állt az óriásföld csősze;
Mikor János vitéz a szemébe néze,
Oly magasra kellett emelnie fejét,
Mintha nézné holmi toronynak tetejét.

Óriások csősze őt érkezni látta,
S mintha mennykő volna, így dörgött reája:
„Ha jól látom, ott a fűben ember mozog; -
Talpam úgyis viszket, várj, majd rád gázolok."

De az óriás amint rálépett volna,
János feje fölött kardját föltartotta,
Belelépett a nagy kamasz és elbődült,
S hogy lábát felkapta: a patakba szédült.

„Éppen úgy esett ez, amint csak kivántam,"
János vitéznek ez járt gondolatában;
Amint ezt gondolta, szaladni is kezdett,
S az óriás felett átmente a vizet.

Az óriás még föl nem tápászkodhatott,
Amint János vitéz a túlpartra jutott,
Átjutott és nekisuhintva szablyáját,
Végigmetszette a csősz nyaka csigáját.

Nem kelt föl többé az óriások csősze,
Hogy a rábizott tájt őrző szemmel nézze;
Napfogyatkozás jött szeme világára,
Melynek elmulását hasztalanúl várta.

Keresztülfutott a patak vize testén;
Veres lett hulláma vértől befestetvén. -
Hát Jánost mi érte, szerencse vagy inség?
Majd meghalljuk azt is, várjunk csak kicsinnyég.

20

János az erdőben mindig beljebb haladt;
Sokszor meg-megállt a csodálkozás miatt,
Mert nem látott minden léptében-nyomában
Olyat, amit látott Óriásországban.

Volt ennek a tájnak sok akkora fája,
Hogy a tetejöket János nem is látta.
Aztán olyan széles volt a fák levele,
Hogy szűrnek is untig elég volna fele.

A szunyogok itten akkorákra nőttek,
Hogy ökrök gyanánt is máshol elkelnének.
Volt is mit aprítni János szablyájának;
Minthogy feléje nagy mennyiségben szálltak.

Hát még meg a varjúk!... hú, azok voltak ám!
Látott egyet űlni egyik fa sudarán,
Lehetett valami két mérföldre tőle,
Mégis akkora volt, hogy felhőnek vélte.

Így ballagott János bámulva mód nélkül,
Egyszerre előtte valami sötétül.
Az óriás király nagy fekete vára
Volt, ami sötéten szeme előtt álla.

Nem hazudok, de volt akkora kapuja,
Hogy, hogy... biz én nem is tudom, hogy mekkora,
Csakhogy nagy volt biz az, képzelni is lehet;
Az óriás király kicsit nem építtet.

Hát odaért János s ekkép elmélkedék:
„A külsejét látom, megnézem belsejét;”
S nem törődve azon, hogy majd megugratják,
Megnyitotta a nagy palota ajtaját.

No hanem hisz ugyan volt is mit látnia!
Ebédelt a király s tudj’ isten hány fia.
Hanem mit ebédelt, ki nem találjátok;
Gondolnátok-e, mit? csupa kősziklákat.

Mikor János vitéz a házba belépett,
Nem igen kivánta meg ezt az ebédet;
De az óriások jószivü királya
Az ebéddel őt ily szépen megkinálta:

„Ha már itt vagy, jöszte és ebédelj velünk,
Ha nem nyelsz kősziklát, mi majd téged nyelünk;
Fogadd el, különben száraz ebédünket
Ízről porrá morzsolt testeddel sózzuk meg.”

Az óriás király ezt nem ugy mondotta,
Hogy János tréfára gondolhatta volna;
Hát egész készséggel ilyen szókkal felelt:
„Megvallom, nem szoktam még meg ez eledelt;

De ha kivánjátok, megteszem, miért ne?
Társaságotokba beállok ebédre,
Csupán egyre kérlek, s azt megtehetitek,
Számomra előbb kis darabot törjetek.”

Letört a sziklából valami öt fontot
A király, s a mellett ily szavakat mondott:
„Nesze, galuskának elég lesz e darab,
Aztán gombócot kapsz, hanem összeharapd.”

„Harapod bizony te, a kínos napodat!
De fogadom, bele is törik a fogad!”
Kiáltott fel János haragos beszéddel,
S meglódította a követ jobbkezével.

A kő ugy a király homlokához koppant,
Hogy az agyveleje azonnal kiloccsant.
„Igy híj meg máskor is kőszikla-ebédre,”
Szólt s kacagott János „ráforrt a gégédre!”

És az óriások elszomorodának
Keserves halálán a szegény királynak,
S szomorúságokban elfakadtak sírva...
Minden csepp könnyök egy dézsa víz lett volna.

A legöregebbik szólt János vitézhez:
„Urunk és királyunk, kegyelmezz, kegyelmezz!
Mert mi téged ime királynak fogadunk,
Csak ne bánts minket is, jobbágyaid vagyunk!”

„Amit bátyánk mondott, közös akaratunk,
Csak ne bánts minket is, jobbágyaid vagyunk!”
A többi óriás ekképen esengett,
„Fogadj el örökös jobbágyidúl minket.”

Felelt János vitéz: „Elfogadom tehát
Egy kikötéssel a kendtek ajánlatát.
Én itt nem maradok, mert tovább kell mennem,
Itt hagyok valakit királynak helyettem.

Már akárki lesz is, az mindegy énnekem.
Kendtektől csupán ez egyet követelem:
Amidőn a szükség ugy hozza magával,
Nálam teremjenek kendtek teljes számmal.”

„Vidd, kegyelmes urunk, magaddal e sípot,
S ott leszünk, mihelyest jobbágyidat hívod.”
Az öreg óriás ezeket mondotta,
S János vitéznek a sípot általadta.

János bedugta a sípot tarsolyába,
Kevélyen gondolva nagy diadalmára,
És számos szerencse-kivánások között
Az óriásoktól aztán elköltözött.

21

Nem bizonyos, mennyi ideig haladott,
De annyi bizonyos, mennél tovább jutott,
Annál sötétebb lett előtte a világ,
S egyszerre csak annyit vesz észre, hogy nem lát.

„Éj van-e vagy szemem világa veszett ki?"
János vitéz ekkép kezdett gondolkodni.
Nem volt éj, nem veszett ki szeme világa,
Hanem hogy ez volt a sötétség országa.

Nem sütött az égen itt sem nap, sem csillag;
János vitéz csak ugy tapogatva ballag,
Néha feje fölött elreppent valami,
Szárnysuhogás-formát lehetett hallani.

Nem szárnysuhogás volt az tulajdonképen,
Boszorkányok szálltak arra seprőnyélen.
Boszorkányoknak a sötétség országa
Rég ideje a, hogy birtoka, tanyája.

Ország gyülését őkelmök itt tartanak,
Éjfél idejében idelovaglanak.
Most is gyülekeznek ország gyülésére
A sötét tartomány kellő közepére.

Egy mélységes barlang fogadta be őket,
A barlang közepén üst alatt tűz égett.
Ajtó nyilásakor meglátta a tüzet
János vitéz s annak irányán sietett.

Mikor János vitéz odaért: valának
Egybegyülekezve mind a boszorkányok.
Halkan lábujjhegyen a kulcslyukhoz mene,
Furcsa dolgokon is akadt meg a szeme.

A sok vén szipirtyó benn csakugy hemzsegett.
Hánytak a nagy üstbe békát, patkány-fejet,
Akasztófa tövén nőtt füvet, virágot,
Macskafarkat, kigyót, emberkoponyákat.

De ki tudná sorra mind elószámlálni?
Csakhogy János mindjárt át kezdette látni,
Hogy a barlang nem más, mint boszorkánytanya.
Erre egy gondolat agyán átvillana.

Tarsolyához nyúlt, hogy sípját elővegye,
Az óriásoknak hogy jőjön serege,
Hanem megakadt a keze valamiben,
Közelebb vizsgálta s látta, hogy mi legyen.

A seprők voltak ott egymás mellé rakva,
Miken a boszorkány-nép odalovagla.
Fölnyalábolta és messzire elhordá,
Hogy a boszorkányok ne akadjanak rá.

Ekkor visszatért és sípjával füttyentett
És az óriások rögtön megjelentek.
„Rajta, törjetek be szaporán, legények!”
Parancsolá János, s azok betörének.

No hisz keletkezett cifra zenebona;
A boszorkánysereg gyorsan kirohana;
Keresték a seprőt kétségbeeséssel,
De nem találták, s így nem repülhettek el.

Az óriások sem pihentek azalatt,
Mindenikök egy-egy boszorkányt megragadt,
S úgy vágta a földhöz dühös haragjába’,
Hogy széjjellapultak lepények módjára.

Legnevezetesebb a dologban az volt,
Hogy valahányszor egy-egy boszorkány megholt,
Mindannyiszor oszlott az égnek homálya,
S derült lassanként a sötétség országa.

Már csaknem egészen nap volt a vidéken,
Az utolsó banya volt a soron épen...
Kire ismert János ebbe’ a banyába’?
Hát Iluskájának mostohaanyjára.

„De, kiáltott János, ezt magam döngetem.”
S óriás kezéből kivette hirtelen,
Hanem a boszorkány kicsusszant markából,
Uccu! szaladni kezd, és volt már jó távol.

„A keserves voltát, rugaszkodj utána!”
Kiáltott most János egyik óriásra.
Szót fogadott ez, és a banyát elkapta,
És a levegőbe magasra hajtotta.

Igy találták meg az utolsó boszorkányt
Halva, János vitéz faluja határán;
S minthogy minden ember gyülölte, utálta,
Mégcsak a varju sem károgott utána.

Sötétség országa kiderült végképen,
Örökös homálynak napfény lett helyében,
János vitéz pedig rakatott nagy tüzet,
A tűz minden seprőt hamuvá égetett.

Az óriásoktól azután bucsút vett,
Szivükre kötvén a jobbágyi hűséget.
Ezek igérték, hogy hűségesek lesznek,
S János vitéz jobbra és ők balra mentek.

22

Vándorolgatott az én János vitézem,
Meggyógyult már szíve a bútól egészen,
Mert mikor keblén a rózsaszálra nézett,
Nem volt az többé bú, amit akkor érzett.

Ott állott a rózsa mellére akasztva,
Melyet Iluskája sírjárol szakaszta,
Valami édesség volt érezésében,
Ha János elmerült annak nézésében.

Igy ballagott egyszer. A nap lehanyatlott,
Hagyva maga után piros alkonyatot;
A piros alkony is eltünt a világról,
Követve fogyó hold sárga világától.

János még ballagott; amint a hold leszállt,
Ő fáradottan a sötétségben megállt,
S valami halomra fejét lehajtotta,
Hogy fáradalmát az éjben kinyugodja.

Ledőlt, el is aludt, észre nem is véve,
Hogy nem nyugszik máshol, hanem temetőbe';
Temetőhely volt ez, ócska temetőhely,
Harcoltak hantjai a rontó idővel.

Mikor az éjfélnek jött rémes órája,
A száját mindenik sírhalom feltátja,
S fehér lepedőben halvány kisértetek
A sírok torkából kiemelkedtenek.

Táncot és éneket kezdettek meg legott,
Lábok alatt a föld reszketve dobogott;
Hanem János vitéz álmai közepett
Sem énekszóra, sem táncra nem ébredett.

Amint egy kisértet őt megpillantotta,
„Ember, élő ember!" e szót kiáltotta,
„Kapjuk fel, vigyük el! mért olyan vakmerő,
Tartományunkba belépni mikép mer ő?"

És odasuhantak mind a kisértetek,
És körülötte már karéjt képeztenek,
És nyultak utána, de a kakas szólal,
S a kisértet mind eltünt a kakasszóval.

János is felébredt a kakas szavára,
Testét a hidegtől borzadás átjárta;
Csipős szél lengette a síri füveket,
Lábra szedte magát s utra kerekedett.

23

János vitéz egy nagy hegy tetején jára,
Hogy a kelő hajnal rásütött arcára.

Gyönyörűséges volt, amit ekkor látott,
Meg is állt, hogy körülnézze a világot.

Haldoklófélben volt a hajnali csillag,
Halovány sugára már csak alig csillog,
Mint gyorsan kiröppent fohász, eltünt végre,
Mikor a fényes nap föllépett az égre.

Föllépett aranyos szekeren ragyogva,
Nyájasan nézett a sík tengerhabokra,
Mik, ugy tetszett, mintha még szenderegnének,
Elfoglalva térét a végtelenségnek.

Nem mozdult a tenger, de fickándoztanak
Sima hátán néha apró tarka halak,
S ha napsugár érte pikkelyes testöket,
Tündöklő gyémántnak fényeként reszketett.

A tengerparton kis halászkunyhó álla;
Öreg volt a halász, térdig ért szakálla,
Épen mostan akart hálót vetni vízbe,
János odament és tőle ezt kérdezte:

„Ha szépen megkérem kendet, öreg bátya,
Átszállít-e engem tenger más partjára?
Örömest fizetnék, hanem nincsen pénzem,
Tegye meg kend ingyen, köszönettel vészem.”

„Fiam, ha volna, sem kéne pénzed nékem,”
Felelt a jó öreg nyájasan, szelíden.
„Megtermi mindenkor a tenger mélysége,
Ami kevésre van éltemnek szüksége.

De micsoda járat vetett téged ide?
Az óperenciás tenger ez, tudod-e?
Azért semmi áron által nem vihetlek,
Se vége se hossza ennek a tengernek.”

„Az óperenciás?” kiáltott fel János,
„Annál inkább vagyok hát kiváncsiságos;
De már igy átmegyek, akárhová jutok.
Van még egy mód hátra... a sípomba fuvok.”

És megfújta sípját. A sípnak szavára
Egy óriás mindjárt előtte is álla.
„Át tudsz-e gázolni ezen a tengeren?”
Kérdi János vitéz „gázolj által velem.”

„Át tudok-e?” szól az óriás és nevet,
„Meghiszem azt; foglalj a vállamon helyet.
Így ni, most kapaszkodj meg jól a hajamba.”
És már meg is indult, amint ezt kimondta.

24

Vitte az óriás János vitézünket;
Nagy lába egyszerre félmérföldet lépett,

Három hétig vitte szörnyű sebességgel,
De a tulsó partot csak nem érhették el.

Egyszer a távolság kékellő ködében
Jánosnak valami akad meg szemében.
„Nini, ott már a part!” szólt megörvendezve.
„Biz az csak egy sziget,” felelt, aki vitte.

János ezt kérdezte: „És micsoda sziget?”
„Tündérország, róla hallhattál eleget.
Tündérország; ott van a világnak vége,
A tenger azon túl tűnik semmiségbe.”

„Vigy oda hát engem, hűséges jobbágyom,
Mert én azt meglátni fölötte kivánom.”
„Elvihetlek,” felelt az óriás neki,
„De ott életedet veszély fenyegeti.

Nem olyan könnyű ám a bejárás oda,
Őrizi kapuját sok iszonyú csoda...”
„Ne gondolj te azzal, csak vigy el odáig;
Hogy bemehetek-e vagy nem, majd elválik.”

Szófogadásra igy inté az óriást,
Aki tovább nem is tett semmi kifogást,
Hanem vitte őtet és a partra tette,
És azután utját visszafelé vette.

25

Tündérország első kapuját őrzötte
Félrőfös körmökkel három szilaj medve.
De fáradságosan János keze által
Mind a három medve egy lett a halállal.

„Ez elég lesz mára,” János ezt gondolta,
Nagy munkája után egy padon nyugodva.
„Ma ezen a helyen kissé megpihenek,
Holnap egy kapuval ismét beljebb megyek.”

És amint gondolta, akkép cselekedett,
Második kapuhoz másnap közeledett.
De már itt keményebb munka várt ám rája,
Itt őrzőnek három vad oroszlán álla.

Hát nekigyürközik; a fenevadakra
Ráront hatalmasan, kardját villogtatva;
Védelmezték azok csunyául magokat,
De csak mind a három élete megszakadt.

Igen feltüzelte ez a győzödelem,
Azért, mint tennap, most még csak meg sem pihen,
De letörölve a sűrü verítéket,
A harmadik kapu közelébe lépett.

Uram ne hagyj el! itt volt ám szörnyű strázsa;
Vért jéggé fagyasztó volt rémes látása.

Egy nagy sárkánykígyó áll itt a kapuban;
Elnyelne hat ökröt, akkora szája van.

Bátorság dolgában helyén állott János,
Találós ész sem volt őnála hiányos,
Látta, hogy kardjával nem boldogúl itten,
Más módot keresett hát, hogy bemehessen.

A sárkánykígyó nagy száját feltátotta,
Hogy Jánost egyszerre szerteszét harapja;
S mit tesz ez, a dolog ilyen állásába'?
Hirtelen beugrik a sárkány torkába.

Sárkány derekában kereste a szívet,
Ráakadt és bele kardvasat merített.
A sárkány azonnal széjjelterpeszkedett,
S kinyögte magából a megtört életet.

Hej János vitéznek került sok bajába,
Míg lyukat fúrhatott sárkány oldalába.
Végtére kifurta, belőle kimászott,
Kaput nyit, és látja szép Tündérországot.

26

Tündérországban csak híre sincs a télnek,
Ott örökös tavasz pompájában élnek;
S nincsen ott nap kelte, nap lenyugovása,
Örökös hajnalnak játszik pirossága.

Benne tündérfiak és tündérleányok
Halált nem ismerve élnek boldogságnak;
Nem szükséges nekik sem étel sem ital,
Élnek a szerelem édes csókjaival.

Nem sír ott a bánat, de a nagy örömtül
Gyakran a tündérek szeméből könny gördül;
Leszivárog a könny a föld mélységébe,
És ennek méhében gyémánt lesz belőle.

Szőke tündérlyányok sárga hajaikat
Szálanként keresztülhúzzák a föld alatt;
E szálakból válik az aranynak érce,
Kincsleső emberek nem kis örömére.

A tündérgyerekek ott szivárványt fonnak
Szemsugarából a tündérleányoknak;
Mikor a szivárványt jó hosszúra fonták,
Ékesítik vele a felhős ég boltját.

Van a tündéreknek virágnyoszolyája,
Örömtől ittasan heverésznek rája;
Illatterhes szellők lanyha fuvallatja
Őket a nyoszolyán álomba ringatja.

És amely világot álmaikban látnak,
Tündérország még csak árnya e világnak.

Ha a földi ember először lyányt ölel,
Ennek az álomnak gyönyöre tölti el.

27

Hogy belépett János vitéz ez országba,
Mindent, amit látott, csodálkozva láta.
A rózsaszín fénytől kápráztak szemei,
Alighogy merészelt körültekinteni.

Meg nem futamodtak tőle a tündérek,
Gyermekszelídséggel hozzá közelgének,
Illeték őt nyájas enyelgő beszéddel,
És a szigetbe őt mélyen vezették el.

Amint János vitéz mindent megszemléle,
S végtére álmából mintegy föleszméle:
Kétségbeesés szállt szivének tájára,
Mert eszébe jutott kedves Iluskája.

„Itt hát, hol országa van a szerelemnek,
Az életen által én egyedül menjek?
Amerre tekintek, azt mutassa minden,
Hogy boldogság csak az én szivemben nincsen?"

Tündérországnak egy tó állott közepén,
János vitéz búsan annak partjára mén,
S a rózsát, mely sírján termett kedvesének,
Levette kebléről, s ekkép szólítá meg:

„Te egyetlen kincsem! hamva kedvesemnek!
Mutasd meg az utat, én is majd követlek."
S beveté a rózsát a tónak habjába;
Nem sok híja volt, hogy ő is ment utána...

De csodák csodája! mit látott, mit látott!
Látta Iluskává válni a virágot.
Eszeveszettséggel rohant a habokba,
S a föltámadt leányt kiszabadította.

Hát az élet vize volt ez a tó itten,
Mindent föltámasztó, ahova csak cseppen.
Iluska porából nőtt ki az a rózsa,
Igy halottaiból őt föltámasztotta.

Mindent el tudnék én beszélni ékesen,
Csak János vitéznek akkori kedvét nem,
Mikor Iluskáját a vizből kihozta,
S rég szomjas ajakán égett első csókja.

Be szép volt Iluska! a tündérleányok
Gyönyörködő szemmel mind rábámulának;
Őt királynéjoknak meg is választották,
A tündérfiak meg Jánost királyokká.

A tündérnemzetség gyönyörű körében
S kedves Iluskája szerető ölében

Mai napig János vitéz őkegyelme
Szép Tündérországnak boldog fejedelme.

Pest, 1844. november-december

A TERMÉSZET VADVIRÁGA

Mit ugattok, mit haraptok
Engemet, hitvány ebek!
Torkotokba, hogy megfúltok,
Oly kemény koncot vetek.
Nyirbáljatok üvegházak
Satnya sarjadékain;
A korláttalan természet
Vadvirága vagyok én.

Nem verték belém tanítók
Bottal a költészetet,
Iskolai szabályoknak
Lelkem sosem engedett.
Támaszkodják szabályokra,
Ki szabadban félve mén.
A korláttalan természet
Vadvirága vagyok én.

Nem virítok számotokra,
Árva finnyás kóficok!
Kiknek gyönge, kényes, romlott
Gyomra mindjárt háborog;
Van azért, ki ép izléssel
Üdvezelve jön elém.
A korláttalan természet
Vadvirága vagyok én.

Hát azért nekem örökre,
Szépen békét hagyjatok;
Ugysem sok gyümölcsü munka:
Falra borsót hánynotok.
S kedvetek ha jön kötődni,
Ugy kapkodjatok felém:
A természetnek tövíses
Vadvirága vagyok én.

Pest, 1844. december

PÁL MESTER

Pál mester ilyformán okoskodott,
És félrecsapta
Szilajhetykén a kalapot:
„Eh, aki adta!
Mire való a feleség nekem?

Nélkűle szabadabb lesz életem;
Elkergetem... az lesz belőle.”
És úgy tett, amiként beszéle.

Pál mester később így okoskodott,
Csakhogy nem csapta
Ő félre most a kalapot:
„Hej, aki adta!
Mégis csak kár volt elkergetnem őt;
Kezében gazdaságom egyre nőtt,
S most elpusztúl... az lesz belőle.”
És úgy lett, amiként beszéle.

Pál mester ekkor így okoskodott,
És félrecsapta
Ismét hetykén a kalapot:
„Eh, aki adta!
Mi haszna minden búm és bánatom?
Ugy sincs sokam; azt is tovább adom,
Tovább adom... az lesz belőle.”
És úgy tett, amiként beszéle.

Pál mester végre így okoskodott,
S szemére csapta
Keservesen a kalapot:
„Hej, aki adta!
Most már minden, de minden odavan;
Mitévő légyek? Felkössem magam?
Fel, felkötöm... az lesz belőle.”
És úgy tett, amiként beszéle.

Pest, 1844. december

ESIK, ESIK, ESIK

Esik, esik, esik,
Csókeső esik;
Az én ajakamnak
Nagyon jólesik.

Az eső, az eső
Villámlással jár;
A szemed, galambom,
Villámló sugár.

Mennydörög, mennydörög
A hátunk megett;
Szaladok, galambom,
Jön az öreged.

Pest, 1844. december

GYERE, LOVAM...

Gyere, lovam, hadd tegyem rád nyergem!
Galambomnál kell még ma teremnem.
A kengyelbe most teszem ballábam,
De lelkem már a galambomnál van.

Száll a madár, tán párjához siet;
Sebesen száll, el is hagyott minket.
Érjük utol szaporán, jó lovam,
A párját ő sem szereti jobban.

Pest, 1844. december

A HEGYOLDALT VENYIGESOR TAKARJA...

A hegyoldalt venyigesor takarja...
Megvert engem az uristen haragja;
Avval vert meg engemet,
Hogy venyigét teremtett,
Venyigére gerezdet... gerezdet!

Apám után szép vagyonhoz jutottam,
Vagyonomat egy fillérig elittam;
Most napszámra dolgozom,
Ha napszámom kikapom,
Kocsmába mék, eliszom... eliszom!

Pest, 1844. december

JÁNOS GAZDA

János gazda, derék gazda,
Nincsen párja hat faluba';
Csak egy a bibéje,
Hogy soha sincs pénze.

Széles, hosszú szántóföldje,
Sok gabona terem benne,
Vásárra jár véle,
Még sincs soha pénze.

Nem kóborol a kocsmába,
Kocsmárosra nem kiáltja:
Hej, bort az iccébe!
Még sincs soha pénze.

Felesége szép, takaros,
Legényekre nem haragos,
Kivált béresére...
Hát ezért nincs pénze.

Pest, 1844. december

AZ ÖREGÚR

Az öregúrnak élete
Szánandó gyötrelem,
Veséig gyötri a szegényt
Féltékeny szerelem.

Unokaöccse oly gonosz,
S szép, ifju a neje;
Unokaöccse ver szöget
Megőszült fejibe.

Míg nőtlen volt: terhére nem
Esett a hivatal,
Nyugodtan, híven végezé;
De most majd belehal.

Míg nőtlen volt: barátinál
El-elkártyázgatott,
De mostan éjszakázni fél...
Keserves állapot!

Míg nőtlen volt: álom között
Folyának éjei;
De most az öregúr szemét
Behúnyni sem meri.

Pedig, pedig, szegény öreg,
Féltés hiába bánt;
Öcséd nődet nem szereti...
Hanem a szobalyányt.

Pest, 1844. december

SZERELEM, SZERELEM...

Szerelem, szerelem,
Keserű szerelem!
Miért bántál olyan
Kegyetlenül velem?
Te voltál szivemben
Első és utósó,
Nemsokára készül
Számomra koporsó.

Elmegyek az ácshoz,
Fejfát csináltatok,
Egyszerű fejfámra
Csak egy sort íratok;
Fekete betűkkel
Ez lesz írva rája:
„Itt hervad a hűség
Eltépett rózsája.”

Pest, 1844. december

FÉNYES CSILLAG...

Fényes csillag, mondd meg nekem,
Mért nem maradtál odafenn?
Mondd meg: arra mi ok szolgál,
Hogy az égről lefutottál?

„Csak az az ok szolgál arra,
Mert ránéztem galambodra;
Sugaramnál szebb a szeme,
Boszankodás kergetett le.”

Pest, 1844. december

BOLDOG ÉJJEL...

Boldog éjjel! együtt vagyok rózsámmal,
A kis kertben mulatozunk egymással;
Csendesség van, csak az ebek csaholnak,
Fenn az égen
Tündérszépen
Ragyog a hold, a csillag.

Nem jó csillag lett volna énbelőlem;
Tudja isten, nem maradnék az égen,
Nem kellene énnekem a mennyország,
Lejárnék én
Minden estén,
Kedves rózsám, tehozzád.

Pest, 1844. december

SZERELEM ÉS BOR

Azt mondom, amit mindig mondok:
Ne háborgassanak a gondok,
Ne háborgassanak bennünket!
Legyen vidámság, tréfa, nesz;
Ifjak vagyunk és ifjuságunk
Idő jártával odalesz.

Járjunk a szerelem kertében,
Virág ott nyílik minden lépten;
Ha meg talál tüskéje szúrni:
Illatja gyógyulást szerez.
Szeressünk! mert erőnk szeretni,
Idő jártával odalesz.

Midőn a szerelem kertében
A nap tikkasztón süt az égen:
Térjünk hüs árnyékú lugasba
A borgyümölcs tőkéihez.

Igyunk! pénzünk van, hátha pénzünk
Idő jártával odalesz.

E kép a legszebb élet képe;
Adjunk érette bút cserébe.
Mint fellegekre a szivárvány,
Reánk mosolygani fog ez,
Ha majd derengő ifjuságunk
Idő jártával odalesz.

Pest, 1844. december

MIT SZÓL A BÖLCS?

Hm, bizony csak sok nem úgy halad,
Amint kéne, itt a nap alatt.
Szikrát sem törődve szól a bölcs:
Itt van a pohár, hol a bor? tölts!

Tenger a pénz, melyben elsülyed
Sok hajó: elv, jellem, becsület.
Szikrát sem törődve szól a bölcs:
Itt van a pohár, hol a bor? tölts!

Korpafőt diszít selyem kalap,
S az okos fő teng daróc alatt.
Szikrát sem törődve szól a bölcs:
Itt van a pohár, hol a bor? tölts!

A lét könyviből e szót „barát”
Az idők régen kivakarák.
Szikrát sem törődve szól a bölcs:
Itt van a pohár, hol a bor? tölts!

Egyenesség, nyilt őszinteség
Rókaságnak zsákmányúl esék.
Szikrát sem törődve szól a bölcs:
Itt van a pohár, hol a bor? tölts!

Feleséghűség járatlan út,
Rajta már csak az együgyü fut.
Szikrát sem törődve szól a bölcs:
Itt van a pohár, hol a bor? tölts!

Igazmondás elhajított kő,
Hajító fejére visszajő.
Szikrát sem törődve szól a bölcs:
Itt van a pohár, hol a bor? tölts!

Megterem sok prédikáció,
Nem igen hallgatják, bármi jó.
Szikrát sem törődve szól a bölcs:
Itt van a pohár, hol a bor? tölts!

Pest, 1844. december

KATONA VAGYOK ÉN...

Katona vagyok én, kiszolgált katona,
Csak káplár sem voltam, mindig közkatona.
A katonasághoz ifjúságot vittem,
Ott maradt az, haza öregséggel jöttem.

Nagy volt pontosságom, nagy volt a hűségem,
Nem volt reám mérve csak egy büntetés sem.
Mi lett a jutalmam, mikor kiszolgáltam?
A generális megveregette vállam.

Pest, 1844. december

NEM TESZ FÖL A LYÁNY MAGÁBAN EGYEBET...

Nem tesz föl a lyány magában egyebet,
Csak hogy téged, csalfa legény, elfeled;
Addig feled, addig feled, csak feled,
Míg a szíve bánatában megreped.

Pest, 1844. december

RÉSZEGSÉG A HAZÁÉRT

Fiuk, az isten áldjon meg,
Én is iszom, igyatok!
Én nem nézhetek vidámon
Végig elhagyott hazámon,
Csak mikor részeg vagyok!

Ekkor úgy látom hazámat,
Amint kéne lennie;
Mindenik pohár, amelynek
Habjai belém ömölnek,
Egy sebét hegeszti be.

S ha, mig részeg vagyok: boldog
Volna a hon csakugyan,
Bár örökké kéne élnem,
Fiuk, nem láthatna éngem
Soha senki józanan.

Pest, 1844. december

LANT ÉS KARD

Felhős az ég hazámon,
Aligha nem lesz vész;
Csak hadd legyen, nem bánom,
Lelkem reája kész.

Lantom nagyon szeretne
Hallgatva állani,

Régóta van kezembe',
Már kopnak húrjai.

S amott a zugban kardom
Folyvást panaszkodik:
Hiába meddig tartom,
Az ítéletnapig?...

Pest, 1844. december

A KIRÁLYOK ELLEN

Tudjuk, hogy játék kell a gyermekeknek;
Midőn a népek gyermekek valának,
Magoknak cifra ragyogó játékszert,
Bibor karszéket, s koronát csináltak,
S rányomták ezt egy fajankó fejére,
S felülteték e fajankót a székre.

S itt a királyság, ezek a királyok,
S ők, ahol ülnek, ahol fejök szédül,
Azt gondolják a kábító magasban,
Hogy uralkodnak isten kegyelmébül.
Csalatkozásban éltek, jó királyok,
Nem uraink, csak bábjaink valátok.

De nagykorú lett a világ, s a férfi
Nem gondol többé gyermekjátékával.
Le hát a biborszékekről, királyok,
És fejetekről le a koronával!
Ha nem teszitek azt le fejetekrül,
Leütjük, s majd a fej is vele gördül.

Így lesz s nem máskép. A bárd, mely Lajosnak
Párizs piacán lecsapott nyakára,
Első villáma volt a zivatarnak,
Mely rátok készül, s kitör nemsokára;
Igen, maholnap meglesz érkezése,
Nem én vagyok már első mennydörgése!

Egy rengeteg lesz a föld kereksége,
S e rengetegben vadak a királyok,
Kergetjük őket, és fegyvereinket
Szilaj gyönyörrel sütögetjük rájok,
S vérökkel fogjuk ezt az égre írni,
Hogy nem gyermek már a világ, de férfi!

Pest, 1844. december

RABHAZÁNAK FIA

Menjünk, menjünk a földbe,
Beteg szivem!

Hiszen
Megtetted, amit kelle,
Megtetted, amit lehetett:
Viselted honfisebedet.

Hideg van a siréjben;
Másnak lehet...
Meleg,
Forró lesz a sir nékem:
Mit életemben viselék,
A honfiseb még ott is ég.

De az itélet napja
Eljön talán,
S hazám
Bilincseit lerontja,
Akkor sebem begyógyuland,
S hüvösben nyugszom ott alant.

Pest, 1844. december

ETELKÉHEZ

Láttad-e, angyalom, a Dunát
S a szigetet közepén?
Ide szivembe képedet
Akként foglalom én.

A szigetről zöld falomb
Mártja a vízbe magát;
Ha te szivembe így a remény
Zöldjét mártanád!

Buda, 1844. december

CS. E. KISASSZONY EMLÉKKÖNYVÉBE

Ha e sötét betűk, amiket itt leírok,
Lennének a balsors, amely tán téged ér:
Elvetném tollamat, nem írnék, bárha lenne
Minden vonásomért egy-egy ország a bér.

Pest, 1844. december 25.

V. S.-NÉ EMLÉKKÖNYVÉBE

Tudom: mint boldogítod férjedet;
De szinte kívánnám, hogy azt ne tedd,
Ne olyan nagy mértékben legalább.
A fájdalomnak csalogánya ő
S mióta boldog, hangja ritkán jő...
Gyötörd, hogy halljuk édesbús dalát.

Pest, 1844. december 25.

BUCSÚ 1844-TŐL

Egy esztendő a másik sírját ássa,
Gyilkolják egymást, mint az emberek.
Idő, szárnyadnak még egy csattanása,
S a jelen év is sírban szendereg.
Oltsd el, haldokló, hervadt ajakadnak
Lélekzetével életmécsedet,
Nem foglak odaírni tégedet,
Hol boldog évim földjegyezve vannak.

Magas tervektől izzadó fejembe
Te oly sok eszme magvait veted,
S én a gyümölcsöt bőven megteremve
Láthatván, rajta büszkén nézek szét.
Jutalmaúl nem rest munkálatomnak
A hír csillagja rám sugárt vetett,
S én mégsem írlak oda tégedet,
Hol boldog évim földjegyezve vannak.

Szivem sokáig a sors balkezében
A fájdalom meggyúlt világa volt;
Te, megvénűlt év, szóltál, hogy ne égjen,
És szózatodra a vad láng kiholt.
Elhamvadt üszke van csak bánatomnak
A rombadőlt s már fél-ép szív felett;
S én mégsem írlak oda tégedet,
Hol boldog évim földjegyezve vannak.

Oh haldokló év! sírod mellett engem
Lágy bölcsejében ringat a remény,
S hahogy szabad, amit jövendöl, hinnem:
A mennyországnak állok küszöbén.
Szomszédságában ilyen boldog kornak
Mondom, tünő év, a bucsút neked.
S én mégsem írlak oda tégedet.
Hol boldog évim földjegyezve vannak.

Reád függeszté hévvel esdekelve
Bágyadt szemét sohajtó nemzetem,
S te sóhajára semmit nem figyelve,
Ekkép feleltél mennydörögve: nem!
Te koszorúját eltépted honomnak
Ifjú reménye mit fejére tett;
Ezért nem írlak oda tégedet,
Hol boldog évim földjegyezve vannak.

Pest, 1844. december végén

1845

A MAGYAR NEMZET

Oh ne mondjátok nekem, hogy
Hajnallik hazánk felett!
Látom én: az ő számára
Sző a sors szemfödelet.
S kérni istent nem merem, hogy
Nemzetem gyógyítsa fel,
Mert e nemzet, elhigyétek,
Életet nem érdemel.

Figyelemmel átforgattam
A történet lapjait,
S fontolóra vette lelkem,
Amit e hon végbevitt.
S mit találtam ott fölírva
Századok bötűivel?
Azt találtam, hogy e nemzet
Életet nem érdemel.

Jóra termett nép honában
Egy a szív, az akarat,
A közérdek mellett minden
Különérdek elmarad.
Itten oltárt minden ember
Ön bálványaért emel -
És az ilyen önző nemzet
Életet nem érdemel.

Voltak egyesek közöttünk!
Tiszta, hű, nagy szellemek,
Akik mindent, amit tettek,
A hazáért tettenek.
Hány volt köztök, kiket a hon,
Maga a hon veszte el!
És az ily hálátlan nemzet
Életet nem érdemel.

Más hazában híven őrzik
Mindazt, ami nemzeti;
Ősi kincsét a magyar nép
Megveti és elveti,
A magyar magyarnak lenni
Elfeled vagy szégyenel -
És az ily elkorcsult nemzet
Életet nem érdemel...

Oh de mért elősorolnom
E szegény hon vétkeit?
Lesz-e sors, oh lesz-e isten,
Aki minket megsegit?
A nagy isten szent kegyéből
Jő-e megváltási jel?
Lesz-e még e nemzet olyan,
Hogy halált nem érdemel?

Pest, 1845. január

KÉT TESTVÉR

Van énnekem egy kedves cimborám,
Talpig derék, becsűletes fiú;
Midőn szomoruságnak szele fú,
Vidámság köpenyét akasztja rám.

Ha nemzetem sorsára gondolok,
S szivem szorítja fojtó sejtelem:
Az én kedves pajtásom ott terem,
És szól, hogy ez nem férfias dolog;

Azt mondja, hogy csak várjak egy kicsit,
Hogy majd idővel másformán leszen,
Az ég kegyébe ismét fölveszen,
És, minket árva népet, megsegit.

Ha szerelem bújában epedek,
És a lemondás már-már főbe ver,
Az én kedves pajtásom nem hever,
Hanem jön és szól: ne legyek gyerek.

Azt mondja, hogy ne hagyjam magamat;
Ámbátor az most rám nem is figyel,
Ki szerelmem tőkéjét vette fel,
Majd megkerűl még tőke és kamat.

S ha eszmetársulatnál fogva itt
Eszembe jut borzasztó pénzügyem:
Biztat, hogy a szerencse, elhigyem,
Számomra is megnyitja markait;

Azt mondja, hogy még megjön az idő,
Hol fűtetlen szobában nem lakom,
Ha szűk udvarra nyíló ablakom
Tábláin a tél dérvirága nő. -

Az én kedves pajtásom így beszél
Kimondhatatlan barátságosan,
S lelkemnek oly széles jókedve van
Bút, bajt felejtető meséinél.

E jó fiúnak egy rosz bátyja van,
Igen komor, goromba férfi ő;

Ez a rosz bátya mindig közbejő,
És fölpofozza öccsét csúfosan,

S tőlem kegyetlenűl elkergeti.
Levert kedéllyel ballag tőlem el,
De újra jő, vigasztal és ölel
A jó fiú, ha szerit ejtheti.

Tudjátok tán, s fölösleges a szó:
Ily jóbarátomúl kit bírok én?...
Vigasztaló pajtásom a remény,
S komor, goromba bátyja a való.

Pest, 1845. január első napjaiban

APÁM MESTERSÉGE S AZ ENYÉM

Mindig biztattál, jó apám:
Kövessem mesterségedet,
Mondtad, hogy mészáros legyek...
Fiad azonban író lett.

Te a taglóval ökröt ütsz,
Tollammal én embert ütök - -
Egyébiránt ez egyre megy,
Különböző csak a nevök.

Pest, 1845. január

HULL A LEVÉL A VIRÁGRÓL...

Hull a levél a virágról,
Elválok én a babámtól.
Isten hozzád, édes,
Isten hozzád, kedves
Galambocskám!

Sárgul a hold az ég alján,
Mind a kettőnk oly halovány.
Isten hozzád, édes,
Isten hozzád, kedves
Galambocskám!

Harmat hull a száraz ágra,
Könnyek hullanak orcánkra.
Isten hozzád, édes,
Isten hozzád, kedves
Galambocskám!

Lesz még virág a rózsafán,
Egymást még mi is látjuk tán.
Isten hozzád, édes,
Isten hozzád, kedves
Galambocskám!

Pest, 1845. január 7.

ELMONDOM, MIT EDDIG...

Elmondom, mit eddig
Rejtve tartogattam,
Mint gyöngyét a tenger
Legmélyebb habokban.
Halld meg, drága gyöngyöm,
Szép, szelíd galambom!
Amit érezék és
Szenvedék, elmondom.

Éreztem szerelmet,
S szenvedtem miatta,
És nagy volt szerelmem,
Nagy szivem bánatja.
Bánatom s szerelmem,
Ez ikertestvérek,
Engemet gyötörni
Általad levének.

Szigorú körülmény
Ajkamat lezárta,
Hogy ne jőjön titkom
Senkinek tudtára.
Oh minő teher volt
Azt eddig viselnem!
Hányszor volt alatta
Roskadóban lelkem!

Mint a napfény elvesz
Felhők fátyolában,
Képedet szivemben
Eltemetni vágytam.
Könnyü szél pusztítást
Tészen a felhőben,
S felsüt a nap akkor
Annál égetőbben.

Sőt hazudtam többször
Másokért szerelmet;
E hazugság által
Csak nagyobb kinom lett. -
S most tudsz mindent, amit
Éreztem, szenvedtem;
Fogsz-e vígasztalni
Nyájas feleletben?

Szólj, üdvességemnek
Megváltó keresztje!
Nem nyilik meg ajkad?
Semmit sem felelsz-e? - -

Oh, mikép felelnél,
Hiszen néma nyelvvel...
Kiterítve... holtan...
Koporsóban fekszel!

Pest, 1845. január

MIT NEM TETTEM VOLNA ÉRTED...

Mit nem tettem volna érted,
Szép kis szőke gyermekem!
De szerelmem bemutatni
Megtiltotta végzetem.

Az egész, mit életemben
Érted tennem lehetett,
Annyi, hogy a koporsóba
Én tevém be tetemed.

Pest, 1845. január

HOVÁ LEVÉL?„,

Hová levél? te szebb reményeimnek
Korán kiégett hajnalcsillaga!
Keresni foglak; - hasztalan kereslek?
Vagy még meglátjuk egymást valaha?

Ha majd az éjnek hallgatag felében
Halvány sugárt a hold a földre vet:
A temetőnek küszöbét átlépem,
S fejem lehajtom sírhalmod felett.

Fölébredendsz-e ekkor álmaidból,
És elhagyod mély, hűvös nyoszolyád?
Hogy meghallgasd, amit majd ajakam szól:
A szerelemnek epedő szavát.

Fölébredendsz-e ekkor álmaidból,
És elhagyod mély, hűvös nyoszolyád?
Hogy letöröljed lankadt pilláimról
Az érted omló könnyek záporát.

Fölébredendsz-e ekkor álmaidból,
És elhagyod mély, hűvös nyoszolyád?
Hogy szellemed majd égő csókjaimtól
S keblem tüzétől melegűljön át.

Vagy holtjokat a sírok ki nem adják
S csak a mennyben találkozol velem?...
Vagy többé sem az éj, sem a mennyország
Meg nem mutat már tégedet nekem?!

Pest, 1845. január

ZÁRJÁTOK BE MÁR AZT A KOPORSÓT

Zárjátok be már azt a koporsót,
És vigyétek ki a temetőbe!
Hisz elég rég nézem már, hogy bennem
Megmaradjon mindörökre képe,
Vagy, hogy szívem, lelkem összetépje!

Pest, 1845. január

JAJ, BE BÚS EZ A HARANGSZÓ!

Jaj, be bús ez a harangszó!
Neked harangoznak,
Kedves, hervadt rózsaszála
Tizenöt tavasznak!

A templomnál van koporsód,
Koporsód van itten!
Hova veled vőlegényként
Egykor jőni hittem.

Védangyala kedvesemnek
Odafönn a mennyben!
Szánj, és vedd el eszemet, vagy
Vígasztalj meg engem.

Vagy talán te is meghaltál?
Tán megölt a bánat?
Hogy hervadni hagytad ezt a
Legszebb rózsaszálat.

Pest, 1845. január

HA ÉBREN MEG NEM LÁTOGATSZ...

Ha ébren meg nem látogatsz,
Jőj hozzám álmaimban,
Jőj hozzám, meghalt életem!
Sok mondanivalóm van.

Hisz egymással mi ekkorig
Oly keveset beszéltünk;
Csak egy-két gyorsan illanó
Tekintet volt beszédünk.

Tudod, ha hozzátok menék,
Te mindig úgy futottál;
De más szobából titkosan
Rám gyakran pillantottál.

S öröm volt, látnom téged ott
Félig nyílt ajtó mellett,
Mikéntha láttam volna az
Egészen megnyilt mennyet.

Ha távozám: az ablakból
Tekintettél utánam;
Vélted, hogy észre nem veszem?
Oh, én mindent jól láttam.

De láttam temetésed is...
Csak ezt ne láttam volna!
Az a gödör, mely sírod lett,
Az lett szivemnek pokla.

Egyszerre lelkemet ezer
Mennykő csapása érte...
Ekkor hullott alá a föld
Koporsód födelére.

Ott vagy te most, szent angyalom!
Eljősz-e hozzám vajjon?
Mindenkor tárva lesz karom,
Ha jősz, hogy átkaroljon.

Csak érintsen lehellete
Közelgő szellemednek:
A mennybe föl, vagy sírba le,
Mindenhová követlek!

Pest, 1845. január

TE VOLTÁL EGYETLEN VIRÁGOM...

Te voltál egyetlen virágom;
Hervadt vagy: puszta életem.
Te voltál fényes napvilágom;
Lementél: éj van körülem.

Te voltál képzeményim szárnya;
Megtörve vagy: nem szállhatok.
Te voltál vérem forrósága;
Meghűltél: oh, majd megfagyok.

Pest, 1845. január

AMOTT FÖNN EGY CSILLAG RAGYOG...

Amott fönn egy csillag ragyog
A tiszta ég legtetején;
De oly gyönyörűen ragyog!
Egy csillagon sincs annyi fény.

És bennem így szól valami:
„Nézd, nézd, Etelkéd e sugár!
Hagyd itt a földi életet,
Menj föl hozzá, ő téged vár.”

Fölmennék édesörömest,
De vágyam hasztalan hevit,

Mert, ami fölsegítene,
Eltörve lajtorjám, a hit.

Pest, 1845. január

ÉN VAGYOK ITT...

Én vagyok itt, emésztő gyönyöröm!
Én, sírhalmodnak hű zarándoka;
Kérdezni jöttem, hogy mit álmodál
A föld alatt az első éjszaka?

Oh én nagyon borzasztót álmodám:
A földet a nap űzé, kergeté,
Kétségbeesve vágtatott a föld
A mélybe le s a csillagok fölé;

Utána a nap fáradatlanúl...
A végtelent keresztülnyargalák,
És végre elkezdett rohanni az
Egész rendvesztett, megbomlott világ.

És e zavarban egyre kergeté
A földet a nap, s vad haragja közt,
Hogy kergeté hiába, megragadt
Szilaj kezével egy nagy üstököst,

S rádobta... épen szívemen talált.
Képzelhető, mint fájt e seb nekem;
De úgy mégsem fájt, mint az, amit vert
Bennem halálod, legszebb örömem!

Pest, 1845. január

NEM HÁBORÍTOM-E NYUGALMAD...

Nem háborítom-e nyugalmad,
Elásott kincse életemnek!
Ha szívem árva gyermekével,
A halványarcú szenvedéssel
Hozzád gyakorta kijövendek?

Nem fog zajt ütni érkezésem,
Sírhalmod mellé halkan lépek:
Csak csókomat teszem fejfádra,
- Azt is lemossa könnyem árja, -
És ekkor ismét hazatérek.

Pest, 1845. január

TERMÉSZET! MÉG TE IS GÚNYOLÓDOL?

Természet! még te is gúnyolódol?...
Amióta őt eltemetők:

Tél havának kellő közepette
Olyan tavasziak az idők.

Semmi jég a síma Dunavízen,
Semmi hó a Szentgellérthegyen...
Csak hogy testem és lelkem szemében
Mentül sértőbb ellentét legyen.

Mért nem keltek bőszült háborúra?
Mit alusztok? lusta elemek!
Éjszak vésze, te prédát üző sas,
Szárnyaid mért nem süvítenek?

Mért nem hajtod a felhőt az égen?
Mint vadász a sebzett madarat;
Hadd hullatná szét hópillangóit,
Mint ama madár a tollakat.

Ezt szeretném, kedvem ebben telnék,
Ugy láthatni a természetet,
Mint szivem van, mely szép Perzsiából
Vad Szibériává vetkezett. -

Oh de hátha e meleg verőfény
A természetnek nem gúnyja? nem!
Sőt részvéte: csak azért nincsen tél,
Hogy ne fázzék ott kinn kedvesem.

Pest, 1845. január

MIÉRT TEKINTESZ BE SZOBÁMBA?

Miért tekintesz be szobámba?
Kiváncsi hold!
Nem úgy foly már itt a világ, mint
Hajdanta folyt.

Egykor ha pillantásod hozzám
Betévedett:
Látád a szívben meg nem férő
Lángéletet.

Bú, kedv között élet-halálra
Látál csatát,
De győzedelmeskedni a bút
Nem láthatád.

Ez akkor volt, - ha megtekinted
Most arcomat,
Azt vélheted: tükörben látod
Tenmagadat.

Hideg vagyok és szótalan, mint
- Ahonnan jő

E hidegségem, szótlanságom, -
A temető.

Pest, 1845. január

LÁTTAM KÉT HOSSZU NAP...

Láttam két hosszu nap
Hideg tetemidet,
A szótlan ajakat,
A becsukott szemet;

Csókoltam homlokod
Letarlott édenét,
- Ez első csókom volt,
S te ezt sem érezéd! -

Csókoltam, rombadőlt
Oltárom, homlokod;
És e csókban hideg
Lelkem reáfagyott;

Csókoltam szemfedőd,
E dönthetlen határt,
Min túl nem léphetek,
Mely mennyemből kizárt.

Láttam koporsódnál
A fáklyák lángjait,
És a gyászszekeret,
Mely temetőbe vitt;

Ott voltam magam is,
Hallám, amint a hant
Az ásók éliről
Tompán reád zuhant...

Mindent, mindent tudok!
És mégsem hihetem;
Mindez nem álom-e?
Kétkedve kérdezem.

És hozzátok megyek,
S tekintek szerteszét:
Nem látom-e szemed
Tündökletes egét?

Nem látom, mindenütt
Hiába keresem,
És hazatérek, és
Sírok keservesen.

Pest, 1845. január

HOL VAGY TE, RÉGI KEDVEM?

Hol vagy te, régi kedvem?
Te pajkos, vad fiú!
Fölválta lyánytestvéred,
A szótlan, méla bú.

Játékszered volt szívem,
Hová nem hordozád!
Nyilként rohanva, vitted
A nagy világon át,

Míg végre megbotlottál
Egy sírhalom fölött
S estedben a játékszer,
Szivem, kettétörött.

Pest, 1845. január

LE AZ ÉGRŐL HULL A CSILLAG...

Le az égről hull a csillag;
Szemeimből könnyek hullnak.

Nem tudom, mért hull a csillag?
Könnyeim halottért hullnak.

Csak hull, csak hull könny és csillag;
Egyre hullnak, mégsem fogynak.

Pest, 1845. január

MI VOLNA KÜLÖNÖS AZON...

Mi volna különös azon,
Ha néha elmosolyodom
Vidám, tréfás beszéd felett?
Felhős ég is mutat derüt...
Csakhogy, midőn a nap kisüt,
A felhő keble megreped.

Pest, 1845. január

Ő, A KEDVES DRÁGA KISLEÁNY..

Ő, a kedves drága kisleány,
Ő s az élet lakták szívemet;
Mint repkény a fákat, a remény
Átszövé e tündérteremet.

Kisleánykám elment... elvivék...
Most alant a mély házban lakik,
Melynek egyszer elzárt ajtaja
Meg nem nyíl az ítéletnapig.

S a leánnyal elment életem...
Kikisérte... odakinn maradt,
S elfoglalni régi lakhelyét
Nincsen benne semmi akarat.

Igy lett szívem csöndes és üres,
Egy lepusztult ház, bús, laktalan;
Rajt az árva repkény, a remény,
Leng sohajtásim fuvalmiban;

S mert a földön ápolója nincs,
Feltörekszik, fel az ég felé...
Oh, csak a rontó kételkedés
Sarját mindig el nem metszené! -

S ki lesz új lakó szivemben, mely
Nemsokára végkép romban áll?
Legfölebb is egy vén remete,
És ez a remete a halál.

Pest, 1845. január

ÁLLTAM SÍRHALMA MELLETT...

Álltam sírhalma mellett
Keresztbefont kezekkel...
Mozdúlatlan szoborként...
A dombra szögzött szemmel.

Áll a hajós a parton
S a tengeren tekint szét,
Mely koldussá tevé, mely
Elvette minden kincsét.

Pest, 1845. január

HAZUGSÁG AMIT...

Hazugság, amit annyiszor hallottam,
Hogy ölni képes a nagy fájdalom.
Különben már rég nem volnál magadban,
Veled fekünném, édes angyalom!
A fájdalom nem éles fejsze, melynek
Csapásától az élet fája dől...
A fájdalom féreg, mely lassan, lassan,
De nem fáradva, folyvást rág belől.

Pest, 1845. január

BARÁTIM, CSAK VIGASZTALÁSSAL...

Barátim, csak vigasztalással
Ne szomorítanátok engem!

A bú egyetlen kincs, amelyet
A szerelemtől örököltem;

S e kincset híven őrzi szívem,
(Mert a sziv üresen nem állhat,
Kell, hogy legyen mindig lakója,
Akár öröm, akár búbánat;)

E kincset el nem tékozolnám
A föld minden gyönyöreért sem,
Minden darabja dallá olvad
Lelkemnek titkos műhelyében.

S minden dal kő egy épülethez,
Mely a felhőket érni fogja;
E büszke, fényes épület lesz
Kedves halottam Pantheonja.

Pest, 1845. január

JŐJ, TAVASZ, JŐJ!...

„Jőj, tavasz, jőj!" - gondolám az ősszel, -
„Várlak, mert boldogságommal jősz el;
Kinn falun lesz ifju, szép galambom,
És szabad lesz őt meglátogatnom;
S hogyha tőle száz mérföldre lennék,
Száz mérföldről is hozzája mennék.
Ha jön a nap hajnal-ölelésre,
Ha megy a nap éj-fölébresztésre,
És a hold, a zultán, ha belépe,
Csillaglyányos gazdag háremébe:
Én galambom hű árnyéka lészek.
Követője minden lépésének.
Míg szerelme, mint tavasz! virágod
Melegűlő keblén kicsirázott,
És amíg ő e virágot szűzi
Pirulással én szivemre tűzi:
S mért nem tűzné? s lehetetlenség-e?
Hogy menyasszonycsók leend a vége.
Jőj, tavasznak illatos füzére!
Tegyelek föl jegyesem fejére!"

*

Jőj, tavasznak illatos füzére!
Tegyelek föl sírja keresztjére.

Pest, 1845. január

BE SZOMORÚ AZ ÉLET ÉNNEKEM..

Be szomorú az élet énnekem,
Mióta eltemették kedvesem!
Csak úgy lézengek, mint az ősz virága,
Mely minden szellő érkezésivel
Egy-egy megszáradt szirmot hullat el,
S mely csüggedt fővel kimulását várja.

A fájdalom gyakorta megrohan,
Mint éhező vad, mérgesszilajan,
S éles körmét szivembe vágja mélyen.
Kiáltok a sors ellen átkokat,
Amely az embernek mennyet mutat,
Hanem megtiltja, hogy belé ne lépjen.

Legtöbbször csendes, néma bánatom;
Élek? nem élek? szinte nem tudom.
Jön és megszólít egy-két jóbarátom;
Beszédeikre ritkán felelek.
Örültem egykor, hogyha jöttenek,
Most, hogyha mennek, szívesebben látom.

Gyakran bolyongok föl s le céltalan,
Bolyongok, míg - azt sem tudom, hogyan? -
A drága kislyány sírhalmához érek,
Édes remény tart ottan engemet;
Remélem, hogy majd szívem megreped...
Mért csalnak mindig, mindig a remények!

Pest, 1845. január

PANASZKODÁM HÁT?...

Panaszkodám hát? elpanaszolám
Szivem baját, búját az embereknek?
Miként, ha ujját megmetszé, a gyermek
Panaszkodik... szégyen, szégyen reám!

S volt a panasz végtére is miért?
Hisz keservét mutató kebelnek
Vagy szánalommal vagy gúnnyal fizetnek,
S egyik sem kell... egyik, mint másik sért.

Vagy elmondhattam szóval sorsomat?
Elmondhatám? mi az: midőn a lélek,
Sírhalma mellett porló kedvesének,
Egy kínba fúló életet sirat.

És én mégis, mégis panaszkodám
Kislelküen, gyáván az embereknek,
Miként, ha ujját megmetszé, a gyermek
Panaszkodik... szégyen, szégyen reám!

De többé, többé nem panaszkodom,
Büvös szigetté fog változni keblem,
Honnan ki nem fog út vezetni, melyben
Elátkozottan él a fájdalom.

Pest, 1845. január-február

HATALMAS ORVOS AZ IDŐ...

Hatalmas orvos az idő; előbb-utóbb
Minden sebet befog.
Bármennyit szenvedek: ez orvos által majd
Én is meggyógyulok.
A bú, mely most sötét felhők villámtüze,
Lesz nyájas hold sugára,
Mely tündökölni száll szelíd emlékezetem
Morajtalan tavára.

És fon talán a sors nem fáradó keze
Egy rózsás kötelet,
Mely összefűzi majd az életvágyat és
Fölépült szívemet.
Ekkor, gondolható, a könnyek és a szók
Mi keserűk lehetnek,
Melyekkel a tört szív örökre búcsut mond
Remény- vagy élvezetnek.

Azért szeretném most, midőn hűlt kebelem
Vágy-, s kívánságtalan,
Azért szeretném most, ha elmennék oda,
Ahol Etelke van.
Öleld fel, oh halál, kifáradt éltemet,
És tedd a temetőbe,
Mint keblén elszunyadt magzatját a szülő
Letészi bölcsejébe.

És hogyha meghalok, ohajtásom csak egy,
Barátim, tőletek:
Hogy engem a mellé a kedves kisleány
Mellé temessetek.
Mik voltak álmaink, majd minden éjfelen
Elmondjuk ott egymásnak,
S egyszerre indulunk, ha ébresztő szava
Zeng a föltámadásnak.

Pest, 1845. január-február

JÁTSZIK ÖREG FÖLDÜNK...

Játszik öreg földünk
Fiatal sugarával a napnak;

Pajkos enyelgés közt
Egymásnak csókokat adnak.

A Duna hullámin,
Bércén, völgyén a vidéknek,
Tornyokon, ablakokon,
Mindenhol csókjaik égnek.

Oly jókedvü a nap
Jöttén; jókedvü lementén,
Mintha nem is látná
Sírhalmodat, édes Etelkém!

Pest, 1845. január-február

KÉKET MUTATNAK MÉG...

Kéket mutatnak még a távol erdő
Virító fáin a zöld levelek?
Tajtékzik még a Duna, mint szilaj mén?
Ha vakmerő harcosként rajt teremvén,
Kergetni kezdi őt a fergeteg.

Pirúl a szép menyasszony még, a hajnal?
Ha vőlegényét várja, a napot;
S harmatkönyűket sír még a bús özvegy,
Az éj? midőn a csillagokhoz fölmegy,
És látja a sok árva magzatot.

Megmérhetetlen látköröm volt egykor,
Hanem most már nem látom ezeket:
Az a kis domb, mely kedvesem takarja,
Rám nézve kél átláthatlan magasra,
S elrejt előlem földet és eget.

Pest, 1845. január-február

HA ÉLETÉBEN...

Ha életében nem szerettem volna
A szőke fürtök kedves gyermekét:
Övé leendett életem, szerelmem,
Midőn halotti ágyon feküvék.

Mi szép, mi szép volt a halotti ágyon!
Mint hajnalban ha fényes hattyu száll,
Mint tiszta hó a téli rózsaszálon:
Lengett fölötte a fehér halál.

Pest, 1845. január-február

E SZOBÁBAN KÜSZKÖDÖTT...

E szobában küszködött az
Élet és halál fölötte,
Míg az élet
Őt a szépet,
Őt a kedvest, elvesztette.

E szobában siratám őt
Könnyeimnek tengerével:
- Szenvedésem
Avvagy létem
E tengert mért nem nyelé el! -

E szobában lesz lakásom;
Édes kín lesz laknom itten,
Itten laknom,
Őt láthatnom
Mindig éber emlékimben.

Egy kivánatom leszen, ha
E szobából el kell menni;
Az, hogy engem
Akkor innen
Szent Mihály lova vigyen ki.

Pest, 1845. január-február

A HÓ, A HOLT FÖLD TÉLI SZEMFEDŐJE

A hó, a holt föld téli szemfedője,
Az éjen át
A temetőre
Leszállt.
A nap
Hideg sugára
Néz komoran
Le a halottak puszta országára.

Nem enged a hó a nagy temetőben,
Csak egyedűl
Etelke sírja
Körűl;
De itt
Sem a napfénytől,
Hanem szemem,
Síró szememnek szakadó könnyétől.

Pest, 1845. január-február

MIDŐN NAGYON BÁNT...

Midőn nagyon bánt a vad fájdalom,
A várost, a világot elhagyom,
S oda megyek ki, hol az emberek
Napestig mélyen alva fekszenek,
De ha az óra éj felére jár,
S felhők közt búsong sárga holdsugár:
A szendergőknek álma megszakad,
S elhagyják mély, sötét tanyájokat,
S fehér ruhában járnak tétova,
Mig hajnalt hirdet a kakas szava.
Idemegyek, a temetőbe, én
Fájdalmaimnak vészes éjjelén,
S ha itten, drága sírhalmom felett
Könyűimnek forrása megered,
És a könyűkhöz sóhajom vegyűl:
Fájdalmam lassacskán lecsendesűl.

*

Akkor leszek ám még majd csendesen,
Ha melléd fekszem, édes kedvesem!

Pest, 1845. január-február

TIZENKETTŐT ÜTÖTT AZ ÓRA...

Tizenkettőt ütött az óra,
Fölébredék a harangszóra,
És ím sötét szobámban egy
Fehér alak
Föl- és lemegy...
Te vagy, te vagy, kit annyit vártalak,
Te vagy, boldogságom fájának
Idő előtt lehullt gyümölcse!
Jer, karjaim kitárva állnak,
S kész ajkam, hogy csókját ajkadra hintse,
Jer, elröpűlt kedves galambom!...
De szólt a lyányka halk, fájdalmas hangon:
„Megállj, megállj! előbb megkeresem
Elvesztett életem;
Lásd, élet nélkül ott a sírban
Fekünni olyan szomorú dolog:
Ott oly sötét és oly hideg van...
Én újra élni akarok;
Megkeresem
Elvesztett életem.
Nincs nálad?
Add vissza, kérlek, hogyha megtaláltad.” -
Oh nincs az nálam,
Meg nem találtam,

Meg nem találtam drága életed!
De hogyha az enyém kell: íme vedd!...
S átadni akarám
Tulajdon éltem,
De már a látomány
Eltűnt az éjben.

Pest, 1845. január-február

ANYÁM, ANYÁM...

Anyám, anyám, oh
Legjobb s legboldogtalanabb anya!
Nincs hát reményed,
Mit a fösvény való beváltana?

Kiküldözéd, mint
Galambját Nóé, a reményeket;
De teljesűlés
Zöld ágával meg egy sem érkezett.

Végső reményed:
Ha majd halálod meg fog hűteni,
Fölmelegítnek
Még egyszer gyermeked hő könnyei.

Szegény anyám te!
Ez a vigasztalás sem jut neked;
Elsírta könnyeit
Szerelmesének sírján gyermeked.

Pest, 1845. január-február

HIÁBA VÁRLAK HÁT..

Hiába várlak hát ezentúl?
Megsiratott szép gyermekem!
Meg nem jelensz többé nekem?
Mint eddig gyakran megjelentél
Szobámban csöndes éjeken.

Eljő az éj, eljő az éjfél;
Mi haszna jő? nem jő veled.
Nem látom lengő szellemed,
S reményem eltörött szárnyával
Födöm be bágyadt szememet.

Hová levél? miért maradsz el?
Örökre kedves szép leány!
Hervadt orcám ijeszt talán?
Ne félj, ne félj hervadt orcámtól:
Érted levék oly halovány.

Oh jőj fel egyszer még sirodból,
Mindennél drágább árnyalak!
Csak hogy még egyszer lássalak;
Aztán mondd, hogy terhedre van búm,
S többé nem háborítalak.

Pest, 1845. január-február

FÜGG MÁR A LANT...

Függ már a lant megérintetlenűl,
Mellyel keservemet elénekeltem,
Keservem, érted, a sír börtönének
Örök rabjává záratott szerelmem.

Ott függ a lant megérintetlenűl,
S ha megpendűl a méla nyúgalomban:
Az nem az összes hangszernek zenéje,
Egy-egy húr hangja csak, mely kettépattan.

Pest, 1845. január-február

VAHOT SÁNDORHOZ

Szent a költő lantja.
A föld működését
Csillagtáborából
Őrszemekkel néző
Isten adománya;
Ő beszél a rezgő
Húrok énekében,
Majd vigasztalólag,
Majd pedig fenyítve.
Mint a nép erénye
Elvetett magvából
Vagy konkolyt arat, vagy
Tántorodva lép a
Nemesebb törekvés
Tiszta ösvényéről
A lealjasúlás
Iszapos gödrébe.
Szent a költő lantja,
És nekem nagyon fájt
Látnom, hogy van olyan,
És hogy nem kevés van,
Aki e szentséghez
Nem fél vakmerően
Nyúlni szennyes ujjal,
S hogy csak fényes álarc
Sok költő beszéde,
Mely sötét szivének

Foltjait takarja.
Szebb örömeimnek
Napja volt azon nap,
Melyben a te kebled
Rejtekében láttam,
S láthatám, hogy benned
Egy a költő s ember,
Hogy dalod s dalodnak
Kútforrása, szíved,
Tiszta egyaránt, mint
A nap és sugára.
Bizalommal adtam
Kezemet baráti
Szorításra, és te
Vissza nem taszítád;
S ha Etelke meghűlt
Szíve ott alant nem
Porlanék a sírnak
Hold- és csillagatlan
Éjjelében: ah, ugy
Tán nemcsak barátod
Lettem volna egykor.
Megtörtént!... a multat
A jelen keserve,
A jelen siralma
Vissza nem teremti.
Enyhítsd legalább te,
Enyhítsd a barátság
Balzsamolajával
Veszteségem sebjét,
És ne bánd, ha olykor
Elmerengve csüggök
Bámuló szemekkel
Hitvesednek arcán,
Oh, ne bánd, barátom!
Hamvadó testvére,
A szegény Etelke
Elvesztett vonásit
Keresem csak ottan;
S ha lelek közűlök
Bárminő kevést is:
A reménynek eldőlt
Tündércsarnokából
Szent ereklyeképen
Tartom emlékimnek
Drága kincstárában,
S őrzöm a felejtés
Eltörlő kezétől,
Mint a megfagyástól

Őrzi a világot
A meleg verőfény.

Pest, 1845. január

A VILÁG ÉS ÉN

Megvetésem és utálatomnak
Hitvány tárgya, ember a neved!
A természet söpredéke vagy te,
S nem király a természet felett.
A teremtés legutósó napján
Alkotott az isten tégedet,
Elfáradt már ekkor a munkában,
S így jelessé nem teremthetett.

Szeretélek téged egykor, s szívem
Veled hű szövetséget köte,
Megvetésem és utálatom lett
E szövetség kettős gyermeke;
Jól ismerlek, te nem érdemelsz mást,
Nem, mint megvetést s utálatot...
Szolgazsarnok! vagy nyalod más talpát,
Avvagy talpad mással nyalatod.

S azt hiszed tán, te nyomoru pára!
Mint te, én is olyan rab vagyok?
Azt hiszed, hogy én dicséretedre
Vagy gyalázatodra hallgatok?
Azt hiszed, hogy tettben és irásban
Engem aggódásnak férge rág,
És szorongva kérdezem magamban:
Mit fog erre szólni a világ?

Hidd, ha jónak látod; ámde tudd meg:
Én nem függök tőled semmiben,
Amily útat választott magának
Lelkem, rajta egyenest megyen.
És ha tetszik engem fölemelned,
Ám emelj föl, mint bálványodat;
Ha fölültetsz fejed tetejére,
Majd kirúgom szolgafogadat!

Pest, 1845. január

KÖLTŐ LENNI VAGY NEM LENNI

Légy átkozott, te átkos pillanat,
Melyben fogantatám,
S te, melyben kínnal a kín emberének,
Költőnek szűlt anyám!
Oh költészet, te a

Gyanútalan szív csalfa pókhálója,
És azután foglyodnak
Oly irgalomtalan fojtogatója!

Véremből már te oly sokat szivál,
Mérges fulánku pók!
De szálaid bármilyetén kuszáltak,
Még elszaggathatók.
Letépem azokat,
Bármint keresztülszőtték-fonták szívem,
S ha összenőttenek már:
Ugy velök együtt szívem is kitépem!

De véremből e gyilkos férget én
Többé nem hizlalom,
Ugyis, mi lenne a kiszívott, elfolyt
Vérért a jutalom?
Dicsőség legfölebb,
Ez a szem fényét elvakító semmi;
És még az is nagy kérdés:
E semmi is fog-e jutalmam lenni?

Széles folyódon úszom ezután,
Oh mindennapiság!
Ballagsz velem majd, és csendes folyásod
Sziklák közé nem vág.
Nem lesz hirem, nevem,
Tán a boldogság karjai sem várnak,
De lesz mégis nyugalmam,
S a nyúgalom fele a boldogságnak.

És elnémuljak mindörökre hát?
Egy hangszer életem;
E hangszer ép még, s azt, mint elromlottat,
A szögre föltegyem?
Hallgasson örömem?
Ne légyen hangja többé fájdalmamnak?
Hallgathat-e a tenger,
Midőn hullámin szélvészek rohannak?

Nem, költészet, nem hagylak el soha,
Mert nem hagyhatlak el!
Táplálni foglak a gyötört kebelnek
Legforróbb vérivel.
Nem bánom: tépj, eméssz,
Másoktól meghallgattatást sem várok,
Azért éneklek, költök,
Mig végső csep vérem ki nem szivárog.

Pest, 1845. február

ELFOJTOTT KÖNNYEK

Úgy sírhatnék!... megbántott valami,
Nagyon megbántott, mondhatatlanul.
És a felhővel a lélek rokon:
Megkönnyebbűl, midőn esője hull.

De én nem sírok, nem szivelhetem,
Megfogadám, hogy többé nem sírok.
El, könnyek!... szívem úgyis oly üres,
Megfértek benne, odafolyjatok.

Pest, 1845. február

HÍR

Mi hát az a hír, a költőnek híre?
Hogy annyi a bolondja és irígye?
Van-e, van-e, ki nem sovárg utána?
Van-e, van-e, kinek az nem bálványa?
S méltán! a hír fönséges terebély fa,
Királyi széknél pompásabb árnyéka,
Zöld ágait ki századokra nyujtja,
Rontó enyészet vésze nem fog rajta,
S hozzá magzatjai a késő világnak
Zarándokolni áhítattal járnak.
Oh szép, oh szép a hír borostyánfája!
Nem is csoda, ha hervadás nem bántja,
Hiszen tövét a meggyilkolt boldogság
Kiontott vére és könyűi mossák.

Pest, 1845. február

TÉLI VILÁG

Megölte valaki magát,
Az hozta ezt a rút időt.
Fuj a szél, táncol a tányér
A borbélyműhelyek előtt.
Hol a boldogság mostanában?
Barátságos meleg szobában.

A napszámos, napszámosné
Tuskót fűrészel és hasít;
Daróc pólyában gyermekök
A szélvésszel versenyt visít.
Hol a boldogság mostanában?
Barátságos meleg szobában.

Jár nagy léptekkel föl s alá
A katona az őrhelyen,
És számlálgatja lépteit;
Kínjában mást mit is tegyen?
Hol a boldogság mostanában?
Barátságos meleg szobában.

A hosszulábu drótostót
Kopott gubáját cepeli;
Az orra érett paprika,
S hidegtől folynak könnyei.
Hol a boldogság mostanában?
Barátságos meleg szobában.

Barangol a vándorszinész
Egy falutól a másikig;
Meleg ruhája nincs ugyan,
De mindazáltal éhezik.
Hol a boldogság mostanában?
Barátságos meleg szobában.

Hát a cigány?... vacog foga
A rongyos sátorok alatt;
Kopogtat a szél és bemegy,
Bár a cigány nem szól: szabad!
Hol a boldogság mostanában?
Barátságos meleg szobában.

Megölte valaki magát,
Az hozta ezt a rút időt.
Fuj a szél, táncol a tányér
a borbélyműhelyek előtt.
Hol a boldogság mostanában?
Barátságos meleg szobában.

Pest, 1845. február

A TORONYBAN DELET HARANGOZNAK...

A toronyban delet harangoznak,
A fejem tetejére süt a nap.
Hej, ha olyan közel volna sírom,
Mint amilyen rövid az árnyékom.

Kihozta az ebédet a gyerek;
Amint látom, egy kis bort is küldtek.
Be savanyú!... de csak kiürítem;
hiszen még savanyúbb az életem.

Élet, élet, áldástalan élet!
Számadásod velem mikor végzed?
Mikor mondod: menj isten hirével,
Porladozzál porló szeretőddel!

Pest, 1845. február-március

ÍGY IS JÓ

Megkopott a mentém préme,
A sarkantyúm rozsdás, görbe,
Nincs a kucsmám félrecsapva,
Nincs a bajszom kipödörve.

Így is jó ily bús legénynek,
Akit elhagyott rózsája,
És lement a földbe mélyen,
Hogy ne is nézhessek rája.

Pest, 1845. február-március

GYORS A MADÁR, GYORS A SZÉLVÉSZ...

Gyors a madár, gyors a szélvész,
Gyors a villám;
Hanem az alföldi betyár
Még gyorsabb ám!

Ma őkelme csikót szerez
Kecskeméten,
Szentmártonnál aznap át is
Megy a réven.

Holnap a csikót eladja
Fehérváron,
Eladja, még újat is lop
E vásáron.

Holnapután már valahol
Becskereken
Lovagol egy karcsu fakón:
A deresen.

Pest, 1845. február-március

PIROSLIK A KECSKERÁGÓ...

Piroslik a kecskerágó
Szőlő árka mellett.
Az árokban tehéncsordás
Kutyája megellett.

Tehéncsordás, vízbe ne hányd
A kutyakölyköket!
Tudod-e, hogy sok legénynek
Tetszik feleséged?

Alattomban környékezik
Házad a legények;
Uszítsd rájok a kutyákat.
Majd mikor felnőnek.

Pest, 1845. február-március

KICSAPOTT A FOLYÓ...

Kicsapott a folyó,
Vízben úszik a táj.
Túl a vizen lakol,
Édes rózsám, ne várj.
Elvitte az árvíz
A töltést, a hidat;
Amott megy a hidból
Az utósó darab.

Magam egy halomról
Nézek át a vizen;
A vízen keresztül
Galamb száll sebesen.
Nem is tudom ugyan:
Galamb-e igazán,
Ami ott száll... vagy az
Én sohajtásom tán?

Pest, 1845. február-március

PEST

Hiába, Pest csak Pest, tagadhatatlan!
S én Pestnek mindig jóbarátja voltam,
És ahol csak kell, hát pártját fogom.
Volt itt nekem sok kellemes napom.
Kivált h' az utcán kóborolhatok:
Az angyaloknál boldogabb vagyok.
Egy óriáskigyó bámészkodásom,
Végighuzódik a népsokaságon.
S aztán itt minden olyan érdekes,
A sziv örömében csak ugy repes.
A vargainasok pofozkodása,
A bérkocsiknak embergázolása,
A zsebmetszők, a pörölő kofák
Az embert mind igen mulattatják.
S azt kell még látni, hogyha szép időben
Sétára kél a tarkabarka nőnem;
Mi szépek ők, mi szépek, teringette,
Elől kifestve és hátul kitömve.
Hát ahol a dicső arszlánok járnak!
Azt nevezem aztán baromvásárnak.

Pest, 1845. február-március

ORBÁN

Komor, mogorva férfiú
Volt Orbán,
Bár oly vidám hajnal pirult
Az orrán.
De hisz mogorva ép azért
Volt Orbán,
Mert oly vidám hajnal pirult
Az orrán.

Oka egyébiránt maga
Volt Orbán,
Hogy oly vidám hajnal pirult
Az orrán.
Temérdek borfélét ivott
Meg Orbán,
Vidám hajnal azért pirult
Az orrán.

Pest, 1845. február-március

A SORSHOZ

Egyet mondok, sors, kettő lesz belőle:
Nekem csak egy leány szerelmit add,
S érette én átengedem cserébe
Minden, de minden... adósságomat.

Pest, 1845. február-március

A NAP

Mi az a nap? mi az a nap?
Nem is nap az tulajdonkép.
Ugyan mi hát?... hát semmi más,
Mint egy nagy szappanbuborék.

Valami óriásfiú
Kifúja reggel keleten,
S szétpattan este nyúgaton. -
És ez minden nap így megyen.

Pest, 1845. február-március

MULATSÁG KÖZBEN

Most már mulassatok, kedves barátim.
Az én mulatságomnak vége van;
A tréfaságok, az elmés beszédek,
Az ének, a bor, mind haszontalan.

Az embernek mért is van gondolatja?
Lássátok, én olyan bolond vagyok:
Mikor legvígabb a jelen, jövőbe
Ragadnak rögtön a gondolatok.

Az a jövő! az a kegyetlen szélvész,
Mely szétzilál bennünket, szerteszét;
S lesz-e azontúl még találkozásunk?
Vagy halljuk-e csak egymásnak hirét?

Igen, halljuk, majd elbeszéli a hír:
Ez és ez nyugszik... odalenn...
Haszontalan história az élet!
Miért is van, vagy mért nem végtelen?

Pest, 1845. február-március

ROSZ VERSEIMRŐL

Tán én nem tudnék írni
Mindig jó verseket?
De szívem főerénye
Az emberszeretet.

Valóban!... már pedig ha
Mindig csak jót irok,
Mivé lennének úgy a
Szegény kritikusok?

Időnként valamicske
Ezeknek is csak kell,
S ők minden hulladékot
Gyönyörrel falnak fel.

Rágódjanak szegények,
Csak élősködjenek!
Hiszen, ha nem csalódom,
Tán ők is emberek.

Pest, 1845. február-március

AZOKHOZ AZ ÉN JÓ PESTI PAJTÁSAIMHOZ

Hah, börtönöm ajtaja megnyilt,
- Nem börtön-e a hivatal? -
Csókolgat a drága szabadság
Édes, tüzes ajkaival.
De lelkem hová lett?... merre, o lélek,
Szárnyad suhogási merre vivének?

Mi messze, mi messze röpülsz már,
Végetlen előtted az ut;
Hiába suhanna utánad
A fecske, nyomodba se' jut.

El lelkem után a messze világba!...
De vissza mi tart? szív, monddsza, mi bánta?

Távozni! e gondolat úgy fáj,
Úgy fáj nekem... és mi okért?
Volt itt szeretőm, hanem az már
A sírhalom éjibe tért.
És nem vagyok én már senki barátja.
E puszta üres szót lelkem utálja.

Pajtásaim! értetek a bú;
Elhagyni, fiúk, titeket,
Ez fáj nekem, ez szomorít el,
Ez ver kebelembe sebet...
De nem! mi vigadtunk minden időben,
Igy hát szomorú a búcsu se légyen.

Föl, cimboraság, vigalomra,
S pogány legyen a vigalom:
A bút kiürült poharakkal
Kegyetlenül üssük agyon,
Hogy, majd ha jön a sor kézszoritásra,
Őt könnyre fakadni senki ne lássa!

Pest, 1845. március végén

MI KÉK AZ ÉG!

Mi kék
Az ég!
Mi zöld
A föld!
Zöld föld felett, kék ég alatt a
Hangos pacsírta fütyörész:
Dalával a napot kicsalta,
A nap rá gyönyörködve néz.

Mi kék
Az ég!
Mi zöld
A föld!
Zöld a föld, kék az ég, tavasz van...
És én oly sült bolond vagyok,
Hogy idebenn a szűk szobában
Kadenciákat faragok!

Eperjes, 1845. április

KI A SZABADBA!

Ki a szabadba, látni a tavaszt,
Meglátni a természet szinpadát!

Az operákban ki gyönyörködik?
Majd hallhat ott kinn kedves operát.

A természetnek pompás szinpadán
A primadonna a kis fülmile;
Ki volna, énekesnők! köztetek
Merész: versenyre kelni ővele?

Megannyi páholy mindenik bokor,
Amelyben űlnek ifju ibolyák,
Miként figyelmes hölgyek... hallgatván
A primadonna csattogó dalát.

És minden hallgat, és minden figyel,
És minden a legforróbb érzelem...
A kősziklák, e vén kritikusok,
Maradnak csak kopáran, hidegen.

Eperjes, 1845. április

MAGYARORSZÁG

Te sem termettél ám szakácsnak,
Magyarország, édes hazám!
A sűlt egy részét nyersen hagynád,
S elégetnéd más oldalán.
Mig egyfelől boldog lakóid
Megfúlnak a bőség miatt:
Hát másfelől meg éhhalállal
Megy sírba sok szegény fiad.

Eperjes, 1845. április

MI BŰVÖSBÁJOS HANG...

Mi bővösbájos hang?
Völgyben csendült meg ünnep-est harangja?
Mely a buzgó falut
Imádkozásra szentegyházba vonja;

Vagy lelkem álmaiban
Cseng édesbús emléke a lyánykának?
Ki szép és ifju volt
S kinek sírjára könnyeim folyának.

Eperjes, 1845. április

FELSÜLÉS

Ebédre hítak. Elfogadtam
A meghivást nagy szívesen,
Nem az ebédre nézve,

Hanem mert vettem észre,
Hogy köztünk szép lyány is leszen.

S volt szép lyány, mégpedig milyen szép!
Könnyű lehellet termete,
Fehér egén szemének
Sötétkék napok égtek...
De ez nem tartozik ide.

Csak hogy szép lyányka volt, nagyon szép,
S én őt tüstént megszeretém.
„Kigyúlt indúlatommal
Ebéd után azonnal
Kirontok!” így elmélkedém.

Ebéd alatt erősen szítam
A szíverősítő italt,
Hogy a nagy pillanatban
Majd annál biztosabban
Vívhassam ki a diadalt.

De hah, a szíverősítő ugy
Megerősíté szívemet,
Hogy, az erőből aztán
Lábamban nem maradván,
Kirontanom nem lehetett.

Eperjes, 1845. április

AZ ERDEI LAK

Költői verseny Kerényi és Tompával

Mint a szív az első szerelemnek titkát,
Rejti a kis kunyhót bércek koszorúja;
Meg nem árt erőtlen szalmafödelének,
Ha dühét a szélvész e vidékre fúja.

Szalmafödelét beárnyékozza hűsen
Susogó erdőség rezgő lombozatja,
Min magát a vígan fütyölő rigófaj
És a búsan búgó vadgalamb ringatja.

Mint a kergetett őz, fut le gyors futással
Kis patak magasról a völgy mélységébe;
Kétfelől virágok, mint kacér leánykák,
Kandikálnak a víz fényes tűkörébe.

S a viráglyánykákhoz jőnek az imádók,
Égő szenvedéllyel jőnek a vadméhek,
S élveznek szerelmet. Hej, de sok megjárja!
Vízbehullás vége részeg örömének.

A nap és a szellő szánakozva nézi;
Levelet hajít le a szellő, számára,

És ha fennűl már ez életmentő sajkán,
Megszárítja szárnyát a jó nap sugára.

A hegyek tetőin duzzadó emlőkkel
Jár az anyakecske gödölyéi mellett.
Kikerűlt ettől s a vadméhektől mindig,
Mi a kunyhó kicsiny asztalára kellett.

S búgó vadgalamb és fütyölő rigófaj
Nem félnek, hogy őket csalják lépvesszőre...
Önmagáról tudja e lak népe, milyen
Édes a szabadság tiszta levegője.

Nincsen itten rabság, nincsen itten urkény,
Mely parancsolatját mennydörögve adja;
Csak az égiháborúnak zeng koronként
Istentiszteletre buzdító szózatja.

És az isten jó, ő nem soká haragszik:
A dorgáló felhők torkait bezárván,
Újolag mosolyg... a megengesztelődött
Isten mosolygása: tündöklő szivárvány.

Eperjes, 1845. április

VAN A NAGY ALFÖLDÖN CSÁRDA SOK...

Van a nagy alföldön csárda sok.
Azok közt, akiket én tudok,
Legkülönösebb a Betekints -
Ennek széles földön párja nincs.

Menni akar, de csak dűledez,
Mint ivója, kiben sok a szesz!
Födele is félre van csapva,
Mint a részeg ember kalapja.

Késmárk, 1845. május 3.

PARIPÁMNAK AZ Ő SZÍNE FAKÓ...

Paripámnak az ő színe fakó,
Szőre, mint a vert arany, ragyogó;
Paripámnak az ő neve Csillag,
Gyors a lába, mint a hullócsillag.

Hej szép lovam, hej jó lovam, fakó!
Hol az egyik lábadról a patkó?
Hadd vigyelek, lovam, a kovácshoz,
Azután majd vígy el a rózsámhoz.

Hej, tüzes a kovácsnak a szene,
De tüzesebb rózsámnak a szeme.
Hej, lágy a vas a kovács szenétől,
Lágyabb szivem a rózsám szemétől.

Igló, 1845. május

FRESCO-RITORNELL

Mihelyt megpillantottalak, menyecske,
Bordám alatt ez a kis húsdarab
Ugrálni kezdett, mint sziklán a kecske.

Azóta mellem folyton égő katlan,
S a láng mindig tovább, tovább harap...
Csak te ne volnál oly meggyujthatatlan!

Kebled fehérlő, mint az alabastrom,
De búm sötét, mint holmi ócska klastrom,
S csak a halál lesz dúlt szivemre flastrom.

Igló, 1845. május

EGY ASSZONYI ÁLLATHOZ

Megláttuk egymás és a szerelem
Mindkettőnk szívében lobbot vetett,
Fölösleges volt minden vallomás,
Értők a kölcsönös tekintetet.
Alig mult egy nap, már csókoltalak.
S te visszacsókolál és ölelél.
Te is leány vagy, édes angyalom,
Egy szikrával sem jobb a többinél.

Miként folyammá nő a kis patak,
S miként tengerbe vész el a folyam:
Szerelmem akkép napról-napra nőtt,
S lett végre tenger, mély, határtalan.
Láttam pirúló arcod hajnalán,
Hogy boldogságom napja ujra kél.
Te is leány vagy, édes angyalom,
Egy szikrával sem jobb a többinél.

Boldogságomnak napja ujra kelt.
Boldogság napja volt égő szived,
Amely szemedbe szállt, s onnan reám
Elolvasztó sugárokat vetett.
Minő boldogság volt, ha háborgó,
Fölindult kebleden pihentetél!
Te is leány vagy, édes angyalom,
Egy szikrával sem jobb a többinél.

Együttlétünknek végső napja jött.
Tán mindörökre válandók valánk;
De gondolám, nyugtatva magamat:
Vár még egy este boldogsága ránk.
Az este eljött. Épen bál vala,
Te bálba mentél, hozzám nem jövél.

Te is leány vagy, édes angyalom.
Egy szikrával sem jobb a többinél.

Igló, 1845. május

A. B. EMLÉKKÖNYVÉBE

Kalmáridőket élünk mostanában,
Egy pénzdarabnak nézik a világot,
S ha a világ pénz, a költő mi rajta?
A költő - mondják - hasztalan penész csak.
Pedig a költő a királyi kép a
Világ tallérján... nem, királyi kép sem!
Ő a tallérnak csengő, tiszta hangja,
Szép szellemrésze a hitvány anyagnak. -
Légy büszke rá, hogy költőnek születtél.

Vár-Gedő, 1845. június 1-13. között

P.....Y VILMA KISASSZONYHOZ

Ifju szivecskéd legelőször játsza
A szerelemnek szép játékait.
Gyönyör nekem e játék láthatása,
Nem én vagyok bár, akit boldogit.

Ki is ne volna lelkesült néző ott,
Hol a sziv első mozdulásra kél?
Nem olyan-é ez, mintha rózsabokrot,
Virító rózsabokrot ráz a szél?

Az égő szív, ez a rózsának bokra,
Lengő fuvalmak érzeményei,
S hull a bokorról a halvány arcokra
Piros levél, ha a szél lengeti.

Ha szép orcádat ekkép égni látom,
Oh lyányka, szíved érzeményitül:
Derűl kissé az én sötét világom,
Mit szerelemnek napja elkerül.

Költőkebelnek nem szolgál szerencse;
Tudod szerelmem bús történetét:
Volt életemnek egy királyi kincse,
Koldús vagyok, mert azt eltemeték.

Szempilláidnak fekete virágán
A részvét könnyharmatja reszketett,
Midőn előtted szívemet kitárám
És elbeszélém e történetet.

Ekkor, leányka, jó leányka, téged
Édestestvéreműl fogadtalak.
Kössük meg ezt a drága szövetséget
Egy csókkal, Vilmám, és én áldalak.

Különben is te voltál, aki mondád,
Hogy megcsókolni a költőt szabad;
Szép állításod, lyányka, teljesítsd hát:
Tedd ajkaimra testvércsókodat!

Losonc, 1845. június 14-22. között

A VARRÓLEÁNY

Varróleány a szeretőm,
Azaz, hogy én őt szeretem,
Oly fennhangon kiáltja ezt
Vadúl ugrándozó szivem,
Hogy semmi kétség benne. -
Bolondos egy história talán;
De már egyéb nincs hátra;
Szeress te is, te szép varróleány!

Szép vagy, de szép orcáidat
Az ember addig nézi csak,
Amíg nem látja sugarát
Lelked dicső villáminak.
Minden szavad egy villám,
Mely szem fényét ölő szikrákat hány;
Nem ismerem még párod
Az elmésségben, szép varróleány!

S azonkivűl hogy tündökölsz
Az elmésség sugáriban:
Ki oly könnyen megbukhatál.
Erényednek közhíre van.
Elmés vagy, mint az ördög,
S jó, mint az angyal... hogyne hajtanám
Meg térdeim előtted,
Te szép, elmés, te jó varróleány!

Meghajtom íme térdemet,
Emelj föl engem szívedig;
Ennél följebb nem vágyok én,
Hisz ott a menny, a hetedik.
Itt várok térdepelve,
Ruházd a „szerető” cimet reám,
Vagy varrd meg szemfedőmet,
Ha nem szeretsz, te szép varróleány!

Losonc, 1845. június 15-22. között

MESSZE VÁNDOROLTAM...

Messze vándoroltam, elhunyt édes lelkem,
De mindig, mindenütt, ahol jártam-keltem,

Bánatos emléked, mint egy sötét fátyol
Huzódott utánam sírodnak halmátol.

Visszajöttem hozzád. Csókot nem adhattam
Nyájas idvezletül; mélyen vagy alattam.
Lehajtom fejemet árvafűz módjára,
Nem lágy kebledre, de kemény fejfádra.

Játszanak ujjaim, nem szőke hajaddal,
Tán már hamvaidból sarjadt fűszálakkal;
És hallok suttogást, nem kedves ajkadét,
Hallom suttogni csak a temető szelét.

Ekképen merengek sírod csendes halmán,
A lefolyt időre nyugodtan gondolván.
Nyugodt már kebelem. Fájdalmam szélvésze
Kitombolt, elzúgott, megszűnt, elenyésze.

Alvó tenger a mult. Halálod a kőszirt,
Amelyen reményim sajkája kettétört,
Ez a durva kőszirt most már olyan szépen
Áll a látkör végén a kék messzeségben;

És állani fog az szemem előtt váltig.
Szívemen lesz képed, Etelkém, halálig!
Függni fog szívemen képed, mint domború
Sírodnak fejfáján e hervadt koszorú.

Pest, 1845. június 25.

SZERELEMVÁGY

Szeretnék már szeretni újolag...
Mit ér a kert, ha rózsát nem terem?
Ha szerelemmel nem diszeskedik,
Mit ér az élet, ifjuság nekem?

Szerettem én, s csak búját érezém
A szerelemnek mind ez ideig,
S e bú mindennél édesebb vala,
Mire szivem csak emlékezhetik.

Oh istenem, ha gyötrelmében is
Ily boldogító már a szerelem:
Hát akkor még minő lehet, ha a
Szívben szelíd moslygással pihen!

Lelkem bolyongó, hontalan madár,
Keresve száll: fészkét hol rakja meg?
Hol a leányszív, amely megnyilik
Tanyát ohajtó érzeményinek?

De bár szeretni vágyok újolag,
A holt leánykát nem feledtem el...

A hegytetőn még űl a téli hó,
Midőn tövében már virág fesel.

Pest, 1845. június 25. - július 10. között

EGY SZÉP HÖLGY EMLÉKE

Ládámat tolvajtól nem féltem én,
Mert oly üres, mint sok tudós feje.
Szivemben hordom kincseim... szivem
Sok szép emlék kincsével van tele.

Ah, mon dieu, ha végiggondolom
Egy gőzhajói útazásomat:
Minő boldogság!... útitársamúl
Egy gyönyörűséges szép hölgy akadt.

Hölgyek körűl én szégyenlős vagyok,
Előbb tehát csak némán bámulám;
Elszántam végre magamat, mivel
Oly nyájasan pillantgatott reám.

Kitudtam a beszélgetés között,
Hogy ő német szinésznő s Pestre mén...
Hohó, szinésznő, már kész a kaland!
Háborgó szívvel ezt gondoltam én.

S ebédre mentünk. Az ebédnél a
Szép hölgy bevágott vagy két itce bort.
Hanem dicséretére mondhatom:
Nem is látszott meg rajta, hogy ivott.

Pest, 1845. június 25. - július 10. között

RÉG VERI MÁR A MAGYART A TEREMTŐ...

Rég veri már a magyart a teremtő,
Azt sem tudja: milyen lesz a jövendő?
Lesz-e még ezen a földön jó napja?
Örüljön-e, búsuljon-e? nem tudja.

De ha isten bút adott e nemzetnek,
Azt is adott, mivel a bút ölje meg.
Hol terem több jó bor és több szép leány,
Mint itt, belül Magyarország határán?

Leányt ide, leányt az én ölembe!
Hadd szorítsam két kezemmel szivemre,
Hadd szíjam ki édes lelkét csókommal.
Vessek számot sok keserű bajommal.

Hát az a bor? hej, a borral ide már;
Sírja belém piros könnyét a pohár!
Piros könnye tüzes, mint istennyila,
A kialudt életet is meggyujtja.

Te meg, cigány, húzd rá, majd kifizetem;
De úgy húzd, hogy megrepedjen a szivem.
Repedjen meg örömébe’, bujába’...
Igy vigad a magyar ember, hiába!

Pest, 1845. június 25. - július 10. között

LÍLIOM PETI

Líliom Peti volt ám csak
A derék legény!
Alig akadt volna párja
A föld kerekén.

Emberül megűlt ő minden
Paripa hátán;
Le nem vetette volna a
Hétfejű sárkány.

Amennyi bor öt más embert
Döntött volna meg:
Annyi még jóformán meg se
Kottyant Petinek.

S ahol vele elvágtatott
Gyors paripája,
Majd megveszett a falusi
Lyányság utána.

De nyakravalója lett a
Hóhér kötele...
Mért? azért, mert Angyal Bandi
Lelke bújt bele.

Pest, 1845. június 25. -július 10. között

HOLDVILÁGOS ÉJ

A hold az égen egy ezüst lant,
Megannyi húr a sugarak;
A hold ezüst lantján a szellők
Szellemkezekkel játszanak.

Egy faluhoz közelg a vándor,
Egyúttal költő is talán?
Mert úgy elandalodva csügg a
Holdon s elömlő sugarán.

Megy, megy tovább a méla vándor,
S eléri végre a falut;
A faluban csend, néma csend van,
Népsége régen elaludt.

A kántor háza kapujánál
Szép hajadon leány zokog;

Az este hűs... ő pongyolában...
Reszketnek a gyöngéd tagok.

A vándor arra ballag és szól:
„Mi lelt, mi lelt, szép hajadon?
Felelj, legszebbik holdsugár te,
Segíthetek-e bajodon?

Hűségtelen kedvest siratsz tán?
Ha én lehetnék kedvesed,
Olyan lennék, hogy a világ még
Nem láta oly hűségeset.

Légy holdvilágom, szép leányka!
S nem bánom: a sors bármit ad;
Legyen örök éj létem... csak hogy
Örökké lássam holdamat!”

Igy szólt a vándor lelkesedve,
De a leányka nem felel;
Csak áll és némán nehezíti
Kis kendejét könyűivel.

A hold a kántor szobájába
Sugárait most beveti;
A kántor, a lyány részeg apja,
Benn feleségét döngeti.

Hatvan, 1845. július 10-12. között

FEKETE KENYÉR

Miért aggódol, lelkem jó anyám,
Hogy kenyeretek barna, e miatt?
Hisz meglehet: ha nincs idehaza,
Tán fehérebb kenyérrel él fiad.
De semmi az! csak add elém, anyám,
Bármilyen barna is az a kenyér.
Itthon sokkal jobb ízü énnekem
A fekete, mint máshol a fehér.

Szalkszentmárton, 1845. július 13-21. között

BÚCSU KUNSZENTMIKLÓSTÓL

Szól a kakas innen-onnan
Viradóra.
Kivígadtunk, takarodjunk
Nyugovóra.
Hej, ennek a mai napnak
Nagy az ára...
T’om: sokáig fáj belé a -
Fáj belé a kezem szára.

Fáj az én jobbkezem szára
Véghetetlen,
Mert nagyon sok telt palackot
Emelgettem.
De ha fáj is a karom, tán
Utójára
Fölbirom még e palackot -
E palackot... bucsuzásra.

Ki veled, bor, ki veled, bor,
Az üvegből!
Telesírom könnyeimmel
Két szememből;
De magam sem tudom én, hogy
Majd az benne
Fájdalomnak vagy örömnek -
Vagy örömnek lesz-e könnye?

Mostanában a keblemnek
Megtelése
Fájdalomnak és örömnek
Vegyülése.
Az örömem onnan ered,
Mert itt voltam;
El kell mennem: innen ered -
Innen ered a fájdalmam.

Kiskunsági Szentmiklósnak
Ifju népe!
Benyitottál a szivemnek
Közepébe;
Hej, pedig e szivközép, ez
Szentek szente,
Nem sok ember fordult meg még -
Fordult meg még eddig benne.

De kinek meg helyet adtam
Egyszer itt benn,
Az ugyan ki soha többé
Nem megy innen.
Ezután úgy nézzetek hát
A szemembe:
Rabok vagytok mindörökre -
Mindörökre a szivembe'!

Hát közöttetek, ha újra
Visszatérek,
Lesz emléke e barátság
Ünnepének?
Ünnep volt ez, a barátság
Szép ünnepje,
Nem is hiszem, hogy valaki -
Hogy valaki elfeledje.

Mostanáig itt vígadtunk
Tennap déltül,
Nem csoda hát, ha kissé a
Fejem szédül...
De azért jól tudom ám, hogy
Mit miveltünk?
Ettünk, ittunk, táncot jártunk -
Táncot jártunk, énekeltünk.

Ilyen a magyar mulatság,
Már hiába!
Ha iszik, hát jár a nyelve,
Jár a lába.
Hej, csak oly gyors lenne honja
Haladása,
Mint lábának, hogyha táncol -
Hogyha táncol, a mozgása!

Hanem hiszen száz szónak is
Egy a vége:
Legyen rajtatok, barátim,
Áldás, béke.
Legyen oly vig mindhalálig
A pályátok,
Amily vígak valamennyin -
Valamennyin ma valátok!

... Hej ha volna ősz; elszállna
Már a gólya;
Mennék én is már, ha még egy
Szóm nem vóna.
Kimondjam-e vagy ne mondjam?
Eh, kimondom;
Mit szóltok rá, mit nem szóltok -
Mit nem szóltok, semmi gondom.

Amott virít Szentmiklósnak
Egy rózsája...
Hej csak soha ne is néztem
Volna rája!
Vagy ha már megbűvölt édes
Arculatja:
Hadd lennék én, aki őtet -
Aki őtet leszakasztja!

Kunszentmiklós, 1845. június 23.

A HONDERÜHÖZ

Oh Honderü, te Lázárok Lázára,
Te csak nevednek két bötüje vagy,
Nevednek vagy csak két végső bötűje...
Huzd meg magad, nehogy tovább ragadj.

E két bötű elől, hátúl olvasva
Egyformán mondja meg mi-léted.
De én becsüllek! mert hisz aranyával
Fizetted egykor költeményimet.

Oh Honderü, te olyan szemtelen vagy,
Mint Kecskemétnek piacán a légy;
Egyébiránt alávalóbb a légynél:
Az még röpül, te csuszva, mászva mégy.
De minden ember nem néz láb alá, majd
Elgázolnak... vigyázz, mondom neked!
Javad kivánom! mert hisz aranyával
Fizetted egykor költeményimet.

Oh Honderü, mi aztán a jutalmad
E sok jeles tulajdonságidért?
Hiába, olyan a világ, mint régen:
Az érdem becsüléséhez nem ért.
Lám annyi útál tégedet, ki a hont
Ha nem deríted is, de dőrited.
Szegény! Sajnállak... mert hisz aranyával
Fizetted egykor költeményimet.

De, Honderü, te vélem összetűztél,
Te általad váltig karmoltatom...
Mióta van, hogy meri ingerelni
A hős oroszlánt a hitvány majom?...
... De megbocsátok, hogy muzsámat mostan
Oly irgalmatlanúl becsméreled;
Hisz aranyával fizetéd, s fizetnéd
Most is (ha adnám) költeményimet.

Pest, 1845. augusztus elején

KÉPZETEM

Még mit nem mondanak!
Hogy az én képzetem
Alant jár, magasra
Föl nem röpíthetem.
Lent jár a föld szinén,
Ha ugy tartja kedve,
Sőt a föld alá is
Van gyakran sülyedve;
Mint buvár, sülyed a
Mélységek mélyére,
A legmélyebb tenger:
A szív fenekére.
De ha mondom neki:
„Szállj a magasra fel!”
Felszáll s a légben mint
Pacsira, énekel.

S ha ekkor biztatom:
„Még följebb, képzetem!”
Vele a sasokat
Rendre megkergetem.
A sas mind elfárad,
De nem fárad ő el,
Egy utat kezd a leg-
Magasabb felhővel.
És a felhőknek sem
Társa ő sokáig,
Egyenest fölfelé
Tör az ég boltjáig,
És ha ekkor épen
Napfogyatkozás van:
Az elsötétedett
Nap mellett elsuhan,
Elsuhan mellette,
Egyet pillant rája,
S megkerűl a napnak
Elveszett pompája.
És az én képzetem
Még ekkor sem pihen,
Hanem a legfelső
Csillagzaton terem,
S ott, hol már megszűnik
Az isten világa,
Uj világot alkot
Mindenhatósága - -

Pest, 1845. augusztus elején

GYALÁZATOS VILÁG

Gyalázatos világ! mit nem gondolsz ki még?
Hogy szívemet sebezd...
De mért panaszlanék?
Hisz ami megtörtént: mind, mind várhattam ezt.
Az én pályám nem mindennapi pálya,
S ki új utat tör: gaz és tüske várja.

Uj pályámon paréj, tövis közt gázolok;
De megyek egyaránt,
Bár fájdalmas dolog,
Ha sziszegő kigyók mérges fulánkja bánt.
(Az én utamban sok a kígyófészek
S hogy eltiporjam, én beléje lépek!)

Jó, hogy sebemre az ég orvosságot ad.
Keblem varázsfüve
A büszke öntudat,
Mely tőlem már oly sok fájdalmat elveve.

Ha ez nem volna, a kígyók marása
Eddig szivemnek közepében ásna.

Mardossatok csak hát, ti kígyófajzatok!
Eltiprom köztetek,
Kit eltiporhatok,
S akit nem: azt majd az idő gyilkolja meg;
Mert az idő a jobb lelkek segéde,
Kiáll ezeknek védelmezésére.

Idő, hű gyámolóm! benned megbízhatom,
Ha úton-útfelen
Sárral dobáltatom...
Ha senki nem lesz is, leszesz te majd velem;
Amelyet a szennyes világ dobott rám,
Megtisztitod te majd a sártul orcám!

Pest, 1845. augusztus

EGY HAJFÜRTHÖZ

Barna lyányka szép fejéről
Kaptam e hajfürtöt én.
Én s e fürt együtt pihentünk
A leányka kebelén.

A bucsúnak órájában
Adta emlékül nekem;
A bucsú órája óta
Mindig itt volt szívemen.

Oh ha nézem e hajfürtöt:
Minden perc eszembe jut,
Melyben a boldogság szárnyán
Mennybe nyilt előttem ut;

A letűnt szerelmi órák
Körülöttem lengenek,
Mint vidám csillagsugáros
Túlvilági szellemek.

Nézlek, nézlek, drága hajfürt.
Hosszan nézlek tégedet,
Aki üdvem holt idejét
A sírból kivezeted.

Hosszan függenek terajtad,
Oh szép hajfürt, e szemek,
Hosszan... hosszan... és... utószor...
Minthogy már... mást szeretek.

Pest, 1845. augusztus

SZÉP VIDÉKNEK SZÉPSÉGES LEÁNYA...

Szép vidéknek szépséges leánya!
Eszem azt a gyönyörű szemed -
Gyönyörű? nem! csak azért sem az, mert
Hazugságban hagytál engemet.

Hányszor mondtam, hányszor irtam én meg,
Hogy már láttam tiszta kék eget!
S ez hazugság, mert nem láttam addig,
Míg nem láttam a te szemedet.

Vetted észre? mily hosszan merengtem
S milyen áhitattal szemeden?
Áhitattal függtem rajta, mint a
Haldokló szent a feszűleten.

S te valóban megváltóm lehetnél,
Mindazáltal nem halnál te meg:
Holt, hideg fán nem függnél... ölelned
Kéne élő, égő keblemet...

Mit beszélek? mit mondtam?... szerelmet
Tőled én nem, oh, nem várhatok!
Szerelemmel a szegény költőre
Áldást hozni melyik lányka fog?

Mert szegénynek alkotá az isten
A költőt, s tán rendén is van ez:
Tarka, pompás toll nem ékesíti
A madárt sem, amely zengedez.

Igy a költő egyszerűségében
Képes-e lyányt meghódítani?
Tündökölni vágynak a leányok,
S méltán... ők a föld csillagjai.

Te, leányka, az én csillagom vagy,
S tőlem senki nem tilthatja meg:
Ha keblemre nem tűzhetlek is, hogy
Szemeimmel ne kisérjelek.

Fog kisérni szemeim világa,
Fog kisérni vándorútamon.
A távolból ha nem melegítesz:
Legalább nézz rám, szép csillagom!

Pest, 1845. augusztus

MEGTEREMTÉD LELKEM ÚJ VILÁGÁT...

Megteremtéd lelkem új világát,
Szerelem dicső világa ez!
Hálából e szív, örök tüzével,
Istenséged szent oltára lesz.

Oh leányka, ha te nem szeretsz is,
Engedd meg, hogy szerethesselek,
Mert különben köztem s a világ közt
Megszakadnak minden kötelek.

Vad, sötét föld keblem birodalma,
Fejedelme gyűlölő harag,
Harcban állok a nagy mindenséggel -
Szeretetre csak képed marad.

Képed a fény, az egyetlenegy fény,
Mely keblemnek éjjelébe jár,
Mint a rabhoz, földalatti börtön
Kisded ablakán, a napsugár.

Én szeretlek! bár tudom: mily rém a
Nem viszonzott szerelem baja;
De kit annyi rém gyötör, szivemnek
Könnyű lesz ezt is megszoknia.

Nem viszonzott szerelem keserve!
Türelemmel hordom terhedet,
Mint az istenember a keresztfát,
Melyen aztán megfeszittetett.

Pest, 1845. augusztus

ÉJ VAN...

Éj van, csend és nyúgalomnak éje,
A magas menny holdas, csillagos;
Szőke gyermek, kékszemű kökényfa,
Drágagyöngyöm! mit csinálsz te most?

Engem édes álmak környekeznek,
De nem alszom, ébren álmodom.
Minden álmam egy fényes királyság,
S koronája te vagy, angyalom!

Be szeretném most, ha lopni tudnék,
A lopás bármily rút lelki folt!
Meglopnám az álmak kincstárát, hogy
Gazdagítsam a szegény valót.

Pest, 1845. augusztus

FÉLRE MOSTAN...

Félre mostan, hagyjatok magamra,
Hagyjatok, ti régi cimborák!
Nem látjátok, hogy mi lett belőlem?
Címerem most rózsa s nem borág.

Szerelemnek katonája lettem...
A lant, a dal töltött fegyverem,

Töltés benne forró érzeményem,
Boldog én! ha a csatát nyerem.

Oh, ha nyernék, istenem, ha nyernék...
Tündérország, mely előttem áll;
Sikerüljön ezt bevennem: akkor
Én leendek a tündérkirály!

Pest, 1845. augusztus

ABLAKODBÓL HOGYHA...

Ablakodból hogyha kitekintesz:
Kertet látsz csak, kertet és eget.
(Adja isten, hogy legyen hasonló
E látmányhoz teljes életed!)

Képzelem: mily boldog vagy, leányka,
Hogy körűled ilyen kert virít.
Jaj, de e kert sokkal boldogabb még,
Mert beléje néznek szemeid.

Gödöllő, 1845. augusztus

NÁLA VOLTAM...

Nála voltam, a kedves leánynál.
Nála voltam, ismét eljövék.
Honn vagyok... honn? nem tudom. Szédűlök.
Kereng velem a föld és az ég.

Oh, mi szép, mi jó vagy te, leányka,
Szép és jó s oly lelkes honleány!
Te hazám leglelkesebb leánya,
Te hazám nemtője vagy talán.

Lyányka, neked költőt kell szeretned,
Más nem méltó birni tégedet,
Nem méltó más erre, mert hazát ugy,
Mint a költő, senki nem szeret.

Mit tegyek? szólj, üdvem gyöngyvirága,
Mit tegyek? hogy megnyerhesselek.
Kész vagyok, kész mindent elkövetni,
Mindent, hogy megérdemeljelek.

De ha semmit nem tennék is, lyányka,
Érdemetlen nem vagyok reád:
Szerelemért csupán szerelem kell,
S én szeretlek, mint te a hazát!

Pest, 1845. augusztus

VASÁRNAP VOLT...

Vasárnap volt. Nem felejtem én el
E napot. Lenn a kertben valánk.
Néztelek.. te bokrétát kötöttél,
A nap jókedvvel mosolyga ránk.

És midőn elkészült a bokréta,
Általadtad - oh, meglepetés! -
Általadtad azt nekem, leányka...
E gyönyörre minden szó kevés!

Általadtad nekem a bokrétát,
Most is itt van az szivem felett;
S ha fölhajtod egykor szemfedőmet,
Akkor is még szívemen leled.

Higgy nekem, hogy szívem és bokrétád
Egy időben, együtt hamvad el...
Milyen édesen fog majd pihenni
Ő alatta e fáradt kebel!

S amig élek, addig paizsom lesz.
Oly szükséges nekem a paizs!
Most merészen állok ki, ha mindjárt
Az egész föld ostromolna is.

Rágalom, gúny, ármány, balszerencse
Szórhatnak rám millió nyilat:
Szánakozva nézem ellenségim
E tündér virágpaizs alatt.

Buda, 1845. augusztus

DRÁGA ORVOS ÚR...

„Drága orvos úr!” szólék eszemhez,
„Látogassa meg csak szívemet;
Látogassa meg, kérem... roszul van...
És gyógyítsa ki, ha még lehet.

Nagy bizalma van szivemnek önben,
Mert ön már többször segíte rajt.
De siessen, kérem, csak siessen,
Még talán elűzheti a bajt.”

És az ész, ez a jó háziorvos,
Nem késett, hanem lesietett,
És megrémült és fejét csóválta,
Meglátván a vérző beteget;

S így kiálta föl: „Fiatalember,
Mit cselekszik ön, az istenért?
Sebe mélyebb s szélesb a Dunánál -
Mért is nem vigyáz magára, mért?

De legyünk csak egy kis türelemmel,
Még talán... talán segíthetek.”
Szóla, és a sebet megvizsgálván,
Abba balzsamot csepegtetett.

„Ah!” felelt a szív, „ön a reménynek
Balzsamát használja?... hagyjon föl...
Kínom szörnyü... gyógyuljak, vagy haljak!...
A reménység sem gyógyit, sem öl.”

Pest, 1845. augusztus

HOL VAN OLY NAGY PUSZTASÁG...

Hol van oly nagy pusztaság, mint keblem?
Oh, e puszta oly határtalan!
Jobbra, balra terméketlen föld, csak
Közepében egy élőfa van.

S hol van olyan nagy élőfa, mint ez?
Árnyat az egész világra vet!
Tudjátok: mi e roppant fa keblem
Pusztájában?... ez a gyűlölet.

El fog dőlni e világborító
Fa, ha majd egy órjás megjelen.
E világborító fát eldöntő
Óriás a boldog szerelem.

Pest, 1845. augusztus

SÍRBA TETTÉK...

Sírba tették első szeretőmet.
Búm e síréj holdvilága volt.
Uj szerelmem, mint nap, jött ez éjre
Fölkelt a nap... halványúl a hold.

Pest, 1845. augusztus

NŐ SZERELMEM...

Nő szerelmem, egyre nő, pedig már
Végtelen tengerré árada.
És amint nő: szaporodik benne
A szörnyeknek rémes tábora.

És ha benne a rémek mozognak,
És ha rajta szélvész vágtatott:
Föl az égre csap szilaj hulláma,
S lemos onnan minden csillagot.

És mi kelti e vihart?... az eszme:
Ha te, lyányka, nem lennél enyém!

Iszonyú ez éj és e sötétség
S villám benne égő agyvelőm.

Oh, az ily perc helyett egy öröklét
A pokolban áldás volna rám!...
Múl a vész, a tenger csendesül, ha
Ezt az eszmét elzavarhatám.

Csendesűl a tenger és lesímul,
És a tengerpartra lépek én,
S ott remények erdejében járok;
Oh, mi szép zöld erdő a remény!

A remények szép zöld erdejében
Két galamb ül s búg egy ág felett,
S én, lyánykám, azt gondolom: jövőben
E galambpár én leszek veled!

Pest, 1845. augusztus

MEG NE ÍTÉLJ...

Meg ne ítélj a találkozásról,
Mely közöttünk a legelső volt!
Mint magát ekkor viselte nyelvem:
Az nem mindig olyan néma, holt.

Ajkaimról hallhatják gyakorta
A beszéd megáradt folyamát,
S közbe-közbe tréfa úszik árján,
Mint enyelgő csónakos-család.

De midőn tevéled összejöttem,
Ajkamon szó, hang meg nem jelent.
Fergeteg ha van keletkezőben:
Megelőzi temetői csend.

Fergeteg volt itt keletkezőben,
Fergetegre készült kebelem,
S az kitört már... ontja villámlását,
Mennydörgését a vad szerelem.

Zúg, süvölt és szaggat és ront és bont
Bennem a föllázadt fergeteg...
De tűröm; tán egykor, mint szivárványt,
Látom majd viszonszerelmedet.

Pest, 1845. augusztus

VOLTAK SOKKAL JELESEBBEK...

Voltak sokkal jelesebbek, mint én,
Hírök mégis elfelejtve már.
Hát tirátok, dalaim, tirátok
A jövendőben vajjon mi vár?

Éltek-e ti még akkor, midőn már
Én fölöttem fűvek lengenek?
Úgy, miként a lantnak húrja, mely, ha
Elszakad, még aztán is zeneg.

Nem bánom, ha, amit eddig irtam,
Nem bánom, ha mindaz elenyész;
Csak amit tehozzád írok, lyányka,
Ezt ne bántsa elmulási vész.

S én hiszem, hogy ezt idő nem bántja:
Szent lesz minden hozzád írt dalom,
Mert hisz azok a mennyből erednek,
Kék szemedből, szőke angyalom!

Pest, 1845. augusztus

VADONERDŐ A VILÁG...

Vadonerdő a világ körűlem,
Oly sötét, oly éktelen vadon!
Benne járok én, elfáradt vándor;
Éj van és az útat nem tudom.

Egy kicsiny fény rezg amott előttem
Ágak-bogak gyér nyilásin át;
Te vagy az, te szeretett leányka,
Követem fényednek sugarát.

Vajjon e fény mécsvilág-e - ahol
Nyughatom majd - egy csöndes tanyán?
Vagy csalóka bolygótűz csak, amely
Temetőbe... sírba visz talán?

Pest, 1845. augusztus

NINCS JOGOM, HOGY...

Nincs jogom, hogy féltselek, leányka,
Mert hiszen nem is vagy még enyém;
Néha mégis szerelemféltés, e
Legborzasztóbb mennykő üt belém.

Elsötétül a világ ilyenkor...
Elsötétül? nem, sőt meggyulad...
Végitélet van... az alkotó az
Angyalokkal trombitát fuvat.

Harsog az arkangyal trombitája...
Agyvelőm reng... szerteszét szakad...
Mert reám igy dörg le az itélet:
A te sorsod örök kárhozat!

Szalkszentmárton, 1845. aug. 20. - szept. 8. között

SZÁZ ALAKBA...

Száz alakba öltözik szerelmem,
Száz alakban képzel tégedet.
Majd sziget vagy s vívó szenvedélyem
Mint szilaj folyam fut körüled.

Máskor ismét, édes kedvesem, hogy
Szentegyház vagy, én azt gondolom,
És szerelmem mint repkény huzódik
Fölfelé a szentegyház-falon.

Néha gazdag útas vagy s szerelmem
Mint az útonálló megrohan,
Néha meg mint jámbor alamizsnás
Lép elédbe alázatosan.

Majd a Kárpát vagy, s én ott a felhő,
S mennydörgéssel ostromlom szived.
Majd meg rózsalomb vagy, s én körűled
Csalogányként zengek éneket.

Im, szerelmem ekkép változik, de
Soha meg nem szűnik, mindig él,
S nem gyöngül, ha néha szelidebb is...
Gyakran csendes a folyó, de mély!

Szalkszentmárton, 1845. aug. 20. - szept. 8. között

MEGVALLOM, HOGY...

Megvallom, hogy én az iskolában
Rest tanúló voltam, szörnyü rest.
Légy tanítóm, jó leányka, tőled
Majd tanúlok édesörömest.

S okvetetlen tőled kell tanulnom,
Amit mostan tudni akarok,
Nem tanulják azt az iskolában,
Nem tudják azt a professzorok.

Nos, leányka, lész-e hát tanítóm?
Kell-e tőlem a professzorság?
Azt szeretném én csak megtanulni:
Mit tesz az a szó, hogy „boldogság”?

Nem kerűl ám sok fáradságodba,
Ne gondold; csak egy kis percig vársz...
Szólnod sem kell... minek?... egy tekintet
Mindent oly szépen megmagyaráz.

Szalkszentmárton, 1845. aug. 20. - szept. 8. között

ÁLMAIMBAN GYAKRAN...

Álmaimban gyakran látogatsz meg,
Életemnek legszebb álma te!
Onnan van, mert rajzolásit elmém
Minden este véled végzi be.

Te vagy elmém végső gondolatja,
Mielőtt bezárkozik szemem,
Igy az égen, mielőtt az éj jön,
A szép alkony mindig ott terem.

Hej, leányka, akarod-e tudni:
Álmaimnak foglalatja mi?
Rövid az, de oly szép!... látlak téged
Szerelemmel rám mosolygani.

Ha ez igy van, mint álmodni szoktam,
Ha szeretsz tán engem, oh leány!
Add tudtomra, kérlek, hogy ne légyen
Boldogságom álomkép csupán.

De ha nincs igy, oh, ha nem szeretsz, s tán
Kebled értem soha nem hevül:
Akkor... akkor legjobb lesz alunnom
És álmodnom véghetetlenül.

Kérem istent, hogy ne ébresszen föl
Az ítéletkor se engemet;
Jobb itt lenn csak álmodnom, hogy bírlak,
Mint a mennyben lennem nélküled!

Szalkszentmárton, 1845. aug. 20. - szept. 8. között

SZERELEMNEK LOBOGÓJA...

Szerelemnek lobogója szívem,
Érte két szellem viaskodik;
Rémes a harc és mindennap eltart
Kora regtől késő alkonyig.

Egyik szellem, hófehér ruhába
Öltözködve, a vidám remény;
Másik szellem a mogorva kétség,
Öltözködve hollófeketén.

Egyre vínak, és nem tudhatom még:
Győzedelmes melyikök lehet?
Attól tartok, hogy kettészakítják
E szerelmi zászlót, szívemet!

Szalkszentmárton, 1845. aug. 20. - szept. 8. között

ALACSONY KIS HÁZ...

Alacsony kis ház az én lakásom;
A tiéd magas, nagy palota.
Jaj nekem, jaj énnekem, leányka,
Nem emelkedhetem én oda...

De miért ne egyesülhetnénk mi?
Énhozzám le mért ne hajlanál?
Le a völgybe tér a hegy patakja,
S az égről a nap a földre száll.

Igy, mint a nap földre száll az égről,
És a völgybe hegyről a patak:
Palotádból, lelkem szép galambja,
Szállj le hozzám, hogy birhassalak!

Én hiszem, hogy boldogabb lennél te
Itt lenn nálam, mintsem odafenn.
A magasban hűvös levegő van,
A tavasz legszebb a völgyeken.

Szép tavasz vár, ha lejősz, leányka,
Szerelemnek ékes tavasza;
Nem mulandó e tavasz viránya,
Mint az, melyet a május hoza.

A mezőkre jő az ősz és hervaszt,
Ahol látja a virágokat.
Titkos, rejtett kert szivem szerelme,
A hervasztó ősz rá nem akad.

Kell-é e kert, lyányka, és lejősz-e
Hajlékomba?... szűk s kicsinke bár:
Oh azért megférünk benne ketten,
Mint fészkében a páros madár.

Jőj le, lyányka, nem törődöm azzal,
Ha otthagyod minden ékszered...
Mért is volna rajtad ékszer? úgyis
Elhomályosítja azt szived.

Szalkszentmárton, 1845. aug. 20. - szept. 8. között

MIHELYEST MEGLÁTTALAK...

Mihelyest megláttalak, leányka,
Én azonnal megszerettelek.
Látásodkor úgy jártam, mint a fa,
Amelyet a villám gyujta meg.

Fa valék én, egy kiszáradott fa,
Melynek lombja szertehulla rég.
Most örűlök rajta, hogy az voltam,
Mert a száraz fa legjobban ég.

Szalkszentmárton, 1845. aug. 20. - szept. 8. között

LYÁNYKA, MIKOR...

Lyányka, mikor úgy együtt sétáltunk,
Én nem szóltam és te hallgatál.
Hej! ha tudnám, be sokért nem adnám,
Hogy te ekkor min gondolkozál?

Én csak ilyenféléket gondoltam,
Hogy... izé... bizony már nem tudom:
Mit gondoltam? - csak hogy volt temérdek
Gyönyörűséges gondolatom.

Minden eszmém tündércsengetyű volt,
Mely bűbájosan csilingele,
Bájosan,... de némely'k olyan búsan,
Hogy szivem majd megrepedt bele!

Pest, 1845. augusztus

A VILÁGTÓL ELVONULVA...

A világtól elvonulva élni
Egy csöndes kis házfödél alatt,
Elvonulva, lyányka, véled élni...
Oh mily szép, mily édes gondolat!

Itt szeretném hagyni a világot,
Mely ugysem más, mint egy csatatér,
Harcolunk s mi harcaink jutalma?
Legfölebb is tán egy kis babér.

És ezért küszködjem én örökké?
S megvagdalni hagyjam lelkemet?
A babér csak elfödi sebünket,
Elfödi, de nem gyógyítja meg.

Tedd kezembe kezedet, leányka,
S ahová vezetsz: megyek veled;
Oh de messze menjünk, hogy ne lássam
Távolról se a csatahelyet.

Messze menjünk és sebes léptekkel,
Hogy minket ne érjen majd utol
Mult időm emléke, e madár, mely
Harcaimról oly búsan dalol.

Pest, 1845. augusztus

AMIÓTA SZERELEMBE...

Amióta szerelembe estem,
Igazán, hogy féleszű vagyok.

Szemkötősdit játszanak fejemben
S falnak mennek a gondolatok.

Nem csoda, ha olyasmit teszek, mit
Józanan tőlem nem láttatok.
Amit szinte szégyenlek kivallni:
A tükörbe is pillantgatok.

Reggel sokszor jó estét kivánok,
És jó reggelt, hogyha este van.
Isten hozott! mondom a menőnek,
S annak, aki jő: élj boldogan!

Tollam gyakran a porzóba mártom,
A tintát meg porzónak veszem.
S mindez hagyján! de mikor szájamba
A szivar tüzes végét teszem...

Erre aztán elmondhatni ám, hogy
Valóságos szerelem sebe.
Te miattad kaptam, lyányka... illő
Volna, hogy csókod gyógyítsa be!

Szalkszentmárton, 1845. aug. 20. - szept. 8. között

SOHASEM VOLT AZ SZERELMES...

Sohasem volt az szerelmes, aki
Mondja, hogy rabság a szerelem.
Szárnyat ád ő, és nem rabbilincset,
Szárnyat ád ő... azt adott nekem.

S a madárnak nincsen olyan szárnya,
Mint minőt a szerelem növeszt.
El sem kezdem oly parányisággal,
Mint a föld, hogy átröpüljem ezt.

Szállok én az angyalok kertébe,
Föl az égre, pillantás alatt,
S koszorúba fűzöm ott e kertnek
Lángrózsáit, a csillagokat.

Majd ez égi fény borít el, majd az
Alvilágnak éjszakája föd...
Szállok és egy pillanatban látok
Istent s mennyet, poklot s ördögöt.

Nincsen itt tér, nincsen itt időköz,
Hogyha szárnyam fölkerekedik;
A világnak megteremtésétől
Szállok a végső itéletig.

S így ha mennyet és poklot bejárok:
A pokolban ami gyötrelem
És a mennyben ami üdvesség van,
Egy percben mindazt átérezem.

Szalkszentmárton, 1845. aug. 20. - szept. 8. között

A BOKRÉTÁT, MELYET...

A bokrétát, melyet nekem adtál,
Háromszin szalaggal kötted át.
Szereted te a hazának színeit,
Lyányka, mert szereted a hazát.

Adok én is három szint cserébe:
A zöld színnek vedd reményimet,
A fehérnek halovány orcámat,
A pirosnak vérző szívemet.

Szalkszentmárton, 1845. aug. 20. - szept. 8. között

FA LESZEK, HA...

Fa leszek, ha fának vagy virága.
Ha harmat vagy: én virág leszek.
Harmat leszek, ha te napsugár vagy...
Csak, hogy lényink egyesüljenek.

Ha, leányka, te vagy a mennyország:
Akkor én csillagá változom.
Ha, leányka, te vagy a pokol: (hogy
Egyesüljünk) én elkárhozom.

Szalkszentmárton, 1845. aug. 20. - szept. 8. között

ŐSZI REGGEL JÁROK...

Őszi reggel járok a szabadban,
De hiába nézek szerteszét;
Sűrü ködnek fátyolában a táj,
A toronynak látni csak hegyét.

A természet elhagyott szentegyház;
Nincsen benne buzgó népe már:
A virágok... s hallgat orgonája,
Hallgat a sok énekesmadár.

A természet néma szentegyháza
Fölzajlik még egyszer az idén
- A tavasznak mintegy viszhangjául -
A szüretnek megjövetelén.

A szüret víg, kellemes mulatság.
Gyakran ekkép sóhajtott szivem:
Be szeretnék én is szüretelni,
Mért nincs nekem is szőlőhegyem?...

Most beérném egyetlen gerezddel,
Egy egész szőlőhegy nem epeszt;

Hej, beérném én veled, leányka,
Te legszebb, legédesebb gerezd!

Szalkszentmárton, 1845. aug. 20. - szept. 8. között

HÁBORÚVAL ÁLMODÁM...

Háborúval álmodám az éjjel,
Háborúba hítták a magyart;
Fölhivó jelül, mint hajdanában,
Országszerte járt a véres kard.

S fölriadt a véres kard láttára,
Akinek csak egy csepp vére volt.
A szabadság drága koszorúja,
Nem hitvány pénz volt a harci zsold.

Épen e nap volt menyegzőnk napja,
Az enyém, leányka, s a tiéd;
S én, hogy haljak a honért, elhagytam
Házasságunk első éjjelét.

Úgye, lyányka, a menyegző napján
Menni és meghalni, szörnyű vég?
És mégis, ha rákerülne a sor,
Ugy tennék, mint álmomban tevék.

Szalkszentmárton, 1845. aug. 20. - szept. 8. között

ÉLETEM MOST...

Életem most egyetlen kivánság:
Megnyerhetni, lyányka, szívedet!
Néha mégis csaknem azt ohajtom:
Vajha ne szeretnél engemet.

Azt hiszem, hogy sorsom a tiéddel
Összekötni vétek volna tán;
Az enyém oly boldogtalan, oly bús,
A tiéd oly boldog, oly vidám!

Berekesszem a szelíd galambot
Vérszomjas vadállatok közé?
Tengerekre, vészes tengerekre
A kicsiny sajkát vezessem-é?

Nem járnál-e ugy mellettem, lyányka,
Mint ott a galamb s a sajka jár?
Megbirnád-e a balsorsot? melyet
Én megbírok, mert megszoktam már...

Csak szeress te engemet, leányka,
Szenvedésim tudni sem fogod.
Nem borúl el soha én miattam,
Nem borúl el fényes homlokod.

Megkiméllek bánatomtól téged,
Mint a föld a napot, kedvesét.
Víg, derült ő, s ha lenyugszik a nap:
Akkor lesz csak szomorú, sötét.

Szalkszentmárton, 1845. aug. 20. - szept. 8. között

A LETARLOTT...

A letarlott, megsárgult vidéken
Szomorúan űl az őszi köd...
Mult időmnek szomorú emléke
Őszi ködként ült szivem fölött.

Feljön a nap fényes arculatja
És eloszlik a szomoru köd...
Fényes arcod megláttam, leányka,
S világosság lett szívem fölött.

Oh, de, lyányka, ugy ne tégy, mint a nap,
Mely azért veré el a ködöt,
Csak azért, hogy tisztán lássék: milyen
Hervadás van a világ fölött.

Szalkszentmárton, 1845. aug. 20. - szept. 8. között

HA AZ ISTEN...

Ha az isten ekkép szólna hozzám:
„Fiam, én neked megengedem,
Hogy ugy halj meg, mint magadnak tetszik.”
Erre kérném akkor istenem:

Legyen ősz, de szép, szelíd, derült ősz,
Sárga lombon fényes napsugár;
Sárga lomb közt zengje végdalát egy
A tavasztól elmaradt madár.

S valamint az őszi természetre
A halál jön észrevétlenül:
Énreám is így jőjön... csak akkor
Vegyem észre, ha mellettem ül.

Ekkor, mint a lombon a madárka,
Zengjem én is el végdalomat
Bűvös hangon, mely le a sziveknek
Fenekére s föl az égbe hat.

És ha vége a varázséneknek:
Ajkaimat egy csók zárja be,
A te csókod, szőke szép leány, te
Földi lények legdicsőbbike! -

De ha ezt nem engedné az isten,
Kérném akkor, hogy tavasz legyen,

Harc tavasza, hol rózsák teremnek,
Véres rózsák, férfikebleken.

S lelkesítve zengjenek a harcok
Csalogányai, a trombiták,
Ott legyek, s az én szivemből szinte
Nőjön egy halálos vérvirág.

S ha ledőlök ekkor paripámról:
Ajkaimat egy csók zárja be,
A te csókod, te szép szabadság, te
Égi lények legdicsőbbike!

Szalkszentmárton, 1845. aug. 20. - szept. 8. között

ELNÉMULT A FERGETEG...

Elnémult a fergeteg süvöltő
Hárfájának zordon éneke.
Nyúgodt a táj, mint az arc, mely küzdött
A halállal s már kiszenvede.

Oly szelíd, szép őszi délután van!
Itt-ott látni csak kis felleget;
A viharból ugy maradt meg ez, mint
Bús időkből az emlékezet.

A faluknak bádogtornyait a
Nap sugári megaranyozák;
Délibábak távol tengerében
Mint hajók lebegnek a tanyák.

Áttekintek a nagy láthatáron,
Rónaság ez, völgy- és hegytelen.
Szívem is most ily végetlen róna...
Nincsen benne más, csak szerelem.

Szívem olyan tele szerelemmel,
Hogy terhétől csaknem elesik.
Ugy vagyok, mint a fa, melynek ága
Alig birja dús gyümölcseit.

Szívem így, megtelve szerelemmel,
Egy pohár, amely csordultig áll...
Drága bor!... s ha a lyány porba önti?
Kár lesz... inkább idd ki te, halál!

Szalkszentmárton, 1845. aug. 20. - szept. 8. között

ARCKÉPEMMEL...

Arcképemmel, lelkem arcképével
Ajándékozlak meg tégedet.
Nem bánom, ha senkinek sem tetszik,
Csak neked tessék, lyánykám, neked!

Lelkem egy könyv, amely mindig nyitva,
Olvashatja, ki mellette jár.
Olvassák is - a sok forgatásban
Össze is van az szaggatva már.

Lelkem gyűrü, egy acélgyürű; de
Láthatsz benne drágaköveket.
Legnagyobb, legszebb ezen kövek közt
Egy gyémánt, a tiszta becsület.

Lelkem oszlop, egy kősziklaoszlop,
Mely soha meg nem rendíttetett,
Nem reszket... csak egy, csak egy esetben:
Hogyha rászáll szép tekinteted.

Lelkem felhő, egy haragvó felhő,
Gyakran ontja a villámokat;
De, leányka, te ne félj! - a villám
Tölgyeket sujt, nem virágokat.

Lelkem Illés próféta, a mennybe
Száll a dicsőség lángszekerén...
Híj öledbe, lyányka, s lángszekérről
És mennyországról lemondok én!

Szalkszentmárton, 1845. aug. 20. - szept. 8. között

AVVAGY ÉN MÁR SOHA...

Avvagy én már soha meg nem nyugszom?
Mindörökké tart e lelki harc?
Oh leányka, e véget nem érő
Kínozással, mondd, hogy mit akarsz?

Mert te kínzasz, mert te gyötresz engem,
Pedig én meg nem bántottalak;
Vagy talán az megbántás előtted,
Hogy szeretlek, hogy imádalak?

És ezért kell oly sokat szenvednem,
Oly sokat, amennyit csak lehet!
Szívemet megvesztegetted, lyányka,
Hogy örökké verjen engemet.

S ezelőtt még, ha reggeltül estig
Gyötörtettem is a kínpadon:
Az enyém volt a pihentető éj;
Most sem éjem többé, sem napom!

Mint galamb száll én felém az álom,
De reám nem édesgethetem:
A galamb félénk madár... tovább száll...
Elriasztja dobogó szivem.

Kérlek, lyányka, parancsolj szivemnek,
Csendesítsd le e vad pártütőt,
Nehogy egyszer a kétségb'esésnek
Óráján keresztüllőjem őt!

Szalkszentmárton, 1845. aug. 20. - szept. 8. között

AZT HIVÉM, HOGY...

Azt hivém, hogy csak az emberek közt
Van irigység és kajánkodás.
Csalatkoztam! mert amilyen a föld,
Ott fenn az ég egy cseppel se' más.

Földön, égen nincs valódi béke;
Örökös harc, örökös zavar.
Mint a földön, épenúgy az égen
Minden csak uralkodni akar.

A nap és éj háborút viselnek,
Hol az egyik, hol a másik nyér.
Mi a hajnal és az alkony?... a nap
S éj közötti harcban elfolyt vér.

És mi a hold? egy zsarnok király ő,
És jobbágyai a csillagok.
És a jobbágy, ki nagyon tündöklik?
Jaj neki, mert számüzetni fog.

Hány jobbágyát számüzé e zsarnok!
Minden éjjel hull alá nehány...
Tán te is így fényedért az égből
Száműzött csillag vagy, szép leány?

Szalkszentmárton, 1845. aug. 20. - szept. 8. között

MESSZE ESTEM...

Messze estem, oh lyánykám, beszédes
Szemeidnek szép sugáritól...
(Szemeidből jóság és vidámság,
E kedves két égi gyermek szól.)

Messze estem tőled, oh, te szép lyány.
Te aranyba foglalt drágakő!
De a nap, hol majd elédbe állok,
Ez a nagy nap nemsokára jő.

Nagy lesz e nap, sorsomat határzó,
Mint Waterloo Napoleonét.
Még király vagyok... kevélyen hordom
Koronámat, a fényes reményt.

Oh, de mi lesz éltem, ha fejemről
Porba hull e drága korona?

Mi lesz akkor éltem?... fájdalomnak
Oceánján a Szentilona.

Szalkszentmárton, 1845. aug. 20. - szept. 8. között

MILYEN FUCSA ÁLMAM...

Milyen furcsa álmam volt az éjjel!
Lyányka, te megszúrtad szívemet,
És belőle minden vér kifolyt; de
Minden csepp vérből egy rózsa lett.

Mit jelenthet ez az álom?... semmit,
Csak azt, hogy ilyen a szerelem;
A szegény szivet halálra gyötri,
S olyan édes ez a gyötrelem!

Szalkszentmárton, 1845. aug. 20. - szept. 8. között

FÉLRE MOSTAN...

Félre mostan, félre a fejemről,
Bú, te fekete, nehéz sisak!...
Jer, jókedv, te könnyü tarka csákó,
Melyen pajkos tollak inganak.

Félre, bú, te lándzsa, mely szögezve
Vagy tulajdon gazdád keblinek...
Jer, jókedv, te szép virágbokréta,
Mit keblemre bátran tűzhetek.

Félre, bú, te alvilági kínpad,
Amelyen a szív mártírkodik...
Jer, jókedv, te hattyutollas párna,
Melyen a szív mennyről álmodik.

Jöszte, jókedv! jöszte, víg barátom,
Csapjunk egy hatalmas ünnepet,
Oly hatalmast, aminő közöttünk
Még soha nem ünnepeltetett.

Jöszte, jókedv! fényes szivárványod
Vond keresztül a nagy ég-iven;
Jöszte, kezdd el szép szellemzenédet,
Hadd táncoljon lelkem és szivem!

Kérdezed, jókedv barátom, hogy mért,
Mért tartunk ilyen nagy ünnepet?
Csak azért, mert megtudom: a lyányka
Szeret-e hát avvagy nem szeret?

Hogyha visszatérünk a leánytól
És szerelmet tőle nem hozunk:
Messze utra küldelek, barátom,
S többé tán nem is találkozunk.

Megvallom, hogy eddig én reszkettem
Az időtől, mely most jőni fog,
De kihamvadt bátorságom lángja
Most, hogy épen kell, megint lobog.

Gyalázat a gyáva katonára,
Ki a síkra búsfélénken áll -
Vigalomra hát - vigan rohanjunk
A csatába - élet vagy halál - - !

Szalkszentmárton, 1845. aug. 20. - szept. 8. között

OH MI SZÉP...

Oh mi szép a vándorélet... oh az
Irigylendő vándormadarak!
Nem tudják ők, nem tudják: mi a tél,
Egy tavaszból másba szállanak.

Vándorolni... vándorolni, mint a
Fecske, mint a gólya, szabadon:
Add e sorsot énnekem, teremtőm!
Hajdan ez volt a kivánatom.

Oh mi szép a házi élet... oh az
Irigylendő házi madarak!
Mit törődnek ők téllel, tavasszal?
Fészkeikben olyan boldogak.

Házasodni, házasodni... élni,
Halni a szerelmi láncokon:
Add e sorsot énnekem, teremtőm!
Mostan ez az én kivánatom!

Szalkszentmárton, 1845. aug. 20. - szept. 8. között

FALUN

Király vagyok most minden alkonyon:
A nap pirosló fényt lövel reám,
A nap pirosló búcsusúgara
Biborra festi egyszerű ruhám.

Gyönyörrel járom estenként a tájt,
Kilépvén a kis házfödél alól;
Porfellegekben a nagy ég alatt
A hazatérő nyáj kolompja szól.

Elandalodva hallom e zenét,
Elandalodva szemlélek körűl;
És messze látok, mert mindenfelé
Megmérhetetlen rónaság terűl.

A rónaságnak messze tengerén
Imitt-amott áll egy fa, mint sziget,

S hová imát küld a mohamedán:
Kelet felé ez hosszu árnyat vet.

Miként a csatában a sebzett vitéz,
Elvérzik a nap végre, s elesik;
S mint a dicsőség a vitéz-halált,
A napot csillagok s hold követik.

Körűlem éj van, fényes éjszaka;
A csillagfényes éjben méla csend,
Oly csend, hogy szinte vélem hallani,
Mit a holdban szent Dávid lantja zeng.

A szomszéd tóból a vadlúdakat
Látom csapatban messzeszállani;
Szivemből is föl- és elszállanak
A nagyravágyás, hír vad álmai.

Feledni kezdem Pestet és zaját,
S jövendőm minden büszke terveit;
Jobb lenne élnem, így gondolkodom,
Jobb lenne élnem elfeledve itt.

A fölmagasztalt nagy nevek között
Ne hangoztassa senki nevemet,
Csak szőlőm és szántóföldem legyen,
Termők piros bort s fehér kenyeret.

S midőn szőlőmbül s szántóföldemről
Házamba térek este: hozza be
Majd a piros bort s fehér kenyeret
Piros menyecskének fehér keze.

S ha a késő halálnak ujjai
A férj és nő szemét majd befogák:
Tegyék egy sírba a két aggastyánt
Nem tettetésből síró unokák.

Szalkszentmárton, 1845. aug. 20. - szept. 8. között

A JÓ ÖREG KOCSMÁROS

Itt, ahonnan messze kell utazni, míg az
Ember hegyet láthat, itt a szép alföldön,
Itten élek én most megelégedéssel,
Mert időm vidáman, boldogságban töltöm.
Falu kocsmájában van az én lakásom;
Csendes kocsma ez, csak néha zajlik éjjel.
Egy jó öregember benne a kocsmáros...
Áldja meg az isten mind a két kezével!

Van szállásom itten s ennem-innom ingyen,
Sohasem volt ennél jobb gondviselésem.
Az ebédre nem kell senkit is megvárnom,
És mindnyájan várnak énrám, hogyha késem.

Csak egyet sajnálok: az öreg kocsmáros
Összekoccan néha jó feleségével;
No de amint összekoccan, meg is békül...
Áldja meg az isten mind a két kezével!

Elbeszélünk néha a letűnt időkről.
Hej, régibb idői boldogak valának!
Háza, kertje, földje, pénze, mindene volt,
Alig tudta számát ökrének, lovának.
Pénzét a hitetlen emberek csalása,
Házát a Dunának habjai vitték el;
Igy szegényült el a jó öreg kocsmáros...
Áldja meg az isten mind a két kezével!

Alkonyúló félben van már élte napja,
S ilyenkor az ember nyúgodalmat óhajt,
S őreá, szegényre, a szerencsétlenség,
Őreá mostan mért legtöbb gondot és bajt.
Fáradoz napestig, vasárnapja sincsen,
Mindig későn fekszik, mindig idején kel;
Mint sajnálom én e jó öreg kocsmárost...
Áldja meg az isten mind a két kezével!

Biztatom, hogy majd még jóra fordul sorsa;
Ő fejét csóválja, nem hisz a szavamnak.
„Úgy van, úgy” szól később, „jóra fordul sorsom,
Mert hisz lábaim már a sír szélén vannak.”
Én elszomorodva borulok nyakába,
S megfürösztöm arcát szemeim könnyével,
Mert az én atyám e jó öreg kocsmáros...
Áldja meg az isten mind a két kezével!

Szalkszentmárton, 1845. aug. 20. - szept. 8. között

IMÁDSÁGOM

Elkárhozástól félt szegény anyám,
S talán féltése nem alaptalan.
Tart tőle - s ebben igazsága van -
Hogy már régóta nem imádkozám.
Imádkozom hát; íme két kezem
Szent áhitattal összekulcsolom.
Hallgass meg engem, égi hatalom,
Hallgass meg engem, édes istenem!

Adj énnekem... hó, első a haza.
Hatalmas isten, népem istene!...
De kérni vajjon mit is kellene
Hazámért, melynek annyi a baja?
Ezért csak egy, csak egy a kérelem:
Mely így, mint van, már nem sok évet lát,
Teremtsd egészen ujjá e hazát.
Hallgass meg engem, édes istenem!

És magamért? mit kérjek magamért?
Adj hát nekem szépséges szeretőt,
S amelyen majd meglátogassam őt,
Gyors paripát; aztán sok, sok babért...
Nem hogy fejemet ékesítse, nem,
De hogy, ha nem lesz szénám, abrakom,
Csikóm legyen mivel jól tartanom...
Hallgass meg engem, édes istenem!

Szalkszentmárton, 1845. aug. 20. - szept. 8. között

PIROSLIK MÁR A FÁKON A LEVÉL...

Piroslik már a fákon a levél,
Süvölt köztök, süvölt az őszi szél,
Homályos a nap, a mező deres;
Pásztor, betyár meleg tanyát keres.

Meleg tanyát a pásztor csak talál,
Vár ott reá kulacs bor, tele tál.
Ha kifogy a kulacs bor s tele tál,
Lágy párnán felesége vele hál.

Betyár embernek jó tanyája nincs,
Minden felől csörög rá rabbilincs.
Száraz bokorban huzza meg magát,
Átkozza a hűs őszi éjszakát.

Dömsöd, 1845. szeptember

FELHŐ ÉS CSILLAG

Mikor isten a férfit teremté,
Homlokára szállt sötét ború,
Nem tudom mért?... csakhogy e borúból
Lett a felhő s égiháború.

Mikor isten a hölgyet teremté,
Örömében sírva fakadott.
Most is látni ez örömkönnyeknek
Cseppjeit, a sok szép csillagot.

Cinkota, 1845. szeptember

CSÁSZÁR FERENC ŐNAGYSÁGÁHOZ

Nagyságos úr! ismer engem,
Tudja azt a rosz szokásom,
Hogy az igazságot isten-
S embernek szemébe vágom.

Nagyságos úr! ön nem isten,
Csak ember, de az sem nagy ám!

S így az igazságot önre
Ugyan mért ki ne mondanám?

Nagyságos úr! kimondom azt,
Mert ön énnekem nem árthat;
Cenzurázni nem akarok,
És így nem rejiciálhat.

Nagyságos úr! meglehet, hogy
Önnek számtalan bűne van;
Mind leimádkozhatja... de
Van egy megbocsáthatatlan.

Nagyságos úr! tudja mi ez?
Nem, hogy engemet kritizál,
A világért sem az!... hanem
Az, hogy ön verseket csinál.

Nagyságos úr! az isten szent
Szerelmére, mit gondol ön?
Azt hiszi: a költészet a
Nagyságos címmel együtt jön?

Nagyságos úr! a költőnek
Szükséges, hogy lelke légyen;
Hanem önnek lélek helyett
Spongyia van a szivében.

Nagyságos úr! a spongyia
Lángot nem vet, szikrát sem ád,
Akármikép ütik, verik...
Minek üti-veri tehát?

Nagyságos úr! valahányszor
Az ön verseit olvasám,
Tudja: mi jutott eszembe?
Az, hogy: asinus ad lyram.

Drága, tisztelt nagyságos úr!
Az ön atyja csizmadia;
Önnek is jobb lenne, ezt a
Mesterséget folytatnia.

Pest, 1845. szeptember 10. után

AZ UTÓSÓ EMBER

Mi az fölöttem? ég vagy sírbolt?
Igen, sírbolt, amelyben a föld,
Ez óriás koporsó fekszik.
És ott fejem fölött az a fény
A nap? vagy a sírbolti lámpa?
Igen, sírbolti lámpa, melynek
Bágyadtan pislogó sugára
Sötétségét a síri éjnek

Halvány piros-sárgára festi.
S mily hallgatás!... de, hah, mi zendül
A némaságnak közepette?
Madárszó vagy leánydal? Oh nem!
A férgek rágják a koporsó
Behunyt szemű, hideg lakóit.
Igen, behunyvák a szemek mind,
Melyekben egykor szerelemnek
S gyűlölségnek szikrája lángolt,
S amelyekből oly undorítón
Nézett ki, mint a kéjleányok
A bordélyházak ablakából,
A gőg, irígység, elbizottság,
A megvetés, alázatosság.
Behunyvák a szemek, s hideg már
A szív, e kis pokol, amely száz
Meg száz ördögnek volt tanyája,
Hol a bünök máglyája égett
Kihamvadatlan lángolással.
Hanem már mindeneknek vége.
Alszik már a becsűletorzás,
Barát- s honárulás, s egyéb szörny,
S amely őket nyomban követte,
A lelkiösmeret marása...
De ez nagyon régen halt már meg,
Az újabb kornak nemzedéke
Ismerte ezt csupán hiréből.-
Mindennek vége. Minden alszik.
Becsukva a szem. Hűlve a szív.
Csak én magam vagyok még élő
A sírbolt roppant üregében,
S tünődöm, egy vendégre várván,
A késedelmező halálra.
Halál, mért nem jösz? félsz talán, hogy
Megbirkozom veled s legyőzlek?
Ne félj, nem az vagyok, ki voltam,
Ki egykor vakmerő kebellel
Dacoltam sorssal és világgal.
Bátran jöhetsz. Meg nem támadlak.
Hagyom magam. Erőtelen hang
Leszek. Te szélvész légy. Sodorj el.

Pest, 1845. szeptember 10-24. között

HÁROM SZÍV TÖRTÉNETE

1

Volt egy lovag, kinek nem volt hazája,
Mert rajtütének ellenséges népek,
És pusztulás lett, mit hozának rája

Komor fényében a csaták tüzének.
Komor fényében a csaták tüzének
Piroslott a lovag hős arca szinte
S piroslott vére, melyet bőven önte
Megmentésére a hon életének.
De hasztalan folyt a lovagnak vére;
Ő megmaradt és honja véget ére.
S a hontalan lett fának eltört ága,
Mit a fáról a fergeteg törött le,
S mit ez most kerget a széles világba.
Midőn a felhő ott szállott fölötte,
Ahol volt a ledöntött hon határa,
Megállott és letérdepelt hantjára,
Hogy könnyeit végső cseppig kisírja
A földre, mely holt nemzetének sírja;
Mert könnye volt egyetlen kincse, melyet
Elvesztett mindenéből még megtarta:
S ezt tékozolni másra nem akarta. -
Megindult és ment tompa búja mellett,
Mely árny képében őt folyvást kisérte.
Midőn kifáradt már a bujdosásban:
Csöndes vidékbe megpihenni tére
Egy idegen nép távol országában.
És gondolá azt is, hogy őt halála,
Ha egy helyen lesz, hamarabb találja;
S ha ráhull a halál fehér virága,
Beteljesűlve minden kívánsága.
Ezt várta ő a csendes zárt vidéken,
Hová fáradtan megpihenni tére,
S hol élt egy lyányka olyan ifjuszépen,
Hogy a vidéknek vált bámult diszére.
De ő a lyányka szépségét nem látta,
Semmit sem látott, csak romját honának;
Nem látta, hogy rá gyakran szállt a lyányka
Tekintetének csillagos világa,
S tekintetei mi lángolók valának!
Igy a leányka napjai folyának,
S arcára halvány liljomot föstének
Gyötrelmei a szólni nem merésnek;
Mert mit mondhatna a fényes lovagnak,
Mit mondhat ő, ki, bár eléggé gazdag,
De pórszülőknek egyszerű magzatja? -
És a vidéket még egy ifju lakja;
Szegény fiú, a legszegényebb szolga,
Tengődve éli nyomorú világát,
Kit tán megölne sok fárasztó dolga,
Ha nem láthatná néha a leánykát;
A titkon bámult lyányka láthatása
Fogyó erője meghozó varázsa.
Fél rágondolni, hogy kérjen szerelmet

A pór, de gazdag szülők gyermekétől,
Ő, akinek ha jut száraz kenyérből
Egy-két nagyobb falat, sorsán örülhet.
S ő mégis boldog, és azzal beéri,
Hogy a leánykát messziről kiséri.

2

És a lovagnak kondult a nagy óra,
Mely e világból őt egy másba vitte,
Ahol bitor kény mennykövit nem szórja
Az ártatlanság népének fölötte.
Letették őt az anyaföld ölébe;
Követ nem tettek a halom fölébe,
Mely pajzsa lett az élet búja ellen...
Miért is volna kő? a lyányka szíve,
Halála által kő lett, érzéketlen;
S ha nincsen érzés a szív birtokában,
Az ember mit keressen a világban?
Nem volt a lyányka sem sokáig földi.
Lefekvék, honnan senki fel nem költi.
És a szegény, az árva, árva szolga,
Tüntén egyetlen gyönyörűségének,
Az élet terhét hogy viselte volna?
Végét vetette terhes életének.

3

Az éjszakának sírnyitó felében
Fölkél a szolga, és a helyre mégyen,
Hová temették a kedves leánykát;
Akarja látni élte szép bálványát.
De a leánnyal nincs találkozása,
Mert a leány a sírból szinte eljár,
Hogy a lovagnak szellemét meglássa,
S ott vár, ott vár, de szinte hasztalan vár;
Mert a lovag száll messze, messze tájra,
Elszáll megnézni: rab-e még hazája?

Pest, 1845. szeptember 10-24. között

ISMERJETEK MEG!

Ismerjetek meg végre: ki vagyok?
Álarc alatt volt mostanáig képem.
De már meguntam én álarcomat,
És azt most ünnepélyesen letépem!

Olvastátok vidám dalaimat?
Azt gondoljátok, hogy lelkembül írom?
Oh, dalaimban a kedv, nevetés,
Csak olyan ez, mint a virág a síron.

Kivűl a síron nyílik a virág,
S belűl a sírban féreg és halott van;
Igy írtam én enyelgő dalokat,
Mig lelkem haldokolt a fájdalomban.

De többé nem leszek komédiás,
Ki víg pofákat vág a közönségnek,
És odabenn a színfalak között
Arcán kínszenvedés könyűi égnek! -

Oh nem, ez mégsem szép határozat!...
Muljék oly gyorsan, amily gyorsan támadt.
Szenvedjen bár szivem: a víg dalok
Ne szűnjenek meg... hátha általok
Kissé vidítom szomorú hazámat.

Pest, 1845. szeptember 10-24. között

A HŰTELEN BARÁTOKHOZ

Derék fiúk, mint hagyogatnak el!...
Eredjetek csak isten hírivel;
Hagyjátok itt a fát, ti levelek,
A fát, e szívet, melyen függtetek.
Az őszi szél, mely titeket lefú,
Majd elmulik, nem lesz örökkorú;
S ha eljövend ismét a kikelet,
Fog kapni a fa új leveleket.
De tudjátok: többé ki nem virul
Az a levél, mely fájáról lehull.

Pest, 1845. szeptember 10-24. között

VIRÁGOSKERT A KÖLTŐ SZÍVE...

Virágoskert a költő szíve,
De másnak termi a virágokat;
Míg ezeket szétosztogatja,
Önnön magának csak tövis marad.

És pillangó a költő lelke;
Szegény pillangó! neki megesett:
Addig bolyong a puszta kertben,
Míg összetépik őt a tövisek.

S a puszta kert s tépett pillangó
Eszébe sem jut senkinek talán,
Midőn élvezettel mereng a
Szegény költő mártirkoszoruján.

Pest, 1845. szeptember 10-24. között

IFJUSÁG

Mondják hidegnyugalmasan
Az öregek:
Szilaj, bolond fiú vagyok,
Csendesb legyek.
Vénség az életnek viszhangja csak,
E tompa hangok meg nem bántanak.

Szilaj vagyok, igaz; s bolond?
Az is lehet.
Az észt tanácsra nem hivom,
Csak a szivet.
No de fejemnek is hasznát veszem:
Reá bokrétás kalpagom teszem.

S a szív nem rosz tanácsadó,
Higyétek el.
Az esznél gyakran messzebb lát
Sejtelmivel.
Az ifju szíve lánglobogva ég;
Világít ez, midőn sötét az ég.

S szolgál a szív nemcsak vezér-
Szövétnekül.
Balsors telében életünk
Gyakorta hűl,
S az ész miatt akár megfagyhatnánk,
De szivünkben fölmelegít a láng.

És ne higyétek, csendes öregek,
Hogy tán megárt,
Ha túllobogja is a fiatal
Tüz a határt;
Föl szoktak gyujtani egész mezőt,
S lesz égés által ez gyümölcsözőbb.

Pest, 1845. szeptember 10-24. között

BÚM ÉS ÖRÖMEM

Nincsen oly bú,
Mint az én búm.
Oh ha én busúlok!
Keblem egy oroszlánbarlang,
S szívem benne bárány;
Szaggatják az éhes oroszlánok
Fogaikkal, körmeikkel.
Vérét isszák,
Csontját rágják
És velőjét szíják
E szegény báránynak az
Éhes oroszlánok. - -

Olyan öröm sincs,
Milyen az én örömem.
Oh, mikor én örülök!
Keblem egy édeni kert
S rózsa e kertbe' szivem.
Napsugarakkal,
Tarka lepékkel
Játszik e rózsa,
S zeng körülötte
A csalogány.
És jön egy angyal,
És leszakítja e rózsát,
S illeti csókkal,
S keblire tűzi,
S véle az égbe röpűl!

Pest, 1845. szeptember 10-24. között

VISEGRÁD TÁJÁN

Ki mondja meg?... Visegrád táján
A bágyadt alkony
Nem Zách Klárának megtört szelleme?

Ki mondja meg?... Visegrád táján
A vad, sötét éj
Nem Zách Bódognak bosszus szelleme?

Pest, 1845. szeptember 10-24. között

SORSHÚZÁS ELŐTT

Kétszázezer forint! reá
Gondolni is alig merek.
Nagyúr leszek, mennykő nagy úr,
Föltéve persze: ha nyerek.

Vajon hová teszem e pénzt?
Mindenh'á, csak ládámba nem!
Meg nem penészedik az én
Ládámban, hiszem istenem.

Amint nyerek: elnyargalok
Tóth Gáspárhoz nagy hirtelen,
És e jó úrnál eddigi
Kontóm szépen lekvittelem;

Aztán (most már készpénzemért!)
Jó téli öltönyt varratok;
Mert közel a tél, s mostani
Ruhámban meg is fagyhatok.

Mily jól esik majd: ha fogat
Vicsorgat énrám a hideg,
Hahá! mily jólesik: fügét
Mutatni őkegyelminek.

Ugy ám, de hátha nem nyerünk?...
Ha nem nyerünk: isten veled,
Jó téli öltöny! - de sebaj,
Megszoktam már a hideget.

Pest, 1845. szeptember 10-24. között

M. E KISASSZONY EMLÉKKÖNYVÉBE

Legboldogabb perc életünkben az,
(Még nem próbáltam, ámde ugy hiszem)
Ha kedvesünkkel oltárhoz megyünk.
S neked maholnap e sorsod leszen.
Megállítnám, ha volnék Józsue,
Megállítnám itt a napot, időt,
Hogy mindörökké oly boldog lehess,
Minő ekkor lész az oltár előtt.

Pest, 1845. szeptember 10-24. között

ÉN ÉS A NAP

Bámulja sok oly epedőleg a holdat,
Ezt a megtestesült sohajt.
Miattam akár kimaradjon örökre,
Nem csüggök én merengve rajt.

Megtestesülése te érzeteimnek,
Magas, fényes, hő napsugár!
Te vagy szivem öröme, gyönyörüsége,
Érted szemem, lelkem sovár.

Egymás szeretői vagyunk mi a nappal:
Mi hűséges két szerető!
Ki mondja meg: én melegűlök-e tőle?
Vagy szívemtől melegszik ő?

És hogyha siromba leűzni fog a sors,
Csak azt az egyet fájlalom,
Hogy majd szeretőmet a földnek alatta,
A szép napot, nem láthatom.

De szabad a holtnak egy óra naponként,
S én arra kérem istenem:
Éjfél idején legyen zárva koporsóm,
S nyíljon meg az délben nekem!

Pest, 1845. szeptember 10-24. között

A ZSIVÁNYSÁG VÉGE

Hej zsiványság, derék szép zsiványság!
A te véged hatalmas mulatság;
Lesz belőled, ugy hord a szerencse,
Száraz fának száradó gyümölcse.

Hogy kimulj, szikrát sem fáradsz magad:
Kitekeri a hóhér a nyakad.
Hogy pedig ne láthasd szégyenedet,
Kivájják a varjak szemeidet.

És mig tested a táncot ugy járja,
Amint szól a szelek muzsikája:
Mélységében a sátán házának
Lelkeddel az ördögök labdáznak.

Pest, 1845. szeptember 10-24. között

EGY FIATAL ÍRÓHOZ

Üdvezellek, ifjú pályatárs,
Pályatársam s szeretett barátom!
Egykor én terólad jósolék,
S jóslatom most teljesedni látom.

Láttam egykor egy kis felleget,
S megmondtam, hogy ebből fergeteg lesz.
E kicsiny felhőcske te valál,
És most villámterhesen közelgesz.

Jőj és ontsd lelked villámait,
S lángjaikkal gyujtsd föl a világot;
Rendűljön meg a föld, amidőn
Mennydörgő jelszódat elkiáltod.

Hogyha majd villámlasz s mennydörögsz,
Jőnek ellened zudúló hangok;
Mert ha nagy az égiháború,
Félre szokták verni a harangot.

De azért dúl a vihar tovább
Minden félrevert harang dacára.
Igy barátom, te se hajts ama
Jajveszéklő emberek szavára.

Ekkép kellett volna nekem is
Tenni sokszor ostromolt pályámon.
Én e tehetetlen hangokat
Figyelemre méltatám. Sajnálom.

Eh, megtörtént, mit sajnálkozom?
Hadd szorítsam jobbod, ifju bajnok,
Én, ki ilyen rokonszellemű
Pályatárs után már rég sohajtok.

Fölléptél. Ez engem megujit,
Hogy a sorompók közt ketten állunk.
Most, barátom, küzdjünk, hadd legyen
Győzedelmünk vagy vitéz halálunk!

Pest, 1845. szeptember 10-24. között

ALKU

Juhászlegény, szegény juhászlegény!
Tele pénzzel ez a kövér erszény;
Megveszem a szegénységet tőled,
De rá'dásul add a szeretődet.

„Ha ez a pénz volna csak foglaló,
S még százennyi lenne borravaló,
S id'adnák a világot rá'dásnak,
Szeretőmet mégsem adnám másnak!"

Szalkszentmárton, 1845. szeptember 25-26.

A SZERETŐM NYALKA GYEREK...

A szeretőm nyalka gyerek,
Alája termett a nyereg.
Ha viszi a paripája,
Gyönyörűség nézni rája.

Gyakran látogat meg engem,
Most is amott jön a lelkem;
Ugy megvágtat paripája,
A négy körmét majd elhányja.

Öregbiró lyánya, szivem,
Mit kukucskálsz olyan igen?
Mit lesed a szeretőmet?
Ugysem szeret ám ő téged. -

Szállj le, kincsem, a nyeregből,
Vedd ki lábad a kengyelből,
Ereszd meg a terhelődet,
Öleld meg a szeretődet.

Istenem, be ver a szived,
Mert itt van az enyim mellett.
Szived az én kincsesládám,
Három faluért sem adnám.

Mulattató, nevettető,
Ha összejön két szerető;
Elbeszélnek végtelenül,
Magok sem tudják, hogy mirül.

Jaj de mi zaj van odakint?
Hát biz ott a lovad nyerit.

Hogy elfeledkeztünk róla!
Isten bűnünkűl ne rója.

Jól tartottad a lovadat,
De már föl is kantároztad.
Még egy csókot, itt az orcám,
Isten hozzád, kedves rózsám!

Kedves rózsám, isten hozzád.
Adjon isten arany zablát,
Arany zablát a lovadnak,
Aranyos kedvet magadnak!

Dunaföldvár, 1845. szeptember 25-26.

S. K. EMLÉKKÖNYVÉBE

Vén épület már a világ,
Le, alacsonyra sűlyedett.
Ha egyenest jársz: beütöd
A gerendában fejedet.
Hajolj meg, ha a fejtörő
Gerenda ellenedre van...
Én inkább betöröm fejem,
Semhogy meghajtsam derekam!

Borjád, 1845. szeptember 26. - október 7. között

S. ZS. KISASSZONY EMLÉKKÖNYVÉBE

Méhek s virágok kertednek lakói.
Méhes, virágos kert legyen szived;
Ha nyílik benne szerelem virága,
A barátságnak méhét is bevedd;
Mert jól tudod: szép a virág; azonban
Tavasszal él csak, és ez oly rövid,
Míg a szerény méh munkálódásából
Megédesíted téli napjaid.
Ha e tanácsom nem lesz sikeretlen:
Engedd, hogy én is méh legyek szivedben.

Borjád, 1845. szeptember 26. - október 7. között

A NÉGYÖKRÖS SZEKÉR

Nem Pesten történt, amit hallotok.
Ott ily regényes dolgok nem történnek.
A társaságnak úri tagjai
Szekérre ültek és azon menének.
Szekéren mentek, de ökörszekéren.
Két pár ökör tevé a fogatot.

Az országúton végig a szekérrel
A négy ökör lassacskán ballagott.

Világos éj volt. A hold fenn vala;
Halványan járt a megszakadt felhőkben,
Miként a bús hölgy, aki férjinek
Sírhalmát keresi a temetőben.
Kalmár szellő járt a szomszéd mezőkön.
S vett a füvektől édes illatot.
Az országúton végig a szekérrel
A négy ökör lassacskán ballagott.

A társaságban én is ott valék,
S valék szomszédja épen Erzsikének,
A társaságnak többi tagjai
Beszélgetének s énekelgetének.
Én ábrándoztam s szóltam Erzsikéhez:
„Ne válasszunk magunknak csillagot?"
Az országúton végig a szekérrel
A négy ökör lassacskán ballagott.

„Ne válasszunk magunknak csillagot?"
Szólék én ábrándozva Erzsikéhez.
„A csillag vissza fog vezetni majd
A mult időknek boldog emlékéhez,
Ha elszakaszt a sors egymástul minket."
S választottunk magunknak csillagot.
Az országúton végig a szekérrel
A négy ökör lassacskán ballagott.

Borjád, 1845. szeptember 26. - október 7. között

SZERELEM ÁTKA

Te vitéz Barangó, hova oly vágtatva?
Mért öltöztél fényes hadi páncélodba?
Mért fényesebb szemed fényes páncélodnál
S kezedben villogó kardod acélánál?

Vitéz Barangónak leszen útja hosszu,
Azért megy sebesen, mint halálos bosszu,
De nem bosszu űzi, hanem a szerelem,
Azért a tündöklő szikra szemeiben.

Szép szeretője van vitéz Barangónak,
Híják szeretőjét a szép Ildikónak.
Ildikónak arca szép, mint az ég boltja;
Szeme, mint a nap, a csillagot kioltja.

Barangó szerette őt véghetetlenűl,
Föl is szólította: menjen hozzá nejűl.
Ildikó felele: „Kezem neked adom,
Hogyha teljesíted három kivánatom.

Hozz nekem az égből szivárványdarabot,
Menyasszonyi ruhát majd abból varratok;
Hozz nekem rózsákat a hajnal kertébül
Koszorúnak főmre nászi ékességül;

Végső kivánságom a göncölszekere,
Ezen űljek, hogyha megyünk esketőre.
Ha teljesíted e három kívánságot,
Férjem leszesz, veled élek házasságot.”

Im, ezek valának Ildikó szavai.
Barangó alighogy hallá kimondani,
Paripáján termett s gyorsan elrobogott,
S hozott először is szivárványdarabot.

Azután berontott a hajnal kertébe,
És a legvirítóbb rózsákat letépte.
Sok bajába kerűlt mindezt végbevinni,
De vitézségének nem állt gátul semmi.

Most megyen harmadszor a göncölszekerért.
Magára öltötte minden jó fegyverét;
Ha szép szóval meg nem kapja, amit akar.
Erőszakkal vívja ki a fegyveres kar.

Szép Tündérországban éktelen sok a kincs,
Hanem hát a göncölszekérnek párja nincs;
Őriztetik is ám a fenevadakkal,
Meredő körmökkel, tátongó szájakkal.

Barangó odaér, kéri a szekeret;
De mihelyest kérő beszéde megeredt,
Végét nem is várva, nekirohantanak
Dühös méreggel az őrző fenevadak.

Esztendeig harcolt Barangó hős keze,
Mig elhullt a szekér egész őrizete,
Mig kivívta a nagy és véres diadalt,
Amelzbe maga is majd hogy bele nem halt.

Ekkoron Barangó nem is tett egyebet,
Az istálóból négy tátost kivezetett.
A legszebb négy tátost vezette ki onnan,
S befogta őket a szekérbe legottan.

A gyémántos gyeplőt ragadta kezéba,
Csillagsugárostort a másik kezébe,
Saját paripáját saraglyához köté,
Ugy hajtott serényen szeretője felé.

Szeretője addig, szép Ildikó, mit tett?
Gondolta Barangó: búsan várja őtet,
Gondolta Barangó: „szivem Ildikója,
Ne marjon a bánat fulánkos kigyója!

Ne marjon a bánat fulánkos kigyója,
Közeledem immár, szivem Ildikója!
Közeledem hozzád szép göncöl szekerén,
És boldog vagyok, mert kezed megnyerem én.

Ne félj, jó Barangó, Ildikó nem búsul!
Vigad ő más karján kicsiny magzatostul,
Van már kis magzata, van már férje neki,
Jősz-e te vagy nem jősz? nem igen keresi.

Feledte Ildikó régen igéretét,
A jött-ment Kevének adta szivét, kezét.
Keve bírja mostan azt a boldogságot,
Melyért kezed fáradt és szived sovárgott.

Ildikó most is ott űl Keve ölében,
Egymást csókolgatják, ölelgetik épen.
Amint ezt meglátja jó Barangó vitéz,
Nincs ereje szólni, csak merőn áll és néz.

De föllázad a vér félholt nyugalmábul,
Barangónak összeszorult szive tágul,
Eszeveszett harag fut égő agyába,
Kirántja szablyáját és megindul lába.

A két szeretőnek borsózott a háta,
Mikor a vitézt így közeledni látta,
Egymás kebeléről gyorsan fölriadnak,
Megszökni előle a szilaj haragnak.

Hős Barangó erre kardját elvetette,
És ily szókat ejtett nagy gúnnyal nevetve:
„Nem érdemlitek meg, hogy ezen kar által
Ismerkedjetek meg a méltó halállal!

Nem fogja szívetek kardom hegye érni,
Te szószegő asszony, te csábító férfi!
De ami átka van a széles világnak,
Ha isten meghallgat, mind reátok szállnak.

Mindkettőtök élte legyen halhatatlan,
Hogy szenvedhessetek örökös kinokban.
Éljetek, mig eljön az üstököscsillag,
Melytől a rengő föld sarkai bomolnak.

Kivánom: váljatok kővé mind a ketten,
Szivetek a kíntól hogy meg ne repedjen.
Te csábító férfi, amint most kebled ég:
Azt olyan mértékben örök lángok egyék.

S te szószegő asszony, bűnbánó könnyeid
Szünetlen folyjanak a világ végeig,
És a patakba, mely szemeidből ered,
Könnyed patakjába fuladjon gyermeked.

S az én életem is legyen halhatatlan,
Hogy kínaitokat váltig kacaghassam!”
Barangó vitéz az átkot így végezte,
Meghallgatta isten s beteljesítette.

Kősziklákká váltak Ildikó és Keve.
Csábító Kevéből tűzokádó leve,
Hányja magából a tüzet szakadatlan,
Mai nap is hányja s jajgat a kinokban.

És amely Ildikó volt egykor, a hegyből
Kiapadhatatlan két forrás buzog föl,
E forrásokba fult be kicsiny magzata,
Kit isten a völgyben fává változtata.

Barangóból pedig sötét fergeteg lett,
Mely ottan borong a két átkos hegy felett.
Mig Ildikó sír és míg Keve lángol s nyög,
Reájuk Barangó rettentőn mennydörög.

Borjád, 1845. szeptember 26. - október 7. között

A MAGYAR NEMES

Őseimnek véres kardja
Fogason függ, rozsda marja,
Rozsda marja, nem ragyog.
Én magyar nemes vagyok!

Munkátlanság csak az élet.
Van életem, mert henyélek.
A paraszté a dolog.
Én magyar nemes vagyok!

Jól készítsd, paraszt, az útat,
Mert hisz a te lovad vontat.
Csak nem járhatok gyalog.
Én magyar nemes vagyok!

Tán a tudománynak éljek?
A tudósok mind szegények.
Nem irok, nem olvasok.
Én magyar nemes vagyok!

Van, igaz, egy tudományom,
Ebben párom ritkán látom:
Enni, inni jól tudok.
Én magyar nemes vagyok!

Milyen jó, hogy nem adózok.
Gazdaságom van, de nem sok,
S van adósságom, de sok.
Én magyar nemes vagyok!

Mit törődöm a hazával?
A hazának száz bajával?
Majd elmulnak a bajok.
Én magyar nemes vagyok!

Ősi joggal, ősi házban
Éltemet ha elpipáztam:
Mennybe visznek angyalok.
Én magyar nemes vagyok!

Borjád, 1845. szeptember 26. - október 7. között

GYERMEKKORI BARÁTNÉMHOZ

Te vagy? valóban te vagy az?
Vagy e látmány csak képzelet?
Csak képzetemnek tündér délibábja,
Amelyben lelkem ujra látja
Szép arcod s boldog gyermekségemet?

Te vagy valóban! ennyire
Csalódás nem megy, nem mehet;
Ismérem én jól e szemek sugárát,
Amellyel glóriába zárád
Hajdanta boldog gyermekségemet.

A kisleányból hajadon,
A kisfiúból ifju lett;
Jött az idő, mely soha meg nem állott,
S miként a szélvész a virágot,
Elvitte boldog gyermekségemet.

Azóta tiszta látköröm
Oly gyakran elsötétedett,
S az éjszakában, mely sírként fedett el,
Csak egy csillag volt, a könny, mellyel
Sirattam boldog gyermekségemet.

Viszontlátásunk ünnepén
Ölelj meg, lyánykám, engemet;
Hagyd elfeledni kínos ifjuságom,
Hagyd karjaidban ujra látnom
Ragyogni boldog gyermekségemet!

Borjád, 1845. szeptember 26. - október 7. között

A KÖLTŐ S A SZŐLŐVESSZŐ

Semmi vágyam, semmi kedvem
A borostyánkoszorúhoz!
Magyarország szép leányi,
Szőlővessző-koszorúval
Koszorúzzatok meg engem,
Mert a szőlővessző és a
Költő sorsa oly hasonló.
Költő és a szőlővessző
A világnak adja lelkét.
Szőlővessző lelke a bor,
A költőnek lelke a dal.
Lelkünket ha általadtuk
Borban, dalban a világnak:
Elhervadunk, elenyészünk.
És midőn már elenyésztünk:
Lelkeink, a bor s dal mellett
Vígad a világ! - - -

Borjád, 1845. szeptember 26. - október 7. között

A CSÁRDA ROMJAI

Te vagy, oh szép alföld végtelen rónája,
Lelkem legkedvesebb mulatótanyája.
Az a görbe felföld hegy- és völgyeivel
Könyv, melynek számtalan lapját forgatni kell,
De te, alföldem, hol hegy után hegy nem kél,
Olyan vagy, mint a nyilt, a fölbontott levél,
Amelyet egyszerre általolvashatok;
S vannak beléd írva szép, nagy gondolatok.
Mint sajnálom én, hogy egész életemet
Itt kinn a pusztákon töltenem nem lehet!
Itt szeretnék élni a puszták közepin,
Mint Arábiában a szabad beduin.
Puszta, puszta, te vagy a szabadság képe,
És, szabadság, te vagy lelkem istensége!
Szabadság, istenem, még csak azért élek,
Csak azért, hogy egykor érted haljak én meg,
S síromnál, ha érted onthatom véremet,
Meg fogom áldani átkos életemet.
De mi ez? sír... halál... hova nem vetődtem!
Nem csoda különben, mert rom van előttem.
Nem váromladék ez. Csárdának romjai.
Hanem hiszen azt az idő nem keresi:
Mely'k milyen épület? vár-e avvagy csárda?
Ennek is, annak is reálép falára;
S hova az idő lép, omlik, ha kő, ha vas,
És neki semmi nem alacsony, nem magas. -
Hogy van, hogy e csárda kövekből épüle?

Holott kőtermésnek nyoma sincs körüle.
Itt régente falu avvagy város állott,
Míg nem nyögte hazánk a török rabságot;
(Szegény Magyarország, szegény édes honom,
Be sokféle bilincs volt már lábaidon!)
E hajdani várost földúlta az ozmán,
Kő kövön nem maradt, csak az isten házán.
A templom maradt meg - de ez is betegen -
Hogy a pusztulásnak gyászolója legyen.
És gyászolt a templom több hosszu századot,
Míg végre bujában össze nem roskadott.
Hogy haszna ne vesszen széthullott kövének,
Belőle e helyen csárdát épitének.
Az isten házából csárda!... és miért ne?
Ott léleknek: testnek szolgált itt enyhére.
És nem ugy részünk-e a test, mint a lélek?
Egyenlőn kedveznünk kell mind a kettőnek.
Az isten házából csárda!... és miért ne?
Itt és ott élhetünk az isten kedvére;
S láttam én csárdákban tisztább szíveket már,
Mint kit naponként lát térdelni az oltár. -
Csárda, eldőlt csárda, még mikor tebenned
Utasok vigadtak, utasok pihentek!
Fölépít tégedet újra képzeletem,
S vendégidet színről-színre szemlélhetem:
Itt görcsös botjával egy vándorlólegény,
Ott zsíros subában egy pár szegénylegény,
Itt hosszu szakállal egy üveges zsidó,
Amott egy drótostót s több ilyen borozó.
Hát a szép csaplárné fiatalságával?
Mostan ölelkezik egy hamis deákkal,
Kinek a bor kissé megzavarta fejét,
De a szép menyecske még jobban a szivét.
S hol a vén csaplár, hogy ezért föl nem pattan?
Kinn a kazal végén álmodik nyugodtan...
Kazal végén akkor, most már lenn a sírban,
És a szép fiatal menyecske is ott van,
És a hamis deák s mind, kik itt boroztak.
Ők valamennyien már rég porladoznak.
A csárda is vénült, vénült és roskadott,
Leüté fejéről a szél a kalapot,
A födelet.. ekkép áll hajadon fővel,
Mintha urával beszélne, az idővel,
S kérné alázattal, hogy kissé kimélje;
Hanem sikeretlen esdeklő beszédje.
Dűledez, dűledez; félig ismerni csak:
Melyik volt az ajtó, melyik volt az ablak.
Még áll s emelkedik az éghez kéménye,
Mint a haldoklónak utósó reménye.
Pincéje beomlott, a kút is mellette,

Honnan az ostorfát valaki elvitte;
Csak az ágas és a gém van meg épségben,
Egy mogorva sas űl a gém tetejében.
Legmagasabb hely a pusztán e gém vége,
Azért ült föl a sas ennek tetejébe.
Fönn űl és merően maga elé bámul,
Mintha gondolkodnék a mulandóságrul.
Fölötte lángol a nap, az égnek ifja,
Lángol, mert kebelét a szerelem vívja;
Szeretője, aki epedve néz rája,
Délibáb, a puszták szép tündérleánya.

Szalkszentmárton, 1845. október 8-16. között

VÁLTOZÁS

Nem úgy van, amint volt. A földön
Minden mindegyre változik.
Multam s jelenkorom két testvér,
S egymást tán meg sem ismerik.

A tenyeremben hordtam egykor
Szivem, barátsággal tele;
Nem volt szükség, hogy kérjék tőlem:
Magam kináltam mást vele.

Mostan ha kérik szívemet sem
Adom, nem adom senkinek.
Azt hazudom, ha jőnek hozzám:
„Nincsen szivem, eredjetek!”

Egykor ha szerelemre gyúltam:
Plátói szerelem vala.
Oly szentül hittem, hogy minden lyány
A mennyországnak angyala.

Azt hittem!... most tudom, hogy inkább
Ördög, mint angyal a leány;
S nem sírok, ha nem kellek egynek,
Akad helyette akarhány.

A hazaszeretet napom volt,
Mely melegíté lelkemet;
S mi mostan? holdvilág, mely sárga
Hideg sugárt arcomra vet.

Egykor ha a világ megbántott,
Kivánkozám a sírba le;
Most, épen mert bánt, élni vágyok,
Dacolni van kedvem vele.

Agyag voltam, hig, engedékeny,
Egy ujjal is átszúrható;

Márvány vagyok... ki rám lő: rólam
Rá visszapattan a golyó.

Fehér bor, szőke lyány, fényes nap
Hatottak egykor lelkemig;
Vörös bor, barna lyány, sötét éj,
Kedvem most bennetek telik!

Szalkszentmárton, 1845. október 8-16. között

HEGYEN ŰLÖK...

Hegyen űlök, búsan nézek le róla,
Mint a boglya tetejéről a gólya.
Lenn a völgyben lassu patak tévedez,
Az én fáradt életemnek képe ez.

Elfárasztott engemet a szenvedés.
Be sok búm volt, örömem meg be kevés!
Bánatomból egy nagy árvíz lehetne,
Örömem kis sziget lenne csak benne.

Fenn a hegyen, lenn a völgyben zúg a szél,
Közelget az időjárás ősz felé;
Ősszel szép csak a természet énnekem,
A haldokló természetet szeretem.

Tarka madár nem fütyörész az ágon,
Sárgapiros levél csörög a fákon,
Innen-onnan lehull a fák levele...
Bárcsak én is lehullanék ővele!

Holtom után vajjon mi lesz belőlem?
Vadfa lenni szeretnék az erdőben;
Ott lenne az én számomra jó tanya,
Egész világ engem ott nem bántana.

Szeretném, ha vadfa lennék erdőben,
Még inkább: ha tűzvész lenne belőlem;
Elégetném ezt az egész világot,
Mely engemet mindörökké csak bántott.

Pest, 1845. október 16. - november 25. között

MEGPENDÍTEM...

Megpendítem hónapok multával
Még egyszer szerelmi lantomat;
Még ez egyszer, egyszer és utószor,
Mert ezentúl hangot ő nem ad.

Nem pazarlom én többé leányra
Dalaimat, érzeményimet.
Érzéketlen bábak a leányok,
Szívet és dalt nem érdemlenek.

Nem beszél vak indulat belőlem;
Csendes elmém, higgadt szózata.
Megszűnt már a vész, mely nem viszonzott
Szerelmem kínjából támada.

Tiszta szemmel nézek a jövőbe,
Nem lebeg rajt szenvedély köde.
Mely előlem annyi szép virányt, de
Annyi puszta tájt is elföde.

Tiszta szemmel nézek a jövőbe,
Jaj de mit lát, mit lát ott szemem?
Azt, hogy nincs már semmi szépet látnom...
Nincs barátság, nincs ott szerelem!

Egyedűl, e roppant nagy világtól
Elhagyatva, szeretetlenűl,
Máriusként, aki számüzötten
Egy országnak omladékin űl!

Nem lehet, hogy én még nem szeressek,
És hogy engem ne szeressenek!
Bármily hideg a világ: szívem még
Nem fagyott meg, szívem még meleg.

Lesz leány még, kell leánynak lenni,
Aki éreztesse majd velem,
Hogy áldás az átkos élet, melyben
Van egy percnyi boldog szerelem!

Pest, 1845. október 16. - november 25. között

LEHEL

Melyik szerelmes nem választ magának
A számtalan közűl egy csillagot?
És melyik költő nem választ magának
A számtalan közűl egy bajnokot?...
Ezt Toldy Miklós, azt Kont lelkesíti;
Ki a vitéz, ki engem föltüzel?
Ki e vitéz?... a kürtharsogtatással
Országokat reszkettető Lehel!

Ez volt a hős, ez volt a kürt!... e hősnek
Halála egy nagy égzengés vala;
Kilencszáz év mult, és ez égzengésre
Most kél a viszhang: lantomnak dala.
Ti jászok és ti kúnok, hallgassátok,
Mert, ugy hiszem, legjobban érdekel
Titeket, ő, a kürtharsogtatással
Országokat reszkettető Lehel.

Mi a legjobb köszörükő? a bosszu;
Ez fente meg a magyar kardokat.

Mi a leggyorsabb fergeteg? a bosszu;
Ez hordja mostan a magyarokat.
Éles kardokkal, szélvészrohanással
A németek földére érnek el;
Elől száguld a kürtharsogtatással
Országokat reszkettető Lehel.

Hiába fented kardodat, magyarság!
Felsőbb hatalom esküdt ellened.
Harcod koporsó, óriás koporsó,
Amelybe dicsőséged temeted.
Nagy lakomája volt ez a halálnak,
S kit el nem költe: mint rab vesztegel.
Ezek között a kürtharsogtatással
Országokat reszkettető Lehel.

„Akasztófára!” dörg a német császár,
„Akasztófára e zsiványokat!
Haha, hittétek-e ti száraz fák, hogy
Teremni fogtok még virágokat?
Lám, kivirúltok újolag. - Mivelhogy
A vezér elsőséget érdemel:
Előre hát, te kürtharsogtatással
Országokat reszkettető Lehel!”

Kilépe a hős: „Isten néki, császár,
Függjek koszoruként ez oszlopon. -
Német vagy, nem t’om: lesz-e emberséged?
Meghallgatod-e végkivánatom?
Szeretnék egyszer még kürtömbe fujni,
Vén bajtársamtól hadd bucsúzzak el!”
Ekkép beszélt a kürtharsogtatással
Országokat reszkettető Lehel.

Megkapta kürtjét s úgy megfujta a hős,
Hogy a császár megsiketült bele,
Megsiketűlt és eldőlt... innenonnan
Kilencszáz éve, s még föl sem kele.
Nem is kel ő fel többé. - Jászberényben
Még megvan a kürt csorba élivel,
Mit megcsorbított a császár fején a
Győzötten is még győzelmes Lehel.

Pest, 1845. október 16. - november 25. között

ÖRÖK ÖLELKEZÉS

A téren kettős sírhalom van,
Fölöttök egy-egy zöld bokor;
Egymásra hajlanak, miként ha
Két szerető szív összeforr.

Igen, két szerető szív szálla
Pihenni e két domb alá,
Midőn a háborgó életnek
Kemény harcát kiharcolá.

Egymás mellé temetteték a
Hű szeretők itt magokat,
Hogy egyesűlve legyenek, mint
A földön, úgy a föld alatt.

És egyesűlve maradának.
Mely a sírhalmokon növe,
A két ölelkező bokorfa
A két szerelmes szelleme.

Pest, 1845. október 16. - november 25. között

FORRÁS ÉS FOLYAM

Szelíd a forrás habja, s dalai
Beillenének csengetyű szavának.
Ilyen szelídek és csengők valának
Ifjúságomnak első hangjai.

Akkor kedélyem a forrás vala,
Mosolygó tűkre a szép mennyországnak,
Nap, csillagok s hold beleláthatának.
Szivem volt a forrás vig, fris hala.

De a kis forrás most már nagy folyam,
Csengő szavát s nyugalmát elvesztette,
Vészek kergetnek vészeket fölötte,
S belé a mennynek nézni hasztalan.

Ne nézz beléje, oh menny, hasztalan!
Magad most benne ugysem láthatod meg,
Mert az csatáitól a fergetegnek
Mind fenekiglen fölforgatva van.

És mit jelent e vérfolt a vizen,
E vérfolt a haboknak közepette?...
Horgát a vad világ beléd ütötte,
Te vérzel, árva hal, szegény szivem!

Pest, 1845. október 16. - november 25. között

A JEGYGYÜRŰ

„Isméred e gyürűt?
Aranymives barátom!”
- ‘Ismerém jól, uram.
E gyűrüt én csináltam;

Azt is tudom, kinek
Számára késztíttetted.

Az szép leányka volt,
És aztán hitvesed lett.'

- „Igen, szép lyányka volt,
És aztán hitvesem lett.
De megszegé hitét
S mással kötött szerelmet.

E gyűrü rosz helyen
Volt ujján; visszavettem.
Legdrágább kincsem ez,
Jobb helyre kell hát tennem.

Ezennel önts golyót
E gyűrüből barátom!...
...Fegyverbe töltöm azt,
S szivem, beléd bocsátom."

Pest, 1845. október 16. - november 25. között

JÓKAY MÓRHOZ

Miért szeretsz te engemet,
Kit annyian gyülölnek?
S én, aki annyit gyűlölök,
Téged miért szeretlek?
Szeretlek téged, oh barátom...
Nem, nem barátom!... megbocsáss,
Hogy e gúnynévvel illetélek;
Mert a jelenkor gyermekének
E szó „barát" csak gúnyolás.

Percenként jobban-jobban el-
Sötétül láthatárom,
De én éltemnek éjjelét
Nem rettegem, sőt várom...
Hisz annál fényesebb a csillag,
Minél sötétb az éjszaka.
Tudom, mert a szív mondja nékem:
Te lész sötét, kietlen éjem
Hamvadhatatlan csillaga.

Nem hiszek én már senkinek,
Nincs senkiben bizalmam,
Mert életemben sokszor, ah,
Oly sokszor megcsalattam.
Bizalmam várát fölgyujtották,
Ledöntötték az emberek;
Romjai között egy ép oszlop van:
Te állasz ott... csak te... magadban...
Téged le nem dönthettenek.

Szentül hiszem, ha a világ
Elfordul is szivemtül,

Ha a világnak ajakán
Rám átkok átka zendül:
A te ajkadról akkor is még
Reám csak áldás lebben el...
Ha az egész világ *egy* kéz lesz,
Mely eltaszít, miként dögvészest:
Kezed még akkor is ölel.

Tudom, hogy így tesz a világ,
Hogy így fog tenni vélem.
Fejemre köveket hajít,
Míg éltemet leélem.
S hóhéraim, ha halva fekszem,
Agyonveretve, egykoron:
Koporsómhoz majd odalépnek,
S melyet elébb megkövezének,
Babérral födik homlokom.

Oh e babér, amellyel a
Világ magát gunyolja,
Ez a babér, ez a babér
Velőm égetni fogja.
De nem soká tart égetése...
Te, lelkem megmaradt fele,
Hozzám te szinte eljövendesz,
És koszorúmra könnyet ejtesz,
S eloltod lángjait vele.

Pest, 1845. október 16. - november 25. között

REMÉNY

Mi a remény?... förtelmes kéjleány,
Ki minden embert egyaránt ölel.
Ha rápazarlod legszebb kincsedet,
Az ifjuságot: akkor elhagy, el!

Pest, 1845. október 16. - november 25. között

A HAZÁRÓL

Lement a nap. De csillagok
Nem jöttenek. Sötét az ég.
Közel s távolban semmi fény nincs,
Csak mécsvilágom s honszerelmem ég.

Szép csillag a honszeretet,
Gyönyörüségesen ragyog.
Szegény hazám, szegény hazám te,
Neked kevés van ilyen csillagod.

Mécsemnek lángja mint lobog!
Mitől lobog? mi lengeti?

Éjfélt ütött. Ti lengtek itten
Mécsem körül, ti népem ősei!

Mintha nap volna mindenik,
Oly tündöklők e szellemek,
Tündöklők, mert hisz a dicsőség
Sugármezébe öltözködtenek.

Ne nézz ősidre, oh magyar,
Ki most sötétségben vagy itt,
Ne nézz ősidre, e napokra...
Szemeid gyöngék... a napfény megvakít.

Hazám dicső nagy ősei,
Ti földetrázó viharok!
Ti egykoron a porba omlott
Európa homlokán tomboltatok.

Oh nagy volt hajdan a magyar,
Nagy volt hatalma, birtoka;
Magyar tenger vizében húnyt el
Éjszak, kelet s dél hullócsillaga.

Csakhogy rég volt, midőn magyar
Fejekre termett a babér;
A képzelet sebes szárnyú sas,
Elfárad mégis, mire odaér.

Oly rég elhervadt a babér
A magyaroknak homlokán,
Hazám, oly rég voltál te nagy, hogy
Nagyságod híre csak mese talán.

Már rég nem sírtam, s íme most
Pillámon egy könny rengedez.
Magyar nép, vajjon hajnalodnak
Vagy alkonyodnak harmatcseppje ez?

Magyar dicsőség, mi valál?
Hullócsillag? mely tündökölt,
Aztán lehullott a magasból
És mindörökre elnyelé a föld.

Vagy üstökös vagy, oh magyar
Dicsőség! mely jött s távozék,
Hogy századok multával ujra
Lássák fényét a népek s rettegjék?

Pest, 1845. október 16. - november 25. között

A SIVATAG KORONÁJA

Olyan, mint vén királynak
Feje, a sivatag;
Hajszálai, a fűvek,
Csak gyéren inganak.

E vén királyi főn egy
Nagy tölgy a korona.
Ha megszólamlanék, sok
Századról szólana.

Megszólamlott végtére.
Kóbor felhő jöve;
Elfáradott, s leszálla
Pihenni fölibe.

Ez kérte, mondaná el
Élettörténetét,
És a felhőnek a tölgy
Következőt beszélt:

*

„Távol világ regényes bércein
Virágozának boldog őseim.
Anyám - közel hozzá az égi bolt -
A vadonerdő legszebb fája volt.
A fergeteg beléje szeretett,
S mivel szerelme célt nem érhetett:
Anyámra - oh mi aljaslelküség! -
Szegény anyámra bosszut esküvék.
És teljesíté. Ottan függtem én
Testvéreimmel szűlőnk kebelén;
Letépe minket és szétkergetett
A bosszujában rémes fergeteg.
Idáig űzött engem haraga,
E sivatag magába fogada,
Felnőttem itten és sok századot
Láttam már, amint jött és távozott.
Ah, mily unalmas hosszu életem!
Csak szomorúság széttekintenem;
Bármerre nézek: látnom nem lehet
Szegény anyámat és testvérimet.
Koronként jőnek hozzám emberek,
Javokra vagyok, amint lehetek.
Ki nyáron jő, midőn nap égeti,
Szolgálok hűvös sátorúl neki;
Ha jőnek erre tél-idő alatt,
Adok tüzelni száraz ágakat,
S akit kétségbeejte a világ,
Jön s fölakasztja énreám magát. -
S ezzel végeztem. Eddig terjede
Hosszú éltem rövid története.
Éltemnek is bár vége volna már!
A fergeteg, mely ide-ide jár,
A fergeteg, e régi ellenem,
Nem győzhetett meg, nem bírt énvelem.
S a hőst, ki annyi századéven át
Oly bátran, olyan rendületlen állt,

E hőst mi fogja most eldönteni?
Önnön keblének hitvány férgei!
Oh isten, isten, aki alkotál,
Hát nincs számomra nemesebb halál?”

*

Im ezt beszélte a tölgy.
Fönn űlt a tölgytetőn
A felleg, s a beszédet
Hallgatta részvevőn.

Részvétből, szánalomból
Villámot vett elé,
Az árva tölgyre sujtá
S azt porrá égeté.

Pest, 1845. október 16. - november 25. között

HOGY VAN, HOGY AZT A SOK GAZEMBERT...

Hogy van, hogy azt a sok gazembert
Egytől-egyig föl nem kötik?...
Tán csak azért, mert annyi fája
Nincs a világnak, hogy reája
Akasztathatnék mindenik.

Oh mennyi, mennyi a gazember
E földön!... én megesküszöm:
Ha mind esőcseppé változnék,
Negyven nap, negyven éjjel esnék,
Támadna egy új vízözön.

Pest, 1845. október 16. - november 25. között

A GYÜLDEI IFJAKHOZ

A honnak egy igaz zászlója van,
Ezt mi álljuk körűl,
S ti elhagyátok a hon zászlaját?
Elhagyhatátok, oh, ifjak, hitetlenűl?

(Szégen, gyalázat! hát az oroszlán
Rókák fészkébe tér?...)
Silány rongyot hogy cserélhettetek
A haza szentséges, dicső zászlójaért!

Higyétek el, hogy rókafészek az,
Hová beléptetek,
Ha rá más bizonyság nem volna is,
Elég az, hogy papok tanyáznak köztetek.

Pap és ravaszság, pap és árulás,
Pap és minden rosz... egy!

Ott a gonoszság, ott van a pokol,
A kárhozat, hová ily férfi-szoknya megy.

Okos volt, aki öltözetjöket
Barnának rendelé,
Fehér ruhát azért nem hordanak,
Mert azt sötét lelkök befeketítené.

Mint öltözetjök, lelkök oly setét,
Ők éjszakának gyermeki;
Azért látjátok őket mindenütt
A szabadság, e napfény ellen küzdeni.

Hol a szabadság, ott van a haza,
S ti elválhattatok
E két szentségtől, és olyan korán!
Mert hisz fiatalok vagytok, fiatalok.

Nem jó idők!... a féreg eddig a
Vén fákat rágta csak;
Ti ifjak vagytok, ifjú csemeték
És a férgek máris belétek hulltanak.

A férges fát mi várja? rothadás!
Ti hát rothadjatok...
Minket levágnak s tűzre tesznek tán,
De lelkünk lesz a láng, mely égbe szállni fog.

Pest, 1845. október 16. - november 25. között

ÁLMOS VAGYOK ÉS MÉGSEM ALHATOM...

Álmos vagyok és mégsem alhatom;
Ébren vagyok és mégis álmodom.
Gyertyám pislog komorhomályosan,
Mint a lidérc, mely temetőbe' van;
S ki nem merem kezemet nyujtani:
Elvenni hamvát vagy eloltani.
Ágyamban fekszem mozdulatlanul.
Előttem el rém rém után vonul.
Hiába húnyom be szemeimet,
Látom még akkor is e rémeket.
És milyen rémek, milyen alakok!
Arcomról hideg izzadás csorog.
Ott mély árokban egy koldús halott,
Fölkél és rágja a koldúsbotot.
Kemény. Beléje törnek fogai,
Látom szájából a vért omlani.
Itt egy öreg cigány, a deresen,
Ütik, verik kinoskeservesen,
Vernek le róla húsdarabokat;
Fájdalmában, mint a kutya, ugat.
Hát az mi ott? torony vagy óriás?
S mit mível? kútat vagy sirgödröt ás?
Nem sír lesz az, nem. Kút; mert ott hever
Mellette a nagy százakós veder;
Most leereszti a roppant vedert...
Nem víz, de vér, mit e kútból kimert.
Itt egy ifjú, ki lenyakaztaték,
Viszi fejét, markolva üstökét,
S szólván: „nem én, de te vagy a zsivány!"
Bedobja azt a bíró ablakán.
Ott akasztófa, rajta csecsemő;
A csecsemőnek anyja odajő,
Megfogja lábát, s húzza, húzza le,
S körűltáncolja a bitót vele.
Itt egy leány, két béka ül szemén,
Nyúzott patkány van orrának helyén,
Hosszú férgekből vannak fürtei,
S őt félkigyó-félember öleli. - -
Ily szörnyeket lát lázas képzetem.
Elkergetném s el nem kergethetem.
Mindenki alszik, csak magam vagyok
Nem alvó. Csend van, csak fogam vacog.

Pest, 1845. október 16. - november 25. között

ÁLMAIM

Irtóztatók koronként álmaim.
Az éjjel is szörnyűket álmodám.

Alighogy eltűnt egyik álomképem,
Másik mereszte vad szemet reám.

Láttam biborban a bűn hőseit,
Tiprott erény volt lábok zsámolya.
Fehérpirosra volt e zsámoly festve:
Szeméből könny, szivéből vér folya.

Láttam kiszáradt sárga arcokat,
Sárgák valának, mint az éji hold,
Igen bizony, mert minden arc az éhség
Éjének egy-egy holdvilága volt.

Láttam mellettök fényes arcokat,
Miken a jóllét napja ragyoga;
Bokáikon arany sarkantyu... sárga,
Mint amaz éhezők arcúlata.

Láttam halotti ágyon férfiút,
Szívének táján mély seb tátogott.
Saját magzatja ölte meg. De nője
Siratja tán a bús áldozatot?

Mit? nője? nője nem siratja őt!
Mig egy szobában a férj álmodik
Halotti ágyon: más szobában a nő
Uj szeretőjével bujálkodik.

S midőn sírban volt már a férfiú,
Eljöttek éjjel az atyafiak,
Feltörték sírja ajtaját, s halotti
Ruhája kincsén megosztoztanak.

Láttam veszendő, dúlt országokat,
Hol kész halál volt a polgárerény,
Hol éj közelge... már pirult az alkony
Hóhérok honfivéres fegyverén.

Láttam ledöntött, rab országokat,
Hol nem hallatszott a rabok jaja,
Mert jajgatásukat fölülhaladta
A zsarnokhatalom gúnykacaja.

Im, ilyek éji látományaim.
De nem csodálkozom, hogy ilyenek;
Mert amiket szemlélek álmaimban,
Történnek egyre és történtenek.

Meddig tart még ez iszonyú világ?
Miért nem jősz, te rontó égitest,
Te üstökös, mely arra rendeltettél,
Hogy tengelyéből a földet kivesd!

Pest, 1845. október 16. - november 25. között

PUSZTAI TALÁLKOZÁS

Sík a puszta, mint a pihenő tó.
Közepén megy gazdag úri hintó.
Megy a hintó, mégpedig vágtatva,
Mintha villám volna belefogva.
Van beléje fogva négy paripa.
Az út olyan, mint a pallós szoba.
De a jó út s jó lovak dacára
Most a hintó hirtelen megálla.
Elvágták-e a négy hámistrángot?
Vagy a kerék mély kátyúba vágott?
Sem az egyik, sem a másik biz a!
Hanem ott termett a puszták fia,
Ottan termett a puszták királya,
A haramja; egy nagyot kiálta,
S pisztolyt vett ki a nyeregkápábul.
Azért áll a hintó és nem mozdul.
A haramja gyönge sikoltást hall,
Azt gondolja, hogy talán madárdal,
És körűlnéz és be a hintóba,
Hát ott van a madár, aki szóla;
Szép kis madár, gyönyörű menyecske,
Talán nem is él, csak úgy van festve.
„Könyörűlj!” szól, s tovább esdekelne,
De elvette hangját ijedelme.
A haramja lelkesen néz rája,
S ilyen nyájas szókra nyílik szája:
„Ne rettegjen, tekintetes asszony!
Nem gátolom, hogy tovább utazzon.
De mielőtt innen odább menne,
Kérem szépen, nézzen a szemembe!”
És az asszony félénk bátorsággal
Farkasszemet néz a haramjával,
Ki közelebb lépett, és megint kért:
„Tegyen meg még egyet a kedvemért:
Engedje megfognom szép kacsóját...
Megengedi? megengedi tehát?
Oh köszönöm, köszönöm!... de hátha
Volna még egy esdeklésem hátra?
Egyetlen egy... azután utazzon...
Csókoljon meg, tekintetes asszony! -
Arca pirul... harag ez vagy szégyen?
Oh, akármi, csak harag ne légyen;
Ne váljunk el haragban egymástól,
Inkább lemondok e kivánságról.
A csók úgyis, ha erőtetve jő,
Olyan, mint a korán szedett szőlő.
Teens asszony, isten áldja meg hát!
Felejtse el a szegény haramját.
Aki, aki...” itt megszakadt szava,

De érezte sarkantyúját lova,
Egyet ugrott és vágtatni kezdett,
Meg sem állott, amíg este nem lett.

Pest, 1845. október 16. - november 25. között

SZEMERE PÁLHOZ

Sok van, miben büszkélkednem lehet,
De büszkeségem mindenekfelett,
Hogy, mint barátod, úgy állok szivednél,
Bár korra nézve nagyapám lehetnél.
Tiszteltelek, mint tisztelőd menék
Hozzád. Te szóltál, hogy ez nem elég,
Engem ne tisztelj, engemet szeress!
Mostan szeretlek és tisztellek téged;
Mind a kettőre vagy te érdemes.
Mig tiszteletre indit öregséged,
Szeretnem kell ifjúi szívedet...
Mert nyom nélkül haladt el e felett
Esztendeidnek terhe, sokasága.
Hervadhatatlan kebled e virága.
Öreg barátom fiatal sziveddel!
Fa vagy te, melynek elhullt levele,
Amelyet már a téli hó lepett el,
De rajta vígan zeng a cinege.
S bár késő este van már életedben,
Szemed még most is tisztán s messze lát:
Megismeréd a felhők madarát,
Kit fényes nappal sem láttak meg többen.
Magamról szólok. - Hah, míg annyian
Vetnek reám lenéző szemeket,
Kezedben a borostyán lombja van,
Megkoszorúzni véle fejemet.
Tedd föl fejemre, tedd e koszorút!
Ha most nem érdemelném is, talán
Megérdemelni fogom ezután.
Előttem még olyan hosszú az út,
S a boldogságról már végkép lemondék,
Ugysem találnám meg, hát életem
Keresésére nem vesztegetem;
Szivemnek csak egy óhajtása van még...
Erre törekszem, ez amit kivánok:
Büszkén nevezzen a haza fiának! -
Elérem-e e nagy célt? féluton
Nem roskadok-e össze? nem tudom.
Tán egy bevégezetlen épület
Lesz életem munkája, meglehet,
Amely ha készen volna, beleszállna
A hír, a feledés örök királya,

Mig így elkezdve féligmeddig készen
Csak rövid emlék szűk tanyája lészen.
De ha erőm vágyamnál nem kisebb,
Ha ezt a hosszu pályát megfutandom,
S egy nemzet fogja megtapsolni lantom:
Nem lesz előttem e taps kedvesebb,
Mint az volt, mellyel pályám kezdetén
Egymagad által üdvezeltetém,
És mint szivednek dobbanása volt,
Midőn szivemre először hajolt.

Szalkszentmárton, 1845. november 25. - december 31. között

TÉLI ÉJ

Vad téli éj. Sürű hópelyhek esnek.
Szélvész ragadja. S hátha nem hópelyhek?
Talán egy őrült gondolatjai?
Vagy összetépett lelkem rongyai.

Közelg az éjfél. Fennvirasztva várom.
Akkor kisértet látogat meg, három;
Szent háromság, mely egykor vezetett:
A hit, a remény és a szeretet.

Nem élnek többé. Meggyilkoltatának.
De éjfelenként sírjokból kiszállnak,
S felém lebegnek halvány képeik,
S a régi szép időt emlegetik. -

Szétszaggatá a felleget a szélvész.
Tekintetem a csillagok közé vész.
Olyan sötétpiroslók fényeik,
Mikéntha vércsepp volna mindegyik.

S ki mondja meg: nem vércsepp-e a csillag?
Hisz itt a földön oly sokat gyilkolnak.
Ábelszivek fölfeccsent vére ez,
Mit a zsivány föld csillagnak nevez. -

Veszett szélvész, te még mindegyre tombolsz,
A fellegekbe és hajamba markolsz;
Ki akarod tán tépni fürtimet?
Ah, tépd ki inkább, tépd ki szívemet!

Hogy dobog e szív! - szinte félek tőle, -
Ugy, mint a kő, mely várromokról dől le,
Vagy mint a koporsónak födele,
Ha a halottat szögezik bele.

Koporsó vagy, koporsó vagy te keblem,
Amelybe szívem élve eltemettem.
Oh szív, te élő eltemettetett!
Ki írhatná le gyötrelmeidet?

Megszűnt a vész, a hold is fönn az égen.
Már béke és fény lebeg a vidéken.
Hazamehetek hát s lefekhetem.
Mert béke és fény nem való nekem.

Szalkszentmárton, 1845. november 25. - december 31. között

1846

ISTEN CSODÁJA

Ameddig a történet csillaga
Röpíti a multakba sugarát:
A szem saját kezünkben mindenütt
Saját szivünkre célzó gyilkot lát,
S ez öngyilkos kéz hányszor szálla ránk!...
Isten csodája, hogy még áll hazánk.

Igy hordozunk sok százados sebet,
Keblünk soha be nem gyógyúlhatott;
Mérget kellett mindenkor innia,
Ki sebeinkre önte balzsamot.
Valami rosz szellemtől származánk!
Isten csodája, hogy még áll hazánk.

S míg egymást martuk szennyes koncokért,
Mint a szemétben a silány ebek,
Azt vettük észre csak, hogy ezalatt
Az oroszlánok itt termettenek;
Jött a tatár, jött a török reánk.
Isten csodája, hogy még áll hazánk.

Ott foly Sajó... oly görbén kanyarog,
Mint ember, aki görcsben haldokol;
Ott haldokoltunk, vérünk ott szivá
Az óriási nadály, a mogol,
S holttesteinket fölfalá a láng!
Isten csodája, hogy még áll hazánk.

S ott van Mohács... ott nyomta a királyt
Sárkoporsóba páncéla s lova,
S készült számunkra a ledőlt király
Kardjából a rettentő zabola,
Melytől még most is ég és vérzik szánk!...
isten csodája, hogy még áll hazánk.

Mi lesz belőlünk?... ezt én kérdezem,
De mily kevesen gondolnak vele.
Oh nemzetem, magyar nép! éltedet
Mindig csak a jó sorsra bízod-e?
Ne csak istenben bízzunk, mint bizánk;
Emberségünkből álljon fönn hazánk!

Szalkszentmárton, 1846. január

AZ ŐRÜLT

- - - - Mit háborgattok?
Takarodjatok innen!
Nagy munkába' vagyok. Sietek.
Ostort fonok, lángostort, napsugarakból;
Megkorbácsolom a világot!
Jajgatnak majd és én kacagok,
Mint ők kacagtak, amikor én jajgattam.
Hahaha!
Mert ilyen az élet. Jajgatunk s kacagunk.
De a halál azt mondja: csitt!
Egyszer már én is meghalék.
Mérget töltöttek azok vizembe,
Akik megitták boromat.
S mit tettek gyilkosaim,
Hogy gaztettöket elleplezzék?
Midőn kiterítve feküdtem:
Reám borúltak s könnyezének.
Szerettem volna fölugrani,
Hogy orraikat leharapjam.
De nem harapom le! gondolám,
Legyen orrok és szagolják,
Ha rothadok, s fúladjanak meg.
Hahaha!
És hol temettek el? Afrikában.
Az volt szerencsém,
Mert egy hiéna kiása siromból.
Ez az állat volt egyetlen jóltevőm.
Ezt is megcsaltam.
Ő combom akarta megenni:
Én szívemet adtam oda,
S ez oly keserű volt, hogy megdöglött tőle.
Hahaha!
De hiába, csak így jár,
Ki emberrel tesz jót. Mi az ember?
Mondják: virágnak gyökere,
Amely fönn a mennyben virúl.
De ez nem igaz.
Virág az ember, melynek gyökere
Ott lenn van a pokolban.
Egy bölcs tanított engemet erre,
Ki nagy bolond volt, mert éhenhala.
Mért nem lopott? mért nem rabolt?
Hahaha!
De mit kacagok, mint a bolond?
Hisz sírnom kellene.
Siratni, hogy oly gonosz a világ.
Az isten is felhőszemével
Gyakran siratja, hogy megalkotá.
De mit használ az ég könyűje is?

A földre hull, a ronda földre,
Hol az emberek lábbal tiporják,
S mi lesz belőle,
Az ég könnyéből?... sár.
Hahaha!
Oh ég, oh ég, te vén kiszolgált katona,
Érdempénz melleden a nap,
S ruhád, rongyos ruhád a felhő.
Hm, így eresztik el a vén katonát,
A hosszu szolgálat jutalma
Egy érdempénz és rongyos öltözet.
Hahaha!
S tudjátok-e mit tesz az emberi nyelven,
Midőn a fűrj azt mondja: pitypalatty?
Az azt teszi, hogy kerüld az asszonyt!
Az asszony vonzza magához a férfiakat,
Mint a folyókat a tenger;
Miért? hogy elnyelhesse.
Szép állat az asszonyi állat,
Szép és veszedelmes;
Arany pohárban méregital.
Én ittalak, oh szerelem!
Egy harmatcseppnyi belőled édesebb,
Mint egy mézzé vált tenger;
De egy harmatcseppnyi belőled gyilkosabb,
Mint egy méreggé vált tenger.
Láttátok-e már a tengert,
Midőn a fergeteg szánt rajta
És vet beléje halálmagot?
Láttátok a fergeteget,
E barna parasztot,
Kezében villámösztökével?
Hahaha!
Ha megérik a gyümölcs: lehull fájáról.
Érett gyümölcs vagy, föld, lehullanod kell.
Még várok holnapig;
Ha holnap sem lesz a végitélet:
Beások a föld közepéig,
Lőport viszek le
És a világot a
Levegőbe röpítem... hahaha!

Szalkszentmárton, 1846. január

A SZÖKEVÉNYEK

Shelley után angolból

1

A jégeső szakad,
Fehérek a habok,

A tajték táncol, és
A villámlás ragyog -
El, el!

A mennydörgés ropog,
A forgószél kereng,
Harangok zugnak és
Az erdők rengenek -
El, el!

Mint tenger, mozg a föld,
Rajt minden rombadől,
Ember, állat, madár
Elbújt a vész elől -
El, el!

2

„Egy vitorlánk van... a
Kormányos halovány;
Ki merne szállani
Most csónakunk után?”
Az ifju szólt.

A lány felelt: „Evezz,
Taszítsd a csónakot!”
S jégzápor és golyók
Borítják útjokat
A tengeren.

A kék őrtűz lobog;
Némán villámlanak
Az elsűlt fegyverek;
Elnyelte hangjokat
A fergeteg.

3

„És látsz-e? s hallasz-e?
S nem retteg-e szived?
S nem szállunk szabadon
A vad tenger felett
Én és te?”

Egy tengerészköpeny
Fölöttök a fedél;
Együtt ver kebelök,
És suttognak kevély
Örömben.

Mozgó hegyekbül áll
A vészes óceán,
Kelnek s enyésznek a
Habok egymásután
Köröskörül.

A várudvarban, a
Kapusnéhoz közel,
Áll, mint megvert kutya,
És szégyen marja fel,
A vőlegényt.

Rémes kisértetként
A zsarnok őszapa
Áll a toronytetőn...
Hangjához képest a
Vihar szelíd;

S hallatlan átkokban
Kívánja a halált
Lyányának, ki legjobb
És legszebb s a család
Végtagja volt.

Szalkszentmárton, 1846. január

TÁVOZOL HÁT IFJUSÁGOM?

Távozol hát ifjuságom?
Oh bízvást távozhatol,
Nem siratlak. Búcsúm tőled:
Keserű, hideg mosoly.

Nem valánk mi jóbarátok.
Úr voltál te, én kutyád;
Korbácsoltál, uszítottál
Egyre tüskén-bokron át.

Néha dobtál irgalomból
Száraz csontokat nekem;
S akkor büszkébb voltam, semhogy
Alamizsnád elvegyem.

Távozzál hát, ifjuságom,
S halld hozzád végszavamat:
Vidd magaddal emléked, vagy
Vidd magaddal átkomat!

Szalkszentmárton, 1846. január

TÜNDÉRÁLOM

Sajkás vagyok vad, hullámos folyón.
Hullámzik a viz, reng a könnyü sajka,
Reng, mint a bölcső, melyet ráncigál
Szilaj kezekkel a haragvó dajka.
Sors, életemnek haragos dajkája,
Te vagy, ki sajkám ugy hányod-veted,

Ki rám zavartad fergeteg módjára
A csendriasztó szenvedélyeket.

Elfáradtam már, messze még a part?
Mely béfogad révébe;... vagy az örvény?
Mely nyúgodalmat szintugy ad, midőn
Mélyébe ránt, a sajkát összetörvén.
Sem part, sem örvény nincsen még előttem,
Csak hánykódás, csak örökös habok;
Hánykódom egyre a folyó nagy árján...
Ki sem köthetek, meg sem halhatok.

De mily hang ez, mily tulvilági hang,
Mely bévegyűl a habzúgás közé?
Tán szellem, égbe szálló a pokolból,
Hol büntetését már átszenvedé?...
Egy hattyu száll fölöttem magasan,
Az zengi ezt az édes éneket -
Oh lassan szállj és hosszan énekelj,
Haldokló hattyúm, szép emlékezet!...

Nem voltam többé gyermek, s nem valék
Még ifju. Ez az élet legszebb éve,
Mint legszebb perc, midőn a hajnalégről
Az éj kárpitja félig van levéve.
Sötétség volt még egyfelől szivemben,
De másfelől már pirosan kelének,
Mint a közelgő nap szemeiből
Kilőtt sugárok, a vágyak s remények.

Amire vágytam, bírni is reméltem,
S amit reméltem, azt el is nyerém;
Talán azért, mert nem sok volt... egyéb sem,
Mint pihenés egy hű barát ölén.
Hű volt barátom, mert hisz ilyenkor még
Nincsen kikelve a rejtett önérdek,
E mindent elrágó hernyója a
Baráti hűség virágos kertének.

Barátom hű volt; ürítgettem véle
A boldog órák édes poharát,
S a lelkesűlés égi mámorában
Sasként röpültem a világon át.
S amerre szálltam, minden az enyém volt!
A dúsgazdagság bársony pamlagára
Hajtám le főmet, melyet övezett
A dicsőségnek csillagkoronája.

Ily nagyszerűnek álmodám jövőmet,
S már hittem is, hogy ez való, nem álom...
De most egyszerre szívem, melyet a
Világgal tölték meg, tágulni látom:
Szivem tágúla, vagy tán a világ
Kisebbedett? azt nem tudom, de érzém,

Hogy kebelemben hézag támadott,
Hézag, keblemnek legmelegebb részén.

És napról-napra nőttön-nőtt ez ür,
S ez ür miatt nem szállhatott már lelkem,
Félt, hogy mélyébe hull... s nem kelle többé.
Mit eddig olyan lángolón öleltem,
Nem kellett kincs és nem kellett dicsőség.
Mind a kettő oly fénytelen vala!
Oly fénytelen, mint lesz az ég idővel,
Ha elkopik majd csillagfátyola.

Nem kelle semmi, még a jóbarát sem,
Magam magamnak voltam terhire,
S futottam, mint kit rémek serge üldöz,
Az életzajtól messzi-messzire.
Csöndes magányban keresék tanyát,
Sötét erdő völgyébe telepedtem...
Oh e magányban milyen alakok
Lengtek körűlem s szálltak el fölöttem!

Szivembül jöttek e tündéri lények,
Szivemnek nem rég támadt üregébül,
Tündéri lények, milyenekre félig
Emlékezém a szép gyermekregékbül.
„Megálljatok! megálljatok!” kiálték,
„Oh, csak egy álljon meg közűletek,
Csak addig, mig egy csók s egy ölelés tart!”
Nem álltanak meg, mind eltüntenek.

Kerestem őket, és meg nem lelém,
Még csak nyomukra sem akadhaték;
Nyom nélkül jártak, oly könnyűk valának,
Könnyebbek, mint a szellő, mint a lég.
S minél messzebbre távozának tőlem,
Minél homályosabban láttam őket:
Annál dicsőbbek voltak, és szivem
Annál emésztőbb sovárgásban égett.

Szivem sovárgott és én sorvadék,
Társim nevettek a sápadt fiún,
Csak jóbarátom, ő nem nevetett,
Fejét csóválta, búsan, szomorún.
Mi lelt? kérdezte; én nem felelék,
Mert hisz magam sem tudtam, hogy mi lelt.
Szomjas valék s vizet hiába ittam,
Nem enyhité viz a tikkadt kebelt.

S meguntam ezt a földi életet,
Mely elvesztette szépségét szememben.
Föl, föl! mondám, a mennybe! ahová
Fájó szivemnek tündérnépe lebben;
Föl a mennyekbe! ha a léget szívom,
Mit ők színak: tán majd e szomj nem éget...

S ha ott is futnak tőlem? ah, utánok
Keresztülbolygom a nagy mindenséget! -

Fényes tavasz volt. A mezőn szivárvány,
Égő szivárvány százezer virágbul;
De rám oly búsan néztenek... talán
Tudták, hogy elkészűlök a világbul.
A legnagyobb hegy tetejére mentem,
Onnan tekinték föl az ég felé.
Átlátszó kék volt a felhőtlen ég...
Beláttam... tisztán láttam belé...

Ábránd-alakjaim legszebbike
Ott volt az égben. Ajka mozgott; szinte
Hallottam hívó hangjait... de jól
Láthattam, hogy felém kezével inte.
Megyek! mondám, s a bérc szélére léptem,
Ahol száz ölnyi mélység nyilt alattam.
Már-már ugrám... hátúl egy kéz ragadt meg...
Eszmélet nélkül visszahanyatlottam.

Midőn eszméltem: a dicső alak,
Kit az egekben láttam az imént,
Ott állt mellettem... oh, mit érezék?
Leirhatatlan édes érzeményt!
„Ilyen közel van hát a föld az éghez?”
Zavart elmémmel ekkép gondolkodtam,
„Im a mennyben vagyok szép angyalomnál,
S elébb egy perccel még a földön voltam.”

Ezt gondolám, de szólni nem tudék,
Avvagy talán nem mertem szólani,
Félvén, hogy majd ha ajkam megnyitom,
Keblemből a menny ki fog szállani,
És megragadtam angyalom kezét,
Hogy el ne tűnjék tőlem újolag,
És derekát átövezé karom,
Átövezé, mint egy égő szalag.

S merőn szemléltem fényes arculatját.
Most is csodálom, hogy szemem világa
El nem veszett e földöntúli fénytől,
Midőn benéztem szeme csillagába.
Sötétkék csillag volt az ő szeme,
És szemöldöke fekete szivárvány,
S vállán ugy úsztak barna fürtei,
Miként az éj egy rózsatenger árján.

Meg mertem végre nyitni ajkamat,
S beszéltem üdvről, angyalokrul, égről.
Nagyon homályosan beszélheték,
Mert ő nem értett semmit e beszédből.
„Én lyány vagyok,” szólt, „földi lyány, nem angyal;
Ahol vagyunk, ez a föld, nem az ég,

S te itt a mélybe estél volna, ámde
Én mentésedre még jókor jövék.”

„Legyünk tehát a földön,” válaszoltam,
„Földön vagy égen, az mindegy nekem,
Csak oldaladnál, kedves oldaladnál;
Hisz ahol te vagy, ott az én egem.
De űlj le mellém, s engedd, hogy karom
Szorosabban fűzhessen át, o engedd!
Úgyis sajátom vagy, tulajdonom,
Mert téged az én képzetem teremtett.”

Leültünk ott a szikla tetején
S beszélgeténk. Kérdezte: ki vagyok?
„Egy bús sohajtás voltam eddig,” szólék,
„Öledben ím e csókkal meghalok.
Most csókolj vissza, lyányka, hogy legyen
Föltámadásom... - ím, föltámadok,
Mert csókod ért; s ki bú-sohaj valék,
Most a gyönyörnek mosolya vagyok.”

Ő megcsókolt. Nem kéreté magát,
Első szavamra ajkamon volt ajka;
E csók! ez ajk!... mért nem váltunk itt kővé?
Hadd függtem volna mindörökre rajta!
E csók, e csók! ez édesb volt a méznél
S az anyatejnél. Csak ezóta élek;
Midőn elcsattant e csók ajkamon,
Érzém, hogy ekkor szállt belém a lélek.

„Tekints körül”, szólott a csók után
A lyányka, „látod, milyen változás?
Én nem tudom, honnan, s miként van ez,
De mostan ég és föld egészen más.
Kékebb az ég, sugárosabb a nap,
S e fák alatt itt hűvösebb az árnyék,
S pirosb a rózsa, illatosb a lég...
Ah, mintha csak egy más világban járnék!”

„Más a világ, más, nem olyan, minő volt,”
Feleltem én, „vagy csak mi változánk?
De bármiként van, mit törődünk véle,
Midőn e változás áldás reánk!”
Egymás ölébe így fontuk tovább
Beszélgetésünk rózsakötelét,
S amint eszméltünk szép ábrándjainkból,
Láttuk, hogy a nap már a földre lép.

Alkonyodék. Arany felhőkön szállott
A nap violaszín hegyek mögé.
A messzeségbe nyúló rónaságot,
E száraz tengert, halvány köd födé.
A szikla, melyen állottunk, piroslott
A végsugártól, miként bíbor párna

A trónon. De hisz trón volt ez; mi rajta
A boldogság ifjú királyi párja.

Elbúcsuzánk; nem szóval; szemeinkkel;
S nem szomorúan, oh nem, oly vidáman!
Az éjt úgy néztük, mint a haldokló
A sirt, amelyen túl egy szebb világ van.
Nem ígértük, hogy holnap eljövünk,
De mind a ketten eljövénk hiven,
S így éltük által az egész tavaszt,
Ajk ajakon, kéz kézben, szív sziven.

S így éltük által az egész nyarat.
Minden napunk egy virágszál vala
A bokrétából, melytül illatot nyer
Az istenek olympi asztala.
De e virágok elhervadtanak már;
Mit ér, szemlélnem száraz kelyhöket?
Röpűlj ki e szép kornak édenéből,
Haldokló hattyúm, bús emlékezet!

Eljött az ősz, ez a vad zsarnoka
A természetnek. Kérlelhetlen karja
Letépi a szegény fák levelét,
A földre sujtja, és lábbal tiporja.
Lábbal tiprá boldogságunkat is;
Reánk küldé enyészetes szelét
Elválás képiben, s ez arcainknak
Leszaggatá szép rózsalevelét.

Elváltunk, hogy ne lássuk egymást többé.
Komoly borongó volt az őszi este;
A ködön át a távolból lyánykámat
Könnyes szemem mégegyszer fölkereste,
Aztán futottam, útat nem tekintve,
Arcom, kezem tövistől vérezék...
Futottam árván, mint a hullócsillag,
Melyet magából kilökött az ég. - -

Azóta arcom és kezem begyógyult,
Arcom s kezem, mit tüske sérte meg,
S szivemből is ki vannak irtva már
Az elválástól támadott sebek;
De e sebeknél jobban fáj nekem most,
Jobban fáj az, hogy már-már feledem
Ábrándjaidnak édes üdvességét,
Oh tündérálom, első szerelem!

Szalkszentmárton, 1846. február 20.

VAJDA PÉTER HALÁLÁRA

Oh természet, midőn alunni mentél,
Alunni a múlt ősznek végivel:
Elbúcsuzál-e kedves gyermekedtől,
Elbúcsuzál-e leghivebb fiadtól,
Őtőle?... és ha elbucsúztatok:
Gondoltad-e, hogy végbucsútok ez? -
Alszod, természet, téli álmadat...
Alszol... vajon megálmodád-e már,
Megálmodád-e azt a bánatot,
Mely ébredésed reggelén megüt?
Föl fogsz ébredni, fölkelt a tavasz,
S a csalogány mond legszebb éneket
Föltámadásod hangos ünnepén;
Pedig volt egykor, aki érkezésed
A csalogánynál szebben üdvezelte.
Te széttekintesz, s kérdeni fogod:
Hol van legelső dalnokom? hol ő?...
Egy sírhalom lesz rá a felelet.
Oh, természet, viseld gondját e sírnak,
Melynek lakója leghivebb fiad,
Viseld gondját... ültesd áldás gyanánt
Virágaid legszebbjeit reá;
Ugysincs e honnak, nincs hálás keze,
Hogy megtegye, ha elmulasztanád.
Oh e hazában olyan sok jeles
Sírján ingatja vándor fuvalom
A feledésnek tüskebokrait! -
Vagy modd, hazám, hogy multad illeti,
Csak multadat s nem a jelent, e vád;
Mondd, hogy szivedben lesz egy kis helye
Maradni-méltó emlékezetének.
Vagy nem méltó-e rá, hogy a haza
Szivében hordja annak emlékét,
Ki a hazát szivében hordozá?...
Emlékezést, emlékezést neki!
S ha sírhalmához mentek: ejtsetek
Reá egy könnyet, mert megérdemel
Egy könnyet az, ki annyit szárított föl
Meleg lelkének hő sugárival! - -
És míg ti benne dalnokot sirattok:
Az én könyűim hadd omoljanak
A függetlenség bajnok férfiáért,
Ki e hajlongó, görnyedő időkben
Meg nem tanúla térdet hajtani,
Ki sokkal inkább hajtá le fejét a
Szabad szegénység kőszikláira,
Semmint a függés bársony pamlagára. - -
Sirassa benned, elhunyt férfiú,
A természet leghívebb gyermekét,

Sirassa benned dalnokát a hon...
Legkeserűbb az én könyűm, ki benned
A függetlenség hősét siratom!

Pest, 1846. február 10. után

ELVÁNDOROL A MADÁR...

Elvándorol a madár,
Ha őszre jár
Az idő.
(Tavasszal azonban ismét visszajő.)
Száll... száll... száll... viszi szárnya;
Azon veszed észre magad, hogy már a
Távolság kék levegőit issza.
Olyan sebesen száll,
Hogy eltünő álomnak véled. -
A madárnál
Mi száll tova még sebesebben?... az élet!
De, mint a madár, ez nem tér többé vissza.

Szalkszentmárton, 1846. március 10. előtt

NEM SÍROK ÉN...

Nem sírok én és nem panaszkodom;
Nem mondom én el másnak: mi bajom?
De nézzetek szinetlen arcaimra,
Ott föl van írva;
És nézzetek szemembe, mely kiégett,
S belőle kiolvashatjátok,
Hogy rajtam átok fekszik, átok,
Hogy fáj nekem, hogy nagyon fáj az élet!

Szalkszentmárton, 1846. március 10. előtt

SZERETNÉM ITTHAGYNI...

Szeretném itthagyni a fényes világot,
Amelyen oly sok sötét foltot látok.
Szeretnék rengetegbe menni,
Ahol nem lenne senki, senki!
Ott hallgatnám a lombok suttogását,
Ott hallgatnám a patakok zugását
És a madárnak énekét,
S nézném a felhők vándorseregét,
Nézném a nap jöttét s lementét...
Mig végre magam is lemennék.

Szalkszentmárton, 1846. március 10. előtt

ANNYIT SEM ÉR AZ ÉLET...

Annyit sem ér az élet,
Mint egy eltört fazék, mit a konyhából
Kidobtak, s melynek oldaláról
Vén koldús nyalja a rászáradt ételt!

Szalkszentmárton, 1846. március 10. előtt

MÖGÖTTEM A MÚLT...

Mögöttem a múlt szép kék erdősége,
Előttem a jövő szép zöld vetése;
Az mindig messze, és mégsem hagy el,
Ezt el nem érem, bár mindig közel.
Ekkép vándorlok az országuton,
Mely puszta, vadon,
Vándorlok csüggedetten
Az örökkétartó jelenben.

Szalkszentmárton, 1846. március 10. előtt

VOLTAK BARÁTIM...

Voltak barátim, jó embereim...
Oh mért meg nem halának!
Sírhalmaikra mostan könnyeim
Folynának,
S virágokat termesztene
Fölöttök könnyeim özöne. -
Meg fognak halni majd,
De egyik régi barát
Sem nyer tőlem könyűket, csak sohajt,
Csalódás kínos sohaját;
S ha ez leng rájok:
Sírhalmukon elszáradnak a virágok.

Szalkszentmárton, 1846. március 10. előtt

SZÁLLNAK REMÉNYINK...

Szállnak reményink, e szép madarak...
Midőn legjobban szállanak,
S szíják a mennyei tiszta léget,
Hol már sas sem tanyáz;
Jön a való, e zord vadász,
S lelövöldözi őket.

Szalkszentmárton, 1846. március 10. előtt

ELVÁLTAM A LYÁNYKÁTÓL

Elváltam a lyánykától,
Ki kedvesem vala;
Ugy fájt leszakadnom ajakáról,
Mely csókola. -
Rég volt ez; azóta már
Sok esztendő lejárt.
Az elválás keserüségét
Többé nem érezem,
De a csók édességét
Még most is érezem.

Szalkszentmárton, 1846. március 10. előtt

EMLÉKEZET...

Emlékezet!
Te összetört hajónk egy deszkaszála,
Mit a hullám s a szél viszálya
A tengerpartra vet... - -

Szalkszentmárton, 1846. március 10. előtt

AMOTT A TÁVOL KÉK KÖDÉBEN...

Amott a távol kék ködében
Emelkedik egy falu tornya sötéten;
Van egy fehér ház e faluban,
Hol egy fekete szemü lyányka van.
E lyányka, e lyányka,
E fekete szem,
Ez bánatom és örömem
Százszínű szivárványa.

Szalkszentmárton, 1846. március 10. előtt

VISELD EGYFORMÁN...

„Viseld egyformán jó- s balsorsodat!”
Igy szól, kit a bolond világ bölcsnek nevez.
Az én jelszóm nem ez;
Én örömimet és fájdalmimat
Érezni akarom... kettősen érezem.
Lelkem nem a folyó leszen,
Amely egykedvüleg
Ragadja magával a rózsalevelet,
Melyet tavasszal szép lyány vet bele,
S a száraz fűveket,
Miket
Árjára sodort az ősz szele.

Szalkszentmárton, 1846. március 10. előtt

MI SZEBB, MINT...

Mi szebb, mint a szép gyermeklyány orcája?
Ki azt álmodja, hogy ifját öleli,
Az ifjút, akivel ébren nem meri
Sejtetni sem, hogy őt imádja!

Szalkszentmárton, 1846. március 10. előtt

MELY'K A LEGVíGABB TEMETŐ?

Mely'k a legvígabb temető?
A bú temetője!... „S ez hol lelhető?"
Azt kérditek, úgyebár? -
A bú temetője a boros-asztal,
Közepén a kereszttel, a nagy palackkal,
E mellett sírhalom minden pohár. -
Járjunk e víg temetőbe
Ily szomorú időbe'!

Szalkszentmárton, 1846. március 10. előtt

HAJAMNAK EGY FÜRTJÉT LEVÁGOM...

Hajamnak egy fürtjét levágom,
Melynek most minden szála szög;
S ha majd elmúlik ifjuságom,
Ha majd megőszülök:
A falra függesztem tükör helyett
E barna fürtöt: így csalom meg szememet,
Hitetve, hogy még fiatal vagyok...
De vajon nem árul-e el
A szív ütése, mely
Majd mindig halkabban dobog?

Szalkszentmárton, 1846. március 10. előtt

MINTHA A NAGY, NEHÉZ...

Mintha a nagy, nehéz világot tartanám,
Leányka, hogy az ne szakadjon rám,
Ugy reszketek,
Ha megfogom könnyű, kis kezedet.

Szalkszentmárton, 1846. március 10. előtt

ITT ÁLLOK A RÓNAKÖZÉPEN...

Itt állok a rónaközépen,
Mint a szobor, merően.
A pusztát síri csend födé el,
Mint elfödik a halottat szemfödéllel.
Nagymessze tőlem egy ember kaszál;
Mostan megáll,
S köszörűli a kaszát...
Pengése hozzám nem hallatszik át,
Csak azt látom: mint mozog a kéz.
És most idenéz,
Engem bámul, de én szemem sem mozditom...
Mit gondolhat, hogy én miről gondolkodom?

Szalkszentmárton, 1846. március 10. előtt

OH LYÁNY! SZEMED...

Oh lyány! szemed
Milyen sötét,
S mégis ragyog;
Kivált midőn
Reám tekintesz,
Ugy tündököl,
Mint zordon éjben
Villám tüzénél
A hóhérpallos!

Szalkszentmárton, 1846. március 10. előtt

HA JŐNE OLY NAGY FERGETEG...

Ha jőne oly nagy fergeteg,
Mely meghasítná az eget,
És e hasitékon át
A földgolyót behajítaná!

Szalkszentmárton, 1846. március 10. előtt

EGY BÖLCS HAJDAN...

Egy bölcs hajdan szamáron útazott. -
Azóta az idő megváltozott,
Nagyon megváltozott már,
Most a szamarak
Lovaglanak,
A bölcs pedig gyalog jár.

Szalkszentmárton, 1846. március 10. előtt

MI A DICSŐSÉG?...

Mi a dicsőség?... tündöklő szivárvány,
A napnak könnyekben megtört sugára.

Szalkszentmárton, 1846. március 10. előtt

SOK EMBERT ISMEREK...

Sok embert ismerek,
Ki önmagát legjobban szereti;
De másnak ismét vannak kedvesi,
Kiket magánál forróbban szeret,
S ezeket sokszor mégis megbántja.
Aztán megbánja,
Hogy könnyeket facsart szeméből,
Kinek egy vidám pillantatáért,
Kinek egy mosolyáért
A legszebb részt od'adná életéből.
Ilyenkor tudja csak: mi a gyötrelem?
Mik a keservek?
És kéri szivét: repedj meg, oh szivem!
És ez - büntetésül - nem reped meg.

Szalkszentmárton, 1846. március 10. előtt

A BÁNAT? EGY NAGY OCEÁN

A bánat? egy nagy oceán.
S az öröm?
Az oceán kis gyöngye. Talán,
Mire fölhozom, össze is töröm.

Szalkszentmárton, 1846. március 10. előtt

DACOS LEÁNY!

Dacos leány!
Hagyd megcsókolni magad,
Hagyd átölelnem derekad.
Nap megy nap után,
S ha napjaid elhaladnak,
Maradsz magadnak.
Száraz derekad
Majd senki meg nem öleli,
Csak a koporsónak deszkája,
S halvány ajakad
Más nem csókolja, csak a sír férgei...
Gondolj reája. -
Mit érzesz,
Nem rendül meg szived?

Nem érezed,
Hogy ez hideg csók, hideg ölelés lesz!

Szalkszentmárton, 1846. március 10. előtt

GYERTYÁM HOMÁLYOSAN LOBOG...

Gyertyám homályosan lobog...
Magam vagyok...
Sétálok föl s alá szobámban...
Szájamban füstölő pipám van...
Multam jelenési lengenek körűlem...
Sétálok, sétálok, s szemlélem
A füst árnyékát a falon,
És a barátságról gondolkodom.

Szalkszentmárton, 1846. március 10. előtt

MONDJÁK, HOGY MINDENIKÜNK...

Mondják, hogy mindenikünk bir egy csillaggal,
S az, akié lehull az égrül, meghal.
És így fogy az ember, így fogy a csillag;
Mindegyre omolnak...
A csillag az égrül a földre,
Az ember a földrül a sírgödörbe.
Hah, majd ha miljom s miljom év lemégyen,
S a földön és az égen
Csak egy ember s egy csillag bujdosik!...
S ha végre ez is leesik!... - -

Szalkszentmárton, 1846. március 10. előtt

AZ EMBER UGYAN HOVA LESZ?...

Az ember ugyan hova lesz?...
Sokrates,
Ki a mérget megitta,
S hóhéra, ki a mérget neki adta,
Egy helyre mentek mind a ketten?
Oh lehetetlen!
És hátha... hátha...
Mért nem láthatni a másvilágba!

Szalkszentmárton, 1846. március 10. előtt

ELMÉM EZEN SOKAT GONDOLKODIK...

Elmém ezen sokat gondolkodik:
Ha valaha
A világrendszer fölbomlana,

S mint most az eső és hó esik,
Esnének akkor csillagok,
S folynának a csillagpatakok!

Szalkszentmárton, 1846. március 10. előtt

MIT ETTÉL, FÖLD...

Mit ettél, föld, hogy egyre szomjazol?
Hogy annyi könnyet s annyi vért iszol?

Szalkszentmárton, 1846. március 10. előtt

MOSOLYGJATOK RÁM...

Mosolygjatok rám, oh mosolygjatok,
Ti szép leánykák szemei!
S én el fogom felejteni,
Hogy már olyan sokszor megcsaltatok. -
Véljük, hogy a lyányok szíve az ég,
Mert mélyei, mint ez, úgy ragyognak.
A lyányi szív csalárd folyó csak,
Amelybe sugáraikat veték
Az égi csillagok...
Ki ott mennyet keres, elnyelik a habok.

Szalkszentmárton, 1846. március 10. előtt

HA A SÍRBAN MEGSZÁRADT...

Ha a sírban megszáradt szíveket
Mind egy halomra hordanák
S meggyújtanák,
Ki mondja meg:
Hány színű lenne majd e láng?

Szalkszentmárton, 1846. március 10. előtt

HOVÁ LESZ A KACAJ...

Hová lesz a kacaj,
Hová lesz a sohaj,
Ha hangja elenyész?
S hová lesz az ész,
Midőn már nem gondolkodik?
S a szeretet,
S a gyűlölet,
Ha a szívből kiköltözik?

Szalkszentmárton, 1846. március 10. előtt

TE IFJÚSÁG...

Te ifjúság, te forgószél!
Ki szép virágfüzért
Sodorsz magaddal... e virágokat
Futtodban homlokunkra keríted...
Egy perc alatt
Ismét leröpíted,
S gyorsan tovább futasz.
Mi búsan álmélkodva állunk,
S kérdezzük: igaz-e, hogy nálunk
Valál? talán nem is igaz!

Szalkszentmárton, 1846. március 10. előtt

BARÁTIM VAGYTOK...

Barátim vagytok, azt mondjátok.
Talán nem mondtok hazugságot,
Ez meglehet,
De azért nem adom nektek hitemet,
Nem adhatom: most jó dolgom van,
Jertek hozzám, ha majd napom lejár,
Mert a barátság nappal láthatatlan,
Éjjel ragyog csak, mint a fénybogár.

Szalkszentmárton, 1846. március 10. előtt

FÖLDÉT A FÖLDMIVES...

Földét a földmives felszántja,
Aztán beboronálja.
Képünket az idő felszántja,
De be nem boronálja.

Szalkszentmárton, 1846. március 10. előtt

NEMCSAK MI VÉNÜLÜNK...

Nemcsak mi vénülünk, mi emberek...
Mi volna, ami nem vénülne meg?
Nézzétek a napot, ha jön a december:
Nem valóságos öregember?
Későn ébred, s alig
Hogy fölkapaszkodhatik
Az égre, oly erőtelen;
Mogorván néz a világra s hidegen,
S olyan korán ledől megint ágyára.
Majd végesvégül
Azt is megérjük, hogy megőszül,
És ekkor... ekkor fehér lesz sugára.

Szalkszentmárton, 1846. március 10. előtt

FUTÓ FOLYAM HULLÁMAI...

Futó folyam hullámai
Az ember miljom vágya;
Perc hozza őket, perc ragadja el.
A sors azért nem szokta teljesíteni,
Azért nem hallgat rája;
Jól tudja: mikorra egy kegyét leejti,
Az ember már régen mást esdekel,
S hogy kérte amazt, el is felejti.

Szalkszentmárton, 1846. március 10. előtt

HÁNY CSEPP VAN AZ ÓCEÁNBAN...

Hány csepp van az óceánban?
Hány csillag az égen?
Az emberiség fejin hány hajszál van?
S hány gonoszság szivében?

Szalkszentmárton, 1846. március 10. előtt

NEM SŰLYED AZ EMBERISÉG...

Nem sűlyed az emberiség!
Ilyen gonosz vala rég,
Ilyen gonosz már kezdet óta...
Hisz különben nem kellett vóna
Százféle mesét,
Eget, isteneket,
Pokolt és ördögöket
Gondolni ki, hogy zaboláztassék.

Szalkszentmárton, 1846. március 10. előtt

KIK A FÖLD ALACSONY PORÁBÓL...

Kik a föld alacsony porából,
Mit minden féreg gázol,
A naphoz emelkedtek,
Ti szárnyas, óriás lelkek!
Hogy van, hogy titeket a törpe világ
Mindig kicsínyeknek kiált?...
Természetes! hiszen a tölgy a bérceken
Kisebbnek tetszik, mint a fűzfa idelenn.

Szalkszentmárton, 1846. március 10. előtt

AZ ÉN SZIVEM...

Az én szivem egy földalatti lak,
Sötét, sötét!
Az öröm egy-egy fényes sugarat
Csak néha vét
Mélyébe e földalatti háznak.
Ez a fény is csak azért pillant bele,
Hogy lássa a szörnyeket, mik ott tanyáznak,
Mikkel televan, tele!

Szalkszentmárton, 1846. március 10. előtt

ODANÉZZETEK!

Odanézzetek!
Csatára iramlik a fergeteg;
Paripája a szél, a nyargaló,
Kezében a felleg a lobogó,
Amelynek villám a nyele.
Vágtat vele, vágtat vele
Csatára, csatára...
Mint harsog trombitája,
A mennydörgés!

Oh fergeteg,
Ki a tornyokat
Eldöntögeted,
Kinek kezében kiszakad
A tölgy a bérc kebelébül,
Hol századok óta vénül,
Hatalmas fergeteg! ki nem szakíthatod
Az emberi szivbül a bánatot - -

Szalkszentmárton, 1846. március 10. előtt

MÁR SOKSZOR ÉNEKELTEM...

Már sokszor énekeltem rólatok,
Még többször is éneklek, szép csillagok.
Én úgy szeretlek titeket!
Egy szebb világgal hiteget
Sugárotok;
S ti egyre mosolygotok,
S oly jól esik nekem,
Oda tekintenem,
Hol egy kis vidámság van
E szomorú világban.

Szalkszentmárton, 1846. március 10. előtt

MIVÉ LESZ A FÖLD?...

Mivé lesz a föld?... megfagy-e, elég-e?
És ugy hiszem, hogy meg fog fagyni végre,
Megfagyasztják a jéghideg szivek,
Amelyek benne s bele fekszenek.

Szalkszentmárton, 1846. március 10. előtt

FÖNSÉGES ÉJ!

Fönséges éj!
Az égen tündökölve ballag
A nagy hold s a kis esti csillag.
Fönséges éj!
A harmat csillog a gyep bársonyán,
Bokor sátrában zeng a csalogány.
Fönséges éj!
Az ifjú mostan megy szeretője után...
S most megy gyilkolni a zsivány.
Fönséges éj!

Szalkszentmárton, 1846. március 10. előtt

KI FOGJA VAJON MEGFEJTENI...

Ki fogja vajon megfejteni
E rejtélyt:
Az emberiségnek könnyei
Lemoshatnák-e az emberiségnek szennyét?

Szalkszentmárton, 1846. március 10. előtt

SZÉP KEDVESEM...

Szép kedvesem, ha majd az oltár mellett
Dobog felém szerelmes kebled!...
S ha majd körűlünk apró gyermekek
Mosolyganak, enyelgenek!...
S ha majd fölénk a szemfedő borúl,
S kivisznek, s rajtunk a sír domborúl!...
S ha majd hozzánk az unokák kijőnek
Szép alkonyán a sárga, csendes ősznek,
S merengve nézik ákáclombjainkat,
Miket fejfánknál a lég halkan ingat...

Szalkszentmárton, 1846. március 10. előtt

SZERETŐJE-E VAJON...

Szeretője-e vajon a testnek a lélek?
S mint szeretőkhöz illik, együtt enyésznek?
Vagy a lélek a testnek csak barátja?
S ugy tesz, mint rendesen a barát:
Elhordja magát,
Midőn amazt pusztulni látja?

Szalkszentmárton, 1846. március 10. előtt

OH SZERELEM...

Oh szerelem, te óriási láng!
Ki a világot gyujtod ránk,
Aztán ellobansz... tán egy perc alatt,
S örök sötétség és hideg hamvad marad.

Szalkszentmárton, 1846. március 10. előtt

MIÉRT HOGY LÁTHATATLANOK...

Miért hogy láthatatlanok
Az ördögök s az angyalok?
Ismerni szeretném őket
Avégett,
Hogy tudja, amit nem tudok:
Mi van ebben és mi van abban?
S az ember melyikhez hasonlít jobban?

Szalkszentmárton, 1846. március 10. előtt

MULANDÓSÁG...

Mulandóság a királyok királya.
Ez a világ az ő nagy palotája.
Sétál föl és le benne,
S nincs hely, hová ne menne,
S hová lelép, amire hág,
Minden pusztúl... körűle fekszenek
Szétszórva: eltört koronák,
Hervadt virágok, megrepedt szivek.

Szalkszentmárton, 1846. március 10. előtt

A FÉRJ HAZAJŐ BETEGEN...

A férj hazajő betegen.
Hű nője orvosért
Megy hirtelen.
Miként siet, az istenért!

Az orvostól mindent remél,
Azért rohan érte, mint a szél,
Oly gyorsan azért keresi föl...
Jól tudja: az orvos gyakran öl.

Szalkszentmárton, 1846. március 10. előtt

BARÁTAIM MEGÖLELÉNEK...

Barátaim megölelének...
Szivökhöz nyomták szívemet;
Bennem mi boldog volt a lélek!...
Később tudám meg: mért öleltenek? -
Azt tapogatták, míg öleltek:
Hol van legfájóbb része e kebelnek?
Hogy gyilkukat majd odadöfjék...
És odadöfték!

Szalkszentmárton, 1846. március 10. előtt

MINT LÓT-FUT A BOLDOGSÁG UTÁN...

Mint lót-fut a boldogság után
Az ember, a dőre,
Az egyik hátra, a másik előre,
Mikéntha már ott volna nyomán.
Hiába igyekeznetek!
Előttetek, mögöttetek
Nincs a boldogság... ott alattatok van
A sírhalomban.

Szalkszentmárton, 1846. március 10. előtt

HIDEG ELLEN A TÉL...

Hideg ellen a tél a folyókat jéggel,
A földet hóval leplezé el.
Csupán némely embernek
Kell öltözetlenűl bujdosnia...
Tehát a természetnek
Az ember a legmostohább fia?

Szalkszentmárton, 1846. március 10. előtt

VAJON MI ÉR?

Vajon mi ér? vajon mi történik velem?
Sejtek, s e sejtelem, ez olyan rettentő!
Ugy rángatózik, úgy ugrándozik szivem,
Miként a porban a levágott emberfő.

Szalkszentmárton, 1846. március 10. előt

AZ ÖZVEGY...

Az özvegy gyászba öltözék;
Kedves férjét eltemeték.
Ő gyászruhát ölt a meghalt után! -
Jó asszony, ez egyet föl se vedd,
Vagy végy föl többet... hisz ez egy ruhán
Keresztülcsillog titkos örömed.

Szalkszentmárton, 1846. március 10. előtt

IGAZSÁG! ALSZOL?

Igazság! alszol? vagy meg is halál?
E férfi méltó volt rá, hogy nyakáról
Aranylánc függjön; s íme a helyett
Ő függ, ő függ... a hóhér kötelén.
S ennek nyakában aranylánc van, pedig
Hóhérkötélen kéne függnie. -
Igazság! alszol? vagy meg is halál?

Szalkszentmárton, 1846. március 10. előtt

AZ ÁLOM...

Az álom
A természetnek legszebb adománya.
Megnyílik ekkor vágyink tartománya.
Mit nem lelünk meg ébren a világon.
Álmában a szegény
Nem fázik és nem éhezik,
Bibor ruhába öltözik,
S jár szép szobák lágy szőnyegén.
Álmában a király
Nem büntet, nem kegyelmez, nem birál...
Nyugalmat élvez.
Álmában az ifju elmegy kedveséhez,
Kiért epeszti tiltott szerelem,
S ott olvad égő kebelén. -
Álmamban én
Rabnemzetek bilincsét tördelem!

Szalkszentmárton, 1846. március 10. előtt

E GAZDAG ÚR...

E gazdag úr miként
Gőgösködik, mint nézi le a szegényt!
Ne gőgösködjél, jóbarát,
Azért, hogy most oly jó dolgod van;
Majd e szegény magasabbról néz le rád,
Ha ő a mennyben lesz s te a pokolban.

Szalkszentmárton, 1846. március 10. előtt

KERESZT

Kereszt jutalma a fáradságoknak,
Mindenfelé keresztet osztogatnak.
Aranykeresztet tűznek a fejedelmek
Jobbágyaik mellére; a földmivesnek
Oszt a természet búzakereszteket...
Fakereszt illet, megváltók, titeket!

Szalkszentmárton, 1846. március 10. előtt

VOLTAK FEJEDELMEK...

Voltak fejedelmek,
Akiknek emlékoszlopot emeltek,
Magast és fényeset,
Mely hirdeté nagyságukat,
Mely hirdeté jóságukat.
És hol van az oszlop?... elesett!
El kellett esnie,
Mert hazugsággal volt tele.
Az idő igaz,
S eldönti, ami nem az.
Ott áll a sír most emléktelenűl,
Az eltörött helyett mást nem tevének...
De nem! hisz örök átka nemzetének
Sötét oszlopként rajta nehezűl.

Szalkszentmárton, 1846. március 10. előtt

MIDŐN A FÖLDÖN...

Midőn a földön még csak pár ember vala,
Már meghalt egyik a másiknak általa.
Ábelt megölte Kain.
Ha a világ végén majd újolag
Két ember lesz a föld határain,
Ők is bizonnyal így egymásra rontanak,
S az, aki megmarad ott,
Nőül fog venni egy vadállatot.

Talán e vadállatnak méhibül
A réginél szelídebb emberfaj kerül.

Szalkszentmárton, 1846. március 10. előtt

KIVÁGOM ÉN...

Kivágom én keblemből szívemet,
Ott úgysem okoz mást, csak gyötrelmeket,
Kivágom és a földbe ültetem...
Talán kikél babérfa képiben,
S koszorúja lesz a bajnokoknak,
Kik a szabadságért harcolnak!

Szalkszentmárton, 1846. március 10. előtt

FÖVÉNYSZEM... HARMATCSEPP...

Fövényszem... harmatcsepp... a szikla,. melyet
Ezer villám meg nem rengethet...
Az örökké rengő tenger...
A tiszta napfény és a szennyes ember
És minden, minden e világon
Csak álom, tünedékeny álom.
Ez álma mind a természetnek,
Kit miljom év előtt szender lepett meg,
S ki álmodik
Talán még miljom s miljom évekig.
De fölébred végre,
Egyszerre fölriad,
Fölkeltik egyre rémesb álmai,
És ekkor a borzalom miatt
A semmiség feneketlen tengerébe
Fog ugrani.

Szalkszentmárton, 1846. március 10. előt

FEJEMBEN ÉJ VAN...

Fejemben éj van, éjek éjjele,
S ez éj kisértetekkel van tele;
Agyamban egymást szűlik a gondolatok,
S egymást tépik szét, mint vadállatok.
Lázzal verő szivemnek vére forr,
Mint boszorkány üstjében a bűvös viz.
Gyúlt képzeletem mint meteor
Fut át a világon és magával visz,
Laktársam a kétségbeesés,
Szomszédom a megőrülés.

Szalkszentmárton, 1846. március 10. előtt

ÁTOK ÉS ÁLDÁS

Legyen átok a földön,
Hol ama fa termett,
Amelyből énnekem
Bölcső készítteték;
Legyen átkozott a kéz,
Mely e fát ülteté,
És átkozott az eső s a napsugár,
Mely e fát felnövelte!... -
De áldás légyen a földön,
Hol ama fa termett,
Melyből nekem majd
Koporsó készűl;
Áldott legyen a kéz,
Mely e fát ülteté,
Áldott az eső s a napsugár,
Mely e fát felnövelte!

Szalkszentmárton, 1846. március 10. előtt

MÉRT VAGYOK ÉN MÉG A VILÁGON...

Mért vagyok én még a világon, ha már
Átéltem minden szenvedéseket?
Végeztem pályám... mert hiszen az ember,
Hogy szenvedjen, csak azért született.
Mért vagyok én még a világon, hisz már
Láttam mindent, mi látható van itt;
Látám a jónak örökös bukását
S a rosznak örök diadalmait.

Hallottam már az éhezők nyögését
S dorbézolási kurjantásokat,
Hallottam már a csalogányt dalolni
És csörömpölni a rabláncokat.
Tudom, hogy így volt ezredév előtt s hogy
Ezred multán is ekkép lenni fog...
Mindent tudok, mindent hallottam, láttam,
Hát mért élek még? mért meg nem halok?

Vagy tán valólag a világ nem ilyen?
Ily szomorúnak én látom csupán?
Én látom így csak, keresztülnézvén a
Kétségbesésnek sötét fátyolán?
Mindegy... elég, hogy én kétségbeestem,
Elég, hogy én elkárhozott vagyok,
Hogy engem éles, égő körmeikkel
Tépnek, szaggatnak a rosz angyalok!

Szakadj meg, szívem! hagyj el engem, élet!
Fogadj öledbe, mély öledbe, föld!
Borúlj reám, sír! és te, fergeteg, jőj,
Hogy rólam a sírhalmot elsöpörd!
Söpörd el s szórd ki összeporlott csontom,
S szórd el csontommal hírem-nevemet...
Ne tudja senki se, hogy egykor ilyen
Megátkozott teremtmény létezett!

Pest, 1846. március 10. - április 10.

MINDEN VIRÁGNAK...

Minden virágnak, minden kis fűszálnak
Jut a napból, ha több nem, egy sugár.
Oh szerelem, te szívek napja, szívem
Egy sugárt tőled csak hiába vár?
Nincsen leány, ki engemet szeretne,
Nincsen leány, ki mondaná nekem:
Hideg világ van, lelkedet meghűté,
Jer, melegedj föl forró keblemen!

Nincsen leány, ki mondaná: fáradt vagy,
Bocsásd vállamra bágyadt fejedet!
Nincsen leány, ki véremet lemosná
E homlokról, mely megköveztetett!...
Magam vagyok, mint a szőlő karója,
Melyről leszáradt a zöld venyige;
Madár nem száll rám, csak fölöttem repdes
Sötét eszméim hollóserege.

Igy foly le majd az ifjuság, az élet,
Igy foly le tőlem árván, egyedűl,
Azt veszem észre csak, hogy elfagy vérem
A halál hideg ölelésitül.
S ha meghalok, ha megfagyok: szememre
Megkönnyezetlen szemfedő borúl,
S ültetni nem fog senki egy virágot
A sírra, amely rajtam domborúl.

Ott hamvadok majd egy kopott fejfánál,
Kopott fejfánál, puszta domb alatt;
Nő ott a kóró, mert meg nem tapossa,
Nem jő megnézni senki síromat.
Meglátogatni csak te fogsz, hogy elzúgd
Testvéri búdat, éji fergeteg,
Testvéri búdat, mert hiszen testvére
Voltál te lelkem érzeményinek!

Pest, 1846. március 10. - április 10.

A SZERELMES TENGER

Ült a lyányka boldogan tünődve
Sziklaparton a tenger fölött,
És akit várt, akiről tünődék,
Kedvesének koszorút kötött.

Átellenben kelt az esti csillag,
De a tenger nem gondolt vele;
A9 leányra nézett kék szemével,
S így sohajta hullámkebele:

„Oh mi szép vagy, oh miként szeretlek!
Jőj le, ha van benned irgalom,
Jőj s fürödjél bennem... üdvezűlök,
Hogyha kebled megcsókolhatom.

Jőj le hozzám, szépségek leánya,
Jőj le, és szeress, légy hitvesem;
Földiszítlek, mint menyasszonyát még
Nem diszíté egy királyfi sem.

Fürteidre fölhozom dúsgazdag
Mélységemnek minden gyöngyeit;
S elveszíti ragyogásaiktól
Szeme fényét, aki rád tekint.

Nem, nem, oh rád ne tekintsen senki!
Messze viszlek innen téged el
Napkeletre egy szigetbe, amely
Telve a föld gyönyöreivel.

Ottan minden patak egy szivárvány,
S híg gyémánt a tiszta levegő,
S a mezőnek minden órán új s a
Régieknél szebb virága nő.

Ottan szebb az éj, mint itten a nap,
S szebb a tél, mint itt a kikelet,
S madarak a hópelyhek... mig esnek,
Zengedeznek tündéréneket.

Jőj keblemre, szépségek leánya,
Jőj le, és szeress, légy hitvesem;
Napkeletre szigetembe viszlek,
Ott élünk örök-szerelmesen.

Itt a sajka, ülj beléje, lyányka,
Ringatom majd oly szelídeden,
Hogy elalszol; és mire fölébredsz.
Ott leendesz a szép szigeten.”

Esdekelve így beszélt a tenger;
A leány nem érté meg szavát,
Nem fejté meg a rengő haboknak
Suttogó, egyhangú moraját.

És akközben kész lett koszorúja,
S akit várt, az ifju megjöve,
És látá az érkezőt a tenger,
S hah miként fölháborult szive!

Hátha még a többit látta volna...
Eltünének sűrü fák mögé,
S őket a sötétzöld lombozat s az
Éj sötét kárpitja elfödé.

Másnap reggel vitorlás hajón a
Boldog ifju a tengerre szállt;
És a tenger jókedvvel, nyugodtan
Vitte őt a messzeségen át.

„Menj, menj, ifju”, gondolá magában,
„Sok szerencsét vándorlásodon;
De halálod lesz az óra, mely e
Lyányhoz téged ismét visszavon.

Kedvezek most, sebesen röpítlek,
Mert a lyánytól messze távozol;
De ha vissza, a leány felé jősz,
Minden vészemmel találkozol.”

A leányka ott állt nemsokára,
Ahol tennap koszorút kötött;
Koszorúja összetépve fekvék
Széteresztett fürtei között.

Ottan állt, a tenger s ég közötti
Végtelenben járt tekintete,
Mint elfáradott galamb, amelyet
A sas helyről-helyre kergete.

„Itt volt. Elment, elment mindörökre,
Megcsalt; megcsalt! Engem itt hagyott.
Itt hagyott, oh, engemet... kettőnket:
Engemet és a gyalázatot!”

Igy panaszlá a leány keservét,
És a tenger meghallotta azt,
És egyszerre nagy birodalmában
Minden alvó habot fölriaszt;

És után küldé a hajónak,
Mely a csábitó ifjút vivé,
S a hullámok a hajót s az ifjut
Egy csapással zúzták semmivé.

S szólt a tenger: „Te szegény teremtés,
Mit teszesz most, mondd, hogy mit teszesz?
Megcsalt téged az, akit szerettél,
Én szeretlek s engem nem szeretsz!

És mit ér az élet már tenéked?
Karjaimba vesd le magadat,
Hadd legyek koporsód... eltemetlek,
Tégedet és gyalázatodat.”

Amit egykor nem értett a lyányka,
Most megérté a tenger szavát;
Leugrott a szikláról, s a tenger
Eltemette őt s gyalázatát.

Szalkszentmárton, 1846. április 10-24.

ELHAGYTAM ÉN A VÁROST...

Elhagytam én a várost,
Azt a holt életet,
Hol a halál is élet,
Jósorsom a természet
Vidám ölébe tett.

Vidám vagy, oh természet!
El is csodálkozál,
Midőn körödbe léptem,
Hogy oly mogorva képem,
Hogy rajta oly köd áll.

De ép azért jövék, hogy
Elűzzem a ködöt.
Amely már olyan régen
Borong komor-sötéten
Halvány arcom fölött.

Azért jövék, hogy szívem,
Mit a bú s a harag
Oly feketére feste,
E gyászruhát levesse,
S mosolygjon újolag.

Gyógyulj meg, én szivem, ha
Még gyógyulnod lehet!...
Szép harmatos füvekkel,
Lágy rózsalevelekkel
Kötöm be sebedet.

Szalkszentmárton, 1846. április 10-24.

ERDŐBEN

Sötétzöld sátoros
Erdőben járok.
Kevély tölgyfák alatt
Szerény virágok.

A fákon madarak,
Virágon méhek.
Ott fönn csattognak, itt
Lenn döngicsélnek.

Nem rengedez sem a
Virág sem a fa;
Hallgatják a zenét
Elandalodva.

Vagy alszanak talán?
Elszenderedtek?...
Megálltam én is és
Mélán merengek.

Merengve nézek a
Patak habjára,
Melynek nyílsebesen
Rohan le árja;

Fut, mintha kergetné
A felleg árnyát,
A fellegét, amely
Fölötte száll át.

Ekként kergettelek,
Ifjúi vágyak!
Árnyak valátok, el
Nem foghatálak - -

Menj, menj, emlékezet!
El is feledtem,
Hogy e magányba én
Feledni jöttem.

Szalkszentmárton, 1846. április 10-24.

GYERMEKKORI EMLÉKEK

Béranger után franciából

Vidék, hol egykor ringatott reményem,
Im ujra látlak ötven év után,
Megifjodunk a gyermek-emlékektől,
Mint a tavasznak langy fuvallatán.

Köszöntelek, ti kiskorom baráti!
Köszöntelek, ti áldott rokonok!
Ti itten a vész idejében nékem
Szegény madárnak fészket raktatok.

Megnézek mindent, még a szűk börtönt is,
Hol húgával, ki kedves szép vala,
Uralkodott a vén tanító s büszkén
Tanítá, amit maga sem tuda.

Több mesterségbe kaptam itt... a restség
Nagy befolyással volt mindig reám;
S hittem, hogy a bölcs névre már jogom van,
Midőn Franklin mesterségét tudám.

E korban támad a barátság, e föld,
Amely virágzik reggel gazdagon,
S hol egy fa nő, amelynek ága gyakran
Támasz-botunk az életalkonyon.

Vidék, hol egykor ringatott reményem,
Im ujra látlak ötven év után.
Megifjodunk a gyermek-emlékektől,
Mint a tavasznak langy fuvallatán.

Gyászos napokban e falak közt volt, hogy
Hallám az ellenségnek ágyuit;
S az ünnepzaj közé vegyülve, hangom
A haza nevét itt rebegte, itt.

Galambszárnyú, ábrándos lelkem itten
Fa-saruimnak terhét feledé.
Itten csapott le rám az ég villáma,
És megszokám a fejedelmekét.

E kis házban készült el a balsorsra
Elmém, s már itten volt megvetni kész
A dicsőséget, e tünékeny füstöt,
Mely szemeinkbe könnyet is idéz.

Rokon- s barátok, hajnalom tanúi!
Kiket mindegyre jobban tisztelék,
Igen, még most is szépnek tetszik bölcsőm,
Ámbár a dajka elenyésze rég.

Vidék, hol egykor ringatott reményem,
Im ujra látlak ötven év után.
Megifjodunk a gyermek-emlékektől,
Mint a tavasznak langy fuvallatán.

Szalkszentmárton, 1846. április 10-24.

MINT FELHŐK A NYÁRI ÉGEN...

Mint felhők a nyári égen,
Érzeményim jőnek-mennek
Majd fehéren, majd sötéten;
S egy sem áll, egy sem pihen meg.
Hova mennek? honnan jőnek?
Nem tudom, nem sejthető;
Hozza és elfúja őket
Az örök szél, az idő.

A szerelem fellegéből
Hulltanak reám villámok;

A barátság fellegéből
Záporesők szakadának.
Zápor és villám multával
Csendes tiszta lett az ég,
S a másik perc fuvalmával
Ujra felhő érkezék.

S a felhők, habár fehérek,
Árnyat akkor is csak vetnek.
Majd ha én oly időt érek,
Hogy felhőim megrepednek!
S széleikre rózsaszínben
Száll az égő napsugár,
S ők úgy állanak fölöttem,
Mint megannyi tündérvár!

Oh ez idő el fog jőni,
Amidőn majd szerelmemnek
S barátságomnak felhői
Rózsaszínben tündökölnek;
Hanem akkor már indulhat
Temetésemre a pap,
Mert ha a felhők kigyulnak
Lemenőben van a nap.

Szalkszentmárton, 1846. április 10-24.

SZILAJ PISTA

1

Jó ideje, hogy a nap lenézett.
Pihennek az elfáradt révészek,
A révházban pihennek, alusznak.
Szilaj Pista maga nem alszik csak.

Szilaj Pista, tőled én azt kérdem,
Hogy miért vagy te még most is ébren?
„E kérdésre én csak azt felelem,
Hogy ébren tart engem a szerelem."

Holdvilágos éjben Szilaj Pista
Csónakát a partról eloldozta,
Az evezőt is kezébe vette,
Át is ment a vízen a szigetbe.

A Dunának kellő közepében
Áll a sziget virágos kertképen.
A szigetnek legszebb virágszála
Egy vén halász fiatal leánya.

A vén halász nádvityillójában
Subaágyán alszik már javában.

A vén halász fiatal leánya
Sziget partján vár Szilaj Pistára.

Mikor átért a szép révészlegény,
Jó dolga lett rózsája kebelén.
Csókolóztak... de nem mondom ezt el!
Tele van a világ irígyekkel.

Legtüzesebb bor a szép lyány csókja?
Csók az észnek könnyen zavarója;
Pistának is megzavarta eszét,
Származott is tőle tarka beszéd.

„Lidi lelkem, Lidim, galambocskám,
Gyöngyvirágom, aranyos halacskám,
Gyémánt gyűrűm, csillagom sugára,
Csókolj agyon hajnal hasadtára.

Fekete a pillád, kék a szemed,
Mint mikor a felhő kettérepe d.
A megrepedt felhőben kék az ég,
S mint ebben a csillag, szemed ugy ég.

Ha egyetlen egy füzért fonnának
Minden virágából a világnak,
Át nem érné az én szerelmemet,
Olyan nagy!... s az egyedül a tied.

Szerelmemnek nincs határa, vége;
Hát a tied ily végtelenség-e?
Csak szerelmed határát ne érjem,
Mert ott, kislyány, jaj néked, jaj nékem!

Egy óriás alszik ott, angyalom,
Egy óriás, az én indulatom;
Mihelyt odaérkezünk: fölébred,
S összeszaggat engem, úgy mint téged.”

Így beszélt az ifju révészlegény,
De megnyugodt a lyány tekintetén,
Tekintetén, mely ezt magyarázta:
Szerelmének nincs vége, határa.

Még sokáig váltogatták a szót.
Közelökben a fülemile szólt;
Vagy tán nem is madár dalolása
Volt ez, hanem szivök dobogása.

Elváltanak egymástól végtére
Szép reménnyel a jövő estére.
Az ifju ment a révésztanyába,
A leány ment apja kunyhajába.

Csendesség volt az egész vidéken.
Hajlott a hold lefelé az égen,

Göncölszekér rúdja is leállott,
A fiastyúk föl magasra szállott.

Csendes a révkocsmárosnak háza,
A szellő a bokrokat nem rázza,
Semmi sem szól, csak a Duna habja,
Mely a komp oldalát locsolgatja.

2

A vén halász város piacára
Hordta halát a hetivásárra.
„Gyere velem a városba, lyányom.”
„Ha kivánja kend, apám, nem bánom.”

Apa, leány a városba mentek.
Hej, csak ne lett volna épen péntek!
Először volt a városban Lidi,
Azért nem tetszett ez a nap neki.

De csakhamar ezt elfelejtette
A városi zajnak közepette.
Jöttek cifra, szépruhás urfiak,
S a szép lyánnyal csintalankodtanak.

Szólt egy úrfi, ki mellette megáll:
„Hol termettél, gyönyörű virágszál?”
Felelt Lidi: „Lenn a szigetségben
Termettem a Duna közepében.”

Szólt az úrfi: „Már ez derék dolog!
Mert hisz én is odavaló vagyok.
Csak azt mondd meg, van-e már szeretőd?
Ha van, inkább engem szeress, ne őt.”

Felelt Lidi: „Hogy van-e szeretőm?
Azt én senki orrára nem kötöm.
Ha az úrfi tudni ugy kivánja:
Van cigányné s van annak kártyája.”

Ment az úrfi, mivelhogy őt Lidi
Csak így apró pénzzel fizette ki;
De mégis a lyány meg nem állotta,
Egyet pillantott utána lopva. -

Ezek után egyszer sok időre
Kiűlt Lidi a Duna szélére.
Dunaparton vadvirágok között
Űlve a kisleány hálót kötött.

Ereszkedett már a nap lefelé,
Festegette a bokrok levelét,
Befestette pirosra, sárgára,
Piros fátyolt huzott a Dunára.

A kislyány a hálót csak kötötte,
S ím megzörren a bokor mögötte.

Ki az? ki jön?... egy fiatal vadász.
„Szép jóestét, galambom; mit csinálsz?”

„Ha nem vak, hát látja, mit csinálok:
Látja az úr, hogy kötöm a hálót;”
Így felelt a kisleány kereken,
Hogy melléje lépett az idegen.

Szólt a vadász: „Te hamis kisleány!
Arcod rózsa, de beszéded csalány.
Látom, te még most is a régi vagy,
Szemed s szavad a szívben sebet hagy.

De ismersz-e, jut-e még eszedbe,
Hogy láttuk már egymást az életbe’?
Láttuk egymást egy hetivásáron...
Emlékszel-e még rá, szép virágom?”

Felelt Lidi: „Azt én megengedem,
Hogy úrfi már találkozott velem;
De nem olyan nagyok szépségei,
Hogy el ne lehetne felejteni.”

S így amit a vadász úrfi szólott,
Minden szóra kapott egy jó tromfot,
Mégsem tudott bosszankodni rája,
Arra a kis csintalan leányra.

Hát csak azon vette észre magát,
Hogy a sötét éjszaka már beállt.
És így szóla: „Tudod-e aranyom,
Hogy az útat én innen nem tudom.

Rám nézve hát rettenetes baj van,
Ha csak tán te nem könyörülsz rajtam.
Légy kisérőm csak az erdőszélig,
Vagy akár a szobám közepéig.”

Lidi végiggondolta a dolgot:
Ez az úrfi oly sok szépet mondott,
Oly nyájasan, oly szivesmelegen,
S ő mindezért háladatlan legyen?

„Világért sem leszek háladatlan!”
Szólt a lyányka elhatározottan,
Szólt magában, azután ezt mondta
Fennszóval, a vadászra pillantva:

„Jőjön hát az úrfi, jőjön velem,
De hazáig el nem kisérhetem,
Elkisérem csak az erdőszélig...
Mert az embert könnyen megitélik.”

És elmentek. Mire Lidi megjött,
Szilaj Pista már régen kikötött.

„Régen várlak, hol jártál, galambom?”
Ez nem tudta: hirtelen mit mondjon?

3

Lidinek a magaviselete
Akkor este különös lehete,
Mert Pistának az sehogy sem tetszett,
S kegyetlenűl gyanakodni kezdett.

Hej a gyanú furcsa gyermek pedig!
Mihelyest a világra születik,
Mindjárt éhes, mindjárt enni vágyik,
S ha jóllakott: szörnyeteggé válik.

Mit tett Pista? már a másik este
Bokor mögé bujt titokban, s leste...
Tán maga sem tudta, hogy mit lesett?
Csak várta, hogy mit hoz a vakeset.

Nem soká várt, hogy egy úr érkezett,
S hallott tőle édes beszédeket,
Mikre Lidi csak ugy irult-pirult,
Szilaj Pista mérgében majd megfult.

S ha még nem lett volna más, csak beszéd,
De az úrfi meg is fogta kezét
A leánynak, sőt meg is ölelte...
Poklokra szállt Pistának a lelke.

Fölugrik, az úrfit megrohanja:
„Gyilkos, zsivány, gaz, lator, haramja!
Igy csábitsd el más ember mátkáját...”
S kirántotta zsebéből bicskáját.

A bicska a vadász szivének ment,
De a vadász puskával állt ellent.
Puskaággyal úgy ütötte főbe,
Hogy hosszában elbukott a fűbe.

Mikor Pista magához tért megint,
Lassan fölállt, jobbra-balra tekint,
Senkit sem lát... sem vadász, sem leány.
Azt gondolja: csak álmodott talán.

Hogy nem álom, azt onnan tudta meg,
Mert vére még akkor is csepegett.
Sírt bujában, sírt, sírt... könnye, vére
Összefolyva csorgott le képére.

4

Szép Lidihez a vadász el-eljár,
S bátorsággal ölelkezhetnek már.
Nem tartanak semmi ellenségtől,
Szilaj Pista eltűnt a vidékről.

Szilaj Pista elment nagy bujában;
Hol bujdosik most, melyik világban?
Erős szélvész volt szive bánata,
Szegény fiút messze ragadhatta.

Vándo'lt Pista, hátra sem tekintvén,
Meg sem állt, csak a Bakony közepén;
Bakonyerdő kellő közepében
Megpihent egy vén cserfa tövében.

Pihent ám, de nem pihent, csak teste,
Lelkét ő le nem csendesíthette.
Teste tó volt, lelke benne a hal.
Bár a tó áll: a hal benne nyargal.

„Zsivány leszek, zsivány, utonálló,
Végesvégül bitófa-cifrázó!
Mit bánom én? jussak a bitóra,
Az lesz nekem legboldogabb óra."

Kiült a nagy országút szélére,
S várakozott jómódú vendégre,
Kinek oly nagy teher lesz zsebében,
Mint őneki bátorság szivében.

Jött is egy úr nem igen sokára,
Gyorsan hozta őt négy paripája,
Négy paripa cifra szép hintóban.
Fönn a bakon kocsis és hajdú van.

„Megállj!" kiált Szilaj Pista rája,
„Mozduljon, aki halálát várja!"
A halálra egynek sem volt kedve,
Megállottak, kővé merevedve.

Pista odalépett s minden zseben
Keresztülment lelk'ismeretesen:
Amit talált, szépen ki is szedte,
Messzely bor árát sem hagyott benne.

„Elmehettek!" szóla mostan Pista;
„Hó, megállj!" kiált rá a kocsisra,
Ki az ostort már kezébe vette,
„Nem vagyok én zsiványnak teremtve...

Itt van, uram, egy fillérig pénze."
Az úr reá nagy szemekkel néze,
Nem tudta: a dolgot mire vélje?
Tán csak tréfál a haramja vele?

Nem tréfált ő, a pénzt visszaadta,
A hintónak hátát fordította,
És elindult és tovább bujdosott.
Vitt magával bánatos haragot.

Meddig tartott bizonytalan utja?
Merre járt-kelt? ő maga sem tudja;
Mig egyszerre csak azt veszi észre,
Hogy a Duna partjaihoz ére.

Dunaparton áll a révház felett,
Hol annakelőtte révészkedett,
Átellenben Lidiék kunyhaja...
Pistának kél keserves sóhaja.

„Lidi, Lidi, mért voltál csapodár?...
De szegény lyány, tán meg is bántad már,
Hű szeretőd tán már megsirattad,
Aki annyit szenvedett miattad.

Ha megbántad hűtelenségedet,
Elfelejtem a megtörténteket.
Magadat csak ezután becsüld meg:
Megbocsátok, mert nagyon szeretlek!”

Ezt gondolta, s a ladikba lépe,
Hogy átevezzen a szigetségbe,
S hogy Lidinek szóval azt elmondja,
Ami mostan volt csak gondolatja.

Épen mikor a ladikba lépett,
Háta mögött hallott ily beszédet:
„Hej atyafi, mi is átakarunk,
Várjon kend, jó borravalót adunk.”

Pista majd befordult a Dunába,
Mert Lidit s a vadász urfit látta:
Rájok ismert, bár jó messze voltak,
S vége járta már az alkonyatnak.

Féligmeddig összeszedte magát,
Míg amazok elérték csónakát.
Hej, mikor a csónakba bementek,
Gondolhatni, mint rémültenek meg.

Pista gyorsan elkezdett evezni.
Nem lehet azt a kínt megnevezni,
Amit a lyány és az úrfi érzett.
Nem tudták: hogy kezdjék a beszédet.

Pista sem szólt, hanem csak evezett.
Már közel volt hozzájok a sziget,
És csak ekkor vette észre magát,
S hirtelen megforditá csónakát.

„Hova?” szólott most az úrfi, „vissza?”
„Nem egészen,” felelt neki Pista,
„Csak a Duna közepéig... ottan
Veletek egy kis számadásom van.”

És amire kimondta ezeket,
Már a Duna közepén evezett.
Itt a vízbe dobta a lapátot,
S a ladiknak legvégére hágott.

„Tudjátok mit?... meguntam éltemet,
És azt timiattatok untam meg;
Elmegyek a másvilágra... hanem
Nektek is el kell ám jőni velem!”

Szólt s fölfordította a ladikot.
Mind a három a Dunába bukott.
A csalfa lyányt Pista megölelte,
Hogy mellette hagyja őt el lelke.

De amidőn az urfit meglátta,
Hogy úszni tud, hogy úszik javába’:
Utánament, és őt ölelte meg,
S küzdöttek, mig el nem merültenek.

Szalkszentmárton, 1846. április 10-24.

ZÖLDLEVELES, FEHÉR...

Zöldleveles, fehér
Virágos ákácfa,
Kék ruhában szőke
Kislyány van alatta;
Megeredt az eső,
Annak végét várja,
A pitvarajtóból
Kacsintgatok rája.

Gyere be, galambom,
Gyere a szobánkba!
Míg eláll az eső,
Űlj föl a ládánkra;
Ha magas a láda,
Rája fölültetlek,
Ha kemény az űlés,
Az ölembe veszlek.

Szalkszentmárton, 1846. április 10-24.

RÉG ELHUZTÁK AZ ESTELI HARANGOT...

Rég elhuzták az esteli
Harangot.
Ki az, aki még mostan is
Barangol?
Csak én járok a faluban
Egyedül.

Keresem az álmot, de az
Elkerűl.

Fönn van a hold, fönn vannak a
Csillagok;
Mind megannyi szép leányszem,
Ugy ragyog.
Sötét árnyat vetnek a fák,
A házak,
Unalmokban egyebet sem
Csinálnak.

Amott egy ház, a tetején
Két gólya,
Alant egy pár ember a kis
Ajtóba'...
Legény, leány - amaz szőke,
Ez barna,
Legény a lyányt subájába
Takarja.

Mellettök mentem el, észre
Sem vettek.
Én istenem, be boldogok
Lehetnek!
Nem irígylem, de mégis jobb
Szeretném,
Ha azt a kis barna lyányt én
Ölelném!

Szalkszentmárton, 1846. április 10-24.

A JÓ AGGASTYÁN

Béranger után franciából

Vidám fiúk, kik bornál egyesűltök,
Közétek bájol engem dalotok.
Öreg vagyok, de bárha reszket hangom,
Fogadjatok be, én is danolok.
A múlt időkről újakat beszélek;
A vén Panarddal én együtt ivám.
Bor és dicsőség s szerelem baráti,
Mosolygjatok az aggastyán dalán.

Mi ez? mind vágytok engem ünnepelni?
Nemes bor ömlik egészségemért.
E fogadásra büszke szívem, mely fél,
Mely attól tart, hogy mást csak szomorít.
Csak hadd födözzön a vidámság szárnya,
Idővel úgyis máskép lesztek ám!
Bor és dicsőség s szerelem baráti,
Mosolygjatok az aggastyán dalán.

Miként ti most, és is szerelmeskedtem;
Szólhatnak erről nagyanyáitok.
Házam, barátim, kedvesim valának,
Ezek közül már semmit sem birok.
Emlékeim maradtak meg csak; olykor
Sohajtok is, ha más nem néz reám.
Bor és dicsőség s szerelem baráti,
Mosolygjatok az aggastyán dalán.

Volt vészeinkben több hajótörésem,
De Frankhon szép egét nem hagytam el.
Azt a kevés bort, melyet megmentettem,
Sértett kevélység nem zavarja fel,
Sőt énekeltem az új szüretekben
Egykor tulajdon hegyem oldalán.
Bor és dicsőség s szerelem baráti,
Mosolygjatok az aggastyán dalán.

Egy elmult kornak régi katonája,
Mint Nestor nektek nem beszélek én.
Egész időm, hol fénylett bátorságom,
Egy harcotokkal fölcseréleném.
Sőt halhatatlan hősiségtek által
Egy új zászló mellé csatoltatám.
Bor és dicsőség s szerelem baráti,
Mosolygjatok az aggastyán dalán.

Milyen jövendőt biztosít erénytek!
Éltessük, ifjak, végszerelmemet.
Szabadságában a világ megújul,
Jobb napok járnak majd sirom felett.
Kedves fecskéi ti egy szép tavasznak,
Hogy lássalak, azért nem távozám,
Bor és dicsőség s szerelem baráti,
Mosolygjatok az aggastyán dalán.

Pest, 1846. április 24-30.

VILÁGGYŰLÖLET

Mennybéli isten, ördög és pokol!
Mivé lett a föld, s még mivé lehet?
Minden bokorban egy világfaló
Minden bokorban embergyűlölet.

Gyűlölnek ők, és átkaik kövét
Dobálják szerte irgalmatlanul,
Ugy dől belőlük az átok, miként
Rothadt szag a sirok nyilásibul.

Szerettetek-e, fickók, valaha,
Hogy most gyülöltök? s imádkoztatok

Az emberiség boldogságaért,
Hogy most lehessen átkozódnotok?

Elkérték kebletekből a szivet
S aztán széttépték azt az emberek?
Nem, a világnak ti nem adtatok
Szívet soha, mert nincsen szívetek!

Nincs bennetek szív, nincs! csak zsebetek
És gyomrotok van, s mert ez nincs tele,
Azért rút a világ előttetek,
Azért keltek ki rútul ellene.

Én is gyűlöltem... volt okom reá;
De amióta e bitangokat
Láttam, mint vágnak Byronképeket,
Azóta gyűlölségem megszakadt.

Mióta ők a földi életet
Oly feketére mázolják: nekem
Sokkal, de sokkal jobban tetszik az,
Több fénypontot vesz észre rajt szemem.

Valóban szép, igen szép a világ;
Van minden évben rajta kikelet,
S van szép leánya minden falunak,
S ha itt egy ember sír, ott más nevet.

Mily tréfás még maga a bánat is!
Szív s fejre mily különbözőleg hat;
Sötétre festi a fehér szivet,
S fehérre festi a sötét hajat.

Pest, 1846. április 24-30.

SORS, NYISS NEKEM TÉRT...

Sors, nyiss nekem tért, hadd tehessek
Az emberiségért valamit!
Ne hamvadjon ki haszon nélkűl e
Nemes láng, amely úgy hevit.

Láng van szivemben, égbül-eredt láng,
Fölforraló minden csepp vért;
Minden szív-ütésem egy imádság
A világ boldogságaért.

Oh vajha nemcsak üres beszéddel,
De tettel mondhatnám el ezt!
Legyen bár tettemért a díj egy
Uj Golgotán egy új kereszt!

Meghalni az emberiség javáért!
Mily boldog, milyen szép halál!

Szebb s boldogítóbb egy hasztalan élet
Minden kéjmámorainál.

Mondd, sors, oh mondd ki, hogy így halok meg,
Ily szentül!... s én elkészítem
Saját kezemmel azon keresztfát,
Amelyre fölfeszíttetem.

Pest, 1846. április 24-30.

DALAIM

Elmerengek gondolkodva gyakran,
S nem tudom, hogy mi gondolatom van,
Átröpűlök hosszában hazámon,
Át a földön, az egész világon.
Dalaim, mik ilyenkor teremnek,
Holdsugári ábrándos lelkemnek.

A helyett, hogy ábrándoknak élek,
Tán jobb volna élnem a jövőnek,
S gondoskodnom... eh, mért gondoskodnám?
Jó az isten, majd gondot visel rám.
Dalaim, mik ilyenkor teremnek,
Pillangói könnyelmű lelkemnek.

Ha szép lyánnyal van találkozásom,
Gondomat még mélyebb sírba ásom,
S mélyen nézek a szép lyány szemébe,
Mint a csillag csendes tó vizébe.
Dalaim, mik ilyenkor teremnek,
Vadrózsái szerelmes lelkemnek.

Szeret a lyány? iszom örömömben,
Nem szeret? kell inni keservemben.
S hol pohár és a pohárban bor van,
Tarka jókedv születik meg ottan.
Dalaim, mik ilyenkor teremnek,
Szivárványi mámoros lelkemnek.

Oh de míg a pohár van kezemben,
Nemzeteknek keze van bilincsben,
S amilyen víg a pohár csengése,
Olyan bús a rabbilincs csörgése.
Dalaim, mik ilyenkor teremnek,
Fellegei bánatos lelkemnek.

De mit tűr a szolgaságnak népe?
Mért nem kél föl, hogy láncát letépje?
Arra vár, hogy isten kegyelméből
Azt a rozsda rágja le kezéről?
Dalaim, mik ilyenkor teremnek,
Villámlási haragos lelkemnek!

Pest, 1846. április 24-30.

SZÁMŰZTEM MAGAMAT...

Számûztem magamat az emberek közűl,
Magányba mentem és mélyen rejteztem el;
Magam voltam csak ott és mégsem egyedűl,
Együtt valék a múlt ezer emlékivel.
És minden emlék oly gyászdolgokat beszélt,
Mik fölforgathatnák a szív s ész tengelyét.

Végigtekintettem tulajdon sorsomon
És a világ során. Az és ez oly sötét!
S az éjben, mely minket homályával bevon,
Nem látjuk már az ég vezérlő jobbkezét;
Csak úgy botorkálunk majd ide, majd oda.
Ha botlunk s elesünk, valóban nem csoda.

Igy van. S e gondolat, ez oly engesztelő,
Nagy úr ez, mely minden megbántást eltemet;
E gondolat, miként varázsvessző, elő-
Idézi ama mély rejtekből lelkemet,
Amelybe zárkozék, midőn az emberek
Olyan sokszor s olyan nagyon sértettenek.

Megengesztelt szivem egy zöld olajfa-ág!...
Minden tőled kapott sebem felejtve van;
Megbékűlő jobbom fogadd el, oh világ,
Nem volnál rosz, ha nem volnál boldogtalan.
Boldogtalan vagy s én sajnállak tégedet,
S akit sajnálunk, azt gyülölnünk nem lehet.

Dömsöd, 1846 május

SALGÓ

Nógrád s Gömör közt hosszan nyúlik el
A Mátra egyik erdőséges ága,
Miként sörényes, elfáradt oroszlán,
Nézvén sötéten messze tájakig.
E hegytetői kősziklára ül
Borús napokban a pihenni vágyó
Terhes felhőknek vándor serege;
Ez a műhely, hol a komor kovács,
A dörgedelmes égiháború
Készítni szokta a villámokat,
Haragvó isten égő nyilait.
Itt állt Salgóvár, mint egy óriás,
Ki az egekre nyujtja vakmerő
Kezét, hogy onnan csillagot raboljon;
Itt állt Salgó... az éghez oly közel,
És benne mégis a pokol tanyázott.

A századoknak döntő lábai
Elgázolák rég e vár tornyait.
Belőlök egy-két csonka fal maradt, mely
Szomorkodással tölti idejét,
Mint aki lármás ifjuság után
Éltét megunva remetéskedik.
Fölmentem a hegy sziklatetejére
S letelepedtem a romok fölött.
Verőfényes nap volt, tekintetem,
Nem lelve gátot, mérföldekre szállt,
Mint börtönéből megszökött madár,
S vigan köszönté a kék messzeséget,
Hol a faluknak tornyán, a mezőknek
Juhnyájain s a patakok vizén
S mindemhol a nap fénye tündökölt.
De lelkemet nem ily képek körözték,
Nem ily vidámak; lelkemet homályos
Látkörbe vitte a komoly merengés,
Holott körűle kétes ködruhában
Mogorva árnyak lengtek, a kihalt
Sötét középkor véres napjai.

*

Megvirradott a tizennegyedik
Század, s hazánkra éj következék.
Borús éj jött rá... ekkor áldozott le
Az ő napjának, az Árpád-családnak,
Végső sugára. Harmadik Endre halt meg.
Pártok kelének, s a párt fergeteg,
S a fergetegben a folyó zavart,
S zavart folyóban könnyü a halászat.
Elfeledék a hazaszeretetnek
Örök szentségét a fejetlen ország
Önzés bünébe sűlyedt tagjai,
S rabolni kezdék édesanyjokat,
A gyámolától elesett hazát.
Haramjabarlang lett sok sziklavár,
Honnan le a kipusztitott vidékek
Sohajtására gunykacaj felelt,
Miként az őszi bús szellő után
Jön a süvöltő téli zivatar. - -
Salgón Kompolti Péter volt az úr,
Nevét rettegve emlité a táj, mert
Ameddig kardja s buzogánya ért,
Övé lett minden, ami kincs vala,
S hol ellenállás szálla szembe véle,
A kincs helyén vérfoltokat hagyott.
Követte őt a rablás útain
Kompolti Dávid és Kompolti Jób,
Zsivány apjoknak méltó fiai.

Kipusztíták már a szomszéd Somoskőt,
Utána jött a távolabb Fülek,
S most a fölött van a tanácskozás:
Hová fordítsák léptöket jelenleg?
Ottan hevernek, apa és fiúk,
Komor teremben medvebőr felett,
Mit kacagányul vetnek vállaikra,
Ha indulóra a kürt megriad.
Ottan hevernek és Eger borával
Sürítik úgyis sűrü véröket,
Mely ereikben rémesen kereng,
Mint a világok közti téreket
Keresztülkasul-bolygó üstökös.
„Emeljétek föl a kupát, fiúk”,
Kiálta Péter, és „koccantsatok
Gedő Simonnak egészségire!...
Ha élünk és az isten megsegít,
Még holnap éjjel vendégei leszünk;
Azért sokáig éljen őkegyelme!”
„Sokáig éljen!” zúgták a fiúk
Utána harsány, mennydörgő torokkal,
És a teremnek hangos boltozatja
Az éljenekre, mint a nyughelyéről
Fölvert szelindek, elkezdett morogni,
S morgott hosszan, mig belefáradott.

*

Gedővár csendes, mintha halva volna;
Reáborult az éj, mint ráborúl a
Halottra a koporsó födele.
Ki virraszt még a késő éjszakán
Gedővár néma falai között?
A szerelem s a hazaszeretet,
Az égnek e két legszebb csillaga.
Mindenki szunnyad, csak Gedő Simontól
Riasztja messze álma nyúgodalmát
A honfigondok éber tábora.
És míg a férj bús lámpa fénye mellett
Pusztult hazája sorsán elmereng,
Szomszéd teremben nője térdepel,
A szépségében ragyogó Perenna,
S imát sohajt az égiek felé,
Hogy boldogítsák a magyar hazát,
Mert míg a honnak boldogsága nincs,
Mindaddig férje is boldogtalan.
Egyszerre a nő felsikolt ijedve,
Hallván közelgő fegyvercsörgetést,
S belép férjéhez és rémülve áll meg.
A másik ajtó ekkor nyilt s azon
Kompolti Péter jött be kardosan.

„Gedő uram, szép jóestét kivánok.”
Szólt a haramja, „vendégid jövének;
Remélem, szíves házigazda léssz,
S kérés nélkűl is átadod nekik,
Amit kivánnak... minden vagyonod.
Csodálkozol, hogy ily váratlanúl
Leptünk meg és ily észrevétlenűl
Léptünk eléd?... ez egyszerű dolog:
Megvesztegettük a jó porkolábot,
S ő megnyitotta várad kapuját,
S bejöttünk százan... százan! érted-e?
És most legényid egyig megkötözvék.
A jó fiúk javában álmodoztak,
Midőn kezökre a hurok került.
Azért, Gedő ur, add elő, amid van...
Vagy szavaimban tán kételkedel?
Im hát tekints ki!” Megnyitá az ajtót,
S láthatta a száz fegyverest Gedő,
Köztök Kompolti Jóbot s Dávidot.
„Fossz hát, zsivány, és vidd, amit találsz!”
Szólt megvetőleg a várúr; „Perennám,
Eredj szobádba, és az aggalom
Ne bántsa lelked: tégedet mególak,
Téged, legdrágább kincse életemnek!
A többivel nem gondolok sokat...
Hadd hízzanak rajt e gaz tolvajok.”
Kompolti Péter ment kutatni s véle
A martalékra vágyó cinkosok;
Csak Dávid és Jób állt merőn, s ha ajkok
Le nem pecsétli a csodálkozás,
Ezt kérdték volna: milyen látomány ez?
Melyik tündére az álomvilágnak
Szállott a földre, e falak közé?
S midőn a méla bámulás ködében
Eltévedt lelkök ismét visszatért:
Egyszerre léptek az ajtó felé,
Amely Perenna teremébe nyílt,
S amely előtt vont karddal állt a férj,
Vont karddal és rettentőn, mint az angyal,
Ki őrizé a paradicsomot.
„Eddig s tovább nem!” dörgött a jövőkre,
„Eddig s tovább nem!... a kétségbesés, a
Halál szolgája áll e küszöbön,
Ekkép a férj; de a két zordon ifjut
Nem rettenték meg a dörgő szavak,
Sem a szemeknek átszuró világa,
Mely villámlásként szállt a hang előtt.
„Utamba állasz?” így kiálta Jób,
„Utamba mersz még állani? jaj neked!
Keresztültörnék, bárha kezeidben

Száz kard villogna s minden kard hegyéről
Ezer halál vigyorgna is reám!”
És összecsaptak csengő fegyverökkel
Gedő és Jób, mint két kőszikla, melyet
Egymás felé sujt a földindulás.
Akközben Dávid rést lelt s besuhant,
Ahol Perenna elszorult kebellel
Az aggodalmak árján fuldokolt.
Egy jajsikoltás és egy halk sohaj...
A nő sikoltott és a férj sohajtott,
A nő, kit Dávid vett ölébe s vitt,
S a férj, kinek Jób átdöfé szivét.

*

Salgó s Gedővár közt emelkedék
Hajnácskő, szinte sziklaormi vár.
Csend volt a várban és a vár alatt.
Mindenki alvék; a toronynak őre
Virraszta csak még félig nyilt szemekkel.
A fövenyóra éjfélt mutatott.
Mi zaj hasítja a csendet keresztül?
Még halk, de percről percre hangosabb.
Az őr keresztet hány és a toronyból
Fél bátorsággal néz a völgybe le;
Ki más zavarná a világ nyugalmát
Az éjszakának kellő közepén,
Mint boszorkányok és kisértetek?
Lenéz az őr... a teljes hold világa
Aranyfátyolként leng a vár körül,
S a vár alatti völgy ezüst ködével,
Mint két szerelmes lélek összeolvad.
A fényhomályban Gedővár felől a
Salgói úton nyargal egy lovag,
Ölében egy hölgy hófehér ruhában
Hollósötét haj lengő fürtivel.
Mögöttök távol ismét egy lovag. -
Olyan tünékeny volt e jelenés,
Hogy a toronynak őre másnap ezt,
Midőn fölébredt, álomnak hivé.

*

Midőn fölére Salgó udvarába
Kompolti Dávid a szép martalékkal,
Ez életének nem adá jelét,
Aléltan fekvék annak karjain;
Szivében a vért és eszméletet
Megállitá a félelem s futás.
Gyöngéd karokkal tette őt az ifju
Egy kerevetre: csínnal bánt vele,
Miként a gyermek a kicsiny madárral,

Melyet fészkébül épen most lopott ki;
S megállt előtte s elmerűlve nézte
És lelkesedve így szólt: „Oh miért
Fejem nem oly nagy, mint az ég, hogy annyi
Szem volna rajt, ahány csillag van ott,
Hadd bámulnálak valamennyivel!...
Ki vagy, ki vagy te? olyan ismerős
Előttem arcod mindenik vonása;
Találkozám már véled?... oh igen, most
Emlékezem, hogy egykor láttalak,
Régen, fölötte régen. Még midőn
Mint gyermek jártam a vadon homályin?
Miként ártatlan gyermek, akinek
Vérzett szive, ha vérezett az őz
Szilaj vadászok gyilkoló nyilától:
Oh akkor, akkor gyakran láttalak.
Ha szenderegtem a kis völgyi forrás
Virágos partján: édes álmaimban
Meg-megjelentél, tündérek leánya!
Hozzám jövél s lehajlottál reám,
Miként lehajlik földre a szivárvány,
S fülemben égi hangokat sugál.
Karom kinyujtám, hogy öleljelek,
S fölébredék... te már távol valál,
A rengeteg sötétzöld mélyiben
Láttam fehérlő árny-alakodat,
S futék utánad, mint az esti szél
A tünedékeny pillangó után,
Futék a hegyre... a hegy tetején
Bámulva álltam és szomorkodám; már
Oly messze voltál tőlem, fönn az égen
Az esti csillag képiben ragyogtál. -
Gyermekkorom tűnt s gyermekéveimmel
Eltünt regényes ábrándim világa,
S vad ifjuvá lett a szelíd fiú,
S azóta véled nem találkozám...
De én beszélek hozzád, és te nem
Hallod beszédem; mozdulatlanul
Fekszel, miként az elesett szobor.
Élsz, vagy meghaltál? oh csak meg ne halj,
Inkább hervadjon el minden virág
A föld szinén, s ne légyen több tavasz!...
Hah, végre, végre nyílnak szemeid;
Milyen szemek, mily égetőn-vakítók...
Hová jutottam? hol vagyok? talán a
Teremtő műhelyében, ahol a
Napok készülnek? ottan, ottan... oh
Ha e két nap az égre fölkerűl,
A mindenséget porrá égeti!”....
‘Elég már, bátya, most énrajtam a sor,’

Ily hang szakasztá félbe Dávidot,
Jób hangja, aki mostan érkezett meg,
‘Elég volt, bátya, most énrajtam a sor;
E drágakincsen ketten osztozunk!’

*

Eszmélt Perenna, és csodálkozással
Nézett körűl, és töredezve szólt:
„Férjem!... de ez nem férjem... ez sem az;
És e terem... hisz ez nem a mienk.
Hová juték? és férjem hol marad,
Hogy így magára hagyja hitvesét?”
„Férjed, menyecske, messze útazott,”
Ekkép felelt Jób, „kár lesz várnod őt,
Mert míg utából ismét visszajő,
Rég elvirítnak ifju bájaid.
Azért feledd őt s add nekünk magad,
Hogy részesűljünk mink is a gyönyörben,
Mit férjed a mennyországtól bitorlott.”
„El oldalamtól! vissza, szemtelen!”
Kiálta a nő, „vissza... és ne szólj,
Mert minden szóért s minden léptedért,
Ha férjem eljön, rémesen lakolsz...”
„Ha férjed eljön, akkor?” szóla Jób.
„Hisz mondtam már, hogy messze útazott,
Oly messzire, hogy onnan, ahová ment,
Porszemnek látja a nagy földtekét.
Szóval - hogy őt ne várd hiába - nézd
E kardot s rajta ezt a szép piros vért;
Ez férjed vére... én megöltem őt.
Most hát szabad vagy, szép asszony, szabad!
A női hűség rabbilincsei
Nem korlátozzák többé lelkedet.
Szabad vagy, használd szabadságodat.
Két kar helyett most négy kar vár reád,
Hogy boldogítson ölelésivel.”
Perenna némán és merően állt,
Némán, merően, hidegen, fehéren,
Miként holt, csendes téli éjszakán a
Száraz bokor, mit ellepett a hó.
Ott állt Perenna és a kardra bámult,
Amelyen olyan drága vér aludt meg. -
E mozdulatlan némaság alatt
Szivét, lelkét mily harcok szaggaták!
A lélek benne ugy sírt, ugy nyögött,
Ugy küszködött, ugy jajgatott, miként
A jég alatt a befagyott patak.
Kitört végtére a kétségesés,
Kitört belőle, mint a tűzokádó
Hegy méhéből a füst s lángoszlopok,

És átkokat szórt, rémes átkokat
Zsivány fejére férje gyilkosának.
De mintha minden átok egy virág
Lett volna, egy-egy illatos virág,
Miket feléje dobnak, hogy szagolja,
Olyan kedvtelve állt a hölgy előtt Jób,
S midőn az végzé, így kezdette ez:
„Hah, istenemre, hogyha átkozódva
Ily szép vagy, asszony, menj férjhez naponként,
S én férjedet naponként megölöm!...
Átkozz tovább, szép hölgy, én hallgatom,
Ha minden átkod megfogamszik is.”
Perenna Dávid lábaihoz borult,
Átfogta térdét, és így esdekelt:
„Oh, ifju, arcod nem oly ördögi,
Miként ezé itt... légy könyörülő,
És ój meg tőle, ój meg engemet!
Szeretni foglak, szolgálód lesz,
Csak ments meg engem férjem gyilkosától,
Csak e sátán ellen légy paizsom.”
„Meg foglak óni, gyermekálmaim
Földönfölűli tündérgyermeke!”
Kiálta Dávid fölemelve őt,
„Meg foglak óni, paizsod leszek;
S ki hozzád nyúlni kíván: annak e
Paizst elébb ketté kell törnie.
Most hát öcsém, Jób, ehhez tartsd magad!”
„Nem ugy, jó bátya,” monda Jób s szemében
Ellenszegűlő dacnak lángja gyúlt,
„Nem ugy, jó bátya! igy nem alkuszunk.
Minálunk minden martalék közös,
Azért kettőnké e menyecske is;
És ha nem engedsz, tudd: e kard, amellyel
Férjének írtam úti levelet
A másvilágra, e kard most is éles,
S karomnak sincsen legkisebb baja!”
Egymás elébe állt a két fiú,
Egymás elébe állt és hallgatott,
Nyelvök helyett most kardjaik beszéltek.
Kompolti Péter jött be s rájok ordít:
„Megálljatok!” s a bajvivók megálltak.
„Apánk, te légy hát köztünk a biró,”
Igy szóla Jób, „ez asszonyt itt magának
Akarja Dávid bátya tartani;
De én azt mondom: ehhez nincs joga,
Mert ő kettőnké. Nincs-e igazam?”
„Hitvány fiúk”, szólt megvetőleg apjok,
„Ily hasztalanság annyira feltüzel,
Hogy egymás ellen karddal rontotok?
S ilyen mihaszna pörben engemet

Mertek biróul híni, engemet!... jó;
Igazságot hát én szolgáltatok.
Halljátok: e hölgy nem lesz egyiké sem.
Sem egyiké, sem másiké... igen,
E hölgyet bírni én fogom, magam!”
Kihullt a kard a két fiú kezéből,
Vérök föllázadt, sustorgott, miként
A víz, amelybe a villám csapott,
S dörmögni kezdtek bosszus dolgokat.
Keresztülszúró lángtekintetét
Jártatta végig rajtok az apa,
S parancsolólag így kiálta föl:
„Ki mer moccanni és morogni, hogyha
Kompolti Péter ezt kiáltja: csitt!”

*

Miből teremté isten a szivet?
Hogy annyi bútól, kíntól sem hasad meg,
Amennyi érte a szegény Perennát. -
Őrizve Salgó szűk falai között
Ült a fogoly hölgy napok óta csak,
De mindenik nap századokra nyúlt,
Azokra nyujtá azt a szenvedés.
Az árva lélek mennyit szenvedett!
Egy pillanatban keble meggyuladt
A fájdalomtól és más pillanatban
A rettegéstől ismét megfagyott.
Hosszan tünődék, véghetetlenűl:
Hogy szabaduljon e falak közűl,
S hogy álljon bosszut férje gyilkosán?
És nem talála semmi, semmi módot!
S most jött reá a legnagyobb csapás;
Kompolti Péter így nyilatkozék:
„Szép asszony, benned a sátán lakik,
Te megbüvöltél, napról-napra jobban
Tetszel nekem, s ha akarod, ha nem:
Én feleségül veszlek tégedet.”
„Hozzád megyek”, szólt elhatározottan
Perenna, ámde oly hangon, mikéntha
Lett volna a halálnak angyala,
S ezt mondta volna ama szók helyett:
„Kompolti Péter, végórád ütött!” -
Magához híta Dávidot Perenna,
S így szóla: „Ifju, igazán szerettél?
Volt lángja csak, mit érezél irántam?
És ha szerettél, mondd: szeretsz-e még?”
„Szeretlek egyre,” válaszolt az ifju,
„Szeretlek, mint a völgyet a patak,
Szeretlek, mint a csillag az eget,
Szeretlek, mint a féreg a gyümölcsöt!

S ha te szeretnél... oh szólj, asszonyom,
Hogy érdemeljem meg szerelmedet?”
„Hogyan?” felelt a nő, „egy módja van:
Öcséd megölte férjemet, s apád most
Engem magának hitvesűl kiván.
De én apádat, ezt a második
Leendő férjemet szintúgy utálom,
Miként első férjemnek gyilkosát.
Szeretsz valóban? úgy hát szabadíts meg
E két gonosztól. - A tiéd leszek, ha
Apádat és öcsédet megölöd.”

*

Örök rejtélyű érzés, szerelem!
Te nagy folyó, mely egyszer szemetet,
Máskor virágot hordasz vizeden,
S mind egy helyről: az emberek szivéből.
Oh szerelem, te végtelen óceán,
Melynek határát még nem látta senki,
S melynek le nem szállt fenekére senki.
Ott állsz te, óriások óriása,
Mesés nagyságban... hogyha nyugoszol,
Meglátja széles tükrödben magát a
Határtalan menny minden csillaga;
S ha háborogsz: fölszíneden csatáznak
Az alvilágnak minden szörnyei.
Mindenható erő vagy, szerelem!
Mindenható vagy... angyallá az embert,
Az angyalt ördöggé, az ördögöt
Emberré könnyen átváltoztatod... - -

*

Derűlt kék éj volt, tiszta csendes éj,
Vidáman néztek felhőtlen magasból
A földre a hold és a csillagok,
Olyan vidáman!... hah, pedig mi történt
A földön? apa- s testvérgyilkolás!
Kigyóként csúszott Dávid a terembe,
Hol apja szunnyadt. Ágya függönyét
Széttolta halkan... reszketett keze,
Mintha kősziklát hengerítene.
„Itt fekszik, alszik,” így gondolkodék,
Merőn szegezve rá égő szemét,
„De mily szelíd most arca, melynek ébren
Minden vonása egy-egy Lucifer;
Vagy csak te látod tán ilyen szelídnek,
Te mindig-gyáva lelkiismeret?
Eredj, hivatlan vendég, menj tova;
Nem hallgatok rád, nem, nem! hasztalan
Nyujtod felém fenyitő ujjadat,

Hiába intesz oly parancsolólag,
Nem hallgatok rád... nézd, nem hallgatok!”
Az alvót ekkor torkon ragadá,
S beléje fojtá a lélekzetet...
Nem is nyögött... egy rángás, s vége volt.
Bevonta ismét a függönyt s mene,
De a küszöbnél visszafordula,
Hogy megtekintse: nem maradt-e élet
Ama testben? nem támadand-e föl?
Az ágy előtt megállt... állt, s nem meré
A kárpitot szétvonni újolag,
Nem mert benézni rettentő müvére,
S lélekszakadva kifelé rohant
Másik terembe, ahol öccse volt.
A zajra Jób fölébredett s fölült,
S fél eszmélettel nézte a jövőt,
S midőn egészen eszmélt, akkorára
Keblében járt a gyilkoló acél,
Amelyet bátyja a falról ragadt le.
De nem halálos volt Dávid szurása,
Feléje lépett tántorogva öccse,
Hogy megragadja öldöklő kezét...
Egy új suhintás és Jób homlokát
Elboritotta vére, s összedőlt.
A kardot messze dobta Dávid, és
Futott; futott ki, mintha lépteit
Követte volna százezer boszorkány,
Lidérc, kisértet, ördög s minden, ami
Irtóztató a képzeletben él.
Futott, futott és nem tudá: hová fut?
Sötét sarokban megvoná magát,
Szemét behunyta, hogy ne lássa a
Számíthatatlan rémeket; de látta
Még akkor is, ha behunyá szemét.
S majd apja halvány arca állt előtte,
Majd öccse véres, megvagdalt alakja.
Intett kezével, hogy távozzanak;
Nem távozának. Mindig közelebb
Jöttek hozzája... egyre közelebb...
Beléje vágták végre körmüket...
Torkon ragadták... lég után kapott,
S egy jajnyögéssel összeroskada.
Midőn fölébredt, reggeledni kezdett,
A hajnalfény betört az ablakon;
Körűltekinte, s akkor látta meg,
Hogy apja ágya mellett feküvék.
„Apám, ébredj föl, ébredj... hallod-e?”
Szólott megrázva a holttetemet,
„Mit alszol, hosszan, mint a mormotér?
Már fényes nap van. Jer, menjünk rabolni...

Szabad vásár van, minthogy nincs király.
Menjünk rabolni, szálljuk meg Gedővárt;
Tiétek minden kincs, arany... nekem
Nem kell egyéb, csak a vár asszonya.
De kelj föl hát! ne rángattasd magad
Hiába. S mégsem ébredsz föl... no semmi,
Fölébredsz majd az ítéletnapon.
De akkor ki ne böffentsd valahogy
Az istennek, hogy én voltam, ki téged
Elaltatálak, mert megfojtalak!"
Elindult és ment a szomszéd terembe.
„Hát ez ki itten?" kérdé, öccse testét
Megrugva, „mit? te volnál, Jób öcsém?
Mi a manó, hát a földön heversz?
Neked bezeg jó ágyad lehetett.
Bordáidnak becsűletére válik,
Hogy nem jajgatnak ilyen durva ágyon.
Hanem hát kelj föl, s mosd meg arcodat,
Hiszen merő vér; kelj föl, hallod-e?
Mi a tatár, ugy veszem észre, hogy ma
Fölkelni nincsen kedve senkinek.
Annál jobb. Oh ez pompás alkalom!
Szép kedvesem most megszöktethetem..."
S ment a szobába, hol Perenna volt.
„Megölted őket?" kérdezé a hölgy.
„Kit öltem én meg?" fölkiálta Dávid,
„Én nem öltem senkit, senkit is!
Ottan fekünsznek szépen, csendesen,
Egyik fehér és a másik piros,
Jer, angyalom, jer. Mélyen alszanak;
Megszökhetünk. Jer. Senki sem vesz észre.
Fölnyargalunk a bástya tetejére,
S onnét aztán az égbe röpülünk!"
„Hah, ez megőrült," gondolá Perenna,
S borzadva hátrált, de az ifju őt
Ölébe fogta s vitte kifelé.
A nő sikoltott. „Csitt, légy csendesen,
Mindenre kérlek, ami szent előtted!"
Szólott az ifjú, „fölkel valaki
Zajodra, s akkor el nem szökhetünk,
Elfognak... hah nézd, nézd, már jőnek is!"
Ezzel rohanni kezde, fölrohant
A bástyafalra. „Most röpülj!" kiálta,
„Mindjárt ott fönn, ott fönn leszünk az égben,"
És átszorítva a hölgyet, leugrott...
Alant a mélység sziklacsúcsai
A vértül és a hajnaltól pirultak

*

Dávidnak már nem kelle temetés,
Elnyelte őt a vár alatti mélység,
El volt temetve. S aki eltemesse
Apját s öcsét: nem volt ember reá.
Kipusztulván mind a Kompoltiak,
Elosztották a rablott kincseket
Legényeik; de osztozás alatt
Egymásnak esvén kardot fogtanak.
Kevés jutott el épen közülök.
Nagyrészt elestek, és holttesteik
Az éhes hollók tápláléki lettek.
Igy állt sokáig Salgó zajtalan,
Csak a hollóknak károgása szólt
Holttetemekkel megtelt udvarában;
S alant a völgyben a népség futott
A szél elől, mely Salgóról jöve.

Dömsöd, 1846. május

LEVÉL VÁRADY ANTALHOZ

Hát megtörtént a párbaj? s élsz-e még?
Ha főbelőttek, - tudósíts felőle,
Írd meg tüstént, hogy Pestre felrohanjak,
És bosszut állja éretted, barátom...
Szó ami szó, de nekem igazán
Nem tetszik, hogy te minden balgaságért
Kész vagy kockára tenni éltedet.
Azt gondolod: lelked-tested szakáll? s ha
Leborotválnak, újolag kinősz?
Csalódol; mert az élet csizmatalp,
S ez nem lesz új, ha egyszer elkopott,
Azért kiméld a drága csizmatalpat,
Amelyet nem szab kétszer senkinek
Az ég vargája, a kőszívü sors. -
S azt gondolod tán: annyi a barátom
Mint fönn az égen a csillag? ha egy
Lehull közűlök, észre sem veszem?
Hiszen tudod jól: mily kis számotok van
Nektek, kik engem őszintén szerettek,
Kik fönntartjátok szívem melegét.
Mért e kis számot megfogyasztani? -
És Ida, Ida, e kedves leány,
Ha téged elveszt ő, mivé lesz? ő
Kinek kivűled nincsen senkije.
Te vagy világa... Lennél oly kegyetlen,
Reászakadni hagynád a világot?
S van még egy... a hon! vagy már elfeledted,
Feledhető-e, amiről beszéltünk

A lelkesűlés lángóráiban?
Ki tudja, mit hoz a kétes jövendő,
Mely álmainknak legkedvesbike,
S akkor hazánknak ránk szüksége lesz. -
Látod barátom, élted mily becses,
Azt a világhoz mennyi lánc köti,
S te mégis könnyelmün kockáztatod.
Ha még nem tértél, térj eszedre már,
S ne légy, mint voltál, olyan balgatag,
Vagy igazabban: oly kétségb'esett...
Kétségbeesni!... milyen gyávaság!...
Kinek van erre több s nagyobb oka,
Mint énnekem? de én szégyenleném ezt.
A szenvedésnek lángjában szivem
Szét fog pattanni, mint a porcelán,
De, mint a jégcsap, szétolvadni nem!...
Megállj, ha Pestre ismét fölmegyek,
Majd megtanitlak én kétségbeesni,
Hogy unokád is megemlegeti.
Vásárra ott benn termek nálatok,
S viszek portékát, de nem holmi gyapjút,
Vagy bőrt, vagy posztót s effélét, azért
Nagyon hiszem, hogy nem lesz kelete.
Mert haj, jó gazda ám a magyar ember!
Amit kutyákon, kártyán s más egyében
Eltékozol, meggazdálkodja könyvön.
A könyvvel ugy van, mint hajdan zsinóros
Nadrágjával s prémes mentéivel volt,
Melyet nagyapja s édesapja vett;
Az szolgált még az ő fiának is.
Hazám, mégsem vagy oly boldogtalan,
Minőnek első pillanatra látszol,
A lelki szükség nem bánt tégedet;
Minden szükséged van, de lelki nincs,
Ettől az egytől megmentett az Isten...
- - Amint mondottam: a vásárra majd
Meglátsz barátom: akkor fölmegyek,
S te rám sem ismersz, ugy megváltozám;
A szép természet megváltoztatott,
Beteg kedélyek e hű orvosa,
Beteg valék én ott tinálatok
A pesti utcák holt, hideg kövén,
Hosszú, sötét árnyként vonult utánam
A csüggedés, az életunalom. -
Ujjászülettem!... a falusi lég, a
Sötét erdőnknek zúgó lombjai,
Lombok felett a csattogó madár,
A fák alatt a hallgatag virágok
Föléleszték elájult lelkemet;
Nem gyűlölöm, mint eddig, a virágot:

Már csak haragszom rája, csak haragszom...
Hogy olyan gyáva, hogy föl nem kiált
Elzárt, elorzott boldogságaért, hogy
Meg nem torolja kincse elrablóin
Évezredeknek szenvedéseit. -
De hinni kezdem, hogy dicső napoknak
Érjük maholnap fényes hajnalát,
Midőn a népek mind fölemelik
A föld porába gázolt fejöket,
S végigmennydörgik a föld kerekén:
„Legyünk rabokból ismét emberek!”
Ez nagyszerü, de véres kor leszen,
És úgy is illik, hogy véres legyen!...
Már vizözön volt, most egy vérözön kell,
Hogy megtisztuljon a világ a szennytől,
Amely fölötte meggyülekezék;
Egy vérözön kell! és ha az lefolyt majd,
A megmosdott föld tiszta szép leend,
És lakni fognak emberek fölötte,
Hasonlitók az isten képihez.

Dömsöd, 1846. május 22.

BARNA MENYECSKÉNEK...

Barna menecskének szeme közé néztem,
Az én szemem fénye elveszett egészen.
Én teremtőm, ugyan hogy is teremhet már
Olyan sötét szemben olyan fényes sugár!

Elveszett, elveszett az én szemem fénye,
Hej pedig talán már indulnom is kéne!
Hogy induljak? hova menjek, ha nem látok?
Nyakamat szegheti valamelyik árok.

De mégis indulok... állj elém, menyecske,
Ha már el kell esnem: essem az öledbe;
Egyszer ölellek meg, s karomat levágom,
Ne öleljek többé senkit a világon!

Nem kellek, ugyebár, nem kellek én neked?
Van már kit te ölelsz, ki téged ölelget;
Megyek hát, megyek... ha árokba esem is,
Habár az árokban nyakamat szegem is!

Pécel, 1846. június-július

MOST KEZDEM ÉN CSAK MÉG ISMERNI...

Most kezdem én csak még ismerni
Az én derék jó szívemet!

Ennél a szívnél a világon
Jobb, derekabb szív sem lehet.

Mint aggódtam, hogy már ezentul
Nem lesz nekem több víg napom!
És ím bokámot ujra össze-
S kalapomat félrecsapom.

Szívem még ép virág, amelynek
Féreg nem bántja gyökerit;
Elhervad minden ősszel, ámde
Minden tavasszal kivirít.

Pest, 1846. június-augusztus

F.L. KISASSZONY EMLÉKKÖNYVÉBE

Miért mondjam, hogy nem feledlek el?
Miért mondjam, hogy rólad e kebel,
Oh lyány, örökre megemlékezik?
Hitelt szavamnak szíved úgysem ad!...
Mert mi poéták hazudunk sokat,
S aztán ha szívből szólunk sem hiszik.

Pest, 1846. június-augusztus

MEGFAGY A SZÍV, HA NEM SZERET...

Megfagy a szív, ha nem szeret;
És ha szeret, megég.
Ez és az baj. E két baj közt
Melyik jobb?... tudj' az ég!

Pest, 1846. június-augusztus

RABSÁG

Töredék

Milyen vig a világ! folyvást miként vigad!
Örök énekszóval s zenével van tele!
E tombolók között a legzajosbikat
Kérdezzétek meg csak: ha vajon boldog-e?
Én nem hiszem, hogy az; dehogy boldog, dehogy!

Csak a kétségb'esés, mi bennünket vidít,
Azért kelünk csak e rivalgó zajra, hogy
Ne halljuk láncaink csörömpöléseit.
Rab a világ, igen, kezén-lábán bilincs...
Az volna lelkén is, hanem már lelke nincs - -

Pest, 1846. június-augusztus

SZERETEK ÉN...

Szeretek én, miként még ember
Sohasem szeretett talán.
Szeretek én szent szerelemmel.
De kedvesem nem földi lyány.

Szeretek én egy istenasszonyt.
Egy számkiűzött istennőt:
A szabadságot. Fájdalom, hogy
Csak álmaimban látom őt.

De álmaimban igen gyakran,
Majd minden éjjel megjelen.
Mult éjszakán is egy virágos
Mezőben együtt volt velem.

Letérdepeltem s elmondék egy
Égő szerelmi vallomást,
S földhöz hajoltam, hogy virágot
Szakítsak, s néki adjam át.

Ekkor hátam mögött termett a
Hóhér s lesujtá fejemet...
Épen kezembe hulla, és én
Azt adtam át virág helyett.

Pest, 1846. június-augusztus

A NÉP

Egyik kezében ekeszarva,
Másik kezében kard,
Igy látni a szegény jó népet,
Igy ont majd vért, majd verítéket,
Amíg csak élte tart.

Miért hullatja verítékét?
Amennyit ő kiván
Az eledelbül és ruhábul:
Hisz azt az anyaföld magátul
Megtermené talán.

S ha jő az ellen, vért miért ont?
Kardot miért foga?
Hogy védje a hazát?... valóban!...
Haza csak ott van, hol jog is van,
S a népnek nincs joga.

Pest, 1846. június-augusztus

KÉPZELT UTAZÁS

Béranger után franciából

Az ősz sietve jő és nedves szárnyán
Az én számomra uj fájdalmat hoz.
Mindegyre szenvedek, szegény félénk én,
És jókedvem virága hervadoz.
Ragadjatok ki Párizsnak sarából,
Megújulok, ha szép tájt láthatok.
Mint ifju már Hellasról álmadoztam,
Ottan szeretnék én meghalni, ott!

Értem Homért, igen, hisz görög voltam.
Pythagorasnak igazsága van.
Athén szűlt engem Perikles korában,
Láttam Sokratest rabláncaiban,
Megtömjéneztem Phydias csodáit,
Látám Ilissust, mint virágozott,
S Hymett hegyén a méheket fölkeltém;
Ottan szeretnék én meghalni, ott!

Oh ég, csak egyszer éledhetne szívem
E szemderítő nap sugáritul!
A szabadság, kit távolból köszöntök,
Rám így kiált: jer, győzött Thrasybul!
Menjünk, induljunk, készen áll a sajka.
Tenger, ne nyeljen engem el habod,
Hagyd múzsámat Pyréumnál kikötni,
Ottan szeretnék én meghalni, ott!

Szép Olaszország ege, de azurját
Rabszolgaság homályosítja el.
Evezz, kormányos, távolabb evezz le,
Hol a nap olyan tiszta fényben kel.
Milyen hullám ez? hogy híják e sziklát?
Milyen virító a vidék amott!
A zsarnokság haldoklik ama parton;
Ottan szeretnék én meghalni, ott!

Athén szűzei, fogadjatok a révbe,
És bátorítsatok föl engemet.
Oly földet hagytam el, hol a királyok
Rabszolgává teszik a szellemet.
Védjétek lantom, melyet üldöznek; s ha
Dalom sziveitek meglágyítaná,
Tegyétek hamvam Tirteus hamvához,
Meghalni jöttem e szép ég alá!

Pest, 1846. június-augusztus

A HEVESI RÓNÁN

Hátrább vonúl mindegyre
És halványúl a Mátra.
Az esti nap piros fényt
Lövel kék homlokára.

Olyan ez a piros fény,
Mely a kék Mátrán lángol,
Mint kékszemű lyány arcán
A rózsaszínű fátyol.

Zörg a szekér, az ostor
Koronként egyet pattan...
Ezenkivűl a róna
Oly néma, oly zajatlan.

Leszálla a nap; vége
A piros alkonyatnak.
A messze látkör szélén
Pásztortüzek pislognak.

De pásztortűz-e az, vagy
Tán csillag, mely lelépett
Egy síró furulyának
Meghallgatása végett?

Emelkedik föl a hold;
Olyan szép s olyan halvány,
Mint a meghalt menyasszony
Bús vőlegénye karján.

S talán a hold valóban
Egy holt menyasszony árnya,
Kit a koporsóból visz
Az égbe szellemszárnya.

Oly szomorú ez a hold,
És mégis rája nézek,
Nem nézhetek le róla,
Sugári megigéztek.

Oly mondhatatlanul bús
Ez a hold, hogy láttára
Eszembe jut éltemnek
Legkínosabb órája.

Magam sem tudom én, hogy
Mi történt ekkor rajtam?
De sírnom kell, zokognom,
Miként akkor zokogtam!

?, 1846. augusztus végén

CSALOGÁNYOK ÉS PACSÍRTÁK

Ugyan még meddig zengitek,
Ti holdvilágos emberek,
A régi kort,
Mit elsodort
Hullámival már az enyészet?
Mikor rontjátok le a fészket,
Mit várromokban raktatok,
Hogy ott versenyt huhogjatok
Vércsékkel és bagolyfiakkal?
Milyen kisértetes ez a dal! -
S dalolnak egyre még,
És szemeikben ég
A lelkesűlés lángja
Vagy a bánat könnyárja.
Ál lelkesűlés, gyáva könnyek!
Miket nekik meg nem köszönnek. -
Tudjátok-e, mik vagytok,
Kik a multról daloltok?
Halottrablók!
Halottrablók!
Sírjából fölássátok
A holt időt,
Hogy őt
Babérokért árulhassátok.
Én nem irígylem koszorútokat;
Penész van rajta és halotti szag!

Sínlődik az emberiség,
A föld egy nagy betegház,
Mindegyre pusztít a láz,
S már egy egész ország esék
Áldozatául,
És több elájul;
S ki mondja meg:
Hol ébrednek föl majd e nemzetek,
Ezen-e vagy a másvilágon,
Muló-e vagy örök az álom? -
De ím a bajnak közepette
Fiait az ég el nem feledte,
Megszána minket nagy fájdalmainkban,
Orvost küld hozzánk, és ez útban is van,
És már maholnap meg is érkezik,
Midőn hóhérink észre sem veszik. -
Tiéd minden dal, minden hang,
Melyet kezemben ád a lant,
Te lelkesítesz engemet,
Tenéked ontom én könyűimet,
Én tégedet köszöntelek,

Te a beteg
Emberiségnek orvosa, jövendő!

*

És ti elkésett dalnokok,
Hallgassatok!
Hallgassatok,
Bár lenne oly szívszaggató
S egyszersmind oly szívgyógyitó,
Mint csalogányé, szavatok.
A csalogány az alkony madara,
Már vége felé jár az éjszaka,
A hajnal közeleg;
Most a világnak
Nem csalogányok,
Hanem pacsírták kellenek.

Szatmár, 1846. szeptember elején

NAGYKÁROLYBAN

Szeptember 7. 1846

Hát e falak közt hangozának
Nagy szavaid, oh Kölcsey?...
Ti emberek, nem féltek: épen
E szent helyet ily nagy mértékben
Megszentségteleníteni?

Nem féltek-e, hogy sírgödréből
Kikél a megbántott halott?
Hogy sírgödréből ide jő el,
S - hogy hallgassatok - csontkezével
Szorítja össze torkotok?

Nem, ő a sírt el nem hagyandja;
De lenn, sírjában, nem hiszem,
Hogy könnyei ne omlanának
Éretted, te az aljasságnak
Sarába sűlyedt nemzetem!

Mily szolgaság, milyen hizelgés!
S mindig tovább mennek, tovább,
S ki legszebben hizelg, az boldog. -
Ha már kutyákká aljasodtok:
Miért nem jártok négykézláb?

Isten, küldd e helóta népre
Földed legszörnyübb zsarnokát,
Hadd kapjon érdeme dijába'
Kezére bilincset, nyakába
Jármot, hátára kancsukát!

Nagykároly, 1846. szeptember 7.

A BILINCS

Szabadságért küzdött az ifju,
S börtönbe dobták, ottan űl,
És meg-megrázza és átkozza
Bilincsét nagy kegyetlenűl.
Bilincse ekkép szóla hozzá:
„Csörgess, de oh ne átkozzál!
Csörgess, ifjú, csörgésem átok,
Mely a zsarnok fejére száll!

Ugye nem ismersz? a szabadság
Csatáiban kard voltam én,
S épen talán a te kezedben
Villogtam a vér mezején.
Szerencsétlen te, szerencsétlen
Kardoddal hol találkozál!
Csörgess, ifjú, csörgésem átok,
Mely a zsarnok fejére száll.

Bilincset vertenek belőlem,
Belőlem, aki kard valék,
S ki vélem vítt a szabadságért,
Most azt szorítom... szörnyüség!
Szégyennek és haragnak pirja
A rozsda, amely rajtam áll.
Csörgess ifjú, csörgésem átok,
Mely a zsarnok fejére száll.”

Nagykároly, 1846. szeptember 5-12.

JÚLIÁHOZ

Piros orca, piros ajkak,
Barna fürtök, barna szem,
És ez arcon és e szemben
Mennyi lélek, istenem!

Óh, ha birhatnám e lelket,
Ezt a lelkes kisleányt!
Szólj, leányka, mondd, hogy téged
A szerelem még nem bánt.

Nem, nem! Azt mondd, hogy szeretsz már.
Mondd, hogy engemet szeretsz,
És ez a szó életemnek
Egy új teremtője lesz.

Én szeretlek, és szerelmem,
E végtelen áradat,
Mint a földet az özönvíz,
Eltemette multamat.

Nem tudom, mi voltam eddig,
Ámde azt sem, mi leszek;

Tőled függ, hogy sötét árnyék
Vagy fényes sugár legyek.

Mit határzasz?... Már látásod
Megépíté mennyemet;
Oh leányka, ezt a mennyet
Nem szabad ledöntened.

Im, letérdelek előtted
S esdve nyujtom föl karom;
Vonj föl engem kebeledre,
Vagy borúlj rám, angyalom.

Nagykároly, 1846. szeptember 8-10.

KINN A KERTBEN VOLTUNK...

Kinn a kertben voltunk,
Egymás mellett űltünk,
Az úristen tudja,
Mi történt körűlünk?
Azt sem tudtam, mi van,
Ősz-e vagy kikelet?
Csak egyet tudtam, hogy
Veled vagyok, veled!

Mélyen belenéztem
Fekete szemedbe,
S fehér kezecskédet
Tartottam kezembe'.
Hogy úgy egymást néztük,
Ily szókat ejtettem:
Ha mi most itt kővé
Válnánk mind a ketten!

Azt mondtad: nem bánnád;
Vajon miért mondtad?
Azért-e, hogy már az
Életet meguntad?
Oh vagy tán azért, hogy
Boldogság lenne rád,
Ha együtt maradnánk
Örök időkön át?

Erdőd, 1846. szeptember 19.

KÖLTŐI ÁBRÁND VOLT, MIT EDDIG ÉRZÉK...

Költői ábránd volt, mit eddig érzék,
Költői ábránd és nem szerelem.
Mert meggyógyult e szív, amely úgy vérzék,
És nem maradt a sebnek helye sem.
Ha szerelem lett volna keblem hullámzása,

Időknek multával sem nyúgodt volna el.
Vad ár e szenvedély; amerre medrét ássa,
Sodor magával s végre belehalni kell.

Most értem én csak e szilaj folyóra.
Mint von magával, mint von, mint ragad!
Kiáltsatok rá a harangozóra,
Hogy verje félre a harangokat;
Nagy a veszély, s talán, majd mentésemre jőnek...
De nem! hisz félrevert harang lázas szivem,
Hallá zaját a lyány és nem jött megmentőnek,
És hogyha ő nem jött, ne jőjön senki sem!

Oh lyány, oh lyány, hogy rám ily bánatot hozz,
Nem olvasám sejtésim könyviből!
Azért vontál csak oly közel magadhoz,
Hogy megvakúljak lelked fényitől?
Ugy fénylik lelked, mint a nap világa fénylett,
Midőn fogyatkozás még nem szennyezte meg;
De amily hideg lesz a nap, ha minden élet
Kifogy, kihal kebléből, kebled oly hideg.

Mondád - és nem is reszketett beszéded -
Mondád, hogy soha senkit nem szeretsz.
Nem féled a boszúló istenséget,
Hogy szent céljával ellenkezni mersz?
Vagy tán azt gondolod, hogy nincsen olyan férfi,
Ki megérdemlené a te szerelmedet?
Attól tartasz, hogy kincsét szíved elfecsérli,
És aztán vissza többé nem szerezheted?

Hisz meglehet, hogy tán csalódni fognál,
Ám nem szeretni, oknak ez kevés;
A mozdulatlan, a holt nyúgalomnál,
Hidd, többet ér az élő szenvedés.
És csak azért nem fogsz-e építtetni házat,
Mert hátha egykor azt a tűz emészti fel?
S ezért türöd, midőn a nyár esője áztat,
S midőn a tél hideg karjával átölel?

De láttam én jól, hogy ajkad sohajta,
S innen hiszem: van szíved, lángoló,
Csakhogy az észnek jégpáncélja rajta,
Miként a volkán tetején a hó.
Szólj, oh leány, hogy így van, s várok türelemmel,
Mindaddig várok, míg nem mondod, hogy elég,
Várok békével, míg az óra nem jövend el,
Midőn birod hüségem nemcsaló jelét.

Hosszú idő, egy örökkévalóság
Lesz várásomnak minden napja majd.
Nézem magam, mint tengerek hajósát,
Kit a szél a part közelébe hajt,
De itt megfordul a szél, s látja bár a révet

A küszködő hajós: nem közeledhetik.
Kinoskeserves lesz ez örökszomju élet,
Hanem éretted még e kín is jólesik!

Nem fájhat úgy a betegek testének,
Ha éles vas jár át sebeiken,
Nem fájna ugy, ha tűzzel égetnének,
Mint e sovárgó vágy fáj énnekem.
Csak egy kis cseppet önts e fájdalom tüzére,
Egy cseppet a remény kútjából, oh leány,
Hogy évek mulva bár, de meg fog jőni bére
Gyötrelmeimnek, oh csak azt mondd, hogy: talán -

Nem, nem, ne biztass a jövővel engem,
Ne alamizsnát: üdvességet adj!
Hazudtam én, hogy várok türelemben,
Türelmem máris messze, messze hagy;
Fut, mint szilaj ló, s lelkem rája van kötözve,
S pályája mindig sűrübb rengetegbe vész,
Ahol talán majd egy vadállat tépi össze,
Tudod, melyik vadállat?... a megőrülés!

Adj vissza, lyány, adj vissza enmagamnak,
Adj a világnak vissza engemet...
Vagy mit beszélek? tarts meg, tarts magadnak,
Tiéd éltem, te el nem vetheted.
Oh, mondd, hogy elfogadtad, mondd, hogy elfogadtad!
E nagy szavadra tán ég-föld reám szakad;
Mit bánom én? az isten szebb halált nem adhat,
Mint sírba dőlni a gyönyör terhe alatt! -

S ha nem szeretsz, ha soha nem szeretnél?
Mindegy! hozzád van nőve szellemem,
Mint a levél a fához... eljön a tél,
S akkor lehull, de már élettelen.
Ez sorsunk a sirig. Bár járj be messze földet,
Kerűlj bár, mindhiába, engem el nem hagysz,
A soha el nem váló sötétség melletted,
Mit árnyékodnak vélsz, az én bús lelkem az!

Szatmár, 1846. szeptember 27.

TE VAGY, TE VAGY, BARNA KISLYÁNY...

Te vagy, te vagy, barna kislyány.
Szemem s lelkem fénye!
Te vagy mind a két életem
Egyetlen reménye!
Ha ez az egy reményem is
Elmulandó álom,
Nem leszek boldog sem ezen
Sem a másvilágon!

Álldogálok a tó partján
Szomorúfűz mellett.
Nekem való hely; engem ily
Bús szomszédság illet.
Nézem lecsüggő ágait
Szomorúfűzfának,
Mintha azok csüggedt lelkem
Szárnyai volnának.

Elszállott már a madár a
Hervadt őszi tájról,
Hej, ha én is kiszállhatnék
Búmnak országából!
Nem szállhatok, mert búm oly nagy,
Oly nagy, mint szerelmem,
És szerelmem... és szerelmem...
Oh ez véghetetlen!

Erdőd, 1846. szeptember végén

SZERELEMNEK RÓZSÁKKAL...

Szerelemnek rózsákkal
Hintett nyoszolyája!
Megint lefektettem a
Lelkemet reája.
Szerelem rózsáiból
Tövis-e vagy illat,
Mely szívemig, életem
Gyökeréig elhat?

Akár tövis jut nekem,
Akár az illatja,
Mindegy! feküdj rá lelkem,
S álmodozzál rajta;
Álmodd meg azt a nagy szót,
Amely nincsen még meg,
Amely kifejezze majd:
Milyen forrón érzek!

Nagybánya, 1846. szeptember végén

SZERELMES VAGYOK ÉN...

Szerelmes vagyok én,
Vagy tán tűzbe estem?
Nem tudom, de igaz,
Hogy ég lelkem, testem.

Látjátok pirúlni
Halovány orcámat?

Hajnal-e vagy alkony,
Ami ottan támad?

Hajnal is, alkony is;
Örömim hajnala,
Örömim hajnala,
Bánatim alkonya.

Megvallom: nem első
Bennem e szerelem,
De hogy az utósó,
Arra esküdhetem.

Szerelmem sasmadár;
Vagy égbe száll velem,
Vagy széjjelszaggatja
Körmeivel szivem.

Nagybánya, 1846. szeptember végén

SZERELMES VAGYOK ÉN...

Szerelmes vagyok én;
Megmondjam-e kibe?
Egy barna kisleány
Hófehér lelkibe!

Hófehér a lelke
Ennek a kislyánynak;
Liliomszála ő
Az ártatlanságnak.

Fehér, mint a galamb,
Amelynek képibe'
Isten a szent lelket
Az égből küldte le.

Szállj rám, fehér galamb,
Galambomnak lelke,
Hadd legyek megáldva,
Legyek megszentelve.

Hogyha már hallottam
Szárnyad csattogását,
Hadd halljam egyúttal
Szíved dobogását!

Nagybánya, 1846. szeptember végén

NEHÉZ, NEHÉZ A SZIVEM...

Nehéz, nehéz a szivem,
Rajta csügg a szerelem,
A szerelem bánata,
Roskadozok alatta.

Sem éjem, sem nappalom,
Egyre csak gondolkodom,
Csak arról gondolkodom:
Gondolsz-e rám, angyalom?

Hogyha neked nem kellek,
Ne kelljek én senkinek;
Ha te nem szeretsz engem,
Az isten se szeressen!

Szatmár, 1846. szeptember végén

SZÁLL A FELHŐ...

Száll a felhő, magasan, magasan,
Az én rózsám messze van, messze van.
Száll a felhő nyugatra, nyugatra,
A napnak is arra van az utja.

Szállj, felhő, szállj a rózsám fölébe,
Mondd, hogy oly bús a szivem, miként te.
Szállj te is, nap, a rózsám fölébe.
Mondd, hogy úgy ég a szivem, miként te.

Berence, 1846. szeptember végén

BORÚS, KÖDÖS ŐSZI IDŐ...

Borús, ködös őszi idő;
A nap nem is pillant elő.
Hidegen jár a nap
Sötét felhők megett;
A kandalló tüze
Ád egy kis meleget.

Ajtóm, ablakom bezárva,
Üldögélek a szobába'.
Bánatosan nézek
Kandallom tüzére,
Gondolván életem
Elmult idejére.

A mult idő nagy mezein
Hervadt lombok emlékeim;
Összeszedem őket,
Kötöm egy csomóba,
Úgy vetem bele az
Égő kandallóba.

Mint füstölnek, mint füstölnek!
De nem csoda, mert nedvesek;
Nedvesek, de nem az
Ősznek esőjétől,

Hanem szemeimnek
Sokszor folyt könnyétől.

Egy könny most is pillámon áll...
Barna lyányka, ha itt volnál,
Letörlenéd-e azt
Egy selyemkendővel,
Édes mosolygásod
Selyemkendőjével?

Cseke, 1846. október 1-7.

AZ ÉN KÉPZELETEM NEM...

Az én képzeletem nem a por magzatja,
Mennydörgés volt apja, villámlás volt anyja,
Csecsemőkorában sárkánytejet szopott,
Ifjú korában oroszlánvért ivott.

Nem is birtam vele, vad képzeletemmel,
Országról-országra vándorolni ment el,
Tenger zúgásával összekeveredett,
Ugy barangolta be a földet és eget.

Mint üstökös, nyargalt sivatag pusztákra,
Zöld vadonerdőkbe, kék hegyek ormára;
A vadonerdőkben tölgyeket szaggatott,
A hegyek tetején sziklákat ingatott.

Hol most e vad fiú?... egy kis virág mellett,
Melletted, barna lyány, mindig csak melletted,
Ott eped, suttog, mint a beteg esti szél...
Szilaj képzeletem, be megszelidűltél!

Cseke, 1846. október 1-7.

ERESZKEDIK LE A FELHŐ...

Ereszkedik le a felhő,
Hull a fára őszi eső,
Hull a fának a levele,
Mégis szól a fülemile.

Az óra jó későre jár.
Barna kislyány, alszol-e már?
Hallod-e a fülemilét,
Fülemile bús énekét?

Zápореső csak ugy szakad,
Fülemile csak dalolgat.
Aki bús dalát hallgatja
Megesik a szíve rajta.

Barna kislyány, ha nem alszol,
Hallgasd, mit e madár dalol;

E madár az én szerelmem,
Az én elsohajtott lelkem!

Cseke, 1846. október 1-7.

HA SZAVAID MEGFONTOLOM...

Ha szavaid megfontolom,
Szeretsz engem, azt gondolom.
Mért nem mondod meg, ha szeretsz?
Ha nem szeretsz, mért hitegetsz?

Nem hiszed, hogy én szeretlek?
Az isten is ugy áldjon meg,
Ugy áldjon az isten engem,
Amily igaz a szerelmem.

Megszerettem szépségedet,
De még inkább szép lelkedet,
Szeretlek én oly igazán,
Mint engem az édes anyám.

Nem ohajtok én egy tavaszt,
Hogy véled átmulassam azt,
Sem egy tavaszt, sem egy telet,
Hanem egész életemet!

Egy napja van csak az égnek,
Egy holdja van csak az éjnek,
Egy isten van a világon,
Egy, csak egy a kívánságom.

Azt várom én, azt az órát,
Mikor így szólhatok hozzád
Ölelésem szent hevében:
„Édes kedves feleségem!”

Cseke, 1846. október 1-7.

TE A TAVASZT SZERETED...

Te a tavaszt szereted,
Én az őszt szeretem.
Tavasz a te életed,
Ősz az én életem.

Piros arcod a tavasz
Virító rózsája,
Bágyadt szemem az ősznek
Lankadt napsugára.

Egy lépést kell tennem még,
Egy lépést előre,
S akkor rájutok a tél
Fagyos küszöbére.

Lépnél egyet előre,
Lépnék egyet hátra,
S benne volnánk közösen
A szép meleg nyárba'.

Szatmár, 1846. október 7-10.

SZ. J. KISASSZONY EMLÉKKÖNYVÉBE

Senki sem szól így a fellegekhez:
„Napkeletre vándoroljatok, mert
Napkelet a szép hajnal hazája,
Ki rózsákat mosolyog reátok,
Lángrózsákat sötét arcotokra."
Senki sem szól így a fellegekhez,
És ők mégis napkeletre mennek,
Napkeletre vonja őket egy mély
Titkos sejtés lágy szellemkezekkel.
Mennek, mennek és ha odaértek,
Megfürödnek a piros tengerben,
A hajnalnak sugártengerében,
És ha egyszer megfürödhetének,
Nem törődnek aztán életökkel,
Nem bánják, ha mindjárt elenyésznek,
Vagy ha hosszu pálya vár reájok,
Hosszu pályán vihar és sötétség.
Akkor is, ha szétszaggatta őket
A vihar s ők este haldokolnak:
Fölgyulad még egyszer arculatjok,
S e pirúlás, végső órájokban,
Ifjuságuk visszaálmodása,
A dicső, az édes ifjuságé,
Midőn rájok a hajnal mosolygott. -
Mint a felhők, titkos sejtelemből,
Napkeletre vándoroltam én is... -

Szatmár, 1846. október 8.

MINT MEGFOGAMSZOTT ÁTOK...

Mint megfogamszott átok, az őszi köd
Sötéten űl a puszta világ fölött.

Mi sötétebb, mint e ködborulat?
Az ifjunak arca, ki benne halad.

Megy a komor ifju, ragadja lova.
Száguldó paripán, komor ifju, hova?

„Mit tudta, hová megyen ősapánk, midőn
A paradicsomból kiűzve lőn?

Mit tudja, hová megyen az, ki szerelmet
Nem nyerve, a lyánytul örökre bucsút vett?"

S így céltalanúl az ifju halad.
Előtte, utána ködborulat.

Minden komor, minden sötét,
Csak két dolog, ami kis csillámot vét:

Egy sárga tövisfa, a reggeli dértül
S az ifju halvány arca szeme könyétül.

S nagy a csend, s a csendben nem hallani mást,
Mint egy sohajt és varju-károgást.

Szatmár, 1846. október 10. után

ODA JÁROK, HOVA...

Oda járok, hova senki nem megyen,
Hogy a világ szeme észre se vegyen.
Nekiadom ott magam a bánatnak,
Szememből a könnyek csak úgy szakadnak.

Soha, soha ilyen őrült szerelem!
Nem tudom én, mit fog tenni énvelem!
Mérföldekre belátom a világot,
Szerelmemben egy lépésre sem látok.

Örökös bujdosásban van a lelkem,
Egyre űzi nyughatatlan szerelmem,
Hol lesz, hol lesz az én megpihenésem?
Öledben-e, lyány, vagy a sír ölében?

Szatmár, 1846. október 10. után

MI VAGY KEBLEM?...

Mi vagy keblem? nem más, mint egy szoba,
E szobának szívem az asztala,
Ez asztalon nagy ezüst pohárba'
Pezsgett, habzott a vidámság árja,
S gondtalanság volt a ház lakója,
S a pohárnak szomjas fölhajtója,
Ki, midőn a poharat kiitta,
Szívemet, az asztalt teleírta,
Teleírta fényes aranytollal,
Pávatollnál tarkább gondolattal. -

Nem lakik már itt a gondtalanság,
E jó fiút messze elzavarták,
Elzavarta egy hatalmas szellem,
A szerelem. Ez lakik most bennem,
Ez lakik most keblem szobájában
Halvány arccal és sötét ruhában.

Az asztalhoz ment és leült mellé,
A pohárból az italt kiönté,
Letörölte a szép arany írást
Az asztalról, és helyébe írt mást;
S oh, szerelem, az, amit te írtál,
Feketébb a halálnál s a sírnál!

Szatmár, 1846. október 7-21.

ÁLMODTAM SZÉPET, GYÖNYÖRŰT...

Álmodtam szépet, gyönyörűt,
Álmodtam és fölébredék.
Mért keltettél föl oly korán?
Mért nem hagyál álmodni még?
Mit a való nem küld reám,
A boldogságról álmodám.
Miért bántottad álmamat?...
Oh istenem, oh istenem!
Hát a boldogságról nekem
Még csak álmodni sem szabad?

Mondád többször, hogy nem szeretsz,
De nem hivém, nem hihetém.
Ne mondd, ne mondd már! mostan, ha
Nem mondod is, elhiszem én.
S midőn tudom, hogy szíveden
Fölirva nincs az én nevem:
Maradjak-e, elmenjek-e?...
marasztasz... és miért?... talán
Mulatni vágysz lelkem baján,
Melyet te hoztál rája, te!

Oh lyány, ez nagy kegyetlenség.
Bocsáss, bocsáss, hadd menjek el.
Nekünk egymástól válni, és...
És mindörökre válni kell.
Futnék tőled, miként a por,
Mit a forgószél elsodor
Ember-nemjárta földekig;
De csak alighogy léphetek,
Mert a bú, melyet elviszek,
Nagyon reám nehezedik.

Isten veled hát ... jaj nekem,
hogy e szót ki kell mondanom;
Miért nem válik rögtöni
Halállá e hang ajkamon?
Isten veled... nem, nem lehet!
Hagyd még megfogni kezedet,
Mely üdvemet szétszaggatá,
Mely jövőmet gyilkolta meg...

Add kezed, hadd ömöljenek
Könyűim s csókjaim reá!

Könyűim-e vagy csókjaim,
Mi égeti jobban kezed?
Csók és könyű, mind a kettő
Nagyon, nagyon forró lehet,
Mert szerelmemmel egy helyen,
A szív mélységes mélyiben,
E tűzhegyben termettenek...
Mint ájtatos zarándokok
Jövének fel, s ők boldogok,
Hogy kezeden halhatnak meg.

Egyet kérek... ne félj, ne félj,
Nem kérem már szerelmedet,
Csak azt a kis vigasztalást,
Hogy nem feledsz el engemet.
Az emlékezet fonalát
Jövődön meddig nyujtod át?
Ha rám addig emlékezel,
Mig olyat lelsz, ki tégedet,
Mint én, olyan forrón szeret:
Ugy sohasem felejtesz el!

De nem kivánom, hogy ne lelj
Oly hű szivet, mint az enyém.
Nem szeretnélek oly nagyon,
Ha ezt a vágyat érzeném.
Ohajtom én: élj boldogul,
Szedj bármi fának ágirul,
Csak szedj te zöld leveleket,
S aztán vesd el, mint elvirúlt,
Elszáradt régi koszorút,
Az én emlékezetemet!

Szatmár, 1846. október 7-21.

EGY PÁR RÖVID NAP...

Egy pár rövid nap, és én mennyit éltem!
Tükörbe nézni szinte nem merek,
Attól félek, hogy már hajam megőszült...
Ez a szív itten, oh ez oly öreg.

Az éjszakákat keresztűlvirasztom.
Az álmot már nem is keresem én,
Ugysem találnám. Nem tudok alunni,
Mióta bennem alszik a remény.

A kínok is már mind elfáradának,
Elfáradának engem bántani;

Pedig könnyebb a kínok gyilkait, mint
Holttestöket keblünkben hordani.

Én hordom őket és azt gondolom, hogy
Egy század óta hordom őket már.
Olyan nehéz és oly hideg halottak!
Fagy tőlök vérem, csak alig hogy jár.

Erőtlen szemmel nézek szerteszéjjel,
Mint aki kőhöz vágta homlokát,
Aztán föleszmél félig, s két alakban
Lát mindent, s tisztán még semmit se' lát.

Nincs bennem élet, nincs a lélek bennem,
Kétségeim azt messze zavarák.
Ugy hull reám egy szebb idő emléke,
Mint sírhalomra a tépett virág.

Szatmár, 1846. október 7-21.

NEM CSODA, HA UJRA ÉLEK...

Nem csoda, ha ujra élek,
Mert hisz ujra láttam őt!
Visszaszállt belém a lélek,
Eszmélek, mint azelőtt.

Kín s reménység kebelemben
Ujra fáklyát gyujtanak,
És e fénynél e teremben
Kergetőznek, játszanak. -

Tudni most csak az szeretném:
Mi volt e találkozás?
Csak azon tünődik elmém:
Véletlen vagy számitás?

Oh e lyányka oly rejtélyes,
Szíve olyan mély folyam,
Hogy szemem, bármilyen éles
Néz beléje hasztalan!

Rejtély vagy te, lyányka, nékem,
S állsz megfejthetetlenűl;
Kárhozatom? üdvességem?
Egyik a kettő közül.

Oh de melyik?... törhetetlen
Lánc körűlem e titok;
Vonna már el sorsom innen,
És nem szabadúlhatok.

Bontsd ki, lyányka, e titoknak
Fátyolából homlokod,

Mert én addig el nem hagylak,
Míg le nem hull fátyolod...

Jaj de kell, kell mennem, bárha
Bizonytalanság kisér;
Úr a sors, hajlok szavára,
Ő parancsol és nem kér.

Elmegyek, de nem örökre!
Majd ha fris virágokat
Hint a tavasz fürteidre,
Dalnokod meglátogat.

Én leszek az első fecske,
Mely tihozzátok röpűl,
S minden reggel, minden este
Cseveg ablakod körűl.

Le a kertbe, a mezőre
Együtt járunk, úgyebár?
S nézzük, lyányka, a föld vére,
A patak, mi pezsgve jár.

Nézzük majd a sok virágot,
Amint nyílnak kelyheik,
S ha ezeket nyílni látod,
Szíved is tán megnyilik.

Nagykároly, 1846. október 22-23.

VOLT EGY SZEGÉNY FIÚ...

Volt egy szegény fiú,
Ki mindig éhezék;
Nem volt egy megevő falatja,
Nem szánta őt sem föld, sem ég.

Hosszú, nagyon hosszú inség után
Igy szóla hozzá egy sötét alak:
„Én téged minden földi bajtól
Megszabadítalak."

Az éhhalál volt, akinek
Szavai ekkép hangozának;
És a fiú, hogy mentül hamarabb
Pihenjen, ment sírt ásni önmagának.

S amint így sírján dolgozék,
A földben egy edényt talál,
Amely arannyal, drágakővel,
Csordultig áll.

A koldusból nagyúr lett.
Él fejedelmileg,

Körűle pompa, fény
És drága ételek.

Mért a fiú ezen dúsgazdagságban
Csak féligmeddig és csak néha vig?
Mert fél szegény, fél a fölébredéstől,
Azt véli, hogy csak álmodik. -

Én vagyok e szegény fiú,
S te a talált kincs, édes angyalom!
Nem merem hinni, hogy szeretsz;
Ugy félek, félek, hogy csak álmodom!...

Nagykároly, 1846. október 22-23.

T. M. KISASSZONY EMLÉKKÖNYVÉBE

A szerelemnek asztaláról
Nem ittunk mi közös pohárból;
Mégis, ha egy hosszú öröm lesz életem,
Azt én, leányka, csak neked köszönhetem.
S ha meg fogom siratni a napot,
Amelyben életem fogantatott,
Ha nem lesz a világon többé örömem,
Azt is, leányka, csak neked köszönhetem. -
Csodálkozol? ezt föl nem foghatod?
Gondolkozzál csak... kitalálhatod.

Nagykároly, 1846. október 23.

ERDÉLYBEN

Barangol és zúg, zúg az őszi szél.
Csörögnek a fák száraz lombjai,
Mint rab kezén a megrázott bilincs.
Hallgass, zugó szél, hadd beszéljek én!
Ha el nem hallgatsz, túlkiáltalak,
Mint nősirást az égiháború.
Egy nemzet és két ország hallja meg,
Mi bennem eddig titkon forra csak,
S amit keblemből mostan kiröpítek,
Mint a volkán az égő köveket.
Az forra bennem, az fájt énnekem,
Hogy egy nemzetnek két országa van, hogy
E kétországos nemzet a magyar!
Ez tette lelkem pusztává, a bánat
Pusztájává, hol egy tigris lakik:
A vérszemű, a lángszemű harag.
Oh e vadállat hányszor verte el
Magányos éjim csendét, amidőn
Besüvöltötte puszta lelkemet! -
Mely ördög súgta, hogy kettészakadjunk,

Hogy szétrepesszük a szent levelet,
Mit diadalmas őseink írának,
Szivök vérébe mártván kardjokat?
Kettészakadtunk, és a szép levélből
Rongyok levének, miket elsodort
És sárba dobott a századok viharja.
Lábbal tiportak bennünket. Könyűket
És jajkiáltást küldöttünk az égbe,
De panaszunkat az be nem fogadta.
A rabszolgákat nem hallgatja az meg,
Mert aki jármot hágy nyakába tenni.
Méltó reá, hogy azt hurcolja is,
Míg össze nem dől a korbács alatt.
Tartottunk volna össze: a világ most
Tudná hirünket, nem volnánk kizárva
A templomból, hol a nagy nemzeteknek
A tisztelet tömjénét égetik.
Tartottunk volna össze, nem törölnénk
Szemünkből annyi fájdalmas könyűt,
Midőn forgatjuk reszkető kezünkkel
Történetünknek sötét lapjait.
A porszemet, mely csak magában áll,
Elfúja egy kis szellő, egy lehellet;
De hogyha összeolvad, összenő, ha
A porszemekből szikla alakúl:
A fergeteg sem ingathatja meg!
Fontoljuk ezt meg, elvált magyarok,
Amit mondtam, nem új, de szent igaz.
Az események romboló szele
Nem fú jelenleg, és a porszemek
Nyugton hevernek biztos helyökön;
De ha föltámad a szél, mielőtt
Eggyé olvadnánk, el-szétszór örökre
A nagy világnak minden részibe,
És soha többé meg nem leljük egymást.
Iparkodjunk. A század viselős,
Születni fognak nagyszerű napok,
Élet-halálnak vészes napjai.
Fogjunk kezet, hogy rettegnünk ne kelljen
Az eljövendő óriásokat.
Tartsuk meg a szép, a szent kézfogást,
Tartsuk meg azt, oh édes nemzetem!
Ki legelőször nyujtja ki kezét,
Azé legyen a hála s a dicsőség;
S ki elfogadni azt vonakodik?
Annak porára szálljon minden átok,
Melyet sirunkra majd virág helyett
Ültetni fognak maradékaink,
Kiket örökre megnyomoritánk!

Koltó, 1846. október 26.

SZERETSZ TEHÁT...

Szeretsz tehát, kedves szép angyalom?
Szeretsz valóban, én nem álmodom!
De mért hagyád a végső pillanatnak:
Megfejtését e drága szent titoknak?

Egy pillanat hozá meg üdvemet
És elválási gyötrelmeimet;
Ugy jártam, mint ki palotát építtet,
S midőn fölépül, számkiűzik őtet.

Sovár szivemre föl nem tűzheted
Az ölelésnek tündér gyűrüjét;
Nem szakíthattam ajkad szép bokrárul
Egy csókvirágot édes útitársul.

Távol tetőled oly bús életem!
De egy eszmével meg-megszépitem:
Egykor mi mélyen, mélyen szállok én be
A viszonlátás gyönyörtengerébe!

Koltó, 1846. október 26. - november 5.

MIKOR A LÁNC LEHULL...

Mikor a lánc lehull
A rab lábairul,
Még sokáig ugy jár,
Mintha rajta volna,
A szomorú terhet
Annyira megszokta.

Te is, hogy megszoktad,
Szívem, a fájdalmat,
Most, mikor jósorsom
Rólad azt lerázta,
Nem tudsz még örülni
Istenigazába'.

Örülj, örülj, szivem!
Ki örül, ha te nem?
Kinek van, mint neked,
Ilyen boldogsága?
Kinek van a földön
Ilyen mennyországa?

Koltó, 1846. október 26. - november 5.

BUSÚLNAK A VIRÁGOK...

Busúlnak a virágok,
Szegénykék betegek.
Nincs messze már halálok,
Mert a tél közeleg.

Miként az aggastyánnak
Megőszült fürtei,
Ugy hullanak a fáknak
Sárgult levelei.

Hiába a vidéken
Körültekintenem,
Nincs a nagy messzeségben
Egy zöld bokrocska sem.

Van egy! majd elfeledtem...
Lelkem, te vagy, te vagy
A zöld bokor, amelyben
Az ősz nyomot nem hagy;

Rajtad folyvást teremnek
S fognak virítani
A boldog szerelemnek
Örökzöld lombjai.

Koltó, 1846. október 26. - november 5.

RÖVIDRE FOGTAM A KANTÁRSZÁRAT...

Rövidre fogtam a kantárszárat,
Régóta fut a lovam, kifáradt,
Szájában tajtékos a zabola,
Sarkantyúmtól véres az oldala.

Egy gondolat kergetett engemet,
Ha galambom az enyim nem lehet!
Mint hegyes nyílvessző a madarat,
Úgy űzött engem ez a gondolat.

Lassan, lassan, jó lovam, lassan járj,
Ez a rosz gondolat elmaradt már,
Egy kökényfa bokrában megakadt,
A bokor tüskéi közt szétszakadt.

Kökényszemeket szerettem hajdan,
De szerencsés ezekkel nem voltam.
Most fekete szem tőrébe estem,
Ennél tán majd megsegít az isten.

Koltó, 1846. október 26. - november 5.

KELLEMETLEN ŐSZI REGGEL...

Kellemetlen
Őszi reggel.
Kedvtelen, borús idő.
Hulldogál az
Elvirított
Őszi tájra az eső.

A szobában
Ketten űlünk
Együtt: én s az unalom.
Terhes vendég!
Mint malomkő
Csügg rajtam. De megcsalom.

Szépen titkon
A szobából
Kiröpítem lelkemet.
Szállj, lelkem, szállj
Messze, messze...
Útad napnyugatra vedd.

Napnyugatra
Vannak, akik
Én előttem kedvesek:
Agg szülők és
Ifju lyányka
S mind, akiket szeretek.

Járd be őket,
Járd be sorra,
S jőj meg késő est felé
Édességgel
Megterhelve,
Mint virágokról a méh.

Koltó, 1846. október 26. - november 5.

VÉRES NAPOKRÓL ÁLMODOM...

Véres napokról álmodom,
Mik a virágot romba döntik,
S az ó világnak romjain
Az új világot megteremtik.

Csak szólna már, csak szólna már
A harcok harsány trombitája!
A csatajelt, a csatajelt
Zajongó lelkem alig várja!

Örömmel vágom én magam
Föl paripámra a nyeregbe!
A bajnokok sorába én
Szilaj jókedvvel nyargalok be!

Ha megvagdalják mellemet,
Fog lenni, aki bekötözze,
Fog lenni, aki sebemet
Csókbalzsammal forrasztja össze.

Ha rabbá tesznek, lesz aki
Homályos börtönömbe jő el,

S föl fogja azt deríteni
Fényes hajnalcsillag-szemével.

Ha meghalok, ha meghalok
A vérpadon vagy csatatéren,
Lesz, aki majd holttestemről
Könyűivel lemossa vérem!

Berkesz, 1846. november 6.

GRÓF TELEKY SÁNDORHOZ

Te elfáradsz, mig őseidnek
Végigtekintesz névsorán,
Én jóformán azt sem tudom, hogy
Ki és mi volt a nagyapám.
Te fényes, csilláros teremben
Bárson pólyában születél,
Én szalmazsákon születém egy
Kis mécs borongó fényinél.
Téged sétára cifra hintón
Négy, öt szép drága ló ragad,
Én az apostolok postáján
Viszem sétára magamat.
Bősége van mindennek nálad,
Amit kiván a száj s a szem,
Nekem ma még csak van mit enni,
Holnap talán már éhezem.
Szóval: nagy úr vagy és én koldus,
S mégis, légy büszke rá, igen,
Légy büszke rá, jó gróf druszám, hogy
Itten nyugodtál keblemen.
Mert, hej nem mindenik nagy úrnak
Jut a szerencse, elhihetd.
Hogy megöleljem s barátomnak
Nevezzem, úgy, mint tégedet.
S mért tettem ezt? mert... de nem szükség,
Hogy elbeszéljem érdemed:
Már az elég dicséretedre,
Hogy itt könyvemben áll neved.

Koltó, 1846. november 7-10.

VILÁGOSKÉK A CSILLAGOS ÉJSZAKA...

Világoskék a csillagos éjszaka,
Tárva-nyitva szobámnak az ablaka,
Az ablakból tekintetem az égen,
Lelkem pedig angyalomnak ölében.

A csillagos ég és az én angyalom
Mindennél szebb, ami csak szép, mondhatom.

Én legalább a világot bejártam,
De ezeknél szebbet sehol nem láttam.

Fogytán van a hold, úgy ballag lefelé
A megé a messze kéklő hegy megé.
A fogyó hold talán az én bánatom,
Oly halvány, hogy már csak alig láthatom.

Magasan áll a Fiastyúk az égen,
Szólanak a kakasok a vidéken,
Hajnalodik, hüvös csipős szél támad,
Hüvös szárnya legyintgeti orcámat.

Itt hagynám már ablakom, hogy elmenjek
Lefekünni és álmodni; de minek?
Álmodni ugysem tudnék én oly szépet,
Mint amily szép most előttem az élet.

Koltó, 1846. november 7-10.

KOVÁCS JÁNOSNÉ EMLÉKKÖNYVÉBE

Jellemtelenség e kor bélyege;
Pedig csak egy, csak egy: a jellem az,
Ami az embert emberré teszi,
E nélkül hitvány, öntudatlan tárgyak,
Vagy legfölebb is állatok vagyunk.
Oh hölgy! könyörgök hozzád, a haza
S az emberiség kettős szent nevében:
Ha gyermekekkel áld meg majd az isten,
Olts gyermekid szivébe jellemet,
Szeplőtelent s megtántoríthatatlant.
És nem szükség, hogy mást is adj nekik,
Mindent adál, ha jellemet adál.

Debrecen, 1846. november 15.

E. R. KISASSZONY EMLÉKKÖNYVÉBE

Tavasszal menj ki a szabadba,
Hol fris patak suttog szaladva,
Kergetvén az est szellejét,
Mely a virágok illatával
És a csalogányok dalával
Fut a mezőben szerteszét,
Míg mosolyogva néz le rája
A csillagok s a hold sugára. -
S ha patakzajjal, madarak dalával,
Virágillattal, csillag- s holdsugárral
Ifjúi lelked, lyányka, megtelik,
Eredj haza, s aludjál reggelig,

És amit ekkor álmodol jót, szépet,
Adja meg mindazt a jövendő néked!

Debrecen, 1846. november 15.

K. J. KISASSZONY EMLÉKKÖNYVÉBE

Szived bölcsőben fekvő csecsemő;
Ott fekszik és még mélyen alszik ő,
De majd fölébred és keservesen sír...
Akkor, szép gyermekem,
Legyen szelíden ringató dajkája
A nyájas szerelem.

Debrecen, 1846. november 15.

HAZAÉRTEM...

Hazaértem és letettem
A vándorbotot kezembül,
S veszem a lantot helyébe;
Mely sokáig félretéve
Hallgatott, most ujra zendül.

Melyik a leglélekrázóbb,
A legfájóbb húr e lanton?
Azt verem, hogy ujjaimtól
A húr, s ennek hangjaitól
Bennem a szív megszakadjon!

Messze jártam, sokat láttam...
Sokat? oh nem! mindig egyet.
Azt, hogy a hon ereje fogy,
Hogy meghalni készülünk, hogy
Elfajult a magyar nemzet.

Alkotmányunk egy vásártér,
Melyen lelket adnak, vesznek,
Adnak-vesznek olcsó pénzért,
Egy kis címért, egy ebédért -
Jó éjszakát ily nemzetnek!

Elmegyünk a másvilágra,
S nem a magasról esünk le,
Mint madár, melyet lelőnek
Közeléből a felhőnek,
S onnan hull a mély tengerbe.

A pornak vagyunk lakói,
Az alacsony úti-pornak,
Nincsen emberméltóságunk,
Mint a féreg, csúszunk-mászunk,
Mint a férget, eltipornak.

Jaj azoknak, jaj azoknak,
Kiket magyar anyák szűltek,
S kik hazájok pusztulását,
Nemzetök végvonaglását
Nem nézhetik egykedvűleg!

Pest, 1846. november 20. után

MI VAN INNEN TÁVOL...

Mi van innen távol? a Tisza...
Mi van a Tiszán túl? Hortobágy...
Hortobágyon túl? egy szép leány,
Kihez lelkem visszavágy!

Szép leány, szép barna kisleány,
Tőled oh be messze estem el!...
Csak azt tudhatnám, hogy legalább
Néha rám emlékezel!

Engemet sokszor meglátogat
A jó angyal, az emlékezet,
És karon fog, s öntudatlanúl,
Kedvesem, hozzád vezet.

Az ős vár, melynek tündére vagy,
Mely a dombról a rónára lát,
Hol a kék Szamosban tölti a
Holdvilág az éjszakát,

És a kert a vári domb alatt,
És a kertben a tó partinál
A gyászfűzek néma lombjai -
Mindez, mind előttem áll.

Oh e kertben kert volt életünk,
Mnden óránk benne egy virág;
Mult- s jövőnket a gazdag jelen
Koszorúi takarák. -

Lyányka, hogyha visszagondolod
E dicső kort: dobog-e szived?
Költ-e benned, mint énbennem, oly
Édes érzeményeket?

Várod-e ugy, mint én a napot,
Mely kettőnket összehoz megint?
Én hiszem, hogy e szép kor felé
Szép szemed gyakran tekint!

Pest, 1846. november 20. után

NEM ÉRT ENGEM A VILÁG

Nem ért engem a világ!
Nem fér a fejébe,
Egy embernek éneke
Hogy lehet kétféle?
Hogy dalolhat az jelenleg
Szívrepesztő bánatot,
Ki elébb egy pillanattal
Úgy örűlt, ugy vígadott?

Ember és polgár vagyok.
Mint ember mi boldog!
És mint polgár, lelkemen
Mily keservet hordok!
Az örömnek könnyét sírom,
Ha lyánykámra gondolok;
Fájdalomnak könnyét sírom,
Ha hazámhoz fordulok.

Keblemen a szerelem
Virágbokrétája,
Fejemen honszeretet
Töviskoronája;
Igy lantomra majd megsebzett
Homlokom vércseppje hull,
Majd egy illatos levelke
Bokrétám virágibul.

Pest, 1846. november 20. után

RESZKET A BOKOR, MERT...

Reszket a bokor, mert
Madárka szállott rá.
Reszket a lelkem, mert
Eszembe jutottál,
Eszembe jutottál,
Kicsiny kis leányka,
Te a nagy világnak
Legnagyobb gyémántja!

Teli van a Duna,
Tán még ki is szalad.
Szivemben is alig
Fér meg az indulat.
Szeretsz, rózsaszálam?
Én ugyan szeretlek,
Apád-anyád nálam
Jobban nem szerethet.

Mikor együtt voltunk,
Tudom, hogy szerettél.

Akkor meleg nyár volt,
Most tél van, hideg tél.
Hogyha már nem szeretsz,
Az isten áldjon meg,
De ha még szeretsz, úgy
Ezerszer áldjon meg!

Pest, 1846. november 20. után

HALHATATLAN A LÉLEK...

Halhatatlan a lélek, hiszem,
De más világba nem megy át,
Csak itt lenn a földön marad,
A földön él és vándorol.
Többek közt én, emlékezem,
Rómában Cassius valék,
Helvéciában Tell Vilmos,
Párizsban Desmoulins Kamill...
Itt is leszek tán valami.

Pest, 1846. november 20. után

LÁTTÁL-E A RÓNA FELETT...

Láttál-e a róna felett
Elszállni madársereget,
Ha rája lövének?
Igy szállnak az évek!
Egy pillanatig
Még hallani szárnysuhogásaikat,
Már a másikban alig
Kisérheti a szem a kétes utat,
Mely röptük iránya,
Melyet hasitottanak egyre rohanva;
És annakutána
Se' híre, se' hamva
Az egész karavánnak.
A messzeség
Ködében az ég
Felhőivel összefolyának.
S te állasz a néma, a puszta határon,
Tünődve: mi volt ez? való-e vagy álom?...

Pest, 1846. december

KARÁCSONKOR

Énhozzám is benézett a karácson,
Tán csak azért, hogy bús orcát is lásson
És rajta egy pár reszkető könyűt.

Menj el, karácson, menj innen sietve,
Hiszen családok ünnepnapja vagy te,
S én magam, egyes-egyedűl vagyok.

Meleg szobám e gondolattól elhül.
Miként a jégcsap függ a házereszrül,
Ugy függ szivemről ez a gondolat.

Hej, be nem így volt, nem így néhanapján!
Ez ünnep sokszor be vigan viradt rám
Apám, anyám és testvérem között!

Oh aki együtt látta e családot,
Nem mindennapi boldogságot látott!
Mi boldogok valánk, mert jók valánk.

Embert szerettünk és istent imádtunk;
Akármikor jött a szegény, minálunk
Vigasztalást és kenyeret kapott.

Mi lett a díj? rövid jólét multával
Hosszú nagy inség... tenger, melyen által
Majd a halálnak révéhez jutunk.

De a szegénység énnekem nem fájna,
Ha jó családom régi lombos fája
Ugy állna még, mint álla hajdanán.

Vész jött e fára, mely azt szétszaggatta;
Egy ág keletre, a másik nyugatra,
S éjszakra a törzs, az öreg szülők.

Lelkem szülőim, édes jó testvérem,
Ha én azt a kort újolag megérem,
Hol mind a négyünk egy asztalhoz űl!...

Eredj, reménység, menj, maradj magadnak,
Oly kedves vagy, hogy hinnem kell szavadnak,
Ámbár tudom, hogy mindig csak hazudsz...

Isten veled, te szép családi élet!
Ki van rám mondva a kemény itélet,
Hogy vágyam űzzön és ne érjen el.

Nem nap vagyok én, föld és hold körében;
Mint vészt jelentő üstökös az égen,
Magányos pályán búsan bújdosom.

Pest, 1846. december

A MAGYAR NEMZET

Járjatok be minden földet,
Melyet isten megteremtett,
S nem akadtok bizonyára
A magyar nemzet párjára.
Vajon mit kell véle tenni:

Szánni kell-e vagy megvetni? -
Ha a föld isten kalapja,
Hazánk a bokréta rajta!
Oly szép ország, oly virító,
Szemet-lelket andalító,
És oly gazdag!... aranysárgán
Ringatózik rónaságán
A kalászok óceánja;
S hegyeiben mennyi bánya!
És ezekben annyi kincs van,
Mennyit nem látsz álmaidban.
S ilyen áldások dacára
Ez a nemzet mégis árva,
Mégis ronyos, mégis éhes,
Közel áll az elveszéshez.
S szellemének országában
Hány rejtett gyöngy és gyémánt van!
S mindezek maradnak ott lenn.
Vagy ha épen a véletlen
Föl találja hozni őket,
Porban, sárban érnek véget,
Vagy az inség zivatarja
Őket messze elsodorja,
Messze tőlünk a világba,
Idegen nép kincstárába,
És ha ott ragyogni látjuk,
Szánk-szemünket rájok tátjuk,
S ál dicsőséggel lakunk jól,
Hogy ez innen van honunkból.
Ez hát nemes büszkeségünk,
Melyről annyiszor mesélünk?
Azzal dicsekedni váltig,
Ami szégyenünkre válik!...
Csak a magyar büszkeséget,
Csak ezt ne emlegessétek!
Ezer éve, hogy e nemzet
Itt magának hazát szerzett,
És ha jőne most halála,
A jövendő mit találna,
Mi neki arról beszélne,
Hogy itt hajdan magyar éle?
S a világtörténet könyve?
Ott sem lennénk följegyezve!
És ha lennénk, jaj minékünk,
Ezt olvasnák csak felőlünk:
„Élt egy nép a Tisza táján,
Századokig, lomhán, gyáván.” -
Oh hazám, mikor fogsz ismét
Tenni egy sugárt, egy kis fényt

Megrozsdásodott nevedre?
Mikor ébredsz önérzetre?

Pest, 1846. december

EGY GONDOLAT BÁNT ENGEMET...

Egy gondolat bánt engemet:
Ágyban, párnák közt halni meg!
Lassan hervadni el, mint a virág,
Amelyen titkos féreg foga rág;
Elfogyni lassan, mint a gyertyaszál,
Mely elhagyott, üres szobában áll.
Ne ily halált adj, istenem,
Ne ily halált adj énnekem!
Legyek fa, melyen villám fut keresztül,
Vagy melyet szélvész csavar ki tövestül;
Legyek kőszirt, mit a hegyről a völgybe
Eget-földet rázó mennydörgés dönt le... -
Ha majd minden rabszolga-nép
Jármát megunva síkra lép
Piros arccal és piros zászlókkal
És a zászlókon eme szent jelszóval:
„Világszabadság!”
S ezt elharsogják,
Elharsogják kelettől nyúgatig,
S a zsarnokság velök megütközik:
Ott essem el én,
A harc mezején,
Ott folyjon az ifjui vér ki szivembül,
S ha ajkam örömteli végszava zendül,
Hadd nyelje el azt az acéli zörej,
A trombita hangja, az ágyudörej,
S holttestemen át
Fújó paripák
Száguldjanak a kivivott diadalra,
S ott hagyjanak engemet összetiporva. -
Ott szedjék össze elszórt csontomat,
Ha jön majd a nagy temetési nap,
Hol ünnepélyes, lassu gyász-zenével
És fátyolos zászlók kiséretével
A hősöket egy közös sírnak adják,
Kik érted haltak, szent világszabadság!

Pest, 1846. december

1847

SZABADSÁG, SZERELEM!

Szabadság, szerelem!
E kettő kell nekem.
Szerelmemért föláldozom
Az életet,
Szabadságért föláldozom
Szerelmemet.

Pest, 1847. január 1.

EGY BARÁTOM AZ IFJÚSÁG...

Egy barátom az ifjúság,
Maholnap már ez is itt hágy,
S másra, tudom, helyébe nem
Akadok,
Jaj istenem, be magamra
Maradok.

Attól tartok, hogy ezután
Nem szeret már engem leány,
Vagy ha szeret, én nem tudom
Szeretni,
Kacsintanak, de hiába,
Szemei.

Attól tartok, hogy ezután
Nem gyűlölök már igazán,
Tán magam sem leszek rosz, de
Mi haszna?
Ha hidegen vállat rántok
A roszra.

Ha már ifjuságom elmegy,
Csak e kettő maradjon meg,
Legyek képes, aki hogyan
Érdemli,
Teljes szívből szeretni és
Gyűlölni.

Pest, 1847. január

HA FÉRFI VAGY, LÉGY FÉRFI...

Ha férfi vagy, légy férfi,
S ne hitvány gyönge báb,
Mit kény és kedv szerint lök
A sors idébb-odább.
Félénk eb a sors, csak csahol;
A bátraktól szalad,
Kik szembeszállanak vele...
Azért ne hagyd magad!

Ha férfi vagy, légy férfi,
S ne szád hirdesse ezt,
Minden Demosthenesnél
Szebben beszél a tett.
Építs vagy ronts, mint a vihar,
S hallgass, ha műved kész,
Mint a vihar, ha megtevé
Munkáját, elenyész.

Ha férfi vagy, légy férfi,
Legyen elved, hited,
És ezt kimondd, ha mindjárt
Véreddel fizeted.
Százszorta inkább éltedet
Tagadd meg, mint magad;
Hadd vesszen el az élet, ha
A becsület marad.

Ha férfi vagy, légy férfi,
Függetlenségedet
A nagyvilág kincséért
Árúba ne ereszd.
Vesd meg, kik egy jobb falatért
Eladják magokat.
„Koldusbot és függetlenség!”
Ez légyen jelszavad.

Ha férfi vagy, légy férfi,
Erős, bátor, szilárd.
Akkor, hidd, hogy sem ember
Sem sors könnyen nem árt.
Légy tölgyfa, mit a fergeteg
Ki képes dönteni,
De méltóságos derekát
Meg nem görbítheti.

Pest, 1847. január

KUTYAKAPARÓ

Kivül-belül szomorú csárda ez
A Kutyakaparó,

Éhen-szomjan szokott itt maradni
A jámbor útazó,
Mert eledelt nem kap, és hogyha csak
Rápillant borára,
Megátkozza Nóét, hogy szőlőt is
Vett be a bárkába.

A kis szobán hosszu vékony asztal
Nyujtózkodik végig,
Feldőléstül erőtlen lábai
Már csak alig védik.
Amily hosszu az asztal, mellette
Olyan hosszu a pad,
Közepe, nem a sok űlés, hanem
Vénség miatt horpad.

Átellenben az ágy. Réges-régen
Lehetett megvetve;
Lefekünni beléje, nem támad
Senkinek is kedve.
Fejét egyik vállára bocsátá
A pufók kemence,
Redők gyanánt tisztes agg homloka
Meg van repedezve.

Mogorva vén ember itt a csaplár,
Szavát sem hallani,
Szájat ő csak azért tart, hogy legyen
Mivel ásítani.
Ilyen a csaplár, a vén Dömötör;
Hát a felesége?
Ez takaros menyecske lehetett
Annak idejébe'.

De az idő a szegény jó asszonyt
Megviselte rútul,
Noha ötven, ötvenöt esztendőn
Még nem igen van túl.
Boglyas fakó haja beillenék
Repce-petrencének,
És melléje mindjárt szörnyü képe
Madárijesztőnek.

Ő sem igen beszél; s ha szól, száját
Szidalomra nyitja,
Hogy a vármegye a betyárokat
Már mind kipusztítja;
Még mikor a világ ezeké volt,
Ha nem csordult, cseppent,
De ezek híjával a kereset
Egészen megcsökkent. -

Odabenn a Kutyakaparóban
Igy forog a világ,

Ily szomorún, s az ember vidámabb
Dolgot kivűl se’ lát.
Ablaka csak egy van, és annak is
Üveg csak a fele,
Fele pedig ó kalendáriom
Kitépett levele.

Pendelyes gyerek voltam még, mikor
Az az eső esett,
Mely falának kétharmad részéről
Levitte a meszet,
S ami rajta imitt-amott maradt,
Az egészen sárga,
S korommal írt furcsa figurákkal
Van telefirkálva.

Pózna végén abroncs a cégére,
Ha véle összevesz
A szellő, mint az akasztott ember,
Oly búsan lengedez.
Jószágból a csaplárnak nem jutott
Egyéb egy kuvasznál;
A ház végénél szundikál naphosszat,
Nem árt, nem is használ.

És amilyen maga ez a csárda,
Olyan a vidéke,
Körülötte a homokbuckáknak
Se’ hossza, se’ vége.
A meztelen homokban alig teng
Egy-két gyalogbodza,
Mely fekete gyümölcsét nyaranként
Kedvetlenül hozza.

A harangszó a távol falukból
Meghalni jár ide,
S az eltévedt madár körülnéz csak
S odább megy ízibe.
Még a nap sem süt itt úgy, mint máshol;
Bágyadtabb sugára,
Mintha szánakozva tekintene
Ez árva csárdára.

A csárdától vagy száz lépésnyire,
Kopár dombtetőn fent,
Senki által meg nem látogatva,
Áll egy régi kőszent;
Ennek is valaki egy kopott tarisznyát
Akasztott nyakába,
Mintha mondta volna: menj isten hirével,
Mit állsz itt hiába!

Pest, 1847. január

SZOMORÚ ÉJ

Éjfél lesz, és én mégsem alhatom,
Mert gondomat el nem altathatom.
Mi fog történni vélem s a hazával?
E kettős kérdés tépi lelkemet.
Ah, nem érem be a magam bajával,
Még te is gyötresz, hazaszeretet!

Ez hát a költő sorsa, mindig ez,
Hogy örök vészű tengeren evez?
S mit ér, ha őt a haragos habokból
Mentő sajkával partra is tevék,
Ha itt az bántja, hogy mi lesz azokból,
Kik ott maradtak a hajóba' még?

Apám, apám, mért is taníttatál,
Miért az eke mellett nem hagyál?
A könyvet szép, de csalfa tündér lakja;
Ha fölnyitod, megkapja szívedet,
És fölvisz a legragyogóbb csillagra,
De le nem hoz... a magasból levet.

Inkább a napba, mint a könyvbe nézz.
A napvilágtól szemed fénye vész.
Nem így a könyvvel; oly világ van ebben,
Mely erősíti még szemeidet,
S közel hoz mindent... s minden vajmi szebben
Tünik föl, hogyha távol nézheted.

Miért tanultam? mért nem maradék
Földmívelő, aminek szánt az ég?
Nem tölteném most kínos virrasztással
A végtelenbe nyúló éjszakát;
Lelkem fölött az álom víg dallással
Madár módjára ringatná magát.

Volnék földmíves, vagy volnék juhász!
Ki messze, kint a pusztákon tanyáz,
S mig ellegelget kolompolva nyája,
Ő hűs bokorba vészi bé magát,
S nem hallja senki sem, úgy fujdogálja
Saját kedvéért a kis furulyát.

Vasárnap tisztát venni hazajár,
Hol a szerelmes lyányka várja már.
A lyányka jó, friss, szereti a dolgot,
S oly szép, mint a megszületett tavasz;
Csókot kap és ád a juhász, s ő boldog,
Hiszi tehát, hogy a világ is az.

Pest, 1847. január

A KUTYÁK DALA

Süvölt a zivatar
A felhős ég alatt;
A tél iker fia,
Eső és hó szakad.

Mi gondunk rá? mienk
A konyha szöglete.
Kegyelmes jó urunk
Helyheztetett ide.

S gondunk ételre sincs.
Ha gazdánk jóllakék,
Marad még asztalán,
S mienk a maradék.

Az ostor, az igaz,
Hogy pattog némelykor,
És pattogása fáj,
No de: ebcsont beforr.

S harag multán urunk
Ismét magához int,
S mi nyaljuk boldogan
Kegyelmes lábait!

Pest, 1847. január

A FARKASOK DALA

Süvölt a zivatar
A felhős ég alatt,
A tél iker fia,
Eső és hó szakad.

Kietlen pusztaság
Ez, amelyben lakunk;
Nincs egy bokor se', hol
Meghúzhatnók magunk.

Itt kívül a hideg,
Az éhség ott belül,
E kettős üldözőnk
Kinoz kegyetlenül;

S amott a harmadik:
A töltött fegyverek.
A fehér hóra le
Piros vérünk csepeg.

Fázunk és éhezünk
S átlőve oldalunk,
Részünk minden nyomor...
De szabadok vagyunk!

Pest, 1847. január

PALOTA ÉS KUNYHÓ

Miért vagy oly kevély, te palota?
Uradnak fényében kevélykedel?...
Azért van rajta gyémánt, hogy szive
Mezítelenségét takarja el.
Szakítsd le a cafrangokat,
Mit rá szolgája aggatott,
S nem ismersz isten munkájára,
Oly nyomorúság marad ott.

S hol vette gazdád ama kincseket,
Mik semmiből őt mindenné teszik?
Ott, hol a héja a kis madarat,
Mit szétszakít, melynek vérén hizik.
A héja vígan lakomáz,
S szomszéd bokornak fészkiben
Madárfiúk zokognak, várván
Anyjokra, mely meg nem jelen.

Fitogtasd csak, te gőgös palota,
Az orzott kincsek ragyogásait,
Ragyogj csak, ugysem ragyogsz már soká,
Meg vannak már számlálva napjaid.
S kivánom, hogy minél elébb
Láthassam omladékodat,
S hitvány lakóid összezúzott
Csontját az omladék alatt! - -

S te kis kunyhó a magas palota
Szomszédságában, mért szerénykedel?
Miért bújtál a lombos fák mögé,
Azért-e, hogy inséged födjed el?
Fogadj be, kis sötét szoba;
Nekem nem kell szép öltözet,
De szép szív... s a sötét szobákban
Találni fényes szíveket.

Szent a küszöb, melyen beléptem én,
Oh szent a szalmakunyhók küszöbe!
Mert itt születnek a nagyok, az ég
A megváltókat ide küldi be.
Kunyhóból jő mind, aki a
Világnak szenteli magát,
S a nép mégis mindenfelől csak
Megvetést és inséget lát.

Nem féljetek, szegény jó emberek,
Jön rátok is még boldogabb idő;
Ha mult s jelen nem a tiétek is,
Tiétek lesz a végtelen jövő. -

A földre hajtom térdemet
E szűk, de szent födél alatt:
Adjátok rám áldástokat, s én
Rátok adom áldásomat!

Pest, 1847. január

A XIX. SZÁZAD KÖLTŐI

Ne fogjon senki könnyelműen
A húrok pengetésihez!
Nagy munkát vállal az magára,
Ki most kezébe lantot vesz.
Ha nem tudsz mást, mint eldalolni
Saját fájdalmad s örömed:
Nincs rád szüksége a világnak,
S azért a szent fát félretedd.

Pusztában bujdosunk, mint hajdan
Népével Mózes bujdosott,
S követte, melyet isten külde
Vezérül, a lángoszlopot.
Ujabb időkben isten ilyen
Lángoszlopoknak rendelé
A költőket, hogy ők vezessék
A népet Kánaán felé.

Előre hát mind, aki költő,
A néppel tűzön-vízen át!
Átok reá, ki elhajítja
Kezéből a nép zászlaját.
Átok reá, ki gyávaságból
Vagy lomhaságból elmarad,
Hogy, míg a nép küzd, fárad, izzad,
Pihenjen ő árnyék alatt!

Vannak hamis próféták, akik
Azt hirdetik nagy gonoszan,
Hogy már megállhatunk, mert itten
Az ígéretnek földe van.
Hazugság, szemtelen hazugság,
Mit milliók cáfolnak meg,
Kik nap hevében, éhen-szomjan,
Kétségbeesve tengenek.

Ha majd a bőség kosarából
Mindenki egyaránt vehet,
Ha majd a jognak asztalánál
Mind egyaránt foglal helyet,
Ha majd a szellem napvilága
Ragyog minden ház ablakán:
Akkor mondhatjuk, hogy megálljunk,
Mert itt van már a Kánaán!

És addig? addig nincs megnyugvás,
Addig folyvást küszködni kell. -
Talán az élet, munkáinkért,
Nem fog fizetni semmivel,
De a halál majd szemeinket
Szelíd, lágy csókkal zárja be,
S virágkötéllel, selyempárnán
Bocsát le a föld mélyibe.

Pest, 1847. január

EGRESSY ETELKE

Ez a te lyányod, Gábor? én nem hihetem.
Barátom, ember lyánya ilyen nem lehet.
Csupán a képzelet s az is ritkán teremt
Ily kedves kisleányt, ily tündér gyermeket.

Shakspeare, kit úgy szeretsz, Shakspeare képzelete
Teremté e leányt egy boldog perciben,
S megtestesité a múzsa, ki téged ugy
Szeret, s ajándokúl hagyá ott kebleden.

Gyönyörrel nézem én e szép kis alakot,
De őt illetni kézzel szinte nem merem,
Még csak melléje is aggódva lépek én,
Félvén, hogy őt elfúja majd lehelletem.

Oly szellemi e lyány, oly tisztán szellemi!
Eszembe is jut róla a mesés világ;
Ily lényekkel lehettek az Olymp körűl
Megnépesítve a források és a fák.

S ha ő reám tekint... barátom, mondd neki,
Mondd meg leányodnak: ne nézzen énreám!
Ki gondolná, milyen fájó emlékezet
Kél bennem e szelíd szemeknek sugarán?

Ha ő reám tekint: előttem föltünik
Az első, gyermeki ártatlanság kora.
Amit már elveszték, még minden megjöhet;
Ez egy, mi nem jön el többé soha, soha! -

Boldog vagy, férfiú, és boldog vagy te, nő,
Kik azt mondjátok e lyánykának: gyermekem,
Hanem tinálatok még boldogabb lesz az,
Ki ekkép fogja majd szólítni: kedvesem!

Őt bírni, mily öröm, mily boldogság leszen.
Midőn e lyányka a világra született,
Az isten levevé a legszebb csillagot
Az égről, és szívnek tevé keblébe ezt.

Pest, 1847. január

SZENT SÍR

Messze, messze, messze,
Honnan a madár jő
Tavasz kezdetével,
Messze, messze, messze,
Hova a madár megy
Hűvös, ködös ősszel.

Messze tengerparton
Áll a szent sír, a zöld
Tenger sárga partján;
Vadbokor fölötte,
Rá sötét fátyolként
Árnyékot boritván.

E vadbokron kívül
Nem gyászolja senki
A dicső halottat,
Ki a zajos élet
Lejártával itt most
Század óta hallgat.

Végső volt honában,
Ki a szabadságért
Hősi kardot ránta,
Hogy lett volna híve
A sors, ha hazája
Sem volt hű iránta?

Számüzé magát, hogy
Gyáva nemzetét ne
Lássa; mert ha látná:
Megátkozná, míg a
Messzeségből néma
Fájdalommal néz rá.

Itten nézte a hős
A szülőföldéről
Ballagó felhőket,
Melyeken az estfény,
(Vagy talán honának
Szégyenpírja?) égett.

Itten űlt a parton,
S hallgatá a csendes
Tenger mormogását,
S gondolá, hogy hallja
Fölriadt népének
Távoli zugását.

S várta, várta, várta,
Mikor jön már a hír,
Hogy szabad hazája?
S addig várt, addig várt,

Míg a halál jött e
Hír helyett hozzája.

S otthon már nevét is
Alig ismerik; csak
Egy emlékszik rája,
Egyedűl csak egy... a
Költő, a szabadság
Ez örök-lámpája.

Pest, 1847. január

IDE, KISLYÁNY...

Ide, kislyány, ide hozzám, egy szóra,
Vagy ha tán jobb neven veszed: egy csókra,
Azt sem bánom, ha kettő lesz belőle,
De még ez is, ha ugy tetszik, pengőbe'.

Jer ide már, jer ide már, ha mondom,
Ne légy olyan akaratos, galambom!
Eszem azt a képmutató szivedet,
Ugyis tudom, hogy a csókot szereted.

Mit beszélsz, hogy nem értesz te hozzája?
Kopasz mentség! megtanítlak én rája,
Megtanítlak amugy hirtelenében,
Mert nekem ez már régi mesterségem.

Mestere voltam már gyerekkoromba',
Lesbe álltam amott a kis ajtóba,
Ha jöttek az iskolából a lyányok,
Kiugrottam, csókkal estem utánok.

Add ide hát azt a piros kis szádat,
Most láttam az ólba menni anyádat,
Tudod, soká szedi össze a tojást,
Addig akár agyoncsókoljuk egymást!

Pest, 1847. január

ARANY JÁNOSHOZ

TOLDI írójához elküldöm lelkemet
Meleg kézfogásra, forró ölelésre!...
Olvastam, költőtárs, olvastam művedet,
S nagy az én szivemnek ő gyönyörűsége.

Ha hozzád ér lelkem, s meg talál égetni:
Nem tehetek róla... te gyujtottad ugy fel!
Hol is tehettél szert ennyi jóra, ennyi
Szépre, mely könyvedben csillog pazar fénnyel?

Ki és mi vagy? hogy így tűzokádó gyanánt
Tenger mélységéből egyszerre bukkansz ki.

Más csak levelenként kapja a borostyánt,
S neked rögtön egész koszorút kell adni.

Ki volt tanítód? hol jártál iskolába?
Hogy lantod ily mesterkezekkel pengeted.
Az iskolákban nem tanulni, hiába,
Ilyet... a természet tanított tégedet.

Dalod, mint a puszták harangja, egyszerű,
De oly tiszta is, mint a puszták harangja,
Melynek csengése a rónákon keresztűl
Vándorol, s a világ zaja nem zavarja.

S ez az igaz költő, ki a nép ajkára
Hullatja keblének mennyei mannáját.
A szegény nép! olyan felhős láthatára,
S felhők közt kék eget csak néhanapján lát.

Nagy fáradalmait ha nem enyhíti más,
Enyhítsük mi költők, daloljunk számára,
Legyen minden dalunk egy-egy vigasztalás,
Egy édes álom a kemény nyoszolyára! -

Ezen gondolatok elmém környékezték,
Midőn a költői szent hegyre jövék fel;
Mit én nem egészen dicstelenül kezdék,
Folytasd te, barátom, teljes dicsőséggel!

Pest, 1847. február

HÁROM FIÚ

Szólt az édesapa legelső fiához,
Amint ez paripát nyergel és kantároz:
„Csapd vissza, fiam, a gyepre paripádat,
Ne űlj rá; ne hagyd itt szegény vén apádat!”

De felelt a fiú: „apám, el kell mennem,
Háború zajában hírt-nevet szereznem!”
S fölugrott a lóra, kengyelben két lába,
Sebes vágtatva ment háború zajába.

Hazajött a ló, de bezzeg üres nyerge,
Ott áll a kapunál kapálva, nyerítve.
Hova lett gazdája? ellenség leszúrta,
Fejét lenyiszálta és karóra húzta. -

Szólt az édesapa középső fiához,
Amint ez paripát nyergel és kantároz:
„Csapd vissza, fiam, a gyepre paripádat,
Ne űlj rá: ne hagyd itt szegény vén apádat!”

De felelt a fiú: „apám, el kell mennem,
Minden úton-módon kincseket szereznem!”
S fölugrott a lóra, kengyelben két lába,
Sebes vágtatva ment erdők vadonába.

Hazajött a ló, de bezzeg üres nyerge,
Ott áll a kapunál kapálva, nyerítve.
Hova lett gazdája? rabla, fosztogata,
A nemes vármegye végre megsokalta.

Egyszer borozgatott fényes jókedvébe',
Elfogták, s bevitték tömlöc-sötétségbe.
Nedves tömlöc-falról sok víz csorga rája,
Kivitték száradni az akasztófára. -

Szólt az édesapa legkisebb fiához:
„Eredj fiam, te is, nyergelj és kantározz;
Szerezz hírt és kincset, kövesd két bátyádat,
Menj te is, menj, hagyd el szegény vén apádat!"

De felelt a fiú: „apám, én nem megyek,
Hírvágy, kincsvágy soha nem bántott engemet.
Gondolatom sem száll falu határán túl;
Ásó-kapa választ el minket egymástul."

Állott is szavának, szent volt fogadása.
Nem lett híre, kincse, de lett boldogsága,
S apjával fogadta őt be egy sírverem,
Rajta zöld pázsit és tarka virág terem.

Pest, 1847. február

MAGYAR VAGYOK

Magyar vagyok. Legszebb ország hazám
Az öt világrész nagy területén.
Egy kis világ maga. Nincs annyi szám,
Ahány a szépség gazdag kebelén.
Van rajta bérc, amely tekintetet vét
A Kaszpi-tenger habjain is túl,
És rónasága, mintha a föld végét
Keresné, olyan messze-messze nyúl.

Magyar vagyok. Természetem komoly,
Mint hegedűink első hangjai;
Ajkamra fel-felröppen a mosoly,
De nevetésem ritkán hallani.
Ha az öröm legjobban festi képem:
Magas kedvemben sírva fakadok;
De arcom víg a bánat idejében,
Mert nem akarom, hogy sajnáljatok.

Magyar vagyok. Büszkén tekintek át
A multnak tengerén, ahol szemem
Egekbe nyúló kősziklákat lát,
Nagy tetteidet, bajnok nemzetem.
Európa színpadán mi is játszottunk,
S mienk nem volt a legkisebb szerep;

Ugy rettegé a föld kirántott kardunk,
Mint a villámot éjjel a gyerek.

Magyar vagyok. Mi mostan a magyar?
Holt dicsőség halvány kisértete;
Föl-föltünik s lebúvik nagy hamar
- Ha vert az óra - odva mélyibe.
Hogy hallgatunk! a második szomszédig
Alig hogy küldjük életünk neszét
S saját testvérink, kik reánk készítik
A gyász s gyalázat fekete mezét.

Magyar vagyok. S arcom szégyenben ég,
Szégyenlenem kell, hogy magyar vagyok!
Itt minálunk nem is hajnallik még,
Holott máshol már a nap úgy ragyog.
De semmi kincsért s hírért a világon
El nem hagynám én szülőföldemet,
Mert szeretem, hőn szeretem, imádom
Gyalázatában is nemzetemet!

Pest, 1847. február

KESERŰ ÉLET, ÉDES SZERELEM

Másnak szívem mindig jót kivánt,
S engem mégis minden ember bánt.
Szétszaggatják rajtam takarómat
S tüskékkel tömik meg vánkosom;
Reggelenként aztán kinevetnek,
Amiért rémekkel álmodom.
Cseppenj bé keserü életem
Poharába, édes szerelem!

Meghasadt lant keblem; húrjain
Vad kezekkel nyargal át a kín,
S olyan a dal, melyet rajta penget,
Mint a szélbe zúgó tűzharang.
Néha téved a harmóniátlan
Hangzavarba egy-két tiszta hang.
Cseppenj bé keserü életem
Poharába, édes szerelem!

Ez az egy, mi tépett lelkemet
Összeolvaszthatná némileg;
Ez az egy fa, mit kétségb'esésem
Vízözönje még el nem lepett,
Melynek ágán bujdosó reményem
Még lel egy kis menedékhelyet.
Cseppenj bé keserü életem
Poharába, édes szerelem!

Lyányka, tőled egy tekintetet,
Milyet a nap őszi tájra vet,
Melynek nincs már éltető erője,
S mégis olyan kedves, olyan szép!
Mert meghozza boldogabb napoknak,
A tavasznak emlékezetét.
Cseppenj bé keserű életem
Poharába, édes szerelem!

Pest, 1847. február

A TISZA

Nyári napnak alkonyúlatánál
Megállék a kanyargó Tiszánál
Ott, hol a kis Túr siet beléje,
Mint a gyermek anyja kebelére.

A folyó oly símán, oly szelíden
Ballagott le parttalan medrében,
Nem akarta, hogy a nap sugára
Megbotoljék habjai fodrába'.

Síma tükrén a piros sugárok
(Mint megannyi tündér) táncot jártak,
Szinte hallott lépteik csengése,
Mint parányi sarkantyúk pengése.

Ahol álltam, sárga föveny-szőnyeg
Volt terítve, s tartott a mezőnek,
Melyen a levágott sarju-rendek,
Mint a könyvben a sorok, hevertek.

Túl a réten néma méltóságban
Magas erdő: benne már homály van,
De az alkony üszköt vet fejére,
S olyan, mintha égne s folyna vére.

Másfelől, a Tisza tulsó partján,
Mogyoró- s rekettye-bokrok tarkán,
Köztök egy csak a nyilás, azon át
Látni távol kis falucska tornyát.

Boldog órák szép emlékeképen
Rózsafelhők usztak át az égen.
Legmesszebbről rám merengve néztek
Ködön át a mármarosi bércek.

Semmi zaj. Az ünnepélyes csendbe
Egy madár csak néha füttyentett be,
Nagy távolban a malom zugása
Csak olyan volt, mint szunyog dongása.

Túlnan, vélem átellenben épen,
Pór menyecske jött. Korsó kezében.

Korsaját mig telemerítette,
Rám nézett át; aztán ment sietve.

Ottan némán, mozdulatlan álltam,
Mintha gyökeret vert volna lábam.
Lelkem édes, mély mámorba szédült
A természet örök szépségétül.

Oh természet, oh dicső természet!
Mely nyelv merne versenyezni véled?
Mily nagy vagy te! mentül inkább hallgatsz,
Annál többet, annál szebbet mondasz. -

Késő éjjel értem a tanyára
Fris gyümölcsből készült vacsorára.
Társaimmal hosszan beszélgettünk.
Lobogott a rőzseláng mellettünk.

Többek között szóltam én hozzájok:
„Szegény Tisza, miért is bántjátok?
Annyi rosszat kiabáltok róla,
S ő a föld legjámborabb folyója.”

Pár nap mulva fél szendergésemből
Félrevert harang zugása vert föl.
Jön az árvíz! jön az árvíz! hangzék,
S tengert láttam, ahogy kitekinték.

Mint az őrült, ki letépte láncát,
Vágtatott a Tisza a rónán át,
Zúgva, bőgve törte át a gátot,
El akarta nyelni a világot!

Pest, 1847. február

A FELHŐK

Ha én madár volnék: örökké
A felhők közt szállonganék.
Ha festő volnék: egyebet sem,
Csupán felhőket festenék.

Ugy kedvelem én a felhőket!
Megüdvözlöm mindegyiket
Érkeztekor, s elmondom néki
Távoztakor: isten veled.

Oh nékem olyan jó barátim
E tarka égi vándorok.
Ugy ismernek már, hogy talán még
Azt is tudják, mit gondolok.

Oly sokszor néztem én őket, ha
Szép halkan szenderegtenek

A hajnal és az alkony keblén,
Mint ártatlan kis gyermekek.

És néztem őket, hogyha jöttek
Mint haragos vad férfiak,
Hogy a viharral, e zsarnokkal,
Élet-halálra vívjanak.

És néztem, hogyha virrasztott a
Beteg ifjú, a holdvilág,
S ők halvány arccal ezt, miként hű
Lyánytestvérek, körűlfogák.

Láttam már minden változásban,
Melyen csak általmentenek;
S akármikor s akárhogy látom,
Mindég egyformán tetszenek.

Miért vonzódom úgy hozzájok?
Mert ők lelkemnek rokoni,
Mely mindig új s új alakot vált
S mégis folyvást az egykori.

Lehet még másban szinte hozzám
A felhőt hasonlítani:
Vannak neki, miként szememnek,
Könyűi és villámai.

Pest, 1847. február

CSUKLYÁBAN JÁR A BARÁT...

Csuklyában jár a barát,
Szentnek kell lennie,
Menyecskéknél, lyányoknál
Nincs őneki helye.

Kabátban jár a deák,
Ha mozog is szive,
Menyecskékhez, lyányokhoz
Korán még mennie.

Mentében jár a huszár,
Trombita megharsan,
Menyecskéktől, lyányoktól
Káplárhoz fut gyorsan.

Subában jár a juhász,
Kutyabaja néki,
Menyecskékkel, lyányokkal
Szép világát éli!

Pest, 1847. február

A MAGYAR IFJAKHOZ

Lesz-e gyümölcs a fán, melynek nincs virága?
Avvagy virág vagy te, hazám ifjúsága?...
Jaj az olyan kertnek,
Jaj még annak is, mert megverte az isten,
Ahol, mint ti vagytok, magyar ifjak, ilyen
Virágok teremnek!

Felhő alakjába lelkem átöltözik,
Ugy száll a hon fölött nyugattól keletig
Sötéten, csendesen:
Ha volna mennyköve, mint van a felhőnek,
Csapásitól, ifjak, sokan hevernétek
A port, élettelen.

Mert ti az életet meg nem érdemlitek,
Egész nagy csillagok voltak őseitek,
És ti? csak parányok!
Ne adja a balsors, hogy e szegény haza
Bajában reátok szorúljon valaha...
Ti meg nem ónátok.

Szivetek mindig-nyilt-ajtajú palota,
Tódulnak, tódulnak seregestül oda
Víg, zajos vendégek;
Garázda népséggel telik meg a terem,
S ezek között helye nincs az örömtelen
Honfiérzeménynek.

Sziveteknek alig marad egy szöglete,
Ahol titkon magát pók gyanánt szövi be
A hazaszeretet,
S ez is csak addig van, míg jön az önérdek,
És azt javasolja, hogy lesöpörjétek,
Mint hitvány szemetet.

Oh mily gyöngék vagytok! kiknél a hazának
Fénye nem ér annyit, mint a hiuságnak
Mulandó csilláma.
Oh mily gyöngék vagytok! nap süthetne rátok,
S e helyett kis lámpa, melyet körülálltok,
Nyomorú kis lámpa.

Szent hazaszeretet, mibe mártsam tollam?
Hogy dicső képedet híven lerajzoljam,
Oly híven, oly szépen,
Hogy megbűvöld, ki rád szemét fogja vetni,
Hogy örök tanyára tégy szert valamennyi
Magyar kebelében.

Ti bálványimádók, hiúság rabjai!
Jertek, gyilkot fogok szivembe mártani,
Hadd feccsenjen vére
Szét fejeitekre... tán sikere leszen.

Tán megtértek tőle... jertek hozzám ezen
Uj keresztelésre!

Pest, 1847. február

A SZÉL

Ma lágyan suttogó, szelíd szellő vagyok,
Zöldelő mezőkön föl s alá sétálok,
Csókot lehelek a bimbók ajakára,
Édes meleg csókom hű szerelmi zálog.
„Nyíljatok, nyíljatok, tavasz szép leányi,”
Ezt sugom fülökbe, „nyíljatok, nyíljatok!”
És ők szemérmesen levetik leplöket,
S én szép keblökön a kéjtől elájulok.

Holnap süvöltő hang, vad fuvalom leszek,
Reszket előttem a bokor, mert fél tőlem,
Látja, hogy kezemben kés van, köszörült kés,
S tudja, hogy lombjait azzal lemetélem.
A virágoknak ezt sziszegem fülébe:
„Balga, könnyenhivő lyányok, hervadjatok!”
Ők hervadtan hullnak az ősz kebelére,
S én rajtok hidegen, gúnyosan kacagok.

Ma lágy szellő vagyok, csendes folyó gyanánt
Úszom át a léget néma nyúgalomban,
Létezésemet csak a kis méhe tudja,
Mely hazafelé tart a rétről fáradtan;
Ha fáradtan száll a kis méh a tehertől,
Melyet oldalán visz, melyből mézet készít,
Tenyeremre veszem a kicsiny bogarat,
Ugy segítem elő lankadt röpülésit.

Holnap vihar leszek, zúgó-bőgő vihar,
Szilaj paripámon a tengert bejárom,
S mint a tanító a csintalan gyermeknek,
Sötétzöld üstökét haragosan rázom.
Bejárom a tengert, s ha hajót találok:
Szárnyát, a lobogó vitorlát kitépem,
S árbocával írom a habokba sorsát,
Hogy nem fog pihenni többé kikötőben!

Pest, 1847. február

ÉDES ÖRÖM, ITTALAK MÁR...

Édes öröm, ittalak már,
És hova lett az a pohár,
Amelyből ittalak téged?
Összetörött, cseréppé lett.

Keserű bú, ittalak már,
És hova lett az a pohár,
Amelyből ittalak téged?
Összetörött, cseréppé lett.

Fényes nap a szív öröme,
Sötét felhő takarja be.
Sötét felhő a szív búja,
Szellő jön és odább fúja.

Olyan vagyok, mint az árnyék,
Mintha temetőben járnék.
Elmult idő, elmult idő,
Te vagy, te vagy a temető.

A temető éjjelében
Bolygótűz az én vezérem.
Mult napjaim sírja felett
Bolygótűz az emlékezet.

Mozdúlni kezd a levegő,
Halk, de hűvös fuvalom jő,
És tőlem suttogva kérdi:
Nem legjobb-e sosem élni?

Pest, 1847. február

UJONNAN VISSZAJÖTT A RÉGI BAJ...

Ujonnan visszajött a régi baj,
Amely a másvilágnak követe,
S hozzám így szól: szedd össze magadat,
El fogsz utazni a föld mélyibe. -
Erőm fut, mint a gyáva hadsereg,
Itt hágy magamra, gyöngén, egyedűl,
És vérem, a vég-búcsuzásra tán,
Elhagyván arcomat, szivembe gyűl.

Mit tétovázol úgy, halál, miért
Meg nem halok? vagy mért vagyok beteg?
Félsz hozzám nyúlni, te hatalmas úr?
Vagy csak ijesztesz?... meg nem ijedek.
Ki az élettel, mint én, szembeszállt,
Az bátoran néz a halál szemébe!
Az élet rövid béke s hosszu harc
És a halál rövid harc s hosszu béke.

De még kár lenne érettem talán.
Oh keblemben még annyi dal szunyad,
Egész egy erdő magva, mely ha felnő,
Sok fáradt útasnak hüs árnyat ad.
S eddig csak írtam, hol van még a tett?
Piros betűk az ünnep napjai,

S így életemnek nincs még ünnepe,
Hogy az legyen, vérem kell ontani!

Megérem-e ezt én? vagy mielőtt
Rivalgó zaj közt harci paripára
Pattanhatnék föl: tán szép csendesen
Ráfektetnek majd szent Mihály lovára?
Ha meg kell halnom, hogyha most halok meg,
Jőj el sietve, kedves kikelet,
Jőj el hamar, hadd láss még egyszer engem,
Hogy lássalak még egyszer tégedet.

Kettőztesd meg lépésid, szép tavasz,
A déli tájról gyorsan jőj elő:
Ha már az élet oly borús vala,
Legyen halálom napján jó idő.
Jőj, drága vendég, s hozz virágokat,
- A föld most olyan rideg puszta rom -
Ha már virágtalan volt életem,
Legyen virágos legalább sirom!

Pest, 1847. március 1.

A NÉP NEVÉBEN

Még kér a nép, most adjatok neki!
Vagy nem tudjátok, mily szörnyű a nép,
Ha fölkel és nem kér, de vesz, ragad?
Nem hallottátok Dózsa György hirét?
Izzó vastrónon őt elégetétek,
De szellemét a tűz nem égeté meg,
Mert az maga tűz; ugy vigyázzatok:
Ismét pusztíthat e láng rajtatok!

S a nép hajdan csak eledelt kivánt,
Mivelhogy akkor még állat vala;
De az állatból végre ember lett,
S emberhez illik, hogy legyen joga.
Jogot tehát, emberjogot a népnek!
Mert jogtalanság a legrútabb bélyeg
Isten teremtményén, s ki rásüti:
isten kezét el nem kerűlheti.

S miért vagytok ti kiváltságosok?
Miért a jog csupán tinálatok?
Apáitok megszerzék a hazát,
De rája a nép-izzadás csorog.
Mit ér, csak ekkép szólni: itt a bánya!
Kéz is kell még, mely a földet kihányja,
Amíg föltűnik az arany ere...
S e kéznek nincsen semmi érdeme?

S ti, kik valljátok olyan gőgösen:
Mienk a haza és mienk a jog!
Hazátokkal mit tennétek vajon,
Ha az ellenség ütne rajtatok?...
De ezt kérdeznem! engedelmet kérek,
Majd elfeledtem győri vitézségtek.
Mikor emeltek már emlékszobort
A sok hős lábnak, mely ott úgy futott?

Jogot a népnek, az emberiség
Nagy szent nevében, adjatok jogot,
S a hon nevében egyszersmind, amely
Eldől, ha nem nyer új védoszlopot.
Az alkotmány rózsája a tiétek,
Tövíseit a nép közé vetétek;
Ide a rózsa néhány levelét
S vegyétek vissza a tövis felét!

Még kér a nép, most adjatok neki;
Vagy nem tudjátok: mily szörnyű a nép,
ha fölkel és nem kér, de vesz, ragad?
Nem hallottátok Dózsa György hirét?
Izzó vastrónon őt elégetétek,
De szellemét a tűz nem égeté meg,
Mert az maga tűz... ugy vigyázzatok:
Ismét pusztíthat e láng rajtatok!

Pest, 1847. március

HÁBORU VOLT...

Háború volt mindig éltem
Legszebb gondolatja,
Háború, hol vérét a szív
Szabadságért ontja!

Egy szentség van a világon,
Melyért fegyverünkkel
Sírunkat megásni méltó,
Melyért vérzenünk kell;

Ez a szentség a szabadság!
Őrültek valának
Mindazok, kik más egyébért
Éltet áldozának.

Békét, békét a világnak,
De ne zsarnokkénytől,
Békét csupán a szabadság
Fölszentelt kezéből.

Majd ha így lesz a világon
Általános béke,
Vessük akkor fegyverünket
Tenger fenekére.

De míg így nincs: addig fegyvert,
Fegyvert mindhalálig!
Tartson bár a háború az
Itélet napjáig!

Pest, 1847. március

DE MÉRT IS GONDOLOK RÁ?...

De mért is gondolok rá?
Mért gyötrődöm?... hiszen
Még csak hírét sem hallom,
Még csak nem is izen.

Hát ily hamar felejt, ily
Hamar felejthetett?
Az még valószinűbb, hogy
Sohasem szeretett.

Azt tartják: nem a nyelv, de
A szem mond igazat.
Én hittem ezt, s hitemnek
Gyümölcse kárhozat.

Hittem szemének, amely
Azt mondá, hogy szeret...
Szégyeld magad, szégyeld, te
Könnyenhivő gyerek!

Most már egyéb nincs hátra,
Mint őt felejteni.
Ki innen, ki szivemből,
Emlékem kincsei!

Hajós vagyok, ki vészkor
Mindent tengerbe vét,
Hogy az üres hajóban
Megmentse életét.

Pest, 1847. március

AZ ÁRVA LYÁNY

1

Csak egy lénnyel van kevesebb,
Mint tennap volt,
S nekem ugy tetszik: az egész
Világ kiholt.

Meghalt anyám, le is tevék
A sírba őt:
Lelkemből varrtam én reá
A szemfedőt.

Anyám, miért nem vitted el
Életemet,
Ha már belőle elvivéd
Az örömet?

Te nap valál, én sugarad.
Itt mért hagyál?
Hisz sugarát elviszi a
Nap, ha leszáll.

Beszélek hozzád; hallod-e
A bús panaszt?
Hiába van szóm, te, anyám,
Nem hallod azt.

Itt állok, ahol rajtad a
Sír halma kél.
S messzebb vagy mégis a világ
Legvéginél.

Midőn koporsód szögezék,
Ezt rebegém:
„Ébredj föl, kedves jó anyám,
Édes szülém!”

Fölkelt-e a föltámadás
Majd tégedet,
Kit gyermeked siralma sem
Ébreszthetett?!

2

Virasztánk kínosan
Anyám, te s én;
Kis mécsünk reszketett,
Haldokló éltedet
Jelképezvén.

Magam valék anyám
Fájdalminál;
De nem soká közénk
Egy vendég érkezék...
Jött a halál.

Anyácskám, édesem,
Jó szívedet
Keze megérinté,
S verése szűnt belé
S hidegedett.

Midőn közel vala
A szörnyü vég,
Mint hervadt fára le
Az ősz esős köde
Rád borulék.

Beléd akartam én
En éltemet
Csókolni... s oh szülém,
Te csókolád belém
A tiedet!

3

Virágot ültettem
Anyám sírhalmára,
Harmat nem is kell, mert
Könnyem csorog rája.

Még holta után is
Kedvét keresem én,
Ezen virágokat
Csak azért ültetém.

Kedvelője volt a
Virágoknak anyám,
Szép intését mintha
Még most is hallanám:

„Szeresd a virágot
És ne féltsd szívedet,
Mert, ki ezt szereti,
Rosz ember nem lehet;

A virág s az erény
Két atyafi-gyermek,
Egy szívben egymással
Nem ellenkezhetnek.

Tudod, mi a virág?
A földnek jósága;
Tudod, mi a jóság?
A lélek virága."

Virágot ültettem
Anyám sírhalmára.
Le az égből anyám,
Tekintesz-e rája?

Látod-e az égből
Viruló sírodat,
S viruló sírodnál
Hervadt leányodat?

Pest, 1847. március

KÉT SÓHAJ

Kecskemét városa
Siralomházában
Két ifjú legény űl
Nagy szomoruságban.

Hadd üldögéljenek!
Ugysem űlnek hónap,
Hónap ilyen tájon
Levegőben lógnak.

Előttök étel, bor,
De nem kell nekiek,
Hisz ők éhen-szomjan
Már ugysem halnak meg.

Előttök van a tál,
Előttök az üveg...
Az étel meghűlt, s a
Bor megmelegedett.

Csak ugy űldögélnek
Hallgatag kedvökben;
Nagyot sohajtanak
Egyszer mind a ketten.

„Ki után sohajtasz,
Édes jó pajtásom?"
- „Szeretőmhöz röpült
Az én sohajtásom.

Szeretőmhöz küldöm
Haldokló lelkemet,
Az egyetlenegyhez,
Ki engemet szeret.

Széles e világon
Senki meg se látott,
De kipótolta ő
Az egész világot.

Alig vettem észre,
Hogy meghalt az anyám,
Szegény jó leányzó
Ugy gondot viselt rám.

Áldom a jó lelkét,
Áldja meg az isten,
Soha életében
Egy könnyet se ejtsen!

Hát te, cimborám, te
Kiért sohajtottál?"
- „Az én sohajom is
Ott jár galambomnál.

Galamb?... majd mit mondok!
Kigyó, mérges kigyó.
Ő volt engemet a
Rosz utra csábító.

Miatta elhagytam
Jó öreg anyámat,
Aztán cserbe hagyott,
Szépen odább állott.

Átkozom-rosz lelkét
Verje meg az isten,
Holtig sírjon-ríjon,
Mást ne is tehessen.

Váljék pokolkővé
Mindenik könnycseppje,
S szivét elevenen
Hamúvá égesse!"

Pest, 1847. március

MI VOLT NEKEM A SZERELEM?

Mi volt nekem
A szerelem?
Számos ízben könny patakja,
Gyönge sajka úszott rajta,
Benne lelkem volt a sajkás,
Hajtó szellőm a sohajtás.

Mi volt nekem
A szerelem?
Aggodalmak erdősége,
Hangzott sűrü közepébe
Farkasoknak ordítása,
Denevérek vijjogása.

Mi volt nekem
A szerelem?
Oktalan kis balga gyermek,
A pillangókat kerget,
Kergeti lélekszakadva,
Mig bebotlik egy árokba.

Mi volt nekem
A szerelem?
Holt remények szemfedője,
Sötét búbánatból szőve,
Vagy piros szekér, amelyen
Vesztőhelyre vittek engem.

Mi most nekem
A szerelem?

Rózsafán kis madárfészek,
Melyben vígan fütyürészek,
S ha földulja a fergeteg,
Odább szállok, mást építek.

Pest, 1847. március

TEDD LE, BOJTÁR, A SUBÁDAT...

Tedd le, bojtár, a subádat,
Mennykő szántsa meg a hátad,
Látod, már a patak is letette,
Vele a langy tavasz letétette.

Falu végén foly a patak,
Fehér keble csak ugy dagad,
Dagad, dagad széles jókedvében,
Hogy az ég lenéz megint rá kéken.

Hová szállott a cinege?
Honnan jöttél, fülemile?
Akárhonnan, semmi gondom rája,
Csak te dalolj, bokrok furulyája.

Kizöldült a kis kert fája,
Mintha toll nőtt volna rája;
El ne röpülj, megtollasodott fa,
Hadd űljek rózsámmal árnyékodba.

Minek mégy a boltba, kislyány,
Pántlikát akarsz venni tán?
Nézd a mező szebb pántlikát árul,
Szebbet, ingyen, sok ezer virágbul.

Pest, 1847. március

VILÁGOSSÁGOT!

Sötét a bánya,
De égnek benne mécsek.
Sötét az éj,
De égnek benne csillagok.
Sötét az ember kebele,
S nincs benne mécs, nincs benne csillag,
Csak egy kis hamvadó sugár sincs.
Nyomoru ész,
Ki fénynek hirdeted magad,
Vezess, ha fény vagy,
Vezess csak egy lépésnyire!
Nem kérlek én, hogy átvilágíts
A másvilágnak fátyolán,
A szemfedőn.
Nem kérdem én, hogy mi leszek?

Csak azt mondd meg, hogy mi vagyok
S miért vagyok?...
Magáért születik az ember,
Mert már magában egy világ?
Vagy ő csak egy gyürűje
Az óriási láncnak,
Melynek neve emberiség?
Éljünk-e önnön öröminknek,
Vagy sírjunk a síró világgal? -
Hány volt, ki más szivéből
Kiszíta a vért
Saját javára,
És nem lett büntetése!
S hány volt, ki más javáért
A vért kiontá
Saját szivéből,
S nem lett jutalma!
De mindegy; aki áldozatnak
Od'adja életét,
Ezt nem dijért teszi,
De hogy használjon társinak.
S használ-e vagy sem?
A kérdések kérdése ez,
És nem a „lenni vagy nem lenni?"
Használ-e a világnak, aki érte
Föláldozá magát?
Eljön-e a kor,
Melyet gátolnak a roszak
S amelyre a jók törekednek,
Az általános boldogság kora?
S tulajdonképen
Mi a boldogság?
Hisz minden ember ezt másban leli;
Vagy senki sem találta még meg?
Talán amit
Mi boldogságnak nevezünk,
A miljom érdek,
Ez mind egyes sugára csak
Egy új napnak, mely még a láthatáron
Túl van, de egykor feljövend.
Bár volna így!
Bár volna célja a világnak,
Bár emelkednék a világ
Folyvást, folyvást e cél felé,
Amíg elébb-utóbb elérné!
De hátha ugy vagyunk,
Mint a fa, mely virágzik
És elvirít,
Mint a hullám, amely dagad
Aztán lesímul,

Mint a kő, melyet fölhajítnak,
Aztán lehull,
Mint a vándor, ki hegyre mászik,
S ha a tetőt elérte,
Ismét leballag,
S ez így tart mindörökké:
Föl és alá, föl és alá...
Irtóztató, irtóztató!
Kit még meg nem szállott e gondolat,
Nem fázott az soha,
Nem tudja még: mi a hideg?
E gondolathoz képest
Meleg napsúgár a kigyó,
Mely keblünkön jégcsap gyanánt
Vérfagylalón végigcsuszik,
Aztán nyakunkra tekerőzik,
S torkunkba fojtja a lélekzetet - - -

Pest, 1847. március

SZŐKE ASSZONY, SZŐKE ASSZONY...

Szőke asszony, szőke asszony,
Fehér hattyu, fehér hattyu!
Sorsod olyan fekete,
Mint a holló, mint a holló.

Mért adá neked az isten
E szépséget? vagyis inkább
Ezt a férjet mért adá,
Ki nem tudja, hogy mi a szép?

Kebeledbe mért tevé az
Isten ezt a gazdag szívet?
Ezt a tündér zongorát,
Mit nem tud pengetni férjed.

Oh ha én birnám e hangszert!...
Pillanatra érintém csak,
És dalától reszketett
Örömében a teremtés.

Vége, vége már e dalnak,
Elváltunk, és nem tudom, hogy
Nézek-e még valaha
Szép szemed kék csillagára?

Be-benéztem elmerengve
Gyönyörű kék szemeidbe,
Mint a tenger mélyibe
Néz a sajkás, holdas éjben.

De fölöttünk sötét felhő
Támadott, mely elborítá

A holdfényes éjszakát...
Férjed jött sötét orcával.

Szörnyü ember! van hatalma,
Tőled mindent megtagadni,
És a mellett van joga,
Tőled mindent követelni.

Meggyülöltem őt, meg; mert él
Hatalmával és jogával:
Tőled mindent követel,
És nem enged semmit, semmit.

Volnál képes őt szeretni?
És lehetnél véle boldog?
Soha, sohasem hiszem,
Noha mindig oly vidám vagy.

Mért mosolygál én előttem?
Engem el nem ámitottál;
Jól tudom, hogy a mosoly
Gyakran könnyek álorcája.

Jól tudom, hogy éjjelenként,
Hogyha férjed mélyen alszik,
Te virasztasz, mert szobád
És a város bármi csendes:

De szived rémek tanyája,
Melyek csengő poharakba
Töltik és isszák megölt
Örömidnek omló vérét.

Mit tevő légy? Mit tevő légy?
Legalább átkozd meg őket,
Átkozd meg, kik tégedet
Ily nyomoruságba löktek;

Mondj megsemmisítő átkot
Hajlékukra, ha még élnek,
És ha már meghaltanak,
Mondj átkot koporsójokra!...

Szegény asszony, hogy tennéd ezt?
Nem szabad megátkoznod, sőt
Tisztelned s szeretned kell,
Mert hiszen ezek szülőid. -

Szőke asszony, szőke asszony,
Fehér hattyu, fehér hattyu!
Sorsod olyan fekete,
Mint a holló, mint a holló.

Pest, 1847. március

KATONAÉLET

„Nehéz nekem már a bocskor,
Könnyü nekem már az ostor,
Csizmát húzok a lábamra,
Kardot fogok a markomba.
Muzsika szól, verbuválnak,
Fölcsapok én katonának, hahaha!”

Ezt az egyet bölcsen teszed;
Látom, már megjön az eszed.
Aranyélet, bizony isten!
Megpróbáltam, párja sincsen.
Muzsika szól, verbuválnak,
Csapj föl, öcsém, katonának, hahaha!

Katonának kutyabaja,
Van mit enni és innia,
Hogyna volna? öt napra jár
Tizenhat garas két krajcár.
Muzsika szól, verbuválnak,
Csapj föl, öcsém, katonának, hahaha!

Csak minden harmadnap strázsálsz,
Akkor is csak nyolc órát állsz,
Ha hideg van is, meg nem fagysz,
Ott a körmöd, belefujhatsz.
Muzsika szól, verbuválnak,
Csapj föl, öcsém katonának, hahaha!

Tisztogatás sem igen kell,
Minek is bajlódnál ezzel?
Ne félj: ha poros nadrágod,
Kiporozza a káplárod.
Muzsika szól, verbuválnak,
Csapj föl, öcsém katonának, hahaha!

És az embert hogy szeretik!
Visszaviszik, ha elszökik,
És azalatt, míg vesszőzik,
Sétál vagy fut, ahogy tetszik.
Muzsika szól, verbuválnak,
Csapj föl, öcsém, katonának, hahaha!

Ha pedig az idől lejárt,
Obsitot kapsz, de mekkorát!
S tudod, mért kapsz ilyen nagyot?
Hogy legyen itthon paplanod.
Muzsika szól, verbuválnak,
Csapj föl, öcsém katonának, hahaha!

Pest, 1847. március

A SZERELEM

Üljetek föl képzetemnek
Csónakára, s ússzatok.
Ússzatok szivem taván át,
Szép leányok, s asszonyok,
Mindnyájan, kiket szerettem,
Amióta szeretek,
Üljetek föl képzetemnek
Csónakára; jertek, jertek,
Hadd mulassak veletek.

És előjött valamennyi,
S istenemre, szép sereg!
És közöttök olyan is van,
Kit már alig ismerek,
Pedig őket mind egyenlőn,
Mind egy hévvel szeretém,
De hiába, a szerelmet
Még mint kicsi gyönge gyermek,
Régen, régen kezdtem én.

S ez mutatja bölcseségem!
Már mint gyermek bölcs valék.
Tudtam akkor már, amit más
Vén korában sem tud még,
Tudtam azt, hogy a világra
Csak egy nap süt melegen,
S ez a nap nem fönn az égen,
Hanem lenn a szív mélyében
Van, s e nap a szerelem.

Higyetek nekem ti, akik
Fáradoztok kincsekér':
A föld minden gyémántjánál
Egy pár szép szem többet ér;
S higyetek ti, kiknek lelke
Hír-dicsőségért a vér
Vagy virasztás ösvényén megy:
Egész babérerdőnél egy
Rózsabimbó többet ér.

A fukar hadd számítgassa,
A gyülő aranyokat,
Mást számítok én... a kedves
Hölgyektől nyert csókokat.
S nékem a sors csak virággal
Ékesítse kalapom,
Nem kérek babért ujabban.
Sőt amit már eddig kaptam,
Ha kell, azt is vissz'adom.

Székesfejérvár, 1847. március

A VIRÁGOK

Ki a mezőre ballagok,
Hol fű között virág terem,
Virágok, szép virágaim,
Be kedvesek vagytok nekem!
Ha látom, mintha lyányt látnék,
Szivem reszket, keblem dagad. -
Siromra, hogyha meghalok,
Ültessetek virágokat.

Leűlök a virág mellé,
És elbeszélgetek vele.
Szerelmet is vallok neki,
S megkérdem: engem szeret-e?
Nem szól, de úgy hiszem, hogy ért,
Hogy érti jól szavaimat. -
Siromra, hogyha meghalok,
Ültessetek, virágokat.

S ki tudja: az illat vajon
Nem a virág beszéde-e?
Csakhogy nem értjük, nem hat át
Testünkön lelkünk fülibe;
Szagolja csak s nem hallja meg
A test e szellemhangokat. -
Siromra, hogyha meghalok,
Ültessetek, virágokat.

Igen, az illat a virág
Beszéde, annak dala ez,
S ha lényem durvább része a
Sírban rólam lefejledez:
Nem szagolom többé, hanem
Hallom majd e szép dalokat. -
Siromra, hogyha meghalok,
Ültessetek virágokat.

Virágillat, virág dala,
Te lész majd ott bölcsődalom,
Melynek lágy zengedelminél
Tavaszonként elaluszom,
S következendő tavaszig
Lelkem szép álmakkal mulat. -
Siromra, hogyha meghalok,
Ültessetek virágokat.

Pest, 1847. április

KIT FELEDNI VÁGYTAM...

Kit feledni vágytam
S már-már elfeledtem,
Oh leány, mért tünsz föl

Ujra képzetemben?
Miért tünsz föl ujra
Piros orcáiddal,
Fekete szemeddel,
Fekete hajaddal?
Miért jut eszembe
Dús lelked kincstára,
Mely hét színbe játszik
Szivárvány módjára,
Melynek ellenállni
Hasztalan törekvés,
Mert bűvös háló az,
Honnan nincs menekvés.
Miért jut eszembe
A boldogság képe,
Mley, míg nálad voltam,
Szállt szivem fölébe,
Mint vándormadár, hogy
Ottan megpihenjen,
S megpihenvén, róla
Ismét elröppenjen.
Szép de nem jó csillag
Vitt engem tehozzád!
E csillag vezérli
A hajósok sorsát,
Kik egy ismeretlen
Hang után eveznek,
Amely vonja őket,
Míg örvénybe vesznek.
Mit használt, mit használt,
Tégedet találnom.
Ha megint eltűnél,
Mint az éji álom,
S most reményem is, e
Vakmerő kalandor,
Addig megy csak, hogy tán
Még meglátlak egykor,
De hogy összeforraszt
Véled ölelésem,
Oh ezt nem igéri
Még a reménység sem. -
Űzött a lemondás
A bú vadonába.
S hogy ennek határát
Keresém hiába,
Könnyelműség szárnyát
Vállaimra vettem,
És a csapodárság
Pillangója lettem.
Átröpűltem már nagy

Hosszu messzeséget,
Amidőn egyszerre
Utolért emléked,
S szárnyamat kitépte,
S átadott ujonnan
Régi bánatomnak,
Mely gyötör most jobban,
Mint a börtönőr a
Foglyot, aki tőle
Elszökött és aki
Ujra megkerűle.
Csörög lelkemen a
Fájdalom bilincse;
Lesz-e kéz, amely ezt
Róla lefeszítse?
Nyujtsd kezed, leányka,
Mondd ki, hogy szerettél,
És hogy ott vagy még a
Régi érzelemnél,
Mondd ki, hadd hulljon le
Fájdalmam bilincse,
A szép szabadságot
Lelkem hadd köszöntse!
És ha szeretél s ha
Még szeretsz: mi gátol,
Elszakadnod értem
Az egész világtól?
Én leszek világod,
És te istenem lész...
Oh jer karjaimba...
Vagy még többet remélsz?... -
Vagy ha szembeszállni
Nincs erőd a vésszel,
Melyet egyesűlő
Szerelmünk idéz fel,
Mondd, hogy a boldogság
Senki mástól nem kell,
S bárha tőlem örök
Elválás rekeszt el,
Hidd, hogy lelkeink e
Kínos állapotját
Még a boldogok is
Irigyelni fogják!

Pest, 1847. április

AZ ÍTÉLET

A történeteket lapozám s végére jutottam,
És mi az emberiség története? vérfolyam, amely
Ködbevesző szikláibul a hajdannak ered ki,

És egyhosszában szakadatlan foly le korunkig.
Azt ne higyétek, hogy megszűnt már. Nincs pihenése
A megeredt árnak, nincsen, csak a tenger ölében.
Vértengerbe szakad majd a vér hosszu folyója.
Rettenetes napokat látok közeledni, minőket
Eddig nem látott a világ; s a mostani béke
Ez csak ama sírcsend, amely villámnak utána
A földrendítő mennydörgést szokta előzni.
Látom fátyolodat, te sötét mélytitku jövendő,
És, meggyujtván a sejtés tündéri tüzét, e
Fátyolon átlátok, s attól, ami ott van alatta,
Borzadok, iszonyodom, s egyszersmind kedvre derűlök
És örülök szilajan. A háború istene újra
Fölveszi páncélját s kardját markába szorítván
Lóra ül és végigszáguld a messze világon,
És a népeket, eldöntő viadalra, kihíja.
Két nemzet lesz a föld ekkor, s ez szembe fog állni:
A jók s a gonoszak. Mely eddig veszte örökké,
Győzni fog itt a jó. De legelső nagy diadalma
Vértengerbe kerűl. Mindegy. Ez lesz az itélet,
Melyet igért isten, próféták ajkai által.
Ez lesz az ítélet, s ez után kezdődik az élet,
Az örök üdvesség; s érette a mennybe röpűlnünk
Nem lesz szükség, mert a menny fog a földre leszállni.

Pest, 1847. április

ELSŐ ESKÜM

Fiú valék még, iskolás fiú,
Tizenöt éves; és az iskolázás
Rám nézve nyűg volt, nagy nehéz nyűg, amely
Rajtam napestig szomorún csörömpölt,
S még álmaimból is föl-fölriasztott.
Lerázni vágytam e nyűgöt magamról,
Lerázni vágytam minden áron azt.
Már akkor, akkor úgy szerettelek,
Olyan világ-fölgyujtó szenvedéllyel,
Mint most szeretlek, drága szent szabadság! -
Gondolkodám a mód felől: miként
Szakíthatnám le rólam a bilincset?...
Szinészek jöttek, s elhatározám
Közéjök állni és elmenni vélök,
El, habár a földhözragadt nyomor
Mindkét kezével átölelne is,
Habár apámnak átka és anyámnak
Könyűi lesznek útitársaim,
Csak hogy szabad, hogy független legyek.
S elmentem volna, ámde megtudá
E lázadó szándékomat tanítóm,
S az indulásnak napján elfogott,

És rám csuká szobámnak ajtaját,
S rab voltam, míg a színésztársaság
Határunkon túl messze, messze járt.
Sírás, könyörgés, lárma, mindhiába!...
Nem az fájt már, hogy nem leszek szinész,
De hogy maradni kényszerítenek.
A kényszerítés égett lelkemen,
Mint a görögtűz, olthatatlanúl.
Itt tettem első esküvésemet,
Nagy és szent esküt mondék börtönömben,
Hogy életemnek egy főcélja lesz,
S ez: a zsarnokság ellen küzdeni.
S ez eskü most is olyan szent előttem,
Amilyen volt az első pillanatban,
S verjen meg engem a hatalmas isten,
Verjen meg még a másvilágon is,
Ha valaha ez esküt elfelejtem!

Pest, 1847. április

A TÜRELEMRŐL

Türelem, te a birkák s a
Szamarak dicső erénye,
Tégedet tanuljalak meg?
Menj a pokol fenekére!

Hogyha mint koldús járod be
A földet s kérsz menedéket:
Kérj akárhol, csak ne tőlem,
Szívem nem fogad be téged;

S ha bejárod, mint hódító,
Diadallal a világot;
Lesz egy szikla, s ez szivem lesz,
Melyre nevedet nem vágod.

Türelem, kicsépelt szalma,
Melyet a bárgyú világnak
Telt kalászokként árulnak,
Kik magodból jóllakának;

Te üres fazék, melyből a
Macska a tejfölt kiette,
S a szakácsné most szájtátva,
Fejcsóválva áll mellette.

Türelem, te... nem tudom, mi?
Mint gyülöllek, mint utállak!
Mert ahol van kezdeted, ott
Vége van a boldogságnak.

Oh a föld boldog lehetne,
Hogyha rajta te nem volnál,

S míg te rajta lész, mindaddig
Megmaradunk a nyomornál.

El veled, te élet átka,
El veled, le a pokolba!
Nyeljen el, ki rút pofádat
Erre a szép földre tolta!

Pest, 1847. április

F. A. EMLÉKKÖNYVÉBE

Olvastad úgyebár a bibliába'
Az olajos-korsó történetét?
Az van megírva róla, hogy hiába
Ömlött, mert ujra mindig megtelék.

Ez olajos-korsó az élet kéje;
Azért kacagom a bolondokat,
Kik alig mártják nyelvöket beléje
Eszélytelen gazdálkodás miatt.

A bölcs hosszú kortyokban hajtogatja
E korsó édes nedvét untalan;
Mért gazdálkodnék? amidőn jól tudja,
Hogy minden percben ismét tele van.

Pest, 1847. április 26.

RONGYOS VITÉZEK

Föl tudnám én is öltöztetni
Szép rím- s mértékbe versemet,
Amint illő meglátogatni
A társasági termeket.

De eszméim nem henye ifjak,
Kik élnek, hogy mulassanak,
Hogy felfürtözve, kesztyűs kézzel
Látogatóba járjanak.

Nem cseng a kard, nem dörg az ágyú,
A rozsda-álom lepte meg;
De tart a harc... a kard s az ágyú
Helyett most eszmék küzdenek.

Ott állok én is a csatában
Katonáid közt, századom!
Csatázok verseimmel... egy-egy
Harcos legény minden dalom.

Rongyos legények, de vitézek,
Mind bátran harcol, bátran vág,
S a katonának bátorsága
Teszi diszét, nem a ruhák.

S nem kérdem én, hogy költeményim
Túlélnek-e majd engemet?
Ha el kell esniök talán e
Csatában: ám hadd essenek.

Még akkor is szent lesz a könyv, hol
Meghalt eszméim nyugszanak,
Mert hősök temtője az, kik
A szabadságért haltanak.

Pest, 1847. április

ZÖLD MARCI

Négyágú épület, amely be sincs fedve,
Mely akasztófának vagyon keresztelve,
Akasztófa mellett hollók károgása,
Nem volt Zöld Marcinak két országban mása.

Pej csikó szájában fényes acélzabla,
Hányta a szikrát, ha a csikó harapta.
Rajta, Zöld Marci, te futottál, röpültél,
Mint a lobogó láng, kit elkapott a szél.

Ugyancsak megteszi!... Marci, hol vehetted
Lobogó gatyádat, lobogó ingedet?
Szép menyecskék varrták fehér patyolatból,
Csók lett érte díjok piros ajakadról.

Szép legény volt Marci, szerették a lyányok.
Ha én utánam is annyian volnának!...
Amerre Marci járt, volt harang szólása,
Sok szerelmes szívnek hangos dobogása.

Minek volt sarkantyú kordován csizmáján?
A szép szó is fogott sörény paripáján.
Nem is a ló, hanem hát a tánc számára
Verette a csengőt csizmája sarkára.

Rátermett a táncra Marci, nem tanulta;
De őtőle sokan tanulhattak volna.
Betért a csárdába, ha szólt a muzsika,
S szilaj kedvvel amugy magyarán megrakta.

Nem kivánkozott ő Bakony erdeibe,
Oda csak a félénk tolvaj rejtezik be,
Bokrok közé búvik, onnan ugrik elő,
Ugy ragadja torkon, aki arra menő.

Marcinak Hortobágy volt rendes tanyája,
Hortobágy, a puszták óriás királya,
Kiállt az országút síkjára, s az utas
Száz lépésről látta, hogy majd lesz ne-mulass.

Ha gazdag útas jött, Marci így kiáltott:
„Ide az erszénnyel, ha nem kell halálod!”
Ha szegény utas jött, ezt mondta szívesen:
„Nesze az erszényem, s áldjon meg az isten!”

Fegyverneki puszta, fegyverneki puszta
Szegény jó Zöld Marci halálát okozta,
Négyágú épület volt halálos ágya
S temetési dala varjak károgása.

Pest, 1847. április

HA ÉN KEDVESEMRŐL GONDOLKODOM...

Ha én kedvesemről gondolkodom,
Egy-egy virág minden gondolatom,
Gondolkodom rólad, szép kedvesem,
Ezt teszem napestig, egyebet sem.

Foly a lemenő nap arany vére
Violaszín hegyek tetejére.
Még messzebb van tőlem, kit szeretek,
Mint azok a violaszín hegyek.

Mért jár a nap keletről nyugatra?
Ha nap volnék, nem járnék én arra,
Nyugatról járnék én kelet felé,
Mert a legszebb lyány ott keleten él.

Feljött az égre az esti csillag,
Ma megint oly különösen csillog,
Felöltözött ünnepi ruhába,
Tán azért, mert kedvesemet látta.

Mikor látlak, mikor látlak, rózsám?
Mikor leszesz megint közel hozzám?
Vajjon mikor nézek már szemedbe,
Szép szemedbe, hetedik egembe?

Pest, 1847. május

TŰZ

Nem akarok elrohadni,
Mint a fűzfa a mocsárban;
El akarok égni, mint a
Tölgy a fellegek lángjában.

Tűz kell nékem; víz maradjon
A békának és a halnak
És a rosz poétáknak, kik
Béka módra kuruttyolnak.

Te vagy az én elemem, tűz!...
Sokat fáztam életemben,

Szegény testem sokat fázott,
De meleg volt mindig lelkem. -

Jer, szeretlek szép leányka,
Jer, szeretlek szenvedéllyel;
De tüzes légy! máskülönben
Elmehetsz isten hirével.

Hej, kocsmáros, bort! ihatnám.
Tiszta bort! mert ha vizes lesz:
Megköszönhetd, ha kancsód a
Falhoz vágom, nem fejedhez. -

Csak igy élet ez az élet,
Tüzes lyánnyal, tüzes borral...
És - amit majd elfeledtem -
Nem maradhat még el a dal.

Mondjatok dalt, de tüzes dalt,
Mert szakadjon ki a nyelve,
Ki ugy dalol, hogy dalától
Nincsen a szív feltüzelve.

Nem akarok elrohadni,
Mint a fűzfa a mocsárban;
El akarok égni, mint a
Tölgy a fellegek lángjában!

Pest, 1847. május

LEGSZEBB VERSEM

Sok verset írtam én már össze,
S nem mindenik haszontalan;
De amely hírem megszerezze,
A legszebb vers még hátra van.

Legszebb lesz az, ha majdan Béccsel
Hazám bosszúja szembeszáll,
S én villogó kardom hegyével
Száz szívbe ezt írom: halál!

Érmihályfalva, 1847. május

ERDŐD, MÁJUS 17. 1847

Nevezetes a tennapi napom,
Furcsa dolgokat kellett hallanom.
Szerencséje, hogy az bánt ugy velem,
Akinek a leányát szeretem.

Mondott volna csak felényit is más,
Majd megtudná, mi a bosszúállás,
Majd kiálltunk volna a mezőre,
Zöld mezőre folyna piros vére.

De még hagyján, hogy énnekem esnek,
Hej van, ami jobban fáj szivemnek,
Az még sokkal jobban fáj énnekem,
Hogy téged is bántanak, kedvesem.

Sokat szenvedsz, édes lelkem, szenvedsz,
És csak azért, mert engemet szeretsz.
Tűrj, galambom, tűrj még egy keveset,
Maj’ megszakasztom szenvedésedet.

Légy csak egyszer az én feleségem,
Nem lesz párod a földkerekségen,
Nem lesz párod boldogság dolgába’,
Még csak nem is vágysz a másvilágra!

Erdőd, 1847. május 18.

HOL A LEÁNY, KI LELKEM RÖPÜLÉSÉT...

Hol a leány, ki lelkem röpülését
Követni bírná te kivűled?
És hol a férfi, aki én kivűlem
Szived mélyére lemerűlhet?
Egymáshoz illünk; a teremtés napján
Egymásnak voltunk már rendelve mi...
Isten kötötte össze lelkeinket,
Ember nem képes elválasztani.

Mint törnek ők s hadd törjenek reánk az
Önérdek rozsdás fegyverével;
Elhárítjuk mi könnyen a csapást a
Szerelem varázsvesszejével.
A szerelem a legnagyobb hős, ennek
Valának legtöbb diadalmai...
Isten kötötte össze lelkeinket,
Ember nem képes elválasztani.

Szeretjük egymást égő szerelemmel,
Te tiszta, szent vagy, oh leányka,
S az én szivemnek hogyha volt is foltja,
Leégeté szerelmem lángja.
Mért oltanátok el keblünk tüzét? mely
Oltár fölött is méltó állani...
Isten kötötte össze lelkeinket,
Ember nem képes elválasztani.

Tiéd vagyok, szép angyalom, tiéd, és
Te az enyém vagy mindörökre!
Együtt lépünk az élet határáig
Rózsákra, tövisekre,
S ha átörültük, átbusúltuk éltünk,
Együtt fogunk a sírban porlani...

Isten kötötte össze lelkeinket,
Ember nem képes elválasztani.

Erdőd, 1847. május 18.

RÖPÜL AZ ÚTI POR...

Röpül az úti por, dobog a föld, nyargal
A bőszült paripa egy szegény lovaggal.
Kihányta nyergéből a ló a lovagot,
De haj a kengyelbe akadt egyik lába...
Talppal az ég felé, iszonyú állapot,
Fejével pedig ott lenn a föld porába',
A fakó port söpri fekete fürtével,
S köveket pirosít homloka vérével.

Csak úgy vagyok, mint e szerencsétlen lovag,
Kit szilaj paripa hurcol maga után,
Hurcol engemet az eszeveszett harag,
Még agyvelőmet is széjjelloccsantja tán.
Bárcsak szétszakadna boldogtalan fejem,
Ugyis kopár föld az, nem süt a nap rája,
Csak sötét gondolat, ami benne terem,
Sötét gondolatok tövise, dudvája.

Szeretem rózsámat, mint az isten maga,
Ki őt teremtette leányok gyöngyének,
Az ő nekem, ami a csillag az éjnek,
Szeretőm a hűség tündöklő csillaga.
Köd ereszkedett rád, csillagom világa,
Köd ereszkedett rád, be halovány lettél!
Kértelek apádtól, kértelek hiába,
Nem kaptam egyebet hideg feleletnél.

Elűztek tőled, szép paradicsomkertem,
De nem angyal, aki ott őrt áll előtted;
Ne félj, nem örökre váltunk el! te érted
Még többet is merek, ha már annyit mertem.
Elvittelek volna, mint nap a harmatot,
Mint az esti szellő a rózsalevelet,
De most, mint a nyílvesszővel, a zaklatott
Megsebzett oroszlán, ugy megyek el veled!

Erdőd, 1847. május 18-20.

BÁNYÁBAN

Ezer ölre vagyok idelenn a
Föld ölében,
Hol az ősi örök éj tanyázik
Vadsötéten.
A kis lámpa reszkető sugára

Félve néz a zordon éj arcára,
Mint a sasra a galamb.

Ezer ölre a virágoktól s a
Napvilágtól,
Ezer ölre! tán már a pokol sincs
Innen távol;
Vagy már benn is vagyok a pokolban?
Benne, mert a sátán háza ott van,
Ahol az arany terem.

Bányaszellem, sátán, kincs királya,
Mit adsz értem?
Mennyit adsz, ha szívemet tenéked
Eligérem?
Alkudjunk meg, jöszte, bányaszellem,
Most ez egyszer volt lejőni kedvem,
Vagy látsz többé vagy soha. -

Vártam, vártam, és hiába, mert a
Kincs királya
Bennmaradt a sziklák tömegében,
Ki nem álla.
S mért nem állt ki? miért nem jelent meg?
Csak azért, mert tudta, hogy enyelgek,
Hogy szívem nem eladó.

Nem, szivem nem eladó, e szívnek
Nincsen ára,
Nem megy az be a hatalmasoknak
Kincstárába...
Széjjelosztom én a szegénységnek,
Kik kunyóban és útfélen élnek,
Köztök ingyen osztom szét.

Nagybánya, 1847. május 25.

BÍROM VÉGRE JULISKÁMAT...

Bírom végre Juliskámat,
Mindörökre bírom őt,
Az enyémnek vallhatom már
Isten és világ előtt.

Megjött már jókedvem, és még
Nem hagyott el bánatom;
Sírjak-e vagy mosolyogjak
Örömömben? nem tudom.

Én vagyok hát az az ember,
Aki annyit szenvedék?
Akinek szivén ahány nap,
Annyi átok feküvék.

Én vagyok hát az az ember,
Ki most a legboldogabb?
Ki, mig a világ világ lesz,
Boldogságban párt nem kap.

Bárcsak már lehullanának
A virágok s levelek!
Most az ősz lesz tavaszom, mert
Akkor vőlegény leszek...

De nem nézek a jövőbe,
Belenéznem nem lehet,
Mert az olyan fényes nap, hogy
Megvakítná szememet.

Rád tekintek, holdvilágom,
Rád tekintek, mult idő,
Szinte oly szép, de szelídebb
Sugaraddal jőj elő.

Drága nap, mit nála tölték,
Kedvesemnél, drága nap!
Üdvösségben egy öröklét
S futtában egy pillanat.

Odavontam őt magamhoz,
Halkan vontam őt felém;
Mint égett, midőn legelső
Csókomat rálehelém!

Mint égett arcátul ajkam!
Most is érzem melegét,
Mintha bennem egy elolvadt
Nap tűz-árja folyna szét.

Sőt a sírtól sem félek már,
Hogy meghűt majd engemet,
Mert e láng még ott is fogja
Melegítni szívemet.

Szatmár, 1847, május 28.

MAJTÉNYI SÍKON

Mióta elváltam édes szeretőmtül,
Velem volt emléke, szűntelenűl velem;
Valamint a három napkeleti királyt
A csillag, ugy kísért engem a szerelem.

Hagyj el most, szerelem, hagyj el, szép csillagom,
Nem neked való hely ez, ahova értem;
Vagy ha el nem maradsz, fátyolt vetek reád,
Hogy szembekötve jőj át a csatatéren.

Csatatér ez a sík, szent csatának tére,
Mert a szabadságért harcolának rajta,
Oh árva szabadság, haldokló kezedből
Undok árulás a fegyvert kicsavarta.

És a hősök, kik itt a hazáért vívtak,
Hazátlan bujdosók, földönfutók lettek,
És a latrok, kik a hazát elárulták,
Urak lőnek... oh, szív, szívem, ne repedj meg! -

Tavaszi délután, verőfényes idő,
Az égen kis fejér felhők uszdogálnak;
Hattyusereg tán e felhőcsoport? vagy a
Hősök szellemei, kik itt elhalának?

Csend van körülöttem, tünődöm, tünődöm...
De mit állok még itt? mért odább nem megyek?
Végzém, amit kelle: elmondtam legszörnyűbb
Átkomat, s elsírtam legszentebb könnyemet.

Majtény, 1847. május 30.

TE AZ ENYIM, ÉN A TIED...

Te az enyim, én a tied,
Nekünk áll a világ!
Magas a nap fejünk fölött,
Messze földet belát,
De ameddig szeme elhat,
Nem lát nálunk boldogabbat.

Kicsiny leány az én rózsám,
Elfér az ölembe'.
Kicsiny leány az én rózsám,
De nagy ám a lelke,
Rózsám lelke egész ország,
Mégpedig a Tündérország.

Ha Juliskám eszembe jut,
Sötétben is látok,
Fényes szeme, fényes lelke
Hint reám világot;
Ha előttem e két fáklya,
Belátok a mennyországba. -

Tudod-e még, édesanyám,
Mikor gyerek voltam?
Kinn az utcán házunk előtt
Játszottam a porban,
Már ott az járt a fejembe:
Ha belőlem király lenne!

Kinevettél akkor, anyám,
Jóizűt nevettél,

Hogy fiad fejében ilyen
Balga gondolat kél.
De az isten meghallgatott,
Megsegített, király vagyok.

Király vagyok én, mióta
Bírom Juliskámat.
Nem fejemen, de szívemen
Hordom koronámat.
Eszemadta Juliskája
Szívem arany koronája!

Nagyvárad, 1847. június 1.

ARANY LACINAK

Laci te,
Hallod-e?
Jer ide,
Jer, ha mondom,
Rontom-bontom,
Ülj meg itten az ölemben,
De ne moccanj, mert különben
Meg talállak csípni,
Igy ni!
Ugye fáj?
Hát ne kiabálj.
Szájadat betedd,
S nyisd ki füledet,
Nyisd ki ezt a kis kaput;
Majd meglátod, hogy mi fut
Rajta át fejedbe...
Egy kis tarka lepke.
Tarka lepke, kis mese,
Szállj be Laci fejibe.

Volt egy ember, nagybajúszos.
Mit csinált? Elment a kúthoz.
De nem volt viz a vederbe',
Kapta magát, telemerte.
És vajon minek
Merítette meg
Azt a vedret?
Tán a kertet
Kéne meglocsolnia?
Vagy ihatnék?... nem biz a.
Telt vederrel a kezében
A mezőre ballag szépen,
Ott megállt és körülnézett;
Ejnye vajon mit szemlélhet?
Tán a fényes délibábot?
Hisz olyat már sokat látott...

Vagy a szomszéd falu tornyát?
Hisz azon meg nem sokat lát...
Vagy tán azt az embert,
Ki amott a kendert
Áztatóba hordja?
Arra sincsen gondja.
Mire van hát?
Ebugattát!
Már csak megmondom, mi végett
Nézi át a mezőséget,
A vizet mért hozta ki?
Ürgét akar önteni.
Ninini:
Ott az ürge.
Hű, mi fürge,
Mint szalad!
Pillanat,
S odabenn van,
Benn a lyukban.
A mi emberünk se' rest,
Odanyargal egyenest
A lyuk mellé,
S beleönté
A veder vizet;
Torkig tele lett.
A szegény kis ürge
Egy darabig türte,
Hanem aztán csak kimászott,
Még az inge is átázott.
A lyuk száján nyakon csipték,
Nyakon csipték, hazavitték,
S mostan...
Itt van...
Karjaimban,
Mert e fürge
Pajkos ürge
Te vagy, Laci, te bizony!

Szalonta, 1847. június 1-10.

MILY SZÉP A VILÁG!

Én hittem-e egykor
Átoknak az éltet?
Én bolygtam a földön,
Mint éji kisértet?
Elégeti arcom
A szégyeni láng! -
Mily édes az élet,
Mily szép a világ!

Vad ifjukoromnak
Szélvésze kitombolt,
Kék, tiszta szemével
Mosolyg le a mennybolt,
Mint gyermekeikre
Az édesanyák -
Mily édes az élet,
Mily szép a világ!

Minden napom egy bút
Gyomlál ki szivembül,
Kert újolag e szív,
Mely széltire zöldül,
És benne virít a
Sok tarka virág...
Mily édes az élet,
Mily szép a világ!

A bizodalom, kit
Oly rútul elűzék,
Két karral ujonnan
Lelkemre füződék,
Mint távoli utról
Jött régi barát...
Mily édes az élet,
Mily szép a világ!

Jertek közelembe,
Jó régi barátok,
Nem néz a gyanúnak.
Kancsal szeme rátok,
Elvertem az ördög
Ez atyjafiát...
Mily édes az élet,
Mily szép a világ!

Hát még ha eszembe
Jut ifju virágom,
A barna leány, e
Szép hajnali álom,
Kit én ugy imádok,
S ki engem imád -
Mily édes az élet,
Mily szép a világ!

Szalonta, 1847. június 1-10.

SÁRI NÉNI

A küszöbön guggol Sári néni,
Guggol s nem áll; nem akar már nőni,
Van nyergelve pápaszemmel orra,
Varrogat... tán szemfedőjét varrja.

Sári néni, hej, mikor kendet még
Sárikámnak, húgomnak nevezték!

Ami eddig ott lenn volt ruháján,
Odafönn van most a ránc orcáján;
Csak úgy líg-lóg derekán ruhája,
Mintha rá villával volna hányva.
Sári néni, hej, mikor kendet még
Sárikámnak, húgomnak nevezték!

Haja tél, - ha látom, szinte fázom -
Fejér, mint a fejérített vászon,
S borzasan űl feje tetejében,
Mint a gólyafészek a kéményen.
Sári néni, hej, mikor kendet még
Sárikámnak, húgomnak nevezték!

Befelé vette az utját szeme,
Ráúnt régi születőhelyire,
Ott benn pislog szomorún, nem vígan,
Mint lámpa a beroskadt sírban.
Sári néni, hej, mikor kendet még
Sárikámnak, húgomnak nevezték!

Keble róna, puszta s csendes róna,
Mintha már alatta szív se' vóna;
Ott van még a szív, de mozdulatlan,
Csak nagy néha, csak elvétve dobban.
Sári néni, hej, mikor kendet még
Sárikámnak, húgomnak nevezték!

Vad, tékozló fiú az ifjúság,
Két marokkal szórja gazdaságát,
De jön apja, a zsugori vénség,
S visszaszedi elpazarlott kincsét.
Sári néni, hej, mikor kendet még
Sárikámnak, húgomnak nevezték!

Szalonta, 1847. június 1-10

CSONKA TORONY

Vén torony áll a rónaság felett...
Letűnt századba visz a képzelet.

Kevélyen néztek hajdan e falak,
Mert ormukon szent jelt tartottanak.

A szabadság zászlója volt e szent jel;
Csak játszott a viaskodó szelekkel.

Piros szárnyát hivólag lengeté,
S kiben vér volt, elszántan jött elé.

Gyűlt a toronyba a sok ifju bajnok,
Harc-öltözetnek csillogása rajtok,

De fegyveröknél sokkal fényesebben
Sugárzott a hősbátorság szemökben.

„Markunkban a kard, s benne lesz, amig
Szemfényünk vagy rabláncunk megtörik!”

Ezt harsogák s mely ekkor kinn zugott,
A mennydörgés e zaj viszhangja volt. -

A sírba dőlt egy századév ezóta,
Nincs a toronynak többé lobogója,

A szabadsági zászló lebukott,
Ti is alusztok, dicső bajnokok,

Kik szabadon inkább elestetek,
Semhogy rabszolgaságban éljetek.

A torony áll még egyes-egyedűl,
Ez is maholnap már halomra dűl.

Idétlen rom, mogorva, puszta váz,
Falai között senki sem tanyáz.

Csak a holt század fekszik odabent,
Szemfödele a hosszu, méla csend.

Szalonta, 1847. június 1-10.

LENNÉK ÉN FOLYÓVIZ...

Lennék én folyóvíz,
Hegyi folyam árja,
Ki darabos utját
Sziklák között járja...
De csak úgy, ha szeretőm
Kis halacska volna,
Habjaimban úszna föl s le
Vígan lubickolva.

Lennék vad erdő a
Folyó két oldalán,
Fergetegekkel a
Harcot kiállanám...
De csak úgy, ha szeretőm
Kis madárka volna,
Bennem ütne fészket és ott
Ágamon dalolna.

Lennék váromladék
A hegy legtetején,
Bús pusztulásomat
Venném csak könnyedén...
De csak úgy, ha szeretőm

Ott a repkény volna,
Elnyuló zöld karjaival
Homlokomra folyna.

Lennék kicsiny kunyhó
A rejtett völgybe' lenn,
Eső-vágta sebbel
Szalmafödelemen...
De csak úgy, ha szeretőm
Bennem a tűz volna,
Tűzhelyemen lassacskán, de
Nyájasan lobogna.

Lennék felhődarab,
Összetépett zászló,
A vadontáj fölött
Fáradtan megálló...
De csak úgy, ha szeretőm
Az alkonyat volna,
Búshalovány arcom körül
Pirosan ragyogna.

Szalonta, 1847. június 1-10.

A GÓLYA

Sokféle a madár, s egyik ezt, másik azt
Leginkább kedveli,
Ezt ékes szólása, amazt pedig tarka
Tolla kedvelteti.
Kit én választottam, a dal-mesterséghez
Nem ért az a madár.
S egyszerű, mint magam... félig feketében,
Félig fejérben jár.

Nekem valamennyi között legkedvesebb
Madaram a gólya,
Édes szülőföldem, a drága szép alföld
Hűséges lakója.
Tán ezért szeretem annyira, mert vele
Együtt növekedtem;
Még mikor bölcsőmben sírtam, ő már akkor
Kerepölt fölöttem.

Vele töltöttem a gyermekesztendőket.
Komoly fiú valék.
Míg társim a hazatérő tehéncsordát
Estenként kergeték:
Én udvarunkon a nádkúp oldalánál
Húztam meg magamat,
S némán szemléltem a szárnyokat-próbáló
Kis gólyafiakat.

És elgondolkodtam. Jól tudom, az gyakran
Fordult meg fejembe':
Miért hogy az ember nincs úgy, mint a madár,
Szárnyakkal teremtve?
Csak a messzeséget járhatni meg lábbal
S nem a magasságot;
Mit ér nekem, mit a messzeség? mikor én
A magasba vágyok.

Fölfelé vágytam én. Ah, ugy irigyeltem
Sorsáért a napot,
A föld fejére ő tesz világosságból
Szőtt arany kalapot.
De fájt, hogy estenkén megszúrják... mert hiszen
Foly keblébül a vér;
Gondolám: hát így van? hát aki világít,
Ilyen jutalmat nyér? - -

Kívánt időszak az ősz a gyermekeknek,
Mint anya jön elé,
Aki fiainak számára kosarát
Gyümölccsel terhelé.
Én ellenségeműl néztem az őszt, s szólék,
Ha gyümölcsöt hozott:
Tartsd meg ajándékod, ha kedves madaram,
A gólyát elcsalod.

Szomorodott szívvel láttam gyülekezni,
Midőn távozának;
Miként most eltűnő ifjuságom után,
Ugy néztem utánok,
S milyen bús látvány volt a házak tetején
A sok üres fészek,
Szellő lehelt reám, sejtés halk szellője,
Hogy jövőmbe nézek.

Mikor tél multával fehér hó-subáját
A föld levetette,
S virággal zsinórzott sötétzöld dolmányát
Ölté föl helyette:
Akkor az én lelkem is felöltözék új,
Ünnepi ruhába,
S gólya-várni néha elballagtam egész
A szomszéd határba. -

Később, hogy a szikra lángra lobbant, ahogy
Ifju lett a gyermek:
Talpam alatt égett a föld, nekiesem,
És paripán termek,
S megeresztett kantárszárral vágtaték ki
A puszták terére...
Még a szél is ugyan nekigyürközött, hogy
Lovamat elérje.

Szeretem a pusztát! ott érzem magamat
Igazán szabadnak,
Szemeim ott járnak, ahol nekik tetszik,
Nem korlátoztatnak,
Nem állnak körűlem mogorva sziklák, mint
Fenyegető rémek,
A csörgő patakot hányva-vetve, mintha
Láncot csörgetnének.

És ne mondja senki, hogy a puszta nem szép!
Vannak szépségei,
De azokat, mint a szemérmes lyány arcát,
Sürű fátyol fedi;
Jó ismerősei, barátai előtt
Leteszi fátyolát,
S rajta vesz merően a megbűvölt szem, mert
Tündérkisasszonyt lát.

Szeretem a pusztát! be-bekalandoztam
Tüzes paripámon,
S midőn már ott jártam, ahol fizetésért
Sincs emberi lábnyom:
Lovamról leszálltam, gyepre heveredtem.
Egy futó pillanat
A tóra mellettem, s benne kit látok meg?
Gólya barátomat.

Oda is elkísért. Együtt ábrándoztunk
A puszta legmélyén,
Ő a víz fenekét, én a délibábot
Hosszasan szemlélvén.
Igy töltöttem vele gyermekségemet és
Ifjuságom javát,
Azért kedvelem, bár se' tolla nem ragyog,
Se' szép hangot nem ád.

Mostan is kedvelem és úgy tekintem én
A gólyamadarat,
Mint egyetlen valót, mely egy átálmodott
Szebb korból fönnmaradt.
Megérkezésedet még mostan is minden
Esztendőben várom,
S kivánok szerencsés útat, ha távozol,
Legrégibb barátom!

Szalonta, 1847. június 1-10.

PUSZTA FÖLD EZ, AHOL MOST JÁROK...

Puszta föld ez, ahol most járok,
Istenért sem látni virágot,
Rajta bokor sincsen, ahol a
Fülemile-madár szólana,

Az este is felhős, fekete,
Nincs a csillagoknak híre se'...
Hogy jutottál mégis eszembe,
Barna kislyány, szívem szerelme?
Eszembe jutottál, édesem,
És most már úgy tetszik énnekem,
Mintha itten a szomszédomba'
Fülemile-madár szólana,
S mintha virágok közt ballagnék,
S csupamerő csillag voln' az ég!

Körösladány, 1847. június 10.

UTAZÁS AZ ALFÖLDÖN

Pompás kis útazás, valóban!
Alig van egy arasznyira
Fölöttem a felhő, oly terhes,
Szakad nyakamba zápora.
Bundám dohányzacskómra adtam,
Hogy az maradjon szárazon.
Csuron víz vagyok. Még megérem,
Hogy végre hallá változom.

Minő az út!... de vajjon út ez?
Vagy fekete kovász talán?
Mely ha kisűl, leszen belőle
Kenyér az ördög asztalán.
Ne dögönyözze kend csikóit,
Ne dögönyözze kend, kocsis,
Fölérünk Pestre, ott leszünk tán
Már az itéletnapon is. -

Hej, alföld, alföld, nem reméltem,
Hogy így fizess szerelmemért!
Vagy tán e zápor és ez a sár
Épen szerelmemért a bér?
Csakugyan az lesz... a záporban
Bucsúkönyűid ömlenek,
S karod a sár, amely helyettem
A kereket öleli meg.

Szép tőled, kedves alföldem, szép,
Hogy engem ennyire szeretsz,
Hogy távozásom így megindít,
Hogy ilyen bánatot szerez;
Örűlök rajta, hogy irántam
Ily érzékeny szived vagyon,
De, szó ami szó, jobb szeretném,
Ha nem szeretnél ily nagyon.

Mezőtúr, 1847. június 11.

KÉRDEZD: SZERETLEK-E

Kérdezd: szeretlek-e? s megmondom én, hogy
Szeretlek, mert ezt mondhatom;
De oh ne kérdezd: mennyire szeretlek?
Mert én azt magam sem tudom!
Azt tudni csak, hogy mély a tengerszem,
De milyen mély? nem tudja senki sem.

Mondhatnék esküt, hosszu és nagy esküt,
Az ég felé tartván kezem,
Hogy szívem minden dobbanása érted
És egyedűl érted leszen,
Hogy öröklámpa benne a hüség,
Mely még ott lenn a föld alatt is ég.

S mondhatnék átkot, hosszu és nagy átkot,
Mely, mint a villám, érjen el,
S égesse, tépje lelkemet legmélyebb
Pokolba mártott körmivel,
Ha elfeledlek téged, kedvesem,
Sőt ha rólad csak megfeledkezem.

Nem mondok esküt és átkot. Jaj annak,
Jaj, akit ez tart vissza csak.
Én eskü s átok nélkül is örökre
Lelkem lelkében tartalak,
Ott fogsz te állni magas-fényesen,
Mint a tejút a legmagasb egen.

S örök hűségem, oh ez a hüség is
Még a te érdemed csupán;
Hogy szerethetne mást többé, akit te
Megszeretél, dicső leány?
Ki egyszer már a mennybe szállt vala,
Nem látja azt a föld többé soha!

Pest, 1847. június 14-30.

BUCSÚPOHÁR

Hadd támadjon föl mégegyszer a mult,
Hol szivünk és poharunk kicsordult,
Kedv s bor bennök meg nem férve már.
Koszorúnk egy levelét veszíti,
A szél épen engemet röpít ki...
Cimborák, ez a bucsúpohár!

Amiért a sorshoz úgy esengtem,
Bár sokára, de megadta: engem
Házasélet boldogsága vár.
Hányt-vetett a vad hullámos élet,
S végre, végre meglelém a révet...
Cimborák, ez a bucsúpohár!

Nem veszem már a bort gyógyszeremnek,
Ha a kígyók lelkemen teremnek,
Melyeket a bú szivembe zár;
Barna kislyány ajka mézet árul,
Mézzel élek édes ajakárul...
Cimborák, ez a bucsúpohár!

Még ez este vagyok a tiétek,
Töltsétek meg poharam, töltsétek,
Koccantgassunk, míg e nap lejár;
Holnap messze járok, más vidéken,
Üresen fog itten állni székem...
Cimborák, ez a bucsúpohár!

S mert szeretlek bennetek, kivánom:
Nyiljon ily út nektek is utánam.
Feleség föld s ég közt a határ.
Adja isten azt az áldást rátok,
Hogy egyenként ezt kiálthassátok:
Cimborák, ez a bucsúpohár!

Pest, 1847. június 14-30.

HÍRES SZÉPSÉG

Róla és csak róla szól
Az új világ krónikája;
Tótágast áll az esze,
Ki csak egyszer néz is rája.

Odahagyja aranyát
A fukar s boltját a kalmár
S a poéta rímjeit,
Hogy kövessék őt, ahol jár.

Ha látná őt a király,
Elfeledné trónját érte;
Árnya lenne a nap, és
Nem kivánkoznék az égre.

A halálos beteget
Meggyógyítja szemsugára,
És az éhes jóllakik
Egy futó pillantatára. -

Így írják le őt nekem,
Így beszéle róla minden.
Mit csináljak? gondolám,
Már, mondok, csak megtekintem.

S megtekintém. Eh, bolond
A világ s az lesz örökre;
Mi a szép? ugy tudja csak,
Mint apám bármelyik ökre.

Szó sincs, szó sincs róla, hogy
Szép e lyány. Uram kegyelmezz,
Hogy lehetne szép? hiszen
Nem hasonlít kedvesemhez.

Pest, 1847. június 14-30.

MI LÁRMA EZ MEGÉNT?

Mi lárma ez megént fülem körűl?
Ki háborítja nyugtomat megént?
Hallgasson el, ki jó sorsán örűl!
Majd megtanítok egy pár kóc legényt.

Ismét fölkelt a kritikus-csapat,
Ismét veszettül zúgnak ellenem.
Hagyjátok el kiabálástokat,
Mig engem el nem hágy a türelem.

Vagy feledétek már a múlt időt?
Nem ég, nem viszket többé hátatok?...
Nem árt meggondolni, hogy ezelőtt
Mi történt? s húzzátok meg magatok.

Tudjátok: durván bánom veletek. -
Hiába, ez már az én modorom:
Ha férfi bánt, majd karddal felelek,
De a kutyákat csak korbácsolom.

Pest, 1847. június 14-30.

HOZZÁM JÖSZ-E?

Csillagnak születél
Magasban, fényesen,
Belőled itt alant
Kis mécsvilág leszen,
Mely csak szűk házamat
Világosítja meg;
Leány, hozzám jösz-e?
- „Ifjú, hozzád megyek!”

Hallod, miket beszél
Felőlem a világ?
Hallod, mikép reám
Kigyót-békát kiált?
Ha igaz a hir: én
Nagyon rosz lehetek;
Leány, hozzám jösz-e?
- „Ifjú, hozzád megyek!”

Apád egyetlenegy
Örömsugára vagy,

Eljöttöd kebliben
Rideg, vad éjet hagy,
S haragja, búja mint
Két rém, velünk lebeg;
Leány, hozzám jösz-e?
- „Ifjú, hozzád megyek!”

Pest, 1847. június 14-30.

FÖLSZEDTEM SÁTORFÁM...

Fölszedtem sátorfám és világnak mentem. -
Homályos sejtések munkálódtak bennem,
Hogy, ha elindulok, találok valamit,
Találok, hanem a sejtés nem mondta: mit?
Még azt sem mondta, hogy mely táj felé menjek?
Csak azt mondta: menjek, menjek, ne pihenjek.
Én e benső szónak engedelmeskedtem,
S az apai ház úgy elmaradt mögöttem,
Mint az álom a fölébredt ember mögött,
Apámhoz, anyámhoz még csak hírem se’ jött.
Apám s anyám pedig búbánatba esék,
De a jó szomszédok őket fölkeresék,
S vigasztalásukra voltak ilyen formán:
„Sose búsuljanak Sándor fiok sorsán!
Ilyen istentől elrugaszkodott gyerek
Az aggódást ingyen sem érdemli meg.
Viszi, mig viheti, végre pedétiglen
Fölakasztják, amit adjon is az isten,
Mert nem vagyok mai legény a világban,
De kicsiny másását sem láttam gonoszságban.”
Öreg szülőimet ekkép vigasztalák,
Szegény jó anyámmal fölfordult a világ,
Ráborúlt fejjel az ágy szélére, s ottan
Elveszett fiáért sírt szíveszakadtan.
Édesapám csak egy-két könnyet hullatott,
De azután annál többet káromkodott,
Kicifrázta, mint a szűcs a remek-bundát,
S kegyetlen haraggal im e szókat mondá:
„Hogy tiszta nevemnek ilyen foltja vagyon!
Ha föl nem akasztják, én lövöm őt agyon!”
Híre ment e szónak, hozzám is elére,
Nem is tettem lábam apám küszöbére,
Mert nagyon jól voltam én annak tudója,
Hogy igéreteit ő híven lerója.
Kedvem kerekedett beszólni sok ízben
Öregeimhez, de biz én be se’ néztem,
Csak akkor, hogy már megleltem a valamit,
Megleltem, megleltem, két ország tudja: mit.
Tudnivaló dolog, hogy nem lőtt meg apám,

Mikor azután az ajtót rájok nyitám;
Oly örült, hogy a szíve is fájt bele,
Sohasem volt szívvel így teli kebele,
S bezeg, nem mondja most, mint egykoron tevé,
Bezeg nem mondja, hogy beszennyeztem nevét.
Hát a jó szomszédok? ők most ezt beszélik:
„Mondtam, szomszéd uram, mondtam én mindétig,
Ne bántsa a fiát, a szerencse fordul,
Derék ember válik abbul a Sándorbul!”

Pest, 1847. június 14-30.

MÚZSÁM ÉS MENYASSZONYOM

Kopogtatának. Kérdém: ki van ott?
„Leány” felelt kinn, aki kopogott.
‘Leány? ah, úgy bocsánatot,
Ajtómat meg nem nyithatom:
Mit szólna majd menyasszonyom,
Ha megtudná idővel,
Hogy hölgyet fogadék el,
Mint vőlegény is... mert házasodom.’
„Épen azért jövék,” felelt megint
Szomoru hangon a lyány odakint,
„Épen azért jövék;
Nyiss ajtót, áldjon meg az ég,
Számomra csak kinyithatod,
Én régi szeretőd vagyok.”
‘Mit? régi szeretőm? ugy annál
Kevésbbé jösz be, bármiként akarnál.
Aztán nekem nincs régi szeretőm;
Rútul hazudtam, amidőn
Leánynak azt mondám, hogy szeretem...
Az csak költői szalmaláng vala,
Mely született s ellobbana.
Ez bennem a legelső szerelem,
Büntessen isten engemet, ha nem!’
„Senkit sem szeretél? az nem lehet,
Egyet szerettél, egyet, engemet;
Eressz be, én múzsád vagyok,
Vagy még most is hiába kopogok,
Midőn megmondám nevemet?”
‘Te vagy, galambom, kedves múzsám?
Miért nem szóltál? jer be hozzám,
Jer, nyitva ajtóm és karom,
Ölelj meg, édes angyalom!
Igen, te voltál az egyetlen,
Akit szerettem eddig életemben,
S szeretni foglak síromig,
Te drága szép leány, akit

Mellém a jó sors rendele,
Hogy légyen egy lény, melynek kebele
Hiven ver értem akkor is még,
Midőn a mondhatatlan inség
Korában elhagy az egész világ.
S ugy lett. Az árva ifjut elhagyák
Baráti, ismerősei.
Te nem tudád csak őt felejteni,
Te voltál hű vigasztalója, társa,
Mig tartott hosszú, kínos bujdosása.
És mostan téged én feledjelek,
Kihez csatolnak oly szent kötelek?
Nem, nem, örökre itt maradsz szivemben,
Ez a szív nagy, megfértek benne ketten,
S hiszem, tudom,
Hogy egymás mellett békeségben éltek,
Mert hisz te és menyasszonyom
Testvérek vagytok ti, édestestvérek:
Együtt születtetek az égben,
A csillagok legszebbikében,
S onnan le együtt szálltatok
Szivárványból szőtt szárnyakon
Egy szép tavaszi hajnalon,
Hogy engem boldogítsatok!'

Pest, 1847. június 14-30.

AZ IDŐHÖZ

Nem a terhes szekér
Alföld fertőiben,
Nem a vitorlátlan
Hajó a tengeren,
Nem e jő lassan, nem e jő;
Te jössz lassan, te vén idő.

Ah, hogy megvénülél!
Alig birod magad.
El is töréd azon-
Fölül még lábadat.
Mint béna koldús, csúsz elé,
Ki mankóját elveszité.

Öledben ásitó
Fiaid, a napok;
Ásítni általuk
Én is kedvet kapok,
Ásítok olyan nagyokat,
Hogy majd elnyelem magamat.

Förtelmes vén idő,
Roszlelkü hatalom,

Mint fogsz te futni majd,
Ha én nem akarom.
Mint fogsz te futni majd, midőn
Velem lesz édes szeretőm.

Akkor megifjodol,
Vén bőröd leveted,
S öltesz sas-szárnyakat
Köszvényes láb helyett,
És messze, gyorsan szállasz el
Az élet örömeivel.

Mostan röpűlj, idő,
Míg távol kedvesem;
Midőn együtt leszünk,
Midőn őt ölelem:
Nem bánom én, ha mindenik
Órád eltart egy századig!

Pest, 1847. június 14-30.

AZ ERDŐNEK MADARA VAN...

Az erdőnek madara van,
És a kertnek virága van,
És az égnek csillaga van,
S a legénynek kedvese van.

Virítsz, virág, dalolsz, madár,
És te ragyogsz, csillagsugár,
S a lyány virít, dalol, ragyog...
Erdő, kert, ég, legény, boldog.

Hej elhervad a virágszál,
Csillag lehull, madár elszáll,
De a leány, az megmarad,
A legény a legboldogabb.

Pest, 1847. június 14-30.

TOMPA MIHÁLYNÁL

Itt vagyok, itt vagyok testestül-lelkestül.
Mit bámulsz ugy? ne szúrj szemeddel keresztül.
Húnyd be a szemedet, ha neki nem hiszesz,
Ha nem hiszed, hogy itt csakugyan én vagyok;
S kérdezd meg szívedet, hiszen majd felel ez...
Hallod? én is hallom, oly hangosan dobog.

Mit gondoltál, mikor ráztam a kilincset:
Vajjon ki az ördög háborítja csended?
Akárkit gondoltál, tudom, csak nem engem,
De azt is tudom, hogy jött volna akárki,

Nem fogadnál senkit nálam szívesebben,
S nem fognád forróbban karjaidba zárni.

Édes barátom!... de szólj már te is egyet,
Bennem a gondolat gondolatot kerget,
Ugy vagyok, mint mikor az éhes megrakott
Asztalhoz vetődik, - ugy vagyok valóban -
S nem tudja mely tálhoz kapjon. Nem szólhatok,
Hej pedig olyan sok mondanivalóm van.

Uj hivatalodban hogy éled világod?
Hogyan vagy, mióta az istent szolgálod?
Szépecskén benőtt az udvarod; semmi a,
Még jó: nem vesz éhen múzsád szárnyas lova.
Megfér-e együtt a lant és a biblia?
Nem vesz össze rajtad Apolló s Jehova?

S te, ki annyinak vagy megnyugtatására,
Száll-e megnyugovás lelked hullámára?
Vesd ki jóbarátom, vesd ki azt a férget,
Mely titkon, de folyvást emészt téged belül:
Hidd el, szép a világ, hidd el, szép az élet!
Ha vehetünk, mért ne vennénk örömibül?

S vehetünk. Rajtunk áll, hogy boldogok legyünk.
Csak akaratos ne legyen természetünk.
Gyermek-dolog, inkább szomjazni, mintsem más
Pohárból inni, mint amelyre kedve jött.
A bölcs - mert nem jogunk a sok válogatás -
Ahonnan jut, onnan issza az örömöt.

Mondjak-e rá példát? példa vagyok magam...
De im harangoznak: tiszteletes uram,
Vegye hóna alá imádságos könyvét,
S végezze illendőn a szent szolgálatot;
Én majd addig itt a kis kertben nézek szét,
S isteníge gyanánt szívom az illatot.

Mert az én templomom a nyílt, nagy természet...
Hanem akkor szóljunk, ha dolgodat végzed,
Akkor mondom el csak, hogy s mikép találtam
Homér-Arany Jánost, hazánk uj csilllagát,
S az én csilagomtól, rózsámtól hogy váltam,
S oltár előtt áldást reánk melyik pap ád.

Te fogsz megesketni, jó Mihály barátom...
De ideje végre, a szót kettévágnom,
Eredj, mert a harang immár elhallgatott,
Menj, ne várakoztasd jámbor híveidet,
S vigyázz: örömedben egyik bordalomat
Ne mondd el valahogy a miatyánk helyett.

Beje, 1847. július 3-8.

ALKONY

Olyan a nap, mint a hervadt rózsa,
Lankadtan bocsátja le fejét;
Levelei, a halvány sugárok,
Bús mosollyal hullnak róla szét.

Néma, csendes a világ körűlem,
Távol szól csak egy kis estharang,
Távol s szépen, mintha égbül jönne
Vagy egy édes álomból e hang.

Hallgatom mély figyelemmel. Oh ez
Ábrándos hang jólesik nekem.
Tudj' isten, mit érzek, mit nem érzek,
Tudja isten, hol jár az eszem.

Diósgyőr, 1847. július 8.

PANYÓ PANNI

Panyó Panni hires nevem,
Pirulva kén említenem,
De lekopott rólam régen
Piros kendőm, a szemérem.

Ilyen magam fajtájának
Se' országa, se' hazája,
Vagyok a csárdák lakosa,
Keblem betyárok vánkosa.

Tolvajnéppel cimborálok,
Én vagyok az orgazdájok,
Lopott jószág csengő ára
Hever a ládám fiába'.

Tolvajoknak én danolok,
Tolvajokkal én táncolok.
Mulassatok, jó betyárok,
Van muzsika: varju károg.

Hej, sok derék ifju legény,
Ki nyakamon függött szegény,
Ott függ most az akasztófán,
Ördög négyágú villáján.

Hát magam mi véget érek?
Valahol megesz a féreg;
Ha már senkinek sem kellek,
A sövény alatt halok meg.

A sövény alatt dűlök el,
A cigányok temetnek el,
Valami vén cigány lök be
Dögkutyával egy gödörbe.

Jaj nekem, de neked, anyám,
Teneked még inkább jaj ám!
Téged számoltat meg isten,
Mert miattad lettem ilyen.

Szép, jó legény kért meg engem,
Ki szeretett, kit szerettem.
Az anyám lebeszélt róla,
Ez volt a siralmas óra!

Szerencs, 1847. július 9.

SZÉPHALMON

Te, a nemzet-hálátalanság
Égbekiáltó némasága,
A nemzet-szégyen Káin-bélyege,
Oh Széphalom!
Azért kellett-e csak
Hozzád zarándokolnom,
Hogy egy hajtásra oly hosszút igyam
A keserűség poharából,
Amilyet eddig még talán nem ittam?...
Ez volt tehát
A múzsák egykori tanyája,
Hol most haszonbérlő zsidó lakik?
Azon szobában,
Melyben Kazinczy Ferenc
Élt s kilehelte tiszta lelkét,
Most piszkos nyávogó porontyok
Hentergenek,
S a szentek szentéből, nejének
Szobájából ím kamra lett,
Mely ronda lommal van tele.
Ki innen e falak közül!
Félek, hogy a ház rám szakad,
Mert nagy teher nehezkedik rá:
Az isten átka. - -
Nagy ég, a pompás kert mivé lett!
Még mostan is mosolyg, mosolyg,
De szívetszaggatólag,
Mint a megőrült szép leány.
Elvadulának a gyümölcsfák,
S alattok fű terem buján,
Sürűn és magasan;
Tán el akarja rejteni
A pusztulásnak szellemét,
Mely itt két kézzel dolgozik,
Vagy az utat akarja
Elfödni, mely a sír mellé vezet,
Hogy a halottnak nyúgodalmát

Ne háborítsa senki,
Mert nyúgalomra nagy szüksége van,
Kit hetven évig üldözött az élet.
Itt nyugszik ő
Vad fák és vad füvek körében,
Fölötte hófehér szobor...
Miért fehér? miért nem fekete?
Vegyétek el s tűzzétek föl helyébe
Sötét sorsának zászlaját!
Oly bántó e fehér hazugság. -
És ezt is özvegye
Állíttatá, ez oszlopot;
De könnyen telt ki tőle,
Mert nem maradt több,
Csupán hét árva gyermeke.
S miért tett volna oszlopot
Sírjához a haza?
Hiszen mit tett ő a hazáért?
Miatta hét esztendeig szivá csak
A börtönök dögvészes levegőjét,
És csak fél századig
Tartá vállán, mint Atlasz az eget,
A nemzetiségnek ügyét.
Magyar nemzet, most nem volnál magyar,
Ő akkor volt az, midőn senki sem volt,
Midőn magyarnak lenni
Szégyen vala.
És te, hazám, te így fizetted őt!
Mig élt: fázott és éhezett,
S most sírja olyan elhagyott,
Mint számüzötté,
Ki idegen földön vesz el. -
Hálás haza,
A szent halott nevében
Vedd forró köszönetemet!
Ha gyermekem lesz,
Ki arra készül,
Hogy néked éljen:
Ide fogom majd őt vezetni
E sírhalomhoz... buzditásul.

Széphalom, 1847. július 11.

A MUNKÁCSI VÁRBAN

Itt tüzé föl piros zászlaját a
Szabadságnak Zrínyi Ilona?
A szabadság hősinek tanyája
Íme, íme most rabok hona.
Semmi más, mint dönthetetlen kőfal,

Semmi más, mint lánccsörömpölések -
Bátran tudnék a vérpadra lépni,
Oh de ez a börtön... ettül félek.

Föl s alá jár magas büszke fővel
Ott a sáncon egy ifjú fogoly;
Messzeszállott lángtekintetével
Vajjon hol jár gondolatja, hol?
Lépte gyors még; uj vendég bizonnyal,
Erejét az éj s lánc nem töré meg -
Bátran tudnék a vérpadra lépni,
Oh de ez a börtön... ettül félek.

Ott a másik sáncon egy öreg rab,
Nem tekint sem ide, sem oda,
Lassan hordja könnyü, száradt testét...
Nehezebb már lánca, mint maga.
Tört szeméből holt sugár buvik ki,
Mint a sírból a kisértő lélek -
Bátran tudnék a vérpadra lépni,
Oh de ez a börtön... ettül félek.

Ifju rab, nézd, mint virít az erdő,
Akkor is, ha kijösz, zöld lesz az,
Ah de téged, téged akkorára
A nyomor s bú régen behavaz.
És te vén rab, tőled már talán csak
Itt vesz búcsut a lánc és az élet -
Bátran tudnék a vérpadra lépni.
Oh de ez a börtön... ettül félek.

Föld alól föl halk nyögés jön; mint a
Köszörült kés, metszi szívemet.
El, el innen! fönn vagyok, és mégis
Környekez már-már az őrület,
Hát ha még lenn volnék, hogyha ott lenn
Híznék rajtam testi-lelki féreg!
Bátran tudnék a vérpadra lépni,
Oh de ez a börtön... ettől félek.

Munkács, 1847. július 12.

MELEG DÉL VAN...

Meleg dél van itt kinn a mezőben,
Rakja a nap a tüzet erősen,
Meleg dél van, meglippen a madár,
A fáradt eb kiöltött nyelvvel jár.

Két lyány gyüjti ott a széna rendét,
Két siheder hordja a petrencét,
Hej de nem telik nagy kedvök benne,
Mert ilyenkor súlyos a petrence.

Legjobb dolga van most a királynak,
Vagy ott annak a gulyásbojtárnak;
Király pihen aranyos karszéken,
Gulyásbojtár kedvese ölében.

Beregszász, 1847. július 12.

AMOTT AZ A HEGY...

Amott az a hegy tőlem
Mi messze, messze még!
Kék színe csak kevéssel
Sötétebb, mint az ég.

Egészen e hegyig kell
Még zarándoklanom,
Vándorsarúimat le
Csak ottan oldhatom.

Ott vár reám, ott vár a
Végcél, a jutalom,
Az én szerelmes édes
Kedves kis angyalom.

Tudom, tudom nagyon jól,
Hogy örömet hozok,
Hogy az örömtül szíve,
Lelke repesni fog;

Csak azt szeretném tudni,
Vajon most sejti-e,
Hogy holnap ilyentájban
Oly nagy lesz öröme.

Nagypeleske, 1847. július 13.

LÁTOM KELET LEGGAZDAGABB VIRÁNYIT...

Látom kelet leggazdagabb virányit,
A természetnek virág-háremét,
S a napnak rózsaszínű szempilláit:
Hasadt felhő mosolygó peremét;
Látok homályos pálmaligetet,
Hol a szellő rejtélyesen susog,
És énekel fényes madársereg...
Madarak? vagy tán zengő csillagok? -
- Látok nagy hegyről egy kék szigetet
A tenger és a messzeség ölében;
Körűlem ősz van, amott kikelet.
Vándorló darvak úsznak át az égen
Az őszbül a tavaszba, és utánok
Elküldi a szív minden vágyait,
S e vágy talán még jobban boldogít,

Mint ha ott volnék, ahol lenni vágyok. -
- Látok mesés, holdfényes éjszakát,
Az élet alszik, a halál viraszt:
A légen szellemek suhannak át,
Ruháiktól megrezzen a haraszt;
Nem alvilági rémes szellemek:
Boldog halottak, kik lejöttenek
A holdsugárok arany fonalán
Csillagjaidból, mennyei magasság,
Hogy kedveseiket meglátogassák,
S hogy ajkaikra csókolják talán
Az édes álmat, melyben lelkeik
Az ég üdvét előre érezik.
Látok mindent, mi sohasem a szemnek,
Csak a sejtésnek látható az éjben...
S mindezt két szemben látom: kedvesemnek
Sötét világú, ábrándos szemében.

Szatmár, 1847. július 14-27.

KARD ÉS LÁNC

Földre szállt a legszebb angyal
Isten engedelmivel, hogy
Fölkeresse, megtekintse
A legszebbik szép leányt.
Megtalálta. Megszerette.
És ezentúl rája nézve
Szebb volt a föld, mint a menny,
És azért is minden éjjel
Le-lejárt a szép leányhoz.
Csillagról csillagra lépett,
És midőn elérte már
A legalsó csillagot,
Ottan egy hattyúra ült,
Egy fehér hattyúra, és ez
Hozta őt a lyányka mellé,
Aki őt kertébe várta,
S szűz mosollyal fogadá,
Melytől a bimbók kinyíltak
És az elhervadt virágok
Újolag föléledének.
Ottan űltek és beszéltek,
Míg a hajnal nem hasadt,
És beszédök mindenről folyt,
Ami szép és ami szent.
A leányka szemlesütve
Hallgatá a fényes angyalt,
S ahogy egyszer föltekintett,
Annyi bűbáj volt szemében,
Hogy az angyal térdre omlott,

És egy csókot kére tőle,
És a lyány meg nem tagadta.
Milyen csók volt ez!... midőn
Összeért az angyal ajka
És a lyányé, az egész föld
Megrezzent a kéj miatt,
Mintha az csak egy szív volna;
S odafönn az égen minden
Csillag egy-egy csengetyű lett,
Mely varázshangon csilingelt,
S e még nem hallott zenére
A virágok, mint megannyi
Tündérek, táncolni kezdtek,
És a hold - mivel talán az
Elpirult lyány belenézett -
Elpirúla szinte, s tőle
Rózsaszínű lett az éj.
És az angyal csókja szépen
Megfogamzott: a leányka
Anya lett: oly gyermeket szűlt,
Oly dicsőet, aminő csak
Akkoron születhetik, ha
Föld és ég ölelkezék.
Kardot szűlt a lyányka, kardot,
És ez a kard... a szabadság.

*

Feljött a legrútabb ördög
Sátán engedelmivel,
Fel a földre, hogy meglelje
A legocsmányabb boszorkányt.
Megtalálta. Megszerette.
És ezentúl jobban tetszett
Néki a föld a pokolnál,
És azért is minden éjjel
Föl-följárt a boszorkányhoz.
Tűzokádó hegy torkában
Jöttek össze éjfelenként.
Békafejű, kígyófarkú,
Lángsörényű, sárkánylábú,
Vad fekete paripa
Hozta föl az ördögöt,
S a boszorkány, denevérek
És baglyok kíséretében,
Hórihorgas seprőnyélen
Lovagolva jött elé a
Tűzokádó hegy torkába.
Ottan űltek és beszéltek,
Míg megszólalt a kakas,
És beszédök mindenről folyt,
Ami rút s szentségtelen.

S szólt az ördög: „Fázni kezdek,
Jöszte beljebb, jöszte beljebb,
Le a hegy legfenekére,
A tüzeknek őshonába...
Hah, még itt is fázom, fázom,
Szinte csattog a fogam...
Jer, ölelj meg, jer, csókolj meg!”
S ölelkeztek, csókolóztak.
Milyen csók volt ez!... midőn
Összeértek ajkaik,
A boszorkány s ördög ajka:
Összeborzadott a föld,
S dörgött, morgott, mintha vészes
Felhőket nyelt volna el,
S elkezdett okádni a hegy,
És okádta ég felé a
Tűzesőt, tűzköveket,
És egy láng lett a világ,
Csak a csillagok s a hold
Vontak fátyolt arcaikra,
Sűrű fátyolt, feketét,
Hogy semmit ne lássanak.
S megfogant az ördög csókja,
Anya lett s szűlt a boszorkány,
Szűlt oly förtelmet, minő csak
Akkoron születhetik, ha
Föld s pokol ölelkezék.
Láncnak híják a boszorkány
Undok kölykét, láncnak híják,
És e lánc... a szolgaság.

*

És a mennynek s a pokolnak
Két szülötte, a szabadság
S szolgaság, a kard s a lánc,
Harcot űz élet-halálra,
Hosszu harcot, hosszu harcot,
Elfáradva, nem pihenve.
Tompa, csorba már a kard,
De a lánc is szakadoz.
Várjunk, várjunk egy kicsit,
Megtudjuk már nemsokára:
Melyik lészen úr a földön?
Melyiké lesz a világ?

Szatmár, 1847. július 14-27.

VÁLASZ KEDVESEM LEVELÉRE

Megjött, megjött az óhajtott levél!
Elolvasám, az isten tudja hányszor,
S még számtalanszor olvasandom el,

Mindaddig, amíg mindenik betűje,
Minden vonási válhatatlanúl
Szivemhez nőnek csillagok gyanánt;
Legyen számatlan ragyogó világot
Magában tartó mindenség szivem!...
Most is kezemben e levél, s remegve
Érinti ajkam, félvén, hogy talán
Szentségtelenség megcsókolnom azt.
Előttem olyan szentek e sorok!...
Oh lyány, ki vagy te? nem tudod magad sem;
Hadd mondjam én meg, hogy ki és mi vagy.
Midőn feljöttem gyermekéveim
Szűk völgyéből az ifjuság hegyére,
S láttam körűlem a roppant világot,
Mely szépségekben olyan gazdag, és
Gazdagságában olyan szép, hogy a szem
Egy élten át elgyönyörködhetik
Csak egy parányi részén is... midőn
Ezt a világot láttam, fölkiálték:
„Dicső, dicső a munka! hol keressem
A nagy mestert, ki mindezt alkotá?
Oh hol vagy, isten? hadd keresselek föl,
Hadd térdeljek le, hadd imádjalak!"
S utánküldém elmémet; bejárta
Minden vidékét a bölcselkedésnek,
Röpűlt, gyorsabban, mint az üstökös,
Röpűlt, amerre más elméje járt
S amerre nem járt, megfutá nagy útját,
S esztendők mulva búsan tért haza,
Búsan, fáradtan. Hasztalan bolyongott.
Ekkor veled volt szép találkozásom,
Veled, szép lyányka, s megszerettelek.
Te megnyitád előttem kebledet,
Mely eddig még nem nyílt meg senkinek,
S ott láttam én, hogy akit úgy kerestem,
A jó s nagy isten kebledben lakik,
Igen, te vagy az isten lakhelye!
Hol volt előtted és hol lesz utánad?
Azt nem tudom, de most benned lakik,
Hogy érdemeltem én, meglátni őt? e
Boldogság épen engemet hogy ért?
Vagy oh igen, megérdemeltem én,
Hogy színről-színre lássam, mert hiszen
Ugy, mint én, látni senki nem kivánta.
De netalán, ha méltatlan *valék*:
Méltatlan, oh lyány, nem *leszek* reá,
Hogy nékem ád az isten tégedet, hogy
Benned nekem megmutatá magát.
Tiéd szerelmem, osztatlan tiéd,
S e szerelem nagy! egykor a világot

Borítá el gyülölség képiben;
Most téged illet, téged egyedűl
E szerelemmé vált nagy gyűlölet,
E felhőktől-megvált mennyboltozat.
Tiéd jövendőm, parancsolj vele.
Lemondok érted minden vágyaimról,
Reményeimről... ez még mind kevés,
De ami több, de ami sok, mi minden:
Ha úgy kivánod, elveimrül is
Lemondok érted; hordom fejemen,
Mig élek, s ha meghaltam, síromon
A megvetés s gyalázat bélyegét! -...
De ezt kivánni tőlem nem fogod,
Tudom, hogy nem; mert akit te szeretsz,
Annak nevén szégyenfolt nem lehet.
Sőt ösztönözni fogsz, hogy úgy haladjak,
Amint megkezdém pályázásomat.
S én úgy halok meg, amint születém,
Meg nem fordulva, hajthatatlanul.
E névnek, melyet én magam teremték,
Elpusztitója nem leszek magam.
A név, amelyet örököl utódom,
Ha nem nagy is, de szép és tiszta név lesz...
Lehetne tán, lehetne tán nagy is,
Ha hozzáadnád lelked fénysugárit,
Ha vélem együtt síkra szállanál,
Oh mert bölcsődbe téged is, szerelmem,
A múzsa tett, a múzsa ringatott.
De te erőd nem ismered, s ki bízzék
A harcosban, ha maga sem bizik?
Jobb, jobb, maradj el a csaták teréről,
Hol úgyis a sors többnyire azért
Ád csak babért, hogy meggyilkoltatott
Boldogságunknak szemfedője légyen.
Maradj, maradj el a csaták teréről;
Nem lész kevésbé kedves én előttem
Árnyas magányodnak homályiban,
Mint lennél kinn, bár bámultatva, a
Nyilvánosság napfényes ormain;
Sőt kedvesebbé tészen a tudat,
Hogy aki mély és nagy tenger lehetnél,
Csak mint kicsiny kis harmatcsepp ragyogsz
A szerénységnek rózsalevelén.

Szatmár, 1847. július 14-27.

JÓ IDEJE LEMENT A NAP...

Jó ideje lement a nap,
Le is szállott már a harmat,

Már a hold is magasan van,
Éjfél is lesz innen-onnan.

Mit csinál mostan Juliskám?
Összetette kis kezit tán,
S imát mond: ha imádkozik:
Tudom, értem imádkozik.

Mit csinál mostan Juliskám?
Már régen el is aludt tán;
Ha elaludt és álmodik:
Tudom, felőlem álmodik.

S ha Juliskám se’ nem alszik,
Se’ pedig nem imádkozik,
Hanem csak úgy gondolkodik:
Tudom, rólam gondolkodik.

Gondolkozzál, gondolkozzál,
Gyönyörűséges virágszál!
Gondolataid olyanok,
Mint azok a szép csillagok.

És vajon a csillagokat,
Juliskám, nem te gondoltad?
Te gondoltad ki ezeket,
Mikor szerelmed született.

Szatmár, 1847. július 14-27.

A BETEGSÉGGEL SZOMSZÉD A HALÁL...

A betegséggel szomszéd a halál...
Gyógyulj meg édes, szép menyasszonyom!
Mivé leszek, ha ajkaid helyett
Fejfádat csókolok?

Itt hagynál engem? engem! és miért?
Hogy minél elébb föl az égbe menj?
Szebb lesz neked, szebb lesz velem a föld,
Mint nélkülem a menny. -

Ne vedd el tőlem, oh sors, hívemet...
Megénekeltem már egy holt leányt...
Ne kivánd, hogy két koporsó közé
Szoruljak, ne kivánd!

Hagyd meg nekem, sors, hagyd meg őt nekem!
Hisz ő a díj egy olyan életért,
Amely beillik kárhozatnak is,
Ha nem nyer semmi bért.

Ő mennyországom, földi örömem,
Földi virágom, égi csillagom,

Ő a mindenség reám nézve... én
Oda nem adhatom.

Vagy vidd el őt, kegyetlen hatalom,
Vidd el, ha róla így határozál...
Egy tőr megnyitja szívem ajtaját,
S lelkem utánaszáll.

Szatmár, 1847. július 14-27.

AZ ELHAGYOTT ZÁSZLÓ

Megtépve, megcsufolva,
Sivatag közepén,
Magában áll a zászló,
Melyet szolgálok én.
Nagy és hosszú vihar volt,
Mely rajta ennyit tépe,
De bármint meg van rontva,
Még most is látszik csonka
Szárnyán az isten képe.

És e szent jelnek egyre
Gyérülnek hívei.
Bálvány elébe mennek
Térdet, főt hajtani.
Hadd menjenek! nem méltók
Egy sorban állni vélünk.
Ha a fecskék ledérek
S éghajlatot cserélnek,
Mi sasok nem cserélünk.

Mily varázshatalmú e
Diszetlen csonka jel!
A legdicsőbbek érte
S alatta haltak el.
Mutatja ez, mutatja,
Hogy az igazság itt van,
S ez isten oltáránál,
Bár a világ odább áll,
Megállok a siriglan!

Szatmár, 1847. július

MÁR, GALAMBOM, ENGEDJ MEG...

Már, galambom, engedj meg, de
Ki kell mondanom:
Legyen vége a tréfának,
Mert nagyon unom.

Eddigi szeszélyedet csak
Megbocsátom még;

Más ennyit sem tűrne, régen
Mondta voln': elég.

Vinné el az örödg ezt az
Én jó szívemet!
Boldogságom ennek mindig
Áldozatja lett.

Kifog rajtam minden gyermek
És minden leány...
De fogadom, hogy másképp lesz,
Másképp ezután.

Azért vége a tréfának,
Szedd össze magad,
És hallgasd meg ünnepélyes
Komoly szavamat:

Amit eddig még nem tettél,
Bármint kértelek,
Tedd ezennel, tedd, ha mondom,
Rögtön csókolj meg!

Szatmár, 1847. július

KORONÁZÁS

Heine után németből

Föl, föl, dalaim, jó dalaim!
Föl, fegyverkezzetek!
Hangoztassátok a harsonákat,
S emeljétek paizsra
Ez ifju leányt,
Ki mátul egész szivemet
Birandja mint királyné.
Üdvezlégy, ifju királyné!
Ott fönn lerántom a napról
A piros sugáru aranyat,
S belőle fölszentelt fejedre
Koronát fonok.
Az égboriték lobogó kék selymiből,
Amelyen az égi gyémántok ragyognak,
Egy drága darabot lemetszek,
S koronázási köpenyként
Királyi vállaidra akasztom.
Kiséretűl adok neked
Fölcifrázott szonetteket, kevély
Tercínákat s udvarias stancákat;
Elmésségem leszen kengyelfutód,
Bohócod képzeletem,
Heroldod húmorom,
Nevető könyűkkel a címeren.

Magam pedig, királyné,
Letérdelek előtte,
S hódolva, pirosbársony párnán
Átnyujtom a kis darab észt,
Amelyet elődöd
Még irgalomból meghagyott.

Szatmár, 1847. július

AUGUSZTUS 5-DIKÉN

Itt a gyűrü, itt a gyűrü,
Itt van végre ujjamon!
Itt van ajka, itt van ajka,
Itt van végre ajkamon!

Oh, mi édes, oh, mi édes,
A csók piros ajakán!
A kerek világnak minden
Édessége itt van tán.

Csókolj, csókolj!... senki sem lát...
Szíjad, szíjad ajkamat!
S ha látnak is? jegyeseknek
Csókolózni már szabad.

Addsza ajkad, addsza orcád,
Homlokod, szemeidet,
Elborítom csókjaimmal,
Mint a hajnal az eget.

Szédülök... fogj meg karoddal,
Lágy karoddal, szép leány!
Csók-e ez vagy bor? biz én már
Nem is tudom igazán,

Bor lesz ez, bor! ilyet ittak
Az olympi istenek,
S én, az ember, nem birom meg,
Fölforgatja eszemet.

Mámor szállt nehéz fejemre,
Oh de milyen mámor ez!
Égbe vitt... a föld alattam
Végtelen mélységbe vesz.

Túljutottam már a felhők
Tarka vándor-táborán;
Csillagok között röpűlök,
Mindenik egy csalogány.

Mint dalolnak, mint dalolnak!
Ilyet nem hallott fülem.
S milyen fény! százezer villám
Nyargalózik körülem.

Hát a szívem, hát a szívem?
Ott van, ott van még a baj...
Fiu, ugy vigyázz magadra:
Örömedben meg ne halj!

Erdőd, 1847. augusztus 5.

LEVÉL ARANY JÁNOSHOZ

Meghaltál-e? vagy a kezedet görcs bántja, imádott
Jankóm, vagy feledéd végkép, hogy létezem én is?
Vagy mi az ördög lelt?... híred sem hallja az ember.
Hogyha magába fogadt az öröklét bölcseje, a sír:
Akkor béke veled, legyenek szép álmaid ott lenn,
Feddő kérdésem nem fogja zavarni nyugalmad,
Hogy mi okért hallgatsz? mért késel szólni levélben?
Hogyha pedig görcs bánt, menj a patikába, s iparkodj
Meggyógyulni, fiam, s aztán írj rögtön, azonnal.
S ha feledél engem? ha barátod volna feledve?
Dejsz ugy, öcsém, vessz meg, kívánom tiszta szivembül.
Te mikoron nevedet keblem mélyébe leírtad,
Mit tettél, tudod azt? gránitsziklába acéllal
Vágtál életen át múlás nélküli betűket;
Hát én? én nevemet karcoltam volna homokba,
Melyet, névvel együtt, egy hó szellője is elfúj?
Megköszönöm, ha netán így van... no de elhiszem inkább,
Hogy rosz verseim is vannak, mint hogy te feledtél.
Lomha vagy, itt a bibéd; restelsz, mit jó magam, írni.
Kérlek, hagyd nekem a restséget, légy te serényebb,
Lásd, nekem úgy illik, (s oly jólesik!) úgye lemondasz
Róla, ha én kérlek! - Hah, máris látlak ugorni,
Mint ragadod nyakon a tollat, mint vágod az orrát
A tintába, miként huzod a sok hosszu barázdát
A papiron, ringy-rongy eszméket vetve beléjök...
Mert ne is írj inkább, hogysem bölcs gondolatokkal
Terheld meg leveled s gyomrom, mert semmi bolondabb
Nincsen, mint az okos levelek, s én iszonyuképen
Irtózom tőlök; tán mert én nem tudok olyat
Kompónálni, azért. Ez meglehet. Ámde hogy úgy van,
Esküszöm erre neked túróstésztára, dohányra
És mindenfélére, mi csak szent s kedves előttem. -
Drága komámasszony, kegyedet kérem meg alássan,
Üsse agyon férjét és szidja meg istenesen, ha
Még ezután sem fog nekem írni az illyen-amollyan.
Írjon mindenről hosszan, de kivált, ha kegyedről
Ír röviden, haragunni fogok majd hosszu haraggal.
El ne feledje a barna Lacit s a szőke Julist, e
Kedves gyermekeket. Hát a kert hogy van, amelynek
Rózsáin szemeim sokszor függének, amíg a
Messzeröpült lélek hívemhez vitte szerelmét?

És a csonka torony, mely a harcoknak utána
Most szomorún hallgat gyér fű-koszorúzta fejével,
S várja jövendőjét, mely lábát ráteszi, s akkor
Összeomol, mint a koldús, ha kikapja kezéből
A mankót a halál... áll még a gólya fölötte,
Méla merengéssel nézvén a messze vidékbe?
Mindenről akarok, mi nekem kedves vala, tudni.
Jártam azóta dicső szép tájakon, ámde tiétek
Mindig eszemben volt, bár nincs mit rajta csodálni;
A veletek töltött kor tette szivembe örökké.
S jártam azóta magas fényes paloták körül, ahol
Minden, minden nagy; gazdáik lelke kicsiny csak...
Akkor eszembe jutott alacsony hajlékotok, ebben
Mind kicsinyecske, de a gazdának lelke nagy és szép! -
Ejnye, mi a fene lelt engem, hogy szembe dicsérek?
Most veszem észre, hohó! mind, amit mondtam, hazugság,
Csúnya hazugság volt. Le akartam csak kenyerezni
A nótáros urat, hogy... hogy... majd beszerezzen
Bakternek vagy kondásnak falujába, ha e szép
Hívatalok valamelyike meg fog ürűlni idővel.
Hja, nekem is hozzá kell látnom végre, barátom.
Házasodom, tudod azt, s tudod azt is, hogy jövedelmet
Dús uradalmam nem hullat zsebeimbe, mióta
Századik édesapám eladá vagy meg se' szerezte.
S így az eléléshez nincsen mód, nincs! hivatal kell.
Meghajtom fejemet, szépen mosolyogni tanúlok,
Nyájas szófogadás, kígyó-csúszásu hizelgés
Lesz kenyerem (s zsíros kenyerem)... hah, lesz a kutyának,
Nem pedig énnékem! pusztán a gondolat is már
Lángfelhőket idéz véres szemeimnek elébe,
És szívem tombol, mint a harmadfü csikó, ha
A pányvás kötelet legelőször dobja nyakába
A pásztor, hogy a ménesből kocsirúdho' vezesse.
Nem a tehertől fél, amelyet húznia kell majd,
Nem! hanem a hámtól, mely korlátozza futását.
És amit így elveszt, azt nem pótolja sem abrak,
Sem pedig a ragyogó szerszám. Mit néki az étel
S a hiu fény! megelégszik ő a pusztai gyeppel,
Bármi sovány, s a záporesők szabad égnek alatta
Verhetik oldalait s a bozót hadd tépje sörényét,
Csak szabadon járjon, csak kergethesse tüzében
A sivatag viharát s a villám sárga kigyóit - -
Isten hozzátok! lelkem múlatni szeretne
Még veletek, kedves hiveim, de az elragadó szél
Képzeletem százrétü vitorlájába beléfújt,
Szétszakad a horgony, fut gályám, elmarad a part,
S ringat habkarján a látkör nélküli tenger,
És mig az orkán zúg, s a felhők dörgenek, én a
Lant idegébe kapok, s vad tűzzel zengi el ajkam
Harsány himnuszodat, százszorszent égi szabadság!

Szatmár, 1847. augusztus 6.

T. M. KISASSZONYHOZ

Hogyan vagy, kedves jó leányka?
Alig hogy hallom híredet,
Pedig nagyon szeretném tudni,
Vidám-e vagy bús életed?

Ha jól van dolgod, hadd örülnék,
Mert a boldogság úgy egész,
Sőt kétszerezve lesz azáltal,
Ha más is nyer belőle részt.

S ha bánatod van, hadd busúlnék
Veled, hadd venném át felét,
Másik felével a harcot csak
Könnyebben végigküzdenéd.

Elmondanád, mi bántja lelked,
Mi mérte rája a csapást?
S ha gyógyszert nem tudnék is adni,
Adhatnék tán vigasztalást.

Mint szeretném én, mint szeretném,
Ha el lehetne mondani:
Mily boldog vagyok, meddig mennek
Boldogságom határai...

Sőt nincs is annak, nincs határa,
Ugy nyúlik által lelkemen,
Miként a föld felett az ég, mely
Jelen van, mindenütt jelen.

S e nagy kéjtengert, melynek minden
Cseppjében egy gyöngy, egy öröm
- Nem csak magam: másodmagammal -
Nemes szivednek köszönöm.

Tudd ezt, leányka, és ha sorsod
Nehéz: enyhíti e tudat;
Mert a boldogságnak testvére:
Boldoggá tenni másokat.

Szatmár, 1847. augusztus

A KÖLTÉSZET

Oh szent költészet, mint le vagy alázva,
Miként tiporják méltóságodat
Az ostobák, s ép akkor, amidőn
Törekszenek, hogy fölemeljenek.
Azt hirdetik föl nem kent papjaid,
Azt hirdetik fennszóval, hogy terem vagy,

Nagyúri, díszes, tündöklő terem,
Hová csupán csak fénymázas cipőkben
Lehet bejárni illedelmesen.
Hallgassatok, ti ál, hamis próféták,
Hallgassatok, egy szótok sem igaz.
A költészet nem társalgó-terem,
Hová fecsegni jár a cifra nép,
A társaság szemenszedett paréja;
Több a költészet! olyan épület,
Mely nyitva van boldog-boldogtalannak,
Mindenkinek, ki imádkozni vágy,
Szóval: szentegyház, ahová belépni
Bocskorban sőt mezítláb is szabad.

Szatmár, 1847. augusztus

AZ ÉN PEGAZUSOM

Nem angol ló az én Pegazusom,
Vékony nyakkal, hórihorgas lábbal,
Nem is német teherhordó állat,
Széles háttal, medve-topogással.

Magyar csikó az én Pegazusom,
Eredeti derék magyar fajta,
Világospej síma selyem szőrrel,
A napsugár hanyatt esik rajta.

Nem nevelték benn az istállóban,
Nem is igen járt az iskolába;
Kinn született, ott kinn fogtam el a
Kis-kunsági szép nagy pusztaságba'.

Nem bosszantom a hátát nyereggel,
Egy kis csótár van csak ráterítve,
Úgy ülök rajt, és sebesvágtatva
Ragad, mert ő a villám testvére.

A pusztákra visz legörömestebb,
Mert a puszta születési helye,
Hej, ha arra fordítom a kantárt,
Ugy megugrik, alig bírok vele.

A falukban megállok egy szóra,
Hol a lyányság, mint a méhe-raj, áll;
A legszebbtől egy virágot kérek,
Akkor aztán, akkor ujra hajrá!

Visz csikóm, s csak szavamba kerűlne,
Hogy kivigyen ebből a világból;
Ha szakad a tajték róla: ez a
Sok tűztől van, nem a fáradságtól.

Pegazusom sohasem fáradt el,
Hamarjában még el sem is fárad,
Biz ezt ne is tegye, mert még messze
Vagyon útam, vágyaim határa.

Vágtass, lovam, vágtass, édes lovam,
Ha követ vagy árkot lelsz, ugord át,
S lábad alá ha ellenség botlik,
Rúgd agyon az ilyen-olyan adtát!

Szatmár, 1847. augusztus

ISMÉT KÖNNY!

Azt hittem, hogy szemembül a sors
Örökre számüze,
S ismét pillámon vagy, sötét
Fájdalmak fényes követe!

Alig vidultam a boldogság
Nyájas napsúgarán,
Ismét felhő takarta el,
Mely önti záporát reám.

De nem, nem zápor ez; csak egy könny,
Egy könnycseppecske csak,
És mégis kínosabb talán,
Mint volna egy egész patak.

Oh sírtam én már, sokat sírtam
Miattad, szerelem,
És siratálak tégedet,
Szegény pusztúló nemzetem.

De ennél keserűbb könyűt még
Nem ejtettem soha,
Sem érted, égő szerelem,
Sem érted, hamvadó haza.

E könny, mint a tüzes vas, mint a
Pokolnak lángja, süt...
Irtóztatón, irtóztatón
Orromba ment a pípafüst!

Szatmár, 1847. augusztus

FALU VÉGÉN KURTA KOCSMA...

Falu végén kurta kocsma,
Oda rúg ki a Szamosra,
Meg is látná magát benne,
Ha az éj nem közelegne.

Az éjszaka közeledik,
A világ lecsendesedik,

Pihen a komp, kikötötték,
Benne hallgat a sötétség.

De a kocsma bezzeg hangos!
Munkálódik a cimbalmos,
A legények kurjongatnak,
Szinte reng belé az ablak.

„Kocsmárosné, aranyvirág,
Ide a legjobbik borát,
Vén legyen, mint a nagyapám,
És tüzes, mint ifju babám!

Húzd rá cigány, húzzad jobban,
Táncolni való kedvem van,
Eltáncolom a pénzemet,
Kitáncolom a lelkemet!”

Bekopognak az ablakon:
„Ne zugjatok olyan nagyon,
Azt üzeni az uraság,
Mert lefeküdt, alunni vágy.”

„Ördög bújjék az uradba,
Te pedig menj a pokolba!...
Húzd rá, cigány, csak azért is,
Ha mindjárt az ingemért is!”

Megint jőnek, kopogtatnak:
„Csendesebben vigadjanak,
Isten áldja meg kendteket,
Szegény édesanyám beteg.”

Feleletet egyik sem ad,
Kihörpentik boraikat,
Végét vetik a zenének
S hazamennek a legények.

Szatmár, 1847. augusztus

VÁNDORLEGÉNY

Hogyha üres az embernek
Zsebje: üres a has is.
Zsebem üres, ennélfogva
Üres az én hasam is.

Tennap ettem utójára,
Az igaz, hogy keveset,
No de semmi! van elég, ki
Én helyettem is evett.

S holnap ujra nap lesz, akkor
Ehetem majd... ha lesz mit.

Addig reménység-anyámnak
Szívom édes emleit.

Hasam üres, de helyette
Teli vannak szemeim,
Megtöltötték a hidegtől
Kiszorított könnyeim.

És ez jó, hogy ily hideg van,
Legalább sietnem kell,
S így a csárdát, mely még messze,
Szaporábban érem el.

Gyi, te fakó, gyi, te szürke,
Gyi, két lábam, fussatok!...
Milyen áldott két csikó ez,
Egyik sem kér abrakot.

Egyik fakó, másik szürke,
Mert nadrágom két darab,
Egyik szárát úgy toldottam
A másikhoz a minap.

Volt nekem jó új ruhám is,
Volt nekem szép uj ruhám;
De kimélni kell az újat...
Hogy ne kopjék, eladám.

S hogy kijátsszam a haramját,
Ki megállit, meglehet:
A legelső kocsmárosnak
Általadtam pénzemet.

Most amely'k zsivány nálam csak
Egy fillére is akad,
Díjul annak én azonnal
Fizetek száz aranyat.

Nincs zsivány, de a helyett a
Szél kutatja zsebemet.
Szél barátom, ne kutyálkodj,
Megütöm a kezedet.

Tréfa, ami tréfa, de ez
Kriminális egy idő,
Összeesküdt ellenem ma
Szél, hidegség, hó, eső.

Az az egyetlen szerencsém,
Hogy mezítláb útazom,
Telemenne vízzel, sárral
A csizmám e rosz uton.

Gúnykacaj gyanánt süvöltöz
Fölöttem a fergeteg.

Hadd gunyoljon! rajta egykor
Én is jókat nevetek.

Ád az isten egy kis műhelyt,
Ád az isten majd nekem,
Benne lesz meleg kandallóm,
Feleségem, gyermekem...

Ott ha a szél, e cudar szél
Ablakomnál megjelen:
Olyat kacagok szemébe,
Hogy megpukkad mérgiben!

Szatmár, 1847. augusztus

NE BÁNTSON AZ MEG...

Ne bántson az meg, fényes napvilágom,
Ha arcom néha elsötétedik;
Nem lehetek én, bármiként kivánom,
Még előtted sem folyton-folyva vig.

Nyugtasson meg, hogy ilyenkor szivembe
A bánatot nem te hozád vala...
Hogyan szereznél bánatot nekem te,
A földnek égnek legjobb angyala?

Egészen más az, amért engem néha
Kisértetes halványság színe fed;
Én egy szellemnek vagyok martaléka,
Mely meg-meglátogatni nem feled.

Hiába kérem, hasztalan esengek,
Hogy hagyjon el, hagyjon magamra már;
Kérlelhetetlen, siket ő! nem enged,
Talán örökké vissza-visszajár.

Sokszor, midőn a kéj legédesb nedve
Érinti már-már szomjas ajkamat,
Megjelenik... kezem megáll ijedve
És földre ejti a telt poharat.

E szellem a mult! mult idõm emléke,
A legvadabb, legborzasztóbb alak,
Mit egy pokoli bor hevétül égve
A sors viszályi kigondoltanak.

Ezen szellemnek vagyok odavetve;
Fel-feltör hozzám sírja mélyibül,
S míg súgja rémes ígéit fülembe,
Lelkem lelketlen sziklává kövül.

Ne szólíts ekkor, úgysem értenélek,
Édes hangod sem hatna szívemig;

Várd el békében, míg a jelenésnek
Irtóztató órája eltelik.

Körűlem ilyen álom fon hideg kart,
S miatta mégis mennyi a kinom!
Álom csupán... de mit használ? amig tart,
Eszembe nem jut, hogy csak álmodom.

Szatmár, 1847. augusztus

HOMÉR ÉS OSZIÁN

Hol vannak a hellenek és hol a celták?
Eltűntenek ők, valamint
Két város, amelyet
A tengerek árja benyel,
Csak tornyaik orma maradt ki a vízből...
E két torony orma: Homér s Oszián.

Koldús vala az,
Királyfi emez. Mi különbség!
De egybe' hasonlatosak:
Mindketteje vak volt.
Szemfényeiket tán
Lelkök lobogó tüze, önnön
Dicsőségök ragyogása vevé el?

Nagy szellemek ők! ha varázskezeik
Érintik a lant idegét,
Mint isten igéje, világot
Alkotnak az ember elé,
Mely bámulatos szép
És bámulatos nagy. -

Halljátok Homért?
Dalában a mennyei bolt
Egy csendes örömnek örök mosolya,
Ahonnan a hajnali bíbor
S a déli sugár aranya
Oly nyájasan ömlik alá
A tengeri szőke habokra
És bennök a zöld szigetekre,
Hol istenek űzik az emberi nemmel
Boldog vegyülésben
Játékidat, oh gyönyörű szerelem.

S látjátok amott Osziánt?

Az éjszaki tenger örök-ködü földén
Vad szikla fölött viharokkal együtt
Harsogja dalát az alaktalan éjben,
És feljön a hold,
Mint a lemenő nap,
Oly vérvörösen,

S zord fénybe borítja a rengeteget, hol
Bolygnak seregestül
A harc mezején elesett daliák
Bús szellemei.

Minden mi világos,
Minden mi virágzó
Dalodban, oh koldusok őse, Homér!
Minden mi sötét,
Minden mi sivár
Dalodba', királyi utód, Oszián! -

Csak rajta, daloljatok egyre,
Verjétek a lantot, az isteni lantot,
Homér s Oszián!
Eljőnek az évek
Századjai s ezredei; letipornak
Mindent könyörtelenül, oh, de
Ti szentek vagytok előttök;
Mindenre a sárga halált lehelik,
Csak ősz fejetek koszorúja marad zöld!

Szatmár, 1847. augusztus

TARKA ÉLET

Szolgáltam én Mars uramnál
És Thalia kisasszonynál,
Mégpedig nagy tiszteletben...
Ott elcsaptak, itt elszöktem.

Gyalogoltam kutyamódon,
S jártam négylovas hintókon.
Tisztitottam más csizmáját,
S tisztitá az enyimet más.

Kujtorogtam szomjan-éhen,
Egy helyen száraz kenyéren
Rágicsáltam, más helyen meg
Tejbe-vajba fürösztöttek.

Volt már ágyam a mezetlen
Föld, kietlen rengetegben;
Háltam ismét cifra ágyon,
Finom patyolat-párnákon.

Megemeltem a sipkámat
Szolgabíró hajdujának,
S én előttem hajtogatták
Magokat a szolgabírák.

Szobalyány is szégyelt volna
Velem jőni karonfogva,

Máskor ismét úri hölgyek
Pillantásomért epedtek.

Drága, ékes uj ruhám volt,
S volt ruhámon folt hátán folt,
Zöldre raktam sárgát, kéket...
Szent atyám, be tarka élet!

Szatmár, 1847. augusztus

O. B. KISASSZONYHOZ

Szép mulatság téged néznem,
Szőke kislyány,
Te kis bimbó az ifjuság
Rózsafáján!
Elnézném én szemed s ajkad
Untalan;
Ajkadon szived s szemedben
Lelked van.

Szíved, lelked, mind meglátom,
Ha rád nézek;
Csendes még az, mint a téli
Madárfészek.
Várj csak, várj, ha majd eljő a
Kikelet,
Mily zajos néppel telik meg
Kebeled.

És az szép, legszebb idője
Életünknek,
Amidőn a szív először
Népesül meg,
Amidőn kiséretével
Benn terem
A hatalmas nagy király, a
Szerelem.

Kísérői: öröm, bánat,
Könny, mosolygás,
Kétség, remény, és ki tudja:
Mi minden más?
E sok vendég ugy megtölti
A szivet,
Hogy ez, szegény, szinte-szinte
Megreped.

És ez a nép egyre lót-fut,
Föl s le nyargal,
Nem nyugosznak, dörömböznek
Éjjel-nappal.
És nekünk e zaj, mely soha

Nem szünik,
Oly nagyon fáj és oly nagyon
Jólesik!...

Mit mosolygasz, mit mosolygasz,
Csintalan lyány?
Amit itten magyaráztam,
Már tudod tán?
Oh nem, ezt még nem teszem föl
Felűled!
De ha így van?... annál jobban
Becsűllek.

Szatmár, 1847. augusztus

SZÉP LEVÉL

Szép levél, amelyet írtál,
Életemnek élete!
Benne elméd minden fénye
S szíved minden melege.

Oly forróan fested és oly
Édesen szerelmedet,
És, ki hinné? nékem mégis
Fáj, nagyon fáj leveled.

Egy redő űlt homlokomra,
Amidőn elolvasám,
S e redő fáj, mintha késsel
Hasították volna rám.

Leveled virágbokor, de
Kígyó lappang a tövén.
Keresém és nem lelém meg,
De csipését érzem én.

Készakarva vagy nem tudva
Bántod ekkép lelkemet?
Mely téged oly véghetetlen
És csak tégedet szeret.

Ezt kellett tehát megérnem,
Hogy az üssön új sebet,
Akinek megorvosolni
Kén' a régiebbeket.

Fuldokoltam a habokban,
S kezemet fölemelém...
S te, hogy mélyebben taszíts be,
Csak azért jöttél felém?

Jer, leány, és csendesíts le,
Jer, s nyugtass meg engemet,

Mert az első sziklakőnél
Szétloccsantom fejemet!

Szatmár, 1847. augusztus 20. táján

MEGBÁNTOTT A RÓZSÁM...

Megbántott a rózsám nagyon,
Haragudtam érte nagyon,
Haragudtam, buslakodtam,
Mint az effélékért szoktam.
Azt gondoltam, hogy sebemet
A sirásó gyógyítja meg,
Hogy akkor zárul be sebem,
Ha megnyílik a sír nekem.

S meddig tartott ez a bajom?
Míg megcsókolt az angyalom,
Mihelyt megcsókolt angyalom,
Mindjárt nem lett semmi bajom.
Éles, hegyes tőr a szava,
S édes balzsam az ajaka.
Ilyen az a leányféle!
Mit tegyen az ember véle?

Szatmár, 1847. augusztus

JÓ KÖLTŐNEK TARTANAK...

Jó költőnek tartanak, s hogy
Az vagyok, én is hiszem,
De azért te ne magasztald
Verseimet, kedvesem.

Te előtted elpirúlok,
Hogyha dícsérsz engemet,
Oh mert érzem, hozzád képes
Érzem kicsinységemet.

A legkisebb gondolatban,
Mely fejedben tündököl,
A legkisebb érzeményben,
Mely kebled dagasztja föl,

Szemed egy pillantásában,
Mely titkon felém röpül,
Egy hangodban, mely futólag
Csengi lelkemet körül,

Egy mosolygásodban is több
Költészet van, kedvesem,
Mint az ötszázötven versben,
Melyet írtam összesen.

Szatmár, 1847. augusztus

1847

A CSILLAGOS ÉG

Fekszem hanyatt a föld sötétzöld szőnyegén,
És merengve nézem a sötétkék eget;
Száll reám aranyos, ezüstös csillagfény
És koszorú gyanánt övezi fejemet.
Megfürösztém lelkem e sugárözönben,
Lemosott magáról minden földi szennyet,
S most ujjászületve a magasba röppen,
S keresi a mennyet;

Alszik az egész föld; mély és csendes álma,
Egyetlen halk dongás érinti fülemet,
Tán mellém valami kis bogárka szálla,
Vagy távoli folyam harsogása lehet,
Vagy még távoliabb felhők mennydörgése,
Mely, míg hozzám ér, ily parányivá törpül,
Vagy talán lelkemnek himnusz-éneklése
Le a csillagkörbül.

Szállj, lelkem, oh szállj az égitestek között,
És pillants keresztül rejtelmök fátyolán,
Melyet az istenség titkos ujja szövött...
Bölcsességből-e vagy csak szeszélyből talán?
Nézd meg, lelkem, mi van ott a csillagokon,
És nézd meg, mi vagyon a csillagok felett,
Azután röpűlj le hozzám gyors szárnyadon,
Hadd beszéljek veled;

Hadd kérdjem: mit láttál? van-e ott is élet?
S ha van, ily gyötrelmes, ily bús, mint a földi?
Áll-e az a kemény, szigorú itélet,
Amely jutalmat oszt és boszúját tölti?...
De mi közöm ehhez! egyet szeretnék én,
Csak egyet megtudni, arról hozz hírt nekem:
Vannak-e ott szívek és a szívek mélyén
Lángol-e szerelem?

Ha ott is szeretnek, ah ugy vágyok oda,
S hogy feljussak, forrón imádkozni fogok,
De ha a szerelem föl nem kísér oda,
Ugy isten hozzátok, ragyogó csillagok!
Ugy szebb a föld minden búbánata mellett,
S enyésszem el, ha a sírba fognak tenni!...
A szerelem mindent pótol, s a szerelmet
Nem pótolja semmi.

Szatmár, 1847. augusztus

CSAK UGY OMLANAK MOST HOZZÁM...

Csak ugy omlanak most hozzám
A szebbnél szebb levelek!
Minap eggyel kedvesem majd
Szívem repesztette meg,
Most meg arra figyelmeztet
Egy nem ismert jóbarátom,
Hogy „vigyázzak s fussak innen,
Mert közel van a halálom.

Fussak innen! orgyilkos kéz
Fenyegeti éltemet.”
Tréfa-e ez vagy valóság?
Egyik s másik is lehet.
Jóbarátom, hogyha tréfálsz,
Fordulnál más emberekhez.
Mert az ily kis tréfácskával
Engemet meg nem ijesztesz.

S ha nem tréfa? ha valóban
Tör valaki ellenem?
Úgyis jól van, majd bevárom
És megnézem emberem.
Tán valami rosz poéta,
Kinek Pegazusom lába
Ráhágott a tyukszemére,
Helikonra-ballagtába'?

Vagy valami táblabíró,
Kinek úri fejirül
Leütöttem a parókát
S a feje is leröpült?
Vagy valami vetélytársam,
Ki miattam kosarat hord,
Kit lehánytam a nyeregből
És szemébe rúgtam a port?

Hah, vagy talán mind a három
Összeesküdt ellenem?
No ha ezek megtámadnak,
Mit csináljak, istenem!
A poéta állkapcáját
Leszakítom fegyveremnek,
S ellenségimet, mint Sámson,
E szamárcsonttal verem meg!

Szatmár, 1847. augusztus

SZIVEM

Isten, alkotál-e
Több ily szívet is már

Mint az én szivem?
Volt-e másban is már
Ily sokféle és ily
Forró érzelem?

Hű tanya ez a szív,
Nemesebb barátság
Hű tanyája ez.
Elhagyott, elaggott
Szüleim egyetlen
Lágy párnája ez.

Kert e szív, ahol leg-
Illatosb virágid
Nyílnak, szerelem!
Bánya ez, amely a
Szabadság számára
Kardvasat terem.

És mi szép, mi jó van
A kerek világon,
Melyet nem ölel,
Melyhez imádása
Nem hajolna le vagy
Nem röpülne fel?...

S egykor ez a szív is
Megszünik dobogni,
Mint a többiek;
Egykor ez a szív is
Megszünik dobogni...
Néma lesz s hideg.

Lenn a föld porában
Össze fog vegyűlni
Majd a többivel,
S tán olyannal épen,
Kit magasb indúlat
Sosem gyujta fel.

Oh nem! szívemet ne
Bírja másokéval
Ugyanaz a hely...
Vegyétek ki, hogyha
Meghalok, barátim,
S égessétek el.

Szatmár, 1847. augusztus

A SZÁJHŐSÖK

Meddig tart ez őrült hangzavar még?
Meddig bőgtök még a hon nevében?
Kinek a hon mindig ajkain van,

Nincsen annak, soha sincs szivében!
Mit használtok kofanyelvetekkel?
Évrül-évre folyvást tart a zaj,
És nem ott-e, ahol volt, a nemzet?
Nincs-e még meg minden régi baj?

Tenni, tenni! a helyett, hogy szóval
Az időt így elharácsoljátok;
Várva néz rég s oly hiába néz az
Isten napja s a világ reátok.
Nyujtsátok ki tettre a kezet már
S áldozatra zsebeiteket,
Tápláljátok végre a hazát, ki
Oly sokáig táplált titeket.

Áldozat s tett, ez a két tükör, mely
A valódi honfiút mutatja,
De ti gyáva s önző szívek vagytok,
Tettre gyávák s önzők áldozatra.
Hiszem én, hogy mint a fák tavasszal,
Megifjodnak a vén nemzetek,
De ti hernyók új lombot nem adtok,
Sőt a régit is leeszitek.

S oh mi vakság! fölemelte még a
Népszerűség őket paizsára,
Az elámult sokaság, miképen
Megváltóit, karjaiba zárja.
Megváltók? ők a hon eladói,
Elveszünk ez ordítók miatt...
Rólok tudja ellenünk, hogy félünk,
Mert a félénk eb mindég ugat.

Én ugyan nem állok a sereghez,
Mely kiséri őket ujjongatva,
És ha egykor közibök vetődöm,
Nem egyébért lépek e csapatba,
Csak azért, hogy fölfordítsam majd ez
Ál nagyok győzelmi szekerét,
S haragomnak ostorával vágjam
Arcaikra a bitó jelét!

Szatmár, 1847. augusztus

VALAHOGY

Várom, várom lakodalmam
Nehezen,
No de hiszen maholnap már
Itt leszen,
Nem a világ ez az egy hét,
Lemorzsolom apródonként
Valahogy.

Szegény ember fia vagyok,
Az apám
Egy kunyhót sem, egy garast sem
Hagy reám;
Baj, baj! de nem olyan nagy baj,
Azért mi csak elélünk maj'
Valahogy.

Menyasszonyom akaratos
Kisleány,
Én sem hajtok fejet minden
Szó után,
Tüzes patak a mi vérünk,
Hanem azért csak megférünk
Valahogy.

Ma ő enged, holnap meg én
Engedek,
Igy elejét álljuk szépen
A pörnek,
És ha nappal összeveszünk,
Este majd csak kibékülünk
Valahogy.

Szatmár, 1847. augusztus

ILYEN ÓRIÁST, MINT...

Ilyen óriást, mint
Én vagyok, ki látott?
Ölemben tartom az
Egész mennyországot!
Borúlj rám, borúlj rám,
Édes mennyországom,
Felhőtlen szép egem,
Fényes napvilágom!

Istenem, istenem,
Miért is teremted
Olyan parányinak
Az emberi keblet?
Boldogságom nem fér
Igy egészen belé,
El kell tékozolnom,
El kell sírnom felét.

Megjövendöltem én,
Hogy boldog leszek még.
Hogy a bú nálam csak
Átútazó vendég.
Elmentél, messze is
Jársz immár, búbánat,

Csak eredj! képpel sem
Fordulok utánad.

Nézd, kedvesem, nézd, a
Nap még le sem mene,
Mégis már javában
Szól a filemile.
De hiszen ez nem is
Madár danolása,
Hanem csókjaidnak
El-elcsattanása.

Mint szelíd tavaszi
Eső a rónára,
Ugy hulldogál csókod
Ajkamra, orcámra,
Mindenik cseppjéből
Egy-egy virág terem...
Csókzáporos tavasz!...
Virágos szerelem!...

Szatmár, 1847. augusztus

SZÉCSI MÁRIA

Zordon, de ragyogó lovagkor! kiégett
Piros éjszaki-fény! ujra meggyujtalak,
Képzetem fáklyája ujra meggyujt téged,
S lángodnál látszik a tündérkert újolag,
Melynek oly szép fája volt s oly szép virága:
Vitézség cserfája, szerelem rózsája! - -

Idősb Rákóczi György kétszáz esztendővel
Ezelőtt elhagyta szép Erdélyországot,
S a hitszabadságért küzdő seregével
Bátran, elszántan a magyar földre vágott;
Gömör bércei közt magas Murány vára
Rá s katonáira nyilt kapukkal vára.

Betlen szép özvegye volt, Szécsi Mária,
Ki megérkezésén ekkép üdvezelte:
„Üdvözlégy, fejdelem, Erdélynek hős fia,
Lelked rokon s Szécsi Máriának lelke.
Ugyanaz ügy köti össze lelkeinket,
Azért kezet fogni mi gátolna minket?

Itt van íme jobbom, add ide jobbodat,
Bátran szoríthatod, bátran megrázhatod:
Apám s férjem hős volt, hát sikoltásomat
Asszony létemre is hallani nem fogod.
Igy, Rákóczi bátya: most szent a frígy velem,
Barátod barátom s ellened ellenem!”

Tovább ment Rákóczi a frígykötés után,
Serege kis részét hagyván csak ott őrül.
Ha jön ellen, jőjön; csak mosolyog Murány
Rá a víhatatlan sziklai tetőrül...
Magas és meredek, fölnyúl a fellegig,
Tán még a villám is alatta születik.

Jött is az ellenség, pedig nem sokára,
A haragra lobbant császár emberei;
Őket a pártütő várnak ostromára
Vitéz Veselényi Ferenc vezéreli.
Követet nevez ki, hogy a várba menne,
S vagy megadást hozna vagy harcot üzenne.

Elindult a követ, be is bocsáttaték,
Betlen szép özvegye kérdé: mit kivánna?
„Vár kapitányával szólni óhajtanék.”
‘Szólj, felelt a hölgy, én vagyok kapitánya.’
Elbámult a követ, hogyne bámult volna?
Ily kapitánnyal még sohasem volt dolga.

Azután elkezdé s mondta mondókáját,
Mely röviden hangzék, csak ennyibül állott
„Megnyitjátok-e ti nekünk Murány várát?
Vagy mi magunk nyissuk meg, azt akarjátok?”
Kurta megtagadás volt a válasz érte,
Azt is gúnyos, büszke mosolygás kisérte.

Visszakullogott a követ a vezérhez,
S eléje terjeszté, kivel és mit beszélt.
Veselényi maga sem tudja mit érez?
Mijét bántja e hír: szivét-e vagy eszét?
Lelkére sötéten, sűrűn jött a felleg,
És belőle ilyen villámok löveltek:

„Ördög és boszorkány, még csak ez volt hátra,
Hogy fejkötő ellen szögezzem ágyumat;
Rá találok lépni, jó asszony, pártádra,
S majd pártáddal együtt fejed is leszakad.
Tán üres a konyhád, nincs mit kotyvasztanod,
Hogy főzőkanál helytt most a kardot fogod.

Sohasem hallotta ez asszony híremet?
Veselényi hírét, hogy így ki mer kötni?...
Holnap halvány lesz a hajnal, mert elijed,
Olyan ágyudörgés miatt fog ébredni,
S mire ő elszalad és a nap föltámad,
Murány égő romján gyujtom meg pipámat.

Hm, fegyveres asszony! furcsa, furcsa lehet,
Olyanforma tán, mint szoknyában a férfi.
Tehát amazonok csakugyan termenek,
Melyekről nem egyszer hallottam regélni?...

S mondja követem, hogy szép és ifju asszony.
Meg kell látnom, igen, meg! el nem mulasztom.”

A vezérnek hosszu volt ez a nap, hosszu,
Két madár szállott rá, türelmét ostromló;
Tarka kiváncsiság és fekete bosszu,
Kerepelő szarka és károgó holló.
Végre jött az éj s ment, viradni is kezdett...
A vár tetejéről lesz szép nézni eztet.

Jött az ifju hajnal, az ékes levente,
Ragyogó szép csillag a kócsagtoll fején,
S vállán újdonat-új piros bársony mente;
Igy jött elé fényes diadalszekerén...
Megölte az éjet, fejét vette: vére
Fölfeccsent egész a fellegek szélére.

A köd pedig, az éj csüggeteg tábora,
Mert fő nélkül maradt, futni kezde gyáván,
S oszladozott számos apró csoportokra,
És elbujt a völgyek legtitkosabb táján,
Ott végső kétségbeesés szálla rája,
S fölakasztá magát fenyőfák ágára.

Ezalatt Murányon a nép talpon terme,
Látván, hogy ott kinn az ellenség sem alszik.
Fegyverre! kiáltá a vezér, fegyverre!
Szava, mint pacsirta éneke, ugy hangzik,
Mert Szécsi Mária volt a vezér maga,
Vagy talán leesett a hajnal csillaga?

Pej paripa tombolt, prüsszögöt alatta,
Békétlenül rágván szájában a vasat;
Oldalán aranyos kardját csattogtatta,
Keblén acél páncél, fején acél sisak.
Fényes volt páncéla, sisakja, szablyája,
De legfényesebb volt szeme két gyémántja.

Állt sorban a sereg, s előtte vezére,
Várván, hogy megszólal a sok ágyú-torok,
Melyek, kitéve a szomszéd hegytetőre,
Néztek, mint a láncra-kötött komondorok.
De ím, a várba az ágyúdörgés helyett
Az ellenségtől egy új követ érkezett.

Szép ifjú, amilyen csupán magyar lehet,
Tüzes két szeme a bátorság fáklyája,
Mely koporsóba vagy diadalhoz vezet...
Mégis, nézzétek, hogy Máriát meglátja,
Arca piros vére futni kezd, ugy rémlik,
Fut lefelé mélyen, meg sem áll szivéig.

Ott áll haloványan a vezérhölgy előtt,
És, mint a nyelvetlen harang, oly szótalan.
Mindenki gyávának, ijedtnek tartja őt,

Csak Mária tudja, csak ő: mi baja van.
Az asszony ne látna férfiak lelkébe?
Ne látná, mennyire hatott be szépsége?

S melyik asszonynak nincs kedvére, ha tetszik?...
Egyet emelt fején a fiatal özvegy,
Ajkát rejtett mosoly vonásai jegyzik,
S a megzavarodott ifjuhoz közel megy.
Egy ugrással vitte mellé paripája.
Nagy nehezen megnyílt a követnek szája:

„Asszonyom, mégegyszer küld hozzád a vezér
Császári királyi fönségünk nevében.
Add meg magad, add meg a várat, amíg kér.
Megbánás terem a makacsság földében.
Nézd, ott állanak az ágyu-oroszlánok,
Melyek tüzet hánynak s halált bőgnek rátok."

Mária mosolygott s szólni ekkép kezdett:
„Köszönöm vezéred szíves jó'karatját,
Hogy a fenyegető bajra figyelmeztet,
De mondd meg, hogy azt itt fölöslegnek tartják.
Küldje oroszlánit; mire idejutnak,
Lábainknál, mint kiskutyák, meglapulnak.

Magasak a sziklák, erősek a falak...
És hogyha nem volna sem egyik, sem másik,
Itt vannak kardjaink, hogy ótalmazzanak
Vérünk kifolytáig, lélek-szakadásig!"
S megüté oldalán a fölcsengő kardot,
S lelkesedve tovább ily beszédet tartott:

„Jertek, ha jöhettek. Ha gyöngék falaink,
Megmutatjuk azt, hogy karjaink erősek.
Eldőlhet a sánc, de bátorságunk nem ing.
Meghalhatunk, de úgy halunk meg mint hősek.
Ha itt e lobogó helyett más lengedez,
Mi már azt nem látjuk, mert szemünk hunyva lesz."

Végighallgatá a követ e beszédet.
Vagy tán nem is hallá, csak azt asszonyt látta,
S szemeitől lelke meggyulladt s ugy égett,
Mint ítéletkor majd az isten világa.
Meghajtá magát - vagy meg sem hajtá talán -
Ment, s vitte mélységes sebét baloldalán.

Betlenné pediglen titkos kedvtelésben
Küldé tekintetét a távozó után,
S ezt gondolta: „Kár volt, tovább nem beszélnem,
Maradt volna még itt, s nézett volna... reám.
Szép ifjú! szemével több bajt okozhatna,
Mint vezére minden fegyveres hatalma."

Midőn már a követ a kapuhoz ére,
Ahogy úgy fölszedte elszórt eszméletét.

És a porkolábtól iróeszközt kére,
Írt, s ily szókkal adta át megírt levelét:
„Úgy jártam, barátom, mint járt hajdanában
A zultán követe Mátyás táborában.

Tudod, hogyan történt? a nagy király elé
Vitték a törököt. ‘A zultán üdvezel.’
Megzavarodtában e két szót hebegé,
S tovább nem mehetett elakadt nyelvivel.
Miket el nem mondtam, mik reám bizattak,
E levélbe írtam, add át asszonyodnak.”

Ezt cselekedni a porkoláb nem késék.
Lohátról olvasta a hölgy az iratot.
Jó, hogy meg nem láták nagy meglepetését,
Mely miatt a lóról csakhogy le nem bukott.
Le is szállt hirtelen, magát összeszedé,
S tettetett közönnyel ment szobája felé.

Alig várta, alig várta, hogy benn legyen,
És midőn beére, páncélát ledobta,
Hogy könnyebb, szabadabb lélekzetet vegyen,
S zajló szíve meg ne repedjen alatta.
Sisakja sem kellett, messze félreveté...
Elég súly most szíve, mért terhelje fejét?

És ha már nincs páncél, sem sisak fölötte,
Mit csináljon a kard egyedűl oldalán?
A kardot is többi fegyveréhez tette,
S oly kimélve, mintha félne tőle talán.
Igen, melyet eddig kivonva forgatott,
Mostan félt a kardtól, bár hüvelyében volt.

Marsból Venus termett. Igy változik által
A haragos vihar bágyadt fúvalommá,
Igy változik át, mely gyujtott sugarával,
A tüzes nap, enyhe szelíd alkonyattá.
És a szem, mely elébb villámot lövelt szét,
Arca két rózsáját harmattal füröszté.

Többször olvasá már a kapott levelet,
S ujra elolvassa... reszket keze s lelke...
„Gyönyörű szép asszony, szép mindenek felett!
Egy eszem volt, azt is látásod elvette,
De ez egy ész helyett adott ezer szivet...
Csillagok csillaga, valamennyi tied!

Kell, hogy még lássalak, az ütközet előtt,
Melyben eleshetem. Kell, hogy meglássalak.
A kárhozat keze vonna rám szemfedőt,
Ha már nem látnálak, dicső tündéralak.
Mutasd meg magad egy rövid pillanatban,
Csak amig előttem szíved egyet dobban.

Mondj akármily utat, hogy hozzád mehessek,
Ha az alvilágon visz is az keresztül,
És ha ott leszek, ha láttalak: öless meg!
Szívesen veszem a halált is kezedbül. -
Veselényinek irj vagy izenj, ha izensz,
Mert, ki előtted volt, Veselényi Ferenc.”

E lángoló szavak voltak a levélben,
De ki írná le azt, leírni ki tudná:
Mi volt és mi nem volt Mária szivében,
Amidőn szemeit e sorokon tartá?
Tengeri szélvész ment át zajongó keblén,
Fehér hullámait magasan emelvén.

És e hullámok közt egy kicsiny kis sajka,
A szív, hánykodott, de evezett vakmerőn;
Egy egész világnak kincsét vitte rajta
A félelmet hírből sem ismerő remény.
Messze látszott még a part, de immár látszott;
És, ha nem volna, ez adna bátorságot.

„Irok neki,” szólott a szép hölgy magában.
Hosszan gondolkodott, gondolt is sok szépet,
De mikor azt hitte, hogy már ott tollán van,
Végre csak ezt írta válaszul hamarján:
„Éjfélkor légy a vár délnyugati sarkán.”

Hogy ért Veselényi, hogy sem táborába?
Mint tudhatnám én azt, hisz maga sem tudta.
Bement, de nem soká maradt sátorába’,
Olyan kemény volt a medvebőr alatta.
Puhább fekvőhelyért indult ki a dőre,
S kapta magát, ráűlt egy sziklatetőre.

Magas volt a szikla, szemközt Murányvárral,
Hol leűlt a vitéz mélán elmerengve;
Fenyőfa borítá sötét árnyékával,
Mellette kis patak és kis madár zenge.
Azt sem tudta eddig, van-e madárének?
S most elhallgatta, s oly jólesett szivének.

Végre bosszankodva szóla: „Istenemre,
Ez asszony boszorkány, ugy megbüvölt-bájolt!
Egy a gondolatom, s ez ő... szemeimre
Vont az egész földet betakaró fátyolt.
Nincs ezen fátyolnak csak egy kis nyilása,
És ez is azért van, hogy szemem őt lássa.

Oly szép, s olyan bátor! énhozzám illenék.
Feleségem meghalt, és ezt bölcsen tette,
Nem szerettem, szegényt; jósága volt elég,
De nagyon sok gondja volt a feszületre.
Nem mondom, hogy nem lett volna jó apáca,
Kár is, hogy nem az lett, nagyon elhibázta.

Szerelem, szerelem, te kedves szép vendég,
Itt vagy végre, itt: de nem átkozlak-e meg,
Hogy álmaiból e lelket fölserkentéd,
Hogy megmozdítottad gránitkő-szívemet?
Ha hidegen felel a forró levélre...
Őrülés, ne vezess örvényed szélére!”

Fölugrott és szinte fenyegetve nézett
A vár felé, ugy ment vissza sátorába.
Csaknem összeroskadt térde, hogy belépett,
Mert ott Máriának levelét találta.
Nagy volt, amig bontá, nagy volt lelki harca;
S mi volt halványabb: a levél-e vagy arca? -

Sokára ugyan, de csak eljött az éjfél,
A szellemeknek e fényes fejedelme...
Kinek koronája dúsabb az övénél?
S több csillaggal kinek van megrakva melle?
De most koronáját letevé, a holdat,
S mellén a ragyogó rendjelek nem voltak;

Egyszerű fekete felhőpalástban jött,
Tán mert ő is titkos kalandokra készül,
Miként Veselényi. - Sűrű bokrok között
Állt ez s gondolkodék szíve szerelmérül,
Rég gondolkodék már, midőn fenn az óra
Lomha nyelve végre tizenkettőt szóla.

Olyan hatalmasan dobogott kebele,
Mintha azt belülről buzogány döngetné,
Mert ím kötélhágcsó indul meg lefele;
A vitéz elfojtott sohajjal köszönté:
„Mennyországba megyek... vagy vérpadra talán...
Mindegy!” ment, s belépett a vár kis ablakán.

Mária fogadta, egyedűl várt rája,
Egyedűl? nem... együtt ezer szépségével,
Fehér kebelével, fekete hajával,
Piros ajkaival, sötétkék szemével.
Az asztalra téve reszketett a lámpa;
Tán szerelemféltés volt reszkető lángja.

„Eljöttem, asszonyom!” szólalt meg a lovag,
„Nagyságos kegyedért vedd köszönetemet,
Amit már megírtam, elmondjam újolag?
Elmondjam, mennyire földúltad eszemet?
Keblemnek egykori holt, rideg magánya
Most a szerelemnek hangzatos tanyája.

Reszket a szivem, de nem mint a rózsafa,
Mely fölött elsuhant az esti fuvalom;
Reszket a szivem, mint kárpáti szikla, ha
Földindulás tör át alatta szilajon.

Bástyás az én szivem; nagy szenvedély kellett,
Hogy meghódíthassa e páncélos keblet.

Oh de te, asszonyom, szólj, miért hivattál?
Azért-e, hogy lássad kínomat s kinevess,
Vagy talán azért, hogy rajtam szánakozzál?
Inkább erre vagyok, mint arra érdemes...
Vagy talán azért, hogy szerelmem hegyére
Reményvárat építs... asszonyom, ezért-e?”

„Ezért, sőt még többért,” szólt Szécsi Mária,
„Szeretlek tégedet, szívemet megnyeréd,
Szívem már tiéd és kész rá hajolnia,
Hogy bírd kezemet is... de egy föltételért.
Ha igazán szeretsz, könnyü lesz a válasz:
Szerelmem s kezemért pártom közé állasz?”

„Nem!” szólt Veselényi gondolkodás nélkül,
Szólt ünnepélyesen és határozottan,
„Ezen föltétellel elmém meg nem békül,
Kivánj akármi mást, mi hatalmamban van.
Sokkal, sokkal drágább vagy te, mint életem,
De becsületemet nem adom érted sem.

Amely zászlónak én hűséget esküvém,
Annak fogok élni, az alatt halok meg.
És ha másnak adott eskümet megszegném,
Hinnéd-e az esküt, melyet neked teszek?
Ha szeretsz, asszonyom, úgy kivánj egyebet,
Különben, tört szívvel, de mégis elmegyek.”

Mária csendesen, némán nézte a hőst,
Ajaka nem szólott, csak szíve dobogott.
„Ily nagynak hittem és ohajtottam is őt!”
Lelkének mélyében ekkép gondolkodott,
„Oh de most mit tegyek? mihez tartsam magam?
Én törjek hűséget, én szegjem-e szavam?”

Azután fennszóval mondá a vitéznek,
S szavában tettetett haragláng lobogott:
„Jól van; ha én értem nem jösz: kényszerítlek
Pártomhoz... e várat elhagyni nem fogod.
Itt maradsz, s ha nem kell menyasszonyi ágyam,
Erre fekszel, és ez nincs megvetve lágyan.”

S megnyitván egy ajtót a vérpadra mutat,
Mely állott a szomszéd szobában sötéten.
Veselényi látja... a félelem utat
Nem talál szivéhez, de bántja a szégyen.
„Bolond, aki vagyok, szerelem bolondja!”
Ezt gondolja s tudtán kívül el is mondja.

„Oh én bolond! hisz ezt gyaníthattam volna,
Sőt gyanítottam is... és mégis eljöttem.
Végeztesd, asszonyom, hol van a vérszolga?
Mert nem igen van több szó közted s közöttem.
Üttesd le fejemet, és ahol elásnak,
Tétess szamárfület síromhoz fejfának.

Gyalázat, gyalázat! kit a harc istene
Nem mert bántani, ím asszonyi csel ejt meg. -
De mért zúgolódom, miért ő ellene?
Hiszen minden ember úgy arat, amint vet.
Végeztess ki, hamar végeztess, asszonyom.
Nem átkozlak téged, magamat átkozom.”

„Nem, nem a vérpadra!” kiált föl az asszony.
„Ide karjaimba, forró karjaimba!
Nincs hatalom, ami tőlem elszakasszon,
Sorsom és sorsod egy csillagra van írva.
Ha már egyikünknek meg kell szegni hitét,
Én szegem meg, legyen sértetlen a tiéd.

Tudom, mit várhatok pártom híveitől,
De lesz annyi erőm, hogy eltűrjem érted,
S a jövendő tán majd szelidebben itél,
S ha le nem mossa is a foltot, mely érhet,
Legalább elfödi, s megbocsát a nőnek,
Hogy elfelejtette végét szerepének.

Mert csak szerep s nem más az asszonyvitézség,
Elhagyom a csata terét, a színpadot;
A kardot, a páncélt nem nekünk készíték,
Szégyenlem, hogy vele kezem kontárkodott.
Fölveszlek, szerelem eldobott rózsája,
Asszonyok fegyvere, királyi pálcája!”

És rövid nap mulva az ágyúk dörgének,
De csalatkoznék, ki ostromnak gondolná,
Lakodalmat adtak hírül a vidéknek,
A hős vezér s a szép özvegy lakodalmát.
Meddig tartott, meddig nem a lakodalom?
Nem tudom, de víg és zajos volt, mondhatom. -

Kétszáz esztendővel utóbb, hogy itt jártam,
Híre sem volt többé az egykori zajnak.
Az elhagyott, az elpusztult Murányvárban
Vadrózsa-bokrok közt halk szellők susogtak.
Letörtem egy rózsát s magammal hoztam őt...
Talán a szép asszony szíve porábul nőtt... -

Szatmár, 1847. augusztus 29-e előtt

ŐSZ ELEJÉN

Üres már a fecskefészek
Itt az eszterhéj alatt,
Üres már a gólyafészek
Tetejében a kéménynek...
Vándor népe ott halad.

Ott a messzeség homályin,
Ott az égnek magasán.
Látom még, mint kis felhőket,
Vagy már nem is látom őket?
Csak úgy képzelem talán.

Elröpűlnek, elröpűlnek,
Tavasz s nyár vendégei,
És őket már nemsokára
A kertek s mezők virága
S a fák lombja követi.

Mint szeszélyes hölgy, a mennybolt
Majd borul, majd kiderűl.
Ajka még mosolyg, s szemébe
Könny tolúl... ennek sincs vége,
S ajkán ujra mosoly űl.

Bús mosolygás és vidám könny!
Csodálatos keverék.
Észrevétlen karon fogja
És egy más világba vonja
A merengés emberét.

Órahosszat elmerengek,
És ha egy elejtett tárgy
Vagy harang, amely megkondul,
Fölriasztott álmaimbul:
Elmém, nem tudom, hol járt?

Szatmár, 1847. szeptember 1-7.

BUCSÚ A NŐTELENSÉGTŐL

Tőled válok, legrégibb barátom,
Nőtelenség, tőled válok el;
Majd huszonöt évi bajtársam vagy,
Búcsu nélkül nem hagyhatlak el.

Ne neheztelj, hogy ki oly hived volt,
Rajtad most ily hirtelen kiad.
Megosztottam véled ifjuságom,
Hagyd magamnak férfikoromat.

Szeretélek, mint tán senki más nem,
Hogyha intél, én szót fogadék,
Mentem én, a regényes kalandok
Zászlaját amerre lengetéd.

Messze vittél, sokfelé ragadtál,
Elfáradtam, megpihenni kell...
Nyoszolyám lesz kedvesem két karja
S fejér párnám a puha kebel.

Mosolyognak ifju cimboráim,
Gúnymosoly, mely ajkról-ajkra jár,
S szánakozva mennek el mellettem...
Savanyú a szőlő, ugyebár?

Én valóban szánalomra méltó,
Szánalomra oly méltó vagyok,
Piszkosabbnál piszkosabb csárdákba
Estenként nem barangolhatok.

Nem szabad már, csak egyet, szeretnem,
És ez is csak engemet szeret,
Nem úgy, mint az ő jó szeretőik,
Kik szeretnek százat, ezeret.

Isten hozzád, nőtlenség barátom!
Haragszol vagy nem haragszol rám:
Már ezentúl hátamat látod csak,
Örömiddel végkép jóllakám.

Isten hozzád, vidd el tarka zászlód
Másfelé, hogy új hivet szerezz,
Fejér zászló kell nekem már, és az
Feleségem fejkötője lesz.

Szatmár, 1847. szeptember 1-7.

A KISBÉRES

Nem ül kevélyebben a huszár a lovon,
Mint az a kisbéres a vendégoldalon,
Behordta a szénát gazda padlására,
Üres szekerével ballag a tanyára.

Hat címeres ökör sétál a szekérrel,
Legelöl a hajszás nagy csengetyűjével,
Ritka egy csengetyű, oly hangos a szava:
Harangnak illenék holmi kis faluba.

Kiált a kisbéres: „Cselő, csákó, cselő!”
S a szekérből a nagy ostort veszi elő,
Kétöles a nyele, három a kötele,
Irgalmatlanul elkezd pattogni vele.

Kati ott gyomlál a kis kertben serényen,
Mikor a szekér a házok előtt mégyen,
Még ki sem pillantott, és már ráismére
Ostora hangjáról a béreslegényre.

Ugy megörűlt rajta, hogy nagy örömébe'
Nem paréjt, hanem egy szép virágot tépe;
Ha már ki van tépve, mit csináljon vele?
Nyujtja sövényen át a kisbéres fele.

A kisbéres pedig koránsem az, aki
Az ajándékot nem szokta elfogadni,
Kivált, ha neki azt szép leány kinálja,
S legkivált ha az a szép leány babája.

Elfogadta, föl is tüzte kalapjára,
S fölugrott megint a szekér oldalára,
És közéje vágott szép hat tinajának,
S most még kevélyebben tartott a tanyának.

Mit fejében gondolt s érezett szivében,
Mit el nem mondhata ott hirtelenében:
Azt utjában olyan szépen elfütyölte,
Hogy a pacsírták is tanulhattak tőle.

Szatmár, 1847. szeptember 1-7.

AZOKON A SZÉP KÉK HEGYEKEN TÚL...

Azokon a szép kék hegyeken túl
Fogsz te élni, kedvesem, ezentúl,
Ott fogsz élni boldog férjed mellett,
Kit boldoggá egyedűl szived tett;
Napkeletről messzebb napkeletre
Jössz velem, hogy mulathass kedvedre,
Odaviszlek szép Erdélyországba,
Láposvölgyi regényes magányba.
Hiszem, hiszem, hogy vidáman élünk,
Mert ott csak a természet lesz vélünk,
A dicső, az örökszép természet,
Kinek arcát oly gyönyörrel nézed,
Mert tudod, hogy leghivebb barátom,
Kit sohasem kaptam hazugságon,
Ki elűzi a lélek kigyóit,
Ki sohasem sebesít, de gyógyit.
Ottan élünk a világtol távol,
Semmi sem jut el hozzánk zajábol,
Csak az a halk, tengerféle morgás,
Mely a zajnak csak viszhangja, nem más,
S mely meg nem zavarja álmainkat,
Sőt még költőibb álmakba ringat.
Odaviszlek, egyetlen virágom
A nagy földön, e nagy pusztaságon,

Ott gyakorlom én be ezt a régen
Óhajtott szót: kedves feleségem!

Szatmár, 1847. szeptember 1-7.

A SIVATAG LAKÓI

Ott a zerge a kősziklán
S legelészi a mohot,
Ott van a sas, fenn-röptében
Közelíti a napot,
Ott a liget fái közt zeng
Az apró madársereg,
Ott a fák alatt a kígyó
Csúszik-mászik és sziszeg,
Ott van a strucc, a homokba
Dugta ostoba fejit,
Ott a krokodíl a sásban
Sírja sátán-könnyeit,
Ottan ássa a hiéna
A halottak lakhelyét,
Ott a tigris, üvöltözve
Vérszemmel néz szerteszét...
Egy hiányzik: az oroszlán;
Hol vagyon ő? hova lett?
Tán megölték? tán eltévedt,
Járván messze földeket?
Messze járt, de el nem tévedt,
És vadásztak bár reá,
Meg nem ölték, nem ölhették,
Mert magát ő nem hagyá.
De csatája hosszu, nagy volt
S megviselte erejét,
S hogy ezt ismét összeszedje,
Csendes helyre rejtezék.
Nyugszik a fáradt oroszlán
Pálmafának ernyején...
Nyugszom én fáradt oroszlán
Feleségem kebelén.

Koltó, 1847. szeptember 9.

FÖLÖSLEGES AGGALOM

Világdöntő kacajra
Nyilnék meg ajakam,
Ha olyan szörnyüképen
Nem szégyelném magam;
Mindeddig azt hittem, hogy én
Okos emberként ragyogok,
Pedig nem volt s nincs s nem leszen
Oly tökfilkó, mint én vagyok!

Előre-hátra engem
Az élet hányt-vetett,
Epedve szomjazám már
A nyúgodt életet;
S mit tettem? megházasodám,
Hogy kipihenjem magamat...
Házasság s nyugalom! van-e
Ennél bolondabb gondolat?

S barátim miattam
Aggódtak rémesen,
Hogy vélem együtt szépen
Majd lantom is pihen,
Mivel szélnek kell fujnia,
Hogy zugjon a fák levele,
S szélcsendben ugy hallgat, miként
A fák, az ember kebele.

Kérlek, kedves barátim,
Hogy ne aggódjatok,
Mint eddig nem hallgattam,
Eztán sem hallgatok,
Sőt még majd nem is győzitek
Végighallgatni lantomat...
Házasság s nyugalom! van-e
Ennél bolondabb gondolat?

Koltó, 1847. szeptember

BESZÉL A FÁKKAL A BÚS ŐSZI SZÉL...

Beszél a fákkal a bús őszi szél,
Halkan beszélget, nem hallhatni meg;
Vajon mit mond nekik? beszédire
A fák merengve rázzák fejöket.
Dél s est között van idő, nyujtózom
A pamlagon végig kényelmesen...
Keblemre hajtva fejecskéjét, alszik
Kis feleségem mélyen, csendesen.

Egyik kezemben édes szendergőm
Szelídeden hullámzó kebele,

Másik kezemben imakönyvem: a
Szabadságháborúk története!
Minden betűje üstököscsillagként
Nyargal keresztül magas lelkemen...
Keblemre hajtva fejecskéjét, alszik
Kis feleségem mélyen, csendesen.

Arany csal s ostor kerget tégedet
A zsarnokért megvíni, szolganép,
És a szabadság? egyet mosolyog,
S mind, aki híve, a harctérre lép,
S érette, mint a szép lyánytól virágot,
Sebet, halált oly jókedvvel veszen...
Keblemre hajtva fejecskéjét, alszik
Kis feleségem mélyen, csendesen.

Hány drága élet hullt már érted el,
Oh szent szabadság! és mi haszna van?
De lesz, ha nincs: tiéd a diadal
Majd a csatáknak utósóiban,
S halottaidért bosszut is fogsz állni,
S a bosszuállás rettentő leszen!...
Keblemre hajtva fejecskéjét, alszik
Kis feleségem mélyen, csendesen.

Vérpanoráma leng előttem el,
A jövendő kor jelenései,
Saját vérök tavába fúlnak bé
A szabadságnak ellenségei!...
Egy kis mennydörgés szívem dobogása,
S villámok futnak által fejemen,
S keblemre hajtva fejecskéjét, alszik
Kis feleségem mélyen, csendesen.

Koltó, 1847. szeptember

AZ EMBER

Nincs nevetségesebb az embernél,
Oly kevélységben, olyan gőgben él!
A világot fitymálják ajkai,
S minth' az eget akarná szántani
Orrával, oly magasra tartja fel.
Kevély ember, miben kevélykedel?

Egy szempillantásnál mi rövidebb?
Ember barátom, a te életed.
Rohanva jő az idő s elrohan,
Egy kezében bölcsőd pólyája van,
S másikban koporsódra szemfödel.
Kevély ember, miben kevélykedel?

S mit végezhetsz egy pillantás alatt?
Hódítál népeket, országokat?
Hódítani csak gyávákat lehet,
S az uralkodás ilyenek felett
Dicsőség? ezt csak szégyenelned kell.
Kevély ember, miben kevélykedel?

S ha dicsőséget szerzél, nagy nevet?
Veled hal meg s a föld alá viszed,
Vagy, mint hű eb, kísér ki sírodig,
S ott őrzi azt egy pár kis századig,
S elébb-utóbb éhen-szomjan vesz el.
Kevély ember, miben kevélykedel?

Dicsőséged, neved maradjon! hol?
A nép is elvesz, melyhez tartozol.
Az ország, melyben most él nemzeted,
Tenger volt egykor, s újra az lehet,
S e föld is semmiségbe oszlik el.
Kevély ember, miben kevélykedel?

Koltó, 1847. szeptember

AMIÓTA ÉN MEGHÁZASODTAM...

Amióta én megházasodtam,
Valóságos fejdelem vagyok,
Trónusom a karszék, és pipámnak
Hosszú szára a királyi bot.

Ekkép űlök a szörnyü méltósággal,
S elfogadom kegyelmesen itt
- Akik jőnek audienciára -
Országomnak jobbágy népeit.

Ott egy lyányka rózsaszín ruhában...
Mert lyány vagy s még szép is a felett,
Legelőször is veled beszélek,
Jer, hugám, az elsőség tied.

Kis hamis lyány! mért kerültél eddig?
Csak nevedről ismerhettelek,
Azt tudám csak, hogy Örömnek hínak,
Kergetélek, s el nem értelek.

Ámde végre birtokomba estél,
Meghódítám tündér-szárnyadat,
Kertészem vagy, te növelsz naponként
Homlokomra fris virágokat.

Szép virágok színre és illatra,
Milyeket csak tündérkéz növel,
És közöttök a tövis csiklandja
Csak fejemet s nem karcolja fel. -

Lépj elő, te hosszú száraz ember,
Mélyszemű és sápadtarcu Gond,
Vagy maradj csak, ajkad mindig olyan
Prózai históriákat mond;

Balgatag, ki ily dicső napokban
Kenyeret és ruhát emleget,
Hordd el magad! bár rövid az élet,
Beszélgethetünk még eleget. -

S te is itt vagy, te is megjelentél?
Dúlt arcoddal, sötét Fájdalom!
Nem remeg kend, örök ellenségem,
Hogy ezennel fölakasztatom?

Mély sebeket hasítál szivembe,
Melyek néha most is vérzenek!
Mit csináljak most veled?... ne búsulj,
Kegyelmesen megkegyelmezek.

Egymás ellen hosszu harcot vívtunk,
A diadal hozzám esküvék;
Nagylelkű leszek, mert a győzőnek
Dicsősége a nagylelküség - -

Mily zaj ez kinn?... Pegazusom tombol,
Tán megrúgta valamely szamár,
Vagy tán azért nyugtalankodik, mert
Engem olyan rég nem láta már.

Várj, lovacskám, majd tiporhatod még
A felhőket jó gazdád alatt,
Várj egy kissé, hagyd élvezni mostan
Fejedelmi nyugodalmamat.

Koltó, 1847. szeptember

SZEPTEMBER VÉGÉN

Még nyílnak a völgyben a kerti virágok,
Még zöldel a nyárfa az ablak előtt,
De látod amottan a téli világot?
Már hó takará el a bérci tetőt.
Még ifju szivemben a lángsugarú nyár
S még benne virít az egész kikelet,
De íme sötét hajam őszbe vegyűl már,
A tél dere már megüté fejemet.

Elhull a virág, eliramlik az élet...
Űlj, hitvesem, űlj az ölembe ide!
Ki most fejedet kebelemre tevéd le,
Holnap nem omolsz-e sirom fölibe?
Oh mondd: ha előbb halok el, tetemimre
Könnyezve borítasz-e szemfödelet?

S rábírhat-e majdan egy ifju szerelme,
Hogy elhagyod érte az én nevemet?

Ha eldobod egykor az özvegyi fátyolt,
Fejfámra sötét lobogóul akaszd,
Én feljövök érte a síri világból
Az éj közepén, s oda leviszem azt,
Letörleni véle könyűimet érted,
Ki könnyeden elfeledéd hivedet,
S e szív sebeit bekötözni, ki téged
Még akkor is, ott is, örökre szeret!

Koltó, 1847. szeptember

ELÉRTEM, AMIT EMBER ÉRHET EL...

Elértem, amit ember érhet el:
Boldogsággal csordultig e kebel!
Ölemben kedves ifju feleség,
Milyenről lelkem annyit álmodék,
Midőn virágaid közt, képzelet,
Mint mámoros pillangó repkedett;
Ölemben egy oly asszony, akinek
Tündérek adják a testvér nevet,
Ölemben a legdrágább földi kincs...
Oly boldog vagyok, hogy reményem sincs!
Miért is volna nékem a remény?
A nem-továbbat már elértem én.
Mi volna könnyebb? mint lemondanom
Mostan terólad, honfi-aggalom,
Terólad, kínos hazaszeretet,
Ki mindörökké téped a szivet,
S magamnak szedni, mit az óra ád,
Istenre bízván más búját, baját... -
De el nem hagylak, hazám, tégedet,
Múltat, jövendőt, mindent eltemet
Boldogságomnak tenger-özöne,
Csak szent oltárodat nem önti le.
Veled sohajtok, hazám, mint elébb,
A kedvezőbb, a szebb idő felé,
Mely töviskoronádat leveszi,
S helyébe a dicskoszorút teszi,
Veled sirok, ha fájnak sebeid,
- Miket rajtad haramják keze nyit, -
Veled sirok, hogy fázol, éhezel,
S nincs részvevőd sem távol, sem közel,
Veled sirok, hogy korcsok fiaid,
S hivom le rájok isten átkait,
S veled szégyenlem, hogy a nagyvilág
Téged, szegény hazám te, meg se’ lát,
Hogy, aki rajta egykor úr valál,

És reszketett parancsod hanginál,
Most rája nézve nem is létezel...
S érted teszek majd, hogyha tenni kell!

Koltó, 1847. október

KAZINCZY GÁBORHOZ

Miljók nevében emelem szavam,
Miljók nevében mondom el neked
A köszönet, a hála szavait,
Hős pályatársam, lelkem rokona:
A nép nevében! melynek híve vagy,
Melyért csatázol bátran és vitézül.
Szentebb, mint a keresztesháborúk.
Szentebb a harc, amelyet vív e század,
Melynek te, mint én, katonája vagy.
Ott fekszik, mint egy új Prometheus.
Évezred óta a bilincsre-vert nép,
És rágja máját a saskeselyű,
És vérzi lábát és kezét a lánc.
Le fogjuk rázni róla a vasat,
S elűzzük tőle a saskeselyűt!
Mienk, mienk lesz majd a győzelem,
Mert jó az ügy, mely fölfegyverze minket,
Mert a jó ügynek végre győzni kell.
Az ellenségé még a hatalom,
Kicsiny, kicsiny még a mi seregünk, de
Akik vagyunk, mind elszánt férfiak,
S ha ott a többség, itten az erő,
Mert a mi fegyverünk az élesebb,
Mert az igazság a mi fegyverünk.
S nem volna messze már a diadal,
Ha minden harcos olyan volna, mint te,
Szavával olyan fél-mindenható!
Föl, föl, barátom, hangoztasd szavad,
Áraszd ki lelked e lángözönét,
Hogy föllobbantsd a rokon szíveket,
S hogy szétégesd az ellenség hadát!
Dörögd a gőgnek és a butaságnak
A rá jövendő végitéletet.
Föl, föl, barátom, csüggedetlenűl
S nem tántorogva egy pillantatig sem!
A díj, amelyet egykor aratunk,
Küzdelmeinkhez méltó díj leszen...
De mit beszélek? mért említem ezt?
Nem fáradunk mi jutalom-reménnyel,
Mint a hazugság aljas zsoldosi,
De önzés nélkül, isten-ihletésből,
Mint hajdanában az apostolok!

Koltó, 1847. október

AZ UTÓSÓ VIRÁGOK

Őszi idő a javából,
A természet homlokáról
Minden szépet leragad.
Nincsen a mezőkön semmi,
Még a kertben is keresni
Kell már a virágokat.

Kis Juliskám összeszedte
És bokrétává kötötte
A maradék szálakat.
Jól tevéd, kis feleségem,
Kedvet szerzesz evvel nékem
S tán velök sem tész roszat.

Már ha úgyis halniok kell,
Haljanak hát legalább el
Itt, hol látják szemeink;
Könnyebb lesz talán halálok,
Hogyha azok néznek rájok,
Akik őket szeretik.

Koltó, 1847. október

EGYKOR ÉS MOST!

Egykor és most! egykor és most!...
Ép ilyen volt az idő,
Mint most, ily hideg, zimankós,
Így szakadt le az eső.

Nagyon jól jut az eszembe,
Még a napját is tudom:
Ballagott egy ifju kinn a
Pocsétás országuton.

Bús arccal, kopott ruhában
Ahogy ottan ballaga,
Olyan volt, mint egy vándorló
Leveletlen őszi fa.

Csak ment, csak ment, s ha előtte
Kétfelé tért el az ut,
Nem kérdezte senkitől sem:
Ezen s ezen hova jut?

Mindegy volt őrája nézve,
Ha jobbra, ha balra ment;
Sehol sem várt rá meleg ház
És meleg szív odabent.

Megmondjam-e, feleségem,
Hogy ez ifjuból mi lett?
Ne sajnáld őt, éli már ő
A mennyei életet.

Hanem ebből azt ne hidd, hogy
Elment az élők közűl;
Annyiban van csak, hogy ő már
Itt a földön üdvezűlt.

Itt van e meleg szobában,
S ajka forró ajkadon,
Kedves drága feleségem,
Édes szép kis angyalom!

Koltó, 1847. október

A SZERELEM ORSZÁGA

Álmodtam a minap...
Már nem tudom, hogy ébren-e vagy alva?
Csak azt tudom, hogy álmodám.
Ah, milyen szép álom vala!
Most amidőn leírom,
Kezem még most is reszket... a gyönyörtől!
Ballagva mentem hosszu úton,
Azaz, hogy nem ballagva,
Sőt inkább sebesen,
Mert puszta volt a táj, amerre jártam,
Olyan puszta, olyan prózai,
E tájnál csak lakói voltak
Még prózaibbak...
Oly szenvedélytelen, nyugodt pofák!
Siettem el, siettem el,
Hogy mentül hamarabb
Mögöttem hagyjam e
Boszantó tájt s boszantóbb arcokat.
Elvégre értem egy magas kerítést,
Amelynek gyémánt kapujára
Ez volt fölírva szivárvány-betűkkel:
„A szerelem országa.”
Vágy-szomjasan
Kaptam meg a kilincset
És bényiték,
S mit láttam! égi látomány!
Előttem állt a legdicsőbb vidék,
Minőt a festők és a költők
Müvészi mámorukban
Teremteni csak képesek,
Amilyen tán csak a paradicsom volt.
Virító széles hosszu völgy
Ezer virággal s oly nagy rózsafákkal,

Amekkorák másutt a tölgyek.
Középütt sétált egy folyó,
És vissza-visszafordult
A helyre, melyet egyszer elhagyott már,
Mikéntha fájna nékie
Végképen elszakadni tőle.
A láthatár szegélye
Regényes kősziklák valának,
Melyek fején
Arany felhők lebegtek
Fürtök gyanánt.
Elálmélkodva néztem e vidéket,
Feledve még az ajtót is betenni,
Midőn beléptem.
Sokáig álltam a küszöbnél,
Mig végre szinte öntudatlanúl
Beljebb-beljebb vont a vidék varázsa.
Először is virágos réteken
Mentem keresztül. Ifju emberek
Jártak körűlem, mindegyik
Lehajtott fővel, mintha tűt keresne.
Kiváncsi lettem és megkérdezém,
Hogy mit keresnek olyan gondosan?
S felelt egy, hogy mérges füvet.
Mérges füvet? s mivégre?
„Hogy kifacsarjam s megigyam levét.”
Megdöbbenék s gyorsan tovább haladtam,
S fáradva értem
Az első rózsafához,
S alája ültem, hogy ott megpihenjek,
De amidőn letelepedtem,
Oh borzalom! fejem fölött
Egy ifju lógott fölakasztva.
Elrohanék a másik fához
S a harmadikhoz és a negyedikhez
És így tovább, mindig tovább,
De nem pihenheték sehol,
Mert mindenik fán
Függött egy ember.
Túl a folyón, túl a folyón!
Gondoltam, ott a boldog szerelem.
S szaladtam a folyó felé.
Csónakba űltem, s gyorsan evezék,
De húnyt szemekkel,
Mert a habokban egy-egy holt tetem
Ütötte föl magát,
S a partról, mint a megriasztott békák,
Ugráltanak be ifjak és leányok.
Átértem a vizen,
S hah, itt is mindenütt

A régi látomány!
Méregpohár, akasztott emberek,
Mindenhol ez, mindig csak ez,
S hátúl a sziklák ormiról
Veték le mások magokat,
S alant a völgynek éles kövein
Kifeccsent szívökből a vér
S fejökből a velő.
Kétségbeesve nyargalék
Mindenfelé, mindenfelé,
De mindenütt a régi látomány:
Dúlt arcok és öngyilkolás!...
Csupán csak a táj és az ég mosolygott.

Koltó, 1847. október

MENNY ÉS FÖLD

Isten hozzád, gyönyörű hazugság,
Eszményképek, ábrándok világa!
Már kezemben tartom ajtód kulcsát,
Még egy perc s örökre zárva lész.

Túl az éjnek fejér szivárványán,
A tejúton túl röpűltem egykor,
S ott az égi magasokban járván
Épitélek, szép tündérvilág.

Ott töltöttem ébren álmodozva
A csapongó ifjuság időit,
Álmaimnak nem volt vége-hossza,
S szebbnél-szebbek voltak álmaim.

De az álom bármi szép, csak álom,
S hogyha ma nem, holnap elmulandó;
Elment, elment pajkos ifjuságom,
Fölkeltett a komoly férfikor.

Isten hozzád, ábrándok világa!
Miért várjak, amíg összeomlasz
S romjaidnak eltemess alája?...
Jobb, leszállnom innen idején.

Le a mennyből, le tehát a földre!
Vígy le, vígy le, képzeményim szárnya,
Mielőtt lebuknám összetörve,
Mint lebukott egykor Phaëton.

Hogy jön e könny szemem pillájára?
Aggalom s bú, hagyjatok, hadd menjek,
Hisz a föld az emberek hazája,
Embereknek csak a föld való;

S ha nem is oly szép ez, mint szeretnők,
Nem is oly rút, mint az ifju véli...
Nincs itt angyal, ámde nincs is ördög,
S ha van itt tél, van kikelet is.

Koltó, 1847. október

CSENDES ÉLET

És vége a komédiának,
A fütty s a taps elhallgatott,
A nagy függöny szépen legördült,
S én ott hagyám a színpadot.

S most itt vagyok... oly messze, messze,
Száz mérföld tőlem a világ,
Ki egykor azt becsavarogtam,
Mint a garaboncás diák.

Itt űlök feleségem mellett
Ebb' a csendes kis faluba'.
Egykor szük volt a föld, s imé most
Elég tág e kicsiny szoba.

Itt nézem a hajnalt s az alkonyt
És feleségem mosolyát,
S szemem nem kíván többet látni,
Bármily kevés az, amit lát.

Ki tette volna föl felőlem,
Hogy ilyen furcsán járok még?...
De mikor olyan furcsa, furcsa
Portéka az a feleség!

Koltó, 1847. október

AZ VOLT A NAGY, NAGY MUNKA...

Az volt a nagy, nagy munka,
Kicsiny kis feleség,
Mig megszereztelek, míg
Veled eljöheték.

Ha ilyen drága volna
Minden háznál a lyány.
Be kevés pap híznék meg
Az esketés diján.

Igaz, hogy ily leány nem
Minden bokorban nő,
S uramfia: poéta,
Rongyos poéta-vő!

Meg is tevé dicsően
A hat-vágás apád,

Hogy ily isten-csapástól
Menekjék a család.

És amidőn hiába
Volt minden izzadás,
S ég, föld dacára meglett
Az asszony-elhozás:

Eltört ugyan az útban
Kocsinknak kereke,
De nem hiszem, hogy a nagy
Áldás-súly törte le.

Azon áldásnak súlya,
Amellyel engemet
Ipam s napam magoktól
Eleresztettenek.

Azon az egyen most is
Csodálkozom nagyon,
Hogy az ajtón jövék ki
És nem az ablakon.

Miért is nem dobtak itt ki?
Tűrném a többivel;
A sok közt e kis tréfa
Nem is tűnt volna fel.

Koltó, 1847. október

HINTÓN ÉS GYALOG

Rég eltemette a nyarat,
Az ősz, s ez is haldoklik már,
Az erdő mégis milyen hangos!
Hogy fütyöl benne a madár!

E füttyre fölriadtak az
Álmos merengésből a fák,
S a meglepő, nem-várt örömtől
Megrezzen rajtok minden ág.

Még ott fönn a nap is, aki
Ködcsuklyájába bújt vala,
Gondolva, hogy a tavaszig már
Ugysem leszen mit látnia,

Még fönn az égen a nap is
Kiváncsian pillant elé,
Hogy lássa ezt a madarat, mely
A bús csendet szétkergeté.

Keres, keres szemeivel,
Megnéz az erdőn minden fát,

De mindhiába, mindhiába,
Madárfélét sehol se' lát.

Jó nap barátom, ne keresd
A fákon e víg madarat,
Ott ballag a mi füttyösünk a
Gyaloguton a fák alatt.

Egy ágrólszakadt siheder,
Kit a balsors meghordoza,
Keblén kenyere, hátán háza
S szivében jókedv tavasza.

Hogy megfütyöl, hogy megfütyöl,
Hogy harsog az erdő bele...
S ím fényes úri hintó nyargal
S szemben találkozik vele.

A fényes hintóban belül
Sötét ur ül nagy csendesen;
Ah, milyen napfogyatkozás van
E gazdag úr szemeiben!

Meglátja őt a siheder
És sajnálkozva távozik...
Ti szegény gazdagok, kiken ily
Rongyházi is sajnálkozik!

Koltó, 1847. október

MI A SZERELEM?

Süldő poéták, bikficek,
Ugyan ne csiripeljetek
A szerelemről! kérlek szépen
Az emberiség szent nevében,
Melyet kínpadra vonni vétek,
Kérlek, hogy azt ti ne tegyétek.
Tudjátok: melyik fán terem,
Milyen madár a szerelem?
A kotyvaszték, mit fejetek
Rosz bögréjében főztetek,
A sóhajtások galuskája
Pityergések levébe hányva,
Epedéssel megsáfrányozva
Vagy kakasdühhel megborsozva,
Oh én szerelmes istenem,
Ez még koránsem szerelem!
Még várjatok, kis bikficek,
Kissé nagyobbat nőjetek,
Hogy a szerelmet ismerjétek
És azt megénekelhessétek. -
Viselni hosszú éven át

A szívben a kétség nyilát,
Teremteni legmelegebb
Vérünkből szép reményeket,
Csak azért, hogy meghaljanak,
Hogy minden istenadta nap
Legyen egy-egy kedves halottunk,
Kit kínosan kell megsiratnunk;
A rágalomnak óriási
Kigyófarkával szembeszállni,
Eltűrni oly bántalmakat,
Mit megtorolni nem szabad,
Mert kedvesünk azé, ki bánt,
Aztán elvenni a leányt,
Eldobni érte szabadságunk,
Mely legimádottabb sajátunk,
S fölvenni a könnyű szabadság
Helyett az élet súlyos gondját,
Dolgozni napok s éjeken,
Hogy ételünk s ruhánk legyen;
S ha feleségünk tán szeszélyes,
Magunkat szabni szeszélyéhez,
Hogy már ha kell örömtelennek
Lenni egyik vagy más életnek,
Mienk legyen örömtelen...
Lássátok, ez a szerelem!

Koltó, 1847. október

BÖLCSELKEDÉS ÉS BÖLCSESÉG

„Teremtve van-e a világ,
Vagy örök idők óta áll?
S fog-e örökké állani,
Vagy egykor semmiségbe száll?

Megírta évmiljók előtt
A sors, mi fog történni majd?
Vagy a történet gálya, mit
A véletlen fuvalma hajt?

Egy-e a lélek és a test?
Honnan jövénk, hová megyünk?
Elalszik-e a sírba', vagy
Uj lángra lobban életünk?"

Gunnyaszt a bölcs magánosan,
S ezen kérdések lengenek
Virasztó szemei előtt,
Miként rejtelmes szellemek.

Vizsgálja őket gondosan,
Vizsgálja fáradatlanúl,

Vizsgálja hosszu évekig,
S mi haszna benne? mit tanúl?

E szellemeknek arcain
Csak egy vonást sem fejte meg,
Midőn feléje a halál,
A végső szellem, közeleg.

S te balgatag világ, te az
Ily dőrét bölcsnek nevezéd,
Ki kincset kíván szerzeni
S eltékozolja életét.

Elég, hogy élsz! mi gondod rá:
Mi volt és mi következik?...
Legbölcsebb, sőt csak az a bölcs,
Ki sohasem bölcselkedik.

Koltó, 1847. október

MEDDIG ALSZOL MÉG, HAZÁM?

Meddig alszol még, hazám?
A kakas rég felkelt,
Kukorékolása rég
Hirdeté a reggelt.

Meddig alszol még, hazám?
A nap is föllépett,
Beözönlő sugara
Nem boszantja képed?

Meddig alszol még, hazám?
A veréb is fenn van,
Telhetetlen bendejét
Tömi asztagodban.

Meddig alszol még, hazám?
A macska is fenn jár,
S tejesköcsögöd körűl
Kotnyeleskedik már.

Meddig alszol még, hazám?
Kaszálód füvére
Csaptak a bitang lovak,
S legelnek széltére.

Meddig alszol még, hazám?
Íme vincelléred
Műveli, nem szőlődet,
Hanem a pincédet.

Meddig alszol még, hazám?
Szántanak szomszédid,

S a magokéhoz oda-
Szántják földed szélit.

Meddig alszol még, hazám,
Még rád nem gyul a ház,
Mindig, míg a félrevert
Harang föl nem lármáz?

Meddig alszol még, hazám,
Szép Magyarországom?
Föl sem ébredsz már talán,
Csak a másvilágon!

Koltó, 1847. október

TÍZ PÁR CSÓKOT EGYVÉGBÜL...

Tíz pár csókot egyvégbül
A legédesebbjébül!
Ráadást is,
Feleség!
Nekem ennyi
Nem elég.

Csak ugy virág ha tarka,
Csak ugy asszony, ha barna.
Barna kis
Feleség!
Szíved, szemed,
Ajkad ég!

Ölelj, ölelj, angyalom,
Ha ölelsz, azt gondolom,
Hogy én még
Igy élve
Felröpülök
Az égbe.

Oltsuk el már a gyertyát,
Mert azt ingyen nem adják,
A gyertya
Derága,
Minek ég itt
Hiába?

Házasodjunk, hajahaj,
Házasélet kutyabaj,
Mindig szép,
Mindig a,
Reggel, délben,
Éjszaka!

Koltó, 1847. október

A RAB

„Te éretted harcolék, szabadság,
S láncraverve lábam és karom...
Világosság, téged szomjazálak,
S mint vakandok, föld alatt lakom...

Mikor üt a megváltás órája,
Mikor üt a boldog óra már,
Melyben ujra szabad léget szívok
S újra rám sütsz, fényes napsugár?”

Lenn az élők nagy koporsajában,
A börtönben így sohajt a rab,
S már, az isten tudná, hányadikszor,
Hiszen olyan régi, régi rab!

Vagy tán még csak egy pár kurta napja,
Hogy a sírnak testvérébe bujt?
Nagy müvész a fogság szenvedése,
Minden órát századokra nyujt.

Nem napok, nem! évek folytak el már,
Amióta idevettetett,
Hosszu kínos évek, mik fölvésték
Homlokára sötét nevöket.

És fejét már régen a szegény rab
Bilincsével zúzta volna szét,
De egyetlen társa, a reménység,
Megragadta fölemelt kezét...

A reménység, hogy ő még szabad lesz!
Múljék itt bár éltének fele,
Hátralévő megmaradt felét az
Édes szabadságban tölti le.

És ezért várt, és ezért nem zúzta
Bilincsével szerteszét fejét,
Várva várt s a lomha évek száma
Feje fölött meggyülekezék.

S jött a végén e hollóseregnek,
Végre jött egy szép fehér galamb,
Jött a drága hírnek meghozója,
Hogy utószor van ma ott alant.

Nyílik, nyílik ím a börtönajtó...
Leveszik kezéről a vasat...
Fölsikolt és összerogy... örökre...
Örömében szíve meghasadt.

Koltó, 1847. október

A HOLD ELÉGIÁJA

Mért vagyok én a hold? isten, mit vétettem,
Hogy a legnyomorúbb lénnyé tettél engem?
Inkább volnék a föld utósó szolgája,
Mint az égen az éj ragyogó királya,
Inkább járnék ott lenn koldús bocskorában,
Mint itt járok ezüstsarkantyús csizmában,
Inkább színám lenn a csapszékek borszagát,
Mint itt fönn a csillagvirágok illatát.
Oh melyik jó lélek ne szánná sorsomat?
Minden kutya, minden poéta megugat!
S ezek a tollrágó, versgyártó pimaszok,
Kiknek nem a szíve, csak a füle mozog,
Azt hiszik, hogy velök én egy követ fújok,
Rokonérzelemből hogy velök busúlok.
Sápadt vagyok, de nem ám a fájdalomtul,
Hanem a méregtől, amely torkomon dul,
Hogy ekkép komáznak énvelem e fickók,
Mintha együtt vernénk a csürhére disznót.
Néha-néha jön egy az igazijából,
Eyg kipattant szikra isten homlokából,
Egy valódi költő, s dala hallatára
Keblemet megtölti a gyönyörnek árja;
Csakhogy, csakhogy amig jön egy ilyen dalnok,
Addig hány keserves nyávogást nem hallok!
Efféle mákvirág minden bokorban nő,
Nincs ezekre soha, nincs sovány esztendő.
Minden este félve kezdem útazásom:
Hol akad meg fülem olyan nyikorgáson?
Ahol ni, ott is egy! hogyan terpeszkedik,
Hogy meghányja-veti parasztlőcs kezeit,
Mintha el akarná messze hajítani,
Talán mert markába nincs mit szorítani,
S ugy megsohajtoz, mint a kárvallott cigány,
Az erek is csakugy dagadnak a nyakán.
S mit össze nem beszél! s váltig engem kérdez,
S kér, hogy tekintsek be a szeretőjéhez.
Jól van, betekintek. Hát, öcsém, a Jutka
Épen most buvik be a kemencelyukba,
Sűlt kolompért szed ki, pofázza befelé,
Megégette száját, mert hirtelen nyelé.
Jaj be gyönyörűen rántja félre arcát!
Ez a bájos orca épen méltó hozzád. -
Megmondtam, aminek nem-tudása gyötrött,
Most menj a pokolba, vigyen el az ördög!

Koltó, 1847. október

A KOLDÚS SÍRJA

Mint vadállat, mely halálát sejti,
A vén koldús puszták közepébe
Bujdosott, és élte maradékát
Ott a puszták közepén tevé le.

Holttestéhez a szegénylegények
Elvetődtek, néki gödröt ástak,
Felköték botjára tarisznyáját,
S így tüzék le a botot fejfának.

Ott a fa s bokor nélküli rónán
Áll a kis domb egyszerű jelével,
S te természet, elhagyottak gyáma,
Vadvirágok- s fűvekkel födéd el.

Ilyen a sors! egykor, életében
Szennyes rongyok lengedeztek rajta.
S íme sírját napkeletnek minden
Szőnyegénél szebb szőnyeg takarja.

De az mindegy; őrá nézve a fő,
Hogy elérte végre nyugodalmát...
Ki gondolná? mily zajos, mi vészes
Volt a pálya, melyen ő futott át.

Oh ez a kéz, amely vénségében
Ezt a száraz görcsös ágat fogta,
Ifjusága teljes erejében
Harcok fényes kardját villogtatta.

Ott forgott ő a csaták tüzében,
Ott adá véréből áldozatját
Az uraknak birtoka- s jogáért,
Kik őt később éhenhalni hagyták.

Csakhogy elhalt! most feledve minden,
Nyomorúság és a harci lárma.
Csendes néma a világ körűle,
Zavaratlan földalatti álma.

Néha száll csak egy-egy kis madárka
Fejfájára s ábrándos dalt zeng ott...
Mit dalolhat a madárka fejfán,
Olyan fejfán, amely koldúsbot volt?

Koltó, 1847. október

A TÁBLABÍRÓ

Előljáróbeszéd

Ah siralmas idő! oh elfajult világ!
Boldog mostan a vak, s jaj annak, aki lát,

Haj százszor jaj annak, mert csak azt láthatja,
Hogy küszöbön van már az itélet napja.

A földön minden fölfordult fenekestül,
Lábra kap a gonosz és a jó elrestül,
Bizony pedig csoda, mert nem nő a hája,
Sőt oly sovány lett, hogy csörög a bordája.

Életem sok drága éjét virasztám át,
Az elmélkedésnek égetvén lámpáját:
Mi lehet az oka, hogy a világ pusztul,
Hogy hátunkra nyerget kaptunk a gonosztul?

És egy éjszakának a dereka felé,
Midőn lelkem már az álom borát nyelé,
Feltűnt előttem a rettentő kisértet,
Melytől e világra jön a vég-itélet.

Nem síri kisértet fejér lepedőben
Volt ez, mely lakozik kinn a temetőben;
Franciaország az ő laka, nem kripta,
A neve pediglen: jakobinus-sipka.

Oh e sipka ördögkezektől van varrva,
Ez a piros sipka a bőségnek szarva,
Amelyből minden rosz csakúgy dűl szerteszét,
Hogy a jó lelkeknek elveheti eszét.

„Újítás" a jelszó e sátán zászlaján,
S még a dögvésznél is harapósabb talán;
Annyira vagyunk már, hogy ama régi jó
„Előljáróbeszéd" mostan csak „előszó".

De mit nekünk a nyelv, mit az irodalom!
Ez csak haszontalan cifra az asztalon;
Nagyobb az, hogy recseg az asztal lába is,
Bebujt az ördög a politikába is.

S hah szentségtörése a szentségtörésnek!
A táblabírák is oda esküvének,
Od' ahhoz az isten nélkül való néphez,
Amely újítást, mely haladást visz véghez.

Igen, már a táblabirák közt is vannak,
Akik parókájok porának rohannak,
Kik parókájokról a szent port lerázzák,
Mellyel a századok őket koronázák.

Ah siralmas idő! oh elfajult világ!...
De hála istennek, maradt még legalább,
Maradt egy-kettő a táblabirák között,
Kikhez, te rosz szellem, nincsen semmi közöd.

A dicső férfiak! fölirom nevöket,
Kalapomba vetem, s aztán amelyiket

A szerencse ér, amely'ket kikapom,
Halhatatlanítni fogja harsány dalom...-

Felső-Kis-Kálnai és Szent-Demeteri
Fegyveres Tamás... hah, épen jól jöve ki!
Ő méltó dalomra! testi-lelki képe
Bátran odaillik Árpád idejébe.

1-ső §

Régi példabeszéd: „Nehéz minden kezdet",
De én csak most kezdem tapasztalni eztet;
Amidőn kezdeni kellene dalomat,
Tollnak rágásában gyakorlom magamat.

Kitaláltam végre!... hősöm vezetem be,
De hogy is nem jutott ez mindjárt eszembe?
Bevezetem hősöm... Kérem az urakat,
Emeljék meg, amint illik, kalapjokat.

Először is pedig leírva mi lenne,
Hogyha nem az, ami legfontosabb benne?
Szerencse, hogy írom, és hogy nem rajzolom,
Erre nagon kicsiny volna papirosom.

Fegyveres Tamás úr legfontosabb része
Az, mely arra van, hogy az ételt emésszе.
Ki látta a Gellérthegyet életébe'?
Ama hegy e hasnak miniatür-képe.

Tiszteletgerjesztő, méltóságteljes has!
Csak azt ne adja az ég, hogy megapadhass,
Hova lenne akkor ama nagy tekintély,
Melyet gazdádnak oly fényesen szereztél?

Ritka szép látvány, ha a megyeházánál
Fegyveres Tamás úr szónokolni föláll,
Első tempója, hogy hasát üggyel-bajjal
Föltálalja... csakúgy recseg a zöld asztal.

Különben arányos testalkata vagyon,
Mert hasához feje hozzáillik nagyon.
Egyik a másiknál nem rútabb s nem kisebb,
Csak az a különbség, hogy a fej üresebb.

S ezt a fizikából könnyű magyarázni:
A teher mindenkor alá szokott szállni,
S innen van - amit sok hinni vonakodik -
Hogy táblabíró úr *mélyen* gondolkodik.

Arca kellemdús arc, bár az orra kurta...
Tán mert az alkotmány árkát annyit túrta;
Hát ne is fitymáljuk ezt az orrot, melyet
Invalidussá ily nagy és szent dolog tett.

Valami rejtélyes van vonásaiban,
Nem tudhatni: mihez hasonlít legjobban?

Némelyek az tartják, hogy bivalybikához,
Mások, hogy hasonlít tengeri-kutyához.

Nincsen az igazság sem egy, sem más részen!
Én a természettant keresztülfürkésztem
Csupán csak e miatt s a legnagyobb gonddal,
S úgy találtam, hogy ő valóságos cethal.

Táblabíró úr hű gyermeke a földnek,
Lelke-teste rajta hűséggel ragad meg,
Egy van benne, mit az ég magához húza,
Ez egy: kackiásan kipödrött bajúsza.

S ezzel kész az arckép. Érzem, tökéletlen;
De van egy vigaszom ebb’ a tekintetben:
Mit ecsetem roszul festett vagy felede,
Pótolja olvasóm kegyes képzelete.

Külsőképen immár táblabíró urat
Ismernők, most már csak a belseje marad,
S ez még nagyobb munka, ezt egy lélekzettel
Ugy kutyafuttában nem végezhetni el.

Lelkiismeretem fölvigyázó lészen,
Hogy dolgom valahogy el ne hevenyésszem,
S hogy ne legyek csalfa, hazug farizéus,
De igazat szóljak... segíts, uram Jézus!

2-dik §

Betyárok nélkül nem szűkölködik hazánk,
De a legszilajabb betyár a mi Tiszánk,
Rakoncátlan legény, nincsen semmi módja,
Merre kedve tartja, arra van az útja.

Fél óra a medre Felső-Kis-Kálnótul,
De ha eszébe jut, neki-nekilódul,
És a szegény falun olyanokat ölel,
Hogy a dereka is csak ugy ropog bele.

Ugy kell neked, hazám! mért nem tanítottad,
Iskolába mért nem járattad folyódat?
De hogyan járatnál folyót iskolába,
Mikor ez alig van fiaid számára?

S attól tartok, hazám, hogy majd fiaiddal
Azon módon jársz, mint Tisza folyamoddal;
Mint ez környékének, ugy esnek ők neked,
S ezt tőlök még csak rosz neven sem veheted. -

Tisza mellett Kálnó; azért jövünk rája,
Mert Fegyveres Tamás rezidenciája.
Genialis egy kis falu... amennyiben
Rajta a jó rendnek híre sincsen jelen.

Ugy állnak a házak, oly egyenes sorba’,
Valamint a mezőn a legelő csorda,

Egyik nyugatra néz, a másik keletre,
Harmadik, negyedik, isten tudja, merre.

A parasztkunyhók a tehenek és borjak,
Köztök, mint ökrök, a közbirtokos urak...
Azaz csak házaik, engedelmet kérek,
Megbotlott a nyelvem; akarva nem sértek.

Se szere, se száma Kálnón az uraknak,
Itt a faluvégen Latócziék laknak,
Tőszomszédságokban az öreg Gödördi,
Tovább Badallóék s a többi, s a többi.

Fegyveres Tamás úr háza a más végen
A tiszteletes-lak s templom közelében,
Homlokára írva: 1603...
Utána illenék: az ujítást várom.

Csakhogy persze szörnyen hasztalanul várja,
Mert Tamás úr ennek rettentő barátja,
Semhogy újítólag kezeit tenné rá,
Inkább tüstön-tőbül azokat kivágná.

„Szentségtelen kezek sohase bántsanak,
Ti az idők által szentesített falak!”
Szól táblabíró ur lelkesedésébe’,
Ha javítást súg a rosz szellem fülébe.

„S miért javítanám? azért, hogy repedez,
Hogy ingófélben van? semmit sem teszen ez!
Hiszem azt az egyet, hiszem én azt szentül,
Ha apámra nem dűlt, unokámra sem dül.”

Négyszögű épület, majd egy hossza, széle,
Van elől középütt holmi tornác-féle;
Itt szuszog a háznak érdemes gazdája,
Ha a délutáni álom borul rája.

A tornác teteje torony, s óra rajta,
Mely az időt három oldalra mutatja:
Éjszak-, kelet- s délre; csak nyugat felé nem...
Rövid kis történet, tehát elbeszélem.

Az én táblabíróm és Latóczi Endre
Régi ellenségek, pörlekednek egyre,
S a boszút, ha kezök ügyére eshetik,
Egymás ellen teljes szívből elkövetik.

Latóczi Endrének nyugatra a háza,
S hogy ez az időnek járását ne lássa,
Tamás úr, követvén örökös boszúját,
Kivette nyugati óramutatóját. -

Jobbra a cselédház, az istállók balra,
Középütt egy almafa a nagy udvarba’.

Árva fa! ha egyszer gyümölcs téved rája,
Három következő esztendő megbánja. -

Ha belépsz a házba, szent borzalom száll rád:
Meglátod az ókort, hogyha még nem látád,
Réki karosszékek, régi almárjomok,
Az egyik roskadoz, a másik tántorog.

A vén bútoroknak talán a legvéne
Borbála kisasszony, Tamás úrnak nénje,
De van köztök új is, egy kis gyémánt láda:
A szép kis Piroska, Tamás úr leánya.

Az ebédlő terem egyszersmind képcsarnok,
Ott lóg fölakasztva a sok híres bajnok,
Akik a Fegyveres-családból erednek,
Kiket a törökök annyiszor kergettek.

S immáron ismervén a háznak mivoltát,
Kivül is belül is annak állapotját,
Nehezen hiszem, hogy ideje ne lenne
Elkezdeni végre, mi történik benne?

3-ik §

Kukorít a kakas hajnal hasadtára.
Ki teremne talpon, hogyha nem Borbála?
Borbála kisasszony, gazdaság tengelye,
Tővel-heggyel állna minden ő nélküle.

Talán amióta század ez a század,
Nem érte Borbálát még az a gyalázat,
Hogy a kamrában ne sürgött-forgott volna,
Midőn piros orrát a hajnal föltolta.

Istentelen nyelvek azt regélik ugyan:
A pálinkás-üveg a kamarába’ van,
S ez az, ami őt oly jókor odavonja,
Koránsem a háznak, gazdaságnak gondja.

De mi nem hallgatunk minden szíre-szóra,
Rágalom malmára, pletyka darálóra;
Üssön le a mennykő a feje búbjára,
Ki előtt még hölgyek jó neve sem drága. -

Tehátlan tehát a kakasság kukorít,
Borbála kisasszony a kamrában virít,
A konyha számára ád ki főzeléket,
S ex tempore pofonvágja a cselédet.

Ugy kell neked, ugy kell, te kotnyeles Sára!
Nem volt elég, nézned az aszalt szilvára,
Bele is markoltál, de Borbála lesett,
Rajta is kapott... most dugd el a poflevest.

Fegyveres Tamás úr azonban még alszik,
Még pedig ugy, hogy a szomszédba is hallik;

Gyermekek hallják a hortyogást az utcán,
S azt hiszik: trombita... katonák jőnek tán.

De most megrázkodik, torka muzsikája
Elfúl, mintha kötél hurkolódnék rája,
Szemöldöki, mint két ellenséges medve,
Egymásnak rohannak, s megállnak meredve;

Fején a haj ezer zsindelyszöggé válik,
Kiegyenesűl mind az utolsó szálig,
Redő-árkak nyílnak homloka rónáján,
S képe tetemesűl, orcáit fölfújván.

Hirtelen fölébred és az ágyán fölül,
Harag és iszonyat lángol szemeibül:
„Borzadalmas álom!” szuszogja, lihegi,
„Arcomat a hideg veríték verte ki.

Írnom kellett volna... írni erőtettek...
Lelkem most is dühöng, lelkem most is retteg.
Hah, ki föltaláltad az írást, gazember,
Hánykolódjék veled koporsód, mint tenger.

Alva sem hagy békét az átkozott irás!
Istennek hála, hogy csak álom volt s nem más.”
Nem más? szegény ember! gondold meg csak jobban,
Hej, írnod kell még ma, írnod kell valóban.

Eszébe is jutott nem igen sokára,
Nyilalt az oldala, borsózott a háta,
Káprázott a szeme, izzadt az üstöke,
Kiszáradt gégéje, viszketett a feje.

Eszébe jutott, hogy van egy édes fia,
Akinek levelet kell még ma írnia,
S a dolog sürgetős, nincs mód halogatni,
Azért is fölfelé kezdett tápászkodni.

Fölkelt, felöltözött, bebujt ruhájába,
Mintha egy nagy bőgőt dugnának tokjába,
Meg is reggelizett, két font húst bevága...
Éhgyomorra csak nem kaphat ily munkába.

Az almáriomnak tetejéről pedig
A toll s kalamáris előkeríttetik,
Kiszáradt belőle a tenta fenekig,
Annakokáért is borral föleresztik.

Most már teljességgel nincsen egyéb hátra,
Csak hogy Fegyveres úr álljon ki a gátra,
Irja meg levelét... de mi hagyjuk őt itt!
Keresztényteleneség nézni, mint vesződik.

Láttuk a vén tölgyet, nézzük meg lombját is,
Illendő megnéznünk a kis Piroskát is;

Hol találjuk őt fel karcsú derekával,
Mosolygó szemével, pajkos mosolyával?

Ne is menjünk tovább, csak a kert aljáig,
A kertnek legalsó sötét lugosáig,
Hiába keressük, ha ott meg nem lelnők,
Reggelenként a nap ottan üdvezli őt.

Ime, nem megmondtam? a lugas mélyében
Űl, mint a csalogány űl rejtett fészkében.
Mért rejtezik így el a világtól mindig,
S riad föl, ha szellők a lugost legyintik?

Megmondom, hogy miért?... aztán borzadjatok,
Mert iszonyúságos az, amit hallotok!
Oly fiatal leány, olyan szép rózsaszál,
S máris és mégis az ördöggel cimborál.

Ördöggel cimborál! apja is bevallja,
Gátolná is, hanem hiába gátolja;
Lel módot, hogy a jó öreget rászedje...
Áldoz a gonosznak... könyvet olvas egyre.

Itt, és leginkább a napnak kezdetével,
Itt táplálkozik ő a pokol főztével;
Keze, zsebe most is könyvekkel van teli...
A kárhozat magvát milyen mohón nyeli!

Olvas, olvas, olvas, szeme fényes ablak,
Melyet egy égő ház lángi ragyogtatnak;
Ez már a pokolnak rálövelő lángja.
Sajnálatra méltó szegény kis leányka.

Azonban kinn a kert mögött ostor pattan,
(Tiszai rév felől jön el az út onnan,)
Ostorpattogásra, kocsi zörgésére
Fölugrott Piroska s a palánkhoz tére.

Bántotta őt a zaj, bántotta fölötte,
Mely ábrándjaiból őt felijesztette,
De a kiváncsiság szinte fölkelt benne,
Megnézni, hogy ki jön? ha ismerős jönne?

Több jött, mint ismerős; bátyja jött meg, bátyja,
Kitörő örömmel nevét elkiáltja:
„Dezső, Dezső lelkem!” s kinyitá a kertet,
S a kisajtón által az hugánál termett.

„Hogy vagy, édes húgom?” kérdezé a bátya,
„Egyre vig? szívedet a bú most se’ bántja?
Arcod most is piros, szemed most is élénk,
Mint midőn búcsúszót és csókot cserélénk.”

„Oh,” felelt a lyányka, „nekem semmi bajom!
Mindennapos vendég ugyan az unalom,

De ez az öregúr épen ugy utálja
A könyvet, mint apánk... fut, mihelyt meglátja.

Igaz, a könyvekkel csak titkon mulatok,
De a tiltott gyümölcs a legjobb, tudhatod.
Milyen gyönyör, hogyha fölnyitom könyvemet!
Mintha nyilni látnám fölöttem az eget.

Abból olvasom a világ tarkaságát,
S feledem falunknak bús egyformaságát,
S ahová magamnak elmenni nem szabad,
Legalább elküldöm oda vágyaimat.

Igy élek, de te, jó bátya, te hogyan vagy?
Szerelmed s bánatod még most is olyan nagy?
Ilyen váratlanul haza mi vezetett?
Szarka sem jelenté megérkezésedet.”

„Mi vezetett haza? az ami elhajtott,”
Válaszola Dezső s kínosan sohajtott.
„Tudod, gyermek vagyok, dajkám a szerelem,
Ahogy neki tetszik, megyen és jön velem.

Néha elővettem férfiuságomat,
Hogy kiszabadítsam öléből magamat,
Akkor ő lett gyermek, zokogott előttem,
S ujra elgyöngülék, s karjaiba dőltem.

De nem küzdök többé. Merre kedve tartja,
Vigyen... s először is vezetni fog karja
Az elhatározás erős sziklájához...
Azonban jer, hugom, menjünk most apánkhoz.”

4-ik §

Táblabíró úr az ég segedelmével
Óriási dolgát ép akkor végzé el,
Amidőn az ajtón kopogtattak vala,
S kopogás után belépett Dezső fia.

„Ejnye, akasztani való rosz portéka,
Napjaim gyilkosa, életem hóhéra!”
Ilyen barátságos szavak hangozának
Nyájas üdvözletűl ajkán az apának.

Dezső pedig örömkönnyekre nem fakadt,
Hallván ez édesen üdvezlő szavakat;
Bátor volt kérdeni, folyvást hűledezve:
E szép fogadtatást hogyan érdemelte?

„Hogyan érdemelted!” kiálta föl apja,
S kezéből a tollat dühösen eldobja,
„Nem tudott az ördög elébb hazahozni
Csak egy pár órával, vagy ott tartóztatni?

Itt van, kész a levél, nincs egy betű híja,
És az ember ezt mind, mind hiába írja!

Kínos fáradságom nagy potyára történt;
Szabott fejemre a sors ily kemény törvényt.

Hogyha nem sajnálnám az útiköltséget,
Ebb' a nyomba' visszakergetnélek téged,
Olvasnád levelem ott Pest városába',
Nem írtam legyen azt ily szörnyen hiába.

Azt írtam: jőj haza; henyéltél eleget,
Illő, hogy ezentúl szolgáld a nemzetet.
Itt a tisztújítás, egy becses virágot
Terem neked e kert; szolgabíróságot."

Nem felelt egyebet erre Dezső, csak azt,
Hogy ő ezen kertből virágot nem szakaszt,
S a nemzetre nézve azt jegyzi meg, hogy ez
Amint eddig elvolt nélküle, el is lesz.

„Hogyha vétek," ugymond, „a közügyi terhet
El nem fogadni, ha az ember rátermett,
Szinte az, sőt kettős vétek elvállalni,
Ha viselésére gyöngék a vállai.

Érzem gyöngeségem, azért ki sem lépek,
Foglalják el a tért markosabb legények,
Én majd benn maradok csendes hajlékomban
A nekem való, a rejtett nyugalomban."

„Kivel beszélsz, kölyök?" kurjantott reája
Az apa oly igen méltó haragjába',
„Kivel beszélsz, kölyök, s mióta feleded,
Hogy apádnak minden hangja parancs neked?

Ki sem lépsz? röpűlni fogsz, ki az ablakon,
Hogyha vonakodol szót fogadni vakon;
Azt teszed, mit mondok én, a ház királya,
S tizenkét vármegye főtáblabirája!"

Dezsőben nem nyargal szilaj vér patakja,
De szelidségéből e beszéd kikapja,
S a fiúi érzés tusakodik benne:
Nem lenne-e jobb, ha szivéből kimenne?

Végre, amint illett, csak erőt vett magán,
S így kezdé szavait nagy hallgatás után:
„Jól van, apám, tehát legyen, mint kivánja,
Ki fogok lépni a nyilvány piacára."

Táblabíró úrnak nyájasabb lett képe,
Béke angyalaként szállt e szó fülébe;
Hej pedig ha tudná fiának szándokát,
Csibének nézné őt s kitekerné nyakát.

Koltó és Pest, 1847. október-november

EZ MÁR AZTÁN AZ ÉLET!

Ez már aztán az élet!
Az egész éven át
Föl és alá kószálom
A két magyar hazát.

Vándorlok Magyarország
Dicső térségein
S testvére, a szép Erdély
Regényes bércein.

Rónákról nézek távol
Hegyek tetőire,
És hegytetőkről nézek
Távol rónákra le.

Füvetlen fátlan puszta
S vad erdős rengeteg
Szép panorámaképen
Előttem ellebeg.

Ott városok harangja,
Itt mezei kolomp,
Amaz drámákat és ez
Tündérregéket mond.

Itt egy sötét nagy kastély
Taszít magátul el,
Ott egy fejér kis kunyhó
Barátként üdvezel.

Előre, csak előre,
Nagy messze még a cél;
Tovább, tovább mindegyre,
Gyorsan miként a szél.

Mi kéj, így kóborolni
Hegyen és völgyön túl,
Mi kéj! mint dagad keblem!
S erszényem mint lapúl!

Dés, 1847. október 20.

EL INNÉT, EL A VÁROSBÓL...

El innét, el a városból,
Fogjatok be hamarjába,
Hadd rohanjak, hadd röpűljek
Más vidékre, más országba!

Mint kivánkozám e helyre,
Lelkemet mint vonta a vágy!
S ugyanez az érzelem most
Von tovább, maradni nem hágy.

Nevezetes ez a város.
Tekintetem szerteszéjjel
Mint az üstökös kalandoz
S nem telik be nézésével.

Összevissza tarkabarkán
Állnak új és régi házak,
Mintha képviselve volna
Itten minden eltünt század.

S történetkönyv ez a város,
A történetek nagy könyve,
Minden utca és minden kő
Nagy dolgokról beszél benne.

S a magyar szó árad itten
Mindenütt, amerre járok,
Édes hangok, kedves hangok,
Illatoznak, mint virágok.

S mégis mindezek dacára
El innét, sőt ép ezért el,
Hogy a megszokás utol ne
Érjen prózai kezével.

S szemeimrül azt a fényes
Rózsafátyolt le ne tépje,
Melyen át a várost nézem,
Elmerűlve tündérkéjbe.

Igy maradj meg, szép Kolozsvár,
Igy maradj te emlékimben,
Ily kedvesen, ily dicsően...
El tehát, el gyorsan innen!

Kolozsvár, 1847. október 22-23.

ARANY JÁNOSNÁL

Csendes magányból a mézeshetek után
Ujra belépek a nagyvilág zajába,
Hol annyi sáros láb gonoszul vagy bután
Kedélyemnek fejér köntösére hága.
Mielőtt ott lennék a nagy kőhalomban,
A fővárosban, hol oly hűsen fuj a szél,
Egyet pihenek még kicsiny hajlékodban,
Leülök, barátom, meleg tűzhelyednél.

Üdvezlégy másodszor!... a tavasz tarkállott,
Amidőn először látogattalak meg,
Most bús egyformaság födi a világot,
Bús egyformasága a mogorva ősznek;
De e ború, ámbár eddig egyetérzék
A természettel, most nem sérti kedvemet,

Hisz magammal hordom a tavasz egy részét,
És a legszebbik részt, kis feleségemet.

Ime feleségem... hej be szép az élet,
Mikor az ember így másodmagával van,
Akármit huhognak, akármint itélnek
A magányos baglyok, szomorú odvokban.
Leestem ugyan a szabadság szárnyáról,
Be vagyok kerítve egy kis karikába,
De mért kivánkoznám ki e karikából,
Midőn minden gyönyör ide van bezárva?

Én azonban vizet hordok a Dunába
Beszélvén ilyetén dolgokat tenéked;
Föl van írva szinte sorsod csillagába
Ragyogó betűkkel: boldog házasélet...
Itt hitvesed, amott két virgonc gyermeked!
Gyűljünk össze s űljünk itt körbe mindnyájan,
S tartsunk olyan vidám beszélgetéseket,
Hogy hallgatni még az idő is megálljon;

Igy csaljunk meg ezt a vén hajdút, ki engem
Hej, maholnap megint a dologra kerget...
Egykor a hírvágyat hátamra űltettem,
S most le nem hányhatom a már megúnt nyerget.
Nem a hír, nem a hír többé, mi ösztönöz,
Hogy munkába öljek napot és éjszakát!
Mint napszámos nyúlok iróeszközömhöz,
Aki a sátánnak elalkudta magát.

Tudom, a feledés, mint az éhes kánya
A megölt madárral, elröpűl nevemmel,
Tudom, hogy siket a magyarok hazája,
S mégis énekelek, mert énekelnem kell.
El fogják feledni nevem s bár feledném
Hamar! ugy szeretném túlélni híremet:
Akkor aztán ismét a magamé lennék,
Rózsáim volnának a borostyán helyett.

Azt kivánnám, hogy itt éljek én s hitvesem
Veletek, barátom, nem-zavart magányban,
Míg nem emlékezném már saját magam sem
Arra, hogy divatban voltam hajdanában.
Akkor a dicsőség hozzád el-eljövén
Egyszer itt találna s tán reám ismervén
Mint régi barátját üdvözölne, de én
Felelnék: nem tudom, kihez van szerencsém?

Eh, balgatag beszéd! alig ejtettem ki,
Nevetek, magamat kinevetem érte;
Az isten a magányt nem nekem teremti,
Odavaló vagyok én a csatatérre.
Dobják le testemmel együtt majd nevemet
A sírba, de addig ne bántsa senki sem,

Véglehelletemig nem hagyom a helyet,
Ott esem el bármily sárosan, véresen!

Szalonta, 1847. október 25-31.

DICSÉRSZ, KEDVES...

Dicsérsz kedves, hogy olyan jó vagyok!
És meglehet, hogy az vagyok valóban,
De ne köszönd ezt énnekem... szived
Annak forrása, bennem ami jó van.

Avvagy talán a földnek érdeme,
Hogy úgy terem gyümölcsöt és virágot?
Teremne-e csak egy fűszálat is,
Ha nem sütnének rá a napsugárok?

Nagyvárad, 1847. október 25-31.

NÉZEK, NÉZEK KIFELÉ...

Nézek, nézek kifelé az
Ablakon,
Ott merengnek szemeim a
Silbakon,
Jár a faköpönyeg mellett
Föl s alá,
Méltósággal, mint valami
Kiskirály.

Sétifikáltam igy én is
Valaha,
Merthogy voltam, voltam én is
Katona,
Fekete-sárgára festett
Fák előtt
Villogtattam a hatalmas
Gyíklesőt.

Izzadtam a dicső borju-
Bőr alatt,
Bájos bakancs ékesíté
Lábamat,
Szájam szörnyü halberdókat
Kiabált,
És söpörtem a kaszárnya
Udvarát.

Hősi pálya, hősi pálya,
Gyöngy élet,
Szégyen rám, hogy számot veték
Tevéled,
Hogy letettem cserkoszorúd
Fejemről,
Elhajíték puskát, seprőt
Kezemből.

Hej, de meg is vert az isten
Engemet,
Hogy elhagytam a vitézi
Életet,
Poéta lett belőlem, csak
Poéta...
Ott talán már káplár volnék
Azóta.

Nagyvárad, 1847. október 25-31.

SZÉP NAPKELETNEK...

Szép napkeletnek
Viránya lelkem,
Örök tavasznap mosolyog le rá;
Mit csak a földre
Ejtett az isten,
Megterem rajta minden szép virág.

Csak egy hiányzott,
A hit virága,
A síron túli életnek hite,
S ez is kikelt már,
Ez is virít már,
És ezt szerelmed ülteté ide.

Miről a büszke,
Az elbizott ész
Egy hangot sem bírt mondani nekem:
Megmagyarázta,
S mi könnyedén, azt
Édes szerelmed, kedves hitvesem!

Nem sötét a sír:
Szemünk vakul el,
Ha rátekintünk, fényességitől,
Mely oly szokatlan
Varázsözönnel
A másvilágból arcainkra dől.

Nem az enyészet
Rideg tanyája
A koporsó; de vidám sajka ez,
Amely velünk e
Szép életből egy
Még szebb élet partjára átevez.

Csak azt az egyet
Szeretném tudni:
Hol, merre terjed ez a másvilág?
És mily alakban
Jutunk majd innen
Ez ismeretlen másvilágba át?

Mint ágrul ágra
A csalogánypár,
Csillagrul csillagra szállunk, te s én?
Vagy mint két hattyu
Ringunk szelíden
Az örökkévalóság tengerén?

Pest, 1847. november

OH NE BÁNTSD A KÖLTŐT...

Moore után angolból

Oh ne bántsd a költőt, ha magányba fut, hol
Fekszik a gyönyör, a hírrel nem törődve;
Nagyra született ő, s lelke lángolási
Szentebbek volnának boldogabb időkbe'.
A húr, mely most lantján tágan lankad, tudna
Harci dárda ellen íjt feszíteni,
És ajkán, amely most vágyakat lehel csak,
Honfiszívek árja ömledezne ki.

De jaj hazájának!... elmult büszkesége,
S mely volt hajthatatlan, megtört szelleme;
Romján csak titokban sóhajt népe, mert őt
Árulás szeretni s halál védnie.
Csak az árulónak van becse, csak annak.
Aki szégyenlője ősei nevének;
Az a fáklya vezet méltósághoz, amely
A hazát-hamvasztó máglyán gyujtaték meg.

Hát ne bántsd a költőt, ha, mit nem gyógyíthat,
Kéjek közt akarja elfelejteni;
Oh csak egy reményt adj, csak egy fény ragyogjon
Honja éjén, s meglátd, mint fog érzeni!
És azonnal szíve minden szenvedélyt, mit
Táplált, s mindent, ami kedves, messze hajt,
S a babér, mely fejét hasztalan övedzi:
Mint Harmodiusnak, kardját födi majd.

De bár dicsőséged eltűnt s a remény is,
Neved, drága Erin, élni fog dalába',
Még az órában, melyben legvidámabb,
Emlékezni fog rád s sorsod viszályára.
Panaszod meghallj' az idegen, rónáin,
Tengeren túl küldi a lant sóhajod,
Maga zsarnokod is, míg láncod szorítja,
Rabja dalán megáll majd és sírni fog.

Pest, 1847. november

ŐSZI ÉJ

Látod, látod... vagy hiszen mit látnál?
Késő éj van, s ez még nem elég:
Éj a földön és felhők az éjen;
Kétszeres gyászt vett föl a vidék.

És a szél, ez a hazátlan szellem,
Kit be nem fogad se' ég, se' föld,
Ég és föld közt elkárhozva bujdos...
Hallod, hallod, hogy nyög, hogy süvölt.

Könnyü nékünk, feleségem, könnyü,
Pamlagon te és karszékbe én,
Idebenn a kényelmes szobában
A meleg kemence közelén.

Oh de vannak, kik most kinn bolyongnak
A viharban szabad ég alatt,
Fürteiket megcibálja a szél,
Amidőn mellettök elszalad.

Ablakokból itt-ott oly hivólag
Kandikál ki egy-egy mécsvilág,
De ők tovább mennek... csavargónak
Ki nyitná ki háza ajtaját?

Hej pedig ki tudja, hogy mi volt az
Ilyen, vagy mi lesz belőle még?
Hogy tovább ne menjünk: egykor én is,
Én is iy földönfutó valék.

Míg kifáradt, gyöngült lábaimmal
Gázolám az országúti sárt;
Lelkem addig csüggedetlen szárnyán
Magasan fönn az egekben járt.

Így ballagtam, ábrándozva: egykor
A hazának mily kincset hagyok.
S aki láta, mit gondolt felőlem?
Azt hivé, tán, hogy tolvaj vagyok.

Pest, 1847. november

BÍRÓ, BÍRÓ, HÍVATALOD...

Bíró, bíró, hívatalod
Nem játék, nem tréfadolog,
Jól meggondold, jól meggondold,
Ha a „halál” szót kimondod.

Hallga, hallga, nyílik szája...
Szól... kimondja: „halál rája!”
Elindulnak az ifjúér’,
Pallost köszörűl a hóhér.

Nap az égre emelkedik,
Ifju feje földre esik,
Nyaka vére fölfelé fut...
Milyen szép piros szökőkut!

Holdvilágos sárga éjfél,
Sírjából az ifju fölkél,
Halomtalan sírgödréből,
Az akasztófa tövéből.

Fejét veszi jobbkezébe,
Kapaszkodván üstökébe,
Ugy ballag a városba bé,
Birájának háza felé.

„Ártatlanul ölettél meg!”
A bíró ily szókra ébred,
És fölpattan az ajtaja,
Véres fej röpűl be rajta.

És ezután minden éjjel
A bírót e hang költé fel,
Jött az ifju éjfelenként,
És bedobta véres fejét.

Pest, 1847. november

RÓZSABOKOR A DOMBOLDALON...

Rózsabokor a domboldalon,
Borúlj a vállamra, angyalom,
Súgjad a fülembe, hogy szeretsz,
Hej, milyen jólesik nekem ez!

Lenn a Dunában a nap képe;
Reszket a folyó örömébe’,
Ringatja a napot csendesen,
Épen mint én téged, kedvesem.

Mit nem fognak rám a gonoszok,
Hogy én istentagadó vagyok!
Pedig mostan is imádkozom...
Szíved dobogását hallgatom.

Pest, 1847. november

PATÓ PÁL ÚR

Mint elátkozott királyfi
Túl az Óperencián,
Él magában falujában
Pató Pál úr mogorván.
Be más lenne itt az élet.
Ha egy ifjú feleség...
Közbevágott Pató Pál úr:
„Ej, ráérünk arra még!”

Roskadófélben van a ház,
Hámlik le a vakolat,
S a szél egy darab födéllel
Már tudj’ isten hol szalad;
Javítsuk ki, mert maholnap
Pallásról néz be az ég...
Közbevágott Pató Pál úr:
„Ej, ráérünk arra még!”

Puszta a kert, e helyett a
Szántóföld szépen virít,
Termi bőven a pipacsnak
Mindenféle nemeit.
Mit henyél az a sok béres?
Mit henyélnek az ekék?
Közbevágott Pató Pál úr:
„Ej, ráérünk arra még!”

Hát a mente, hát a nadrág,
Úgy megritkult, olyan ó,
Hogy szunyoghálónak is már
Csak szükségből volna jó;
Híni kell csak a szabót, a
Posztó meg van véve rég...
Közbevágott Pató Pál úr:
„Ej, ráérünk arra még!”

Életét így tengi által;
Bár apái nékie
Mindent oly bőven hagyának,
Soha sincsen semmije.
De ez nem az ő hibája;
Ő magyarnak születék,
S hazájában ősi jelszó:
„Ej, ráérünk arra még!”

Pest, 1847. november

EGY APÁHOZ

Mindent tevél, amit szabad
És amit nem szabad,
Hogy visszatartsd ellened
Szegűlt leányodat;
Bekeriték őt apai
Tekintélyednek falai,

S úgy volt ármányaid között,
Mint hálóban a hal,
És fenyegetted haragod
Gyilkos villámival...
És mégis elment gyermeked
Az ifjuval, kit szeret.

Mi volt forrása tetteid
Sötét folyóinak?
Tán a szülői aggalom
A jövendő miatt?
Ez volt a szép palást, amely
Rút önzésed takarta el.

Árúnak tartád gyermeked,
S rá alkuvál is már...
Szeretném tudni: mennyiért
Kérték s mi volt az ár?...
Vásárra vitted, tehetéd,
Mert hisz te adtad életét.

Te legalább ezt gondolod.
Hah, milyen lázitó,
Mily iszonyú tett volna ez,
Ha nem voln’ olyan ó,
Ha minden istenadta nap
Meg nem történnék újolag.

Van embervásár, szinte van
Ott túl a tengeren,
De az adó-vevő fehér,
S az áru szerecsen,
Mig itt minálunk az apák
Magzatjaikat árulják.

Igy cselekvél te is... vagy mondd
Hazugnak szavamat,
Tégy tanuságot róla, hogy
Szeretted lyányodat,
Beszélj!... egy hangod sem lehet,
Melymegcáfolna engemet.

Midőn ármányod szétszakadt,
S leomlott minden gát,
S az ifju végre elvivé
Magával a leányt,

Annyit se' mondál nékiek:
Vajon lesz-e mit ennetek?

Levontad rólok kezedet,
Ugy távozának el,
Bár meggyőződésed vala,
Hogy első, akivel
Találkoznak, a nyomor lesz,
S majd el sem hagyja őket ez.

De szép hited, tisztelt apa,
Tudd meg, nem teljesűlt,
S ha tán a szükség egykoron
Reájok nehezűl,
Te lész utósó, akinek
Segélyeért könyörgenek.

S ők boldogok, (érdemlik is
Sok szenvedésökért!)
Oly véghetetlen boldogok,
Hogy hozzájok se' fér
A gyűlölség és a harag,
Hogy néked megbocsátanak;

S kivánják: légy boldog te is!...
De bár kivánjanak
Neked minden jót, hasztalan;
Mert ki elhagyja csak
Egy pillanatra gyermekét,
Örökre elhagyj' azt az ég.

Pest, 1847. november

ÁLLJ MEG, FELESÉGEM...

Állj meg, feleségem,
Mondok valamit,
Játsszuk el a multnak
Jelenéseit,
Mert illik dologhoz
Fogni végre már,
Isten drága napját
Egyre lopni kár.

Eddig csak henyéltünk,
Ennek vége lesz,
Mert ez a léleknek
Fásulást szerez.
Munka, tett az élet,
Tegyünk valamit,
Játsszuk el a multnak
Jelenéseit.

Képzeld, hogy leány vagy
Az a lyányka még,
Kivel ott a csendes
Kertben mulaték.
Itt a kályha lesz a
Nagy fa, mely alatt
Elmondám szerelmi
Vallomásomat.

Támaszkodjál hozzá,
S addsza kezedet,
És figyelj, elmondom
Szép beszédemet: -
„Nagysám, én nagysádat
Sze... sze... szeretem!
Nagysádé szerelmem,
Lelkem, életem!

Oh feleljen, nagysám,
Hogy viszontszeret!”
„Szeretlek, Sándorkám,
Bírod szívemet...”
Persze, hát hogy is ne,
Mondtad is te ezt!
Mily anakronizmus!
Mondd, hogy nem szeretsz,

Mint akkor mondád... „Én
Nem szeretem önt.”
Nem szeretsz, galambom?
Szépen köszönöm.
Pár hónapja csak, hogy
Feleségem lett,
S ím nyiltan bevallja
Már, hogy nem szeret.

Hahh! - vagy úgy... ni most meg
Én feledtem el,
Hogy csak játszunk, hogy a
Multat játsszuk el.
Mennyi galibával
Jár ez a dolog!
Hagyjuk abba, jobb lesz,
Már fáradt vagyok.

Elfáradtam. Most már
Csak pihenhetek.
Űlj le itten, majd én
Melléd heverek,
S rád hajlok fejemmel,
Igy, kis angyalom...
Munka után milyen
Jó a nyugalom!

Pest, 1847. november

BOLOND ISTÓK

„Jön biz a, tagadhatatlan,
Mindjárt itt lesz a hátam megett.
S mily haragos! sose’ láttam
Ilyen gyilkos szemeket.

Korbácsolja lovait,
S a gyeplőt közéjök vágta,
Ugy jön egyenest nekem
Sebesen, lóhalálába.

Hallj’ az úr,
Legyen annyi embersége,
Hagyjon békét énnekem,
Menjen félre pokol fenekébe.

Hisz elég nagy ez a puszta,
Megférünk egymás mellett is könnyen,
Mért törnénk tehát egymásra?
Egyik jobbra, másik balra menjen.

És ha épen úgy kivánja,
Hát meg is süvegelem,
Csak térjen ki az utamból,
Csak hagyjon békét nekem.”

Igy beszél a jámbor ifju
A záporhoz, mely utána nyargal,
De biz ez nem fordul el, hanem
Utoléri, s dől rá vad haraggal.

És az ifju?
Ott helyben megáll merően,
Mint Cézár, midőn meglátta
A gyilkot Brutus kezében,

S köpenyét, mint Cézár,
Rávoná a képire...
Azaz hogy rávonta volna
Ha lett volna köpenye.

De azért, mint akinek nyakában
Egy pár bunda s köpönyeg,
Oly nyugodtan áll, s ezt mondja
Kimondhatatlan egykedvüleg:

„Jó; ha nem hallgatsz rám,
Üssön a mennykő beléd.
Majd meglátom, melyikünk
Unja meg elébb.

Istenemre, én vagyok tán
A világon a legjobb keresztyén,

Mert biz annyiszor még senki sem
Keresztelkedett meg, mint én.

Mennyit, mennyit mos a zápor engem!
Hanem hiszen szerecsent mos,
Mert biz én amilyen
Egykoron valék, olyan vagyok most.

Leáztathat rólam
Az eső minden ruhát.
De nem áztathat le egyet, a
Filozófiát.

Az már aztán a szabó,
Aki ezt a ruhát varrja;
S milyen olcsó! ingyen kapni,
S mégis milyen kevés hordja."

Igy elmélkedék az ifju ember,
S erre oly jóizűt kacagott,
Hogy a zápor megboszankodott rá,
S még kegyetlenebbűl szakadott.

De az ifju győzte türelemmel,
Állt vidáman és nyugodtan;
Gondolá, hogy zúgolódni
Teljesen méltóságán alul van.

Végre is a mérges felhő
Szégyent vallva távozék,
S szivárványos lett - talán az
Ifju kedvétől - az ég.

„Szép szivárvány!" szólt a vándor,
„Mint életem, olyan tarka,
S olyan fényes, mint jövendőm
S mint a paradicsommadár farka;

Szép szivárvány, szép diadalív
A verőfény tiszteletire,
Hogy a vészen, a felhőkön
Győzelmet nyere;

Szép szivárvány, messze vagy te tőlem,
Jaj de messzebb még a város,
A nap vége pedig már közel,
És az út irtóztatóan sáros.

Én ugyan próféta nem vagyok,
Hanem annyit merek jóslani,
Hogy ma nem gyönyörködhetnek már
Bennem a város leányai.

Sajnálom szegényeket,
De hiába, nem tehetek róla...

Hogyha mégis szállni tudnék,
Mint amottan az a gólya.

Mit csináljak hát?
Ha az éjet itt kinn töltöm,
Gyönyörű mulatságocska lesz,
Nedves háttal sáros földön...

Bár Bolond Istóknak hínak,
Ily bolond csak nem leszek -
Mit tünődöm? amott egy tanya,
Bemegyek.

Zsiványfészek is lehet
Barátságos alakjára nézve,
De nincs annak félelem szivében,
Akinek még bányában a pénze.

És a kémény füstölög,
Ergo tűz van a konyhán,
Ergo megmelegszem, sőt még
Vacsorálok is talán.

Mily szerencse, mily boldogság,
Hogy tanultam logikát,
Most ezt föl sem érném ésszel...
Éljenek az iskolák!"

Ez komor tanya,
Ahová az ifju mégyen,
Mélyen benn a
Puszta közepében.

Félig ép,
Félig rom:
Ház-e vagy
Sírhalom?

Mint az árva gyermekek
Anyjok sírhalmánál,
Egy pár vad fa körülötte
Olyan szomorún áll.

Éspedig nagy épület,
Nem paraszt kőmíves rakta,
Drága mű,
Csakhogy az enyészet lába rajta.

Oldaláról hull a vakolat,
Kopott zsaluk lógnak lefelé,
Mint helyökből kifeszíté
Egyik-másik kósza szél.

Az ajtó előtt egy
Életúnt komondor,

Ellenséget s jóbarátot
Egyaránt megmormol.

Hátul a cselédház, oldalánál
Egy öreg mogorva béres lézeng;
Dolgoznék, ha dolgoznék,
Balta és járomszög a kezében.

Minden oly bús,
Oly kedvetlen,
Mintha egy világnak
Átka volna itten.

Gondolá is fiatal barátunk,
Hogy elért e tanya közelébe:
„A tatárjárásnak itt talán még
Mostanában volt csak vége.

De ha benn még mostan is Timurlán,
Dzsengizkán s az egész Tatárország,
Még ugyis belépek, lábamat
Vissza még ez urak sem riasztják.”

S a küszöbre
És belépett,
S láta egy vénséges
Asszonyképet,

A parazsat túrta
Csiptető vasával...
Szólt az ifju hozzá
Elragadtatással:

„Jó estét magának,
Szerelem galambja,
Ifjuság rózsája,
Nagyanyám nagyanyja!...”

De az érdemes hölgy közbevágott,
A beszédnek végét el nem várva:
„Mit keres kend? isten hírivel
Menjen arrébb, ez nem csárda.

Majd biz itt minden sehonnait
Befogadni, hát hogy is ne!
Kivált ilyen tájban,
Mikor itt van már az este.”

„Ej babám,” felelt a vándor,
„Hisz nem ment el az eszem,
Hogy beüssem orrom ilyen helyre,
Ha el nem esteledem.

Ép azért, mert este van...”
De szavát el nem végezheté,

Nagy csetepatával küldte
Őt az asszony kifelé.

Ő nem tágitott. „Ki itt az úr?”
Kérdezé,
„Véle szólok; vigyük az ügyet
Ő elé.”

„Itt az úr, mi a baj?”
Szólt egy tompa hang,
Mintha szólna tenger
Fenekén harang.

Hófehér aggastyán volt az úr,
Hófehér bajusszal és szakállal,
Homlokán kevés haj, sok redő,
Úgy állt ottan komoly méltósággal.

Úgy állt ott merően,
Mint egy sírkereszt,
Melyet tél-időben
Tiszta hó fedez.

Úgy állt, mint egy egész temető,
Melyben oly sok, oly sok a halott,
S látható volt jól, hogy az öröm van
Legrégebben eltemetve ott.

És az ifju lelke a pajkosság
Tarka köntösét rögtön letette,
S szólt illendő szerénységgel
S tisztelettel közeledve:

„Jó uram, bocsánat!
Útazó vagyok;
Még ugyan nem fagytam meg, de
Nem is izzadok.

Nagyon utolért a zápor,
Át találtam ázni egy kicsit,
Engedelmeddel fölmelegenném
S megszárítnám a ruhámat itt.

S ha jóságodból ezen kívűl
Még maradna egy darabka hátra,
Azt csak arra használnám, hogy
Megmaradnék itten éjszakára.”

„Jól van,” volt a kurta válasz,
S ezzel befordult az agg.
Kurta volt a válasz, ámde több
Nem kellett az ifjunak.

Fönn termett a tűzhelyen,
A láng mellé guggolt szépen,

S űlt kevélyen és vidáman,
Mintha űlne egy királyi széken.

„Most nekem áll a világ!”
Ekképen gondolkodék,
„Tudtam, így lesz, és azt is tudom,
Hogy vacsorám is lesz még.”

Ezt gondolta, s összevissza
Gondolt minden tarkabarkát,
És miért ne gondolt volna?
Hisz Bolond Istóknak híták.

Ami volt és ami lesz,
Ami nem volt és nem leszen,
Minden, minden
Megfordult a fejiben.

S amit ő magában gondolt,
Ki is szokta mondani;
No hiszen a vén anyónak
Volt mit hallani!

Három vendégoldalas szekér
Sem bírná el, annyit fecsegett ott,
S olyakat, hogy rajtok az anyó is
Néha még - uram bocsá’! - mosolygott.

Hej pedig ezt vajmi régen,
Régen nem tevé már,
Szinte csikorgott belé a szája,
Mint a megrozsdásodott zár.

De hogy minden mértéken fölűl
Hosszu ne legyek:
Mint az ifju jóslá, meghivá őt
Vacsorára az öreg.

„Ejnye, ejnye,” gondolá az,
Másodízben rakva meg a tányért,
„Ez a Matuzsálemína
Hogy kitett magáért!

Hiszen ez királyi vacsora;
Kár, hogy ilyen búsan költjük el...
Megszólítom az öreg urat,
Ha felel, ha nem felel.”

„Jó uram, tisztelt úr,
Ételed jó, de egy híja van.
Az az egy a híja, hogy
Nagyon sótalan.

Nem ezt a sót értem... mással
Szoktam sózni én az ételt:

Mulatással,
Víg beszéddel.

A halak is kacagnának rajtunk,
Ekkép látva minket...
Avvagy siralomházban vagyunk tán
S holnap már kivisznek?

Fél halál a hallgatás,
Tőle szinte félek én;
Ha te restelesz beszélni,
Majd beszélek én.

Történet, földmívelés, müvészet,
Csillagászat, természettan,
Költészet, jogtudomány, kuruzslás...
Mind, mind, mind a fejemben van.

Ismerős előttem
Éjszak, dél, kelet, nyugat,
Jártam fényes palotákban
És ronyos kunyhók alatt.

Mondd, miről beszéljek?"
És az agg (inkább szemeivel,
Mint hangjával) ekkép válaszolt:
„Engemet már mi sem érdekel."

„Oh uram, ne mondd ezt," szólt az ifju.
„Isten ellen vétkezel vele...
Elzárkozni e dicső világtól,
Amely széppel, jóval ugy tele!"

„Tele széppel, jóval," mormogá az
Aggastyán, fejét megrázva,
„Tele széppel, jóval, meglehet, de
Legfölebb csak néhányak számára.

Majd ha hetven, nyolcvan év keservét
Hordod szíveden,
S közte még csak egy hervadt virág,
Egy szép emlék sem leszen,

Majd ha dőlni készül élted fája,
S azt sem mondhatod,
Hogy ágán a boldogság-madár
Egyszer nyugvék, egy dalt csattogott,

Hanem a kínszenvedések függtek
Rajta, mint akasztott emberek:
Akkor mondd meg, milyen a világ,
Akkor mondd meg, fiatal gyerek.

Tél vala már ifjuságom,
Hát öregkoromnak,

Hát ennek még
Milyen nevet adjak?

Szerettem; szerelmem angyal volt,
Ott fönn született az égben,
S gyalázat saraval megdobálva
Halt meg itt lenn, a földön, szeméten.

Hogy virágtalan volt tavaszom,
Kétségemnek rémeit legyőzve
Jó reménnyel néztem a kalászos
Nyár elé és a gyümölcsös őszbe.

Eljött s elment mind a kettő,
És mi hasznom benne?
Hogyha mindent elbeszélnék,
Szívem megrepedne.

Hosszu fájdalom rövid tartalma:
Sírban két jó gyermekem,
Még egy él és ez rosz ember
És irántam idegen.

Elhagyám, s már nem láttam sem őt, sem
A világot tíz esztendő óta,
És ezóta nincs egyéb érzelmem,
Mint bevágyni, be a koporsóba.

Én bevégzém számadásom
Az élettel,
Mit akarhat még velem, hogy
Nem ereszt el?

Kiivott már mindent, bennem
Semmi nem maradt,
Mért nem dobja hát el már az
Üres poharat?

Átkozott légy, élet,
Légy elátkozott,
Aki rabszolgádat
Ekkép kínozod!

Átkos, átkos a világon minden,
Egy van csak, mi áldást érdemel:
Az az egy kicsíny gödör, hová az
Élet minket nem kisérhet el.

Milyen áldás, ott lenn porladozni,
Elfeledni, hogy valánk,
Hogy ama nagy kínpadon szenvedtünk,
Amelynek neve világ!”

Itt megállott a sok évnek
És sok búnak embere,

És az ifju szót emelni
Csak hosszú szünet multán mere:

„Szent előttem minden fájdalom,
Kettősen szent az öreg szivé...
Nem akarlak bántani; bocsáss meg,
Ha beszédem lelked sértené.

Jó uram, te vétkezél,
Tűrd tehát a büntetést,
Mely ha nagy, azért az, mert
Bűnöd is nagy: a kétségb'esés.

Ez a bűnök koronája,
Minthogy ez nem más,
Mint a legsötétebb
Istentagadás.

A kétségb'esés pokoli hang,
Amely fölkiált az égre:
Nincs tebenned isten, akinek
Gondja volna az emberiségre.

S méltó rá bizonnyal,
Aki ezt kimondja,
Róla, hogy kezét a
Jóisten levonja;

Mert van a világnak atyja,
Van egy hű gondviselője,
Minden ember megláthatja,
Aki el nem fordul tőle.

Csak ne légyünk türelmetlenek!
Néki sok a gyermeke,
Ne kivánjuk, hogy minket tegyen
Mindeneknek elibe.

Itt a törvény: »várj sorodra,«
És nem vársz hiába;
Mint a nap a föld körűl, úgy
Vándorol jósága,

S nincsen akit elkerűlne,
Ha ma nem jött, eljön holnap...
Míg az ember boldog nem volt,
Addig meg nem halhat.

S a boldogságod sosem késő,
És ez oly bűvszer, mitül
- Essék csak egy csepp beléje -
Egy tenger megédesül."

Még soká beszélt az ifju,
És az agg mindig jobban figyelt,

S ugy szivá be lelke e beszédet,
Mint a gyermek az anyatejet.

És midőn elhallgatott az,
Ámélkodva kérdezé az agg:
„Hol tanultad ezeket?
Ki vagy, ifju, hogy hínak?”

Az pedig a komolyságot
Már nagyon megunta,
S válaszát vidáman, pajkosan
Ilyeténkép mondta:

„Hol tanultam ezeket?
Egy bagoly beszélte,
Amidőn egy vészes éjjel
Egy odúban háltam véle.

Ki vagyok? sehonnai,
Se országom, se hazám,
Valamely vándormadár
Lehetett az ősapám.

Járok-kelek a világban,
Ma itt vagyok, holnap ott,
És akinek tetszik, annak
Emelek csak kalapot.

Minél többet éhezem és fázom,
Annál több az örömem,
Mert annál szebb lesz jövendőm,
Minél rútabb jelenem.

S hogy hínak? biz én már jóformán
Elfeledtem igaz nevemet,
Azt tudom csak, hogy most a világ
Bolond Istóknak hí engemet.”

Másnap reggel Bolond Istók
Fölvevé kis batyuját,
Odaállt a vén gazdához,
És elmondá búcsuját:

„Isten hozzád, jó öreg, ha egykor
Boldog lész, gondolj reám,
Jussak akkor az eszedbe, aki
Boldogságodat megjósolám.”

Megfogá kezét a
Remegő aggastyán,
S szóla, s egy nehéz könny
Pergett végig arcán:

„Isten hozzád, ifju ember,
Akitől én... aki bennem...

Aki nékem... látod, látod,
Hogyan kell a szót keresnem.

Isten hozzád... vagy nem,
Mondok valamit:
Ne bucsúzzunk még el,
Maradj vélem itt.

Maradj itt, míg meg nem únod
E tanyát,
És ha tetszik, maradj itt az
Élten át.

Mondd el, amit tennap mondtál,
Mondd még százszor el nekem,
Olyan jólesik azt hallanom,
S végre majd el is hiszem.

Úgye itt maradsz, barátom?”
Szólt az ifju: „Maradok;
Kötelességem maradni,
Ha már így van a dolog.

Az olyan beszédben
Ha kedved telik,
Elbeszélek én, ne félj, akár
Száz esztendeig...”

Kinn azonban zaj van,
Kocsi érkezett;
Kocsi itt e pusztán!
Vajjon ki lehet?

„Nem szabad bejőni senkinek!”
Igy kiálta ki az agg...
„Énnekem sem, nagyapám?”
Szól kivűl egy édes női hang.

És kinyílt az ajtó,
És bejött a lyány,
Oly fiatal, oly szép
És oly halovány!

S ráborult a bámuló öregre,
Könnye, csókja égeté két arcát,
S így önté ki
Lelke harcát:

„Unokád függ rajtad, nagyapám,
Úgy ölellek át, mint a keresztet,
Áhitattal és reménnyel... hangom
Fájdalomtól és örömtül reszket.

Jöttem hozzád ótalmat keresni,
Hol találnám azt, ha nálad nem?

Jaj, hogy erre rászorultam, s százszor
Jaj, hogy apám az én ellenem!

Tőle futok, védj meg ellenében;
Szívtelenül férjhez menni készt,
Van-e annak, van-e annak szíve,
Ki egy szívet összetörni kész?

Kérelem s könny, mind hiába volt,
Kőszoborra hulltak könnyeim...
Oh, ha itt is ugy járok, mint ottan,
Lesz-e több ily sors, mint az enyim?

Értem, értem, mit jelent e
Szemrehányás szemeidben,
Úgye azt, hogy az utósó
Szükségből vagyok csak itten?

Ne itélj meg, százszor jöttem volna,
S apám tiltá, hogy ne jőjek el,
Ő mondá, hogy senkit sem szeretsz te...
Ah, hogy őt mindig vádolnom kell!

Csakhogy itt vagyok végtére,
El sem hagylak már ezentul,
Hogyha csak te
Ki nem kergetsz hajlékodbul.”

Mennyit nem akart felelni
E beszédre az aggastyán,
És, egy szó kevés, de annyi
Sem jöhetett ki az ajkán.

Könnyhullása, zokogása
Volt a felelet,
És hogy édes könnyeket sír,
Látni lehetett.

Mint két árvíz, amely
Őszszejő,
Összefolyt fölötte
Múlt s jövő,

És e tenger őt örök
Elnyeléssel fenyegette,
Vagy ha életét nem is, de
Elméjét nagyon féltette.

Végre is csak tört eszméket monda:
„Van tehát, ki engem is szeret,
Mintha feketedni érzeném
Ezeket a fejér fürtöket!

Mily kicsiny volt, hogy utószor láttam...
Milyen szépen néz reám...

Ifju ember, hol vagy? nézz ide,
Ez az én kis unokám!

Ifju ember, addsza kezedet,
Mert hiszen te mondtad:
Míg az ember boldog nem volt,
Addig meg nem halhat.

Ő hozzám jött, volt bizalma bennem...
Többé már el sem hagy...
Védni foglak isten, ember ellen,
Kis unokám, ne félj, jó helyen vagy.”

És ki tudja, még mit
Össze nem beszélt,
Összevissza hányva
Végét, elejét.

Kinn azonban újra zaj van,
A leányért apja jött,
De kilép az agg s reádörg:
„Át ne lépd e küszöböt,

Nem szentségtelen lábnak való ez,
A tied szentségtelen...
Vagy jer, azt megteheted: taszíts el,
És gázolj keresztül testemen.

Lyányod itt van... lyányod?
Többé nem tiéd,
Mért is volna? őt ugyis csak
Veszni kényszeríteněd.

Megtagadtad egykoron apádat,
Megtagad most téged gyermeked...
Él az isten s őrizi törvényét,
Őrködik az igazság felett.

Meg nem átkozlak, de
Meg sem áldalak...
Menj el ugy, hogy többé
Ne is lássalak.”

És a fiú nem mert közeledni,
Összezúzva távozék,
Apja keményen parancsolólag
Nyujtotta ki jobbkezét;

Úgy állt ott az aggastyán
Bús hideg fönségben,
Minnt a jégnek oszlopa
Éjszak tengerében.

Amidőn már messze járt fia,
Egy sohajt küldött utána,

Egy kebeltépő sohajt,
S beballagott hajlokába.

Odabenn nagy hallgatás lett,
Mélyen hallgatának,
Végre szólt az ifju vándor
Az öreg gazdának:

„Most, uram, már ugy hiszem, hogy
Én fölösleges vagyok,
Van már, aki majd vigasztal,
Aki földeríteni fog.

Jókedvemmel és vándorbotommal
Megyek én megint a magam útján...
isten hozzád, öreg ember,
Isten hozzád, ifjú lyány.”

Menne is, ha őt a gazda
Meg nem fogná,
S nyájas keménységgel így nem
Szólna hozzá:

„Az elébb maradni kértelek,
Mostan ezt parancsolom,
Láss boldogságomban is,
Hogyha láttad bánatom.”

„Maradok, ha úgy kivánod,
Sőt maradok örömest,”
Szólt az ifjú, „de egy kikötéssel:
Én leszek a gazda, mindenes.

Lyány levén a háznál,
Rendnek is kell lennie,
És így bízni kell a kormányt
Ügyes ember kezire.

Én világlátott ember vagyok,
Meglásd, mit csinálok
E házból, mely most beillenék
Medve- és farkastanyának.”

S hozzálátott a dologhoz.
A cselédség véle,
Lusta nép volt, hanem őket
Váltig ösztökélte.

Seprő, meszelő, sikárló,
Szappan, minden működék,
S harmadnapra a tanyát már
Majd magok sem ismerék.

Mindne tiszta, fényes, mint a
Katonaruhán a gomb,

Nincs sehol a régi rozsda,
Régi szenny és régi gond.

S ez, Bolond Istók öcsém,
Ez mind a te munkád,
Ember vagy, ember a lelked is,
Akárki mit mond rád.

Tudja ő jól, mit hogyan kell,
Hagyjátok csak őt magára,
Tudja azt is, hogy a szép lyány
Nem haragszik a virágra.

Annak hát az ő okáért
Hajnalonként kimegy a pusztába,
Összeszedi a sok szépen-nyíló
Vadvirágot, s köti bokrétába,

És ezt a leányka,
Hogyha felkel,
Ablakában látja
Minden reggel.

Reggelenként szép virágbokréta,
Nap hosszában tarka víg beszéd...
Hej dicséri az öreg az ifju
Elméjét, a lyány pedig szivét!

És igy telnek, igy röpűlnek
Órák és napok,
Sőt még ugy sem hazudok, ha
Mondok egy pár hónapot.

Hogy mult el, hogyan nem,
Azt nem tudja senki,
De hogy elmult szépen,
Nem tagadja senki.

S már akárhogyan húzzuk-halasztjuk,
Végre is csak el kell mondani...
Szinte restelem leírni,
Olyan furcsa valami.

Nagyon egyszerű dolog különben:
A fiú fölszedte holmijét,
S a vándorbottal kezében
Az öreg elébe lép.

S szólt, azazhogy szólott volna,
S nem tudott, csak szája mozgott,
Elfelejtett
Minden hangot.

De az öreg szó nélkűl is
Általlátott szándokán,

Nem különben, aki ott állt
Másfelől, a kisleány.

És egyszerre csak elkezdtek
Sírni mind a ketten,
S rákezdte az ifju is, tán
Még keservesebben.

Ugy megsírtak, sírdogáltak,
Jobban sem kell,
Egyszer űlőhelyéből a
Gazda fölkel,

És hátáról a tarisznyát
Leveszi,
A leány meg kezéből a
Botot veszi ki.

És azóta nyugszik
A tarisznya s bot,
Bolond Istók többé
El nem távozott,

Nem volt bolond,
Hogy távozzék,
Onnan, ahol
Ugy szerették! - - -

Már kevés virág van a pusztában,
Mert az őszi szelek fújnak,
De vagyon még annyi, hogy elég lesz
Menyasszonyi koszorúnak. - - -

Amidőn a templomból mint
Feleség s férj jöttenek,
E szavaknál egyebet nem
Mondhatott a jó öreg:

„Gyermekeim, legyetek
Mindig ilyen boldogok...
Már én is tudom, mi a
Boldogság, meghalhatok.”

„Nem szabad meghalnod,” súgta a vő,
„Hátra van még valami:
Unokádnak gyermekit idővel,
Őket is meg kell még áldani!” - - -

Évek jöttek, évek mentek.
Mindenik vetélkedett,
Melyik adjon a másiknál,
Őnekik több örömet.

Most pedig... elmondjam-e, ne mondjam?
Űzik a felhőket a szelek,

Nagy pelyhekben sűrün omlik a hó,
Hó a földön, éj a hó felett.

A pusztában csak egy fény világít,
A tanyának mécsvilága ez,
Boldogokra vetheti viágát,
Ugy tetszik, hogy örömében rezg.

A tanyában, jó meleg szobában,
Pattogó szikrázó tűz körűl
Az aggastyán, a férj, a menyecske
És egy pár kis pajkos gyermek űl.

A menyecske fon s dalol: nagyapja
S férje játszik a két fiuval. -
Kinn süvit a tél viharja... ott benn
Perg a rokka s vígan zeng a dal... -

Pest, 1847. november-december

AZ ÉJ

Feküdjetek
Már le,
Emberek!
Vagy ha jártok,
Halkan
Lépjetek.

Lábujjhegyen
Lassan
Járjatok,
S durva zajt ne
Üssön
Ajkatok.

Tisztelni kell
A gyászt,
Mert az szent...
Éj, a gyászos
Ifjú,
Megjelent.

Kedvese volt,
És az
Meghala;
Azért gyászol,
Szegény
Éjszaka.

Csendesen a
Földre
Leborúl,
Hull a fűre

Könnye
Szomorún.

Most egyszerre
-Vajjon
Mi dolog? -
Búsan bár, de
Mégis
Mosolyog.

Im, sírjából
A hold
Feljöve:
Holt kedvese
Halvány
Szelleme.

Találkoznak
Édes
Keservvel,
Ölelkeznek
Kínos
Gyönyörrel.

És beszélnek...
De ki
Tudja, mit?
Amit senki
Nem sejt,
Nem gyanit.

Nem is volna
Ezt jó
Tudnotok,
Mert e beszéd
Örök
Nagy titok.

Csak az őrült
Hallja,
Amidőn
Rá a lázas
Rémes
Óra jön;

S a haldokló,
Ha már
Csak egy-két
Pókhálószál
Tartja
Életét;

Még egy hallja,
Még egy
Harmadik:

A költő, ha
Ébren
Álmodik,

A merengő
Költő
Érti még
Ama szellem-
Hangok
Rejtelmét,

De nem szólhat
Róla,
Ne kérdezd...
Elfelejti,
Mire
Fölébred.

Pest, 1847. december

OKATOOTÁIA

Van egy ország, úgy híják, hogy
Okatootáia;
Második szomszédja Kína,
Az első Ausztrália.

És ez, hogy Ausztr(ál)iának
Tőszomszédja, vajmi jó!
Nem lopózhatik be hozzá
A civilizáció.

Oh a tántoríthatatlan,
A dicső Ausztr(ál)ia!
Ő magát e gonosztól nem
Hagyja elcsábítnia.

Ő, noha már Kína is kezd
Mendegélni csendesen,
Ő még most is, mint a szikla,
Áll erősen egy helyen.

Áldd a a sorsot, áldd az istent,
Okatootáia,
Hogy Kínán is túl vagy még, hogy
Szomszédod Ausztr(ál)ia;

Boldog ország! mert bár érzi
A szükség sok nemeit:
Legalább egy, és a fő, a
Lelki-szükség nincsen itt.

Szerény állat itt a lélek,
Nem kér szénát, abrakot;

Mint szamár a gazt: zabálja
A kalendáriomot.

Aminek következtében
Nem nagy számmal lelhetők
A költők, müvészek és más
Kapa-kaszakerülők.

Az pedig, ki bolond fővel
Erre szánja el magát,
Csináltasson egy szép szekrényt
S zárja bele... a fogát.

Minthogy ezen mesterségnél
Fölösleges itt a fog;
Harapnia nem leszen mit,
Legfölebb csak nyelni fog.

Megvan itten az a szép is,
Hogy különvált s nem vegyes
A bagarja s a kutyabőr,
A paraszt és a nemes.

Kutyabőr! ez itt a fő-fő,
Becsben párja nincs neki,
És ezért sok úri ember
Saját testén viseli.

De habár rangjával kissé
Nagyra van az úri rend,
Nem mondhatni, hogy nem gondol
A köznéppel odalent:

„Nyisd ki markod, mind a kettőt,”
A paraszthoz ígyen szól,
„Nyisd ki markod, jóbarátom,
Nesze semmi, fogd meg jól.”

Azzal vagdalkoznak némely
Nem t’om milyen emberek,
Hogy ez országban nyilvános
Épületek nincsenek.

Mit? Nyilvános épület nincs?
Hát az akasztófa mi?
S ezt bizony majd minden falu
Határában láthatni.

Oh e nemzet büszke nemzet,
Éppen erre tart sokat,
S ebben talán fölül is múl
Minden más országokat.

Virágozzál, dicső ország,
Nagyratermett náció,

S még soká ne háborgasson
A civilizáció!

Pest, 1847. december

MOSOLYOGJ RÁM!

Mosolyogj rám, édes feleségem!
Nincs virág a földön és az égen
Csillag, amely képviselhetné a
Kedvességben mosolygásodat.

Már ha rajta arcodon a felhő,
S fúvalom, mely elröpítse, nem jő:
Tedd szelíddé, aranyozd meg, kérlek,
Mosolyodnak hajnalával azt. -

Puszta télben a kert puszta fája
Milyen vággyal, mily ohajtva várja
A tavaszt, mely néki majd virító
Lombot ád és zengő madarat!

A vándor, ki messze-földön jára,
S éjjel ér be falva határára,
Várja, várja: mikor csillog rá már
Házából a nyájas mécsvilág?

S a beteg, ki bús ágyán az éji
Sötétséget hosszan, hosszan nézi
S egyedűl: mint várja epedőn a
Támadó nap első sugarát!

S a halottak, koporsóba zárva,
Miként várnak a föltámadásra!...
Oh, de hát én, én még mindezeknél
Jobban várom mosolygásodat.

Mosolyogj hát, én kérlek, hű férjed,
Akinek ha szíve könyvét érted,
Tudhatod, hogy benne mindenik sor
Egy élet, mely érted halni kész.

Tudhatod, hogy arcod tükre lelkem,
Éspedig nagyító tükre, melyben
Hosszu és mély tőrdöfés az, ami
Kis redő csak homlokod fölött.

Mosolyogj hát, üdvem alkotója!...
Ajkad, kezed, térded csókolója,
Álmaid hiven-virasztó őre,
Életednek árnya, férjed, kér.

Pest, 1847. december

A MAGYAR POLITIKUSOKHOZ

Lenézik a szegény költőket
Ez elbizott, kevély urak,
Kik a megyék s ország gyülésén
Fényes szerepet játszanak.
Pusztulj az útból, jó fiú, ki
Kopottan ballagsz ott gyalog,
Mert eltiportat ezen úr, ki
Hintón melletted elrobog.

Azért vannak tán olyan nagyra,
Hogy őket paripák viszik,
S mig a költő tengődik éhen,
Az ő szolgájok is hizik?
Vagy, ami még szebb, azt gondolják
Talán, hogy fontosabbak ők
Az emberiség mérlegén, mint
E haszontalan verselők?

Ti, kik úgy fölfuvalkodátok.
Tudjátok-e, mik vagytok ti?
Az apró napi események
Mulandó pásztortüzei.
Éjenként lát a vándor, amint
Föl-föllobogtok magasan,
S reggel felé a nagy tüzeknek
Már csak hideg, holt hamva van.

Hozzátok képest, mikor égtek,
A költők kicsiny csillagok,
E messze csillámló szikráknál
Százszor nagyobbak lángitok;
De hamvatokat is midőn már
A szellők régen elvivék,
A távolságban a kis csillag
Még akkoron is egyre ég.

Tanuljátok meg, mi a költő,
És bánjatok szépen vele,
Tanuljátok meg, hogy a költő
Az istenség szent levele,
Melyet leküld magas kegyében
Hozzátok, gyarló emberek,
Amelybe örök igazságit
Saját kezével írta meg.

S habár más nemzet föl se' venné
A költőket, ti magyarok,
Költőitek előtt, tinektek
Illő, hogy fejet hajtsatok.
Oh, a magyar költőknek vajmi
Nagy honfi-érdemök vagyon...

Szégyen, ha elfelejtettétek!
Még nincsen túl fél századon.

Nyelvünk, egyetlen kincsünk, melyet
Apáink örökségiből
El nem rabolt még az enyészet,
Az ellenünk esküdt idő,
Nyelvünk is veszendőben volt már,
Hozzája közel volt a vég,
Az országútra kitaszítva
Halálos bajban feküvék.

Kevély urak, e szent betegnek
Milyen segélyt nyujtottatok?
Ha hozzáléptetek, azért volt,
Hogy rajta egyet rugjatok!
Költők valának ápolói,
E rongyos, éhes emberek,
Ők ápolák s menték meg... és ti
Őket mégis lenézitek!

Pest, 1847. december

FELESÉGEM NEVENAPJÁN

Kis Juliskám, feleségem
Nevenapja vagyon most!
Adjatok rám ócska mentét,
Rókaprémest, zsinorost.

És le most a bugyogóval,
Magyar nadrágot nekem!
És el bajuszpödrőért a
Patikába hirtelen!

Mielőtt elébe lépek,
Igy csipem ki magamat,
Legyen újra föltámasztva
A hajdankori divat,

Az a régi idő, melyben
Még roszúl öltöztenek,
De a mellett jót kivántak
Egymásnak az emberek. -

Jót kivánok én is néked,
Ez természetes dolog,
Csakhogy a jó annyiféle,
Hogy alig választhatok.

Hogy lehetne valamennyit
Egy szóban kimondani?
Ne legyenek életednek
Bánatai, bajai?

Eh, ez nem is jó kivánság!
Bánat és baj kellenek;
Ahol árnyék nincsen, ott a
Fényt sem igen látni meg.

Ifjuság! ez a minden jó,
Éld le ifjuságodat...
Ez rövid, s aztán meghalni?
Nem nagyon víg gondolat.

Érd el (persze énvelem) az
Ősz hajak késő korát,
Hanem ez ne légyen más, mint
Álarcban az ifjuság.

Pest, 1847. december 10.

CSENDES TENGER RÓNASÁGÁN...

Csendes tenger rónaságán
Szeliden reng csónakom,
Mint tavasszal esti szellő
Kebelén a rózsafa.
Nem vagyok rá érdemetlen,
Jó lélekkel mondhatom.
A folyó, melyen jövék
Ide, ahol most vagyok,
Hosszu és vészes folyó volt:
Villám futkosott fölöttem,
Jobbra-balra éles sziklák
Fenyegettek és alattam
Örvényeknek torka nyílt...
Evezőm minden csapása,
Szívem minden dobbanása
Az utósó lehetett vón.
Én eveztem, csak eveztem,
S ami legfő: akkor is még,
Amidőn vezértüzem,
A remény is kialudt,
Még akkor sem csüggedék.
Csüggedetlené a díj! -
Díjam oly szép, olyan édes:
Ringatózni véghetetlen,
Nyúgodalmas tengeren,
Boldogságos házasélet
Nyúgodalmas tengerén.
Félretettem evezőmet,
Mért is volna az kezemben?
Hisz mindegy, akárhová visz
Vitorlámnak játszótársa,
A kis gyermek-fuvalom;
Mindegy az, mert mindenütt az

Ég vesz engemet körűl, a
Fellegetlen, tiszta ég...
Úgy ereszkedik le ez
A sík tengernek szinére,
Engem úgy kerít be, mint egy
Kék virágokból füzött
Óriási koszorú.
Mendegélek, mendegélek,
Ringatózom, ringatózom.
Gondtalan nyujtózkodom;
Fejem édesen pihen
Hitvesemnek lágy ölében;
Szemeim szemeibe néznek,
E szemekbe, mik sötétek,
S mégis ragyogóbbak, mint a
Mennyország arany lakói:
És kezemben a lant, rajta
Ábrándos dalt pengetek,
Nem szabályos, nem kigondolt
Mesterkélt dalt... ujjaimra
Bízom, hogy mit verjenek,
S futnak ezek a húrok közt
Föl s le öntudatlanúl,
Mintha kedvesem hajával
Játszanának. És a dal
Mégis szép, mert hallatára
A mennyből leszállnak a
Csillagok, hogy közelebb
Légyenek, s a hold kilép
A tengerbül és figyelmez. -
Igy lantolva, énekelve
Vándorlok kis sajkámon, mint
A delfinen Árion...
Néha száll csak árbocomra
Egy-egy síró vészmadár:
Egy-egy fájó aggalom
Jövendőd miatt, hazám;
De minél beljebb jutok
A tenger végetlenébe,
Annál ritkábban jön ilyen
Vészt jövendölő madár.

Pest, 1847. december

HONVÁGY

Béranger után franciából

Mondátok: „Jer Párizsba, ifju pásztor,
Használni magas tehetségedet.
Pénzünk, gondunk, a tanulás, a színház

Feledtetik majd a mezőt veled.”
Én eljövék, de milyen arcom! a sok
Tűznél tavaszomat leégetém.
Adjátok vissza, vissza falumat
És a hegyet, hol születém!

Bús és hideg láz fut rajtam keresztül,
Beteljesítvén kívánságtokat.
E szép bálokban, ahol királynék a
Hölgyek, haldoklom a honvágy miatt.
Nyelvem hiába csínosítám, és a
Müvészet fénye hasztalan vakít.
Adjátok vissza, vissza falumat
És vidám vasárnapjait!

Estéinket s a vén meséket s durva
Danáinkat méltán lenézitek.
Büvészeinken túltesz Operátok,
Mely a tündérhont közelíti meg.
A szentek szentének hódolva, a menny
Hangversenytekből vészi hangjait.
Adjátok vissza, vissza falumat
És estenkénti dalait!

Sötét kunyhóink, s dűlő templomunkat
Magam is kezdtem én csekélyleni.
Itt megragadnak a sok emlékszobrok.
Kivált e Louvre s díszes kertjei.
Pompás kastélyok, mint légtűnemények,
Miket beszínez a napalkonyat.
Adjátok vissza, vissza falumat
S harangját s a kis házakat!

Térítsétek meg a bálványimádót;
Haldoklófélben istenéhez tér.
Kutyám ott lenn vár engem a tűzhelynél,
S anyám bucsúnkra emlékezve, sír.
Százszor látám a hófutást, vihart, s ha
Vadállatok nyájunkra törtenek.
Adjátok vissza, vissza falumat
S botom s a barna kenyeret!

Mit hallok, ég, mily nyugtalanná lettem!
Mondják: „menj, indulj holnap, ha virad.
Szülőfölded letörli könnyedet s majd
Éledni fogsz hazád ege alatt.”
Isten veled szép ragyogó hely, Párizs,
Hol elbájolva áll a jövevény.
Ah ujra látom, látom falumat
És a hegyet, hol születém!

Pest, 1847. december

CZAKÓ TEMETÉSÉN

† öngyilkosság által december 14, 1847

Könnyez a részvét... oh még a
Gyűlölség is, ha itt vóna,
Ejtene egy drágagyöngyöt,
Egy könyűt e koporsóra.

Magasan röpűlő szellem
Sülyedt a mély semmiségbe.
Tavasz dől, az ifjuságnak
Tavasza, a sír telébe.

Keresett-e rokon lelket,
S nem talált egy jóbarátot?
Vagy ki odalépe hozzá,
Eltaszítá őt magától?

Nagy a világ, nagy a világ,
Benne miljom embertárs van,
S ő e nagy világban, ő e
Milliók közt állt magában.

Végre lelt egy jóbarátot,
Jóbarátja a fegyver lett,
Mely szivéről lesegíté
Az életet, e nagy terhet.

Könnyez a részvét... oh még a
Gyűlölség is, ha itt vóna,
Ejtene egy drágagyöngyöt,
Egy könyűt e koporsóra.

Pest, 1847. december

VASÚTON

Tenger kéj veszen körűl,
Közepében lelkem fürdik...
A madár röpűlt csak eddig,
Most az ember is röpűl!

Nyílsebes gondolatunk,
Késő indulánk utánad,
De sarkantyúzd paripádat,
Mert elérünk, elhagyunk!

Hegy, fa, ház, ember, patak
És ki tudja, még mi minden?
Tűnedez föl szemeimben
S oszlik el, mint köd-alak.

A nap is velünk szalad,
Mint egy őrült, aki véli,

Hogy őt, összevissza tépni,
Űzi egy ördögcsapat;

Futott, futott, s hasztalan!
Elmaradt... fáradva dől le
A nyugati hegytetőre,
Arcán szégyen lángja van.

S még mi egyre röpülünk,
Egy sziporkát sem fáradva;
Ez a gép tán egyenest a
Másvilágba megy velünk! -

Száz vasútat, ezeret!
Csináljatok, csináljatok!
Hadd fussák be a világot,
Mint a testet az erek.

Ezek a föld erei,
Bennök árad a müveltség,
Ezek által ömlenek szét
Az életnek nedvei.

Miért nem csináltatok
Eddig is már?... vas hiányzott?
Törjetek szét minden láncot,
Majd lesz elég vasatok.

Pest, 1847. december

A HARAGHOZ

Kiapadsz-e, harag,
Te zuhatagos
Vad bérci patak,
Mely zúgva rohantál
A mélybe, s vetettél
Szilaj habokat...
Kiapadsz-e, harag,
Szivembül örökre?
Hát csendes házimadár
Lesz az erdei sasból,
Mely körmeit egykor
A bősz zivatar
Hátába ütötte,
És rajta lovagla
Kevély diadallal?
Hát vállatrántó
És fejbillentő
És hálósapkás
Jó békés polgár
Lesz a tüzes ifju?
Ki néha magával

Nem bírt, kinek ez
Volt a neve egykor
Mindenkinek ajkán:
Haragos Petőfi!
Mily aggalom ez, mily
Hiábavaló!
Nem hagyhat el engem
Nemes indulatom,
Az ifju-harag;
Nem apad ki szivembül
E zuhatagos
Vad bérci patak,
S nem fog kiapadni.
Csak csendesedett
Most némileg árja,
Mert róna mezőkön
Megy útja keresztül,
Mezőiden, hegy s völgy
Nélkűli jelen.
De ott a jövendő
Sziklás vadona,
Mélységeivel...
Ha majd odaér
Haragom pataka!
Megnőve folyammá
Ugy fog lezuhanni
Elleneidre, hazám,
Mint a feneketlen
Örvénybe a féktelen
Niagara!

Pest, 1847. december

KINN A MÉNES, KINN A PUSZTÁN

Kinn a ménes, kinn a pusztán,
A betyárok országutján.
Benn a csikós a csárdában,
Iszik istenigazában.

Hadd igyék, ha kedve tartja,
Ha kiszáradott a torka,
Nem is csoda ily melegben,
Süt a nap eszeveszetten.

De ha beballag kend, bátya,
Iszogatni a csárdába,
Legyen gondja a ménesre,
Bízza kelmed jó kezekre.

Ott kinn hagyott három bojtárt,
Egy sem ér egy hajító fát,

Mind a három azzal mulat,
Hogy alszik a kalap alatt.

Hevernek a földön hanyatt,
Orcájok a kalap alatt,
Egyebökkel nem gondolnak,
Ha megpörköli is a nap.

Hát amott Kecskemét felől,
A homoktorlatok megől
Ki lépeget szép lassacskán
Egy szép sötétpej paripán?

Szép tüzes ló, de még rajta
A legény tüzesebb fajta,
Bátorság van a szemében,
Karikás-ostor kezében.

Csak jön, csak jön, halk lépést tart,
Egyszer a méneshez ugrat,
Kiszakít egy jó nagy falkát...
Kis-Kunság, most isten hozzád!

Fárad a nap, már alant jár,
Egyre nyargal még a betyár
És előtte a paripák,
Csattog-pattog a karikás.

Jön a csikós a csárdából,
Gyógyulóban mámorából,
A bojtárok ébredeznek,
Nagy híja van a ménesnek.

El az egész kerületbe
Ló-keresni, szedtevette!...
De hiszen kereshetik mán
Kit Szabadkán, kit Kikindán.

Pest, 1847. december

MÉG ALIG VOLT REGGEL...

Még alig volt reggel, már megint este van.
Még alig volt tavasz, már megint itt a tél.
Még alig, Juliskám, hogy megösmerkedtünk,
S már feleségem vagy, már rég azzá lettél.

Még alig, hogy játszánk apáink térdén, s már
Maholnap ott alszunk nagyapáink mellett...
Csak annyi az élet, mint futó felhőnek
Árnya a folyón, mint tükrön a lehellet.

Pest, 1847. december

SZILVESZTER ÉJE 1847-BEN

1

Hej, vannnak ma számadások!
Háziasszony, házigazda,
Mit bevett és kiadott az
Év folytában, összeadja.

Vizsgálják a pénzes erszényt,
Mennyi volt benn s mennyi van még,
S törlik le a verítéket,
Mellyel azt a pénzt szerezték.

Feleségem, lásd, milyen jó,
Hogy minékünk nincsen pénzünk:
Nem piszkoljuk be kezünket,
S nem csorog a verítékünk.

Amazoknak a ládáik,
Minekünk szíveink telvék...
Az milyen szegény gazdagság!
Ez milyen gazdag szegénység!

2

Még csak egymagam valék
Tavaly ilyentájban,
Az idén már kettecskén
Vagyunk a szobában.

Furcsa lesz, ha már ez egy
Darabig majd így mén:
Esztendőre hármacskán,
Azután négyecskén.

3

De félre, félre a tréfával,
Hisz beteg mellett állunk;
Beteg, haldoklik az esztendő,
Ez a mi drága kedves jóbarátunk...
Fonjunk áldásból líliomfüzért,
Megkoszorúzni haldokló fejét.

Ő adta össze kezeinket,
Válhatlanúl, örökre,
Ő szállitá föl lelkeinket
Nem ismert és nem sejtett örömekre...
Fonjunk áldásból líliomfüzért,
Megkoszorúzni haldokló fejét.

Az a kevés bú, mit koronként
Szivünkre rácseppente,
Nem keseríté boldogságunk,
Sőt azt még sokkal édesebbé tette...

Fonjunk áldásból líliomfüzért,
Megkoszorúzni haldokló fejét.

Haldoklik ő, már csak néhány halk
Szívdobbanás van hátra,
S az örök éj borúl e szemre,
Mely boldogságunk hajnalfényét látta...
Fonjunk áldásból líliomfüzért,
Megkoszorúzni haldokló fejét.

4

Az esztendőnek a halála
Oly ünnepélyes egy halál!
Ilyenkor minden jobb halandó
Elzárkozik, magába száll,

S nem hogy barátnak, hanem még az
Ellenségnek is megbocsát,
És ez valóban nagyszerű, szép;
De én is így tegyek-e hát?

Csak a zsarnok s a szolgalélek,
E kettő az én ellenem,
S én zsarnokoknak s rabszolgáknak
Bocsássak meg?... nem, sohasem!

Az isten ítélőszékénél,
Még ott sem mondok egyebet:
„Hogysem ezeknek megbocsássak,
Inkább elkárhozott legyek!”

Pest, 1847. december 31.

1848

A TÉLI ESTÉK

Hova lett a tarka szivárvány az égről?
Hova lett a tarka virág a mezőkről?
Hol van a patakzaj, hol van a madárdal,
S minden éke, kincse a tavasznak s nyárnak?
Odavan mind! csak az emlékezet által
Idéztetnek föl, mint halvány síri árnyak.
Egyebet nem látni hónál és fellegnél;
Koldussá lett a föld, kirabolta a tél.

Olyan a föld, mint egy vén koldús, valóban,
Vállain fejér, de foltos takaró van,
Jéggel van foltozva, itt-ott rongyos is még,
Sok helyen kilátszik mezítelen teste,
Ugy áll a hidegben s didereg... az inség
Vastagon van bágyadt alakjára festve.
Mit csinálna kinn az ember ilyen tájban?
Mostan ott benn szép az élet a szobában.

Áldja istenét, kit istene megáldott,
Adván néki meleg hajlékot s családot.
Milyen boldogság most a jó meleg szoba,
S meleg szobában a barátságos család!
Most minden kis kunyhó egy tündérpalota,
Ha van honnan rakni a kandallóra fát,
S mindenik jó szó, mely máskor csak a légbe
Röpűl tán, most beszáll a szív közepébe.

Legkivált az esték ilyenkor mi szépek!
El sem hinnétek tán, ha nem ismernétek.
A családfő ott fenn ül a nagy asztalnál
Bizalmas beszédben szomszéddal s komával,
Szájokban a pipa,előttök palack áll
Megtelve a pince legrégibb borával;
A palack fenekét nem lelik, akárhogy
Iparkodnak... ujra megtelik, ha már fogy.

Kinálgatja őket a jó háziasszony,
Ne félj, hogy tisztjéből valamit mulasszon,
Hej mert ő nagyon jól tudja, mit mikép kell,
A kötelességét ő jól megtanulta,
Nem bánik könnyen a ház becsületével,
Nem is foghatják rá, hogy fösvény vagy lusta.
Ott sürög, ott forog, s mondja minduntalan:
„Tessék, szomszéd uram, tessék, komám uram!”

Azok megköszönik, s egyet hörpentenek,
S ha kiég pipájok, újra rátöltenek,
És mint a pipafüst csavarog a légben,
Akkép csavarognak szanaszét elméik,
És ami már régen elmult, nagyon régen,
Összeszedegetik, sorra elregélik.
Akitől nincs messze az élet határa,
Nem előre szeret nézni, hanem hátra.

A kis asztal mellett egy ifjú s egy lyányka,
Fiatal pár, nem is a mult időt hányja.
Mit is törődnének a multtal? az élet
Előttök vagyon még, nem a hátok megett;
Lelkök a jövendő látkörébe tévedt,
Merengve nézik a rózsafelhős eget.
Lopva mosolyognak, nem sok hangot adnak,
Tudja a jóisten mégis jól mulatnak.

Amott hátul pedig a kemence körűl
Az apró-cseprőség zúgva-zsibongva űl,
Egy egész kis halom kisebb-nagyobb gyermek
Kártyából tornyokat csinál... épít, rombol...
Űzi pillangóit a boldog jelennek,
Tennapot felejtett, holnapra nem gondol. -
Lám, ki hinné, mennyi fér el egy kis helyen:
Itt van egy szobában mult, jövő és jelen!

Holnap kenyérsütés napja lesz, szitál a
Szolgáló s dalolgat, behallik nótája.
Csikorog a kútgém ott kinn az udvaron,
Lovait itatj' a kocsis éjszakára.
Húzzák a cigányok valami víg toron,
Távolról hangzik a bőgő mormogása.
S e különféle zaj ott benn a szobába'
Összefoly egy csendes lágy harmóniába.

Esik a hó, mégis fekete az útca,
Nagy vastag sötétség egészen behúzta.
Járó-kelő ember nem is igen akad,
Egy-egy látogató megy csak hazafelé,
Lámpája megvillan az ablakok alatt,
S fényét a sötétség hirtelen elnyelé,
Eltűnik a lámpa, a bennlevők pedig
Buzgón találgatják: vajon ki ment el itt?

Pest, 1848. január

FELESÉGEK FELESÉGE...

Feleségek felesége,
Lelkemadta kicsikéje!
Jer ide már az ölembe,
Mulassak veled kedvemre.

Szerettelek lyánykorodban,
Szeretlek most százszor jobban,
Nem százszor, de ezerszerte,
Ha meg nem haragszol érte.

Nem is tudja a nőtelen,
Mi az igazi szerelem;
Hogy tudná az istenadta?
Mégcsak akkor tanulgatja.

Nőtelen ember szerelme
Csak virág a kalap mellett;
S most a szerelem énnékem
Lélekzetem, szivverésem.

De boldogok is vagyunk ám,
Ugye, lelkem kis Juliskám?
Meg se' várjuk a halálunk,
Elevenen égbe szállunk!

Pest, 1848. január

EGY KÖNYVÁRUS EMLÉKKÖNYVÉBE

Az életcél boldogság, de elébb
Fáradni kell, hogy ezt a célt elérd,
Ugy ingyen ahhoz senki sem jut el,
Ahhoz nagyon sok mindenféle kell:
A becsülettől soha el ne térj
Sem indulatból, sem pedig dijért,
Szeresd hiven felebarátidat,
Ne vond föl közted s más közt a hidat,
A hon nevét, a drága szent hazát
Szivednek legtisztább helyére zárd,
S imádd az istent, s mindenekfelett
Áruld erősen költeményimet.

Pest, 1848. január

ADORJÁN BOLDIZSÁRHOZ

Mélységes völgyben, olyan mélyben,
Hogy, amik állnak közelében,
A mozdulatlan gránitbércek,
Ezen vasnál vasabb falak,
Még ők is, amint ott lenéznek,
Szédülni látszanak...
E mély völgynek legmélyebb fenekén,
Hová a napvilág fél-feketén
Jut el csak a sok bujkálás miatt,
S hol a hold, ez a szép fonóleány
Olyan kisérteties szálakat

Ereszt éjenként ezüst guzsalyán,
Mikéntha fonna szemfedőt magának...
A völgyben ott, egy nagy szomorfűzfának
Tövén, nyílt egy kicsiny virág.
Homály és lombok takarák.
Nem volt körűle semmi, semmi fény,
Csak egy fagyott nagy harmat reszketett
- Egy örökkévaló könny - levelén,
Mint a gyémánt a vérző seb felett.
Mert a virág piros volt... nem csoda,
Egy összetépett szívből támada.
Kevés vándor fordult meg itt e tájon,
Kevés szem akadott meg e virágon,
De aki látta őt,
Hamarjában nem mehetett el,
Ott állt csodálkozó szemekkel
E bű-növény előtt,
És nézte, nézte, s érzett kínokat.
Miktől a lélek szerteszét szakad,
De míg igy ölte őt az, amit láta,
Szivott bódítón-édes illatot...
Barátom, ez a fájdalom virága,
Ez a virág lantod zenéje volt. -
Miért tiprád el ezt a szép virágot?
Mért hallgatott el így kezedben a lant?
Nem fájt, nem fájt, midőn a földhöz vágtad,
S mintegy zokogva húrja kettépattant?
Nem kiáltott rád a lelk'ismeret,
Midőn rátetted gyilkos kezedet?
Mert gyikos vagy, megölted
Nem testedet,
De ennél sokkal többet,
Jobb részedet;
A lant a lelke a költőnek,
S te, hah te lelkedet öléd meg!...
Egy költő-lelket semmisítni meg!
Nem ismeréd tán küldetésedet?
Szent és nagy ez valóban,
Amely föld pusztulóban,
Haldoklófélben van, amelynek már
Nem használ sem eső, sem napsugár:
Az a költő könnyhullatásitul
S mosolygásától ujra fölvirul.
Mivel felelsz majd, hogyha egykoron
Az, aki küldött, számadásra von?
Ha mondja majd: „Nézz arra lefelé,
Amerre tetted útadat,
Jól látszik, hosszu sivatag...
A rád bizott földet nem míveléd!”

Föl, föl, barátom, drága minden perc,
A föld futócsillagjai vagyunk,
Csak addig élünk, míg leszaladunk;
Maholnap a bíró előtt lehetsz.
Föl, föl, barátom, illeszd össze lantod,
Leheld beléje búbánatodat,
Hisz a költő, ha a legfájóbb hangot
Sohajtja, akkor a legboldogabb.
Dalold el mind, mivel szived teli,
S minden hang, amely ajkadon kijő,
Lelked darabja légyen... oly dicső
Kín és gyönyör között elvérzeni!

Pest, 1848. január 6.

VAN-E EGY MAROK FÖLD...

Van-e egy marok föld a magyar hazában,
Amelyet magyar vér meg nem áztatott?
Haj, de már nem látszik a nagy ősök vére,
Fiaik befesték ujra feketére
A földet, rákenték a gyalázatot!

S így hazugság itt az örök-igazság is,
Hogy az oroszlán nem szűlhet nyúlfiat;
Ti dicső apák, ti bajnok oroszlánok,
Ha ti a halálból most föltámadnátok,
És látnátok satnya maradéktokat!

S ez a faj dicsekszik őse érdemével,
Híres hajdanával úgy hetvenkedik...
Hát majd a jövendő fog-e dicsekedni
Mivelünk? vajon nem fogja emlegetni
Orcapirulással e kor gyermekit?

Erre semmi gondunk. Tengünk, mint az állat,
Megelégszünk azzal, hogy van kenyerünk,
Messze elmaradtunk a világ sorától,
Kitöröltek a nagy nemzetek sorából,
Élni nem tudunk és halni nem merünk.

Szégyen, szégyen! egykor mi valánk a sorsnak
Számadó könyvében a legelső szám.
S most leghátul állunk semmit nem jelentve...
Kik lábunk ölelték egykor térdepelve,
Most arcul csapkodnak... szégyen rád, hazám!

S jaj nekem, százszor jaj, hogy szülőm ellen kell
Kart emelnem, hogy megostorozzam őt,
Gyermek a szülőjét!... engem jobban éget
A seb, melyet rajta vágok; és nagy vétek,
Jól tudom, az ily tett ég és föld előtt.

S én ezek dacára sem fogok pihenni
Érezzek bár százszor több fájdalmakat,
S verjen meg bár engem a nagy isten érte...
Addig ostorozlak, nemzetem, mig végre
Földobog szíved, vagy szívem megszakad!

Pest, 1848. január

MIT CSINÁLSZ, MIT VARROGATSZ OTT?

Mit csinálsz, mit varrogatsz ott?
A ruhámat foltozgatod?
Rongyosan is jó az nékem,
Varrj inkább egy zászlót, feleségem!

Sejtek, sejtek én valamit,
A jóisten tudja, hogy mit,
De elég, hogy szól sejtésem,
Varrd meg azt a zászlót, feleségem!

Nem maradhat így sokáig,
Mi hogyan lesz, majd elválik,
Elválik a csatatéren,
Varrd meg azt a zászlót, feleségem!

Drága áru a szabadság,
Nem ingyen, de pénzen adják,
Drága pénzen, piros véren;
Varrd meg azt a zászlót, feleségem!

Ha ilyen szép kéz varrja meg,
A győzelem belészeret,
S mindig ott lesz közelében;
Varrd meg azt a zászlót, feleségem!

Pest, 1848. január

EGY EMLÉK A KÓRHÁZBAN

Moreau után franciából

E durva ágyon végvonaglásomban
Még szánakozó könnyeket lelek,
Mert a dicsőség és lángész illatja
Árasztja el e fájdalom-helyet.
Itt énekelt ő, itt imádkozott és
Halt meg, reményeinek özvegye,
S én ismétlem, számlálva szenvedésim:
Szegény Gilbert, mennyit nem szenvede!

„Bátorság, költő!” így beszéltek hozzám,
„Gondunk leszen lantodra és reád.”
Tennap mondák, s ma a vészben nekem csak
Az irgalom nyitá meg ajtaját.

Reszkess, gonoszság! végdalom megpendül,
S ha meghalok, rajtad lesz bélyege...
Ah, kiesik az írótoll kezembül:
Szegény Gilbert, mennyit nem szenvede!

Ha hosszú sóhajtásaim után egy
Vigasztaló szó hangzanék nekem,
Ha volna itten egy baráti kéz, mely
Megmelegítné reszkető kezem!
De a barátok nem hallják keservem,
Estéjök lakomában foly ma le,
S nem veszik észre társok távollétét...
Szegény Gilbert, mennyit nem szenvede!

Megátkozám én születésem napját;
De a természet olyan gyönyörű,
De minden este erdők illatával
Lebeg a szellő ablakom körűl.
Sétálni párosan virágos fűben,
Bent a fák közt merengve űlni le:
Oh mily boldogság, milyen szép az élet!...
Szegény Gilbert, mennyit nem szenvede!

Pest, 1848. január

SZERETLEK ÉN, SZERETLEK TÉGED...

Szeretlek én, szeretlek téged,
Kedves kis angyalom,
Csak az fáj, hogy szerelmemet be
Nem bizonyíthatom.

Igy egyszerűen a szavamra,
Ha tetszik, nem hiszed,
És én mikép oszlassam el, ha
Vannak, kétségidet?

Születtem volna gazdag úrnak:
Bizonyságtételért
Egy-egy gyémántkövet dobnék el
Minden kis szavadért.

Ha királynak születtem volna:
Letenném koronám
Egy kis virágkoszoruért, mit
Kezecskéd fűzne rám.

Volnék szivárvány: kérnélek, hogy
Szineimet elfogadd,
És festess bennök szalagot, mely
Övezze derekad.

Ha volnék a világlátó nap:
Ott hagynám az eget,

S a nagyvilág helyett nem néznék
Mást, mint szemeidet!

Pest, 1848. január

MINEK NEVEZZELEK?

Minek nevezzelek,
Ha a merengés alkonyában
Szép szemeidnek esti-csillagát
Bámulva nézik szemeim,
Mikéntha most látnák először...
E csillagot,
Amelynek mindenik sugára
A szerelemnek egy patakja,
Mely lelkem tengerébe foly -
Minek nevezzelek?

Minek nevezzelek,
Ha rám röpíted
Tekinteted,
Ezt a szelíd galambot,
Amelynek minden tolla
A békeség egy olajága,
S amelynek érintése oly jó!
Mert lágyabb a selyemnél
S a bölcső vánkosánál -
Minek nevezzelek?

Minek nevezzelek,
Ha megzendűlnek hagjaid,
E hangok, melyeket ha hallanának,
A száraz téli fák,
Zöld lombokat bocsátanának
Azt gondolván,
Hogy itt már a tavasz,
Az ő régen várt megváltójok,
Mert énekel a csalogány -
Minek nevezzelek?

Minek nevezzelek,
Ha ajkaimhoz ér
Ajkadnak lángoló rubintköve,
S a csók tüzében összeolvad lelkünk,
Mint hajnaltól a nappal és az éj,
S eltűn előlem a világ,
Eltűn előlem az idő,
S minden rejtélyes üdvességeit
Árasztja rám az örökkévalóság -
Minek nevezzelek?

Minek nevezzelek?
Boldogságomnak édesanyja,

Egy égberontott képzelet
Tündérleánya,
Legvakmerőbb reményimet
Megszégyenítő ragyogó valóság,
Lelkemnek egyedűli
De egy világnál többet érő kincse,
Édes szép ifju hitvesem,
Minek nevezzelek?

Pest, 1848. január

FÉLÁLOMBAN...

Szép kedvesem
Lágy kebele...
Szíved buját...
Mind érezem...

Kicsiny madár,
Dalolj nekem...
Tündéri dal,
Hű szerelem!...

Ezüst... arany...
Nem kell, nem kell,
Oly bús vagyok:
Vigyétek el!...

Mily illat ez,
Mily sok virág!
Egy végtelen
Kert a világ...

Bús, puszta lesz
Mindjárt az ég,
Hullatja le
Minden diszét.

A csillagok
Lehullanak,
Fejem körül
Koszorunak!...

Hah, lánc csörög!
Hát volna még?
Hisz ami volt,
Mind eltörék...

Csörög... de nem
A kezeken...
Földön csörög,
Leestiben.

Ott voltam én
A nagy csatán,

A zászlót én
Lobogtatám.

Hoztam haza
Vérző sebet...
Elmúlt a harc,
Beforrt a seb.

Aludj, aludj,
Szép kedvesem...
Oh szabadság!
Oh szerelem!

Pest, 1848. január

A RAB OROSZLÁN

A végtelen birodalom helyett
Adának néki egy kis ketrecet!

Vasrostélyos kicsiny ketrecben áll
Az oroszlán, a sivatag-király.

Hagyjátok őt békében állani,
Szentségtelenség háborítani.

Ha elrablák a szabadságot tőle,
Hadd gondolkozzék legalább felőle;

Ha el nem éri a fa sudarát,
Hadd lépjen árnyékára legalább.

Ott áll merően, méltóságosan,
Még mostan is mily méltósága van!

Elvették szabadságát, mindenét,
De nem vehették hős tekintetét.

Merően áll, miként a piramíd, amely
Sokszor nézett reá komor köveivel.

Ott járnak kósza gondolatjai,
Magát szülőföldére képzeli,

Amelynek sivatagjait vele
Együtt zúgá be a szamum szele.

Ez a szép föld, ez volt a szép idő!...
De tömlöcének őre jő,

S merengésének eltünik világa,
Mert vesszejével őt ez főbe vágta.

Vessző s egy ily fickó parancsol néki,
Oh minden égnek minden istenségi!

Ilyen mélyen hajolt magas feje,
Ilyen gyalázatot kell tűrnie!

S a bámuló, otromba néptömeg
Gyalázatán még egy nagyot röhög.

Hogy mersz pisszenni, léha söpredék?
Ha szét találja törni tömlöcét,

Ugy összetéphet, ugy széjjeltagolhat,
Hogy lelked sem marad meg a pokolnak!

Pest, 1848. január

A JÓ TANÍTÓ

Van biz ott a sok rosz között,
Van jó tanító is;
Volt nekem sok rosz tanítóm,
Volt nekem egy jó is.

Meg is maradt a fejemben,
Úgy emlékszem rája,
Mintha vén kopasz fejével
Most is itten járna.

Kopasz volt az istenadta,
Nem tehetek róla;
Vén legény volt, ifjusága
Régen elvirúla.

Elhervadtak virágai,
Egy maradt meg épen,
Egy nagy bazsarózsa nyílott
Az orra hegyében.

Talán minden reggel ujra
Kivirult az orra,
De nem csoda, mert gondosan
Táplálgatta, borral.

Már hiába, ha ez olyan
Különös plánta volt,
Hogy nem szivelt egyebet, mint
Pincei harmatot.

Ez alatt az orr alatt egy
Nagy bajúsz ácsorga,
Egyik rúdja égbe készült,
Másik le a porba.

A bajúsz alatt szája volt,
Szájában pipája,
Lapátnak is beillet vón
Köpcös szopókája.

Zrínyijét még valamikor
Árpád idejében

Készítették, semmi szín sem
Volt már a szinében.

Gombok voltak akkorák rajt,
Mint egy-egy pogány fej,
Használták is tán a török
Hadba buzogány helytt.

Mindenféle zsinorral úgy
Ki volt kanyargatva,
Hogy a mennydörgős mennykő is
Eltévedett rajta.

A szabó jó szűkecskére
Szabta a nadrágot,
De azért egy kicsit mégis
Pőtyögősen állott. -

Hosszan bajlódtam tán vele,
De megérdemelte,
Mert szörnyen jó ember volt az
Istenteremtette.

Olyan jó tanító volt ő,
Amilyen csak kellett,
Esztendőn át asztal alatt
Hevertek a könyvek.

Ha leckémből fél betűt sem
Tudtam felmondáskor,
Azzal vigasztalt, hogy sebaj,
Megtanulom máskor.

Ki is mutattam iránta
Jószivűségemet,
Vittem neki ajándékot,
Mikor csak lehetett.

Lelopkodtam sonkát, kolbászt
Saját kéményébül,
Ez volt ajándékom, s ő még
Meg is hítt vendégül.

Pest, 1848. január

A PUSZTA, TÉLEN

Hej, mostan puszta ám igazán a puszta!
Mert az az ősz olyan gondatlan rosz gazda;
Amit a kikelet
És a nyár gyüjtöget,
Ez nagy könnyelmüen mind elfecséreli,
A sok kincsnek a tél csak hült helyét leli.

Nincs ott kinn a juhnyáj méla kolompjával,
Sem a pásztorlegény kesergő sípjával,
S a dalos madarak
Mind elnémultanak,
Nem szól a harsogó haris a fű közűl,
Még csak egy kicsiny kis prücsök sem hegedűl.

Mint befagyott tenger, olyan a sík határ,
Alant röpül a nap, mint a fáradt madár,
Vagy hogy rövidlátó
Már öregkorától,
S le kell hajolnia, hogy valamit lásson...
Igy sem igen sokat lát a pusztaságon.

Üres most a halászkunyhó és a csőszház;
Csendesek a tanyák, a jószág benn szénáz;
Mikor vályú elé
Hajtják estefelé,
Egy-egy bozontos bús tinó el-elbődül,
Jobb szeretne inni kinn a tó vizébül.

Leveles dohányát a béres leveszi
A gerendáról, és a küszöbre teszi,
Megvágja nagyjábul;
S a csizmaszárábul
Pipát húz ki, rátölt, és lomhán szipákol,
S oda-odanéz: nem üres-e a jászol?

De még a csárdák is ugyancsak hallgatnak,
Csaplár és csaplárné nagyokat alhatnak,
Mert a pince kulcsát
Akár elhajítsák,
Senki sem fordítja feléjök a rudat,
Hóval söpörték be a szelek az utat.

Most uralkodnak a szelek, a viharok,
Egyik fönn a légben magasan kavarog,
Másik alant nyargal
Szikrázó haraggal,
Szikrázik alatta a hó, mint a tűzkő,
A harmadik velök birkozni szemközt jő.

Alkonyat felé ha fáradtan elűlnek,
A rónára halvány ködök települnek,
S csak félig mutatják
A betyár alakját,
Kit éji szállásra prüsszögve visz a ló...
Háta mögött farkas, feje fölött holló.

Mint kiűzött király országa széléről,
Visszapillant a nap a föld pereméről,
Visszanéz még egyszer
Mérges tekintettel,

S mire elér a szeme a tulsó határra,
Leesik fejéről véres koronája.

Pest, 1848. január

SZERELEMNEK RÓZSAFÁJA...

Szerelemnek rózsafája...
Árnyékában heverek,
Hulldogálnak homlokomra
Illatozó levelek.

Szerelemnek fülmiléje
Csattog a fejem fölött,
Képzetemben minden hangja
Egy-egy isten-álmat költ.

Szerelemnek poharában
Ajkamat fürösztgetem,
Nem oly édes másból a méz,
Mint ebből a gyötrelem.

Szerelem fejér felhői
Errefelé lengenek,
Mintha engem látogatni
Jőne egy angyalsereg.

Szerelemnek holdvilága
Rám aranypalástot vet,
Eltakarja, felejteti
Vélem szegénységemet.

Pest, 1848. január

NE FELEDD A TÉRT...

Moore után angolból

Ne feledd a tért, hol ők elestek,
Az utósó s a legjobb vitézek:
Mind elmentek és kedves reményink
Velök mentek, egy sírban enyésznek.

Oh, ha visszanyernők a haláltól
A sziveket, mik előbb dobogtak,
Ujra víni a szabadság harcát
Színe előtt a magas mennyboltnak!

Pillanatra ha lehullna láncunk,
Melyet ott ránk a zsarnok szoríta:
Nincsen ember, nincsen isten, aki
Minket újra megkötözni bírna!

Vége van... de bár a történetben
Ottan áll a győző-név ragyogva,

Átkozott az a dicsőség, amely
A szabadok szíveit tapodja.

Sokkal drágább a sír és a börtön,
Melyet honfi-névnek fénye tölt meg,
Mint a győzedelmi oszlop, amit
A szabadság romjain emeltek.

Pest, 1848. január

HIDEG, HIDEG VAN OTT KINN...

Hideg, hideg van ott kinn,
Arról nem tehetek,
Nem is törődöm véle,
Szobám elég meleg.

Egykor... de mi közöm most
A múlthoz énnekem?
Nem, nem leszek hálátlan
Irántad, jelenem.

Te foglald egyedűl el
Egészen lelkemet,
Száműzve a jövő s mult,
Remény s emlékezet.

Mi is az a jövő s mult?
Ha zordon vagy ha szép,
Az mindegy, így is, úgy is
Tolvajnál nem egyéb.

Két tolvaj a jövő s mult,
Incselkednek veled,
Hogy szépszerén magokra
Vonják figyelmedet,

S míg jobbra-balra nézesz,
Ellopják hirtelen
A szép virágot, melyet
Eléd tett a jelen.

Nem fogtok most ki rajtam,
Zsebmetsző cimborák,
Pusztuljatok szemembül,
Lóduljatok tovább.

Te állj, te állj előttem,
Barátságos jelen,
Jóízüen merengek
Mosolygó képeden.

Nem vagy merész kalandor,
Regényes vad legény,

Kinek félvállán mente,
Sastoll a süvegén.

Fejeden házisapka,
Rajtad hálóruha,
Kezedben egy pohár bor,
Szádban török pipa.

Hadd rázzam meg, kedélyes
Barátom, kezedet,
E nagy karszékben töltöm
Estém szemközt veled.

Füstöljünk, iddogáljunk...
Vidáman ránk ragyog
A lámpa, feleségem
Szeme s a csillagok.

Pest, 1848. január

A VÖLGY S A HEGY

Ha én hegy volnék! (sóhajtott a völgy)
Ha én hegy volnék! milyen isteni
A csillagok szomszédságábul
A nagyvilágra letekinteni.

Az a boldog hegy, ott uralkodik
Királyi széke dicső magasán,
Körűlövedzi hódolattal
Fejét a felhő tömjénfüst gyanánt.

A kelő nap, első sugáriból,
Tesz homlokára aranykoronát,
S a lemenő palástul adja
Rá végsugárainak bíborát,

Ha én hegy volnék! itt elbújva kell
Áttengenem homályos éltemet,
A szomszédig sem láthatok, s a
Szomszédból sem láthatnak engemet. -

Ha én völgy volnék! (sóhajtott a hegy)
Ha én völgy volnék! oh milyen rideg
Ez a magasság, e dicsőség,
Amelyet tőlem úgy irígylenek.

Engem talál az első napsugár
És az utósó is rajtam ragyog,
És mégis mindig olyan puszta
És mégis mindig oly hideg vagyok.

Pillangó, harmat, csalogány, virág...
Hiába hívom, egyik sem szeret,

S mi odalenn enyelgő szellő,
Az idefönn csatázó fergeteg.

Ha én völgy volnék! élnék ott alant
A nagyvilágtól mélyen rejtve el,
S cserélgetném a boldogságot
A szép tavasz kedves szülöttivel!

Pest, 1848. január

OLASZORSZÁG

Megunták végre a földöncsuszást,
Egymásután mind talpon termenek.
A sóhajokból égiháború
Lett, s lánc helyett most kardok csörgenek.
S halvány narancs helyett a déli fák
Piros vérrózsákkal lesznek tele -
A te dicső szent katonáid ők,
Segítsd őket, szabadság istene!

Nos, elbizot hatalmas zsarnokok,
Orcáitokrul a vér hova lett?
Orcátok olyan kísértetfejér,
Mikéntha látnátok kisértetet:
Azt láttatok, valóban, megjelent
Előttetek Brutusnak szelleme -
A te dicső szent katonáid ők,
Segítsd őket, szabadság istene!

Aludt Brutus, de már fölébrede,
S a táborokban lelkesítve jár,
Mondván: „ez a föld, honnan elfutott
Tarquin s amelyre halva hullt Cézár;
Előttünk meghajolt ez óriás,
S ti a törpéknek meghajoltok-e?” -
A te dicső szent katonáid ők,
Segítsd őket, szabadság istene!

Eljő, eljő az a nagy szép idő,
Amely felé reményim szállanak,
Mint ősszel a derűltebb ég alá
Hosszú sorban a vándormadarak;
A zsarnokság ki fog pusztulni, és
Megint virító lesz a föld szine -
A te dicső szent katonáid ők,
Segítsd őket, szabadság istene!

Pest, 1848. január

RÓZSAVÖLGYI HALÁLÁRA

Vén muzsikus, mit vétettem én neked,
Hogy mindig csak szomorítasz engemet?
Keseregtem, mikor szólt a hegedűd,
Hej, nem szól már, s ez nekem még keserűbb,
Ez nekem még keserűbb!

Régi sorsa magyaroknak a bánat,
E nélkül már tán élni sem tudnának,
Ha már igy van, ébredj föl vén barátom,
Hadd busúljunk legalább a nótádon,
Hadd busúljunk nótádon!

Cudar nemzet biz a magyar, hiába,
Nem igen néz se' előre, se' hátra,
Elfeledte, ami történt ezelőtt,
A jövő meg? bánja is ez a jövőt.
Bánja is ez a jövőt!

Egyszer ember csak a magyar, mikor a
Fülét, szivét megtölti a muzsika,
Könnybe lábbad a két szeme olyankor,
Eszébe jut a siralmas hajdankor,
A siralmas hajdankor.

Sirathatjuk is a multat, Mohácsot,
Kiket ott a török fegyver levágott;
Ha őket eltemették vón rendesen,
Húszezer sír állna ottan egy helyen,
Húszezer sír egy helyen!

És mikor már kibusúltuk magunkat,
Megfeszítjük lelkünket és karunkat,
És ha akkor ott volna az ellenség,
Ha mégannyi volna is mind elesnék,
Mind egy szálig elesnék!

Akkor aztán bízni kezdünk magunkba',
Hogy telik még mitőlünk is nagy munka,
Hogy kivirít még a magyar nép fája,
S lombjait majd isten, ember csodálja,
Isten, ember csodálja! -

Ébredj föl, vén muzsikus, vén barátom,
Hadd busúljunk, lelkesedjünk nótádon,
Olyan istenigazában tudtad te,
Hogy hol fekszik a magyarnak a szive,
A magyarnak a szive.

Mért hagytál el? hiszen mi rád nem untunk,
Pedig veled ötven évet mulattunk,
Gyere vissza, áldom azt az istened,
Kezdd el újra, kezdd el azt az ötvenet,
Kezdd el azt az ötvenet! -

Addig hittam, hogy sírjából megjelent,
Megjelent, de csak addig volt idefent,
Míg kezével hajlékára mutatott...
Mi van benne? hegedű és koldusbot,
Hegedű és koldusbot!

Pest, 1848. január 29.

AZ ORSZÁGGYÜLÉSHEZ

Sokat beszéltek, szépet is beszéltek,
Jót is, de ebbül a hon még nem él meg,
Mert nincs rendében eljárásotok,
Ti a dolog végébe kaptatok,
És így tevétek már régóta mindig;
Látják, kik a multat végigtekintik.
Ki képzel olyan templomépitőt,
Ki a tornyot csinálja meg előbb?
És azt a levegőbe tolja, hogy
Ott fönn maradjon, míg majd valahogy
Alája rakja szépen a falat,
S legeslegvégül jőne az alap.
Ti vagytok ilyen mesteremberek,
Ezért ad a hon nektek kenyeret,
Ezért fizet szivének vérivel!
Jobbat tesz, aki semmit sem mivel.
Időt, erőt eltékozoltok, és ha
Sükert mutattok is föl néha-néha,
Csak olyan az, mint hogyha engemet
A szomjuság bánt, s adnak víz helyett
Ételt, s talán még épen olyan ételt,
Mitől szomjúságom csak jobban éget.
Ha ez siker, ha ez jótétemény:
Elmémet a bölcsőben hagytam én.
Hiába minden szép és jó beszéd,
Ha meg nem fogjátok az elejét,
Ha a kezdetnél el nem kezditek...
Sajtószabadságot szerezzetek.
Sajtószabadságot, csak ezt ide!
Ez oly nagy, oly mindenható ige
A nemzetben, mint az isten „legyen”-je,
Amellyel egy mindenséget teremte.
Hol ez nincs meg, bár máskép mindenek
Eláradó bőségben termenek,
S bár az utósó szolga és a pór
Zsebébül aranyat marokkal szór:
Azon nemzetnek még sincs semmije,
Azon nemzetnek koldus a neve.
S hol ez megvan, bár rongyban jár a nép,
Nyomorg, tengődik mindenféleképp:
Azon nemzet gazdag végtelenűl,

Mert a jövendőt bírja örökűl.
Haladni vágyunk; de haladhatunk?
Én istenem, milyen golyhók vagyunk!
Lábunk szabad, de a szemünk bekötve,
Hová megyünk?... meglássátok, gödörbe.
Szemünk bekötve, fogva szellemünk,
Az égbe szállnánk, s nem röpülhetünk,
A szellem rab, s a ronda légbe fúl,
Mely dögvészes már önnön átkitúl.
A szellem rab; mint a hitvány kutyát,
A ház végére láncba szoriták,
S láncát harapva tördeli fogát,
Amellyel védni tudná a hazát...
A szellem rab, s mi fönn tartjuk nyakunkat,
S szabad nemzetnek csúfoljuk magunkat!
Szolgák vagyunk, rabszolgánál szolgábbak
Megvetésére a kerek világnak!

Pest, 1848. február

ANYÁM TYÚKJA

Ej, mi a kő! tyúkanyó, kend
A szobában lakik itt bent?
Lám, csak jó az isten, jót ád,
Hogy fölvitte a kend dolgát!

Itt szaladgál föl és alá,
Még a ládára is fölszáll,
Eszébe jut, kotkodácsol,
S nem verik ki a szobából.

Dehogy verik, dehogy verik!
Mint a galambot etetik,
Válogat a kendermagban,
A kiskirály sem él jobban.

Ezért aztán, tyúkanyó, hát
Jól megbecsűlje kend magát,
Iparkodjék, ne legyen ám
Tojás szűkében az anyám. -

Morzsa kutyánk, hegyezd füled,
Hadd beszélek mostan veled,
Régi cseléd vagy a háznál,
Mindig emberűl szolgáltál,

Ezután is jó légy, Morzsa,
Kedvet ne kapj a tyúkhusra,
Élj a tyúkkal barátságba'...
Anyám egyetlen jószága.

Vác, 1848. február

A TÉL HALÁLA

Durva zsarnok, jégszivű tél,
Készülj... készülj, a halálra!
Jármodat megunta a föld,
És ledobja valahára;
Szabadság lesz! ím, az ég is
Ideszegődött a földhöz,
Fegyvertárából, a napbul,
Tűznyilakkal rád lövöldöz.

Meg fogsz halni, vad, bitor tél!
Addig él csak minden zsarnok,
Míg magok alattvalói
Szabadságot nem akarnak;
Hogyha egyszer a raboknak
Akaratja ki van mondva,
Összeomlik börtön és lánc,
S elenyészik híre-hamva.

Harcolj, harcolj, föld, a téllel,
Ne félj, megbirod, levágod,
S szabadságodat kivívod,
Tavasz a te szabadságod.
Eljön, eljön a szép tavasz,
S hoz virágokat kebledre,
És szivárványt diadalmi
Koszorúnak a fejedre!

Nézd, amelynek rabja voltál,
A tél maga érzi vesztét,
Dúlt arcán megtört szemébül
Sűrü könnyek omlanak szét.
Hah, ki eddig csupa jég volt,
Most hogy olvad, mily gyáván hal!...
Nem csoda, hiszen testvér a
Gyávaság a zsarnoksággal.

Pest, 1848. február

1848

Ezernyolcszáznegyvennyolc! az égen
Egy új csillag, vérpiros sugára
Életszínt vet a betegségében
Meghalványult szabadság arcára.

Szent szabadság, újabb megváltója
A másodszor sűlyedt embereknek,
Drága élted miljom s miljom ója,
Ne félj, téged nem feszítenek meg.

Elbuvék a békesség galambja,
Fészke mélyén turbékolni sem mer;

Háborúnak ölyve csattogtatja
Szárnyait a légben vad örömmel.

Hah, ti gyávák, ti máris remegtek?
Ez csak kezdet, ez csak gyermekjáték...
Hátha mindazok beteljesednek,
Amiket én álmaimban láték!

Eljön, eljön az itélet napja,
A nagy isten véritéletet tart,
S míg jutalmát jó, rosz meg nem kapja,
Már nyugonni sem fog addig a kard!

Pest, 1848. február

KEMÉNY SZÉL FÚJ...

Kemény szél fúj, lángra kap a szikra,
Vigyázzatok a házaitokra,
Hátha mire a nap lehanyatlik,
Tűzben állunk már tetőtül-talpig.

Édes hazám, régi magyar nemzet,
Alszik-e csak a vitézség benned,
Vagy apáink halálával elhalt?
Illik-e még oldaladra a kard?

Magyar nemzet, ha rád kerül a sor,
Léssz-e megint, ami voltál egykor?
Oly hatalmas harcos, ki szemével
Jobban ölt, mint más a fegyverével!

A világot védtük hajdanában
A tatár és a török világban;
Vajon most, ha eljön a nagy munka,
Meg bírjuk-e védni mi magunkat?

Oh magyarok istene, add jelit,
Ha a kenyértörés elközelit,
Hogy az égben uralkodol még te
A magad s néped dicsőségére!

Pest, 1848. február

BEAUREPAIRE

Hogy kitelt a franciáknál
A király becsűlete:
(Mint ezernyolcszázharmincban
S most valami két hete)

Fölberzenkedett a német,
S esküvék, hogy bosszut áll,
Megöli a szabadságot
És megmenti a királyt.

S vitte zsoldos seregét és
Longway már meghódola,
Megy tovább, Verdunön a sor,
Elkezdődik ostroma.

Verdun gyáva népe reszket,
S reszkető félelmiben
Térd- s fejethajtást határoz,
Hogy bántása ne legyen.

De az őrség kapitánya
Beaurepaire mást beszél:
„Hódolásról nem lehet szó,
Még nem oly nagy a veszély.

Ha az ellen fegyverünkbe
Szerelmes, jól van, tehát
Hadd vigye ki kezeinkből,
Mi magunk ne adjuk át.”

Aki gyáva, siket is, nem
Hallgatott rá a tanács,
Tollat nyujtanak neki, hogy
Irj’ alá a hódolást.

Beaurepaire elhajítja
A tollat, s fegyvert ragad,
S lelkesűlten és elszántan
Mondja ki e szavakat:

„Éljétek túl hát a szégyent,
A gyalázatot, de én
Az ellennek csak holttestet
Adni át megesküvém.

Bátraink előtt halálom
Majd mint vonzó példa áll...
Én betöltöm esküvésem...
Végszavam: szabad halál!”

Nekiszegzé kebelének
S elsütötte fegyverét,
S ez szivébül kiszakítá
Életének gyökerét.

Pest, 1848. február

LEHEL VEZÉR

Első ének

1

Nem nagy hírű város Jászberény városa,
És itt a nyakam, hogy nem is lesz a soha,
De van abban egy kürt, van annak nagy híre,

Akkora, hogy nem fér a jászok földére,
Kiterjed éjszak, dél, nyugat és keletre,
Mint a Tisza, mikor szűk neki a medre,
Terjed a némettől a székely világig,
A lengyel határtól egész a horvátig.

2

Ugy bizony, hires kürt az a jászberényi,
Nem haszontalanság a felől beszélni,
Megérdemli a szót és jobban, mint sok más,
Mikre akárhányszor volt időfogyasztás;
Megérdemli a szót, nem is leszek fösvény,
Kutatva, melyik a legrövidebb ösvény?
Széltében-hosszában mondom el a dolgot,
Mit csinált az a kürt, ki kezében forgott.

3

De hol is kezdjem csak, hogy megértsük egymást?
Mert hát tudnivaló, hogy én itt mostanság
Nem írástudóknak, nem az úri rendnek,
De beszélek szűrös-gubás embereknek;
Hisz az írástudók jobban tudják magok,
Mint én, amiket most mondani akarok,
Az uraknak pedig az ideje drága,
Rá sem érnek ilyen apró mulatságra.

4

Nem is igen bánom, ha ők nem figyelnek,
Amint nélkülem elvannak őkegyelmek,
Csak ugy elvagyok őkegyelmek nélkül,
Egyiknek sem élek az emberségébül.
Akik ő előttök görnyesztik hátokat,
Lesve asztalukról a morzsalékokat
S lesve ajkaikról a kegyes mosolygást:
Őket ez érdemes emberek mulassák.

5

Megvallom őszintén, épenséggel mások
Azok, akiket én mulattatni vágyok;
Nem a palotáknak fényes gyertyaszála
Vagyok én, hanem a kunyhók mécsvilága.
Alant születtem én, szalmafödél alatt,
Sosem tagadom meg származásomat,
Kis házikókra száll lelkem, mint a gólya,
S egyszerű nótákat kerepöl le róla.

6

De vissza-, vagyis rátérek a dologra...
Hej, felebarátim, régesrégen volt a,
Amit én elmondok; akkor még, látjátok,
Szopós gyerek volt a huszadik apátok.

Száz esztendő szép szám, pedig már azóta
Az idő a földre azt kilencszer rótta;
Kilencszáz esztendő!... kilenc vén óriás,
Egymás után egyik a másiknak sírt ás.

7

Akkor más világ járt, elgondolhatjátok,
Nem volt még korona, nem voltak királyok,
Fejedelem volt az első a nemzetben,
Nem hátul, de elől ment az ütközetben,
Hej pedig ugyancsak járta az ütközet,
Nem űlt a nép otthon a kemence megett,
Mind háborúskodott, csak az maradt hátra,
Aki épen kellett az eke szarvára.

8

Kegyetlen legények kerekedtek akkor,
Soha el nem váltak a kardmarkolattol,
Egyfelől őrizték a megszerzett hazát,
Másfelől kivűlről a sok kincset hozák.
Félt is tőlök minden halandó nemzetség,
Az adót nekik, mint a köles, fizették,
Mert hisz nagyon bölcsen látták ők azt által,
Hogy haláluk egy a hátramaradással.

9

Fejedelmi ember Taksony volt a' tájba',
Taksony: Zoltán fia, Árpád unokája...
De tudjátok-e ti, jámbor atyafiak,
Ki volt a vitéz, kit Árpádnak hítanak?
Barátaim, mikor e nevet halljátok,
Mintha oltár mellett templomban volnátok,
Emeljétek meg a kalapjaitokat,
Mert köszönhetitek néki hazátokat.

10

Magyarország szép föld, meg kell vallanotok,
Rá a jóisten tízannyi áldást rakott,
Mint igazság szerint amennyi illetné;
Annyi az áldása, hogy alig fér belé.
Ezt a téjjel-mézzel folyó dús Kánaánt,
Hol megdönti saját terhe a gabonát,
S hol tűzzel van tele a szőlő gerezdje:
E szép országot a nagy Árpád szerezte.

11

Mert nem Ádám-Éva óta mienk e föld,
Messze Ázsiában lakozánk azelőtt,
Messze Ázsiában a világ más részén,
Kaszpi-tengeren túl Aral-tó környékén.
Irtóztató távol van az a hely innét!

Ha megmondanám: hány mérföld? el se’ hinnék.
Hej, az vón a kulacs, az vón a tarisznya,
Melyből a bor s kenyér addig ki nem fogyna.

12

Vitézlő eleink ott tanyáztak hajdan,
De biz nem fürödtek ők ott tejben-vajban,
Rengeteg erdőkben magas fűvek nőttek,
Nyargalózó vadak nem tiporták őket,
Ahol meg kellett vón ló, barom számára,
Vala a mezőkön a legelő árva.
Kapják hát magokat, szedik a sátorfát,
S indulnak keresni, hol vagyon jobb ország.

13

Tőlök napnyugatra - így szólt a hír szája -
Fekszik Attilának egykori országa,
Szörnyü Attilának, isten ostorának,
A magyar nemzetség dicső ősapjának.
Fölkeresik, abban állapodtanak meg,
Fölkeresik, akármeddig tévelyegnek,
És ha ráakadnak, visszaszerzik aztat,
Hogy a maradékjok legyen boldog s gazdag.

14

Volt közöttök egy bölcs józan ember, Álmos,
Ezt szólították föl: „Vezess minket már most,
Józan okosságod vezéreljen bennünk,
Ha lehetséges, a kívánt földre mennünk;
Mint a darusereg az előljáróját
Ugy követünk téged ország-világon át,
Míg nem látjuk magunk a Tisza folyóban,
Hol Attila alszik három koporsóban.”

15

Elfogadta Álmos a vezéri tisztet,
A magyarság véle vándorolni kezdett.
Meddig vándoroltak? a jóisten tudja;
Mint a csillagok közt a nagy országutja,
Itt alant a földön oly nyomot hagyának
Magok után hosszan, amerre csak jártak...
Csakhogy nem fejér volt e nyom, mint az égi,
De sötétpiros, mert vérrel festették ki.

16

Esztendők multán nagy hegygerincen álltak,
A hegy tetejéről tenger síkra láttak.
„A határt elértük!” monda Álmos nékik,
„Tekintsetek ott a rónaságon végig,
Birodalma hajdan ez volt Attilának,
E hegyeket híják a Kárpát sorának.

És itt hála néked, magyarok istene,
Hogy ezt mind meglátta a vén Álmos szeme!

17

Megvénültem immár, fejemet hó fedi,
Fejér a fejem, mint e Kárpát hegyei;
Rólok a havat a tavasz leolvasztja,
De a fejem havát le nem olvaszthatja.
A méltóságot átadom, mit adtatok,
Az uj csatákra uj vezért válasszatok;
Rám nézve két határ e hely bizonyára:
Jövendő hazánk és életem határa.”

18

Amit Álmos sejtett, nem sejtette rosszul,
Mert azon a helyen istenben boldogult;
Leszállt fejér feje a fekete földbe,
Zöld mohos sírhalom domborult fölötte.
Körülállta sírját az egész magyar faj,
S esküt tett le felhőt szaggató morajjal;
E szent helytől kezdve kezökre kerítik
Az egész tartományt, mely előttök nyílik.

19

Álmos vezér fia volt hatalmas Árpád;
Gondolta-e milyen nagy becsület vár rá?
Nemcsak hogy vezérnek, de fejedelemnek
Kiáltotta ki az egész magyar nemzet.
Pajzsra állították, úgy emelték fel őt,
Ekkép mutatta meg magát népe előtt;
A nép pedig rajta hogyne örült volna?
Képére volt írva harcok diadalma!

20

Negyven nap pihentek Munkács róna földén,
Az időt ünnepi lakomákkal töltvén,
Kettős ünnep volt ez: halotti lakoma
Álmosért, s a haza keresztelő tora.
Negyvenegyedik nap amidőn megviradt,
Ifjú Lehel ajkán a kürtszó megriad...
Akkor még ifjú volt, állán a gyönge szőr
Nem téli bunda volt, csak nyári könnyü szűr.

21

Takaros legény volt Lehel akkortájban,
Ott benn született még messze Ázsiában,
Ott látta először a szép napvilágot,
Már gyermekjátékból párducra vadászott,
S gyermekjátékot még alighogy felejtett,
Mikor nyilával egy elefántot ejtett,

Kivette és kürtnek csinálta agyarát,
A cifrát tulajdon keze faragta rá.

22

Gyönge tüdejének erős volt még e kürt,
De ő mindenféle nehézséget legyűrt,
Vadon erdőkbe járt magános sziklákra,
Ott szoktatta magát kürtje fuvására,
Makrancoskodott a csont soká, de végre
Szépen rátanult az engedelmességre,
S azt a hangot adta, mely Lehelnek tetszett,
Mely földet riasztott, mely eget repesztett.

23

S hangját a magyar nép már nagyon ismerte,
Jel-adó volt, hogyha mentek ütközetre,
Föl is gyúltak tőle, mintha hangok helyett
Öntene szivökbe nyári napmeleget.
Most is, hogy megharsant Munkács rónaságán,
Felzudúlt a tábor, mint megannyi sárkány,
De sírva fakadt rá nem egy apró gyermek,
A haza-szerzésben hogy részt nem vehetnek.

24

Szétment a magyarság nyugatra, keletre,
Zászlóikat mindig szerencse követte,
Nem kimélték a vért és nem az életet,
De jutalmok ez a gyönyörű haza lett.
Öt esztendő multán Tokaj s Ménes borát,
Buzáját az alföld, a Balaton halát,
Vadait a Bakony s gazdag Erdély földe
Aranyát-ezüstjét magyarnak termette.

25

Lehel ifjusága e csatákban telt el,
Nem ért rá játszani a szép szerelemmel,
S a szerelem galamb, gyönge erejével
Nem győzött röpűlni Lehel sas-lelkével.
Volt mégis kedvese, akinek szerelmet
Esküdt, ki mindig ott volt oldala mellett,
Kit nem adott volna a félvilágért sem...
Szükség-e mondanom, hogy a kürtöt értem?

26

Hogy szerette kürtjét! meg is érdemelte;
Nem csont-darab volt az, de tulajdon lelke.
Mit elméje gondolt, amit szíve érzett,
Szózatos ajkával mindent elbeszélett.
Hol vidám hangja volt, hol pedig szomorú,
Tudott harsogni, mint az égiháború,

S tudott lágyan búgni, mint a kis madárka,
Ki utána csalja párját ágrul-ágra.

27

Sokszor éjjelenként, ha pihent a tábor,
Ki-kiszólt a kürtszó Lehel sátorábol,
Ott benn űlt a vezér kürtjét fújogatva,
Elgondolkodott a katonaság rajta.
Ilyenkor nagy volt a csend; még a paripák,
Azok is a füvet lassabban harapták,
Mintha csak félnének rendzavarók lenni,
Vagy hogy jobban esett hallgatni, mint enni.

28

Egyik-másik tűzhöz odaűltek többen,
S némán figyelmeztek a nótákra ott benn;
Akadt köztök legény, aki suttogólag
Magyarázgatta a többi hallgatónak:
„Halljátok, hol jár az esze? Ázsiában,
Születő földünkön, hajdani hazánkban;
Eztet fújta, mikor elindultunk onnan...
Benne váltogatva öröm s fájdalom van.

29

Furcsa érzés is volt, hazánkat elhagyni,
Mert az ember mégis csak sajnálta vagy mi,
Az igaz, hogy napról-napra lett soványabb,
De hiába, ha már ott szoptuk anyánkat.
Aztán meg ki tudta, célt nem veszítünk-e,
Nem jön-e pusztulás bujdosó népünkre?
Elveszhettünk volna hosszu bujdosásban,
Mint üstökös-csillag az ég távolában.

30

Figyelmezzetek!... új nótát kezd vezérünk,
Hah, ez az, mikor a Kárpátokra értünk,
Kárpátok hegyéről először tekintének
Le e szép országra, mely most már a miénk.
Mily rivalgó hangok! azok a vén kövek,
Mikor meghallották, hosszan döbörögtek,
Elküldték keletre, nyugatra szerteszét
A kürt harsogását, a nemzet örömét.”

31

A magyarázónak itt megállt a nyelve,
Mindnyájan fölzúgtak vígaságra kelve,
A rivalgó kürttel versenyt kurjogattak
Emlékére ama nevezetes napnak.
De az öröm-lárma nem tartott sokáig,
Mert a vidám nóta kesergővé válik,

Nekibúsul a kürt, hangja méla tompa,
S bele-belemerűl síró fájdalomba.

32

Nem egyéb volt ez, mint temetési ének
Azok temetésén, akik elesének
A Latorca mellett a legelső csatán,
Melyet a magyarság küzdött az új hazán.
Ennek hallatára szépen alábbhagytak
A kedvökkel, akik elébb kurjogattak,
Elalélt a víg zaj, s a mult emlékére
Nem egy könny perdült a vitézek képére.

33

Ilyen hatalmas volt Lehel vezér ajka,
Ugy járta a nemzet, amikép ő fujta,
Kénye szerint osztott örömet, bánatot,
Kürtjével vidított, kürtjével ríkatott,
Szerette is szörnyen, amint mondtam is már,
Napestig oldalán lógott, akárhol járt,
Éjjelenként pedig od' a párducbőrre
Tette maga mellé, s álmodott felőle.

34

De amilyen nagyon ő szerette kürtjét,
A magyarok őt oly mértékben szerették,
Nagy becsűlete volt jó Lehel vezérnek
Mindenütt, ahol csak magyarul beszéltek;
Szolgált a hazának nemcsak vaskezével,
De szolgált egyszersmind arany elméjével,
Szent volt minden szó, mely száján kiröppene,
Mintha szólna maga magyarok istene.

35

És azért ki fogna csodálkozni rajta,
Hogy, midőn Árpádot a sír eltakarta,
S kisfiára, Zoltánra, jutott az ország,
Mellé kormányzónak Lehelt választották,
Lehelt és még kettőt, Bulcsút és Botondot...
Ők hárman viselték a hazai gondot,
Viselték mindaddig fényes dicsőséggel,
Míg a kicsiny Zoltán emberré nem nőtt fel.

36

Mikor az a három kormányozni kezdett,
Háromfejű sárkány lett a magyar nemzet,
S amely országokra kinyujtá fejeit,
Tán a mai napig sírva emlegetik.
Konstantinápolynak ment Botond keletre,
S szörnyű taglójával kapuját betörte,

Szép Itáliába zászlós Bulcsú lejárt,
Tengerek fuvalma ringatá zászlaját.

37

Hát a kürtös Lehel útját merre vette?
Ő leginkább csak a németet szerette,
Ugy szerette, hogy no! könnyebb volt lelkének,
Ha csak a nevét is hallotta, hogy német,
Hátha még ott benn járt a termő földében,
Kardja pedig benn a szívök közepében:
Annak itta ám még meg az áldomását!
Akkori kedvének világ látta mását.

38

El is látogatott hozzájok gyakorta,
A tavaszhírt oda rendesen ő hordta,
Tudták már, ha ő jött, hogy a tavasz közel,
S azon imádkoztak, bárcsak már mulna el;
De nem csoda, hej mert az meleg tavasz lett,
Olyan meleg, hogy még nyárnak is beillett,
Nyárnak és veszettül fűtött kemencének...
Hideg acél a kard, mégis nagyon éget.

39

S nem egyszer, se’ kétszer ment oda vendégűl:
Minden esztendőben, míg csak ki nem vénült,
Míg a gyermek Zoltán markos ifju nem lett,
Akire magát rábízhatta a nemzet.
Ekkor a magyarság három fővezére,
Lehel, Bulcsú, Botond országgyülést kére,
Ottan a maga és két társa nevében
Nagyrabecsült Lehel szólt ilyeténképen:

40

„Nemzetes nagyurak, országunk vitézi,
Az ember életét isten úgy intézi,
Hogy az idő nem áll, de folyton-folyva mén,
Ifjú lesz a gyermek, az ifjú pedig vén.
Mi már ugy vagyunk, hogy ki megkopaszodott,
Mint jómagam, ki meg őszbe csavarodott,
Mint itt Botond öcsém, Bulcsú sem különben,
Éveink száma több, mint háromszor ötven.

41

De lám, míg az idő fosztogatott minket,
Vén fákat, hervasztván zöld leveleinket,
Mellettünk felnőtt az apró kis csemete,
Az élet földébe kit Árpád ültete.
Itt áll az ifju tölgy, nézzetek szemébe,
Bátran odaáll már a vihar elébe,

Nincsen rászorulva senki istápjára,
Annak okáért hadd űljön a kormányra.

42

Mi pedig ezennel letesszük a tisztet,
Mellyel bizalmatok bennünket diszített,
Fényes polcunkról lelépünk a homályba,
A nyugalom fogad ölelő karjába.
Van is rá szükségünk, fáradtunk eleget,
De jutalmaz érte a lelkiismeret,
Megjutalmaz, mert oly barátságos szót ád,
Hogy jó rendben hagyjuk az ország szénáját.

43

Rendben van az ország, nem csonkult határa.
Oroszlán-szemmel néz a félő világra,
Sörénye rázása népek reszketése,
Szeme pillantása városok égése.
Ifju ember, Zoltán, nevünk nagy és hires,
Te dicsőségünkhöz még több sugárt keress,
Az egész világot rángasd fülön fogva,
Kivált a németet vedd pártfogásodba.”

44

Ennyit mondott Lehel. Utána még többen
Előterjesztették, ami volt fejökben,
Ki a három öreg vezért magasztalta,
Ki meg a fiatal Zoltánt buzdította;
Nemt tanulták, mégis sok szépet beszéltek,
De legszebben szólott - mindnyá’n úgy itéltek -
Ki azt tanácsolta, hogy fejezze be ma
Az ország gyülését országos lakoma.

45

Egy sem gáncsoskodott, mind helybenhagyá, mind,
S fényesen megülték e napot apáink.
Délelőtt komolyan ahol tanácskoztak,
Délután ott vígan ettek és boroztak.
Ugy vagyon, boroztak, pedig hatalmasan,
Válogatva Tokaj s Ménes boraiban...
Jól tették, azt mondom: aki inni nem mer,
Ha talán ember is, de nem magyar ember.

46

S mikor már az ebéd felén túlesének,
Jöttek, amint illik, a felköszöntések,
Éltették a haza minden jelesebbjét,
Éltették magát a magyarok istenét,
És mikor vége lett a jókivánságnak,
A muzsikusok rá hangos tust huzának,

A sok összeveszett hang forgott a légben,
Mint a por a forgószélnek örvényében.

47

Fölállott Lehel is, nagy lett a csendesség,
Noha egy kicsit már nehezökre esék,
Hogy elhallgassanak, mert a bor hatalma
Ösztönözte őket zajra, rivalomra:
De dicséretökre legyen mégis mondva,
Egyetlen egy sem volt köztök oly goromba,
Hogy, míg a beszédet Lehel nem végzé el,
Zavarná a csendet csak egy köhhentéssel.

48

Fölállott Lehel. Nagy, kopasz homlokára
Rászállt a bor lelke, rózsaszín sugára,
S lenn a képe alján torzonborz bajúsza
S rengeteg szakálla széleshosszan úsza;
Olyan volt, mint mikor az ég egyik fele
A pirulni kezdő hajnallal van tele,
A másik felén meg szürke felhőtábor
Lengeti nagy szárnyát szellők játékából.

49

Fölállott Lehel szép lassan, és fölállván
Egy hosszút simított bajúszán, szakállán,
Vesződött arcával, hogy mogorva legyen,
Mert az volt őneki a természetiben,
Hogy a jókedvet és a tréfát szerette,
De ilyenkor képét szörnyen ráncba szedte;
Minél komorabb volt szeme pillantása,
Lelke annál inkább hajlott a vigságra.

50

Szólt pedig ekképen, a kupát emelve,
Amel szinültig volt sötét borral telve:
„Fűnek-fának ittunk már egészségére,
Talán el is fogyott már a hordók vére,
Pedig még hátra van egy nagy isten-éltess’,
Mit el nem hagyhatok, hogy ne legyek vétkes,
És akiért inni nekem áll tisztemben,
Minden jó magyarnak részt kell venni ebben.

51

A mi szerelmetes szomszédunk, a német,
Akiért ezennel csavarom elmémet,
Hogy találjak hozzá nem-méltatlan szókat,
Mire engem forró barátságom nógat;
Mert barátja vagyok a német sógornak,
Mint e tolakodó légy itt az orromnak;

Noha neki nem kell az én barátságom,
Odatolakodom és reátukmálom.

52

Nem tehetek róla, hogy engem nem kedvel,
Én a lelkén függök teljes szeretettel...
Bár szeretetemnek olyan súlya volna,
Hogy lehúzhatnám őt véle a pokolba.
Kedves németjeim, hogyne szeretnélek,
Legvigabb napjaim nálatok telének,
S kinek boldogságom részét köszönhetem,
Hogyan állhatnám meg, föl nem köszöntenem?

53

Jámbor szomszéd, német, világ minden kincsét
Szerencse markai országodra hintsék,
Legyen oly bőséged, annyi gazdagságod,
Hogy szinig megtöltsön minden magyar zsákot,
Adjon isten neked mindig bő nadrágot,
Hogy elférjen benne egész bátorságod,
S a mennydörgős mennykő ne üssön meg téged,
Bízza a magyarra ezt a mesterséget!"

Második ének

1

Jött és ráborult az este a határra,
Mint a gyászos asszony oltár zsámolyára,
Halkan imádkozott, néma volt az ajka,
Csak egy szellő-sohaj jött ki néha rajta.
A lakmázó urak átalták zavarni,
Vagy hogy elfáradtak már tovább mulatni,
Elég a hozzá, hogy sátraikba bujtak
S fáradalmaikhoz méltókép aludtak.

2

Kacagányaikat derékaljnak vették,
Fejöket domború paizsra fektették,
S álmadoztak vala nagy véres csatákról,
S ami következik: nagy boros kupákról.
Kívül a lakoma maradványa fölött
Éhes hollósereg zajos tábort ütött.
Csunyául károgtak, szidták az urakat,
Hogy oly sok csontot s oly kevés húst hagytanak.

3

Botond, Bulcsú, Lehel nem várták a hüsön,
Hogy a fölkelő nap a hasokra süssön,
Mihelyt orra hegyét kidugta a hajnal,
Lóháton valának, s indulnak robajjal.

Ifju kedvvel mentek az öreg legények,
Bánatot magokkal haza nem vivének,
Nem kellett busúlni nemzetöknek sorsán,
Megbíztak tebenned, fejedelmi Zoltán.

4

Mentek, mendegéltek és elértek végre
A Jászság és Kunság szép róna földére,
Mely a délibábnak szülő tartománya,
És amelynek Lehel volt a kapitánya.
Valahányszor Lehel e földre rálépe,
A megilletődés szállott be szivébe,
Most is úgy járt, most is meg volt illetődve,
S szólt oly érzékenyen, ahogy csak telt tőle:

5

\- -

Pest, 1848. február-március

DICSŐSÉGES NAGYURAK...

Dicsőséges nagyurak, hát
Hogy vagytok?
Viszket-e ugy egy kicsit a
Nyakatok?
Uj divatu nyakravaló
Készül most
Számotokra... nem cifra, de
Jó szoros.

Tudjátok-e, mennyit kértünk
Titeket,
Hogy irántunk emberiek
Legyetek,
Vegyetek be az emberek
Sorába...
Rimánkodott a szegény nép,
S hiába.

Állatoknak tartottátok
A népet;
Hát ha most mint állat fizet
Tinéktek?
Ha megrohan, mint vadállat
Bennetek,
S körmét, fogát véretekkel
Festi meg?

Ki a síkra a kunyhókból
Miljomok!
Kaszát, ásót, vasvillákat
Fogjatok!
Az alkalom maga magát
Kinálja,
Ütött a nagy bosszuállás
Órája!

Ezer évig híztak rajtunk
Az urak,
Most rajtok a mi kutyáink
Hízzanak!
Vasvillára velök, aztán
Szemétre,
Ott egyék a kutyák őket
Ebédre!...

Hanem még se!... atyafiak,
Megálljunk!
Legyünk jobbak, nemesebbek
Őnáluk;
Isten után legszentebb a
Nép neve:
Feleljünk meg becsülettel
Nékie.

Legyünk nagyok, amint illik
Mihozzánk,
Hogy az isten gyönyörködve
Nézzen ránk,
S örömében mindenható
Kezével
Fejeinkre örök áldást
Tetézzen.

Felejtsük az ezer éves
Kínokat,
Ha az úr most testvérének
Befogad;
Ha elveti kevélységét,
Címerit,
S teljes egyenlőségünk el-
Ismeri.

Nemes urak, ha akartok
Jőjetek,
Itt a kezünk, nyujtsátok ki
Kezetek.
Legyünk szemei mindnyájan
Egy láncnak,
Szüksége van mindnyájunkr’ a
Hazának.

Nem érünk rá várakozni,
Szaporán,
Ma jókor van, holnap késő
Lesz talán.
Ha bennünket még mostan is
Megvettek,
Az uristen kegyelmezzen
Tinektek!

Pest, 1848. március 11. előtt

NEMZETI DAL

Talpra magyar, hí a haza!
Itt az idő, most vagy soha!
Rabok legyünk, vagy szabadok?
Ez a kérdés, válasszatok! -
A magyarok istenére
Esküszünk,
Esküszünk, hogy rabok tovább
Nem leszünk!

Rabok voltunk mostanáig,
Kárhozottak ősapáink,
Kik szabadon éltek-haltak,
Szolgaföldben nem nyughatnak.
A magyarok istenére
Esküszünk,
Esküszünk, hogy rabok tovább
Nem leszünk!

Sehonnai bitang ember,
Ki most, ha kell, halni nem mer,
Kinek drágább rongy élete,
Mint a haza becsülete.
A magyarok istenére
Esküszünk,
Esküszünk, hogy rabok tovább
Nem leszünk!

Fényesebb a láncnál a kard,
Jobban ékesíti a kart,
És mi mégis láncot hordunk!
Ide veled, régi kardunk!
A magyarok istenére
Esküszünk,
Esküszünk, hogy rabok tovább
Nem leszünk!

A magyar név megint szép lesz,
Méltó régi nagy hiréhez;
Mit rákentek a századok,
Lemossuk a gyalázatot!

A magyarok istenére
Esküszünk,
Esküszünk, hogy rabok tovább
Nem leszünk!

Hol sírjaink domborulnak,
Unokáink leborulnak,
És áldó imádság mellett
Mondják el szent neveinket.
A magyarok istenére
Esküszünk,
Esküszünk, hogy rabok tovább
Nem leszünk!

Pest, 1848. március 13.

15-DIK MÁRCIUS, 1848

Magyar történet múzsája,
Vésőd soká nyúgodott.
Vedd föl azt s örök tábládra
Vésd föl ezt a nagy napot!

Nagyapáink és apáink,
Míg egy század elhaladt,
Nem tevének annyit, mint mink
Huszonnégy óra alatt.

Csattogjatok, csattogjatok,
Gondolatink szárnyai,
Nem vagytok már többé rabok,
Szét szabad már szállani.

Szálljatok szét a hazában,
Melyet eddig láncotok
Égető karikájában
Kínosan sirattatok.

Szabad sajtó!... már ezentul
Nem féltelek, nemzetem,
Szívedben a vér megindul,
S éled a félholt tetem.

Ott áll majd a krónikákban
Neved, pesti ifjuság,
A hon a halálórában
Benned lelte orvosát.

Míg az országgyülés ott fenn,
Mint szokása régóta,
Csak beszélt nagy sikeretlen:
Itt megkondult az óra!

Tettre, ifjak, tettre végre,
Verjük le a lakatot,

Mit sajtónkra, e szentségre,
Istentelen kéz rakott.

És ha jő a zsoldos ellen,
Majd bevárjuk, mit teszen;
Inkább szurony a szivekben,
Mint bilincs a kezeken!

Föl a szabadság nevében,
Pestnek elszánt ifjai!...-
S lelkesülés szent dühében
Rohantunk hódítani.

És ki állott volna ellen?
Ezren és ezren valánk,
S minden arcon, minden szemben
Rettenetes volt a láng.

Egy kiáltás, egy mennydörgés
Volt az ezerek hangja,
Odatört a sajtóhoz és
Zárját lepattantotta.

Nem elég... most föl Budára,
Ott egy író fogva van,
Mert nemzetének javára
Célozott munkáiban.

S fölmenénk az ős Budába,
Fölrepültünk, mint sasok,
Terhünktől a vén hegy lába
Majdnem összeroskadott.

A rab írót oly örömmel
S diadallal hoztuk el,
Aminőt ez az öreg hely
Mátyás alatt ünnepelt! -

Magyar történet múzsája,
Vésd ezeket kövedre,
Az utóvilág tudtára
Ottan álljon örökre.

S te, szivem, ha hozzád férne,
Hogy kevély légy, lehetnél!
E hős ifjuság vezére
Voltam e nagy tetteknél.

Egy ilyen nap vezérsége,
S díjazva van az élet...
Napoleon dicsősége,
Teveled sem cserélek!

Pest, 1848. március 16.

A SZABADSÁGHOZ

Oh szabadság, hadd nézzünk szemedbe!
Oly sokáig vártunk rád epedve,
Annyi éjen által, mint kisértet,
Bolygott lelkünk a világban érted.

Kerestünk mi égen-földön téged
Egyetlenegy igaz istenséget,
Te vagy örök, a többi mind bálvány,
Mely leroskad, egy ideig állván.

S mégis, mégis számkivetve voltál,
Mint a gyilkos Kain bujdokoltál,
Szent nevedet bitora szögezték,
Érkezésedet hóhérok lesték.

Megszünt végre hosszu bujdosásod,
Sírba esett, ki neked sírt ásott,
Bevezettünk, s uralkodás végett
Elfoglaltad a királyi széket.

Te vagy a mi törvényes királyunk,
Trónusodnál ünnepelve állunk,
Körülötted miljom s miljom fáklya,
Meggyúlt szíveink lobogó lángja.

Oh tekints ránk, fönséges szabadság!
Vess reánk egy éltető pillantást,
Hogy erőnk, mely fogy az örömláztól,
Szaporodjék szemed sugarától.

De, szabadság, mért halvány az orcád?
Szenvedésid emléke szállt hozzád?
Vagy nem tettünk még eleget érted?
Koronádat a jövőtől félted?

Ne félj semmit, megvédünk... csak egy szót,
Csak emeld föl, csak mozdítsd meg zászlód,
S lesz sereged ezer és ezernyi,
Kész meghalni vagy diadalt nyerni!

S ha elesnénk egy szálig mindnyájan,
Feljövünk a sírbul éjféltájban,
S győztes ellenségednek megint kell
Küzdeni... kisértő lelkeinkkel!

Pest, 1848. március 27-e előtt

BORDAL

Egyik kezemben a fegyverem,
A másikat sem hevertetem,
Jobbkezemben tartom kardomat,
Balkezembe veszek poharat.

Aki mostan nem tart énvelem,
Verje meg azt az én istenem,
Vigyék el a körmös angyalok...
A hazáért iszom, igyatok!

Igyunk jóbarátim, mostanság,
Bor a megtestesült bátorság,
Pedig nekünk ez kell, nem egyéb,
Öntsük hát magunkba hevenyén.

Ki tudja, hogy mit hoz a holnap?
Mire virad, tán már dobolnak,
Akkor aztán ki a csatára
Édes magyar hazánk javára!

Koszorús a haza homloka,
Szabadságból fontuk azt oda,
Ott is marad örök-mindétig,
Azt ugyan le róla nem tépik.

Egyszer volt csak rabnép a magyar,
Többé lenni nem fog, nem akar,
Most már meg van vetve a lába,
S az úristen sem hajt igába.

Szabadságunk, aki hozzád nyúl,
Elbucsúzhatik a világtul,
Szivében vér s élet nem marad,
Kiürítjük, mint e poharat!

Pest, 1848. március

FÖLTÁMADOTT A TENGER...

Föltámadott a tenger,
A népek tengere;
Ijesztve eget-földet,
Szilaj hullámokat vet
Rémítő ereje.

Látjátok ezt a táncot?
Halljátok e zenét?
Akik még nem tudtátok,
Most megtanulhatjátok,
Hogyan mulat a nép.

Reng és üvölt a tenger,
Hánykódnak a hajók,
Sűlyednek a pokolra,
Az árboc és vitorla
Megtörve, tépve lóg.

Tombold ki, te özönvíz,
Tombold ki magadat,
Mutasd mélységes medred,

S dobáld a fellegekre
Bőszült tajtékodat;

Jegyezd vele az égre
Örök tanúságúl:
Habár fölűl a gálya,
S alúl a víznek árja,
Azért a víz az úr!

Pest, 1848. március 27-30.

A KIRÁLYOKHOZ

Azt adok, mit vajmi ritkán kaptok,
Ti királyok, nyílt őszinte szót,
Ahogy tetszik, köszönjétek meg, vagy
Büntessétek a felszólalót;
Áll még Munkács, áll az akasztófa,
De szivemben félelem nem áll...
Bármit mond a szemtelen hizelgés,
Nincsen többé *szeretett* király!

Szeretet... hah, ezt a szép virágot
Tövestül kitéptétek ti rég,
S kidobtátok azt az országutra,
S ott átment rajt a szekérkerék,
Amely megtört esküvésitekkel
Megterhelten világszerte jár...
Bármit mond a szemtelen hizelgés,
Nincsen többé *szeretett* király!

Csak tűrnek már titeket a népek,
Csak tűrnek, mint szükséges roszat,
S nem szeretnek... odafönn az égben
Megszámlálták napjaitokat.
Majd halljátok a nagy ítéletszót
Attól, aki mindenkit birál...
Bármit mond a szemtelen hizelgés,
Nincsen többé *szeretett* király!

Föllázítsam a kerek világot,
Föllázítsam-e ellenetek,
Hogy a dühnek Sámson-erejével
Milliónként nektek essenek?
Megkondítsam a halálharangot,
Hogy borzadjatok hangjainál?...
Bármit mond a szemtelen hizelgés,
Nincsen többé *szeretett* király!

Nem lázítok, mert nincs erre szükség;
Mért ráznám meg erőszakosan
Azt a fát, amelynek a gyümölcse
Már túlérve, rothadásba' van?

Ha megérik a gyümölcs, fájárul
Magátul a földre hull alá...
Bármit mond a szemtelen hizelgés,
Nincsen többé *szeretett* király!

Pest, 1848. március 27-30.

VAN-E MOSTAN OLYAN LEGÉNY...

Van-e mostan olyan legény,
Aki fél,
Ha a mennykő jár is ott a
Fejénél?
Takarodjék el közülünk
A gyáva,
Bújjék bele a kemence
Lyukába!

Testvéreim a szabadság
Nevében,
Álljuk meg a helyet amúgy
Keményen,
Mutassuk meg, hogy mik vagyunk?
Olyanok,
Akiken a veszedelem
Ki nem fog!

A legelső jeladásra
Kiállunk,
Ha elesünk, új sor áll föl
Utánunk;
Ha két magyar marad is a
Világon:
(Csak e kettő szabad legyen)
Nem bánom!

Háromszinű magyar zászló,
Dicső jel!
Védelmezünk megfeszített
Erővel,
Kiemeltük a porból szent
Szárnyadat,
Röpűlj előttünk a magas
Ég alatt!

Háromszinű magyar zászló,
Vezérelj,
Egyikünk sem fösvénykedik
Vérével!
Ellenséged előbb meg nem
Taposhat,
Míg vérünkkel be nem festett
Pirosra!

Pest, 1848. április

KÉSZÜLJ, HAZÁM!

Készülj, hazám,
Készülj, boldog haza!
Oly ünnep vár reád, amilyet
Még nem pipázott magyar ember,
Amely majd hét országra szól,
Mint a lőcsei kalendáriom.
Készülj hazám!

A bécsi német
Egytől-egyik mind megveszett,
Istentül elrugaszkodott, az
Ördögnek adta lelkét,
És mostan e bélpoklosok
Ezt kurjogatják:
„Minékünk a szabadság
Árnyéka nem kell,
Maga a szabadság kell minékünk,
Teljes szabadság minden áron!"
Igy kurjogatnak
E sátán cimborái,
S mi lesz a vége e históriának?
Az lesz a vége, hogy császárjokat,
Kegyelmes jó császárjokat,
Elkergetik,
Családostúl elkergetik,
Isten Jehova ugyse'
Elkergetik!

De ez lesz a magyarra nézve a
Szerencse napja,
A boldogságnak égi ünnepe!
Közénk fog jőni
A császár és családja,
A fölséges család!
Igy fognak hozzánk szólani:
„Hű magyarok,
Mi mindig bíztunk bennetek,
Mindig szerettünk titeket,
Legjobban, legatyaiabban
Szerettünk népeink között;
Im kebletekre borulunk,
Öleljetek meg,
Kedves hű fiaink!"
És kell-e több minékünk,
Nékünk hű magyaroknak?
Letérdelünk előttök,
Vándorsarúikról a port

Lenyalják csókjaink
S a hála és öröm könyűi,
Melyek majd, mint egy második Duna,
Fognak keresztülfolyni a hazán,
És egy kiáltás lesz a nemzet:
(Egy olyan óriás kiáltás,
Melytől a csillagok potyognak)
„Vitam et sangvinem
Pro rege nostro!”
Mint hajdanában
Bőgtek dicső apáink. -
S ha lesz közöttünk olyan vakmerő,
Kinek eszébe jut,
Hogy három század óta úr
Hazánkon a Habsburg-család,
S azóta a hazának
Nem volt egy gondolatja,
Nem volt egy érzeménye,
Mely édesebb a kárhozatnál,
Az ilyen vakmerőt,
Az ilyen szemtelent,
Az ilyen háladatlant
Honárulónak deklaráljuk
És nyársra húzzuk!

Készülj hazám, ez ünnepélyre,
Készülj, és örvend, oh boldog haza!

S ti elcsapott királyok
Itt Európában valamennyien,
Jertek mihozzánk,
A jó magyar nép szívesen lát,
Dicsőségének tartja, ha
Hizlalhat bennetek,
Jertek mihozzánk!
Kosztot, kvártélyt adunk,
S az elveszett királyi címek
Kárpótlása végett
Majd táblabírákká teszünk!

Pest, 1848. április

MEGINT BESZÉLÜNK S CSAK BESZÉLÜNK...

Megint beszélünk s csak beszélünk,
A nyelv mozog s a kéz pihen;
Azt akarják, hogy Magyarország
Inkább kofa, mint hős legyen.

Dicsőségünknek kardja! csak most
Készültél s már a rozsda esz.

Meglássátok, maholnap minden
Az ó kerékvágásba' lesz.

Ugy állok itt, mint a tüzes ló,
Mely föl vagyon nyergelve már,
S prüsszögve és tombolva ott benn
Fecsegő gazdájára vár.

Nem a tettek terén fogok hát,
Mint egy csillag, lehullani?
Megfojtanak majd a tétlenség
Lomhán ölelő karjai?

S nem lenne baj, ha magam volnék,
Hisz egy ember nem a világ,
De ezer és ezer van, aki
A zablán tépelődve rág.

Óh ifjaink, óh én barátim,
Ti megkötött szárnyú sasok,
Láng a fejem, jég a szivem, ha
Végigtekintek rajtatok!...

Föl, föl, hazám, előre gyorsan,
Megállni féluton kivánsz?
Csupán meg van tágítva rajtad,
De nincs eltörve még a lánc!

Pest, 1848. április

A KIRÁLY ÉS A HÓHÉR

Űl a király nagy kevélyen
A fényes királyi széken,
Magas urak (aljas szolgák!)
Körülveszik, kezét nyalják.

De a trónus inogni kezd...
Földindulás okozza ezt?
Földindulás: néplázadás!
Gyarapodik szemlátomást.

Mint a folyóvíz a gátot,
Eltépte a nép a láncot,
S békójának töredéke
Fegyver mostan a kezébe'!

Ing a trónus egyre jobban,
Sompolyognak alattomban,
Sompolyognak el az urak.
A királynál csak egy marad.

Tudjátok-e, ki ez az egy,
Aki maradt, aki nem megy?

Orcája hó, ruhája vér,
Keze halál, neve hóhér.

Szól a király: „Mind elhagyott!
Csak másodmagammal vagyok.
Te vagy tehát, te vagy nekem
Egyetlenegy hű emberem!”

„Azért, hogy én itt maradok,
Híved, király, én sem vagyok,”
Szólt a hóhér előlépve,
„Királyoknak nincsen híve.

Kik a trónus körül járnak,
Nem egyebek ők, mint árnyak,
Tart az árnyék, míg süt a nap,
Ha ez elmegy, vége annak.

Itt maradtam én teveled,
Mert nekem te adsz kenyeret,
Együtt lenni kell minekünk,
Egymás nélkül nem élhetünk.”

Pest, 1848. április

RÁKÓCZI

Hazánk szentje, szabadság vezére,
Sötét éjben fényes csillagunk,
Oh Rákóczi, kinek emlékére
Lángolunk és sírva fakadunk!

Az ügy, melynek katonája voltál,
Nemsokára diadalmat űl,
De te nem lész itt a diadalnál,
Nem jöhetsz el a sír mélyibűl.

Hamvaidnak elhozása végett
Elzarándokolnánk szívesen,
De hol tettek le a földbe téged,
Hol sirod? nem tudja senki sem!

Számkiűztek nemzeted körébül,
Számkiűzve volt még neved is,
S bedőlt sírod a század terhétül,
Mely fölötte fekszik, mint paizs.

Oh de lelked, lelked nem veszett el,
Ilyen lélek el nem veszhetett;
Szállj le hozzánk hősi szellemeddel,
Ha kezdődik majd az ütközet.

Vedd a zászlót, vedd szellemkezedbe,
S vidd előttünk, mint hajdan vivéd,

S másvilági hangon lelkesitve
Erősítsd meg seregünk szivét.

S rohanunk az ellenség elébe,
S ha utánunk nyúl száz drága kéz,
S lesz előttünk száz halálnak képe:
Nem lesz köztünk, aki visszanéz.

S majd ha eljön győzedelmünk napja,
A szabadság dicső ünnepe,
Igy kiált föl millióknak ajka:
Aki kezdte, az végezte be!

Pest, 1848. április 21.

FELESÉGEM ÉS KARDOM

Galamb van a házon,
Csillag van az égen,
Az én ölemben van
Kedves feleségem;
Ugy tartják szelíden
Ringató karjaim,
Mint a harmatot a
Rezgő fa lombjai.

Ha már megöleltem,
Mért meg ne csókolnám?
Csókokban nem szegény,
Nem is fösvény a szám.
Beszélgetünk is, de
Az csak félig beszéd,
A másik fele már
Csókokba olvad szét.

Nagy a mi örömünk,
Nagy a mulatságunk,
Gyöngynek is beillik
Fényes boldogságunk!
De az én kardomnak
Ez sehogysem tetszik,
Ránk szemét a falról
Mogorván mereszti.

Mit nézesz, öreg kard,
Olyan mérgesen ránk?
Vén golyhó, talán a
Szerelemféltés bánt?
Hagyd el ezt te, bajtárs,
Nem való ez néked,
Ha férfi vagy, ne űzz
Asszonymesterséget.

De meg nincs is okod
Engemet féltened,
Hiszen ismerhetnéd
Már feleségemet,
Ismerheted lelkét,
Ezt a ritka lelket,
Aminőt az isten
Nem sokat teremtett;

Ha szüksége van a
Hazának karomra,
Téged saját keze
Köt fel oldalamra,
Oldalamra köt, és
Búcsuját így veszi:
Menjetek, legyetek
Egymásnak hívei!

Pest, 1848. április

A TAVASZHOZ

Ifju lánya a vén télnek,
Kedves kikelet,
Hol maradsz? mért nem jelensz meg
A világ felett?

Jöszte, jöszte, várnak régi
Jóbarátaid;
Vond föl a kék ég alatt a
Fák zöld sátrait.

Gyógyítsd meg a beteg hajnalt,
Beteg most szegény,
Oly halványan üldögél ott
A föld küszöbén;

Áldást hoz majd a mezőre,
Ha meggyógyitod:
Édes örömkönnyeket sír,
Édes harmatot.

Hozd magaddal a pacsírtát,
Nagy mesteremet,
Aki szép szabad dalokra
Tanít engemet.

S ne feledd el a virágot,
Ne feledd el ezt,
Hozz belőle, amennyit csak
Elbír két kezed.

Nagyobbodtak a halálnak
Tartományai,

S bennök sokan a szabadság
Szent halottai;

Ne legyenek szemfedőtlen
Puszta sír alatt,
Hintsd reájok szemfedőül
A virágokat!

Pest, 1848 április

A MAGYAROK ISTENE

Félre, kislelkűek, akik mostan is még
Kételkedni tudtok a jövő felett,
Kik nem hiszitek, hogy egy erős istenség
Őrzi gondosan a magyar nemzetet!

Él az a magyarok istene, hazánkat
Átölelve tartja atyai keze;
Midőn minket annyi ellenséges század
Ostromolt vak dühhel: ő védelmeze.

Az idők, a népek éktelen viharja
Elfujt volna minket, mint egy porszemet,
De ő szent palástja szárnyát ránk takarta,
S tombolt a vihar, de csak fejünk felett.

Nézzetek belé a történet könyvébe,
Mindenütt meglátni vezérnyomdokát,
Mint a folyóvízen által a nap képe,
Áthuzódik rajta aranyhíd gyanánt.

Igy keresztüléltünk hosszu ezer évet;
Ezer évig azért tartott volna meg,
Hogy most, amidőn már elértük a révet,
Az utósó habok eltemessenek?

Ne gondoljuk ezt, ne káromoljuk őtet,
Mert káromlás, róla ilyet tenni fel,
Nem hogy egy isten, de még ember sem űzhet
Ily gunyos játékot gyermekeivel!

A magyar nemzetnek volt nagy és sok vétke,
S büntetéseit már átszenvedte ő;
De erénye is volt, és jutalmat érte
Még nem nyert... jutalma lesz majd a jövő.

Élni fogsz, hazám, mert élned kell... dicsőség
És boldogság lészen a te életed...
Véget ér már a hétköznapi vesződség,
Várd örömmel a szép derült ünnepet!

Pest, 1848. április

A KONZERVATÍVOK

Mentünk az ellenség elé,
Mentünk előre bátran,
Ti ott hátul kullogtatok
Az előhad nyomában,
Árnyékával takarta be
Seregünk lomha testetek,
Nagy volt az út, nagy a meleg,
Az árnyék persze jól esett.

Midőn az ellenség előtt
Kiálltunk a csatára,
Ruhánkba kapaszkodtatok
És rángattatok hátra,
Szűköltetek kegyetlenűl,
És óbégattatok rutul:
„Ne lőjjetek, ne lőjjetek,
Félünk a puskaporszagtul!

Még van idő, még van idő,
Forduljunk vissza szépen,
Jobb otthon, sokkal jobb leszen
Kemence közelében;
Inkább hátunkra kancsukát,
Mint kezeinkbe kardokat,
Jertek haza, a kancsuka
Csak sebesít, de öl a kard.”

Ilyen vitézi csatadalt
Dudáltatok mögöttünk,
De isten segedelmivel
Mi megütköztünk s győztünk,
S ti drágalátos madarak,
Kibujtok most hátunk mögűl,
És orditoztok diadalt,
Hűhóztok istentelenűl.

Hohó, lassabban egy kicsit
És hátrább, hallják kendtek!
Jobban becsüljük kendteket,
Ha nem szemtelenkednek.
Csak magatokat teszitek
Bolondokká, ha vélitek,
Hogy e Judásörömmel itt
Minket bolonddá tettetek.

Pest, 1848. április

ILYEN ASSZONY VALÓ NÉKEM...

Ilyen asszony való nékem,
Mint az én kis feleségem.

Eszemadta kis barnája,
Te vagy a világ rózsája.

Nem vagyok az, aki voltam,
Aki annyit szomorkodtam;
Csillagos ég az életem,
Ezt is neked köszönhetem.

Édes szemed mosolygása
Örömemnek kútforrása,
Többet ér egy tekinteted,
Mint a tavasz, mikor legszebb.

Meg is érem minél előbb,
Megérem én azt az időt,
Hogy ahová lépsz, kedvesem,
Lábad nyomán virág terem.

Ha dicsérni akarnálak,
Sokfélének mondhatnálak,
Nem mondalak én egyébnek,
Csak az isten remekének!

Pest, 1848. április

A LEDŐLT SZOBOR

Állt egy szobor magas hegy tetején.
Olyan magas volt e hegy, hogy neki
A fellegek szolgáltak öv gyanánt,
S vállán pihent meg nyári délben a nap.

E hegytetőn állott az ércszobor,
Egy méltóságos óriás-alak,
Egyik kezében háborúi kard,
Másik kezében győzedelmi zászló.

Mikép jutott e hegyre e szobor?
A földrül vitték őt oda, vagy az
Égből esett le?... így szentebb, de úgy
Magasztosabb, ha emberkéz emelte.

Az ég s a föld közös munkája volt,
Isten segített, ember fáradott;
Sok száz esztendő múlt el, mialatt
Sok miljom kéz bevégezé a munkát.

De végre meglett. Fönn állt a szobor.
Európa látta s nézte, s mindenik
Térd meghajolt, lenyomta őket a
Fél-tisztelet, fél-rettegés előtte.

Áll még a hegy, de orma bús rideg.
Hol a szobor, mely koronája volt?

Tán megirigylé a földtől e díszt
Az ég, s magához fölragadta?... oh nem!

Földindulás jött, mely lerombolá,
Megingatá alapján őt e vész,
A magasból a mélybe dőlt alá,
S alant a völgyben elnyelé a posvány.

Hazám, hazám, te szent dicső szobor,
E posványban kellett fetrengened,
Ott henteregtél három századig
A sárrá rothadt zöld hullámok alján.

S fejed, mit egykor koszorú gyanánt
Öveztek fönn a szomszédcsillagok,
Az ingoványnak undok férgei
Borították el ronda testeikkel.

Oh én hazám, oh én szegény hazám!
Minek nevezzem azt az érzeményt,
Mely mint egy sötét felhőszakadás
Omlik szivembül multad emlékére?

De félre, bú, de félre, gyász, el, el!
Nincs a mocsárban már a szent szobor,
Fertő-ágyábul kiemeltük őt,
Kihoztuk őt a tiszta levegőre.

Oh jertek, jertek, mossuk tagjait,
Legyen, mint volt, olyan szeplőtelen,
Jőjön, segítsen mosni mindenik,
Az asszony könnyel és a férfi vérrel.

Ha régi fényében ragyogni fog,
Akkor menjünk, pihenni, társaim...
Akkor se még, nem! még azonkivűl
Uj kötelesség fáradalma vár ránk.

Föl kell emelnünk a szobrot megint
A hegyre, melyen egykor tündöklött,
Amelyrül olyan méltóságosan
Nézett alá a bámuló világra.

Föl, nemzetemnek apraja, nagya,
Szégyen reá, ki lomhán vesztegel,
Dicsőség arra, aki dolgozik...
Válasszatok most: szégyen vagy dicsőség!

Pest, 1848. április

MÁR MINÉKÜNK ELLENSÉGÜNK...

Már minékünk ellenségünk
Egész világ, látom én;

Szegény magyar, be magad vagy
Ezen a föld kerekén!

Akivel mi megosztottuk
Asztalunknak ételét,
Ruháinkat, hajlékunkat:
Éhenkórász volt elég.

Aki hozzánk jőne mostan
Bajainkat osztani,
Aki velünk kezet fogna:
Nincs barát, nincs atyafi.

No de semmi, jó az isten,
Ugy lesz, ahogy lenni kell:
Hagyjanak el! csak magunkat
Mi magunk ne hagyjuk el.

És mi nem hagyjuk magunkat,
Míg lesz egy kéz és egy kard;
Fogadom azt, hogy megbánja,
Aki bántja a magyart!

Hosszu a mi türelmünk, de
Ha egyszer kifakadunk,
Akkor aztán hosszu ám és
Rettentő a haragunk.

Tudhatják az ellenségink,
Mint viselünk háborut,
Ha pedig már elfeledték,
Jól van, majd eszökbe jut.

Úgy elütjük-verjük őket,
Ha türelmünk megszakad,
Hogy magunk is megsajnáljuk
Szegény nyomorultakat!

Pest, 1848. április

KISFIÚ HALÁLÁRA

Alig hogy kivettek a bölcsőbül,
Kis fiúcska, koporsóba tettek;
Volt-e méltó a világra jőnöd?
Mi haszna volt rövid életednek?

Balga kérdés! te eleget éltél,
Bármi hamar végezéd be pályád;
Hány nem érte meg, amit te? ámbár
Késő vénség görbitette vállát.

Te megérted kurta életedben
A magyar nemzet föltámadását,

Te hallottad e szent zajt, s magad is
Kiáltottad: éljen a szabadság!

Pest, 1848. április

BÁNK BÁN

Ügyefogyott király volt az
A második Endre,
Papucs alatt szuszogott az
Isten-teremtette;
Felesége tartotta az
Ország gyeplőszárát,
Őgyelgett is ám a szekér
Majd tüled, majd hozzád.

Gyönge kéz az asszony keze,
Nem való kormányra,
Hát ha még a gyöngeségnek
Gonoszság a párja!
Endre király, gonosz asszony
A te feleséged,
Szíve gonosz, neve Gertrúd,
Születése német.

Gertrúd a jó magyarokat
Kutyába se vette,
Hívatalrul, méltóságrul
Le-letevegette,
A helyökbe meg a maga
Perepútyát rakta,
Maradtak vón, vesztek vóna
Ott a hazájokba'!

Ilyen sértés szenvedtenek
A nagy uraságok,
A szegény nép meg szenvedett
Húzzavonjaságot,
Szenvedett az istenadta
Árva magyar népe,
Mint a Krisztus a keresztfán,
Olyan volt a képe;

Ugy fizette a sok adót,
Hogy a szeme dűledt,
Nem volt irgalom számára,
Nem volt könyörűlet.
A királyi udvarból ily
Nyájas szavak jöttek:
„Dolgozz, paraszt, dolgozz, fizess,
Azután dögölj meg!”

Néhányan az efféléket
Megsokalták végre,
Szövetkeztek rettenetes
Összeesküvésre,
Azt mondották: „Söpörjük ki
A királyi házat,
Annyi benne a szemét, hogy
Igazán gyalázat!”

Csak Bánk bán, a nádorispán
Tartóztatta őket,
Nem remélt-e sikert? vagy tán
Remélt jobb időket?
De mikor a feleségét...
Iszonyú történet!...
Hogyan kezdjem? hogy végezzem?...
No jaj neked, német!

Bánk bánnak a feleségét
A királyné öccse
Erőszakos lator móddal
Megszeplősitette.
Szép az asszony, ifju és jó,
Asszonyok virága!
S eltiporva, beledobva
Fertőzet sarába!

„Föl, barátim!” ordít a férj
Kínja nagy voltában,
„Lelkemen a bosszuállás,
Kardomon halál van;
Föl, barátim, egyenesen
A királyi házba...
Királyi ház? bordélyház és
Zsiványok tanyája!”

És bementek egy csoportban
A királyi lakba,
Ott a német urak épen
Dőzsöltek kacagva,
Akkor is, míg a magyarnak
Borát, étkét falták,
A szegény magyar nemzetet
Veszettül csufolták.

Megálltak ám a magyarok
A ház közepében,
Mindeniknek egy-egy mennykő
Villogott szemében;
Meg is hökkent a németség
Egy keveset ekkor,
Aki ivott, gégéjében
Ecetté vált a bor.

Kezdte pedig a beszédet
Mag' a nádor, Bánk bán,
Királynénak s udvarának
Jó estét kivánván:
„Jó estét, jó mulatságot,
Fölséges személyek..."
A királyné: „Mit akartok,
Hivatlan vendégek?"

„Azt azonnal tudni fogod,
Nem soká váratlak",
Felelt Bánk bán, „elbeszélem
Neked s ez uraknak.
Tiszteletet parancsolok!
Mert nemzet áll itten,
Egy megbántott nemzet és a
Bosszuálló isten.

Mi vagyunk a vendégek itt?
És nem ti lennétek?
Ti vagytok itt a hivatlan
S hálátlan vendégek!
Befogadtunk titeket s ti
Kivertetek minket,
És eszitek és isszátok
Testünket, vérünket.

De csak ettétek... mert ez az
Utósó falattok.
Ami most van szájatokban,
Ettül megfuladtok!
Először is te halsz meg, te
Gertrúd, német szajha!
Te királyné s kerítőné
Egy személyben!... rajta!"

Bánk bán kardja a királynét
Át meg átaljárta,
S magyarság a németséget
Hányta mind kardjára.
Aki bírta, megszökéssel
Életét elorzá;
Meghalt, aki nem szökhetett...
Kitisztult az ország!

Pest, 1848. május

MIT NEM BESZÉL AZ A NÉMET...

Mit nem beszél az a német,
Az istennyila ütné meg!
Azt követeli a svábság:
Fizessük az adósságát.

Ha csináltad, fizesd is ki,
Ha a nyelved öltöd is ki,
Ha meggebedsz is beléje,
Ebugatta himpellére!...

Ha pediglen nem fizetünk,
Aszondja, hogy jaj minekünk,
Háborút küld a magyarra,
Országunkat elfoglalja.

Foglalod a kurvanyádat,
De nem ám a mi hazánkat!...
Hadat nekünk ők izennek,
Kik egy nyúlra heten mennek.

Lassan, német, húzd meg magad,
Könnyen emberedre akadsz;
Ha el nem férsz a bőrödbe',
Majd kihúzunk mi belőle!

Itt voltatok csókolózni,
Mostan jöttök hadakozni?
Jól van hát, jól van, jőjetek,
Majd elválik, ki bánja meg.

Azt a jó tanácsot adom,
Jőjetek nagy falábakon,
Hogy hosszúkat léphessetek,
Mert megkergetünk bennetek.

Fegyverre nem is méltatunk,
Mint a kutyát, kibotozunk,
Úgy kiverünk, jobban se' kell,
Még a pipánk sem alszik el!

Pest, 1848. május

FEKETE-PIROS DAL

Hagyjátok el azt a piros-fehér-zöld színt,
Lejárt az ideje!
Más szín illeti most a magyar nemzetet:
Piros és fekete.
Fessük zászlainkat fekete-pirosra,
Mert gyász és vér lesz a magyar nemzet sorsa.

Kicsiny sziget vagyunk tenger közepében,
Erős vihar támad,
Mindenfelől jőnek és megostromolják
A habok hazámat,
Fessük zászlainkat fekete-pirosra,
Mert gyász és vér lesz a magyar nemzet sorsa.

Készül az ellenség; és mi készülünk-e?
Mit csinál a kormány?

Ahelytt, hogy őrködnék, mélyen, mélyen alszik
Fönn a haza tornyán.
Fessük zászlainkat fekete-pirosra,
Mert gyász és vér lesz a magyar nemzet sorsa.

Fönn a kormány alszik, mi pedig itt alant
Vígadunk, dőzsölünk,
Mintha mind a három isten nem gondolna
Mással, csak mivelünk.
Fessük zászlainkat fekete-pirosra,
Mert gyász és vér lesz a magyar nemzet sorsa.

Eszembe jut Mohács, az a szomorú kor!
Akkor is így tettünk,
Terített asztalnál telt poharak körül
Bút és bajt feledtünk.
Fessük zászlainkat fekete-pirosra,
Mert gyász és vér lesz a magyar nemzet sorsa.

Mohács, Mohács!... tarka lepke, gondtalanság
Röpködött előttünk,
Azt űztük, pedig már a török oroszlán
Elbődült mögöttünk.
Fessük zászlainkat fekete-pirosra,
Mert gyász és vér lesz a magyar nemzet sorsa.

Hol lesz az új Mohács? hol megint húszezer
Magyar vitéz vész el,
Mérföldekre nyúló rónát borítva el
Kiomló vérével.
Fessük zászlainkat fekete-pirosra,
Mert gyász és vér lesz a magyar nemzet sorsa.

Hol lesz az új Mohács? ahol megint lemegy
Majd a haza napja,
S háromszáz évig vagy talán soha többé
Arcát nem mutatja!
Fessük zászlainkat fekete-pirosra,
Mert gyász és vér lesz a magyar nemzet sorsa.

Pest, 1848. május

MIÉRT KISÉRSZ...

Miért kisérsz minden lépten-nyomon,
Te munkás hazaszeretet?
Éjjel-nappal mért mutatod nekem
Gonddal borított képedet?
Örökké itt vagy, itt vagy énvelem,
Ugy is látlak, ha behunyom szemem.

Tudom, kevés, mit a honért tevék,
De megtevém, amennyi telt,
Van, akinek nagyobb az ereje,

S mégis kevesebbet mivelt;
Kérlek, fordítsd el tőlem képedet
Csak egy időre, hazaszeretet!

Oh hadd feledjem, hogy polgár vagyok!
Itt a tavasz, virít a föld,
Virágillat s a zengő madarak
Dala eget-földet betölt,
Arany felhők, e nyájas szellemek,
Fejem fölött vidáman lengenek.

Oh hadd feledjem, hogy polgár vagyok!
A költészetnek istene
Olyan kegyes hozzám; iránta én
Hálátlanságba essem-e?
Ott vesztegelni hagyjam lantomat,
Míg a bútól majd húrja szétszakad?

Oh hadd feledjem, hogy polgár vagyok!
Van ifjuságom s kedvesem,
Gyöngyökbe foglalt órákkal kinál
Az ifjuság s a szerelem,
És minden óra, mit el nem vevék,
Egy elpazarlott örök üdvösség.

Hah, mennyi tündér együtt: ifjuság,
Tavasz, költészet, szerelem!
El hagyjam őket tőlem szállani?
Utánok vágyva nyúl kezem...
Jertek hozzám... nyujtsátok karotok...
Öleljetek meg, tietek vagyok!

Pest, 1848. május

A KIRÁLY ESKÜJE

Megesküdt a király
Hunyadi Lászlónak:
„Esküszöm az égre,
Az ég istenére,
Bántani nem foglak.”

Készül föl Budára
Jó Hunyadi László.
Ne menj fel, ne menj fel,
Ne légy életeddel
Könnyelműen játszó!

Vermed lesz Budavár,
Beleesel, ha mégysz,
Maradj lenn Belgrádban,
Vagy bujdoss hazátlan,
Szép fiatal vitéz.

Kora még tenéked
Sírba fekünnöd le,
Éktelen halotti
Szemfedőt borítni
Ékes szemeidre.

Hazám szép vitéze,
Ne menj föl Budára!
Látod, mi villog ott?
Nem a te csillagod...
Hóhérbárd sugára!

„Balga aggódástok
Nem ijeszt el engem;
Köszönöm tanácstok,
De reá nem állok,
Megyek, föl kell mennem.

Vén Budavárban van
Ifju menyasszonyom;
Érted száz halálba
Mennék meg sem állva,
Szerelmes angyalom!

De halálrul ottan
Szó sincs, nem is lehet,
Megesküdtél nekem,
Királyom, s én hiszem
Szent eskülvésedet."

Nemes bizalommal
László Budán termett,
Ássák a zsiványok,
Ássátok, ássátok
Alája a vermet!

Menyasszonya keblén
Meg sem pihenhetett,
Szerelme egébül
Mély pokolba szédül:
Tömlöcbe vettetett.

„Miért dobtok engem
Fekete tömlöcbe?"
- „Mert királyod ellen
Van szándék szivedben;
Hüséged megszegve."

- „Én királyom ellen!
Én hüséget szegő!
Emelj szót ellenem,
Lelkiismeretem,
Légy bíróm, lépj elő.

Ez hallgat, ez alszik,
Mint csecsemő-gyermek
Anyja lágy ölében,
S engemet, oh szégyen!
Itt bilincsre vernek.

Vegyétek le rólam
Ezt a rozsdás vasat,
S adjátok helyébe
Hazám védelmére
Tündöklő kardomat!”

Beszélhetsz, jó vitéz,
Senki sem hallgat rád,
Tömlöcöd becsukták,
Halld fordulni kulcsát,
Csikorogni a zárt.

Nem sokáig hagyták,
Hogy magát eméssze
Nagy Magyarországnak
Legszebbik virága,
Legnagyobb vitéze.

„Kelj föl, és jöszte ki!”
- „Szabad vagyok tehát?”
- „Szabad lész, oly szabad,
Hogy egy óra alatt
Ott vagy, ahol apád.”

- „Mit? megöltök engem?
Apám szent nevére,
Ez őrült merészség!...
Ki sem hallgatva még,
És már elitélve.

Hunyadi Jánosnak
Vagyok én gyermeke;
Velem így tennetek
Nem rettent bennetek
E félisten neve?

De volnék akárki,
Én ártatlan vagyok,
S a király végtére
Esküvel igérte,
Hogy bántani nem fog!

Halld meg, egész világ,
Tehozzád kiáltok:
Igy add rá hitedet,
Ha esküvéseket
Tesznek a királyok!”

Szép vitéz Hunyadit
Föl Szent-György terére
Hurcolták a latrok...
Többet is akartok
Tudni? kifolyt vére!

Háromszor csapott a
Hóhér a fejéhez,
S László vitéz még él,
Él, s halljátok, beszél,
Ekkép szól a néphez:

„Én ártatlan vagyok;
Ha volna is vétkem,
Bünhödtem már érte,
S törvény értelmébe'
Szabad már személyem!"

S föláll László vitéz,
De megbotlik lába,
S estében negyedszer
Sujt hozzá a mester
És fejét levágja!

Lemenőben volt a
Nap, piros volt arca,
Vad haraggal vetett
Végső tekintetet
A véres piacra.

Azért volt a nap oly
Haragos kedvében,
Hogy a nép csak állt ott,
S merőn szájat tátott
Tehetetlenségben.

Mért nem éltem akkor!
Mért nem voltam ottan!
Kiáltottam vón a
Gyáva bámulókra
Veszett fájdalmamban:

„Föl, ha istened van,
Föl magyar nép, és e
Gaz királyt legottan
Fojtsuk az ártatlan
Áldozat vérébe!"

Pest, 1848. május

A GYÁVA FAJ, A TÖRPE LELKEK...

A gyáva faj, a törpe lelkek,
Kik nem szégyenlik magokat
Sápadni, ha kezemben a lant

Egy-egy merészebb hangot ad,
Ha a közelgető viharnak
Megérint hírmondó szele,
S dalom, mint elkapott mdár, a
Földről magasba száll vele.

A vész csak készülőben van még,
És nem szakít le egyebet,
Mint ajkamról egy-egy hangos szót,
A fákról egy-egy levelet;
Hah, majd ha minden erejével
Fog dúlni és üvölteni,
S szivem mélyét forgatja föl s a
Fát gyökerestül tépi ki!

Mit mondotok, mit tesztek akkor,
Ha a világnak sarkai
Földindulástul, mennydörgéstül
Tőből meg fognak ingani,
Ha összevesz, mint négy vadállat,
És pusztít mind a négy elem,
S én vérbe mártott lantomat majd
Véres kezekkel pengetem!

Pest, 1848. május

AUSZTRIA

Miként elpusztult Jeruzsálem,
El fogsz pusztulni Ausztria,
S mint Jéruzsálemnek lakói,
Földönfutók lesznek császárjaid,
Földönfutók és üldözöttek!
Készüljetek,
Ti fölfuvalkodott félistenek,
Az óra kondul s futnotok kell,
Hogy el ne zúzzanak
Az omló trónus romjai...
Ott veszni nem szabad tinektek,
Tinektek élni, hosszan élni kell a
Bukás után
Nyomorban, végetlen nyomorban!

Hiába mossátok kezeiteket,
Ti Poncius Pilátusok,
Ámíthatjátok a világot,
De lát az isten s ismer bennetek,
S nincs számotokra többé kegyelem;
Vagy érdemeltek-e
Csak annyit is az ég kegyéből,
Amennyitől egy hajszál meghajol?
Nem! - Birodalmatok
A szabadság kálváriája,

Uralkodás volt minden vágyatok,
Ezért emeltetek Munkácsokat,
Hogy a szellem világát, melegét,
A rabbilincsek e fölolvasztóját
Elrejtsétek mélységes föld alá,
S fölötte a sötétségben buján
Tenyészhessék a zsarnokok virága,
A test- s lélekzsibbasztó butaság...
Elrablottátok a népek jogát,
És elloptátok kincseit,
Ti bíboros haramják,
Ti koronázott tolvajok!

De a lopott vagyont
El nem viszitek magatokkal;
Félmeztelen
Fognak kiverni titeket
A fölemelkedett alattvalók,
Mint a tűzkardos angyal
Ádámot-Évát a paradicsombul.
Kolduljatok, miként
Koldultak milliók miattatok!
Koldulni fogtok és
Nem nyertek alamizsnát,
Mert akihez fordultok, az mind
Gazságitoknak áldozatja volt,
Rátok köp, elrúg bennetek,
És undorodva fordul el!
S ha ekkép éhen vesztetek,
Dögtestetekre hollók szállanak,
Mert nem lesz és ne légyen ember az
Utálat miatt, aki eltemessen;
A hollók gyomra lesz majd sírotok
És szemfedőtök a népeknek átka!

Pest, 1848. június

FÖL!

Elég soká voltunk fajankók,
Legyünk végtére katonák!
Elég volt már a furulyából,
Riadjatok meg, harsonák!

Elől pofoznak, hátul rúgnak,
Hazám, tovább is tűrsz-e még?
Nem lobbansz föl, míg mennykövével
Föl nem gyújt a haragos ég?

Oh nemzetem, hát bírnak téged
Örökké féken tartani

A nagyfejűek s kisszivűek
(A táblabirák) szavai?

Vagy úgy van, amint ők beszélik,
Hogy elfajult már a magyar,
Hogy gyöngeségből, gyávaságból
Harcolni nem bír, nem akar?

Hazugság, szennyes gaz hazugság
S mint a nyelvetek, akkora;
Nem pezsg, nem habzik a magyar nép,
Csendes, de tüzes, mint bora.

Csak volna harc, csak öntenék már
Vérünket, bárcsak öntenék!
Majd meglátjátok, holtrészeg lesz
Minden csepptől egy ellenség.

Siess, hazám, napfényre hozni
Világraszóló híredet,
Mit német járom, német ármány
Elrablott és eltemetett.

Jőjjön ki kardod a hüvelyből,
Mint fellegek közűl a nap,
Vakúljanak meg s megvakúlnak,
Akik reápillantanak.

Elég soká voltunk fajankók,
Legyünk végtére katonák!
Elég volt már a furulyából,
Riadjatok meg, harsonák!

Pest, 1848. június

KÉT ORSZÁG ÖLELKEZÉSE

És az idő eljött, bár nem hamar,
De nem is későn még, midőn
A szent imádság meghallgatva lőn,
Midőn eggyé lett mind a két magyar!...
Ki eddig a porban hevertél,
Légy üdvözölve kebelünkön, Erdély!
Oh nemzetemnek drága szép testvére,
Simúlj, simúlj testvéred kebelére,
Amelyben a szív most oly édesen ver...
Légy üdvözölve százszor, százezerszer!

Mi jólesik ölelkezésünk,
S mégis milyen sokáig késtünk!...
De mindegy, mindegy, feljött végre
A győzedelmes nap az égre,
Mely összesímult arcainkra süt,
S örömkönyűket szárit mindenütt.

Oh nap, ne bántsd e könnyeket,
Melyek most pilláinkon rengenek,
Amelyeket
Öröm csepegtetett;
Hagyd a világnak végeiglen
Ottan ragyogni szemeinkben,
Hagyd ott ragyogni mindég!...
Magyar szemében ez oly ritka vendég.

Együtt vagyunk és együtt maradunk!
Nincs isten és nincs örödg, aki
Ismét széjjel bírná szakítni
Ölelkező karunk.
Egy volt a bölcsőnk, koporsónk is egy lesz,
Ha majd leszállunk a holt nemzetekhez...
De én nem félek többé a haláltul;
Viselje bármilyen csalárdul
A változékony sors magát,
Sebet kapunk talán, de nem halált.

Jöhetsz, most már jöhetsz, vihar,
Nem rettegjük már haragod,
Két ország eggyé olvadott,
Kétélü kard lett a magyar,
Mely jobbra is vág, balra is vág,
És jobbra-balra majd érzik csapását!

S te, lelkem, szállj a Királyhágón által
Érzelmeimnek tündérvilágával,
És szórd el ott e kincseket,
Ajándékozz meg ifjat, öreget,
Hadd gazdagodjék mindenik meg,
De legszebb részét add a székelyeknek!
Csókold meg a székely fegyvereket,
Azok csókodtul tündököljenek,
S azoktól nyerj te hős-erőt,
Mely ugy tündöklik a világ előtt!
S ha bejárád a völgyeket,
Röpűlj föl s állj meg bérceik felett,
S hogy megismerjék a rónák fiát,
Játsszál szemökkel, mint a délibáb.

Pest, 1848. június

UTON VAGYOK S NEM VAGY VELEM...

Uton vagyok s nem vagy velem,
Jó angyalom, szép kedvesem,
De jól tudom, lépésimet
Hiven kiséri szellemed.
Csak azt tudhatnám, édesem,
Minő alakban jársz velem?

Tán e szellő vagy, mely illattal
Röpűl hozzám s játszik hajammal?
Az alkony pírja vagy talán
Amott az ég boltozatán?
Vagy tán az esti csillag, mely
Reám ezüst sugárt lövel?
Vagy a madárka vagy, ki ottan
Ugy megdalolgat a bokorban?
Vagy a kicsiny virág vagy itt,
Ki úgy veti rám szemeit,
Mikéntha mondaná: oh törj le,
És vígy magaddal, tégy szivedre!...
Mondd meg nekem, súgd meg nekem,
Melyik vagy, édes kedvesem?

Nagykőrös, 1848. június 5-6.

SZÜLŐFÖLDEMEN

Itt születtem én ezen a tájon,
Az alföldi szép nagy rónaságon,
Ez a város születésem helye,
Mintha dajkám dalával vón tele,
Most is hallom e dalt, elhangzott bár:
„Cserebogár, sárga cserebogár!”

Ugy mentem el innen, mint kis gyermek,
És mint meglett ember, úgy jöttem meg.
Hej azóta húsz esztendő telt el
Megrakodva búval és örömmel...
Húsz esztendő... az idő hogy lejár!
„Cserebogár, sárga cserebogár!”

Hol vagytok, ti régi játszótársak?
Közületek csak egyet is lássak!
Foglaljatok helyet itt mellettem,
Hadd felejtsem el, hogy férfi lettem,
Hogy vállamon huszonöt év van már...
„Cserebogár, sárga cserebogár!”

Mint nyugtalan madár az ágakon,
Helyrül-helyre röpköd gondolatom,
Szedegeti a sok szép emléket,
Mint a méh a virágról a mézet;
Minden régi kedves helyet bejár...
„Cserebogár, sárga cserebogár!”

Gyermek vagyok, gyermek lettem újra,
Lovagolok fűzfasípot fújva,
Lovagolok szilaj nádparipán,
Vályuhoz mék, lovam inni kiván,
Megitattam, gyi lovam, gyi Betyár...
„Cserebogár, sárga cserebogár!”

Megkondúl az esteli harangszó,
Kifáradt már a lovas és a ló,
Hazamegyek, ölébe vesz dajkám,
Az altató nóta hangzik ajkán,
Hallgatom s félálomban vagyok már...
„Cserebogár, sárga cserebogár!”... - -

Félegyháza, 1848. június 6-8.

A MÁRCIUSI IFJAK

Szolgaságunk idejében
Minden ember csak beszélt,
Mi valánk a legelsők, kik
Tenni mertünk a honért!

Mi emeltük föl először
A cselekvés zászlaját,
Mi riasztók föl zajunkkal
Nagy álmából a hazát!

A földet, mely koporsó volt
S benn egy nemzet a halott,
Megillettük, és tizennégy
Milljom szív földobogott.

Egy szóvá s egy érzelemmé
Olvadt össze a haza,
Az érzelem „lelkesűlés”,
A szó „szabadság” vala.

Oh ez ritkaszép látvány volt,
S majd ha vénül a világ,
Elmondják az unokáknak
Ezt a kort a nagyapák.

És mi becsben, hírben álltunk,
Míg tartott a küzdelem,
De becsünknek, de hirünknek
Vége lett nagy hirtelen.

Kik nem voltak a csatán, a
Diadalhoz jöttenek,
S elszedék a koszorúkat,
Mert a szóhoz értenek.

E sereg, mely, míg a harc folyt,
El volt bujva vagy aludt,
Igy zugott a diadalnál:
Mi viseltünk háborut!

Legyen tehát a tiétek,
A dicsőség és a bér,
Isten neki... nem küzdénk mi
Sem dicsőség-, sem dijért.

És ha újra tenni kell majd,
Akkor újra ott leszünk,
És magunknak bajt s tinektek
Koszorúkat szerezünk.

Viseljétek a lopott hírt,
A lopott babérokat,
Nem fogjuk mi fejetekről
Leszaggatni azokat.

Abban lelünk mi jutalmat,
Megnyugoszunk mi azon:
Bárkié is a dicsőség,
A hazáé a haszon!

Pest, 1848. június

A KISKUNSÁG

Hova szívem, lelkem
Mindig, mindenhonnan vissza-visszavágyott,
Ujra láttam végre születésem földét,
A szép Kiskunságot!
Bejártam a rónát,
Melyet átölel a Tisza-Duna karja,
S ölében, mint kedves mosolygó gyermekét,
Az anya, úgy tartja.

Itt vagyok megint a
Nagyvárosi élet örökös zajában,
Oh de képzeletem most is odalenn az
Alföld rónáján van;
Testi szemeimet
Behunyom, és lelkem szemeivel nézek,
S előttem lebegnek szépen gyönyörűn az
Alföldi vidékek.

Forró nyárközép van,
Kapaszkodik a nap fölfelé; sugára
Mint a lángeső, oly égető özönnel
Ömlik a pusztára...
Puszta van körűlem,
Széles hosszu puszta, el is látok messze,
Egész odáig, hol a lehajló ég a
Földdel olvad össze.

Gazdag legelőkön
Visz az út keresztül; ott hever a gőböly,
Rekkenő a hőség, azért nem fogyaszt most
A kövér mezőből.
Cserény oldalánál
Szundikál a gulyás leterített subán,

Kutyái is lomhák, nem is pillantanak
Az útazó után.

Itten a lapályon
Egy ér nyúlik végig, meg se' mozdul habja,
Csak akkor loccsan, ha egy-egy halászmadár
Szárnyával megcsapja;
Szép fövény az alja,
Egészen lelátni sárga fenekére,
A lusta piócák s a futó bogarak
Tarka seregére.

Szélén a sötétzöld
Káka közt egy-egy gém nyakát nyujtogatja,
Közbe hosszu orrát üti víz alá a
Gólyafiak anyja,
Nagyot nyel, és aztán
Fölemeli fejét s körülnéz kényesen,
A vízparton pedig töméntelen bíbic
Jajgat keservesen.

Amott egy nagy ágas
Áll szomorún, egykor kútágas lehetett,
Mellette a gödör, hanem már beomlott,
Be is gyepesedett;
Elmerengve nézi
Ez a kútágas a távol délibábot,
Nem tudom, mit nézhet rajta? hisz affélét
Már eleget látott.

Ott van a délibáb
A láthatár szélén... nem kapott egyebet,
Egy ütöttkopott vén csárdát emelt föl, azt
Tartja a föld felett.
Emerre meg gyérül
A legelő, végre a nyoma is elvész,
Sárga homokdombok emelkednek, miket
Épít s dönt a szélvész.

Nagy sokára egy-egy
Tanya tünedez fel, boglyák és kazalok,
Rajtok varju károg, itt-ott egy mogorva
Komondor csavarog,
Tenger szántóföldek
Terjednek szerteszét, rajtok áldott búza,
Lefelé hajlanak, kalászaikat a
Nehéz mag lehúzza.

A zöld búza között
Piros pipacsok és kék virágok nyilnak,
Imitt-amott sötét-vörös tüskerózsa,
Mint egy vérző csillag.
Közeleg az este,
Megaranyasodnak a fehér fellegek,

Szép felhők! mindenik ugy megy el fölöttünk,
Mint egy tündérrege.

Végre ott a város,
Közepén a templom, nagy komoly tornyával,
Szanaszét a város végén a szélmalmok
Széles vitorlákkal.
Ugy szeretek állni
A szélmalmok előtt! elnézem ezeket,
Amint vitorlájok hányja, egyre hányja
A cigánykereket.

Pest, 1848. június

A MAGYAR NÉP

Szabad a magyar nép, szabad valahára,
Kinek láncot vertek kezére, lábára,
S görbedt derekával a rabigát vonta,
Mintha csak állat és nem ember lett volna.

Szabad a magyar nép, fejét föltarthatja,
Kénye-kedve szerint kezeit mozgatja,
S mely előbb mint bilincs őtet szorította,
A vasat mint kardot ő szorítja mostan.

Szabad a magyar nép... lejárt napod, német!
Nem táncoltatod te többé ezt a népet,
S pióca módjára nem szívod a vérét,
Megfizette isten gonoszságod bérét.

E földön legyen úr a tót vagy a német?
E földön, hol annyi vitéz magyar vérzett!
Magyar vér szerezte ezt a dicső hazát,
És magyar vér ezer évig ótalmazá!

Nincs itt urasága csak az egy magyarnak,
S kik a mi fejünkre állani akarnak,
Azoknak mi állunk feje tetejére,
S vágjuk sarkantyúnkat szíve közepébe!

Vigyázz, magyar, vigyázz, éjjel is ébren légy,
Ki tudja, mikor üt rajtad az ellenség?
Ha eljön, ugy jőjön, hogy készen találjon,
Még a félhalott se maradjon az ágyon!

Haza és szabadság, ez a két szó, melyet
Először tanuljon dajkától a gyermek,
És ha a csatában a halál eléri,
Utószor e két szót mondja ki a férfi!

Pest, 1848. június

DOBZSE LÁSZLÓ

Dobzse László őfelsége
Magyarok királya
Nem hiába hogy cseh volt, de
Hej csehűl is álla.

Parancsolni nem szeretett,
Nem is értett hozzá,
S hogyha értett vón is, szavát
Nem fogadt' az ország.

Üres volt a feje néki,
Üresebb a zsebje,
Egy keserves polturáért
Könyökig vájt benne.

Ruháján a moly s az idő
Megrágta a prémet,
Mely szinű volt? nem lehetett
Tudni, csak ugy rémlett.

Parasztfolttal csapta pofon
Csizmáját a varga,
Rozsdás volt a sarkantyúja,
Ferde volt a sarka.

Kamrájában az egerek
Semmi kárt sem tettek,
Mert biz ott a legjobb szándék
Mellett sem tehettek.

Pincéjében oly bőséggel
Állott a sok jó bor,
Hogy egy gyüszűnyi sem telt a
Legnagyobb hordóbol.

Ha éhezni méltóztatott
Király őfelsége,
Egyik-másik alattvaló
Hítta meg ebédre.

De nem bánta ám meg, aki
Meghivá ebédre,
Őfelsége kegyelmesen
Gróffá tette érte.

Szegény király, szegény király...
De vigasztalódjál,
Még szegényebb királyok is
Lesznek, mint te voltál. -

Dobzse László őfelsége
Magyarok királya
Nem hiába hogy cseh volt, de
Hej, csehűl is álla!

Pest, 1848. június

A NEMZETGYŰLÉSHEZ

Ott álltok a teremnek küszöbén,
Melyből a nemzet sorsa jön ki majd,
Megálljatok, ne lépjetek be még,
Hallgassátok ki intő szózatom...
Egy ember szól, de milliók nevében!

Az a hon, melyet őseink szereztek
Verítékökkel s szívök vérivel,
Az a hon többé nincs meg, csak neve
Bolyong közöttünk, mint a temetőbül
Éjféli órán visszajött kisértet...
Az a hon többé nincs meg, falait
Elmorzsolák a mult kor férgei,
S az uj vihar szétfújta födelét,
S lakói most az ég alatt tanyáznak,
Mint a vadállat és mint a madár.
Mit őseink egy ezredév előtt
Tevének, azt kell tenni most tinektek:
Bármily erővel, bármily áldozattal,
Bár mind egy szálig elvesztek belé,
Hazát kell nektek is teremteni!
Egy új hazát, mely szebb a réginél
És tartósabb is, kell alkotnotok,
Egy új hazát, ahol ne légyenek
Kiváltságok kevély nagy tornyai,
Sötét barlangok, denevértanyák,
Egy új hazát, hol minden szögletig
Eljusson a nap s tiszta levegő,
Hogy minden ember lásson s ép legyen.
Nem mondom én: a régi épületnek
Dobjátok félre mindenik kövét,
De nézzetek meg minden darabot, mit
Alapnak vesztek, s amely porhatag már,
Vessétek azt el kérlelhetlenül,
Bármily szent emlék van csatolva hozzá,
Mert jaj a háznak, mely alapba' gyönge,
Mert fáradástok akkor hasztalan lesz,
Egy perc jöhet, s az épület ledől,
S rosz gazda, aki mindig ujra épit,
S ma vagy holnap, de végre tönkre jut.

Számot vetett-e mindenik magával,
Minő dologra szánta el magát?
Nagy a dicsőség, melyet mindegyik
Szerezhet itten, de tudjátok-e,
Csak nagy munkáért jár ez a dicsőség!
Akit nem égő honfiérzelem

És tiszta szándék vezetett ide,
Kit a hiúság, vagy silány önérdek
Csábít e helyre, az szentségtelen
Lábbal ne lépjen e szentelt küszöbre,
Mert hogyha egyszer átlép és kijő majd,
Átok s gyalázat lesz kisérete,
Mellyel haza s később a sírba megy. -
Ti, kik szivébül bálványistenek
Ki nem szoríták az igaz nagy istent,
Kiknek szivében a honszeretet
Mint szentegyházi oltárlámpa ég,
Eredjetek be és munkáljatok,
Legyen munkátok oly nagy, oly szerencsés,
Hogy bámultában, majd ha látni fogják,
Megálljon rajta a világ szeme,
A bennlakókat vallja boldogoknak
És istenítse, akik épitették!

Pest, 1848. július 4.

ISMÉT MAGYAR LETT A MAGYAR...

Ismét magyar lett a magyar,
Mert ekkorig nem volt a,
Hogy is lett volna? szolga volt,
S nem magyar, aki szolga!

Ismét magyar lett a magyar,
Bilincsét összetörte,
Mint ősszel a száraz levél,
Csörögve hull a földre!

Ismét magyar lett a magyar,
Kardot ragad kezébe,
Kardján a napsugár ragyog
S a bátorság szemébe'!

Ismét magyar lett a magyar,
Lángol, piroslik arca,
Kitűzött zászló mindenik,
Amely jelt ád a harcra!

Ismét magyar lett a magyar,
Egy sziv miljók keblében,
És dobbanása rémület
Az ellenség fülében!

Ismét magyar lett a magyar,
A síkra állt vitézül,
És a világ, a nagyvilág
Csodákat látni készül!

Ismét magyar lett a magyar,
S világvégéig az lesz,

Vagy iszonyúan és dicsőn
Mind, mind egy szálig elvesz!

Pest, 1848. július

MIÉRT ZÁRJÁTOK EL AZ ÚTAMAT?

Miért zárjátok el az útamat?
Bocsássatok!
Előre vonnak vágyaim, de én
Használni s nem ragyogni akarok.

Veszélyben a hon, s tettre híja föl
Minden fiát,
S reményeim, szikláin állok én,
Lelkemre százszoros viszhang kiált.

Szilárd reményem, mint a sziklakő,
Mely nem remeg,
Hogy helyemen majd becsület marad,
Hogy a hazáért sokat tehetek.

A tettek vágya, tettek ereje,
Mint vad patak,
Folyt rajtam át, amelynek habjai
Szilaj morajjal mélybe omlanak.

Fölnézek a nyárdéli napba és
Nem fáj szemem,
Lenézek örvény fenekére és
Lenézek bátran, nem szédül fejem.

Közönséges napokban csak megáll
Más is helyén,
De majd ha minden ember tántorog,
Ottan leszek majd, s nem tántorgok én!

És jőni fognak rettentő napok,
Amilyeket
Csak álmodik most holdas éjeken
Az őrülésig rémült képzelet.

Nem várok én dicsőséges s dijat
Munkáimért...
Kötelességet ingyen tenni kell,
S kötelesség munkálni a honért;

És a dicsőség? isten hírivel
Tovább mehet,
Nem kell nekem kacér leány, midőn
Ölelhetem hű feleségemet.

Miért zárjátok el az útamat?
Bocsássatok!

Előre vonnak vágyaim, de én
Használni s nem ragyogni akarok.

Pest, 1848. július

KUN LÁSZLÓ KRÓNIKÁJA

Fene gyerek volt az a Kun László,
Magyarország egykori királya!
Kun Lászlónak azért híták őt, mert
A kunokkal volt cimboraságba'.

Az igaz, hogy torkára forrt az a
Kun barátság, benntörött bicskája...
De ez már a vége; kezdjük elől,
Ne hágjunk rá a szép rend nyakára.

Amit mondtam, ujra csak azt mondom:
Fene gyerek volt biz őkegyelme;
Az ördög se' tudja, hogy mi volt több,
Emberség-e vagy kutyaság benne?

A koronát még kölyök korában
Nyomintották a fejére néki,
S már csatázott siheder korában,
És vala nagy az ő vitézségi.

Ottokárral, híres cseh királlyal,
Keveredett kemény háborúba,
És pediglen Ottokár alól e
Háborúban a gyékényt kihúzta.

A cseheknek nagy királya ott a
Csatatéren a fűbe harapott,
Lászlót pedig nem tekinték másképp,
Hanem csak úgy, mint egy új csillagot.

Hazament ám, hanem otthon bezeg
Fenekestül fölfordult az ország,
Olyan volt, mint a Csáki szalmája,
És e bajt a nagyurak okozták.

Természetes, hogy mikor a macska
Nincs otthon, az egerek táncolnak...
A nagyurak kapták magokat hát,
Egymással mind rútul hajba kaptak.

László király, szerelmetes öcsénk,
Már most aztán fogj erősen hozzá...
Dehogy fogott, dehogy fogott! kisebb
Gondja is nagyobb volt, mint az ország.

Nekilódul, becsap a kunokhoz,
S haza gondját eltemeti szépen

Kun legények telt kupái mellett,
Kun menyecskék dagadó ölében.

És amidőn hites felesége
Szót emelne e miatt előtte,
Egy szikrát sem teketóriázott,
Azon módon elkergette őtet.

S melege lett pap uraiméknak,
Kegyetlenűl szorult a kapcájok,
László király a pogány kunokat
Fosztogatni uszította rájok.

Meghallja ezt a szentséges pápa,
S haragjában adtateremtettéz,
És meghagyja egyik püspökének:
„Rendcsinálni magyarokhoz elmégysz!”

És el is jött azonnal a püspök,
S odavitte jó móddal a dolgot,
Ugy szívére beszélt a királynak,
Hogy elméje javuláson forgott.

Meg is javúlt, istenes szándékból
Megtéríté papok veszteségét,
A kunoknak sátorát elhagyta,
S visszavette elvert feleségét.

De egyszerre más jutott eszébe...
Gyűléseztek a papok Budában...
Megunta a locsogást-fecsegést,
S szétzavarta őket hamarjában.

Fenyegeti a pápa követe,
A püspök, hogy majd átkot vet rája...
Bánja is ő! galléron csípeti
A szent embert és tömlöcbe zárja.

És a régi tivornyázó élet
Alvó zaját újra fölkeltette,
Fölkereste a kún cimborákat,
S ott virított rózsaszínü kedve.

Megcsóválta fejét a nemzet, és
Szólt: „Ami sok, az csak sok, hiába!
Ha ez így tart, belénk üt a mennykő.”
S László komát betették fogságba.

Nem sokáig üldögélt a hűsön,
Kinyitották tömlöcét és szóltak:
„Lángban, vérben áll a haza, király,
Jer és győzd le a kún lázadókat!”

„Rajta tehát!” fölkiálta László,
„El, utánam élet és halálra!

Rég vagy, kardom, a homályban... mostan
Vess homályt a nap koronájára!”

És vezette hadát a kunokra,
S ráncba szedte őket nagy csunyául,
Kit levert a harcmezőn közűlök,
Kit pedig kiűzött a hazábul.

S megragadta a kormányt erősen,
Megmutatta, hogy ő milyen férfi,
Hogy ő nemcsak a korhelykedést, de
A nemzetnek ügyeit is érti.

A gonoszak meghunyászkodának,
S a királyra reszketéssel néztek,
A jók szivét pedig seregestül
Szállták meg a mosolygó remények.

De alig hogy elmosolyodott a
Nemzet, ujra lebiggyedt a szája,
Mert azt vette észre, hogy istentől
Ujra elrugaszkodott királya.

El bizony, de mennyire! naponként
Veszettebbül sűlyedt a piszokba...
De még egyszer fölemelte fejét,
Fölgyúlt szíve, és égett lobogva,

A berontott kúnok és tatárok
Meggörnyedtek karja erejétül,
Még egy cserfa-koszorút hozott az
Ifju király a harc mezejérül.

Akkor aztán jó éjszakát, erkölcs!
Belemászott nyakig a mocsárba,
És valódi szent volt ekkoráig
Ahhoz képest, ahogy mostan járta.

Egy tivornya a másikat érte,
Sátor alatt élt, mint a cigányok,
Véle régi korhely cimborái
S véle a kún és tatár leányok.

Hanem egyszer ilyen szókat hallott:
„Laci pajtás, meghalálozik kend!”
S három ember úgy oldalba szúrta
Őfelségét, hogy még meg se’ nyekkent.

Pest, 1848. július

MA EGY ÉVE

Ma egy éve... ma egy éve...
Akkor lettél jegyesem,

Ma egy éve, hogy először
Csókoltál meg, kedvesem.

Édes volt a csók, amely ott
Ajkaidról rám esett,
De ki hinné, de ki hinné?
Csókod most még édesebb.

Száll az idő, mint a pille,
Melyet a szél ragad el,
Szemlátomást fogy az élet,
Szemlátomást hervad el.

Ám hervadjon, isten néki,
Érte nem is búsulok;
Nem vesz kárba, mit az élet
Fájáról lehullatok.

Ami elhal életembül,
Föltámad mint szerelem...
Oly mértékben nő szerelmem,
Amilyben fogy életem!

Pest, 1848. augusztus 5.

LENKEI SZÁZADA

Koszorút kötöttem
Cserfa-levelekbül,
Harmat csillog rajta
Örömkönnyeimbül...
Kinek adnám én ezt,
Kinek adnám másnak,
Mint vitéz Lenkei
Huszárszázadának?

Ez ám csak a század,
Ezek a legények!
Ősapáink mellé
Odaillenének.
Romlatlan bennök a
Régi jó magyar vér...
Bár adhatnék nekik
E dalnál nagyobb bért!

Dicső fiak ők! s ha
Énnekem nem hisztek,
Ám nézzetek oda,
Hogy mit cselekesznek.
Én elhallgatok, az
Ő tettök beszéljen...
Százszor kiáltjátok
Majd rájok az éljent.

A Dniester vizén
Túl, Mariampolban,
Lengyelország földén
Egy huszárezred van.
Szép magyar huszárok,
Fiatal legények,
Kutya-bajuk... vígan
Miért ne lennének?

Vigan vannak, össze-
Verik bokáikat;
De van ott egy század,
Amelyik nem vigad.
Míg világát éli
A vidám ezered,
Közűlök egy század
Búbánatnak ered.

Miért búslakodtok
Jó magyar huszárok?
Némelyik szeméből
Könny miért szivárog?
„Hogyne búslakodnánk,
Hogyne búslakodnánk,
Mikor veszélyben van
Édes magyar hazánk?

Rútul feni fogát
Rája tót, rác, német,
Hogy az istennyila
Őket ott ütné meg!
S minket, kik a hazát
Védeni szeretnék,
Itt idegen földön
Tart a kötelesség.”

Igy emészti őket
A bú és a méreg...
Összesúgnak-búgnak...
Vajon mit beszélnek?
Hangjaik suttogók,
Arcuk titokteljes...
Egy nagy szándékjok van,
Nagy és veszedelmes.

Milyen gonoszságot
Forralnak magokban,
Hogy nem beszélnek fönn-
Szóval, csak titokban?
Mily istentelenség
Forog elméjökben,
Hogy alattomban kell
Eljárniok ebben?

Nem istentelenség,
Amit ők akarnak:
Segítséget vinni
A bántott magyarnak,
Segítségül menni
Hazájok földére,
Melyre immár foly a
Gazda-nemzet vére.

Ez a jó huszárok
Szívbeli szándoka,
És hogy ezt titkolják,
Van annak nagy oka...
Odajutottunk már,
Hogy csak titkon lehet
Tégedet érezni,
Szent hazaszeretet!

Éjnek éjszakáján
Kiállott a század
Od' a partra, melyet
A Dniester áztat...
A folyónál pihent
Egykor vitéz Árpád,
Mielőtt bevette
Attila országát.

E szent helyen álltak
A derék huszárok,
Itten nyílt ama szent
Esküvésre szájok,
Hogy meg fogja őket
Látni Magyarország,
Hogy Magyarországot
Védelmezni fogják!

És midőn az esküt
Elmondották vóna,
Beléugrattak a
Dniester folyóba,
S jó paripáik az
Éji sötétségben
Általusztak velök
Szépen szerencsésen.

S jöttek hazafelé,
Jöttek, jövögettek,
Hát egyszer mögöttök
Kit pillantanak meg?
Lenkei kapitány,
Az ő kapitányok,
Ez iparkodott nagy
Sebesen utánok:

„Álljatok, legények,
Forduljatok vissza,
A generális küld,
Hogy híjalak vissza!”
Hanem a huszárok
Nem fordultak vissza,
Sőt a kapitánynak
Igy feleltek vissza:

„Kapitány uram, mi
Engedelmeskedünk
Ugy, ha előre megy,
És nem hátra velünk.
Vitéz kapitány úr,
Legyen a vezérünk,
Ilyen ember kell, mint
Kapitány ur, nékünk!

Annyi szent, hogy minket
Vissza nem visz innen
Sem a generális
Sem pedig az isten.
Kötelességünkről
Ne beszéljen nékünk,
Szentebb a haza, mint
A kötelességünk!”

Tőről vágott magyar
Ember a kapitány,
Nem igen téríté
Seregét ezután.
Ment velök, nem hátra,
De szépen előre,
És elértek édes
Hazájok földére.

Itt a haza földén,
Hová vont szívetek,
Forró öleléssel
Üdvözlünk titeket,
Vitéz jó testvérek,
Üdvözlünk ezerszer...
Beszéljen akármit
A hadügyminiszter!

Pest, 1848. augusztus

RESPUBLIKA

Respublika, szabadság gyermeke
S szabadság anyja, világ jótevője,
Ki bujdosol, mint a Rákócziak,
Köszöntelek a távolból előre!

Most hódolok, midőn még messze vagy,
Midőn még rémes átkozott neved van,
Midőn még, aki megfeszíteni
Kész tégedet, azt becsülik legjobban.

Most hódolok, most üdvözöllek én,
Hisz akkor úgyis hódolód elég lesz,
Ha a magasból ellenidre majd
A véres porba diadallal nézesz.

Mert győzni fogsz, dicső respublika,
Bár vessen ég és föld elédbe gátot,
Miként egy új, de szent Napóleon
Elfoglalod majd a kerek világot.

Kit meg nem térít szép szelíd szemed,
Hol a szeretet oltárlángja csillog,
Majd megtéríti azt szilaj kezed,
Melyben halálos vésznek kardja villog.

Te lész a győző, a diadal-ív
Ha elkészűl, a te számodra lészen,
Akár virágos tarka pázsiton,
Akár a vérnek vörös tengerében!

Szeretném tudni, ott leszek-e én
A győzedelmi fényes ünnepélyen?
Vagy akkorára már tán elvisz az
Enyészet s ott lenn tart a sírba' mélyen?

Ha meg nem érem e nagy ünnepet,
Barátim, emlékezzetek meg rólam...
Republikánus vagyok s az leszek
A föld alatt is ott a koporsóban!

Jertek ki hozzám, s ott kiáltsatok
Siromnál éljent a respublikára,
Meghallom én azt, s akkor béke száll
Ez üldözött, e fájó szív porára.

Pest, 1848. augusztus

HÁROM MADÁR

Három madár van, akit szeretek,
Három madárról mondok éneket.
Ha oly szép lenne rólok énekem,
Amily nagyon én őket szeretem,
Amennyi boldogságot, örömet
Ezen madarak nékem szerzenek!

Az első madár egy kis cinege,
Nem sérti őt a télnek hidege,
Nem háborítja őt meg semmi vész,
Télben, viharban vígan fütyörész,

Vigan ugrál a száraz ágakon,
Mint a pillangó a virágokon,
Ugrál, miként a gyermek, gondtalan,
Jön és megyen, máshol van untalan,
Alig képes kisérni őt a szem. -
Kedélyed e cinege, kedvesem!

A második madár egy csalogány,
Elrejtve él a lombok alkonyán,
Nem látja más ottan s mást ő se' lát,
Kis fészke néki az egész világ,
Ebben dalolgat, s ha dalolni kezd,
Elfojt az alkony mindennémü neszt,
Hogy meg ne háborítsa énekét,
Hogy gyönyörködjék a föld és az ég,
Gyönyörködjék e dalban, aminő
Hozzánk csak legszebb álmainkban jő,
Amelynek minden hangja eltemet
Egy bánatot és szűl egy örömet,
Mert mindenik hang egy szent szerelem. -
Ez a csalogány szíved, kedvesem!

A harmadik madár egy ifju sas,
Szárnyának röpte merész és magas,
A villámokkal egy tanyán lakik
S tekintetét fölküldi a napig.
Nyugodt időben alszik, elvonúl,
De ha vihar jön és üvölt vadúl,
Fölébred a sas szendergésiből,
És a viharnak karjaiba dől
És vinni hagyja magát általa,
Mint viszi a lovast a paripa
Rémítő bátran, szörnyű sebesen. -
Ez a sas a te lelked, kedvesem!

Kedélyed gyermek, szíved asszony és
A lelked férfi, te csodás, mesés
Teremtmény! s én valóban nem tudom,
Mi több: szerelmem vagy csodálatom?

Pest, 1848. augusztus

A NEMZETHEZ

Konduljanak meg a vészharangok!
Nekem is egy kötelet kezembe!
Reszketek, de nem a félelemtől;
Fájdalom és düh habzik szivembe'!

Fájdalom, mert düledék hazámra
Uj viharnak közeledtét látom,
És düh, és düh, mert tétlenkedünk, mert
Nem szakad le szemünkről az álom.

Pillanatra fölriadt e nemzet,
S szétnézett, mi zaj van a világban?
És a másik oldalára fordult,
S mostan ujra aluszik javában.

Ébredj, ébredj, istenverte nemzet,
Aki ott az elsők közt lehetnél,
S kárhozatos lomhaságod által
Mindig hátul és alant hevertél!

Ébredj, hazám, mert ha most nem ébredsz,
Soha többé nem lesz ébredésed,
S ha ébredsz is, annyi időd lesz csak,
Míg nevedet sírkövedre vésed!

Föl, hazám, föl! százados mulasztást
Visszapótol egy hatalmas óra,
„Mindent nyerni, vagy mindent veszítni!”
Ezt írjuk föl ezer lobogóra.

Oly sokáig tengődtünk mi úgy, hogy
Volt is, nem is a mienk az ország;
Valahára mutassuk meg már, hogy
Senkinek sincs semmi köze hozzánk.

Vagy ha végzés, hogy el kell enyésznünk,
Irtsanak ki hát ezen világból!...
A haláltól, nem tagadom, félek,
De csupán a becstelen haláltól.

Haljunk meg, ha nem szabad már élnünk,
Haljunk meg oly szépen, oly vitézül,
Hogy azok is megsirassanak, kik
Eltörölnek a földnek szinérül!

Legyen olyan minden ember, mintha
Zrínyi Miklós unokája volna,
Harcoljon ugy minden ember, mintha
Egyedül rá támaszkodnék honja!

Oh de akkor, akkor nem veszünk el,
Akkor élet és dicsőség vár ránk,
Akkor saját örök birtokunk lesz,
Ami után eddig csak sovárgánk.

Föl hazám, föl nemzetem, magyar nép!
Lépj a síkra gyorsan és egyszerre,
Mint a villám oly váratlanúl és
Oly erővel törj ellenségedre.

Hol az ellen, kérdezed? ne kérdezd,
Mindenütt van, ahová tekintesz,
S legnagyobb és legveszélyesebb az,
Ki mint testvér símul kebleinkhez.

Köztünk van a legnagyobb ellenség,
A cudar, az áruló testvérek!
S egy közűlök százakat ront el, mint
A pohár bort az egy cseppnyi méreg.

A halálos itéletet rájok!
Százezerszer sujtson bár a hóhér,
Bár a házak ablakán foly is be
Az utcáról a kiáradó vér!

Könnyü bánni külső elleninkkel,
Ha kivesznek e belső bitangok...
Félre most, lant... futok a toronyba,
Megkondítom azt a vészharangot!

Pest, 1848. augusztus

BÉRANGER LEGUJABB DALA

Oh Manuel, fölkelt im Franciaország!
Szabadságának nincs többé ellensége.
Ilyennek álmodtuk, ilyennek mi őtet!
Ez az óriás nép nem hagy semmit félbe.
Mért nem hagyott téged közöttünk az isten,
Ha már elérhetjük a megígért földet,
Mit vétettél, hogy ugy haltál meg, mint Mózes?...
Szegény barátom, hogy meg nem ölelhetlek!

A magasztos harcnak győzedelmes végén
Kicsiny kis kunyhómról megemlékeznél te.
Az ilyen nagyszerű láznak napjaiban
Van egynek a másra leginkább szüksége.
Sokáig hallgatnánk hosszan ölelkezve,
Aztán lecsókolnók árját könnyeinknek,
És elkiáltanánk: „Vive la République!”...
Szegény barátom, hogy meg nem ölelhetlek.

Tudjátok, tudjátok? a Jeu-de-Paume óta,
Hol az új korszak nyílt, melyben a győztes nép
Ide befolyatta a mi szép hazánkba
Az egész világot, mint a szívbe a vért,
A magasztos és bölcs, véres aranykönyvben,
Amelyet minden év uj fénnyel töltött meg,
A Negyvennyolcadik év a legdicsőbb lap!...
Szegény barátom, hogy meg nem ölelhetlek.

Soványná tette a királyság a hazát,
S leveté horgonyát e futó homokba,
Jött a villám és fölfordította a trónt,
S kerestem ezt, de nincs se híre, se hamva;
Helyette találok termékeny országot,
Melyet majd a nemes vér termékenyit meg,

Dicsőséges föld, mely egy világot táplál!...
Szegény barátom, hogy meg nem ölelhetlek.

A respublika nagy és állandó marad,
Betelvék vágyaink... de én szeretélek,
Emlékszem keserves fölkiáltásodra:
„A holtak örökké alusznak, szegények!”
Alunni, midőn fölkél Franciaország,
Midőn, hogy kivívja a nagy győzedelmet,
Szüksége van neki szellemre és kardra!...
Szegény barátom, hogy meg nem ölelhetlek.

Dicsőség reád, nép, e gyors sikeredre!
Jobban szeretlek én, ha ő eszemben van.
Az én nyílt karjaim nem lesznek üresen:
Aki csak francia, mind testvér az mostan.
Ti fegyvert fogtatok, s görnyedt aggastyánnak
Nekem, mint halottnak, itt pihennem kellett!
Hideg a vérem és forrók a könnyeim.
Oh francia nép, hogy meg nem ölelhetlek!

Pest, 1848. augusztus

VÖRÖSMARTYHOZ

Midőn a nemzetgyűlésben augusztus 21-én
a hadügyben a többséggel szavazott

Hallgassak-e, mivel szeretlek,
Miként atyámat szeretem?
Hallgassak-e, mert teneked sem
Fáj majd ugy a szó, mint nekem...
Hogy is tehetted, amit tettél,
Az isten szent szerelmeért! -
Nem én tépem le homlokodról,
Magad tépted le a babért.

Azért hagyád el a muzsákat,
Azért tevéd le lantodat,
Hogy földre szállván az egekből,
Tüstént besározd magadat.
Sarat, sarat kell látnom rajtad!
Inkább szeretnék látni vért. -
Nem én tépem le homlokodról,
Magad tépted le a babért.

Ime a sas, ha itt alant van
A földön, milyen nagy madár,
S olyan kicsiny, hogy alig látszik,
Midőn a fellegekben jár.
Te fönn valál nagy, s lenn kicsiny vagy;
Az ember ily csodát nem ért. -

Nem én tépem le homlokodról,
Magad tépted le a babért.

Megunta azt a szennyes pályát
A nemzet, melyen eddig ment,
Kiküzködé magát belőle,
S uj célt tüzött ki odafent,
S ti visszahurcoljátok őt a
Mocsárba, honnan már kiért. -
Nem én tépem le homlokodról,
Magad tépted le a babért.

Mit bánom én, hogy nem magad vagy,
Hogy ott száz és száz van veled?
Habár ott volna valamennyi,
Itt kéne lenni teneked.
Ha a költő is odahagyja,
Ki küzd aztán a jó ügyért? -
Nem én tépem le homlokodról,
Magad tépted le a babért.

Te voltál a nemzet költője?
Te írtad azt a Szózatot,
Mely szólt egy országnak szivéhez?...
Azt most már szétszakíthatod,
Mert hieroglif lett belőle,
Amelyet senki meg nem ért. -
Nem én tépem le homlokodról,
Magad tépted le a babért.

Ki hitte volna? én nem hittem,
Hogy neved is, e fényes név,
Hazánk egén csak rövidlétű
Futócsillag volt, nem egyéb.
Omoljatok, szemem könyűi,
E lehullott szép csillagért! -
Nem én tépem le homlokodról,
Magad tépted le a babért.

Pest, 1848. augusztus 22.

FORRADALOM

Haloványul a gyáva szavamra... dalom
Viharodnak előjele, forradalom!

Szomorúk az idők, a napok feketék,
Odahagytak atyáid, o nemzet, o nép!

Csak azért szakitád le bilincseidet,
Hogy ujabb nehezebb vas emésszе kezed.

Födi még beteg arcod az egykori por,
S ime sorsod ujonnan a porba tipor.

Nem a sors, nem a sors, de saját fiaid
Akaratja, mi újra lealacsonyit.

Ez a vétek amily cudar és iszonyú,
Iszonyúbb legyen érte az égi boszú!

Lealázod-e, oh haza, szent fejedet?
Piszok űlje a hír koszorúja helyett?

Mielőtt az erőszak igába fogat,
Kaszabold le, hazám, nyakadat te magad.

Tegye láncra a zsarnok a holttetemet,
Diadalma legyen temetői menet.

Hol elásnak, a domb neki trónja legyen
S gyakoroljon erőt siri férgeiden!

De te, oh haza, nem hagyod el magadat,
Haragod tüze arcaidon kigyuladt,

Kezed ott van a kardon, a markolaton...
Ki fog élni, ha nem te, dicsőn szabadon?

Szaporán ide, kedvesem, ajkaidat,
S te fiú, szaporán ide a poharat!

Mire elfogy a bor, mire csattan a csók,
Jeladásra emelhetik a lobogót.

Haloványul a gyáva szavamra... dalom
Viharodnak előjele, forradalom!

Pest, 1848. augusztus

HÁNY HÉT A VILÁG?

Pesten járt kend, bátya, ugyan mondja meg,
Mit csinálnak odafönn a követek?
Mondja el a sok szép jó hírt felőlök,
Hadd buzdúljon a szivem, hadd örűlök.

„Nem örülsz a pesti hírek hallatán,
Ríva fakadsz, kedves öcsém, mint a lyány,
Ríva fakadsz, hogyha magyar a hited,
Ha hazádat s szabadságod szereted.

Jertek ide, jertek ide, legények,
Elbeszélem azt az új hírt tinéktek,
Nem akar az országgyülés egyebet,
Csak az egyet, hogy katonák legyetek."

Ejnye bátya, eb a lelki, mi lelte,
Hogy ezt olyan gonosz hírnek képzelte?
Melyikünket tartja olyan gyávának,
Hogy ne menne szívesen katonának?

Egytül-egyig mind ott leszünk, ahol kell,
Mind kiállunk bátor, elszánt lélekkel,
Alig várjuk, hogy azt mondják: ide hát
Védelmezni bajában a szent hazát!

„A szavamba vágtatok, jó legények,
Nem ottan van ám vége a beszédnek,
Az a vége, hogy katonák legyetek,
Éspedig nem magyarok, de németek.

Belebújtok majd a német ruhába,
Német szóval vezetnek a csatába,
Német zászló, az a feketesárga,
Avval mentek szegény Olaszországra!”

Huh még azt is aki áldja, teremti!
De már abból csakugyan nem lesz semmi,
Ilyenek hát követeink, ilyenek?
Isten őket érdem szerint áldja meg.

Olaszország minket soha nem bántott,
Egyet akar velünk: a szabadságot.
Ezért minket odavinni nyakára?
Sose’ lépünk mi arra a határra.

Itt maradunk mi a magyar hazában,
Ezt megvédjük mindhalálig mindnyájan,
De magyar ruhában és magyar szóval
És a magyar háromszinű zászlóval.

Katonának valamennyin fölcsapunk,
De a magyar hazát védi csak hadunk,
Magyar hazánk pedig ott van valóban,
Hol a háromszinű magyar zászló van!

Pest, 1848. augusztus

VÉRMEZŐ

Magas hegy tetején régi Buda vára,
Merőn állva néz a ballagó Dunára,
Talán azért néz, hogy leszédüljön végre,
És a mélybe essék, a víz fenekére.
Jobb is lenne már őnéki ott a mélyben,
Sok gyászdolgot látott hosszu életében,
Sok gyászdolgot látott, megirtózott tőle,
Azért várja, várja, hogy már mikor dől le?

Látta gonosz Zsigmond király idejében
Kont levágott fejét a hóhér kezében,
Vitéz Hédervári Kont Istvánnak fejét,
S véle egyetemben sok jó társáiét.
Látta a hitszegő László király alatt,
Vérpadra idősebb Hunyadi mint haladt,

Szép Hunyadi László, fiatal levente,
Öt pallos-suhintás fejét leütötte.

Martinovicsot is látta négy társával
Összeölelkezni a véres halállal,
Látta nyakaiknak fölfeccsenő vérét
S lemetszett fejeik rémes fehérségét.
Hát ezután ki lát?... elgondolom olykor:
Ki tudja, hátha most énrajtam van a sor?
Talán engem is, mint őket, lefejeznek -
Ha meghalok, hazám, teérted halok meg.

Budán nem járjatok, ne járjatok éjjel,
Mert találkoztok a megöltek lelkével,
Hónok alatt tartják levágott fejöket,
Ugy nyögnek, ugy járják be a vesztőhelyet.
Kont s Hunyadi László fönn Szent-György piacán
Tölti bolyongva és nyögve az éjszakát,
Martinovics pedig társaival együtt
Éjféli tanyát ott lenn a vérmezőn üt.

Vérmező, vérmező! nagyon megszomjaztál,
Egy hajtásra olyan sok vért inni tudtál,
A sok jó igazi magyar vért megivád,
S német csaplár adta neked ez áldomást.
Vendégül fogadtuk hozzánk a németet,
Hanem a vendégből csakhamar gazda lett,
S hej be rosszul, hej be csúful gazdálkodott,
Bút hozott fejünkre, bút és gyalázatot.

Martinovics apát, Hajnóczi, Zsigrai,
Laczkovics és a szép ifju Szentmarjai,
Ezek és több mások összeszövetkeznek,
Széttörni rabláncát a magyar nemzetnek;
Összeszövetkeztek élet és halálra,
Szabadságot hozni a magyar hazára,
A magyar hazának elnyomott népére,
Az elnyomott népnek sohajtó lelkére.

„Tovább is csak sóhajts, szép magyar nemzetem?
Tovább is csak szolgálj? nem, istenemre, nem!
Nem szolgálsz te többé idegen nemzetet,
Legeslegkevésbbé pedig a németet.
Szabadítóidat mibennünk tekintsed,
Leszakítjuk rólad a szolga-bilincset,
S a szégyenfoltot, mely fejedet födé el,
Lemossuk a zsarnok tulajdon vérével!”

Az összeesküdtek így beszéltek bátran,
S haladtak naponként a titkos munkában,
Jaj de mielőtt a gyümölcs megért volna,
Egy istentelen kéz azt leszakította.
Elárulta őket egy rosz, egy gaz cudar,
Elfogdosták őket egymásután hamar,

S börtönbe vetették nehéz vasra verve,
Dugába dőlt a nagy hazamentés terve.

Csakhamar kihítták a börtönbül őket,
Bírák elé vitték kihallgatás végett.
És szólt a bíró: „nem maradtok életben,
Összeesküdtetek a szent haza ellen.”
És ők így feleltek nagy rendíthetetlen:
„Nem a haza ellen, csak a király ellen!
Ha a király s haza egy uton nem járnak,
Egyiknek veszni kell, veszni a királynak!”

Nagy és szent igazság! de ez igazságot
Még most is egészen ki nem mondhatjátok,
Csak ugy féligmeddig lehet azzal élni,
Különben az ember vele magát sérti;
Annál kevésbbé volt még akkor szabad,
Tisztán és kereken mondani igazat...
Ha egyéb vétségök nem lett volna nekik,
Már azért magáért a nyakukat szegik.

A nyakukat szegték. A vérmezőn Budán
Mind az öt elvérzett egy nap egymásután.
A szegény magyarok leverve zokogtak,
A németek pedig gőgösen kacagtak.
Ők, az elitéltek, bátran léptek oda
A hóhér elébe, a szörnyű vérpadra...
Május hónapja volt, hajnal volt az egen,
Rózsa a kertekben, vér a vesztőhelyen.

Szabadságért elhullt dicső áldozatok,
Hol vannak, hol vannak a ti sírjaitok?
Hová temettek el? szent hamvaitokat
Hol találjuk meg, hogy tiszteljük azokat?
Olyan sokáig volt átkozott nevetek,
Megemlíteni sem volt szabad bennetek,
De már annak vége... megadhatjuk a bért.
Áldozhatunk könnyet a kiontott vérért!

Pest, 1848. augusztus

AZ APOSTOL

1

Sötét a város, ráfeküdt az éj.
Más tájakon kalandoz a hold,
S a csillagok behunyták
Arany szemeiket.
Olyan fekete a világ,
Mint a kibérlett lelkiismeret.

Egyetlenegy kicsiny fény
Csillámlik ott fönn a magasban

Bágyadtan s haldokolva,
Mint a beteg merengőnek szeme,
Mint a végső remény.

Padlásszobának halvány mécse az.
Ki virraszt ott e mécs világa mellett?
Ki virraszt ott fönn a magasban?
Két testvér: a nyomor és az erény!

Nagy itt, nagy itten a nyomor,
Alig hogy elfér e kicsiny szobában.
Kicsiny szobácska, mint a fecskefészek,
S a fecskefészeknél nem díszesebb.
Kietlen, puszta mind a négy fal,
Azaz hogy puszta volna, ha
Ki nem cifrázta volna a penész,
S csikosra nem festette volna az
Eső, mely a padláson át befoly...
Aláhuzódik az
Eső vastag nyoma,
Mint gazdagok lakában
A csengetyűzsinor.

A lég olyan nyomasztó
A sóhajoktól s a penész szagától!
A nagy urak kutyái tán,
Amelyek jobb tanyához szoktanak,
Eldöglenének e helyen.

Fenyőfaágy, fenyőfaasztal,
Mely a zsibvásáron sem kelne el,
Az ágy lábánál egy vén szalmazsák
S az asztal mellett egy pár szalmaszék
S az ágy fejénél egy szuette láda,
Ez a szobának minden bútora.

Kik laknak itten?
A lámpa fáradt pislogása mellett
Küzd a homály és fény... az alakok
Mint álomképek el vannak mosódva
S a félsötétben félig rémlenek.

A mécs világa csalja a szemet?
Vagy e födél alatt lakók mind
Oly halványak valóban,
Oly kísértetszerűek?
Szegény család, szegény család!

Az ágy fejénél űl a ládán
Csecsemőjével az anya.
Boldogtalan kis csecsemő!
Rekedt nyögéssel szíja, szívogatja
Anyjának száraz emlejét,
S hiába szíja.

Az asszony elgondolkodik,
S fájók lehetnek gondolatjai,
Mert mint megolvadt hó a házereszrül
Sürűn omolnak könnyei,
Omolnak végig arcán
A kisded orcájára le...
Vagy tán nem is gondolkodik,
Csak megszokásból, öntudatlanúl
Szakadnak a könnyek szeméből,
Mint a sziklából a patak?

Idősebb gyermeke,
Istennek hála, alszik
(Vagy csak alunni látszik?)
A fal mellett a nyoszolyán,
Mely födve durva lepedővel,
Amely alól kikandikál a szalma.
Aludj, kicsiny fiú, aludj,
S álmodj aszott kezedbe kenyeret,
S álmad királyi lesz!

Egy ifju férfi, a családapa,
Az asztalnál sötét homlokkal űl...
Tán e homlokrul árad a ború,
Mely a szobát betölti?
E homlok egy egész könyv, amibe
A földnek minden gondja van beírva:
E homlok egy kép, melyre miljom élet
Insége és fájdalma van lefestve.
De ott alatta a sötét homloknak
Két fényes szem lobog,
Mint két bolyongó üstökös,
Mely nem fél senkitől,
S melytől mindenki fél.
Tekintete
Mindig messzebb, mindig magasabbra száll,
Mig elvesz ott a végtelenben,
Mint a felhők között a sas!

2

Csendes kivűl a nagyvilág,
Csendes belűl a kis szoba,
Csak néha sóhajt kinn az őszi szél,
Csak néha sóhajt ott benn az anya.

A kisfiú halkan fölűl az ágyon,
Falhoz támasztva bágyadt tagjait,
S rimánkodólag, mintha temető
Földéből jőne a hang, így susog:
„Apám, ehetném!
Erőködöm, hogy elaludjam,
Erőködöm, de el nem alhatom;

Apám, az éhség fáj, adj kenyeret,
Vagy csak mutasd meg, az is jólesik.”

„Várj holnapig, kedves kicsiny fiam,
Várj holnapig, holnap kapsz kenyeret,
Kakastejjel sütött fehér cipót.”

„Inkább ma száraz barna kenyeret,
Mint holnap lágy fehér cipót, apám,
Mert holnapig meghalhatok,
Meg is halok, tudom...
Olyan sokáig nem jön az a holnap.
Mióta mondod azt a holnapot,
S mindig ma van, mindig csak éhezem!
Vajon ha meghalunk, apám,
Ha sírba tesznek, éhezünk-e ottan?”

„Nem, gyermekem,
Ha meghalunk, többé nem éhezünk.”

„Ugy én ohajtom a halált, apám,
Kérlek, szerezz nekem koporsót,
Egy kis fehér koporsót,
Olyan fehéret, mint anyámnak arca,
Vitess a temetőbe
És tégy a föld alá...
A holtak olyan boldogok,
Mert nem éheznek ők!”

Ki mondja ártatlannak
A gyermeket?
Hol a tőr, hol van a kard, amely
Irtóztatóbb, gyötrelmesebb
Sebet vón képes ejteni,
Mint apja szívén ejtett
E gyermek ajaka?
Szegény apa!
Tartóztatá magát,
De könnye hirtelen kicsordult,
S ő arcához kapott
S azt megtörölte reszkető kezével,
Azt gondolá, hogy meghasadt szivéből
Feccsent reá a vér!

Ő a panaszhoz nem szokott, de most
Kitört belőle ellenállhatatlanúl:
„Oh ég, isten! mivégre alkotál?
Miért nem hagytál ott a semmiségben,
Amelybe lelkem testem visszavágy?
Vagy embernek miért teremtél
És mért adál családot,
Ha már azt nem táplálhatom
Saját véremmel, mint a pelikán?...
De állj meg ajkamon, szó,

Az isten tudja, mit cselekszik,
Magas tervébe nem lát a vak ember,
S kérdőre vonnunk őtet nem szabad.
Rákülde a tengerre engem,
Lelkembe tette az iránytűt,
Amerre ez vezet, megyek. -
Nesze, fiam, nesze
E kis darab kenyér, egyél,
Edd jóizűn, ez a végső darab,
Holnapra szántam s ha most megeszed,
A jó ég tudja, holnap mit eszel."

Mohó örömmel
Kapott a kisfiú utána,
Az ágyra visszaguggolt,
S oly jóizűen falatozta
Az istenadta száraz kenyeret,
Hogy csillogott belé szeme,
Mint két szerelmes szentjánosbogár;
S midőn a végső falatot
Lenyelte, ráborúlt az álom,
Mint völgyre a napalkonyat köde,
S lehajtá a párnára kis fejét,
S aludt, és álmodott mosolygó arccal...
Vajon mit álmodott, miről?
Koporsóról-e vagy kenyérről?

Álomba sírdogálta
Magát az anya is,
A másik mellé tette kisdedét,
Karjával mind a kettőt átölelte
S a nyoszolyának szélén úgy aludt.

A férfi fölkelt asztalától,
Az ágyhoz lépdegélt lábujjhegyen,
Megállt előtte összefont karokkal
És elgondolkodék:

„Végtére boldogok
Vagytok, szeretteim!
Az életet nem érzitek,
Levette vállaitokról az álom
E nagy súlyt, mit napestig hordotok,
Szegény, szegény szeretteim.
Én istenem, hát jobban szereti
Az álom őket, mint én szeretem, hogy
Ez tészi őket boldogokká,
Amikké én nem tehetem?
De hisz mindegy, elég hogy boldogok...
Aludjatok, kedveseim,
Aludjatok, jó éjszakát."

Megcsókolá a három alvót,
Szentháromságát családéletének,
Áldásadólag terjeszté föléjök
Kezét (hogy e kéz mást nem adhatott
Nekik, mint puszta áldást!)
S helyére visszaballagott.
Még egy szelíd tekintetet
Vetett a népes nyoszolyára.
Egy oly szelíd, édes tekintetet,
Melytől az alvók álmaikban
Rózsák és angyalok között mulattak,
Aztán kinézett ablakán,
Beléje nézett a sötétbe,
Nézett beléje oly merően, mintha
Azt föl akarta volna gyujtani
Éjszakfényével lángoló szemének.

3

Hol járhat e virasztó férfi lelke?
Minő utat választott s kit keres?
Ott fönn bolyong azon magasban,
Hová csak őrültek s félistenek
Merészlenek s birnak fölszállani!

Ledobta a ház és nap gondjait, mint
Tojása héját a madár,
Kikelt s röpűl.
Az ember meghalt benne s él a polgár.
Ki a családé volt elébb,
Most a világé;
Ki három embert ölelt az imént,
Most milliókat ölel át.

Ott fönn csattognak lelke szárnyai,
Honnét a föld olyan parányinak
Látszik, mint a megégett
Papír hamván a szikra.
Sebes röptében ahogy elsuhant
Egy-egy csillagnál, ez megreszketett
A gyertyalángként, melyre ráleheltek.

Röpűlt, röpűlt.
Miljom s miljom mérföldnyire
Van egyik égitest a másikától,
S azok mögötte mégis
Oly hirtelen maradtak el,
Mint vágtató lovas mögött
Sürű erdőben a fák.

S midőn immár fölűl volt
A csillagoknak milliárdjain,
Elért... elért...
A mindenség végére tán?

Nem... a mindenség közepére!
S ott volt előtte,
Ki kormányozza a világokat
Pillantatával,
Kinek valója fény,
S kinek szeméből minden szikra egy nap,
Mit földek s holdak forognak körűl.

És szólt a lélek, az
Ős-szellem fényében fürödve,
Miként a hattyu fürdik
A tónak átlátszó vizében:
„Isten, légy üdvöz, légy imádva!
Fölszállott hozzád egyik porszemed, hogy
Előtted leboruljon,
S elmondja: hű fiad vagyok, atyám!
Kemény pályára útasítál,
De én nem zúgolódom,
Sőt áldalak, mert azt mutatja ez, hogy
Szeretsz, hogy én választottad vagyok.
A föld lakói elfajultanak,
Eltértek tőled, rabszolgák levének...
Rabszolgaság, ez a bűnök szülője,
A többi ennek apró gyermeke.
Ember hajol meg emberek előtt!
Ki embertársának fejet hajt,
Az, isten, tégedet csufol!
Meg vagy csufolva, isten, ott a földön,
De ez örökké nem maradhat így,
Dicsőségednek helyreállni kell.
Egy éltet adtál énnekem, atyám,
S én azt szolgálatodra szentelem.
Mi lesz a díj? vagy lesz-e díjam,
Nem kérdezem;
A legroszabb rabszolga is kész
Fáradni, hogyha megfizetnek érte.
Én díjkivánat, díj reménye nélkül
Fáradtam eddig, s fáradok tovább is.
De lesz jutalmam, s nagy jutalmam lesz
Azt látni majd, hogy embertársaim
Rabokból ujra emberek levének,
Mert én őket, bár vétkesek,
Vétkökben is fölötte szeretem.
Adj, isten, adj fényt és erőt nekem,
Hogy munkálhassak embertársimért!”

Igy szólt a lélek,
És visszaszállott a nagy égből
A földre a kicsiny szobába,
Hol elzsibbadva várta őt a test.

A férfiú fölrezzene,
Hideg futott át tagjain,
Veríték folyt le homlokán...
Nem tudta, ébren volt-e eddig,
Vagy álmodott?...
Ébren volt, mert elálmosodni kezdett.
Nehéz pilláin űlt az álom.
Fölszedte fáradt tagjait,
És vánszorogva vitte
A földön fekvő szalmazsákra.
Ki fönn az égben járt imént,
Ottan hever most durva szalmazsákon!
Mig a világ hóhérai
Selyempárnákon nyugszanak,
Ő, a világnak jótevője,
Darócon hentereg.

De íme végsőt lobban a mécs,
Kialszik bágyadt élete,
S kivűl az éj mindegyre oszlik,
Mint a tovább-tovább adott titok,
S a hajnal, a vidám kertészleány,
Rózsákat szór a ház kis ablakára
S rideg falára a szobának,
S a fölkelő nap legelső sugára
Az alvó férfi homlokára száll,
Miként egy arany koszorú, miként egy
Fényes meleg csók isten ajakárul!

4

Ki vagy, csodálatos teremtmény,
Ki vagy te, férfiú?
Lelked ruhája
Csillagsugárból szőtt fényes palást,
És testedet
Kopott rongyok fedik.
Családod éhes, éhes vagy magad,
S vasárnapod van,
Ha lágy kenyér kerűl véletlenűl
Abrosz nélkűli asztalodra,
S mit a tiéidnek s magadnak
Nem bírsz megszerezni,
A nagyvilágot
Törekszel boldogítani.
Az égbe van szabad bejáratod,
S ha úri ház előtt kopognál,
Az ajtót bézárnák előtted;
Az istennel társalkodol,
S ha nagyurat szólítanál meg,
Nem állna szóba véled.
Az embereknek

Egy része szent apostolnak nevez,
A másik rész pedig
Szentségtelen gonosztevőnek,
Ki vagy? kitől van származásod?
Büszkén neveznek-e szülőid
Fioknak, vagy szégyenre gyúlad arcok
Nevednek hallatára?
Min születél? ponyván vagy bársonyon?
Elmondjam a történetet,
E férfi életét?
Elmondom azt... ha festeném,
Ugy festeném le, mint egy patakot,
Mely ismeretlen sziklából fakad, mely
Sötét szük völgyön tör keresztül,
Hol károgó hollók tanyáznak,
Minden nyomon egy kőbe botlik,
S örök fájdalmat nyögnek habjai.

5

Az óra nyelve éjfélt hirdetett.
Kegyetlen téli éj vala,
A téli éjszakák két zsarnoka
Uralkodott:
A hideg és sötétség.
Födél alatt volt a világ,
Ki is kisértené az istent
Ilyenkor szabad ég alatt?
Az utcák, melyeken nem régiben
Tolongva járt az embersokaság,
Üres-puszták voltak, mint a meder,
Melyből kiszáradt a folyó... a
Néptelen utcákon csak egy
Őrült bolyongott,
A fergeteg.
Nyargalt az utcákon keresztül,
Mikéntha ördög űlne hátán,
És lángsarkantyút verne oldalába.
A háztetőkre ugrott föl dühében.
És besüvített a kéményeken.
Tovább rohant s teli torokkal
Ordítozott belé a
Vak éj siket fülébe.
Aztán a fellegekbe markolt,
Rongyokra tépte éles körmivel,
S reszkettek a megrémült csillagok,
S a felhődarabok között
Idébb-odább hömpölyöge a hold,
Mint a holt ember a hullámokon.
Egy pillantás alatt
Lélekzetével ismét

A felhőket tömegbe fujta,
És a magasból lecsapott a földre,
Mint prédájára a rablómadár,
Egy ablak tábláját ragadta meg,
Megrázta és sarkábul kifeszíté,
S midőn mély álmokból a bennlakók
Sikoltva fölriadtak,
Elvágtatott ő rémesen kacagva.

Népetlen a város... ki járna ily
Időben kinn?... és mégis, mégis ott egy
Élő alak... vagy kísértet talán?
Járása olyan kísértetszerű.
Errébb jön, errébb, már látszik, hogy asszony,
De a sötétség titka, hogy
Koldusnő-e vagy úri hölgy?
Körültekint leselkedőleg,
Amott a bérkocsit pillantja meg,
Tolvajléptekkel hozzásompolyog,
A kocsis alszik a bakon,
Halkan kinyitj’ a hintó ajtaját,
És lop talán? ellenkezőleg,
Belétesz valamit, becsukj’ az ajtót,
S elillan, mint a gondolat.

Nyílt nemsokára a kapu,
Kijött egy asszonyság s egy úr,
Beűlnek a hintóba, a kocsis
Indítja lovait, rohan...
Ott benn nyögés, aztán sikoltás...
Az asszonyság sikolta föl,
Mert lábánál egy kisgyermek nyögött.

Elérte a hintó a célt,
Az úr s az asszonyság kiszáll,
S az asszony így szól a kocsishoz:
„Nesze a díj, fiú,
S itt benn kocsidban a borravaló,
Egy szép kis gyermekecske,
Viseld gondját, mert isten adománya.”
Igy szólt az asszony s ment az úri pár.

Szegény kisded te ott a kocsiban!
Miért kutyának nem születtél?
Ottan lett vón neveltetésed
Ez asszonyság ölében,
Eltáplált volna gyöngédgondosan;
De mert ember lettél és nem kutya,
Az isten tudja, milyen sorsra jutsz!

A bérkocsis fülét, fejét vakarta,
S imádkozott-e vagy káromkodott,
Nem tudni, csak hogy morgott valamit.

Az istenáldás nem tetszett neki.
Gondolkodék, mit tégyen e kölyökkel?
Ha elviszi haza,
Otthon a gazda majd fejéhez vágja,
S kidobj' az ajtón mindkettőjöket.
Nagy mérgesen csap a lovak közé,
És hajt keservesen.

A külvárosban egy szurtos lebujban
Mulatnak még, a lámpafénytől
Piroslik ím az ablak,
Mint az iszákos ember orra.
A bérkocsisnak sem kellett egyéb,
Az istenáldást odatette szépen
A kocsma küszöbére, s ment.

Alighogy elhordá magát,
Jó éjszakát mond ott benn társinak
Egy részeg cimbora,
S amint kilép a küszöbön,
Olyat botlik, hogy képivel
Barázdát húz a megfagyott havon.
Teremtettéz a tisztes férfiú,
Hogy méltósága ilyen pórul járt.
„Az a küszöb nőtt tennap óta,"
Ugymond, „tennap nem volt ilyen magas,
Ha ily magas lett volna, tennap is
Meg kellett volna botlanom,
De én tennap meg nem botoltam,
Pedig nem ittam kevesebbet, mint ma,
Mert én rendes pontos vagyok,
Mindennap egyformán iszom."

Igy dörmögött, és föltápászkodék,
S indult és folytatá a dörmögést:
„Hiába is beszéltek, mert az a
Küszöb nagyobb, mint tennap volt, nagyobb;
Már ettül el nem állok, nem bizony,
Hisz mekkorát emeltem lábamon!
S mégis hogy jártam, szégyen és gyalázat.
Az a küszöb megnőtt, igen...
Vagy tán követ tett oda valaki?
Az meglehet, mert hej rosz a világ,
A gáncsolódást szörnyen szereti.
Rosz emberek, rosz emberek,
Követ gördítnek lábaim alá,
S lábam vakságát orrom bánja meg.
Csak az vigasztal, hogy a többi is,
Ha majd kijő, rajt átbukik.
Kedvem vón ottan lesbe állani,
És nézni, mint potyognak el,
Mikor kilépnek, hehehe...

De mit beszélsz, vén ember, mit beszélsz?
Hát illik ez,
Illik hozzád ily kárörömׅ?
Nem, ez nem illik, s én ezennel
Azzal javítom meg magam,
Hogy visszamék, és elhajítom
Az ajtó mellől a követ.
Tolvaj vagyok, s szükségnek esetén
Rabló is, és ha rákerűl a sor,
Az embert főbe kollintom, de azt,
Hogy orrát így beverje,
Azt el nem birná lelk'isméretem."

És visszaballagott a jó öreg,
Hogy elhajítsa a gonosz követ.
Utána nyúl... csóválja... hah,
Milyen visítás!

Meghökken a vén ember és
Tünődve ekkép szól magában:
„A mennydörgős mennykőbe is,
Ilyen kő még nem volt kezemben,
Olyan puha s azonfölül sikít is!
Sikító kő, ez furcsa egy kicsit.
Nézzük csak itt az ablaknál... hohó,
Hisz ez gyerek, valóságos gyerek.
Jó estét, kis öcsém
Vagy kis hugom... nem is tudom, mi vagy?
Hogy a manóba jutottál ide?
Megszöktél úgye szüleidtől,
Te kis gonosztevő!
De mit beszélek én megint,
Milyen bolond beszédek már ezek!
Hiszen pólyában van szegényke,
Talán épen ma született.
Vajon kik a szülői?
Tudnám csak, vissza is vinném nekik.
De már ez mégis csak cudarság
Igy elhajítani a gyermeket, mint
Az elviselt bocskort, cudarság.
Ezt a disznók, de még
A rablók sem teszik.
Pólyája vén kopott ruha,
Szegény asszonynak gyermeke...
Hm, hátha gazdagé? s azért
Takarta anyja e rongyokba, hogy
Ne is sejthessék úri származását?
Ki tudja, nem tudhatja senki sem,
Már ez titok, s örökre az marad.
Ki lesz apád, szegény kicsiny gyerek?...
Ki? Én leszek!

Biz isten, az leszek, apád,
Miért ne? fölnevellek tisztesen.
Lopok számodra, míg tőlem telik, s ha
A munkából végkép kivénülök,
Számomra majd te lopsz. Ez így van,
Igy mossa egyik kéz a másikat.
Nagyon jó lesz. Most már törvényesebbek
Lesznek lopásim, kettőnkért lopok.
Majd még kevésbbé furdal
A lelkiismeret.
De a patvarba, még neked
Tej kell, biz a, tej... hóh, sebaj,
HIsz ott a szomszédasszony, épen
Tennap temette el kis gyermekét.
Majd fölvállalja ő a szoptatást,
Bizony föl ám, jó fizetésért
Elszoptatná az ördögöt magát is.”

Igy elmélkedve ballagott haza
A jó öreg. Keskeny sikátorok
Vezettek elrejtett lakához,
Mely földalatti pincelyuk vala.
A szomszédasszonyt fölveré
Álmábul ökle döngetésivel,
Mit a nyikorgó ajtón gyakorolt.

„Szomszédasszony, gyertyát, világot,”
Szólt a vénember, „gyertyát hirtelen,
A házat gyujtom fel különben.
Minek? minek? mit kérdezi?
Gyertyát, ha mondom, szaporán!
Igy... most egymásután
Szoptassa meg e gyermeket.
Hol vettem? ugy találtam,
Az isten áldott meg vele.
Hisz mindig mondtam én, hogy engem
A jóisten szeret. Szeret bizony
Jobban, mint a papok hiszik.
Hm, ez nagy kincs! magára bízom,
Szomszédasszony, viselje gondját,
De jobban, mint saját fiának.
Nevelje föl, neveltetési
Költségeit magamra vállalom,
Megalkuszunk, hiszen mi értjük egymást.
Igaz, hogy a pénz mostanában
Szüken terem, mert tudja ördög,
Az emberek mind százszeműek;
De én azért királyilag
Fogok fizetni, isten megsegít.
Hanem mondom, viselje gondját,

Ugy bánjék véle, mint szemfényivel,
Mert e gyermek vén napjaim reménye.”

Megalkuvának.
A félfagyott kisded fölmelegűlt
Az emlőn, mit szájába vett,
Amelyből édesen szivá a
Keserü életet.
Csak egy napos még, s mennyit hánykodott már!
Mennyit nem fog hánykódni ezután!

6

Másnap korán az öregúr
A szomszédasszonyhoz kiváncsian
Bekukkantott, és szólt vala:
„Nos, hogy van a vendég? remélem, jól.
De itten egy kissé hüvös van,
Szomszédasszony, boszorkányadta,
Fűtsön be... százszor mondjam-e,
Hogy a költség enyém?... de úgy, igaz,
Fiú-e vagy lyány? még nem is tudom.”

„Fiú, szomszéd uram, fiú,
Olyan fiú őkelme, mint a pinty.”

„Annál jobb. Hét, nyolc esztendő alatt
Olyan tolvaj lesz, mint a Krisztus;
Dicsőséges tolvajjá nevelem!
Szó, ami szó, már ahhoz értek,
Hogyan kell a fiút nevelni,
Értek hozzá, mint senki más.
A vak Tamást is én neveltem,
Kit a minap kötöttek föl...
Ez volt a tolvaj! félszemű volt,
S mégis meglopta az ezerszemű
Istent is. - Kisfiam, ne félj,
Belőled sem lesz kontár, esküszöm.
De, szomszédasszony, tán nevet
Csak kéne adni néki, melyet
Hiressé tégyen a világ elött.
Mit gondol, angyalom,
Minek nevezzük?... hadd lám csak, mi volt
Tennap?... Szilveszter napja... jó,
Legyen Szilveszter. Én a pap leszek,
Szomszédasszony lesz a keresztanya.
Kereszteljük meg, hogy nevét
Törvényesen viselje,
S legyen keresztyén, nem pedig pogány,
Hogy egykor el ne útasítsa
Szent Péter bátya a menny ajtajától.
Van víz ebb’ a fazékba’?... van.
Emelje csak föl a fiút.

És hozza hozzám... de megálljunk,
Hisz pap vagyok, hát reverenda kell...
Ahol van egy zsák, azt kötöm nyakamba.”

Az öregúr a zsákot felköté,
Kezébe vette a fazék vizet,
S egész pompával s ünnepéllyel
Keresztelé meg a fiút,
És Szilveszter lett a neve.

7

Négy év haladt el,
És gyermek lett a csecsemő,
Ott nőtt fel a sötétben
A föld alatt, a bűnnel
S férgekkel egy tanyán.
Nem szítta a menny tisztább levegőjét,
Nem látta a földnek szépségeit.
Élt, s olyan volt, mint a halott.

Az öregúrnak benne kedve telt,
Mert ész s ügyesség villant ki belőle,
Miként a tűzkőből a szikrák,
És gondolá az öregúr:
Szikrából támad a láng.

Alig négy esztendős és már lopott
Gyömölcsöt a kofától, és kilopta
A vak koldús kalapjából a krajcárt.
Jó nevelője minden csinjaért
Adott szép szót és kenyeret neki,
De egyszersmind megdöngeté, ha
Egész nap semmit sem lopott.
Azonban ez ritkán fordult elő,
S az öregúr reményei
Szemlátomást növének,
S építé fáradatlanúl a
Jövő szikláin a légvárakat,
És addig építé, mig egyszer
Ott fönn akadt a levegőben,
A jó öreg, a gondos nevelő!
Akasztófára kellett jutnia,
Ki annál sokkal többet érdemelt.

A szomszédasszony ott vala
Fölmagasztaltatásán.
Látá, midőn a mester
Hurkot kötött nyakán, s ő
Nyelvét hosszan kiölté,
Mintegy csúfolva a világot,
Ki ilyen csúffá tette őt.
S midőn a ceremónia után

A szomszédasszony hazament,
A kisfiúhoz így szólt nyájasan:

„Most már az ördög elvihet, fiam; menj
Isten hirével a pokolba,
Mától megszűnt a fizetésem érted,
S magam költségén, nem kivánhatod,
Hogy itt hizlaljalak, mint a libát.
Jer, azt a szívességet megteszem,
Hogy kikisérlek a kapun. De
Ha visszajösz, a csatornába doblak."

A kisfiú ezt a dolgot nem érté,
Némán engedelmeskedett.
Midőn becsukták az ajtót mögötte,
Még egyszer visszapillantott e zajra,
Aztán elindult s ballagott.

Ment, mendegélt,
Egy utcából ki, a másikba be,
Ily hosszu útat még nem tett soha,
Uj volt előtte minden, amit látott...
Szép cifra boltok, cifra emberek,
Bámulva állt, bámulva ment tovább.
S amint egy utcát elhagyott, a másik
Ott volt azonnal s így végetlenűl
A városnak végét nem érte.

Sok bámulástul, sok menéstől
Elfáradott a kisfiú,
Egy utcasarkon lekuporodott,
A szögletkőhöz támasztá fejét,
Átellenében tarka játékszerrel
Vigadt egy pár virgonc gyerek,
Azokra nézett, és mosolyga, mintha
Ott játszanék ő is velök,
És addig-addig nézte őket,
Míg szép lassacskán elaludt.

Aludt sokáig; egyszer
Azt álmodá, hogy két hegyes tüzes vas
Közelg feléje, mindig közelebb
Jött az szeméhez, hogy kisüsse ezt...
Nyöszörgött félelmében és
Kétségbeesve ébredett föl...
Az éj immár késő vala,
Az égen csillagok valának és
Az utcákon nem voltak emberek,
Csak egy öreg banya
Állott előtte
Merő szemekkel,
Miktől még jobban félt a kisfiú, mint
Álmában a tüzes vastól... oda-

Húzá magát a szögletkőhöz, hogy
Majd belapult feje,
S rá sem mert nézni a banyára,
El sem mert nézni róla.

A vénasszony végigcirógatá
Arcát, s szólt hozzá oly szelíden,
Amint csak tőle telt:
„Hogy hínak, kisfiam?
Ki az apád, ki az anyád,
S hol laknak? majd elkísérlek haza,
Jer, addsza kezedet.”

„Nevem Szilveszter... nincs apám s anyám,
Nem is volt, úgy találtak engem,
És hazamennem többé nem szabad;
A szomszédasszony azt igérte:
Ha visszamék, a csatornába dob.”

„Hát jer velem, fiacskám,
Jer hozzám, én anyád leszek,
Gondos, szelíd anyád... jerünk.”

Kézen fogá a kisfiút az asszony,
Követte őt az aggodalmasan
S reszketve, szinte eszméletlenűl,
Nem tudva, hogy mi történik vele?

„Nézd, itt lakunk, fiacskám,”
Szólott otthon a vén banya,
„Az én lakásom e szoba,
Tied pedig a konyha lesz.
Nem fogsz magadban lakni... hej, kutyus,
Kutyus ne!... itt van... úgye szép kutya?
Ezzel tanyázol itten.
Ott a pokróc, elfértek rajta ketten,
Olyan jó ágy, hogy jobb se kell,
És a kutyus majd meleget tart,
Ne félj, nem bánt, jó kis kutya,
Látod, mily nyájasan tekint rád,
Hogyan csóválja farkát?
Mint testvérek fogjátok egymást
Szeretni, nem kételkedem.
Feküdj le mellé, s alugyál, fiam.
Ehetnél tán? adnék is vacsorát,
De már késő van, látom, alhatnál,
Aztán rosz is, kivált gyereknek, az
Alvás előtti vacsora,
Mert tőle ördögökkel álmodik.
Feküdj le hát, és alugyál, fiam.”

Ott hagyta őt a vén banya;
Félénken kullogott a
Pokrócra a kutyához,

S a pokróc szélén meghuzá magát,
Nem mert társához közeledni.
De a kutya
Hozzásimúlt barátilag,
Átcsillogott szeme
Az éj sötétségén, s e csillogás
Olyan szelíd, olyan testvéri volt,
Hogy bátorságot és bizalmat
Öntött a kisfiúba.
Egymáshoz egyre közelebb
És közelebb huzódtak.
Az eb szőrét simítgatá a gyermek,
S az ennek arcát nyalogatta,
Beszélt is véle a fiú, s az állat
Válasz gyanánt halkan nyöszörgött.
Meleg, forró barátságot kötöttek.

Másnap pediglen a fiúhoz
Igy szólt a vén boszorkány:
„Mostan figyelj rám, gyermekem,
Képzelheted, hogy ingyen
Nem tartalak,
Mert ingyen a Krisztus koporsaját
Sem őrizék.
Dolgozni fogsz, mert írva van:
Aki nem dolgozik, ne is egyék.
Azonban dolgod könnyü lesz,
Valódi kiskirályság...
Koldulni fogsz, mást nem teszesz.
Én a munkát már restelem,
Mert elhíztam nagyon,
S elűznek, hogyha koldulok,
Elűznek a kegyetlen emberek.
Te fogsz koldulni hát helyettem,
Te rajtad szánakozni fognak,
S megajándékoznak, fiam.
Azt mondod majd, hogy árva vagy,
Apád most halt meg, és anyád
Honn fekszik éhen s betegen.
Én a távolban lesni foglak,
S vigyázok rád, azért te is vigyázz,
Különben nem lesznek jó napjaid,
Becsűletemre mondhatom.
Én nagyon jó vagyok, ha jó vagyok,
De nagyon rosz vagyok, ha rosz vagyok,
Ezt írd fejedbe és szivedbe,
Kedves fiam.
Koldúlni fogsz mindenkitől,
Kinek jobb a ruhája, mint a tiéd,
És ilyet eleget találsz, ne félj.
Előre nyujtod kezedet,

Oldalra hajtod fejedet,
Fel- s összehúzod a szemöldököd,
A szádat le fogod biggyeszteni,
S szemed megnyálazod,
És ugy rimánkodol
Beteg anyád s az isten szent nevében.
Megértettél-e, gyermekem?
Ha meg nem értél, ujra magyarázom,
S ha szó után egyáltalában
Meg nem tanúlod ezt a tudományt,
Bottal verem beléd.”

A gyermek állitá, hogy
Mindent tud s nem felejti el.
Az asszony elpróbáltatá vele
A jelenést és elcsudálkozott a
Fiúnak mesterfölfogásán.

„Aranybányát találtam
Benned, fiacskám, hihihi!”
Vigyorgott a boszorkány,
„Valódi grófi életünk lesz,
Valódi grófi életünk!
Lássunk mindjárt az aratáshoz...
Ehetnél? majd ha megjövünk, fiam,
Akkor jóllakhatol.
Neked különben nem szabad sokat
Enned, mert mint én elhizol,
Aztán elillan a nyúl,
S üthetjük bottal a nyomát.
Kövér koldusnak
Soványan jár az alamizsna.”

Egy népesebb utcába mentenek,
Ott a banya
Kiállitá a gyermeket,
S ő egy közel csapszékbe tért,
És onnan kandikált ki,
S ahányszor a fiú kezébe
Dobának valamit,
Fölvette a pálinkás poharat,
Egyet kortyantott és vigyorgott.

8

Egyik nap úgy folyt, mint a másik.
Koldúl és koplalt a fiú;
A vén banyának gondja volt reá,
Hogy el ne hízzék valahogy szegényke.
Koldúlt és koplalt, e kettőt tudá
Az életből s nem egyebet.
Elnézte sokszor,
Midőn játszottak gyermektársai,

Nézett rájok merően,
S gondolta, milyen jó lehet
Az a játék, az az öröm!
S elméje napról-napra érett,
S érezni kezde, érezé,
Hogy ő boldogtalan...
Két évet élt már át a koldulásban.
Nem volt többé szükség reá,
Hogy megnyálazza szemeit,
Gyakorta telt meg az könyűivel.

Egyetlen barátja volt,
Ki nyájasan nézett reá,
Kit szeretett, ki őt szerette,
S kivel megosztá
Sovány falatjait,
Amelyeket otthon kapott,
S amelyeket a városban talált...
Ez egy barátja a kutya,
Mely hálótársa volt.

Mint vágya hozzá, hogyha reggelenként
Elhagyta őt, s ha este hazament,
Minő örömmel volt vele!
A vén anyó már irígyelni kezdé
A barátságot, amelyet kötének,
Irígyelé, hogy a kutya
A gyermeket jobban szerette, mint őt,
És sokszor megveré, s midőn az állat
Fájdalmában keservesen vonított,
A gyermek sírt, zokogva sírt.
És a vénasszony elkergette végre
A háztul a jó állatot,
Több ízben elkergette, de
Az visszajött mindannyiszor,
S a kisfiúhoz mindig nyájasabb lett.

Igy élt a gyerek. Már hatéves volt,
S átélte hat századnak nyomorát
És néhány percnek árva örömét.
Ott állt egy utca szögletében egyszer,
S didergett... késő őszi este volt.
Sár volt az utca, s köd a sár felett,
Nehéz komor köd, s ő a sárban ködben
Mezítláb és hajadonfővel állt,
S az elmenőkhöz nyöszörögve
Nyujtotta sárga kis kezét.
Ugy ment be hangja a szivekbe,
Miként egy égő fájdalom,
Mint a harang szava,
Mely haldokló ember számára szól.

Egy vén mogorva úr
Megállt mellette s hosszan nézte őt,
Hosszan, merően, átfuró szemekkel.
A gyermek elszaladni készült.
„Megállj!” morgott reá az úr.
A gyermek állt s moccanni sem mert,
S az úr kérdé: „vannak szülőid?”

„Va...” azt akarta mondani,
Van anyja, aki éhezik s beteg,
S most halt meg apja,
De e mogorva úr előtt
Nem mert hazudni,
Torkán akadt a szó, azt gondolá,
Hogy ez mindent tud, és így válaszolt:
„Nekem szülőim nincsenek,
Vagy nem tudom, hogy vannak-e?
Mert én talált gyermek vagyok.”

„Kövess tehát” szólt a mogorva úr,
S utána indult a fiú.
A vénasszony kilépett rejtekéből,
És rákiáltott: „itt maradsz,
Hazug kölyök!...
Ez a fiú az én fiam, uram!”

„Nagyságos úr,” rimánkodott a gyermek,
„Nagyságos úr, én nem vagyok fia.
Mentsen meg engemet, vigyen magával,
Az isten s a szentek nevére kérem!
Meguntam már a koldulást;
Az ő számára kellett kéregetnem,
És engemet koplaltatott,
Hogy csak minél rosszabb színben legyek,
Hogy szánakozzék rajtam, aki lát.
Oh istenem, most is hogy éhezem!”
Igy szólt a gyermek, a mogorva úrra
Fölnéze, s esdeklő szeméből
Könny folyt le, könnyek zápora.

Oh gaz dög, oh te istentagadó,
Te ördögfának makkja te!”
Rivalt a vén boszorkány a fiúra,
„Te bocskortalpra sem méltó pofa,
Te hazugság kalásza,
Te minden rosz, te semmi jó!
Még hogy nekem koldult, uram fia,
Mikor halálba szégyenlem magam,
Ha kéreget, s e rosz szokása megvan,
Mihelyt elforditom szemem,
És hányszor vertem már meg érte,
Hogy ilyen szégyent hoz reám!

Szegény vagyok, de koldulásra
Nincsen szükségem, mert elélek
Becsületes munkám után.
És még hogy én őtet koplaltatom!
Én! a legjobb falatokat
A szájamtól szakítom el,
S belé tömöm!
De mindez hagyján... még meg is tagad.
Nem fáj a szived, te puruttya lélek,
Te csúf poronty, anyádat megtagadni,
Szülőanyádat? hogy ki nem szakadt e
Szóval belőled a lép és tüdő
S a májad és a zúzád?
A földön nincs jobb nagyanya,
Mint én vagyok, s ő ily rosz unoka!
De már nincs messze az itélet...
Saját tulajdon anyját
Tagadja meg a gyermek,
Édes szülőjét!”

Ennyit darált a vén malom
Egy lélekzés alatt;
Itt a mogorva úr
Szóhoz jutott s szólt:
„Elég már a komédiából,
Különben e bottal némitlak el,
Undok szipirtyó!
Részeg vagy, mint a csap;
Ha kijózanodol,
Jőj hozzám a keresztlevéllel,
(Ott ama nagy házban lakom,)
S a gyermeket elviheted,
De csak ha a keresztlevéllel jősz.
És most hordd el magad... s te
Kövess, fiú.”

És a fiú követte az urat,
Koronként vissza-visszanézett,
Azt képzelé, hogy a banya
Már nyúl utána s galléron ragadja;
De az nem mert közelgeni,
Ottan maradt állóhelyében,
Csak öklével fenyegetőzött,
S forgatta égő szemeit, mint
A kovács a tüzes vasat

9

Jobban lett dolga a fiúnak,
Nem kellett többé lopnia,
És nem kellett koldulnia,
Milyen boldogság, mily jótétemény!

Csak néha szállt az aggalomnak ölyve
Föléje: hátha a boszorkány
Előjön a keresztlevéllel,
Mi lesz akkor megint belőle?...
És néha szállt a bú galambja
Föléje, ha eszébe
Jutott a hű kutya,
A hálótárs és a barát.
Ennek kedvéért gyakran szinte kész volt
A vén banyához ismét visszamenni,
S koldulni, csakhogy együtt legyenek.
Gyakorta álmodott felőle,
Álmodta, hogy ölelte a kutyát,
S ez nyalta képét és kezét,
S midőn fölébredt s társát nem lelé,
Elkezdett sírni, s hosszan sírdogált.

Midőn hazaért a fiúval a
Nagyságos úr, átadta őt a
Cselédségnek. Kitisztiták őt
A régi szennyből, mely reánőtt,
És régi rongyai helyett
Kapott szép új ruhát.
Mily jólesett neki!
Azt vélte, eddig nem is élt,
Azt vélte, hogy most született.
Ekkor magához hívatá
Az úr, és így szólt szigorún:

„Fiú, e gyermek itt fiam, te őt
Nagyságos úrfinak hivod,
Ő lesz parancsolód,
S te szót fogadsz neki,
Ő lesz az úr, te lész a szolga.
Egyéb dolgod nem lesz, mint szót fogadni,
De ennek pontosan tégy eleget.
Minden szem-intés egy parancsolat;
Ha teljesíted, nem lesz semmi baj,
Lesz enned, innod és ruhád...
Ellenben ócska rongyodat,
Amelyben fölfogadtalak,
Nyakad közé akasztatom,
Aztán mehetsz a nagyvilágba
S koldulsz, mint eddig koldulál."

Szolgált az árva gyermek a
Nagyságos úrfinak,
Mögötte ment, mögötte állt,
Mindig árnyéka volt,
És leste ajka mozdulását,
S alig volt a parancs kimondva,
Midőn már teljesült is,

S a jó fiú
Mégis mennyit nem szenvedett!
Mert a nagyságos úrfi
Oly gaz kölyök vala,
Amilyenek rendesen a
Nagyságos urfiak.
Érezteté, hogy ő az úr,
Érezteté, minden nyomon.
Ha száját a leves megégeté,
Kis szolgáját üté pofon;
Ha nem köszönt más nékie,
A kisfiú fejéről
Ütötte le a kalapot,
És ennek markolt üstökébe,
Ha a fésű beléakadt hajába.
S nem volt olyan csín, oly gonoszság,
Mit rajta el nem követett,
Mihelyt eszébe jut vala.
Lábára lépett készakarva,
Aztán ellökte, hogy mért áll az utban?
Sarat kent rá, s aztán nyakon veré,
Amért olyan tisztátalan,
Szemébe önté a vizet, s ha sírva
Fakadt rá, mazna fattyunak nevezte.
Sok szennvedése volt szegény fiúnak,
És napról-napra többet szenvedett,
De tűrte békén bajait,
Tűrt elszántan, miként egy férfiú,
Kiben magas lélek lakik.

S mivégre tűrt, miért el nem hagyá
Kínos helyét, mint gyakran volt eszében?
Ha tudnátok, miért maradt!
Nem a jó étel és a jó ruha
Csalá őt vissza, hogyha útnak indult,
Hogy elbujdossék a széles világba;
Nem volt ő olyan, mint a tyúk vagy a lúd,
Mely elbarangol, s ha megéhezik,
Jóllakni ismét visszamegy helyére,
Mig ellenben a csalogány s pacsírta,
Ha megnyílt börtönének ajtaja,
Ott hagyva a kész és jó eledelt,
Elszáll örökre s megelégszik azzal,
Mit kinn a szabadban talál.
Igy érezett a kisfiú
Mint e szabadba vágyó madarak,
S mégis maradt, mint a tyúk és a lúd,
S ha indult, ismét visszatért!
Mi csalta vissza őt?
A tanulás.

Az úrfi mellett eltanulgatott.
Ott állt mögötte észrevétlenűl,
Könyvébe kandikált,
S a nevelő minden szavára
Figyelmezett,
S mit egyszer megtanúlt,
El nem feledte.
Előbb tudá az írást-olvasást,
Mint a nagyságos úrfi.

És amint szaporodtak évei,
Azokkal szaporodtak
Ismereti,
Mint a szarvas szarván az ágak,
S ő büszke kezdett lenni rája,
S ha a nagyságos úrfi
Bolondokat beszélt szokás szerint,
Kijobbitá magában,
S mosolyga a badar beszédeken.

S a nevelő előtt
Nem tűnt el észrevétlen
A szolga fensősége
Az ifjú úr fölött,
S ha nem tudá
Leckéit a tanítvány,
Azzal piríta rá,
Hogy a szolgával mondatá el,
Ki azt hallás után tanulta meg.
Becsűletére vált ez a fiúnak,
De nem vált örömére, erre nem,
Mert a kevély nagyságos úrfi
Mindannyiszor keményen
Lakoltatá, hogy őt megszégyenité.
Naponta új és durvább üldözések
Jutottak a szegény fiúnak,
És ő naponta jobban érezé
A szenvedett méltatlanságokat,
S most már, ha megüté az úrfi őt,
Nem teste érezé, de lelke,
Pirúlt, de nem mivelhogy fájt neki,
Hanem mert szégyenlé magát.

Tizenhat esztendős vala.
Minden nap egy-egy sugarat lövelt
Elméje oszladó ködébe,
S minden sugár egy-egy betű volt,
És ilyen írat lett a sok betűből:
„Mi jognál fogva vernek itten engem?
Mi joggal bánt embert az ember?
Különbnek alkotá az isten
Az egyik embert, mint a másikat?

Igazságosnak hirdetik az istent,
Ha igazságos, úgy azt nem tehette,
Úgy minden embert egyformán szeret.
S én többé tűrni nem fogok,
Akármi lesz belőlem.
Táplálatot, ruhát, szállást kapok,
De én ezért szolgálom őket,
S ezzel leróva a jótétemény.
Dolgoztathatnak, erre van jogok,
De a verésre nincs.
Még egyszer fognak csak megütni,
De többször, istenemre, nem!”

Ugy is lett. Első alkalommal
(És várni erre nem kellett sokáig)
Midőn az úrfi rá kezét emelte,
Ekkép kiálta föl:
„Megálljon ön!
Ne bántson többet, mert úgy visszavágom,
Hogy megsiratja holta napjaig.
Elég soká voltam kutya,
Kit verni, rúgni lehetett,
Eztán ember leszek,
Mert ember ám a szolga is!
Megvallom, itt jótéteményt
Rakott egy kéz reám,
De más kéz azt bottal veré le rólam,
És eszerint
Nem tartozunk egymásnak semmivel.”

Az úrfi e szokatlan szókra
Elképedett, megmerevűlt,
S tajtékot turva ekkép ordított:
„Hah szolgafaj! hah lázadó gazember!”

És a fiú így válaszolt,
És hangja megvető volt:

„Hm, szolgafaj? ha már a születést
Vesszük, talán az én apám
Különb úr volt, mint minden ivadékod,
S hogy eldobott magától,
Az ő hibája, nem enyém,
S ha minden úr ilyen roszlelkű, mint te,
Jól is tevé, hogy eldobott,
Mert úgy ennek köszönhetem, ha
Becsűletes ember leszek.
És lázadó?... ha lázadás az,
Midőn az ember érzi és kimondja,
Hogy ő is ember, mint akárki más,
Ugy büszkén mondom: lázadó vagyok.
S tudnám csak mindazt, amit érezek,

Ugy, amint érezem, kimondani,
Föllázadnának milliók velem,
S reszketne a világ,
Mint Spartacustól Róma reszketett,
Midőn eltépett láncaikkal
Verték falát a gladiátorok! -
Nagyságos úrfi, isten önnel,
Mi együtt többé nem maradhatunk,
Én önnel mint ember beszéltem,
És hogyha egyszer már
A szolga emberré emelkedik,
Éhen hal meg vagy a bitófán,
De többé szolga nem lesz!”

Ezzel megfordult és kiment,
Örökre ott hagyá a házat,
Hol gyermeksége úgy uszott el,
Mint a virág az iszapos patakban.

Amerre látott, arra indult,
Ment a világba céltalan.
Az ifjúság fölgyúladott szivében,
Ugy égett, mint a fölgyúlt város ég,
Amelyre ráfúj a viharnak
Süvöltő óriása;
S e lángokban milyen csudálatos
Mesés képek keletkezének!
S lelkét e lángok ugy megedzék,
Mint a hámortűz a vasat.

A város végén utolérte őt
Az úrfi nevelője.
Alig lélekzett a jó férfiú.
Sokat futott, hogy utolérje,
Kiverte arcát a veríték,
Törölgeté minduntalan,
Miközben a fiúval így beszélt,
S beszédiben
Nem volt nagyon sok összefüggés:

„Ne, tedd el ezt a pénzt, fiam,
Nekem egy évi jövedelmem,
Tenálad eltart évekig,
Ha jól gazdálkodol.
Nagy ember lesz belőled,
Én mondom azt neked.
Dicsőbb fiút még nem láttam tenálad.
Én szórul-szóra érzem azt, amit te,
De sohasem mertem kimondani.
Féltem tőled s bámultalak,
Midőn beszéltél.
Az isten áldjon minden szavadért.

Tanácsolom, parancsolom,
Igen, parancsolom, fiú, hogy
Tanúlj, végezd az iskolákat,
Különben én
Megátkozlak s megvér az isten.
Te nem magadnak születél,
De a hazának, a világnak.
Azt mondom néked, hogy tanúlj,
Amit különben
Nem is kén mondanom,
Hiszen te úgy szeretsz tanúlni.
És most az isten áldjon meg, fiam,
Légy szerencsés, élj boldogúl,
S emlékezzél meg rólam is koronként,
De ha tanácsomat nem fogadod,
Akkor felejts el engemet.”

Lehajlott a fiú,
Hogy megcsókolj’ a jó ember kezét,
De ő nem engedé, sőt a fiút
Megölelé s arcát csókolta meg,
S úgy távozott könnyes szemekkel.
Mily jól esett ez a fiúnak,
Szegény fiúnak milyen jól esett!
Ez volt az első szeretet,
Mellyel találkozott.
Tizenhat évig kelle élnie
S kínlódnia,
Mig oly emberre akadott,
Ki nem taszítá el magától,
Ki megölelte őt!

10

Kiért a városból az ifju.
Midőn kiért a szűk falak közűl,
Azt gondolá: börtönből szabadúlt,
S mohón szivá a tiszta léget,
Az isten legdrágább ajándokát,
Melytől a láb erőt kap és a
Léleknek szárnya nő.

Egyszer sokára visszanézett,
Nagyot haladt már, messze volt a város,
A házak összeolvadának
Egymással, és a barna tornyokat
Elnyelte félig a távol köde,
S méhdongás volt az ezerek zaja.
Az ifjú biztatá magát:
„Tovább, tovább,
Semmit ne halljak és semmit ne lássak
Onnét, hol eddig éltem,

Ha életnek mondhatni éltemet.”
S ment, mint aki ostorhegyet fut.
S midőn végkép eltünt a város,
S ott álla ő a végtelenben,
Szabadnak akkor érzé csak magát.
„Szabad vagyok!” kiálta föl,
„Szabad vagyok!”
Többet nem mondhatott,
De könnyei beszéltek,
S jobban mondták el érzeményeit,
Mint nyelve mondta volna.
Oh milyen érzés, milyen gondolat,
Midőn az ember először szabad!

És ment az ifju, egyre ment,
Amerre szép táj csalta, arra
Irányozá lépéseit.
Megbámulá a síkot és hegyet,
A sík mezőt és a hegy erdejét
És mindent, ami csak szemébe tünt,
Mert minden oly új volt előtte,
Először látta a természetet,
A természet szépségeit.

És ott a rengetegben,
A fellegekbe
Ágaskodó bércek között,
Ahol mennydörgés a folyam zugása
S a mennydörgés itéletnap rivalma...
Vagy ott a puszták rónaságán,
Hol némán ballag a csendes kis ér,
S hol a bogárdöngés a legnagyobb zaj...
Ottan megállt az ifju,
Körültekintett áhitattal,
S midőn szemét s lelkét meghordozá
A láthatár fönnségein,
Erőt vett rajta egy szent érzemény,
Letérdepelt s imádkozék:
„Imádlak, isten; most tudom, ki vagy?
Sokszor hallottam és sokszor kimondtam,
De nem értettem nevedet.
A nagy természet magyarázta meg
Hatalmad és jóságodat...
Dicsértessél, dicsértessél örökre!
Imádlak, isten; most tudom, ki vagy?”

Amerre csak ment, mindenütt
Oly szépnek látta a természetet,
De benne mindenütt az embert
Olyan boldogtalannak:
Nyomor s gazság gyötörte mindenütt.
Azt kezdte észrevenni,

Hogy ő nem a legszerencsétlenebb,
És fájt nagyon neki,
Hogy vannak nála szánandóbbak is.
Mindig kicsínyebb lett előtte
Saját baja,
Mig végre végkép elfelejté,
S nem látta és nem érezé azt,
Csak a mások baját,
És homlokát a hideg kőre tette,
S forró keserves könnyeket sírt.

11

Eszében tartá, mit szivére
Kötött a jámbor nevelő,
Midőn bucsút vett tőle
És pénzt adott neki;
Eszében tartá ezt az ifju
S nem hagyta teljesítlenül.
Beállt az iskolába,
S tanúlt szorgalmasan,
S olyan volt társai körében,
Mint csillagok között a hold.
Azok csodálták őt, de nem szerették,
Lelkének fensősége rajtok
Mint sziklakő nehezkedett,
És ellenében
Irígység és gúny támadott föl,
És rálövöldözé
A sebesítő nyilakat.

„Mért bántotok ti engemet?”
Szólott szelíd jószívüséggel
Gyakorta társihoz,
„Mért bántotok, barátim, engem?
Én nem tanúlok a magam javára,
Tiértetek tanúlok én;
Mit én tudok, higyétek, annak
Más fogja venni hasznát,
Akárki más, csak én nem.
Ha belátnátok lelkem mélyibe,
Ragaszkodnátok hozzám, jó fiúk,
Ugy szeretnétek, mint most nem szerettek,
Mint én szeretlek titeket.
Ha belátnátok lelkem mélyibe,
Általlátnátok gyarlóságtokat,
S nem vagdalnátok a fa ágait,
Mely egykor számotokra hoz majd
Árnyékot és gyümölcsöt,
Szegény rövidlátó fiúk ti!
De majd szerettek még ti engemet,
Szeretni fogtok, istenemre, engem!”

Kacaj követte ilyetén beszédit,
S csak újabb töltésül szolgáltanak
A gúnyolódás fegyverébe,
Amely mindég szivének állt.

És elvadúlt lassanként a világtól,
Mindegyre mélyebben szállott magába,
S kerűlt mindenkit... egy barátja volt,
A senkitől meg nem zavart magány.

Ott élt azon képek között, miket
Üres ábrándoknak tart a világ,
De melyekről ő tudta, hogy azok
Élő valódi lények,
Az ő lelkébe néző
Jövő alakjai.

Ott a magányban buzgón olvasá,
Miként a hívő a koránt
S mint a zsidó a bibliát,
Olvasta ott buzgóan a
Világtörténetet.
Világtörténet! mily csodálatos könyv!
Mindenki mást olvas belőle.
Egyiknek üdv, másiknak kárhozat,
Egyiknek élet, másiknak halál.
Egyikhez így szól s kardot ad kezébe:
„Eredj és küzdj! nem küzdesz hasztalan,
Az emberiségen segítve lesz.”
Másikhoz így szól: „tedd le kardodat,
Hiába küzdenél,
Mindig boldogtalan lesz a világ,
Mint ezredévek óta az.”

Mit olvasott ez ifiú belőle?
Mit gondolt ő, midőn e könyvet
Becsukta reszkető keze?...
Ezt gondolá:

„A szőlőszem kicsiny gyümölcs,
Egy nyár kell hozzá mégis, hogy megérjék.
A föld is egy gyümölcs, egy nagy gyümölcs,
S ha a kis szőlőszemnek egy nyár
Kell, hány nem kell e nagy gyümölcsnek,
Amíg megérik? ez belékerűl
Évezredek vagy tán évmiljomokba,
De bizonyára meg fog érni egykor,
És azután az emberek belőle
Világvégéig lakomázni fognak.
A szőlő a napsugaraktul érik;
Mig édes lett, hány napsugár
Lehelte rája élte melegét,
Hány százezer, hány miljom napsugár?...

A földet is sugárok érlelik, de
Ezek nem nap sugárai, hanem
Az embereknek lelkei.
Miden nagy lélek egy ilyen sugár, de
Csak a nagy lélek, s ez ritkán terem;
Hogyan kivánhatnók tehát, hogy
A föld hamar megérjék?...
Érzem, hogy én is egy sugár vagyok,
Amely segíti a földet megérni.
Csak egy nap tart a sugár élete,
Tudom, hogy amidőn megérkezik
A nagy szüret,
Akkorra én már rég lementem,
S parányi művemnek nyoma
Elvész az óriási munka közt,
De életemnek a tudat erőt ad,
Halálomnak pedig megnyúgovást,
Hogy én is, én is egy sugár vagyok! -
Munkára hát,
Föl a munkára, lelkem!
Ne légyen egy nap, egy perc elveszítve,
Nagy a föladat, az
Idő röpűl, s az
Élet rövid. -
Mi célja a világnak?
Boldogság! s erre eszköz? a szabadság!
Szabadságért kell küzdenem,
Mint küzdtek érte oly sokan,
És hogyha kell, elvérzenem,
Mint elvérzettek oly sokan!
Fogadjatok, ti szabadság-vitézek,
Fogadjatok szent sorotok közé,
Zászlótokhoz hűséget esküszöm,
S hahogy véremben lesz egy pártütő csepp,
Kiontom azt, kifeccsentem belőlem,
Habár szivemnek közepén lesz is!”

Ily vallomást tett... nem hallotta ember,
De meghallotta odafönn az isten,
Fölvette a szent könyvet, melybe
Jegyezve vannak a martírok,
S belé irá a Szilveszter nevet.

A gyermek ifjuvá lett
S az ifju férfivá.
Esztendő esztendő után
Jött a földet meglátogatni,
S bucsút sem véve, távozának.
Őt sem kerűlték ki az évek,
Elment hozzája mindenik,
S nyomott hagyott arcán, szivén.

Túl volt immár az iskolákon,
Régen kijárta azokat,
És benn volt a világban,
Az életben, az emberek között,
Hol minden lépten meglökik az embert,
S minden lökés egy darabot töröl le
A lélek zománcából
S az orcának szinéből.

Be másnak látta e világot,
Mint amilyennek képzelé!
Naponta kisebbnek tetszett előtte,
Mélyebben sűlyedettnek
Az ember, akit isten
Saját képére alkotott,
Az ember, akinek szemével
A napba kéne néznie,
És e helyett a porba néz,
Mikéntha férgeket keresne,
Hogy tőlök a csuszást tanulja.
És mentül kisebbnek tetszett előtte
Az ember, annyival nagyobbnak
Látá a munkát, amire
Hivatva érezé magát.
De el nem csüggedett.
Tán oly parányit végzett, mint a hangya,
De mint az, olyan fáradatlan volt.
Szűk volt köre,
De e kört teljesen betölté
Lelkének fényivel.

Erkölcse, tudománya néki
Nevet szerzett még iskoláiban,
S midőn e pályát végezé,
Több úr hivá meg őt
Nagy s gazdag hívatalra
Ilyen kecsegtetéssel:
„Szegődjél hozzám; szolga lész, igaz,
De ily urat szolgálni, mint én,
Dicsőség, és azért, hogy
Előttem meghajolsz,

Előtted ezren hajlanak meg.
Más dolgod nem lesz, mint ez ezreket
Nyúznod tehetséged szerint, s e
Könnyű munkából meg fogsz gazdagodni.”

Szilveszter megköszönte szépen
E könnyű munkát és így válaszolt:
„Azért, hogy énnekem
Szolgáim legyenek,
Én más szolgája nem leszek.
Én nem kivánom, hogy előttem
Embertársim hajlongjanak,
De ne kívánja tőlem más se, hogy
Előtte én hajoljak;
Nem ismerek nálam kisebbet
S nem ismerek nálam nagyobbat.
S a gazdagságot illetőleg, az
Nekem talán ingyen se kellene,
Annál kevésbbé kell olyan nagy áron,
Hogy érte nyúzzak másokat!”
Ekkép szokott beszélni ő
Levett kalappal, de fölemelt fővel.

El nem fogadta a nagy hívatalt,
De jöttek hozzá szegény emberek,
És meghivák őt falujokba
Jegyzőnek, és az ifju ment,
Ment örömest és boldogan.
S midőn elért a faluba,
S körülvevék őt a lakók,
Igy szólt hozzájok lángoló szemekkel:
„Üdvöz légy, nép! ugy nézz szemembe,
Tanítód és atyád leszek.
A bölcső óta mit vertek fejedbe?
Kötelességidet;
Én megtanítlak jogaidra”

És teljesíté, amit ígért.
Nem a kocsmába jártak ezután
A munkavégzett gazdaemberek,
Mint jártak eddig világkezdet óta;
A faluház előtt karéjba
Állottak, és az ifju jegyzőt
Hallgatták a vén emberek,
És jobban hallgaták, mint papjokat, mert
Papjoknál jobbakat beszélt.
S mit ott tanultak, elvivék haza,
És elbeszélték fiaiknak,
S a jegyző tiszteletben állt.

De két ház volt a faluban, mely
Az ifju apostol fejére

Átkot mondott áldás helyett,
Az a két ház, hol a pap és
Az uraság lakott,
A kastély s a parókia.
Naponta gyűlöltebb és rettegettebb
Lett e két házban a
Jegyző gazdálkodása,
S elpusztulását tervezék, mert
Látták, ha a jegyző marad,
Ugy ők pusztulnak el.

De volt fönn a kastélyban is
Egy lény, ki a nép emberét ugy
Tisztelte, mint a nép maga,
Kinek, midőn az ő dicséretét
Hallotta, jólesett,
Midőn pedig gyalázták, fájt neki.
Ki volt e lény, aki
Oly rosz világitásban is
Megismeré a kép becsét,
S felőle helyesen itélt,
Ki volt ez?... a kastély kisasszonya.
Ki is lett volna más!...
Dicső hely a hölgyek szive,
Önzés előtt bezárva ajtaja,
Ha bejut is, csak lopva jut belé vagy
Erőszak által,
De nyitva áll mindennek, ami szép s jó.
S az üldözött igazság,
Ha mindenhonnan számkivetve van,
Végmenedéket ott talál.
Dicső, dicső hely a hölgyek szive!

Nem is sejté az ifju, hogy barátja,
Hogy pártfogója van
Ott fönn az úri lakban,
S olyan szép pártfogó!
Látá koronként a leánykát,
Midőn az végigsétált a falun
Vagy ablakából nézett a vidékre,
S ha látta őtet, hosszan elmerengett.
Ilyenkor egy csodálatos
Érzés szállotta meg szivét,
Mely hozzá igy beszélt:
„Az ember nemcsak polgár,
Egyszersmind ember is;
Mindig másoknak éljen-e
És sohase' magáért?
Szegény fiu te, mikor élsz magadnak,
Te szétosztod mások közt lelkedet,
Lesz-e, ki néked adja lelkét

Vagy lelkének csak egy darabját
Vagy egy tekintetét csak, amiből
Gyanítanom lehetne legalább,
Mi a boldogság?... oly szomjas szivem, hogy
Fölinna egy záport, s talán
Egy harmatcsepp sem hull reá soha!
Nyugodjál meg sorsodban, jó fiú,
Viseld békén a rideg életet;
Tégy másokat boldoggá, ha lehet,
S maradj magad boldogtalan.
Légy föld, amely gabonát terem,
Hogy mások learassák;
Légy lámpa, mely mig másoknak világít,
Tulajdon életét fogyasztja el.”

A jó vagy rosz sors ugy hozá magával
Egyszer, hogy a leányka véle
Találkozott és szóba állt.
Rvöid volt a találkozás
És keveset beszéltek,
De attól fogva többször jöttek össze,
Véletlenűl-e vagy tán készakarva?
Sem a lyány, sem a ifju nem tudá.
És egyre hosszabbak levének
S bizalmasabbak a találkozások,
De önmagokról sohasem beszéltek.

Azonban egykor (fölhivá-e a lyány
Vagy csak magától nyílt meg kebele?
Eszébe nem jutott) az ifju
Elmondta életét.
Elmondta, mily magában áll a földön,
Hogy nincsen ember és nem volt soha,
Ki őt testvérnek vagy barátnak
Vagy gyermekének híta volna.
Elmondta, amint rá emlékezett,
Hogy egy tolvaj találta őt az utcán,
Aztán egy koldusnő fogadta föl,
S aztán mint szolga, ugy nevelkedett;
Lopott, koldult és szolgált... így telék el
Gyermek- s ifjúkora.
Elmondta az irtóztató nyomort,
Mely gyermekévein feküdt,
S a lelki szenvedéseket,
Mik ifjuságát terhelék,
S mik a nyomornál még irtóztatóbbak;
S amint lenézett életébe, ez
Örvénybe, melyből fölkapaszkodott,
Amelyben mint egy fekete vizű
Tengerszem, úgy állt kínja özöne:
Elszédült lelke, és szeméből

A könnyek úgy rohantak,
Mint csatatérről a vert hadsereg...
És a lyány véle zokogott.

13

Még ez nap a leány atyjával
Egy egészen más jelenése volt.
Fölhivatá a büszke földesúr őt
S megleckéztette irgalmatlanúl,
Amért jobbágyait
Tévutra vezeti,
És pártütőket, lázadókat
Csinál belőlök; s azzal végezé,
Ha még tovább is bujtogat,
El fogja csapni őt.

Méltósággal felelt az ifju:
„Uram, kikérem a leckéztetést,
Kinőttem már az iskolából,
De ahhoz szokva még ottan se’ voltam.
Ha vétkem van, ha lázitó vagyok,
Ott a törvény, az majd itél fölöttem;
Ha vétkes nem vagyok, mi joggal
Dorgál ön engemet?
És ami az ijesztést illeti,
Az elcsapástól meg nem ijedek;
Annyit mindenhol keresek,
Amennyiből megélek.
De innen én el nem megyek,
Mert itt hasznosnak érzem magamat,
S ön, hogy elcsapjon engemet,
Nem fogja megkisérteni
Saját javának érdekében,
Mert vagy velem jön az egész falu
Vagy ön lesz, aki távozik...
Nem mondom ezt, miként fenyegetést,
Ugy mondom ezt inkább, mint jó tanácsot,
Ki a lakókat ismerem,
S tudom, hogy engem mennyire szeretnek,
És mit nem lesznek értem tenni készek.”
Igy szólt az ifju, meghajtá magát s ment.

Következő vasárnapon
Őróla szólt a prédikáció,
Borzadva mondta a hiveknek a pap,
Hogy milyen istentagadó ez ember,
Istentagadó s lázitó!
S ha még tovább is tűrik őt magoknál,
El vannak veszve mind a két világon,
Mert amért lázitóval cimborálnak,
Legyilkoltatja őket a király,

S az istentagadó barátait
Halál után az ég be nem fogadja.
Intette, kérte őket, hogy
Javuljanak, míg van idő,
Mig rájok nem jön a vész, az itélet.
Könnyezve kérte, hogy tekintsék földi
És másvilági boldogságukat,
Ne válasszák a halált és a poklot
Az élet és az üdvesség helyett!

Bőszülten hagyta el a nép
A templomot,
(Az isten és a béke házát)
S vadállatként rohant az ifjuhoz,
Kit tennap még atyjának nevezett,
S reáparancsolt: holnap ilyen tájig
Ha itt látják, tüstént agyonverik.

Beszélt az ifju, amint tőle telt,
Beszélt oly lelkesen, mint még soha.
Hiába. Ahol pap emelt szót,
Ott az igazság megfeszíttetik,
Az igazság szörnyethal ott. A pap
Minden szavára
Egy ördög áll elé,
S az ördög nem hatalmasabb,
De ékesebb szólásu, mint az isten,
S ha tettel győzni nem tud,
Tud elcsábítani. -
Káromkodó fenyegetéssel
Hagyá el az ifjút a nép.

Egy pillanatra meg volt lelke törve,
Kétségbeejtő eszmék ültenek
Megnehezűlt fejére,
Mint a holttestre a hollósereg.
„Ez hát a nép!” kiálta föl,
„Ez hát a nép, amelyet én imádok,
Amelyért élek s halni akarok!
Ilyen volt ezredév előtt...
De semmi, semmi, ezredév után
Majd nem lesz ilyen; még most gyermek ő, kit
El lehet könnyen bolondítani,
Majd meg fog érni, férfi lesz belőle,
S éppen mert gyermek, gyámolítni kell.
Nincs mit csodálni, ősidőktül óta
Azon valának papok és királyok,
E földi istenek,
Hogy vakságban tartsák a népet,
Mert ők uralkodni akarnak,
S uralkodni csak vakokon lehet.
Szegény, szegény nép, mint sajnálom őt,

S ha eddig küzdtem érte, ezután
Kettős erővel fogok küzdeni!”

Beállt az est, beállt az éj,
Utolsó éje itt az ifjunak.
Ott a fasornak árnyékában áll,
S fölnéz a kastély amaz ablakára,
Amelybül a leány szokott kinézni.
De puszta most ez ablak,
Nincs ott virága, nincs ott a leány,
S az ifju mégis néz föl, néz merően,
Mint egy kővévált sírontúli szellem;
Arcára halovány fátyolt borított
A csendes bánat és a holdvilág.

Egyszer megfogva érezé kezét...
Az első percben észre sem vevé
Az érintést, úgy elgondolkodék...
Midőn megfordult, oldalánál
Azt látta, akit ott fönn keresett.

„Kegyedre vártam,” szólt az ifju,
„Kegyedre vártam, azt reméltem,
Hogy mégegyszer meglátom ablakánál,
Egy néma búcsút küldök föl szememből,
Aztán örökre távozom.
Reményemen túl jó a sors,
Ajkam beszélhet szemeim helyett,
S kezem foghatja e kedves kezet.
Isten veled, te drága, drága lény, te
Egyetlenegy a nagyvilágon, aki
Barátodnak neveztél engemet
S akit barátomnak szabad nevezni.
Emlékim nincsenek nekem,
Magad fogsz állani szivemben,
Mint a szegény kunyhó falán a szentkép,
Amely előtt estenként térdepel
Jámbor lakója és imádkozik;
De hogyha telve volna szívem,
A legdicsőbb emlékek kincsivel,
Kiszórnám azt e pillanatban mind,
S téged hagynálak benne egyedűl.
Isten veled!... ha hallod híremet,
Ha szépeket mond majd a hír felőlem,
Hidd el, hogy a te érdemed lesz az.
Azért törekszem jónak s nagynak lenni,
Nehogy megbánd és szégyeneld, sőt
Ellenkezőleg büszke légy reá,
Hogy engemet barátodnak fogadtál.
Isten veled, lelkem védangyala!”

Indult az ifju és ment volna, de
Kezét tartotta a leány
És görcsösen szorítá...
Beszélni vágyott s elhagyá a hang,
Hoszú szünet telt el bele,
Mig akadozva ekkép szólhatott:

„Isten veled... menj... menj, isten veled,
Te ifjak legnemesbike!
Menj... bár mehetnék én is teveled,
Mennék örömmel, édesörömest.
S nem látjuk egymás soha-soha többé?
Lehullsz egemről, fényes csillagom?
Mert én szeretlek tégedet,
Ki kell ezt mondanom,
Hogy ki ne vesse lelkemet belőlem,
Mint a Vezúv a lángoló követ.
Szeretlek, és tied nem lehetek!
De istenemre,
Ha a tied nem, másé sem leszek!
Vedd e gyürűt... e jegygyürűt...
Elébb fog széjjeltörni benne
Ez a gyémántkő, mint az én hüségem.
Isten veled, szép álma életemnek!”

Az ifiúra a mennyország
Szakadt le üdvösségivel,
Leomlott a leány előtt
S ölelte és csókolta térdeit. -

Másnap, midőn a falut elhagyá,
Utjában százszor s százszor nézte meg
A gyűrűt, mert csak amikor
Ezt látta, akkor nem kételkedék,
Hogy a múlt éji jelenet valóság
S nem lázas lelke őrült álma volt.

Utját (miért, miért nem?
Nem tudta maga sem)
A fővárosnak vette, hol
Lopott, koldult és szolgált egykoron.
A külvárosban ott
Egy kis padlásszobát
Bérelt ki, s nem tudá még,
Mihez fog kezdeni?
Egyszer kopognak ajtaján,
S bejött egy fátyolos hölgy...
Midőn belépett, fölveté a fátyolt,
Némán és mozdulatlan állt...
Az ifju szédelgett... megállt esze...
Barátnéját ismerte meg.

„Utánad jöttem,” szólott a leány,
„Utánad jöttem... ha terhedre van,
Kiútasíthatsz e szobából,
Ne félj, hogy rosz neven veszem,
Akkor leűlök ott kinn a küszöbre,
És ott ülök, mig megreped szivem.
Utánad jöttem, nem maradhaték,
Nyomodban voltam mindenütt,
Egész idáig, és most itt vagyok.
Szólj, mit teszesz velem?”

Az ifju kebelére hajlott,
S együtt zokogtak hosszan, boldogan.

„Nem űzesz el hát?” szólott a leány,
„Veled maradhatok?... veled leszek, hogy
Enyém legyen fájdalmaid fele
S a tied legyen minden örömem!
Együtt tűrök veled
Bút és nyomort,
S ha egyszer zúgolódom,
Ne hidd azontúl, hogy szeretlek,
Hogy valaha szerettelek!”

14

Együtt maradtak, mint férj s feleség;
Nem pap kötötte össze őket,
Hanem az isten és a szerelem.
Nem esküvének egymásnak hüséget,
Nem vették e szót ajkaikra,
Ott benn hagyák azt
Szivök mélyében érintetlenűl,
Ahol s ahogy kell annak lennie,
S azért maradt oly tiszta, mint a
Csillag, melyhez még lélekzet sem ér.

És boldogságban teltek a napok,
A hónapok... nem tudta a világ, hogy
Ők élnek-e? s ők nem tudták,
Van-e világ kivűlök?

De végre fölszólalt az ifjuban
A lélek, és ezt mondta szigorún:
„Ébredj, ébredj, te nem magadnak,
Te másokért születtél!
Felejted hívatásodat?
Föl, föl, fiú, kezdj a dologhoz!”
És szólt hozzá még szigorúbban is
Egy hang, a házi gond:
„Föl a dologra, mert különben
Koplalni fogtok mind a ketten
S maholnap mind a hárman.”

Dolgozni kezde, írt,
Ugy írt, amint sugalta lelke,
Hozzája méltón, szabadon.
Egy szerkesztőhöz vitte művét,
Átolvasá az, és így válaszolt:
„Nagy ember ön, uram,
S a mellett nagy bolond!
Nagy ember ön, mert ez dicső remekmű,
Ennél különbet még Rousseau sem írt;
És nagy bolond ön, mert azt képzeli,
Hogy ezt a munkát ki lehet nyomatni.
Sosem hallotta ön hirét
A cenzurának?... hogyha nem,
Hát megmondom, mi az?
Az a pokol cséplője, mely alá
Kévéinket kell tartanunk, s ez
Az igazságot, a magot
Kicsépeli belőle, aztán
Az üres szalmát visszadobja,
S ezen rágódik a közönség.
Ha ön nem hisz szavamnak, ám
Próbálja meg, s én minden szem magért,
Amely kévéjében marad,
Egy ón golyót nyelek le.
Ha azt akarja ön, hogy e
Cséplő alá ne jusson,
Ne gabonát, de maszlagot
Termesszen, mely kábít, bolondít,
Ezt mindenestül,
Kitálalhatja ön,
Sőt érte még meg is dijazzák.”

Bódultan tért az ifju vissza, mintha
Falnak ment volna egyenest fejével.
Asztalhoz űlt, és föltevé magában,
Hogy szép lágyan, szelíden ír
S olyan simán, hogy a cenzor keze
Elsiklik rajta, mint a bársonyon.
Midőn müvét bevégezé,
Azt vette észre, hogy még szabadabb,
Még keserűbb, mint először vala.
S így tizszer, százszor ujra s ujra írt,
Aztán eltépte, belátván, hogy a
Kerékvágásba csak nem jön bele.
És meggyőződék végre is,
Hogy ami kinyomathatik,
Abból nem fog tanulni senki,
És amiből lehet tanulni,
Az nem jut napvilágra.

„Irtóztató!” kiálta föl
„Nincs mód tehát, hogy meghallják szavam?
Lelkem tüzét, mely a világot
Gyujtotta volna föl,
Magamba kell hát fojtanom,
Hogy önmagát eméssze el?
És élnem is kell... mibül élek?
Vagy megtagadjam elvemet?
Azt a szentséges elvet?
Odaszegődjem a gazokhoz,
Az emberiség ámitóihoz?
Nem, istenemre, nem!
Inkább szemétien éhen veszek el,
Inkább ugy végzem éltemet,
Amint elkezdtem azt,
Lopok, szolgálok, koldulok,
Mint egy betűt írjak, mi nem
Lelkem forrásából fakadt,
Mint gondolatim legkisebbikére
Hamis pecsétet üssek! -
Isten hozzátok, gondolatjaim, ti
Befalazott rabok,
Legyen fejem börtön s koporsó
A számotokra... oh de nem,
Ti nem halhattok ott el;
Eljő a nap, mert el kell jőnie,
Midőn kinyíl e börtön ajtaja,
S ti bejárjátok a kerek világot.
S fényt és meleget visztek magatokkal,
Miként a nyári nap sugárai!”

És így az ifju
Nyugonni hagyta gondolatjait,
S hogy a kenyérből ki ne fogyjon,
Másoknak gondolatjait
Másolgatá. Keserves munka,
Tán a favágásnál keservesebb.
Elkezdte reggel s este végezé
S gyakorta éjszakáit is
A lámpa fénye látta elhaladni,
S előbb aludt el ez, mint ő,
És ennyi fáradás után is
Elégszer állt az asztal üresen
És ablakára a fehér hideg tél
Elégszer festett jégvirágokat,
S a nő szemében megfagyasztá
A könnyeket... de nem fagyaszthatá meg
Örök hevű érzelmeit.

Igy jöttek évek, mentek évek;
S megszaporodott a család,

Hárman levének s nemsokára négyen,
És négyszeres lett a nyomor
Ott fönn a kis padlásszobában,
Melynek falát
Csikosra festé az eső
És kicifrázta a penész,
Hol most egy ágyban hárman alszanak,
Két gyermekével az anya,
És láboknál a földön
A durva szalmazsákon
A férfiú... a fölkelő nap
Első sugára homlokára száll,
Miként egy arany koszorú, miként egy
Fényes meleg csók isten ajakárul.

15

Egyenként ébred a család, először
A férj, ki legkésőbb aludt el,
Aztán az anya, azután
A kisfú... s a csecsemő?
Ez még nem ébred, mélyen alszik...
Testvére s a szülők lábujjhegyen
Járnak, s beszédök csendes suttogás.
Hogy el ne verjék a kisdednek álmát.

Jó testvér, jó szülők,
Miért e halk járás, e suttogás?
Dobogjatok, tomboljatok,
Lármázzatok... ne féljetek,
A kisded föl nem ébred,
Mert nem hallják a lármát a halottak...
A kisded halva van, éhenhala!

Mit érezhet, mit érez a szülő,
Midőn meglátja, hogy szülötte meghalt?
Hát még azon szülő, kinek
Éhen veszett el gyermeke,
Szép ártatlan kis gyermeke?

Ha jobbkezének erejét
Az én kezembe öntené az isten,
Leírhatnám-e úgy is azt a kínt,
Mely a szegény asszony szivét
Ezer körömmel szaggatá?

Hagyjátok őt a holttetemre
Borúlva sírni, sírni, sírni,
Zokogni, fölüvölteni,
A fájdalomnak mély örvényiből
A magas égre fölkiáltani,
S az isten arcát káromlással, a
Lélek sarával meghajítani!...

Hagyjátok őt, hagyjátok őt,
Ne bántsátok szent őrjöngésiben.

A férfi néma fájdalommal
Állt a kicsiny halott előtt,
Avvagy, ki tudja, tán örömmel?
Örömmel, hogy kiszenvedett.
A kisfiú pedig merően
Nézé testvérét, és azon
Gondolkodék, hogy ő is ilyen
Halvány, ilyen fehér és mozdulatlan
Leszen, ha majd meghal, ha többé
Nem éhezik. -
Lassan, lassan, de csak lefolytak
Egymás után az órák, és az asszony
Keserve meghalt kisdedére
Ájulva vagy meghalva omlott,
És szíve megkönnyebbedett,
S lelkének fölvert habjai
Nem ostromolták többé az eget,
Csak halkan rezgedeztek,
Mint a szellőben a kalászok.
Ölébe vette a halottat
S szelíden ringatá,
És félig énekelve suttogott,
Miként az erdő lombjai
Az őszi alkonyatban:

„Alszol, kicsiny
Kis magzatom:
Mit álmodol?
Mondd meg nekem.
Szép álmokat
Látsz, úgyebár?
Hisz még nem a föld
Ölében alszol,
Anyád ringat még,
Anyád ölel. -
Aludj, aludj,
Szép gyermekem,
Fehér virág,
Fehér sugár,
Kit elnyel a
Fekete föld. -
Pirúl az ég,
Megcsókolá
Az alkonyat;
Megcsókolom
Én arcodat,
S ez nem pirúl,
Mért nem pirúl?

Csak egyszer is
Mosolyognál még
Reám, anyádra,
Lelkem szive,
Kis magzatom! -
Zöld sírhalom...
Fehér kereszt...
Alatta te...
Fölötte én...
Mi hulldogál rá?
Nem az eső,
Az én könyűm. -
Hallgassatok, ti
Ákácfa-lombok
A temetőben,
Kis gyermekemmel
Beszélgetek,
Szépet beszélünk,
Hallgassatok. -
Nem fáj fejed?
Nem fáj szived? nem
Nehéz a föld? mely
Fölötted áll.
Mi volt lágyabb, az
Én karjaim
Vagy a koporsó?...
Aludj, aludj,
Szivem galambja,
Jó éjszakát,
De egyre kérlek:
Álmodj felőlem,
Legyünk együtt."

S mig így altatta a holt gyermeket,
Mellette maga is elszenderűlt,
S míg ő aludt, a férj azon tünődék,
Miből szerez koporsót?
Miként ásatja meg a sírt?
Egy árva fillér sem volt birtokában.
Körültekintett a szobában,
Ha tán találna valamit,
Amelynek egy kis becse van,
Hogy azt eladja... semmi, semmi sem volt!
Mi jött eszébe, hogy e gondolatra
Elsápadt és megreszketett?
Ujján a gyűrüt pillantá meg,
Lelkénél drágább jegygyürűjét...
Ezt kell tehát eladnia,
Hogy meztelen ne menjen
A földbe gyermeke?
E drága kincstől kell elválnia,

Melyet szeménél jobban őrizett,
Mit ujjáról le nem szakíthatott
Olyan sok évnek oly sok nyomora;
El kell most végre tőle válnia?

Hajszálai őszültenek meg
A gond miatt... s nem volt más menedék!

Midőn ujjárul a gyürűt levonta,
Olyan volt, mintha kebléből a szívet
Szakítanák ki gyökerestül...
Ketté lett vágva multja és jelenje,
Fölbontatott a híd, mely a tavaszt
A télhez kapcsolá,
Eltört a lépcső, melyen a
Földről a mennybe járt!
De meg kellett történnie,
Hogy meztelen ne menjen
A földbe gyermeke. -

Szépen temették el a kisdedet.
Keményfából volt a koporsó,
A szemfedő selyemből,
És sírhalmához nagy követ tevének,
Mert drágán kelt el a gyürű,
S árát rákölték mind a temetésre...
Lelkére nem vehette a férj,
Hogy jegygyürűje árából csak egy
Garast is tartson meg kenyérre,
Bár erre olyan nagy szüksége volt.
Méreggé vált vón benne e kenyér,
Mely őt megölte volna,
És néki még soká kell élnie!

16

Megmondta ő, hogy gondolatjai
Fejében nem halhatnak el,
Hogy eljön a nap, amidőn
Ezek kijőnek börtönükből,
S bejárják a világot.

És úgy történt. Amit sok évi
Erőködés meg nem hozott, amért
Hiába volt olyan sok fáradás,
Meghozta egy véletlen pillanat.
Egy titkos nyomdát fedezett föl
Alant: elrejtve föld alá,
S ott kinyomatta műveit.
Mi volt ezen müvekben? az,
Hogy a papok nem emberek,
De ördögök,
S a királyok nem istenek,
Hanem csak emberek,

És minden ember ember egyaránt,
S az embernek nemcsak joga,
Hanem teremtőjéhezi
Kötelessége is
Szabadnak lennie,
Mert aki isten legszebb adományát
Meg nem becsűli,
Magát az istent sem becsűli az!

Kijött a könyv, s ország-világban
Ezrével olyan gyorsan terjedett el,
Mikéntha villám hordta volna szét.
Mohón nyelé el a szomjas világ
E tiszta enyhitő italt,
És lelke tőle megfrisült,
De elsápadt a hatalom, kiűlt
Ráncokba szedett homlokára a düh,
És elmennydörgé haragos szavával:
„Ez lázitó könyv!
Vallást s fölséget sért.
Szerzőjének lakolnia
Kell a törvény szerint.”
És a megrémült nép utánamondá:
„Valóban, e könyv lázitó,
Vallást s fölséget sért.
Szerzőjének lakolnia
Kell a törvény szerint.
A törvény szent és sérthetetlen!”

S szerzője rémesen lakolt.
Az utca közepén
Fogták el őt, s elhurcolák.
„Megálljatok,” szólt esdekelve,
„Oh irgalom, megálljatok!
Nem akarok én menekűlni,
Mindenhová megyek nyugodtan,
Csak egy kevéssé várjatok.
Nézzétek azt az ablakot,
Az én szobámnak ablaka,
Ott nőm és gyermekem lakik.
Vezessetek hozzájok egy,
Csak egy rövid kis pillanatra,
Mig egyszer ölelem meg őket
S egy isten-hozzádot mondok nekik,
Aztán nem bánom én, hurcoljatok,
De én bucsú nélkül nem mehetek.
Inkább megyek le a pokolba
A búcsuzás után,
Mint föl a mennybe búcsu nélkül.
Nem vagytok férjek és apák?
Mint mondanátok, és mit érzenétek,
Ha véletek mások bánnának így?
Nekem nincs senkim a kerek világon,
Csak nőm és gyermekem,
És őnekik sincs a világon
Kivűlem senkiök, de senkiök;
Eresszetek, jó emberek,
Eresszetek, hadd lássuk egymást
Még egyszer és talán utószor.
Ne rajtam szánakozzatok,
De őrajtok, hisz ők ártatlanok,
Hisz nem vétettek ők
Sem a törvénynek, sem tinektek,
Ne öljétek meg őket!...
Oh istenem, ha szavaimra
Nem indultok meg, könnyeim
Indítsanak meg... e könyűk
Szivem vérének cseppjei,
Halálveríték lelkem homlokáról!”

Zokogva térdepelt le,
S mint szebb időkben egykor kedvesének,
Most a poroszlók térdeit ölelte,
De ők kegyetlen, gúnyos röhögéssel
Emelték őt fel s vitték a szekérhez,
Mely ott az ő számára állt.
Midőn látá, hogy nem használ a szép szó,
Düh szállta meg, s előszedé
Testének minden erejét, hogy
Erőszak által győzzön, meneküljön.

Oroszlánbátorsággal és
Őrült erővel küszködött,
De hasztalan! legyűrték, megkötözték.
S bedobták őt a szekér mélyibe.
Ott ordított, mint a vadállat,
Ordított ilyen átkokat:

„Átok reátok s maradékitokra,
Ti emberbőrbe öltözött,
Sátánokkal bélelt fenevadak,
Kiknek keblében szív helyett
Undok varangyos béka van!
Borítsa el pofátokat
A fekély olyan vastagon,
Mint a gazság van lelketek felett,
És aztán faljanak föl a
Szemétdomb férgei!
Átok reátok és királyotokra,
Kinek nevében az erényt
A mészárszékre viszitek!
Átok reád, bitang lator király,
Ki istennek tartod magad,
S ördög vagy, a hazugság ördöge!...
Ki bízta rád a milliókat?
Farkasra a nyájat ki bízta?
Kezed vörös, mint bíborod,
Arcod sápadt, mint koronád,
Szived fekete, mint a gyász,
Mely műveid után huzódik,
Miként az esti hosszu árnyék.
Meddig bitorlod még a
Rablott hatalmat, rablott jogokat?
Lázadjanak föl, mint az óceán,
Alattvalóid, és ha zsoldosidnak
Százezrivel kiállasz ellenök,
Ne adja isten, hogy meghalj vitézül
Ott a csatán, mint illő férfiúhoz;
Te légy, ki megkezdd gyáván a futást,
Fuss és bújjál el trónusod alá,
Mint ágy alá a megszeppent kutya,
Onnan kotorjanak ki és kacagva
Köpködjenek könyörgő szemeidbe
A gyermekek s vénasszonyok,
S kik egykor lábad csókolák,
Azoknak csókold majd te lábait,
Azok rugdossák ki egyenként
Vigyorgó fogadat,
Azok rugdossák ki belőled a
Nyomoruságos hitvány életet!
Dögölj meg oly kétségb’esetten,

Amilyenné engem tevél!...
Oh nőm... oh gyermekem...”

17

Aludt-e s most fölébredett? vagy
Eszét veszíté s ez most visszajött?
Egy óra vagy több hónap óta volt
Magán kivűl?... Szilveszter nem tudá.
Gondolkodék, gondolkodék,
Mi történt és mi történik vele?
Körűlnézett, nem láta semmit,
Sötét volt, éktelen sötét.
Igy szólt magában: „Éj van csakugyan,
Aludtam s álmodám,
Álmam csak félig jut eszembe,
De az borzasztó egy álom vala,
El sem beszélem hitvesemnek,
Nem háborítom föl vele.
Csak már viradna, ily nyomasztó
Éjem tán még nem volt soha.
Alszol, szerelmem? alszol, kedvesem?...
Alszik bizonnyal, mert nem válaszol.
Aludjatok, szeretteim,
Aludjatok szép csendesen.
S mégsem virad! mikor fog már viradni?
Megfojt e sűrü vastag éj!
Emeld föl, hajnal, fényes arcodat,
Vagy csak mutasd meg ujjadnak hegyét...
Ugy ég a homlokom, mikéntha
Egy tűzokádó hegy vón a fejemben;
Majd szétröpűl az agyvelőm!”

S hogy megtörölje izzadt homlokát,
Kezét emelte föl... hah,
Mily csörrenés!...
Megcsördült rajta a nehéz bilincs.
Most már mindenre jól emlékezett,
S végigfutott rajt a hideg,
Mint a romok között a szél.

Mindenre jól emlékezett...
Elfogták őt az utca közepén,
S elhurcolák erőnek erejével,
És kedvesét és gyermekét
Nem láthatá, nem mondhatott nekik
Isten-hozzádot, nem tekinthetett
Még egyszer a kedves szemekbe,
Mik boldogsága s gazdagsága voltak!
S most itt van a börtönfalak között,
A föld alatt, ki tudja milyen mélyen.
Mélyebben mint a rothadó halottak

A temetőnek fenekén!
S mikor lát újra fényes napvilágot,
Mikor láthatja újra kedvesit?
Talán soha!
S miért jutott e kárhozat helyére?
Mert amit isten meghagyott neki,
Tudtára adta azt az embereknek,
Hogy egy közös jó van, miből
Egyenlőn jár mindenkinek
A rész, s ez a közös jó a szabadság!
Ki ebbül elvesz egy porszemnyit is
Mástól, halálos vétket követ el,
S azt ki szabad, azt ki kell irtani!

„Oh szent szabadság, érted szenvedek,”
Szólt elözönlő fájdalommal a rab,
„S ha a világban magam állanék,
Mint álltam egykor hosszu évekig,
Nyugodtan ülnék most e kőpadon
S büszkén, mint trónján a bitor király,
S oly boldogan viselném e bilincset,
Mint jegygyürűmet egykor viselém!
De hitvesem van és van gyermekem...
Mi lesz belőlök nélkülem?
Ki fogja eltáplálni őket
Kenyérrel s szerelemmel?
S mi lesz belőlem nélkülök?
Oh szív, ha kővé válni nem tudsz,
Miért meg nem hasadsz!”

Sírt, jajgatott, dühöngött,
És az örök sötétség
Egykedvüleg szemlélte őt,
Míg végre lassacskán elhallgatott,
Kifáradt lelke megadá magát,
És mozdulatlan néma volt s oly
Érzéktelen, mint a kő, melyen ült,
Mint a sötétség, mely reáborult.
Nem érzett, csak gondolkodék,
Alant röpűltek gondolatjai,
Mint a meglőtt szárnyú madár:

„Koporsónak testvére, börtönöm,
Ki épitett, ki fog ledönteni?
Mióta állsz, meddig fogsz állni még?
Ki űlt előttem e rideg kövön?
Ilyen martír, mint én vagyok,
Vagy egy haramja tán?
Itt hamvadott el csontja e helyen
Vagy látta még az isten szép világát?
Szép a világ, az erdők és mezők,
A bércek és a rónaságok, a

Virágok és a csillagok... talán én
Többé nem is látom már ezeket,
Vagy oly későn, hogy akkorára
Még nevöket is elfelejtem...
Ha itt egy évig kéne lennem,
Hol minden perc egy örökkévalóság,
Hol az idő oly lassan ballag el,
Mint két mankóján a vén sánta koldus...
Egy évig? és ha tízig itt leszek,
Tízig vagy húszig vagy többig talán?
Jertek föl hozzám, ti halottak,
Kik egykor e helyen szenvedtetek,
Beszélgessünk egy keveset,
Tanítsatok meg, az időt
Hogyan kell itt eltölteni,
Jertek föl hozzám, ti halottak...
Talán én is halott vagyok már,
S a sírban álmodom... rosz álom...
Halott vagyok, kit élve
Temettek el...
Halott vagyok... már nem dobog szivem...
E reszketés, melyet keblemben érzek,
Beteg lelkem végvonaglása ez.”

Végtére megszűnt gondolkodni is,
Nem volt szivében és fejében
Sem érzelem, sem gondolat.
Ott űlt merőbben a szobornál,
S farkasszemet nézett az éjjel,
Mellyel megtömve volt a börtön.

Zsibbadni kezdtek tagjai,
Eszméletét kezdé veszítni.
Feje huzódott lefelé.
S ledőlt hosszában a kövekre...
Elájult-e vagy elaludt?

Soká feküdt ott mozdulatlanúl,
Talán nem véve még lélekzetet sem;
Egyszerre, mintha lőpor által
Vetették volna föl, mikéntha
Égő vasat sütnének oldalához,
Fölugrott, s oly szívszaggató
Hangon, hogy a hideg falak
Utána jajdulának,
Ekkép kiálta föl: „Megállj... megállj!”
S kiterjesztette két kezét.
Soká, soká állott igy, azután
Lankadtan hullatá le kezeit,
Leroskadott ülő helyére,
Fejét keblére hajtá,
S két nagy könyűvel két szemében,

S oly hangon, mintha lelkét
Sohajtaná ki, ezt nyögé:
„Nem állt meg... elment... itt hagyott...
Mindennek vége van!”

Mi lelte őt? ki hagyta itt?
Minek van vége?... álmodott?

Nem álmodott, az nem volt puszta álom...
Valónak képtelenség,
S mégis való!
Amint ott hosszában feküdt, előtte
Egy hölgyalak jelent meg,
Kiben ráismert hitvesére,
Odahajolt melléje,
Fülébe ezt sugá:
„Én már kiszenvedék,
Isten veled!”
S megcsókolá a férfi arcát,
S ez erre ugrott föl... midőn
Kinyíltak szemei,
Még látta kedvesét, de
Egy pillanatnál kevesebb alatt
Eltűnt az, és a börtön, amely
Világos volt, ismét sötét lett,
Mint villámlás után az éjfél.

„Én már kiszenvedék, isten veled!”
Ismételé a hallott szavakat,
„Ezt mondta édes hangja, melyet
Nem hallok én többé soha:
Én már kiszenvedék, isten veled...
Isten veled hát, lelkem lombja te,
Kit rólam lesodort a vész;
Ha téged elvitt, mért hagyott meg engem?
Mit ér, mit ér az ilyen lombtalan fa?
S hová sodort el a vihar?
Hol foglak föltalálni téged
Habár elhervadottan is,
Hogy életemnek maradékát
Szent romjaidnál kisohajtsam!...
Nekem többé nem kell az élet,
Mert célját elveszítém;
Te voltál célja életemnek,
Te általad s te érted éltem,
Szerelmem istenasszonya,
Te egymagad voltál valóság;
A többi? az emberiség, szabadság,
Ez mind üres szó, puszta ábránd,
Melyért bolondok küzdenek.
Te egymagad voltál valóság,
Szerelmem istenasszonya!

És én örökre elvesztettelek!
Föltúrhatom, mint a vakandok, az
Egész földet, nem foglak megtalálni...
Por lesz belőled, mint akárki másból,
Olyan por, mint a többi, nem különb,
És elvegyűlsz közötte, mintha
Növény vagy állat lettél volna csak.
De tűrném veszteségemet,
Békén tűrném ez óriási terhet,
Amíg alatta megszakadnék,
Csak elbucsúztam volna tőle, csak
Egy szót mondhattam volna még neki,
Egy kis rövid szót... vége, vége van,
Az isten ezt sem engedé meg.
Milyen kegyetlen az az isten!
S a balga ember térdet hajt előtte,
Atyjának híja és imádja őt...
Zsarnok vagy, isten, és én
Átkozlak tégedet!
Ott űlsz az égi trónuson hideg
Méltóságodban érzéketlenűl,
Csak úgy, mint itt a földi zsarnokok,
S uralkodol kevélyen, és naponként
Hajnalsugárral s megrepedt sziveknek
Vérével ujra s ujra fested
Királyi széked kopott bíborát!
Légy átkozott, zsarnoknál zsarnokabb,
Amint te megtagadtál engem,
Ugy tagadlak meg tégedet.
Egy rabszolgáddal kevesebb lesz,
Vedd vissza ezt az életet, amelyet
Mint alamizsnát dobtál le nekem,
Vedd vissza és add másnak ismét,
Hadd tengődjék most rajta más,
Nekem nem kell ez alamizsna-élet,
Elédbe vágom azt, hogy összetörjék
Mint a haszontalan cserép!”

Ugy ordított a rab, hogy a sötétség
Megijedett és reszketett belé,
Ezt ordítá, s veszett dühében
Fejét a falhoz vágta és leroskadt,
S a fal megkondult a rémes csapástól,
Mikéntha néki fájna az. -

Ott fekszik a rab, zúzott homlokának
Aludt vérében a kövek felett,
Ott fekszik, és nem halt meg, és él!
Hozzá van nőve a keserves élet,
Hozzája nőtt letéphetetlenűl.

Miként lelkéhez a kínszenvedés,
Mint börtönéhez az örök sötétség.

18

Tíz éve már, hogy e négy fal között űl!
Tíz év még ott kinn a szabadban is sok,
Hát még ott benn az iszonyú odúban!...
Megnőtt a szakálla és megnőtt haja,
S ő sokszor nézte, nem fejér-e már?
De azt mindig csak feketének látta,
Pedig fejér volt már, mint a galamb,
Csakhogy nem látszott színe a sötétben.

Tíz éve már, s őnéki e tíz év
Egyetlenegy hosszú, végtelen éj volt,
És egyre várta, hogy mikor virrad már?...
Koronként ugy tetszett neki,
Hogy már több század, több évezred óta
Van e helyen, hogy a világ már
Az ítélet napján rég túl vagyon,
Hogy a föld régen elenyészett,
Csak e börtön maradt belőle,
És őt magát e börtönben feledték.

Kihalt immár a szenvedély szivéből,
Nem átkozódék többé isten ellen,
Eszébe sem jutott sem isten,
Sem ember többé nékie,
Kihalt szivéből már a bánat is,
Csak néha sírdogált, midőn
Álmából ébredett, mert
Álmában meg-meglátogatta őt
Ama szép tünemény, örökké
Imádott kedvesének szelleme,
Ki hozzá még a síron túl is oly hű!
De mihelyst fölébredett,
Eltűnt a kedves szép alak,
És sírt a rab, sírt, sírdogált.

De mért nem látogatta meg fia?
Hisz őneki volt fia is;
Mért nem jött ez hozzá soha?
Ezt kérdezé, s ekkép felelt magának:
„Fiam még él bizonnyal, mert ide
Élő nem jön, csak a halott jöhet,
Csak te jöhetsz, szerelmem angyala!
Fiam még él s már nagy lehet,
Azóta rég felnőhetett.
Vajon mi lett belőled,
Szegény árvám, szegény fiam?...
Ki tudj', a szükség mire vitte,
Talán rabló lett s hóhér temeté el...

És hátha apja nyomdokát követte,
És most, mint apja, föld alatt lakik,
Talán ép ebben a börtönben,
Talán épen szomszédom itten?
Fiam, fiam, szeretsz-e engemet,
Emlékszel-e apádra, gyermekem?”

De hallga, mily nesz, mily szokatlan hangok!
Figyelmez a rab, mindinkább figyel,
Ugy elmerűl a hallgatásba,
Hogy lélekzeni sem mer,
S bezárt lelkét e hangok megnyiták,
Mint a virág kelyét a napsugár,
És ajka mosolyogni kezd,
Tíz hosszú esztendő után először!

Madárka szállott a börtön falának
Párkányzatára közel ablakához,
Ott űl a kis madár s dalolgat,
Ah, milyen édesen dalol!
És szólt a rab, vagy csak gondolkodék,
Mert szólni nem mert, nehogy elzavarja
A kedves vendéget szava:

„Oh istenem, mi jól, mi jólesik!
Először hallok ilyen hangokat,
Mióta itt vagyok, pedig már
Nagyon régóta vagyok itt.
Dalolj, dalolj, kis madaram, dalolj,
Eszembe jut dalodról,
Hogy egykor éltem, hogy még most is élek,
Eszembe jut dalodrul ifjuságom,
A régen régen elszállt ifjuság,
E szép tavasz, s ezen tavasznak
Virága, a szép szerelem!
Dalod fölkelti szenvedésimet,
De egyszersmind meg is vigasztal,
S a megvigasztalt fájdalom talán
Még édesebb, mint maga az öröm.
Dalolj, dalolj, kis madaram, dalolj!...
Ki küldött hozzám tégedet?
Ki mondta néked, hogy e falra szállj,
Amelyre nem száll átoknál egyéb?...
Szentséges ég, e sejtelem,
Ez engemet megöl,
Boldogságával öl meg engemet!
Egy sejtelem azt súgja nékem,
Hogy én szabad leszek,
Hogy nem e dögvészes helyen halok meg,
De kinn az isten szép ege alatt...
Te kis madár ott a falon, te
Szabad világnak szabad vándora,

Te a szabadság hírmondója vagy! -
Ez így van, így lesz, nem kételkedem.
Erős légy, szív, ha meg nem tört a bú,
Ne törjön meg majd az öröm.
Valóban úgy lesz. A világ megúnja
A jármot végre s a gyalázatot,
S le fogja hányni, és először is
Kinyitja e sírhalmok ajtait,
S első örömkönyűi
Azoknak orcájára folynak, akik
Itt a szabadságért szenvedtenek.
Te kis madár ott a falon, te
Szabad világnak szabad vándora,
Te a szabadság hirmondója vagy!”

Csikorgott a börtön zárában a kulcs,
A kis madár ijedve szállt tova,
Megnyílt az ajtó és a börtönőr
A rabnak azt mondá: „Szabad vagy.”

Följajdult a rab édes örömében,
S odakapott fejéhez, mintha
Eszét ragadta volna meg,
Mely el akarta hagyni őt.

„Megvan!” szólt gyermekes örömmel,
„Megvan! nem hagytam elröpülni,
Nem tébolyodtam meg... tudom,
Mi történt: én szabad vagyok...
Szabad tehát a nemzet, a haza?”

A börtönőr mogorván válaszolt:
„Mi gondod a hazára, golyhó?
Köszönd meg, hogy te vagy szabad.”

De a rab ezt nem hallá, mert esze
Már messze, messze járt... bejárta
A félvilágot, azt a sírt kereste,
Amelyben édes kedves hölgy alszik.
„Először is hozzád megyek,
Lelkem halotta,” így szólott magában,
„Hozzád megyek; miként te fölkerestél,
Ugy fölkereslek én most tégedet,
Hogy megcsókoljam azt a földet,
Mely néked nyúgodalmat ád!...
Oh, mily soká tart, míg e láncot
Kezem-lábamról leverik;
Ez a néhány perc hosszabb, mint valának
Itt átnyomorgott hosszu éveim!”

19

Mint anyjának tejét a gyermek,
Olyan mohón, oly édesen

Szivá a szabad levegőt,
S minden lehellet egy-egy kínos évet
Emelt le bágyadt lelkiről,
Míg ez könnyűnek érezé magát,
Mint a pillangó, s szerteröpködött
A természetnek uj virányin
S szivének régi szép emlékein.
Megifjitá a tiszta levegő,
Megifjitá lelkének erejét,
De teste vén és roskatag maradt,
Csak vánszorogva, botra dőlve ment.
Hosszú fehér haját s szakállát
A szellők búsan lengeték,
Tíz év alatt száz évet élt.

Elért a házhoz, melynek egykor
Padlásszobájában lakott,
Merőn megnézett minden embert,
De nem lelt köztök ismerősöket.
Tán új lakók valának, vagy hogy
Nem ismert rájok, elfeledte őket.
Kérdezte: emlékeznek-e
Ama szegény családra, mely
Ott fönn lakott, de már fölötte régen?
Ezek s ezek valának tagjai.

„Ah, én emlékszem, jól emlékezem,”
Szólott egy jámbor öregasszony,
„Szegény menyecske, olyan szép teremtés
És oly jólelkü volt... de férje
Istentelen gonosztevő volt,
Amért aztán meg is lakolt ám,
Elfogták és börtönbe dobták,
S ha meg nem halt, még most is ott van.
Midőn megtudta felesége,
Hogy férjét elfogák, s nem látja többé,
Szörnyethalt, szíve megrepedt.
Én föl nem érem ésszel, oly rosz
Embert hogy lehetett szeretni,
Hogy lehetett meghalni érte.”

Szilveszter érzéketlenűl
Hallgatta a beszédet, mintha
Nem ő vón, akiről beszélnek,
S azt kérdezé: „Hová temették
Az ifjú asszonyt, és mi lett fiából?”

„Fiából nem tudom, mi lett?”
Felelt a vénasszony, „nem láttam őt
A temetés után soha.
Hová temették a menyecskét,
Azt sem tudom... szerettem volna

Temetésére menni, de
Épen keresztelőbe hítak.”

„Majd megtalálom,” szólt magában a férj,
„Majd megtalálom kinn a temetőben,
Megnézek minden sírt egyenként,
Mig az övére akadok.”

S elballagott a temetőbe,
Bejárta a sírhalmokat,
Egyiktől a másikhoz ment,
S midőn elvégzé, ujra kezdte,
De kedvesének halmát nem lelé.
Hát semmi, semmi nem maradt utána!
Az a dicső lény elenyészett
Nyom nélkül, mint a napsugár.
Fejfáját a vihar kitépte,
S dombját a zápor elmosá.
Isten neki!...

Fájt, fájt, nagyon fájt a szegény öregnek,
Hogy nem lelé meg, amit keresett, hogy
Könyűiből, amik még megmaradtak
Oly hosszú szenvedés után,
A kedves-édes lény porára
Nem sírhatá le azokat... de
Azzal vigasztalá magát,
Hogy életében
Ez az utósó fájdalom,
Hogy itt örömmel s fájdalommal
Számot vetett örökre,
S ezentul úgy jár a világba’, mint
Testetlen árnyék, mint lélektelen test.

Pedig csalatkozott.
Ez nem végső fájdalma volt.
Midőn a börtönből kilépett,
Azt kérdezé: „Szabad tehát
A nemzet, a haza?”
S a feleletre ő nem is figyelt,
Mert szentül hitte, hogy szabad.

És mit tapasztalt nemsokára?
Hogy nemzete, hogy a világ
Még mélyebben van meggörbedve, mint
Tíz év előtt, midőn ő szót emelt;
Az emberméltóság naponta törpül,
És a zsarnokság óriásodik.

Hiába volt hát annyi szenvedés,
Hiába annyi áldozat,
Mit a magasztosabb szivek hozának
Az emberiségnek? haszontalan

Minden törekvés, minden küszködés?
Az lehetetlen, százszor lehetetlen!

E gondolatra megerősödék,
Fölgyúladt benne a kihamvadó tűz,
Görnyedt fejét az ég felé emelte,
A roskadt aggból izmos ifju lett,
És homlokán rejtélyes szándok űlt,
Merész, nagy szándok, elhatározás,
Melytől egy nemzet vagy talán
A nagyvilágnak sorsa függ.
E terv nem új, már ezrek életébe
Kerűlt, de hátha egynek sikerűl,
S ha épen ő ez egy?...
Mélyen titkolta szándokát,
Alunni sem ment mások közelébe,
Nehogy kimondja álmában, nehogy
Megsemmisűljön, ha napfényre jön.
Nem szerzett társakat magához,
Nem dicsvágyból, hogy egymaga
Végezze bé az óriási munkát,
De hogy ne szálljon másra is veszély,
Ha terve megbukik. - -

A város zajban s fényben úszik,
A népség ezrivel tolong,
Hömpölyg, mint a kiáradott folyó, az
Utcákon át az „éljen” harsogása,
Arcok s ruhák ünnepiek!

Mely alkalom, mely ünnep ez?
Talán az isten jött a földre
Saját képében, és saját kezével
Átadta a rab-embereknek
Rég elveszített szabadságukat?
Hogy ily nagy a fény, az öröm.

Nem; nem az isten, más megy ottan, aki
Kisebb az istennél, azonban
Magát nagyobbnak tartja: a király!...
Lenéző gőggel megy az emberek közt,
Mint a szelindek a kicsiny ebek közt,
S amerre néz, térdek s fejek hajolnak,
Mint a viharban a nád erdeje,
S torok-szakadtáig kiáltja
A szolgacsorda: „éljen a király!”
Ki merne nem kiáltani
Vagy épen mást kiáltani
Az ezerek és ezerek között?...
Ki merne?... egy mer... egy a sok között...
Ez egy, oly hangon, mely a tömeget
Túlbőgi, mást kiált.

Ez azt kiáltja: „haljon a király!”
És eldurrantja fegyverét, s a
Gőgös király a porba rogy... -

Kelj föl, te gyáva zsarnok!
Hisz nem talált a fegyver,
Ruhádba s nem szivedbe
Ment a tévedt golyó.
Az ördög, akinek eladtad,
Megőrzé éltedet.
Kelj föl, te gyáva zsarnok!
S töröld le képedről a port.

Ki a gyilkos, ki s hol van ő?
Ott áll... de már fekszik, nem áll,
Félhalva fekszik, leverék
Lábárul őt, és boldog, aki
Vén, ráncos orcájára köphet
És megrúghatja ősz fejét.

Boldogtalan nép, mért gyüjtöd fejedre
Az isten átkát? nem elég,
Amely már rajta fekszik?
Nem volt elég a Krisztust megfeszítned,
Minden megváltót megfeszítesz hát?
Boldogtalan, százszor boldogtalan nép!

Néhány nap mulva vérpad állt a téren,
És egy ősz ember fönn a vérpadon.
Midőn melléje lépett a bakó a
Sötét halálnak fényes pallosával,
Az ősz ember végigtekinte a
Kárörvendő szilaj tömeg során, és
Sajnálkozó könny reszketett szemében,
Sajnálta, akik őt megrugdosák,
S akik gyönyörrel nézik most halálát...
Suhant a pallos, rémesen suhant,
S a fej legördült... Szilveszter feje.
A nép rivalta: „éljen a király!”
És a halottat a hóhérlegények
Eltemeték az akasztófa mellett.

20

Vénült, kihalt a szolganemzedék,
Uj nemzedék jött, mely apáit
Arcpirulással emlité s azoknál
Jobb akart lenni és az is lett,
Mert csak akarni kell!...
Fölkelt az új hős nemzedék,
S mit örökségben hagytak rá apái,
Leverte rabbilincseit,
S kezéről, akik ezt szerezték,
Azoknak sírhalmára dobta,

Hogy a csörgésre fölriadjanak, s ott
A földben is szégyeljék magokat!...
S megemlékeztek a győzelmesek
Ama szentekrül és nagyokrul, akik
A szolgaságban szabadok valának,
És hirdették az ígét,
S díjok halál lett,
Csúfos halál!...
Megemlékeztek a győzők ezekről,
S a diadalnak örömébe szőtték
Szent neveiket koszorú gyanánt,
S elvitték volna őket a
Dicsőség templomába,
De hol keressék, hol lelik meg őket?
Rég elhamvadtak a bitófa mellett!

Pest, 1848. június-szeptember

ITT BENN VAGYOK A FÉRFIKOR NYARÁBAN...

Itt benn vagyok a férfikor nyarában,
Az ifjuságnak eltűnt tavasza,
Magával vitte a sok szép virágot,
A sok szép álmot, amelyet hoza,
Magával vitte a zengő pacsírtát,
Mely fel-felköltött piros hajnalon...
Milyen sötét vón a világ, az élet,
Ha nem szeretnél, fényes angyalom!

Elszállt az égről a piros sugár és
Elszállt a földről a dalos madár,
Üres fészkébe énekelni a bús
Szellő vagy a haragos vihar jár:
Ábrándaimnak száraz erdejében
Csörög, csörög már s nem susog a lomb...
Milyen sötét vón a világ, az élet,
Ha nem szeretnél, fényes angyalom!

Az ég arany hajnalcsillagja s a föld
Ezüst harmatja mind, mind elvesze,
Letörlé őket kérlelhetlenűl a
Rideg valóság szigorú keze;
Felhők borongnak, s rekkenő meleg van,
A gondok fojtó levegője nyom...
Milyen sötét vón a világ, az élet,
Ha nem szeretnél, fényes angyalom!

Regényes bércek kősziklái közt folyt
Csengő morajjal egy tündér patak,
Dicsvágy patakja! ajkaim belőle
Sok boldogító mámort ittanak.
Foly még ma is, de más igyék vizéből,

Én nem iszom, többé nem szomjazom...
Milyen sötét vón a világ, az élet,
Ha nem szeretnél, fényes angyalom!

Ha elfordúlok enmagamtul és mint
Polgár végigtekintem a hazát,
Szemem megromlott satnya ivadékot,
Egy pusztulásnak indult népet lát.
Karom feszűl, szivem tombol! mi haszna?
Mást nem tehetek, csak sirathatom...
Milyen sötét vón a világ, az élet,
Ha nem szeretnél, fényes angyalom!

Szeress, szeress, mint én szeretlek téged,
Oly lángolón, oly véghetetlenűl,
Áraszd reám a fényt s a melegséget,
Mely isten arcáról szivedbe gyűl;
Az a te szíved egyetlen világom,
Nappal napom és éjjel csillagom...
Milyen sötét vón a világ, az élet,
Ha nem szeretnél, fényes csillagom!

Pest, 1848. szeptember

GOLYÓK SIVÍTNAK, KARDOK CSENGENEK...

Golyók sivítnak, kardok csengenek,
A zöld mezőt piros vér festi meg,
Csaták zajától zeng a föld s az ég,
S te hősi költő, te itthon vagy még!

Azért daloltál harci vágyakat,
Azért daloltad bátorságodat,
Hogy amidőn a harc előkerűl,
Te honn a sutban gyáva szívvel űlj! -

Ilyen beszédeket tart a világ,
Rám így röpíti a gúnynak nyilát,
És én reá csak elmosolyodom,
És a magamét hozzágondolom.

Azt gondolom: csak gyönge emberek,
Nem győznek most gyalázni engemet,
S nem győznek majd dicsérni egykoron!...
Nem gonodolok mást, csak ezt gondolom.

Ne magyarázza senki énnekem,
Tudom nagyon jól, hol van a helyem?
Ha itt végzem kötelességemet,
Csatába s a pokolba is megyek!

Pest, 1848. szeptember

A HEGYEK KÖZT

Ott alant, alant, a mélyben,
A kék messzeség ködében,
Ott a város... csak ugy rémlik,
Mint a múlt, amelyet félig
Átadott immár a lélek
A felejtés éjjelének.
Kinn vagyok a természetben,
Fönn magasra nőtt hegyekben;
Magas e hely, itt pihen meg
Koronként a vándor felleg,
S ha itt volnék éjjelenként,
Csillagokkal beszélgetnék.
Lenn a völgyben, lenn a mélyben,
A kék messzeség ködében,
A város távol zajában
Hagytam gondod, hazám s házam!
Ott lenn hagytam minden gondot,
Mely szívem fölött borongott,
Melynek sötét árnyékában
Mint rideg kőszikla álltam.
Ne bántsatok, ne bántsatok,
Ha egy rövid napot lopok
A magam mulatságának,
Hisz eleget élek másnak!...
Minden lenn maradt, ami bánt,
Nem hoztam föl magammal mást,
Csak ami boldogságot ad,
Kedvesemet és lantomat.
Kedvesem, ki egy személyben
Asszony s gyermek, örömében
Jön és megyen, pillangót űz,
Virágot szed, koszorút fűz,
Majd eltűnik, majd előjön;
Ugy lebeg a hegytetőkön,
Mint egy álom tüneménye,
Mint e rengeteg tündére.
Én merengve, oh természet,
Örök szépségidre nézek,
S szemeimnek bámultában
Néma, de szent imádság van.
Mint felém repeső szivek,
Rezgenek a falevelek,
S ábrándos suttogásukban
Mennyi kedves, szép titok van!
Fáktól vagyok körülvéve,
S mint édes fia fejére
Áldó keze az atyának,
Ugy hajolnak rám az ágak.

Istenem, de boldog vagyok!
Majd, hogy sírva nem fakadok.

Zugliget, 1848. szeptember 8.

A BOKOR A VIHARHOZ

Lassaban, haragos lelkek testvére, vihar, hogy
Lombjaim árnyékát szét ne zilálja dühöd!
Szentegyház vagyok én, e fészek bennem az oltár,
És ezen oltárnak papja a kis csalogány.
Hadd dícsérje, ne bántsd, éneklésével az istent,
A természetet, a szent közös édesanyát.

Zugliget, 1848. szeptember 8.

JŐJ EL VÉGRE, VALAHÁRA...

Jőj el végre, valahára,
Te határzó, te nagy óra,
Melyben e hon sorsa fordul
Akár roszra, akár jóra.
Folyamodjunk ahhoz, ami
Hozzánk illik, merészséghez,
Dobjuk el már azt a kockát,
Ha fekete, ha fehér lesz!

Várjatok. Még csak néhány perc,
És kockánk eldobva lészen,
S vagy olajág vagy pedig kard
Lesz a magyar nép kezében.
Kardot és nem olajágat,
Kardot a nemzet kezébe!
Legyen szabadság először,
És azután legyen béke.

Eljött végre az idő, hol
Megmutatjuk a világnak,
Hogy méltók vagyunk-e élni
Vagy megértünk a halálnak?
Ha életrevalók vagyunk,
Nem fog a vész birni vélünk,
És ha élhetetlenek, nem
Érdemeljük, hogy megéljünk.

Vedd elő és köszörüld ki,
Magyar nemzet, régi kardod,
Melyet eddig a zsarnokság
Veled együtt fogva tartott;
Vedd elő, és mosd le róla
A szennyet hír- dicsőséggel,

Mosd le róla hevenyén a
Vörös rozsdát vörös vérrel!

De mielőtt síkra szállunk,
Mondjunk el egy imádságot,
És mi légyen az imádság?
Egy nagy átok, egy vad átok!
Átkozzuk ki őseinket
A nyugtató föld ölébül,
Miért hagytak fiaiknak
Szolgaságot örökségül!

Pest, 1848. szeptember 10.

HALLOD-E, SZÍV, SZÍVEM!

Hallod-e, szív, szívem! hallod e beszédet?
Gyávaság vádjával kit illetnek? téged!
Tereád merik azt mondani, hogy „gyáva”,
Tereád, hogy nem mersz menni a csatába.

Tudom, hogy kik vagytok, ti nyomoru férgek,
Kik a hátam mögött vakmerőn beszéltek;
Egy időben szemközt állottam veletek,
És pillantásomtól akkor reszkettetek.

De miért tőlem e figyelem irántok?...
Nyujtogassátok rám a kigyófulánkot,
Marjátok, marjátok, ti csúszók, sarkamat,
Hátra sem fordulok, hogy eltiporjalak!

Csendesedjél, szívem, minek ez indulat?
Miért pazarolnod nemes haragodat?
Ha épen kedved van lázas indulatra,
Válassz érdemesebb tárgyat haragodra.

Csendesedjél, szívem, parancsolj vérednek,
Melyet fölzaklatott viharok kergetnek,
Mutasd meg azzal is a te nagyságodat,
Hogy békén tűröd a cudar rágalmakat.

Cudar gaz rágalom! bebizonyítom ezt,
Csak azt restelem, ha bebizonyítva lesz,
Azok is, kik most ugy ócsárolnak engem,
Éljenezni fognak győző-ünnepemben.

Ily hitvány az ember, ily hitvány valóban!
Csak miljomad része, ami közte jó van.
Menjetek!... kivánom, hogy boldoguljatok,
Küzdök is érte, de nem kell jutalmatok.

Pest, 1848. szeptember

MIT DALOLTOK MÉG TI, JÁMOR KÖLTŐK?

„Mit daloltok még ti, jámbor költők,
Ily időkben minek az a dal?
Ugysem hallgat a világ reátok,
Hangotok csaták zajába hal.

Félre mostan, jó fiúk, a lanttal,
Szép zenétek hasznot nem hozó,
Tudhatnátok azt, hogy elenyészik
Mennydörgésben a pacsírtaszó.”

Meglehet. De madár nem nézi,
Hallgatják-e őtet odalent?
A pacsírta fönn a kék magasban
Istenének és magának zeng.

Önmagától száll a dal szivünkből,
Ha bú vagy kedv érintette meg,
Száll a dal, mint szállanak a szélben
A letépett rózsalevelek.

Énekeljünk, társak, sőt legyen most
Hangosabb, mint eddig volt, a lant,
Hadd vegyűljön e zavaros földi
Zajba egy-két tiszta égi hang!

Romba dőlt a fél világ... kietlen
Látomány, mely szemet s szívet bánt!
Hadd boruljon a rideg romokra
Dalunk, lelkünk zöld repkény gyanánt.

Pest, 1848. szeptember

A SZÉKELYEKHEZ

A köröskörül sötét felhő az égen,
Egy magányos csillag ragyog középen.
Az a csillag ott a magyar nép képe,
Kit idegen népek vettek középre.

Nagy a világ, és testvérünk nincs benne,
Nincsen, aki bajainkban részt venne.
Dehogy testvér a magyarhoz a világ!
Ellensége minden ember, akit lát.

Ha a magyar is elhagyja a magyart,
Nem lesz akkor olyan, ki vele tart,
Ugy eltűnik, mint az égrűl a csillag,
Ha a sötét felhők reáborulnak.

Föl, székely, föl, közös az ellenségünk,
Tinektek is az árt, aki minékünk,
Az vert vasra titeket, aki minket,
Együtt törjük szét a közös bilincset!

Mert végtére szabadokká kell lennünk;
Hadd legyen az egész világ ellenünk!
Bennünket az még kétségbe ne ejtsen,
Hisz velünk van az igazság s az isten.

Mutassuk meg: a magyar nem olyasmi,
Mint a gyertya, mit el lehet oltani;
A magyarnak élnie kell örökké,
És nem szabad rabnak lennie többé!

Föl, székely, nézz szembe az ellenséggel;
Ki néz vele szembe, ha nem a székely?
Hisz a székely ősapja volt Attila,
Kit úgy híttak, hogy az isten ostora!

Hiába, Bécs, hiába van gazságod,
Küldheted ránk a rácot, a horvátot;
Állani fog, állani fog Magyarhon,
Élni fogunk, élni fogunk szabadon!

Pest, 1848. szeptember

TUDOD, MIDŐN ELŐSZÖR ÜLTÜNK...

Tudod, midőn először ültünk
E tó fölött, e fák alatt?
Röpűl a gyors idő fölöttünk,
Azóta két év elhaladt.

Ily ősz volt akkor is, ilyen szép
Mosolygó őszi délután,
Szelíd fuvalmak így rezgették
A sárga lombokat a fán.

Igy tükrözé vissza a tónak
Vize a tiszta kék eget,
Igy ringatózott ama csónak
Ábrándosan a víz felett.

De akkor még csak gondolatban
Élveztem mennyországomat,
Mert akkor még nem csókolhattam,
Mint mostan, édes ajkadat.

Két éve annak... sokat elvitt
Az idő tőlem azalatt,
De nem panaszlok, mert amennyit
Elvitt, sokkal többet hozott.

Téged hozott meg nekem, téged,
Reményim fényes gyöngysora,
Kiért az örök üdvösséget
Ezerszer adnám én oda.

Maradjunk még itt, légy mellettem...
Hol úgy busúltam egykoron,
Hagyj engem itt most elmerengnem
Végetlen boldogságomon!

Erdőd, 1848. szeptember 27.

ÉLET VAGY HALÁL!

A Kárpátoktul le az Al-Dunáig
Egy bősz üvöltés, egy vad zivatar!
Szétszórt hajával, véres homlokával
Áll a viharban maga a magyar.
Ha nem születtem volna is magyarnak,
E néphez állanék ezennel én,
Mert elhagyott, mert a legelhagyottabb
Minden népek közt a föld kerekén.

Szegény, szegény nép, árva nemzetem te,
Mit vétettél, hogy így elhagytanak,
Hogy isten, ördög, minden ellened van,
És életed fáján pusztítanak?
S dühös kezekkel kik tépik leginkább
Gazúl, őrülten a zöld ágakat?
Azok, kik eddig e fa árnyékában
Pihentek hosszu századok alatt.

Te rác, te horvát, német, tót, oláhság,
Mit marjátok mindnyájan a magyart?
Török s tatártól mely titeket védett,
Magyar kezekben villogott a kard.
Megosztottuk tivéletek hiven, ha
A jószerencse nékünk jót adott,
S felét átvettük mindig a tehernek,
Mit vállatokra a balsors rakott.

S most a hála!... vétkes vakmerénnyel
Reánk uszít a hűtelen király,
S mohó étvággyal megrohantok minket,
Miként a holló a holttestre száll.
Hollók vagytok ti, undok éhes hollók,
De a magyar még nem halotti test.
Nem, istenemre nem! s hajnalt magának
Az égre a ti véretekkel fest.

Legyen tehát ugy, mint ti akartátok,
Élet-halálra ki a síkra hát,
Ne légyen béke, míg a magyar földön
A napvilág egy ellenséget lát,
Ne légyen béke, míg rossz szívetekből
A vér utósó cseppje nem csorog...
Ha nem kellettünk nektek mint barátok,
Most mint birókat, akként lássatok.

Föl hát, magyar nép, e gaz csorda ellen,
Mely birtokodra s életedre tör.
Föl egy hatalmas, egy szent háborúra,
Föl az utósó ítéletre, föl!
A századok hiába birkozának
Velünk, és mostan egy év ölne meg?
Oroszlánokkal vívtunk hajdanában,
És most e tetvek egyenek-e meg?

Föl, nemzetem, föl! jussanak eszedbe
Világhódító híres őseid.
Egy ezredév néz ránk itélő szemmel
Atillától egész Rákócziig.
Hah, milyen múlt! hacsak félakkorák is
Leszünk, mint voltak e nagy ősapák,
El fogja lepni árnyékunk a sárba
És vérbe fúlt ellenség táborát!

Erdőd, 1848. szeptember 30.

A VÉN ZÁSZLÓTARTÓ

Fut Bécs felé Jellacsics, a gyáva,
Seregének seregünk nyomába',
Megrémülve fut a magyar hadtól;
Magyar hadban egy vén zászlótartó.

Ki az a vén zászlótartó ottan
Olyan tüzes lelkiállapotban?
Szemem rajta kevélyen mereng el:
Az én apám az az öreg ember!

Az én apám e vén zászlótartó.
„Vészben a hon!" elhatott a nagy szó
Elhatott kórágyához, fülébe,
S mankó helyett zászlót vett kezébe.

Vállait egy kínos élet gondja,
Betegség és ötvennyolc év nyomja,
S ő feledve minden baját, búját
Ifjak közé hadi bajtársúl állt,

S kit eddig az asztaltól az ágyba
Alig-alig bírt elvinni lába,
Ellenséget űz mostan serényen
Ifjusága régi erejében.

Mi vitte őt háború zajába?
Hiszen neki nincsen gazdagsága,
Mit féltene, mit védnie kéne,
Hogy ne jusson ellenség kezére.

Annyi földet sem mondhat övének,
Melyben egykor koporsója fér meg,

S mégis-mégis viszi lobogóját
Azok előtt, kik a hazát óják.

Ép azért ment, mert semmivel sem bír;
Küzd a gazdag, de nem a hazáért,
Védi az a maga gazdaságát...
Csak a szegény szereti hazáját.

Édesapám, én voltam tenéked
Ekkoráig a te büszkeséged;
Fordult a sor, megfordult végképen,
Te vagy mostan az én büszkeségem.

Érdemes vagy a cserkoszorúra!
Alig várom, hogy lássalak újra
S megcsókoljam örömtől reszketve
Kezedet, mely a szent zászlót vitte.

És ha többé nem látnálak téged?
Látni fogom fényes dicsőséged;
Könnyem leszen sírodnak harmatja,
S híred a nap, mely azt fölszárítja!

Erdőd, 1848. október 17-22.

BUCSÚ

Alig virradt, már ujra alkonyúl,
Alig jövék, s megint elmégyek, el.
Még csak alig, hogy üdvezeltelek,
És már bucsúzni, már elválni kell.
Isten veled, szép ifju hitvesem,
Szivem, szerelmem, lelkem, életem!

Kardot fogék kezembe lant helyett.
Költő valék és katona vagyok:
Arany csillag vezérelt eddig, s most
Utamra piros éjszakfény ragyog.
Isten veled, szép ifju hitvesem,
Szivem, szerelmem, lelkem, életem!

Nem a dicsvágy von engem tőled el...
Fejemre nem is férne a babér
A boldogság teljes rózsáitól,
És én le nem hajítom ezt azért.
Isten veled, szép ifju hitvesem,
Szivem, szerelmem, lelkem, életem!

Nem a dicsvágy von engem tőled el,
Tudod: belőlem az régen kihalt,
Hazámért ontom véremet, ha kell,
Hazámért vívok véres viadalt.
Isten veled, szép ifju hitvesem,
Szivem, szerelmem, lelkem, életem!

Ha senki nem védné is a hazát,
Magamnak őtet védni kellene:
S mostan, midőn mindenki síkra szállt,
Magamban én itthon maradjak-e?
Isten veled, szép ifju hitvesem,
Szivem, szerelmem, lelkem, életem!

Nem mondom én: gondolj férjedre, míg
Ő a honért s érted harcolni fog;
Ismerlek én, nagyon tudom, hogy egy
Gondolatod van, és az én vagyok.
Isten veled, szép ifju hitvesem,
Szivem, szerelmem, lelkem, életem!

Tán megcsonkítva térek vissza majd,
De akkor is szeretsz te engemet,
Mert istenemre, amint elviszem,
Épen hozom meg hű szerelmemet.
Isten veled, szép ifju hitvesem,
Szivem, szerelmem, lelkem, életem!

Erdőd, 1848. október 17-22.

TI ÁKÁCFÁK E KERTBEN...

Ti ákácfák e kertben,
Ti szépemlékü fák,
Amelyeken szivemnek
Oly drága minden ág.

Kedves fák, üdvezelve
És áldva legyetek.
Áldom még azt is, aki
Titeket ültetett.

Harmatnak s napsugárnak
Áldása rajtatok,
Vidám dalosmadártól
Reszkessen ágatok.

Örök tavasz lakozzék
Zöld fürteiteken,
Hogy éltetek, miként az
Enyém, oly szép legyen.

Itt láttam én először
Kedves galambomat,
Itt láttam őt először
Ez ákácfák alatt.

Itt űlt e lombok alján,
Itt űlt szemközt velem,
Itten röpült szeméből
Szivembe szerelem.

Tudom még, hogyne tudnám?
Habár régen vala,
Az órát, hol kigyúladt
Szerelmem hajnala.

Ez volt a hajnal! ilyen
Nem ékesíte még
Téged, te véghetetlen,
Te régteremtett ég.

Letűnt immár e hajnal,
Megértem a delet,
S ez tán nem oly regényes,
De sokkal melegebb.

Mikor jön majd az alkony,
Szerelmem alkonya?
Ettől ne félj, szivemnek
Imádott asszonya!

Eljő ez is, de későn;
Azért jő majd, ha jő,
Hogy légyen arcainkon
Szép arany szemfedő.

S a földbe ha letesznek,
Majd csillag képiben
Ragyog le zöld sirunkra
Sötétkék éjeken.

Nagykároly, 1848. október 22.

TISZTELJÉTEK A KÖZKATONÁKAT!

Tiszt vagyok... ha lát a közlegénység,
Tisztelkedve megyen el mellettem;
Én pirúlok, gondolván magamban:
Nincs igazság, nincs igazság ebben.
Nekünk kéne köszönteni őket,
Mert minálunk sokkal többet érnek. -
Tiszteljétek a közkatonákat,
Nagyobbak ők, mint a hadvezérek.

Velök állunk a csaták tüzében,
De mi tudjuk, hogy miért csatázunk,
Mert van, ami győzelemre buzdít,
Vagyon elvünk, van tán gazdaságunk,
S von előre csábító varázsa
A dicsőség ragyogó szemének. -
Tiszteljétek a közkatonákat,
Nagyobbak ők, mint a hadvezérek.

Ők az elvet hirből sem ismérik,
És a haza? kemény mostohájok,

Izzadásuk díjában nekik csak
Kenyeret vet s rongyokat dob rájok,
S zászlajához hogyha odaállnak,
Nyomorért csak új nyomort cserélnek. -
Tiszteljétek a közkatonákat,
Nagyobbak ők, mint a hadvezérek.

S mit tudják ők, mi az a dicsőség?
S ha tudnák is, mi hasznuk van benne?
Nincsen lap a történet könyvében,
Ahol nevök följegyezve lenne.
Ki is győzné mind fölírni, akik
Tömegestül el-elvéreznének? -
Tiszteljétek a közkatonákat,
Nagyobbak ők, mint a hadvezérek.

Ha megtérnek csonkán a csatákból,
Koldusbotot ád a haza nékik,
S ha elesnek, a felejtés árja
Foly sírjukon s neveiken végig.
És ők mégis nekimennek bátran
Az ellenség kardjának, tüzének! -
Tiszteljétek a közkatonákat,
Nagyobbak ők, mint a hadvezérek.

Debrecen, 1848. október-november

1848

Ezernyolcszáznegyvennyolc, te csillag,
Te a népek hajnalcsillaga!...
Megviradt, fölébredett a föld, fut
A hajnaltól a nagy éjszaka.
Piros arccal
Jött e hajnal,
Piros arca vad sugára
Komor fényt vet a világra;
E pirúlás: vér, harag és szégyen
A fölébredt nemzetek szemében.

Szégyeneljük szolgaságunk éjét,
Zsarnokok, rátok száll haragunk,
S a reggeli imádság fejében
Istenünknek vérrel áldozunk.
Álmainkban
Alattomban
Megcsapolták szíveinket,
Hogy kioltsák életünket,
De maradt még a népeknek vére
Annyi, ami fölkiált az égre.

Áll a tenger nagy elbámultában,
Áll a tenger és a föld mozog,

Emelkednek a száraz hullámok,
Emelkednek rémes torlaszok.
Reng a gálya...
Vitorlája
Iszaposan összetépve
A kormányos szíve képe,
Aki eszét vesztve áll magában
Beburkolva rongyos bíborában.

Csatatér a nagyvilág. Ahány kéz,
Annyi fegyver, annyi katona.
Mik ezek itt lábaim alatt?... hah,
Eltépett lánc s eltört korona.
Tűzbe véle!...
No de mégse,
Régiségek közé zárjuk,
De nevöket írjuk rájuk,
Különben majd a későn-születtek
Nem tudnák, hogy ezek mik lehettek.

Nagy idők. Beteljesült az Írás
Jósolatja: egy nyáj, egy akol.
Egy vallás van a földön: szabadság!
Aki mást vall, rettentőn lakol.
Régi szentek
Mind elestek,
Földúlt szobraik kövébül
Uj dicső szentegyház épül,
A kék eget vesszük boltozatnak,
S oltárlámpa lészen benne a nap!

Debrecen, 1848. október vége - november 16.

HIDEG IDŐ, HŰS ŐSZI ÉJ...

Hideg idő, hűs őszi éj.
Ott kandallómon ég a tűz,
De hasztalan, nem melegít,
Mert, kedvesem, te mellettem nem űlsz.

Itten didergek egyedűl,
Várom, hogy elálmosodom,
Mint várja mélaszomorún
Leroskadását a magányos rom.

Még gondolkodni sem tudok,
Lelkemnek szárnya összefagy,
Mert te, virágos tavaszom,
Te hő nyaram, te messze messze vagy.

Csak már ne volna ily borús,
Ilyen sötétfelhős az ég;

Hajolva ablakom fölé
Talán egy kissé elmerengenék.

Ha már szemed nem láthatom,
Ha már nem lehetek veled:
Hadd látnék egy szép csillagot,
Amely pótolna téged némileg!

Debrecen, 1848. október vége - november 16.

MILYEN LÁRMA, MILYEN VÍGADALOM!

Milyen lárma, milyen vígadalom!
Mi légyen ez? talán lakodalom?
Nem a biz a; fiatal vitézek
Látogatták meg ezt a csapszéket.

„Kocsmárosné, maga nem jót forral,
Minek késik oly soká a borral?
Tudja, hogy nincs pénzem? majd lesz nekem
A harc után, akkor megfizetem."

„Kocsmárosné szép leánya, rózsám,
Jőjön ide, jőjön ide hozzám!
Csókoljon meg, kérem igen szépen,
A harc után feleségül vészem."

S iddogálnak, csókolóznak nagyba',
Minden, ami gond, oda van hagyva,
Mintha nem is várnának csatára,
Mintha még vagy száz év volna hátra.

„El azért a nagyobbik kancsóért!"
Ma piros bor, holnap majd piros vér...
„Eszem azt a szádat, be csókra áll!"
Ma meleg csók, holnap hideg halál!...

Debrecen, 1848. október vége - november 16.

ITT ALSZIK A KÖLTŐ...

Moore után angolból

Itt alszik a költő, akinek kezében
Apollónak lantja zenge olyan szépen,
Kinek dala omlott, mint vad folyam árja,
Vagy elhalt távoli kis patak módjára.
Aludj, néma költő... most észrevétlenül
Jár vihar és szellő holt homlokod körül,
Vihar, mely harsog, mint harcdalod harsogott,
És szellő, mely elhal, mint szerelmi dalod.

Debrecen, 1848. október vége - november 16.

HOGY VOLNA KEDVEM...

Hogy volna kedvem, örömem nekem,
Midőn távol vagy, édes kedvesem!
Hiszen sötét van, ha a nap lemén.
De emléked velem jött és marad,
Az vet reám bús halvány sugarat;
Emléked a hold, sorsom éjjelén.

Nyílik körűlem itt-ott egy virág,
Nézek busúlva, szívszakadva rá,
Mert harmat reszket mindenik felett.
Nézek busúlva, szívszakadva rá,
Azt gondolván: a harmatos virág
Felémtekintő könnyező szemed.

Tudom, tudom, hogy sokszor megsiratsz,
Könnyektül ázik ama kedves arc,
Amelyet annyiszor csókoltam én.
Most víz van ott, hol egykor tűz vala!
Igy áll a záporfelhők fátyola
Az elenyészett csillagok helyén.

Sirass, sirass, egy kis vigasztalás
A bús sziveknek a könnyhullatás,
Sírj, s könnyeid megkönnyebbítsenek.
Miért ne sírnál? férfi vagyok én,
S véres csatáknak állok küszöbén,
És mégis néha én is könnyezek.

Miért szégyelném én megvallani,
Hogy folynak olykor könnyem árjai,
Ha bennem elválásunk kínja dúl;
Azért, hiszem, megállok a csatán!
Az oroszlán legrettentőbb talán,
Midőn elvesztett párjáért busúl.

Debrecen, 1848. október vége - november 16.

SZERETLEK, KEDVESEM!

Szeretlek, kedvesem,
Szeretlek tégedet,
Szeretem azt a kis
Könnyű termetedet,
Fekete hajadat,
Fehér homlokodat,
Sötét szemeidet,
Piros orcáidat,
Azt az édes ajkat,
Azt a lágy kis kezet,
Melynek érintése
Magában élvezet,

Szeretem lelkednek
Magas röpülését,
Szeretem szivednek
Tengerszem-mélységét,
Szeretlek, ha örülsz
És ha búbánat bánt,
Szeretem mosolyod
S könnyeid egyaránt,
Szeretem erényid
Tiszta sugárzását,
Szeretem hibáid
Napfogyatkozását,
Szeretlek, kedvesem,
Szeretlek tégedet,
Amint embernek csak
Szeretnie lehet.
Kivűled rám nézve
Nincs élet, nincs világ,
Te szövődöl minden
Gondolatomon át,
Te vagy érzeményem
Mind alva, mind ébren,
Te hangzol szivemnek
Minden verésében,
Lemondanék minden
Dicsőségrül érted
S megszereznék érted
Minden dicsőséget,
Nekem nincsen vágyam,
Nincsen akaratom,
Mert amit te akarsz,
Én is azt akarom,
Nincs az az áldozat,
Mely kicsiny ne lenne
Éretted, hogyha te
Örömet lelsz benne,
S nincs csekélység, ami
Gyötrelmesen nem sért,
Hogyha te fájlalod
Annak veszteségét,
Szeretlek, kedvesem,
Szeretlek tégedet,
Mint ember még soha,
Sohasem szeretett!
Oly nagyon szeretlek,
Hogy majd belehalok,
Egy személyben minden,
De mindened vagyok
Aki csak szerethet,
Aki csak él érted:

Férjed, fiad, atyád,
Szeretőd, testvéred,
És egy személyben te
Vagy mindenem nekem:
Lyányom, anyám, húgom,
Szeretőm, hitvesem!
Szeretlek szivemmel,
Szeretlek lelkemmel,
Szeretlek ábrándos
Őrült szerelemmel!...
És ha mindezért jár
Díj avvagy dicséret,
Nem engem illet az,
Egyedül csak téged,
A dicséretet és
Díjat te érdemled...
Mert tőled tanultam
Én e nagy szerelmet!

Debrecen, 1848. november

ITT VAN AZ ŐSZ, ITT VAN UJRA...

Itt van az ősz, itt van ujra,
S szép, mint mindig, énnekem.
Tudja isten, hogy mi okból
Szeretem? de szeretem.

Kiülök a dombtetőre,
Innen nézek szerteszét,
S hallgatom a fák lehulló
Levelének lágy neszét.

Mosolyogva néz a földre
A szelíd nap sugara,
Mint elalvó gyermekére
Néz a szerető anya.

És valóban ősszel a föld
Csak elalszik, nem hal meg;
Szeméből is látszik, hogy csak
Álmos ő, de nem beteg.

Levetette szép ruháit,
Csendesen levetkezett;
Majd felöltözik, ha virrad
Reggele, a kikelet.

Aludjál hát, szép természet,
Csak aludjál reggelig,
S álmodj olyakat, amikben
Legnagyobb kedved telik.

Én ujjam hegyével halkan
Lantomat megpenditem,
Altató dalod gyanánt zeng
Méla csendes énekem. -

Kedvesem, te űlj le mellém,
Ülj itt addig szótlanúl,
Míg dalom, mint tó fölött a
Suttogó szél, elvonúl.

Ha megcsókolsz, ajkaimra
Ajkadat szép lassan tedd,
Föl ne keltsük álmából a
Szendergő természetet.

Erdőd, 1848. november 17-20.

ELPUSZTULÓ KERT OTT A VÁR ALATT...

Elpusztuló kert ott a vár alatt,
Elpusztuló vár ott a kert felett...
Rajtok borong homályos-szomorún
Az őszi köd és az emlékezet.

Eszembe jut rólok, mit a haza
Veszített egykor s amit szívem nyert;
Elhúnyt vitézek sírja az a vár,
S élő szerelmem bölcseje a kert.

Itt lenn ringattam én ölemben őt,
Itt lenn öleltem én galambomat,
S ott fönn tanyáztak hajdan a sasok,
Ott fönn tanyáztak a Rákócziak.

Dicső vitézség! édes szerelem!
Bejárom egyszer még e helyeket,
Ma itt vagyok még s holnap távozom,
S tán vissza többé nem is jöhetek.

Lesz-é ezentul, oh kert, aki majd
Édes gyönyörrel jár e fák alatt?
Lesz-é ezentul, oh vár, aki majd
Szent tisztelettel nézi tornyodat?

Erdőd, 1848. november 30.

A CSÁMPÁS LEGÉNY

Pórul jártak a leányok,
Eddig én jártam utánok,
Most ők járnak én utánam:
Látod, látod, csámpás lábam!

A legénység szépe java
Egytül-egyig elment tova,

Mind elmene katonának,
Én billegek, itt hagyának.

Kata húgom, jut eszedbe?
Kértelek: végy a szivedbe.
Kinevettél akkor csúful,
Ha nevettél, mostan búsulj.

Aki eddig rám se’ nézett,
Most én arra rá se’ nézek.
Ha nézem őt, azért nézem,
Hogy őkegyelmét lenézzem.

Melyik a legszebbik leány?
Azt veszem el, azt is talán,
Az is ugy lesz feleségem,
Hogyha megkér nagyon szépen.

Jó ilyenkor a csámpás is,
Ugy-e lyányok, mikor más nincs?
Kapnak rajtam a leányok,
Pedig csámpás lábbal járok!

Debrecen, 1848. december

ITT A NYILAM! MIBE LŐJJEM?

Itt a nyilam! mibe lőjjem?
Királyi szék áll előttem,
Belelövöm bársonyába,
Hogy csak ugy porzik kínjába’.
Éljen,
Éljen a köztársaság!

A korona nagyon drága,
Nem való az a királyra;
A királyra! ugyan minek
Szamáron a bársony nyereg?
Éljen,
Éljen a köztársaság!

Piros bársony köpönyege,
Ide vele, hamar ide,
Lesz belőle lótakaró,
Ugyis épen arra való,
Éljen,
Éljen a köztársaság!

Arany pálca a markában,
Csavarjuk ki hamarjában;
Ásót, kapát a kezébe,
Ássa meg a sírját véle!
Éljen,
Éljen a köztársaság!

Ez egyszer csak annyit mondok:
Jó soká voltunk bolondok,
Legyen egy kis eszünk végre,
Másszunk a király képére.
Éljen,
Éljen a köztársaság!

Debrecen, 1848. december

CSATADAL

Trombita harsog, dob pereg,
Kész a csatára a sereg.
Előre!
Süvít a golyó, cseng a kard,
Ez lelkesíti a magyart.
Előre!

Föl a zászlóval magasra,
Egész világ hadd láthassa.
Előre!
Hadd lássák és hadd olvassák,
Rajta szent szó van: szabadság.
Előre!

Aki magyar, aki vitéz,
Az ellenséggel szembenéz.
Előre!
Mindjárt vitéz, mihelyt magyar;
Ő s az isten egyet akar.
Előre!

Véres a föld lábam alatt,
Lelőtték a pajtásomat,
Előre!
Én se' leszek rosszabb nála,
Berohanok a halálba,
Előre!

Ha lehull a két kezünk is,
Ha mindnyájan itt veszünk is,
Előre!
Hogyha el kell veszni, nosza,
Mi vesszünk el, ne a haza,
Előre!

Debrecen, 1848. december 8.

EGÉSZ VILÁG A HARCMEZŐN...

Egész világ a harcmezőn,
Csak én nem vagyok ottan,

Ki harci vágyat annyiszor
Éreztem és daloltam!

S e vágy, e láng még most is ég,
Még most sem halt ki bennem,
Rohannék, és maradni kell,
És nem lehet elmennem.

A szégyen és a fájdalom
Kettős könyűje áztat,
Szivemre szállt a fájdalom,
Nem, nem az: a gyalázat.

Oh gyermekem, oh gyermekem,
Még meg sem vagy születve,
S szivemre máris kínt hozál
S gyalázatot nevemre!

Ha megleszesz, ha élni fogsz,
Úgy fogsz-e majdan élni,
Hogy nevünkről elvész e szenny,
Mely azt miattad éri?

De az soká lesz, addig én,
Leszállhatok a sírba...
Fejfámra ne legyen nevem
Sötét betükkel írva!

Jőjön csak a tavasz! a fák
Zöldelni fognak akkor,
Az én híremnek fája is
Kizöldül a tavaszkor!

Debrecen, 1848. december

AKASSZÁTOK FÖL A KIRÁLYOKAT!

Lamberg szivében kés, Latour nyakán
Kötél, s utánok több is jön talán,
Hatalmas kezdesz lenni végre, nép!
Ez mind igen jó, mind valóban szép,
De még ezzel nem tettetek sokat -
Akasszátok föl a királyokat!

Kaszálhatd a fűt világvégig,
Holnap kinő az, ha ma lenyesik.
Tördelheted le a fa lombjait,
Idő jártával újra kivirít;
Tövestül kell kitépni azokat -
Akasszátok föl a királyokat!

Vagy nem tanúltad még meg, oh világ,
Gyülölni méltóképen a királyt?
Oh, hogyha szétönthetném köztetek
Azt a szilaj veszett gyülöletet,

Mitől keblem, mint a tenger, dagad! -
Akasszátok föl a királyokat!

Szivöknek minden porcikája rosz,
Már anyja méhéből gazságot hoz,
Vétek, gyalázat teljes élete,
Szemétől a levegő fekete,
S megromlik a föld, melyben elrohad -
Akasszátok föl a királyokat!

Ezerfelé bús harcmező a hon,
Arat rajt a halál irtóztatón,
Itt egy falu, amott egy város ég,
Százezerek jajától zúg a lég;
S halál, rablás mind a király miatt -
Akasszátok föl a királyokat!

Hiába ömlik, hősök, véretek,
Ha a koronát el nem töritek,
Fejét a szörny ismét fölemeli,
S akkor megint elől kell kezdeni.
Hiába lenne ennyi áldozat? -
Akasszátok föl a királyokat!

Mindenkinek barátság, kegyelem,
Csak a királyoknak nem, sohasem!
Lantom s kardom kezembül eldobom,
A hóhérságot majd én folytatom,
Ha kívülem rá ember nem akad -
Akasszátok föl a királyokat!

Debrecen, 1848. december

KONT ÉS TÁRSAI

Édes hazám, Magyarország,
Mi a bajod? bús az orcád,
Az orcád bús, a könnyed hull,
Alig vagy a fájdalomtul.

„Mi volna más bajom nékem,
Mint hogy a királyi széken
Ember helyett vadállat űl,
Uralkodik kegyetlenűl.

Zsigmond király, te vadállat,
Ne nyomjad úgy a vállamat,
Alig bírja már a lábam,
El kell dőlnöm itt hosszában.

Azért tettelek királynak,
Világ első királyának,
Hogy így csúffá tégy engemet,
Kiszakítsd az életemet?

Én istenem, hova nézzek?
Mindenütt csak bús enyészet,
Minden tagom zsibban és fáj,
Átkozott légy, Zsigmond király!

Lelkem-testem nagyon beteg,
Gyermekeim, segítsetek,
Hol vagytok ti, jó vitézek,
Merre jártok, merre késtek?”

Szegény haza, fiaidat
Hasztalanúl hívogatod:
Az egyik rész gaz áruló,
A másik rész földönfutó.

Bakonyerdő sötétsége
Zsiványoknak volt a fészke,
De most benne űzött vadak
Laknak, igaz hazafiak.

Közöttök van - hogyne volna?
Kont István is a vadonba’,
Feje fölött sötét ágak,
Szíve fölött sötét bánat.

Gondolkodik jó sokáig,
Összehíja cimboráit,
Csendesen előrelépett,
És így kezdte a beszédet:

„Be összeolvadt a számunk!
Szegény jó Magyarországunk,
Csupán harminc ember maradt
Védeni szabadságodat.

Nincs mit tennünk, kicsiny a szám,
Isten veled, kedves hazám!...
Barátim, csak egy van hátra,
Készüljünk el a halálra.

Föl Budára a királyhoz,
Tegyük kardunkat lábához,
Hadd vegye el életünket,
Csak ne bántsa gyermekinket.”

Egynek sem volt kifogása,
Mind készen volt a halálra,
Fölnyergeltek, lóra kaptak,
Buda felé lovagoltak.

Mentek együtt egy csoportban,
Mentek némán, mentek lassan,
Némán, lassan és sötéten,
Mint a felhő megy az égen.

Budavárba följutának,
Király előtt megállának,
A legbölcsebb közöttök Kont,
Királynak ily beszédet mond:

„Itt vagyunk, király, előtted,
Kiirthatd a pártütőket,
Vedd el a mi életünket,
Csak kíméld meg gyermekinket.”

S leoldozták kardjaikat,
Kezök reszket, keblök dagad;
Kardjoktól kell elszakadni!
Mintha lelkök szakadna ki.

De csak mégis leoldozták,
Király előtt le is rakták,
Odarakták őket sorba,
Szegényeket, od’ a porba.

A hazának képe volt ez,
Ottan hevert, mint a holttest,
A haza is, megalázva,
Rajta a gaz király lába.

Zsigmond király nagy kevélyen
Végignéz a vitézségen,
Szemeit félig behúnyja,
És így kezdi cudar gúnnyal:

„Nos hát, nagy jó uraimék,
Elég már a tréfa, elég?
Meglapulunk valahára
Megkorbácsolt eb módjára.

Hát ezek a vad vitézek,
Akik a királyi széket
S koronámat fenyegeték?
Kiktől szinte megijedék.

Hisz ezek jámbor koldúsok!...
Szegény golyhók, mit busúltok?
Jól van; amért koldulátok,
Az életet megkapjátok.”

A harminc vitéz föllobban
Irtóztató bősz haragban.
Láng a szivök, láng a szemök,
Fölfordúlt a világ velök.

Kont a bajúszán egyet ránt,
Megereszti vastag hangját,
S a beszéd végét se’ várva
Reádördül a királyra:

„Állj meg, aki istened van!
Többet nem szólsz bosszulatlan...
Koldús vagy ám te! vagy volnál,
Ha más, ha zsivány nem volnál.

Gyermekink s nem magunk végett
Jöttünk ide kérni téged...
Gyermek ide, gyermek oda!
Most a kocka el van dobva.

Zsivány voltál, vagy és maradsz,
És minden ivadékod az,
Vér rajtad a piros bársony,
Süssenek meg tüzes nyárson!

Gyilkoltass meg mindnyájunkat.
Ez tehozzád illő munka...
De mit álltam szóba véled?
Haramjával nem beszélek."

Némán néz a király rája,
Habot túr dühében szája.
Int kezével, s a vitézek
Hóhérkézre kerülének.

És a hóhér sujtana már...
„Megállj, mester," szól a király,
„Halljátok, aki letérdel,
S kegyelmet kér, életet nyer."

Nincs a harminc között egy se',
Aki térdét meggörbítse,
Egy se' mozdul, egy se' térdel,
Állnak néma megvetéssel.

„Sujts!" ordít a veszett király,
„Sujts, bakó, sujts, míg egy fej áll!"
Sujt az, s hullanak a fejek,
Mint ősszel a falevelek.

Huszonkilenc fej hever már
Garmadában a vérpadnál,
Huszonkilenc ember vére
Száradt a piac kövére.

Most Kont István következik,
A végső, a harmincadik!
Ő volt akkor a hazába'
A szabadság végsugára.

Hogy föllépett a vérpadra,
Megreszketett az alatta:
Ott állt bokáig a vérben,
Társai elfolyt vérében.

Összegörnyed Zsigmond király,
Az elítélt egyenest áll,
Olyan az ő tekintete,
Mint az isten itélete.

Szólna Zsigmond: „végezd, mester!”
De szólani nem tud, nem mer;
Körmét a mellébe vágta,
Fogaival ajkát rágta.

Iszonyú csend... Kont lehajlott,
A kiomlott vérbe markolt,
S a piros vért odavágja
Zsigmond fejér orcájára.

Ordítozás, dob pergése!
De hallik Kont mennydörgése:
„Zsigmond király, gyilkos király,
Vérünk, átkunk fejedre száll!”

A hóhérbárd villan, suhan,
Kont feje is a porba’ van,
Ugy esett le a válláról,
Mint a nap az ég boltjáról.

Gaz király volt Zsigmond király,
De nem gazabb társainál;
Csak neveik különbözők,
Mind egyformák lélekben ők.

Meddig tart még, beteg világ,
Meddig tart még a nyavalyád?
Király-fene rágja tested,
Agyonrág, ha ki nem metszed!

Debrecen, 1848. december

FIAM SZÜLETÉSÉRE

Ide, ide fiamat kezembe,
Hadd szorítsam a szivemhez őt!
Mintha volnék újonnan teremtve,
Hogy éltemnek ifju lombja nőtt!

Üdvezellek, lelkem szép kis ága,
Üdvezellek, édes magzatom!
Sírásodnak bánatos zajába
Beleolvad örvendő dalom.

Kis parányom, milyen nagy örömmel
Állok itt és nézem képedet!
Kell-e még pap? örömkönnyeimmel
Keresztellek én meg tégedet.

Csillagász lett végre is belőlem,
Itten állok csillagom előtt,
Arcvonásit hosszasan szemlélem,
S találgatom a távol jövőt.

A reménynek nagy virágos fája,
Mit e csillag fénye fölmutat;
Csak ne szálljon kora dér reája,
Mely leszedné e virágokat.

Oh halál, te nem lész oly kegyetlen,
Hogy magaddal rántsd idő előtt;
Nem enyém lesz ő - tartsd ezt eszedben -
A hazának nevelem fel őt.

Úgye, úgye, kisfiam, ha majdan,
Én a sorbul kiöregedem,
Iparkodni fogsz túltenni rajtam,
Vagy betöltöd legalább helyem?

Vajha egykor ekkép szólanának,
Nem busulva sírom szélinél:
Meghalt! de nincs kára a hazának,
Nincs, mert lelke a fiában él.

Debrecen, 1848. december 15.

VESZTETT CSATÁK, CSUFOS FUTÁSOK!

Veszett csaták, csufos futások!
Bármerre nézek, mást nem látok,
Miként a sár, amelybe
Követ hajítanak be,
Ugy feccsen szét a harcok mezejérül,
Oh nemzetem, képedre a gyalázat,
S a hit már-már sokak szivében gyérül,
Hogy mindörökre jármodat lerázod.
Ki ismer engem csüggedőnek?
Kislelküséggel engemet ki vádol?
De aggodalmak néha rám is jőnek
Most a jövő rejtélyes távolábol,
Jőnek, miként az éji denevérek
S el-elvisítják itten magokat,
Hogy rá szivemben hidegséget érzek
És lélekzésem szinte elakad.

Hazám, hazám, magyar haza,
Elátkozott föld vagy hát?
Ki volt, ki így megátkoza?
Hogy rajtad a szabadság
Örökké csak földönfutó legyen,
Ki pillanatra hozzád menekűl,
De amint jön, megint megyen,

Elűzik kérlelhetetlenűl!
Hányszor kelénk fel három század óta,
Lerázni hősleg a bilincseket!
S kardunk mindig behullt a vérfolyóba,
Mely meghasított keblünkből eredt,
S ájulva amint a földön feküdtünk,
Kacagva tombolt a zsarnok fölöttünk.

Most talpon állunk újolag...
Azért állottunk volna fel,
Hogy újra földhöz sujtsanak?
Nem, nem, most győzni vagy meghalni kell!
Csatára, nemzetem,
Halál vagy győzelem!
Föl, föl, te jobban nem szeretheted
A szép halálnál a csuf életet,
Te inkább sírba fekszel, mint mocsárba...
De aki kész a hős-halálra,
Az diadalmaskodni fog.
Induljatok
Százezerével, miljomával
A szolgaság Egyiptomábol
A szabdsági Kánaánba,
Mint Mózses népe hajdanába!
Nekik volt, van nekünk is istenünk,
Ő fog vezetni tűzoszlop képében,
S az ellenség kiomló vére lészen
A vörös tenger, melyen átmegyünk!

Debrecen, 1848. december

AZ ÉV VÉGÉN

Indulsz, pályavégezett év,
Menj... de várj, ne menj magad,
Sötét van a másvilágba'.
Jó lesz egy kis égő lámpa:
Vidd magaddal dalomat.

Megpendítem, régi lantom,
Megpendítem húrjaid;
Már régóta vagy te nálam,
Sokat szóltál... megpróbálom,
Tudnál-e még valamit?

Ha valaha szépen szóltál,
Most legyen szép éneked;
Légy méltó neved hiréhez,
Tedd még ünnepibbekké ez
Ünnepélyes perceket.

És ki tudja? tán utósó,
Legutósó lesz e dal;

Tán ha téged most leteszlek,
Többé majd föl sem vehetlek,
Hangod, életed kihal.

A hadistenhez szegődtem,
Annak népéhez megyek;
Esztendőre hallgat a dal,
Vagy ha írok, véres karddal
Írok költeményeket.

Zengj tehát, zengj, édes lantom,
Zengd ki, ami benned van,
Szólj vadúl, és szólj szelíden,
Ragyogóan és sötéten,
Szomorúan és vigan.

Légy vihar, mely haragában,
Ősi tölgyeket szakít,
Légy szellő, mely mosolyogva
Csendes álomba ringatja
A mezők fűszálait.

Légy tükör, melyből reám néz,
Egész, egész életem,
Melynek legszebb két virága
A mulandó ifjuság s a
Múlhatatlan szerelem.

Adj ki minden hangot, lantom,
Ami benned még maradt...
A nap is midőn lemégyen,
Pazarolva földön égen
Szétszór minden sugarat.

S szólj erősen, lantom, hogyha
Már utósó e dalod;
Hirtelen ne haljon ő meg!
Zengjék vissza az időnek
Bércei, a századok.

Debrecen, 1848. december

1849

ÚJÉV NAPJÁN, 1849

Megérte ezt az évet is,
Megérte a magyar haza:
A vészes égen elborult,
De nem esett le csillaga.
Meg van vagdalva, vérzik a kezünk.
De azért még elbírja fegyverünk,
S amerre vág,
Ott hagyja fájó vérnyomát.

Ott hagyja fájó vérnyomát,
Haramja csorda, képeden!
Hogy majd az ítéletnapon
E bélyeg vádolód legyen,
Vádolód az isten szine előtt,
És gyujtsa rettentő haragra őt,
Te ellened,
Ki ránk veszett fogad fened!

De mit az ítélet nekünk?
Ha lesz is az, sokára lesz!
És ami több, és ami fő:
Az isten könyörűletes.
Még majd kegyelmet adna nékik ő...
Ne várakozzunk; e vérengező
Kutyák felett
Tartsunk magunk itéletet!

Tartsunk oly vérítéletet,
Hogy elborzadjon a világ;
Majd addig szórjuk rájok a
Szörnyű halálos nyavalyát,
Amíg hirmondónak marad csak egy,
Ki majd otthon reszketve mondja meg,
Hogy jaj neki,
Ki a magyart nem tiszteli!

Nekünk most az isten kevés,
Mert ő nem eléggé kemény;
Hozzád imádkozom, pokol,
Az új esztendő reggelén:
„Öntsd szíveinkbe minden dühödet,
Hogy ne ismerjünk könyörületet,
Mig e gazok
Közűl a földön egy mozog!”

Debrecen, 1849. január 1.

BUDA VÁRÁN UJRA NÉMET ZÁSZLÓ!

Buda várán ujra német zászló!
Hova legyek lelkem haragjától?
Arcunk piros, de nem zsarnok-vértül!
Hanem saját szivünk szégyenétül!

Egy kezünkön rajt van a lánc ismét;
Várjuk-e, hogy amazt is lekössék?
Hogy megint a régi nóta járja,
En kinunkra, világ csufságára?

Kár azoknak a szabadság kardját
Kézbe venni, kik csak azért tartják,
Hogy a zsarnok a porig alázza,
S száradjon rá vér helyett gyalázat.

Tedd le azt a fegyvert, magyar nemzet,
Téged isten nem arra teremtett,
El onnan a csatatérrül, lódulj,
Messziről nézz csak rá, a kuckóbul!

Ha urad jön, térdepelj le szépen,
S csókold meg a korbácsot kezében,
S várd el békén, míg reád halált szól,
És kirúg a nemzetek sorából!

Oh hazám, oh nemzetem, magyar nép,
Nem döbbent meg, nem riaszt föl e kép?
E rettentő gondolatra fel kell
Állandod, habár a sírban fekszel.

Azt hiszem, hogy ami most levágott,
Balsorsod volt és nem gyávaságod,
S ha a balsors csüggedést nem hoz rád,
Elszegődik a szerencse hozzád.

Új erővel és új bátorsággal
Álljunk szembe ama haramjákkal;
Szent az ügyünk, velünk van az isten,
Vagy velök sincs, ha mivelünk nincsen.

Dobogjatok szíveink kevélyen,
Diadalmunk előérzetében!
Pirulj, arcunk, pirulj zsarnok-vértül,
És ne saját szivünk szégyenétül!

Debrecen, 1849. január 6-7.

EURÓPA CSENDES, UJRA CSENDES...

Európa csendes, ujra csendes,
Elzúgtak forradalmai...
Szégyen reá! lecsendesűlt és
Szabadságát nem vívta ki.

Magára hagyták, egy magára
A gyáva népek a magyart;
Lánc csörg minden kézen, csupán a
Magyar kezében cseng a kard.

De hát kétségbe kell-e esnünk,
Hát búsuljunk-e e miatt?
Ellenkezőleg, oh hon, inkább
Ez légyen, ami lelket ad.

Emelje ez föl lelkeinket,
Hogy mi vagyunk a lámpafény,
Mely amidőn a többi alszik,
Ég a sötétség éjjelén.

Ha a mi fényünk nem lobogna
A véghetetlen éjen át,
Azt gondolhatnák fönn az égben,
Hogy elenyészett a világ.

Tekints reánk, tekints, szabadság,
Ismerd meg mostan népedet:
Midőn más könnyet sem mer adni,
Mi vérrel áldozunk neked.

Vagy kell-e még több, hogy áldásod
Ne érdemetlen szálljon ránk?
E hűtlen korban mi utósó
Egyetlen híveid valánk!

Debrecen, 1849. január

NÉGY NAP DÖRGÖTT AZ ÁGYU...

Négy nap dörgött az ágyu
Vizakna s Déva közt,
Ott minden talpalatnyi
Földet vér öntözött.

Fehér volt a világ, szép
Fehér hó este be,
Ugy omlott a piros vér
A fehér hóra le.

Négy hosszu nap csatáztunk
Rettentő vad csatát,
Minőt a messzelátó
Nap csak nagynéha lát.

Mindent megtettünk, amit
Kivánt a becsület...
Tízannyi volt az ellen,
Győznünk nem lehetett.

Szerencse és az isten
Tőlünk elpártola,
Egy pártfogó maradt csak
Velünk: ez Bem vala.

Oh Bem, vitéz vezérem,
Dicső tábornokom!
Lelked nagyságát könnyes
Szemekkel bámulom.

Nincsen szóm elbeszélni
Nagy hősiségedet,
Csak néma áhitattal
Szemléllek tégedet,

S ha volna ember, kit mint
Istent imádanék,
Meghajlanék előtted
Térdem, meghajlanék.

S nekem jutott a vészes
Dicsőség, hogy veled
Járjam be, oh vezérem,
A csatatéreket.

Te melletted lovaglék
A harc veszélyiben,
Ahol az élet pusztul
És a halál terem.

Sokan elhagytanak, te
Rendíthetetlen agg,
De úgy-e téged, úgy-e
Én el nem hagytalak?

S lépésid mind halálig
Követni is fogom,
Oh Bem, vitéz vezérem,
Dicső tábornokom!

Debrecen, 1849. február 10-15.

NYAKRAVALÓ

Nyakravaló nélkűl akarod megvédni hazádat?
Oh te szamár te, minő ostoba képzelet ez!
Honszeretet, bátorság s más, mind kófic: az a fő
A katonában, hogy nyakravalója legyen.
Mészáros Lázár, akitől én ezt tanulám, s ő
Tudja, hogy a legfő hősben a nyakravaló,
Mert hisz az ő hada, mely hősleg megfutamúlt volt,
Egytül-egyig mind, mind nyakravalóba' vala.
Nyakravalótalanok, takarodjatok a csatatérrül...
Éljen Mészáros s éljen a nyakravaló!

Debrecen, 1849. február 18-20.

BURIÁN PÁL EMLÉKKÖNYVÉBE

Lantom, kardom, tied, oh szabadság!

Kolozsvár, 1849. február 26.

CSATÁBAN

A földön is harag,
Az égen is harag!
Kifolyt piros vér és
Piros napsugarak!
A lemenő nap oly
Vad bíborban ragyog!
Előre, katonák,
Előre, magyarok!

Komoly felhők közül
Bámul reánk a nap,
Rettentő szuronyok
Füstben csillámlanak,
A sűrü lomha füst
Sötéten gomolyog,
Előre, katonák,
Előre, magyarok!

Ropog, hosszan ropog
Csatárok fegyvere,
Ágyúk bömbölnek, hogy
Reng a világ bele;
Te ég, te föld, talán
Most összeomlotok!
Előre, katonák,
Előre, magyarok!

Szilaj lelkesedés
Foly bennem, mint tüzár,
A vérszag és a füst
Megrészegíte már,
Előre rontok én,
Ha élek, ha halok!
Utánam, katonák,
Utánam, magyarok!

Medgyes, 1849. március 2-3.

BIZONY MONDOM, HOGY GYŐZ MOST A MAGYAR...

Bizony mondom, hogy győz most a magyar,
Habár ég s föld ellenkezőt akar!

Azért nem győzött eddig is e hon,
Mert sohasem volt egy akaraton;
Most egy a lélek, egy a szív, a kar...
Mikor győznél, ha most sem, oh magyar?
Egy ember a haza, s ez halni kész,
S ezért, oh népem, ép ezért megélsz,
S dicső lesz élted, boldog és szabad,
Amilyen senkié a nap alatt!
S én bátran állom a csaták tüzét,
Tudom, hogy a golyó nekem nem vét,
Tudom, hogy a sors őriz engemet,
Hogy engemet megölni nem lehet,
Mert én leszek, nekem kell lenni, ki
Ha elleninket mind a föld fedi,
Megéneklem majd diadalmadat,
Szabadság, és a szent halottakat,
Akiknek vére volt kereszvized,
S halálhörgése bölcsőéneked;
Meg kell, hogy érjem azt a szép napot,
Midőn áldásodat reánk adod,
S mi annyi átokteljes év után
Sirunk, mosolygunk, az öröm mián,
Midőn, mit eltört láncunk ád, a nesz
Egy szabad nemzet imádsága lesz!
Meg kell, hogy érjem azt a nagy napot,
Amelyért lantom s kardom fáradott!

Marosvásárhely, 1849. március 6-7.

PACSÍRTASZÓT HALLOK MEGINT

Pacsírtaszót hallok megint!
Egészen elfeledtem már.
Dalolj, tavasznak hírmondója te,
Dalolj, te kedves kis madár.

Oh istenem, mi jólesik
A harci zaj után e dal,
Mikéntha bérci hűs patak füröszt
Égő sebet hullámival.

Daloldj, dalolj, kedves madár,
Eszembe hozzák e dalok,
Hogy nemcsak gyilkos eszköz, katona,
Egyszersmind költő is vagyok.

Eszembe jut dalodrul a
Költészet és a szerelem,
Az a sok jó, mit e két istennő
Tett és még tenni fog velem.

Emlékezet s remény, ez a
Két rózsafa ismét virít

Dalodra, és lehajtja mámoros
Lelkem fölé szép lombjait,

És álmodom, és álmaim
Oly kedvesek, oly édesek...
Terólad álmodom, hív angyalom,
Kit olyan híven szeretek,

Ki lelkem üdvessége vagy,
Kit istentől azért nyerék,
Hogy megmutassa, hogy nem odafönn,
De lenn a földön van az ég.

Dalolj, pacsírta, hangjaid
Kikeltik a virágokat;
Szivem mily puszta volt és benne már
Milyen sok szép virág fakad.

Betlen, 1849. március 8.

PÉTER BÁTYA

Tíz katona esett a helységre,
Nem volt szükség fogdosó kötélre,
Húsz legény ment maga jószántából
Zászló alá az eke szarvától.

„Hogyne mennénk örömest, mikor kell!
Aki nem megy, hivány, gyáva korhely.
Nem királyért hadakozunk mostan,
A hazáért fogunk állni sorban.

Nem királyért, sőt a király ellen,
Akit isten mindörökké verjen!
Verje meg ugy, amint ő akarta,
Hogy igába jussunk mi s nyomorba.

Teéretted megyünk a csatába,
Nemzetünknek drága szabadsága!
Megyünk húszan tíz helyett, és ha kell,
Utánunk még kétszer annyi jön el.”

S összeálltak indulásra készen
Az ujoncok falu közepében,
Körülöttök fiatalok, vének
Gyülekeznek búcsuvétel végett.

Az anyák (ez a természet rende,
Isten őket már így teremtette,
Ők szegények erről nem tehetnek)
Hát az anyák szörnyen keseregtek.

Sirtak-rítak, mint az őszi felleg,
Fiaiknak hogy elmenni kellett,

Elmenniök és még oda pedig,
Ahol a halál vendégeskedik.

Amint mondom, volt sok sírás-rívás,
Hej hanem ugy csak korántse' rítt más,
Egynek se' volt oly nedves kötënye,
Mint kelmednek, szegény Panna néne.

Hogyne sírna? három fia vagyon,
Mind a három szép szál legény nagyon,
S mind a három be vagyon sorozva
Katonának s ottan áll a sorba'.

„Hagyd el, anyjok, hagyd el már," szólt kérve
Péter bátya, Panna néni férje,
„Hagyd el, anyjok, elég ebbül ennyi,
Nem is illik ennyit keseregni.

Nékem is ugy fiaim, mint néked,
Azért mégsem siratom ám őket,
Sőt örülök, hogy nevemmel hárman
Lesznek ott a szabadság harcában.

Menjetek el, szeretett cselédim;
Ha megjöttök a háború végin,
Nagy kedvem lesz... és ha odavesztek,
Fáj a szívem majd, de nem reped meg.

Szép halál a szabadságért halni,
Ahogy én azt el tudom gondolni,
Legszebb halál az a csatatéri,
Ahogy azt az én eszem föléri.

Menjetek hát életbe-halálba,
Fegyveritek legyenek megáldva,
Hogy szabadság ragyogjon majd rajtok,
Különben jobb, hogy ha ott maradtok."

Az ujoncok utra kerekedtek,
Jó kedve volt a jó gyerekeknek;
Ugy mentenek a halál utjára,
Mintha mentek volna lakomára.

Péter bátya hát kendet mi lelte?
Olyat sóhajt, majd kiszáll a lelke,
Néz utána az ujonc-seregnek,
S íme, íme könnyei peregnek.

E hát vége a sok cifra szónak?
Addig beszélt máshoz biztatólag,
Addig köpte a markát, mig aztán
Tyúkmadár lett a vitéz oroszlán.

Csúfolták az öreget keményen,
Hogy hát ő csak szóval győzte légyen,

De az öreg, bár nagyon is únja,
Egy sziporkát sem felel a gúnyra.

Amit szólott, azt csak úgy magában
Mormogta el hazaballagtában:
„Mennek ők és maradni kell nékem!
Itthon maraszt göthös öregségem.

Szabadságot vesznek drága áron,
S én ne legyek a véres vásáron,
Én itthon csak kész portékát lessek,
Ne legyek ott, hogy én is fizessek!

Jólesik, hogy megértem ezt a kort,
Hol nemzetem lánc helyett fegyvert hord,
S mégis vesztem vón' el eddig inkább,
Minthogy most csak nézzem e szent munkát!

Elvágnám a két kezem két lábam,
Ha tudnám, hogy nem vágom hiában,
Ha helyette más erős új nőne,
Hogy mehetnék majd a harcmezőre!"

Szalonta, 1849. március 15-25.

AZ ERDÉLYI HADSEREG

Mi ne győznénk? hisz Bem a vezérünk,
A szabadság régi bajnoka!
Bosszuálló fénnyel jár előttünk
Osztrolenka véres csillaga.

Ott megy ő, az ősz vezér; szakálla
Mint egy fehér zászló lengedez;
A kivívott diadal utáni
Békeségnek a jelképe ez.

Ott megy ő, a vén vezér, utána
A hazának ifjusága mi,
Igy kisérik a vén zivatart a
Tengerek szilaj hullámai.

Két nemzet van egyesűlve bennünk,
S mily két nemzet! a lengyel s magyar!
Van-e sors, amely hatalmasabb, mint
E két nemzet, ha egy célt akar?

Egy a célunk: a közös bilincset
Összetörni, melyet hordozánk,
S összetörjük, esküszünk piros mély
Sebeidre, megcsufolt hazánk!

Küldd elénk, te koronás haramja,
Légiónként bérszolgáidat,

Hogy számodra innen a pokolba
Holttestökbül építsünk hidat.

Mi ne győznénk? hisz Bem a vezérünk,
A szabadság régi bajnoka!
Bosszuálló fénnyel jár előttünk
Osztrolenka véres csillaga!

Bánfihunyad, 1849. március 26-27.

KI GONDOLNÁ, KI MONDANÁ...

Ki gondolná, ki mondaná,
Hogy e hely csatatér?
Hogy néhány rövid hét előtt
Itt folyt el annyi vér?

Itt harcolánk, itt vett körűl
Az ellenség hada,
Elől halál, hátul halál,
Ez rémes nap vala!

Akkor, miként a férfigond,
Mogorva volt az ég,
Most, mint a kis gyermek szeme,
Szelíd és tiszta kék.

Akkor, mint aggastyán feje,
Hófehér volt a föld,
Mostan miként az ifjunak
Reménye, olyan zöld.

A légben akkor itt zugó
Golyók röpűltek el,
A légben most fejem fölött
Pacsírta énekel.

Láttunk itt akkor a síkon
Véres halottakat.
S hol a holtak feküdtenek,
Most ott virág fakad.

Ki gondolná, ki mondaná,
Hogy e hely csatatér?
Hogy néhány rövid hét előtt
Itt folyt el annyi vér?

Szászsebes, 1849. április 3-12.

VAJDAHUNYADON

1

Fogadjatok be, ti dicső falak,
Fogadj magadba, híres ősi vár!

Légy üdvezelve... hol a hős lakott,
A költő ottan lelkesedve jár.

Mily hős lakott itt, a nagy Hunyadi!
Mily lelkesűlés éget engemet!
Szivemnek hangos dobbanásai,
Beszéljetek ti ajkaim helyett.

Itten lakott, tán olykor épen itt
Gondolkodék e bástya tetején,
Innen tekintett a jövőbe ő,
Ahonnan most a multba nézek én.

Itt pihené ki fáradalmait,
Midőn elzúgtak a kemény csaták,
Melyek Konstantinápoly tornyain
A büszke félholdat megingaták.

Jó pihenő hely... csendes szép magány
Mélyen lehajló völgynek zöld ölén...
Itt lenn a vár; nem éri vihar
Még a zászlót sem tornya tetején.

El van rejtezve a világ elől
E szent magány; beléje más nem lát,
Csak messziről fehér fejével a
Hegyek nagyapja, a vén Retyezát.

2

Szólott Hunyadvár bámuló gyönyörrel:
„Kit látok? oh kit látok? Hunyadit!
Megjöttél hát, oh hősök hőse, végre,
Kit vártalak négy hosszu századig.

Én hittem azt, hogy vissza fogsz te jőni,
Ez a hitem volt, mi erőt adott,
Hogy el ne dőljek, hogy viselni bírjam
A négyszáz éves gyászt és bánatot.

És megjövél... légy hévvel üdvezelve,
Hosszan várt vendég, oh hős, oh apám!
Csak az fáj most, hogy nem tud sírni a kő...
Örömkönyűimet hogy ontanám!”

Felelt a vendég: „Sajnállak, szegény vár,
Hogy örömedet el kell rontani!...
Csalatkozol: nem az jött, akit vártál,
Az én nevem Bem, és nem Hunyadi.”

Szólt vissza a vár: „Én azzal törődjem,
Mi volt akkor s mi mostan a neved?
A név mulandó, változékony; ami
Örök, azt nézem én, a szellemet.

Nem a nevedről, hanem szellemedrül
S annak müvéről ismerek reád:

Az vagy, ki voltál, négyszáz év előtt s most
Te mentetted meg a magyar hazát!”

Vajdahunyad, 1849. április 14.

A SZÉKELYEK

Nem mondom én: előre székelyek!
Előre mentek úgyis, hős fiúk;
Ottan kiván harcolni mindegyik,
Hol a csata legrémesebben zúg.
Csak nem fajult el még a székely vér!
Minden kis cseppje drágagyöngyöt ér.

Ugy mennek a halál elébe ők,
Amint más ember menyegzőre mén;
Virágokat tűznek kalapjaik
Mellé, s dalolnak a harc mezején.
Csak nem fajult el még a székely vér!
Minden kis cseppje drágagyöngyöt ér.

Ki merne nékik ellenállani?
Ily bátorságot szívében ki hord?
Mennek, röpülnek, mint a szél, s üzik
Az ellenséget, mint a szél a port!
Csak nem fajult el még a székely vér,
Minden kis cseppje drágagyöngyöt ér!

Karánsebes, 1849. április 17.

EGY GOROMBA TÁBORNOKHOZ

Tábornok úr, én nem tartom magam
Nagy embernek, de akkorácska csak
Vagyok, hogy oly parányok, aminő ön,
Levett kalappal szóljanak velem.
S ön engemet gorombaságival
Elhalmozott, hogy két orcám pirúlt.
Igen, pirúltam, de nem magamért,
Pirúltam a magyar sereg miatt,
Hogy annak egy ily tábornokja van.
Tábornok úr, van ellenség elég,
Gorombáskodjék azzal, ott szabad,
De bánjék szépen a jó honfiakkal,
Különben azt hisszük, hogy őket el
Szándékszik ön kergetni a seregből,
És ez kemény vád lenne majd, kemény vád.
S gorombaságit épen rajtam űzi!
Nem fél-e ön, hogy tollamnak hegyére
Tüzöm fel önt? ez a toll, istenemre,
Hegyesb a tőrnél s lelkiismeretnél,
S akit megszúrok véle, fáj neki

Még akkor is, ha a sír férgei
Cirógatják ott lenn a föld alatt.
Kiírnám önt itt név szerint, de amit
Saját kardjával tenni képtelen,
Tollammal tenni én nem akarom,
Nem fogom önt megörökíteni.
Csak azt ajánlom, hogyha még leszen
Szerencsétlenségünk egymáshoz, akkor
Beszéljen vélem emberségesen,
Mert én ugyan nem tartom magamat
Nagy embernek, de akkorácska csak
Vagyok, hogy oly parányok, aminő ön,
Levett kalappal szóljanak velem.

Debrecen, 1849. május 7.

SZÜLEIM HALÁLÁRA

Végre megtörtént a
Rég várt viszonlátás!
Nincs köszönet benne,
Nincsen istenáldás.
Láttam jó atyámat... vagy csak koporsóját,
Annak sem látszott ki csak az egyik széle,
Ezt is akkor láttam kinn a temetőben,
Mikor jó anyámat tettük le melléje.

Sem atyám, sem anyám
Nincs többé, nem is lesz,
Kiket szoríthatnék
Dobogó keblemhez,
Akiknek csókolnám még lábok nyomát is,
Mert engemet szivök vérén neveltek fel,
Mert körűlöveztek, mint a földet a nap
Lángoló sugári, szent szeretetökkel!

Oh atyám, oh anyám,
Miért távozátok?
Tudom, hogy áldás a
Sír nyugalma rátok,
De mi nektek áldás, az átok énnékem,
Melytül szegény szívem csakhogy nem reped meg!
Ha így bántok velem, ti kik szerettetek,
Mit várjak azoktul, akik nem szeretnek?

Itt hagytak, elmentek,
Nem is jőnek vissza!
Omló könnyeimet
Sirjok halma issza.
Folyjatok, könnyeim, folyj, te forró patak,
Szivárogj le hideg orcáikra halkan,

Hadd tudják meg rólad: árva gyermeköknek
Elhagyott lelkén mily égő fájdalom van!

De nem, de nem, inkább
Eltávozom innen,
Hogysem könnyem árja
Hozzájok lemenjen;
Mentsen isten tőle!... édes jó szülőim
Hogyha megéreznék fiuknak keservét,
Szerető szivök a sírban sem pihenne,
Egy bú lenne nékik a hosszú öröklét.

Isten veletek hát...
Csak egyszer még, egyszer
Ölelkezem össze
Sírkeresztetekkel...
Olyan a két ága, mint két ölelő kar,
Mintha apám s anyám nyujtaná ki karját...
Tán fölemelkedtek halotti ágyokból,
Fiokat még egyszer ölelni akarják!

Pest, 1849. május 19-20.

JÖTT A HALÁL

Jött a halál, hogy elsöpörjön minket
A föld szinéről, jött a döghalál,
Reánk lehelte rothadó lelkéből
Azt sátándühhel a gonosz király.
Tombolt a vész irtóztató erővel
A végitélet végórájaként,
És ím mi élünk még és nem halánk meg,
Csak meghajoltunk, de el nem törénk!

Él a magyar még, áll a hon, s hol egykor
Olyan halotti volt a hosszu csend,
Minő zajt üt most ott a harcoló kard!
Minden csengése egy világra cseng!
Oh népem, eddig önmagad se tudtad,
Hogy létezel, s most tudja a világ:
Utósó voltál, s íme a legelsők,
Most még ők is bámulva néznek rád.

Melyik magyar nem szégyenlé előbb hogy
Sors átkából magyarnak született?
S melyik nem büszke most reá, hogy isten
Kegyelméből e nemzet tagja lett?
Méltóbb vagy a legdrágább koszorúra,
Mint bárki más, méltóbb vagy igazán;
Oh hol keressek, hol lelek virágot,
Dicső fejedre illőt, szent hazám?

De béfejezve nincsen még a munka,
Amelyet néked béfejezni kell.
Csak félig van még a csomó elvágva,
Mit szét kell vágnod kardod élivel.
Majd akkor illet a koszorú téged,
Ha e munkát végkép bevégezéd,
S akkor nem én foglak megkoszorúzni,
Hanem az egész nagy emberiség!

Előre hát, oh nemzetem, ne állj meg,
Hogy állanál meg pályád közepén?
Félútadon vagy, fölértél a hegyre,
S könnyű már annak, aki völgybe mén.
Elő, elő a zászlóval, kezedben,
Egész Európa te utánad jő.
Te vagy, hazám, most a világ vezére...
Mily nagy szerep, milyen lelkesitő!

Pest, 1849. május 21.

A HUSZÁR

Szegény legény vagyok,
Nincs semmi vagyonom;
Szívem sem az enyém,
Rég birja galambom.

Életemet pedig
Hazám, te szent hazám,
Kész áldozat gyanánt
Tenéked áldozám.

Ami még megmaradt:
Te szűz becsületem,
Magammal viszlek el,
Te sírba szállsz velem.

Szalonta, 1849. május 27-28.

A HONVÉD

Isten után legszebb és a legszentebb név
A honvéd-nevezet!
Hogy ne iparkodnám hát megérdemelni
Ezt a szép nagy nevet?
Iparkodom teljes szivembül, oh hazám,
Megvédeni téged,
Védni, fölemelni téged, s lesujtani
A te ellenséged!

Karunk készen várja.
Jőjetek, szabadság hóhérlegényei,
Nem jöttök egyébért,
Csak hogy elvegyétek, amit érdemeltek,
A véres halálbért.

Ti vagytok, zsiványok, kik országunk földét
Kipusztítottátok,
Fekvén rajta háromszáz esztendeig mint
Nehéz istenátok.
Hanem hiszen ezt a földet ti teszitek
Ujra termékennyé:
Véreteket issza most, mint eddig itta
Saját népe könnyét!

Jőjetek! ismerjük már egymást, ti futtok,
Mi űzünk titeket,
Űzünk, mint a szélvész a széjjelszaggatott
Rongyos fellegeket.
Jőjetek, hadd szúrjuk szíveiteket a
Szuronyunk hegyére,
Emlékezzetek a másvilágon is a
Honvédek nevére!

Honvéd vagyok; mikor nevemet kimondom
- Mi tagadás benne? -
Egy kis büszkeségnek ragyogó szikrája
Szökken a szemembe,
Egy vagyok a végre föltámadt magyar nép
Győző seregébül,
Én is segítettem koronát leütni
A király fejérül!

Hej te király, hol van régi szép sereged,
Hol van régi fényed?
Hej be tönkretették a szegény honvédek,
E rongyos legények.
Rongyos vagyok, mint az ágrulszakadt, csak hogy
Mezítláb nem járok,
De több becsületem van mégis, mint nektek,
Cifra uraságok.

Van bizony énnékem becsületem, de nagy,
Ország-világ előtt,
Még azok előtt is, kit szuronyom leszúrt,
Kit fegyverem lelőtt;
Még az ellenség is, akit csak magasztal
Egy szívvel, egy szájjal,
Hogyne becsülné azt tulajdon nemzete,
Tulajdon hazája?

Elvigyem hazáig.
Az lesz ám az öröm, ha majd visszatérek
Az én enyéimhez,
És ideszorítom rendre valamennyit
Dobogó szivemhez!

Hej az lesz ám a nap!... és mégse tudom, hogy
Mit szeretnék jobban:
Hazamenni-e majd a harc végén vagy itt
Elesni a harcban?
Társaim arcáról, akik elhullanak,
Én arról azt látom:
A hazáért halni legnagyobb boldogság
Ezen a világon!

Pest, 1849. június 1-10.

FÖL A SZENT HÁBORÚRA!

Itt a próba, az utósó
Nagy próba;
Jön az orosz, jön az orosz,
Itt is van már valóba'.
Eljött tehát az utósó
Itélet,
De én attól sem magamért,
Sem hazámért nem félek.

Miért félnék az itélet
Napjátul?
Féljenek ők, kik viselik
Magokat oly galádul,
Kik rátörtek az ártatlan
Magyarra,
Most veri meg az úristen
Mindenható haragja!

Föl, hazámnak valamennyi
Lakója,
Ideje, hogy tartozását
Minden ember lerója;
Ki a házból, ki a síkra,
Emberek,
Most az egész Magyarország
Legyen egy nagy hadsereg!

Ki is megyünk, szó sincs róla,
Mindnyájan.
Meghalni vagy győzedelmet
Nyerni a szent csatában.
Szent a csata, nem harcolunk
Királyért:

Király ellen szabadságunk
Istenünk és hazánkért!

Átkos király, érezted hát
Vesztedet.
Az ördögnek, hogy megmentsen,
Eladtad a lelkedet.
De hiába volt a vásár,
Elhihet'd:
Kit az isten elhagyott, azt
Az ördög nem menti meg.

Sok az orosz, nagy a száma,
Mi haszna?
Több lesz ott a magyar; talán
Száz is jut egy oroszra.
És ha volnánk kevesebben,
Mint azok:
Hála isten, minket hí ugy
A világ, hogy magyarok!

Ne féljetek, gyermekink, ne
Féljetek,
Nem szúr által dárdájával
A vad kozák titeket;
Feleségink, kedvesink, ne
Sírjatok,
Idegenek ölelése
Nem tesz csúfot rajtatok.

S ti apáink, anyáink, szent
Halottak,
Sírotokon ellenség ne
Tapodjon, nem tapodhat;
Inkább vesszen ki nemzetünk
Egy szálig,
S dagadjon föl kifolyt vérünk
Árja az ég boltjáig!

Minden, ami szent előttünk,
Kockán van,
Ha a világ támad is meg,
Győznünk kell e csatákban;
Ha miljomnak el kell veszni,
Vesszen el!
Ki fogna most fukarkodni
Életével, vérivel?

És te isten, magyarok nagy
Istene,
Légy népeddel, hű népeddel,
Jó népeddel, légy vele!
Tedd hatalmad fiaidnak
Lelkére,

Világdöntő haragodat
Fegyvereink élére!

Pest, 1849. június 20-30.

SZÖRNYŰ IDŐ...

Szörnyű idő, szörnyű idő!
S a szörnyüség mindegyre nő.
Talán az ég
Megesküvék,
Hogy a magyart kiirtja.
Minden tagunkból vérezünk,
Hogy is ne? villog ellenünk
A fél világnak kardja.

És ott elől a háború
Csak a kisebb baj; szomorúbb,
Mi hátul áll,
A döghalál.
Be kijutott a részed
Isten csapásiból, o hon,
Folyvást arat határidon
Két kézzel az enyészet.

Egy szálig elveszünk-e mi?
Vagy fog maradni valaki,
Leírni e
Vad fekete
Időket a világnak?
S ha lesz ember, ki megmarad,
El tudja e gyászdolgokat
Beszélni, mint valának?

S ha elbeszéli úgy, amint
Megértük ezeket mi mind:
Akad-e majd,
Ki ennyi bajt
Higgyen, hogy ez történet?
És e beszédet nem veszi
Egy őrült, rémülésteli,
Zavart ész meséjének?

Mezőberény, 1849. július 6-17.

KÉTES HITELŰEK

ERDŐ SZÉLÉN...

Erdő szélén puszta csárda,
Hej mért sietsz oda, sárga?
Fordulj vissza, szép paripám,
Nincs benne már kedves babám.

Csárda, csárda, gonosz csárda,
Sülyedj fenékig a sárba!
Befogadtad a rosz legényt,
Megölte kincsemet, szegényt!

Pozsony, 1841. szeptember-október

FÜRGE MÉH...

Fürge méh, te bejárod a ligetet,
Hogy szedhessed virágokrul mézedet;
Az én babám nem jár fűre s virágra,
Hej mézednél mégis édesebb csókja.

Pozsony, 1841. szeptember-október

IDA

1

„A kárhozat örök tüzére!
Ez iszonyú, ez ördögi;
Tegnap mondá a lány az esküt,
S ma csapodáron megszegi.

Inkább hivém, hogy ... eh pokolba
Veled, gyötrő emlékezet!
Mely véremnek minden cseppjét
Kígyófulánkkal mérgezed!

Kiirtva lészen mindenestől
A mult, s további életem
Vad szenvedélyek tengerének
Hullámzajába temetem.

Lerontom a hűség oltárát,
A vestaláng hamvadjon el,
Melyet szívem meleg vérével
Dőrén táplála e kebel.

Egyhez lekötni éltet, üdvet,
Ah balga ábránd, balga hit!

Ezer a lány, ezerrel osztom,
Jövőmnek lepkenapjait.”

S mit a kétség setét betűkkel
Jenő szilaj lelkébe írt,
Rohant követni, hogy itt találjon
Égő sebére egy kis írt.

Rejtett zugolynak éjjelében,
Miként rém áll a bűntanya,
Zord réme a szelíd erénynek,
Nemesb érzelmek zátonya.

Az éjtakarta bűntanyának
Maszlagvirági, bor s leány:
Jenőnek ajkán függ a kancsó,
Jenő függ lánynak ajakán.

„Leány, szép Ida! csókod édes
És részegítő s lángmeleg,
S mi csillagtűz az éjszemekben!
Idám, én megszerettelek.

Az üdvre! melynek édenéből
A hűtelenség kilöke,
Te vagy a szépségek szépsége,
Te vagy az isten remeke!

S te itt e barlang zordonában
Lappangva élj, mint éjmadár!
Nem úgy leány, rád kincs halmai
És csillogó palota vár.

Ne add nekem hűséged eskét,
Nem kell az eskü énnekem,
Én minden csókod, ölelésed
Arannyal dúsan fizetem.

Kincsért szerelmet, s így egymásnak
Nem tartozandunk semmivel,
Egy csókot még, egy hosszut, édest
És most ha tetszik, ám jövel!”

2

Szép Ida, kincsek gazdag asszonya,
Szép Ida lakja, tündöklő terem,
S Jenőnél aki volna boldogabb
Nincsen halandó a földkereken.

Ott szívja ő az élet gyönyörét
A legszebb lánynak édes ajkiról,
S gyakran, midőn megtelt a kéjpohár,
Igy fél-enyelegve fél-epedve szól:

„Szeretsz-e lányka?” ‘Nem úgy úrfi, nem,
Mi arra jól tudod nem alkudánk

- Mond a leány pajkos negédesen -
Irántad szűmben nincsen semmi láng.

Én és szeretni - balga gondolat!
Hát olvadozott e szív valaha?
Ne álmodozzál, álmod hasztalan,
Szeretni, hidd, én nem foglak soha!'

„Az ördögökbe - el tehát veled!"
- E gondolat ragadja meg Jenőt, -
De szól szivében a mély szerelem:
Nem, én nem tudnám nélkülözni őt.

És újra nyájas és újra veszteget,
Reá halmozza roppant kincseit,
Talán idő, talán újabb arany,
Márvány-leány, te, mégis, fölhevít!

Szegény fiú! eljártak az idők,
De szép reménye mind hiába van,
A lány mint éjszak szüntlen oly hideg
S az ifju birtok- és vagyontalan.

3

„Bucsúzni jöttem, Ida!
Bucsúzni kedvesem,
Hagyj szép szemedbe még ez
Egyszer tekintenem.

Gyúlaszd még egyszer e szűt
Csókodnak lángival,
Mely nemsokára úgyis
Bánat között kihal.

Kihal s miattad Ida
Fog elhamvadni majd,
Az üldözött nem bírja már
E nagy szerelmi bajt,

Te drága érzéketlen,
Te most is szeretett,
Isten veled örökre,
Idám, isten veled.

Hosszú lesz bujdosásom,
Hosszú és sivatag,
Mig lábaim elvégre
A sírba botlanak."

És szólna még tovább is
A búcsuzó talán;
De hévvel megszakasztja
Bucsúját a leány.

'Nem ifju, menni nem fogsz,
Neked maradni kell,

Igen, te fogsz maradni,
Én, én... én megyek el.

És most a búcsuóra
Végpillantásiban,
Szabad legyen kimondanom,
Mi szűmben rejtve van:

Szerettelek s szeretlek,
Égőn szeretlek én,
Egy Aetna lángol érted
Szivemnek fenekén.

Tudom, szived lángola,
De én a kéjleány,
Mint vágyakodhatnám a
Legtisztább szív után?

Eloltani ohajtám
Emésztő lángodat,
S elzártam oh előled
Érzett világomat.

Im, kincsed, gazdagságod,
Amellyel halmozál,
Fogadd, fogadd oh vissza,
Még érintetlen áll.

S vedd még ez egypár könnyet
Szelíd emlék gyanánt,
Vagy jobb felejtsd örökre
A bűnös kéjleányt.'

S tovább nem szólhat Ida -
Ellágyult érzete,
Éjfél-sötét szemébe
Könyűket szöktete.

4

És mindkettő maradott
S rövid idő után
Oltár előtt az ifju,
Oltár előtt a lány.

S tán mondanom nem is kell
Hogy ifju és leány
Hűséget esküvének
Oltárnak zsámolyán.

S az esküt nem zavarja
A bús emlékezet.
A megtisztult kebelnek
Díja: *hű érezet*.

Pápa, 1843.

BÚCSÚSZÓ

Hon s müvészet e kebelnek mindene,
Ez a kettő, melyért élnem kellene.
Élnem ám, de nyujtsatok hát pályabért,
Hogy élhessek a hon- s a művészetért.

Kecskemét, 1843. március végén

SÍRVERS

Nyúgodalom, mely elszállottál a mi szivünkből,
Szállj ide e sírnak drága lakója fölé.
Életet és örömet adnánk a férj s az apának,
S e kőnél egyebet nem lehet adni neki!
Állni soká fog e kő; hamarabb elporlik azonban,
Mint lelkünkben ama bánat, amelyet okoz.

Pest, 1848. augusztus

KISEBB TÖREDÉKEK

ESZMÉLET NÉLKŰL...

Eszmélet nélkűl ott függ tündéri varázsán
Dalma, szivében öröm, bú, kin özönje csatáz;
Most mosolygva bibor bimbót tör, sárga hajának
Illeti fürti közé s illan iramva megint...
Róza, ne fuss! ne siess! ah várj, egy pillanatig csak
Lásson az ifjú még mennyei álmak ölén.
Ő megyen, és Dalmát pusztító lángok emésztik,
Hőn lobogó szerelem féktelen árjaiban.
Napjai így mulnak. Jő a lány gyakran elébe:
Haj! de mit ér? iszonyú! nem viszonozza hevet.
Lészen-e, Róza! idő, melyben lágyulva szerelmed
.... csókjai közt Dalma tüzének...

Ostfiasszonyfa, 1839. nyarán

S BOLDOG UTON...

S boldog uton szalad életem át,
Mígnem a sír komor éjjele lát.

Oh de ha szűmnek csalna reménye,
Róza! ha másra szállna kegyed;
S karjaidon más istenűlne
Téged imádó Dalma helyett:
Úgy ne tekints ide, oh ne emeld,
Lányka, egekbe ez árva kebelt.

Vagy valamint a nap ridegen néz
Éjszak utósó földeire:
Úgy közeledjék fénye fagyasztón
Rám szemeidnek; s nézetire
Bennem az érzetek árja kihal,
Boldog idők szelid álmaival.

Ostfiasszonyfa, 1839. nyarán

MINT FŰ...

Mint fű éles sarlónak alatta,
Hull csatázva ellen és magyar,
S hol zászlóját békesség mutatta
Eddig: ott most mindent [vér takar].

Ostfiasszonyfa, 1839. nyarán

ÍGY NI...

Így ni, látod ennyi az egész,
Mi van ebben?... Nemde megy?
No de hogy páratlan ne legyen,
Nesze hát még ez az egy.

Jaj! Te kis csík, már elsiklanál?
A világért sem szabad!
Három a tánc s minden, ami jó!
S így vedd három csókomat.

Ráadásul még a többihez
Tedd el a negyediket!
Bizony isten örömest adom!
Édesörömest neked!

Végre - azt mondják, úgy jó a pénz,
Hogyha megszámlálva van;
Hanem a csók csak nem pénz talán?...
Hadd legyen hát számtalan.

Debrecen, 1844. január-február

HADD MARADJAK...

Hadd maradjak (melletted, ha)
Kebleden nem, (közeledben.)

Távozám, hogy e(lpusztuljak)
S bujdosásomban (akartam,)
Ah de én távol (tetőled)
Még meghalni sem (tudhattam.)

Visszajöttem, itten (élek,)
És ha nem szeretsz (te engem,)
Meg kell halnom, (de haljak meg)
Közeledben... ez(t esengem.)

Szomorú, rideg (bús lelkem)
Ugy bolyong söt(ét magányban,)
Mint amott e (bolygó tűz az)
Éj ködében a p(usztában.)

Szatmár, 1846. október

AZ EMBERISÉG SORSA

A fának lombokat hoz a tavasz,

Pest, 1847. március

TÜNDÉRKALAND

Halljátok csak, mik nem történtenek velem!
Mulattató lesz tán; mert tárgya szerelem.

Hétköznap-életem fásító gondjait
Lerázni, a minap kedves sétálni vitt.
Bolygék a főváros lármás utcáiban,
(Mert csak tolongás, zaj között vagyok vigan.
A természet nyugodt magányos rejtekén
Magamba szállok, és elkomorodom én.
De utcákon, holott, mint a champagnei bor
Az élet, a sürgő világ pezsegve forr;
Utcákon a lélek percenként újat lát,
S nem fonja komolyan az eszmék fonalát.
Itt enyelegve lejt virágos kocsiján
A víg szórakozás, a szép könnyelmü lyány.)

Jártam föl és alá. A tiszta égi bolt
Magasról küldte le a napsugár-mosolyt;
De a forróságon koronként enyhite
Szelid, lágy fúvalom nyájas lehelete.
Tarkán hullámozott mindenfelé a nép,
Gyönyörködött szemem száz- meg százfélekép.
Előttem itt pompás úrhintó roboga,
Amott nyikorgott rosz napszámos-talyiga.

Szalonta, 1847. június 1-10.

MURÁNY OMLADÉKAI

Itt állt a nagy, itt állt az erős Murány,
Ezt ostromolta hajdan Veselényi

Beje, 1847. július 4-7.

MEGJÖTT AZ IDŐ...

Megjött az idő,
Mit láta profétai lelkem előre,
S még több, ami jő,
Mit még ad az isten, a nemzetek őre...

Pest, 1848. június

TOBORZÓ

Itt a zászló, csak, legények, alája,
Csapjatok föl Magyarország javára,
Csapjatok föl fejenként katonának,
Veszedelem fenyegeti hazánkat!

Magyarország, édes hazánk, szép hazánk,
Aggodalmas tekintettel néz reánk;
Sohse aggódj, szülőföldem, lesz elég,
Aki neked föláldozza életét.

Pest, 1848. június

TÉGED KERESNEK SZEMEIM...

Téged keresnek szemeim,
Csak tégedet, szerelmem!
S mindenkit látnak szemeim,
Épen csak tégedet nem!
Ne látnám többé a napot, eget,
Csak láthatnálak, lelkem, tégedet!

Oh istenem, te nélküled
Milyen rideg az élet!
Inkább lennék fáradt madár,
Mely sivatagba téved,
Hol nincs számára hűs lomb, hűs patak,
Csak forró föveny, forró sugarak.

Debrecen, 1848. október 23. - november 25.

NAGYSZOMBATI CSATA

Föl, föl magyarok,
Harcolni vitézül!
Zeng a riadó szilajúl, komoran,
Szörnyű csata készül.

Szörnyű csata lesz... jön előre az ellen,
Mint sáska-sereg!
Nem döbben-e meg,
Bármilyen erős, nagy a szív a kebelben.

Ahány a magyar,
Tízannyi a morva, cseh, német,
Kik szent jogokat s szabad embereket
Gyilkolni jövének.

„Vernek sziveink, de lekesedéstül
S nem félelem által, az ellen akárhány!
Vezess soraikra, hazánk lobogója,
Szép földi szivárvány.

De mit pazaroljuk a szót? mi teszünk
Hallgatva... előre... az ellen elé!
Nézz ránk haza! itt lesz egy új Marathon
Vagy Thermopülé!”

Az elkeserűlt szív
Órijás erejével.

Debrecen, 1848.

.oOo.